ALLAH DOSTLARININ DÜNYASI

HİLYETU'L-EVLİYÂ

ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ

حلية الأولياء
وطبقات الأصفياء

Ebu Nuaym el-Isbehânî

3

MENKIBELER BÖLÜMÜ

Hilyetu'l-Evliyâ
1. baskı – İstanbul
Cilt 3
Ocak 2015
Özgün adı: Hilyetu'l-Evliyâ ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ
Yazarı: Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-Isbehânî (öl. 430/1038).
Arapça neşirleri: 10 cilt, Kahire 1351-1357/1932-1938; Dâru's-Seâde, Mısır 1974; 12 cilt, yayına hazırlayan: Mustafa Abdülkâdir Atâ, Beyrut 1418/1997).
İSBN: 978-605-4659-10-4

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

HİLYETU’L-EVLİYÂ

حلية الأولياء
وطبقات الأصفياء

EBÛ NUAYM
el-ISBEHÂNÎ

Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillah b.
İshâk el-Isbehânî

(öl. H. 430/M. 1038)

Cilt 3

İÇİNDEKİLER

Amr b. Dînâr	8
Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr	11
İbn Şihâb ez-Zührî	16
Tâvus b. Keysân	41
Vehb b. Münebbih	70
Meymûn b. Mihrân	162
Yezîd b. el-Esam	183
Şakîk b. Seleme	186
Hayseme b. Abdirrahman	196
Hâris b. Suveyd	211
Hâris b. Kays el-Cu'fî	214
Şurayh el-Kâdî	215
Amr b. Şurahbîl	225
Amr b. Meymûn	231
Amr b. Utbe	238
Mi'dad Ebû Zeyd el-İclî	245
Şubeyl b. Avf	247
Murre b. Şerâhîl	249
Zeyd b. Vehb	255
Suveyd b. Ğafele	257
Hemmâm b. el-Hâris en-Nehaî	261
Kurdûs b. Hâni	262
Zir b. Hubeyş	263
Ebû Abdirrahman es-Sülemî	269
Ziyâd b. Cerîr	272

Zâzân (Zâdân) Ebû Amr el-Kindî 277
Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd 279
Yezîd b. Şerîk et-Teymî ve oğlu İbrâhîm 284
İbrâhîm b. Yezîd en-Nehaî 294
Avn b. Abdillah b. Utbe 322
Saîd b. Cübeyr 370
Âmir eş-Şa'bî 416
Ebû İshâk es-Sebîî 451
Abdurrahman b. Ebî Leylâ 458
Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl 464
Ebû Sâlih Mâhân el-Hanefî 470
Rib'î b. Hirâş 472
Mûsa b. Talha et-Teymî 474
Meymûn b. Ebî Şebîb 476
Ebu'l-Bahterî Saîd b. Feyrûz 477
Muhammed b. Sûka 482
Talha b. Musarrif 490
Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî 503
Mansûr b. el-Mu'temir 511
Süleymân el-A'meş 517
Habîb b. Ebî Sâbit 534
Abdurrahman b. Ebî Nu'm 537
Halef b. Havşeb 539
Rabî' b. Ebî Râşid 541
Kurz b. Vebere el-Hârisî 546
Abdulmelik b. Ebcer 553

Abdula'lâ et-Teymî 557
Mucemmi' b. Samğân et-Teymî 559
Dırâr b. Murre 562
Amr b. Murre 567
Amr b. Kays 571
Ömer b. Zer 577
Ebû Müslim el-Havlânî 594
Ebû İdrîs el-Havlânî 597
Ebû Abdillah es-Sunâbihî 601
Eyfa' b. Abd el-Kelâî 603
Cübeyr b. Nufeyr 606
İbn Muhayrîz 609
Abdullah b. Ebî Zekeriyâ 622
Ebû Atiyye el-Mezbûh 628
Merîc b. Mesrûk 629
Amr b. el-Esved 630
Umeyr b. Hânî 631
Ebû Abdirab Ubeyde b. Muhâcir 632
Yezîd b. Mersed 637
Şufey b. Mâti' 639

Amr b. Dînâr

Onlardan biri de; disiplin sahibi fasih, ibadetine düşkün, gece namazına tutkun Amr b. Dînâr Ebû Muhammed.

(٤٥٠٩)- [٣٤٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، [٣٤٨/٣] ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ عَطَاءٌ، قَالَ هِشَامٌ، لِعَمْرِو بْنِ دِينَارٍ: اجْلِسْ وَأَفْتِ النَّاسَ وَأُجْرِي عَلَيْكَ رِزْقًا، قَالَ: لَسْتُ أُرِيدُ أَنْ أُفْتِيَ النَّاسَ، وَلا أَنْ تُجْرِيَ عَلَيَّ رِزْقًا، قَالَ سُفْيَانُ: وَقَالُوا لِعَطَاءٍ حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ: " بِمَنْ تُوصِينَا؟ قَالَ: " بِعَمْرِو بْنِ دِينَارٍ "

Süfyân b. Uyeyne der ki: Atâ vefat ettiği zaman Hişâm, Amr b. Dînâr'a: "Oturup halka fetva ver ve (bu yolla) rızık kazan" deyince, Amr b. Dînâr: "Ne halka fetva vermeyi, ne de bana (bu yolla) rızkın gelmesini istiyorum" karşılığım verdi.

(٤٥١٠)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ، صَدُوقٌ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قِيلَ لِإِيَاسِ بْنِ مُعَاوِيَةَ: أَيُّ أَهْلِ مَكَّةَ رَأَيْتَ أَفْقَهُ؟ قَالَ: " أَسْوَؤُهُمْ خَلْقًا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الَّذِي كُنْتَ إِذَا سَأَلْتَهُ عَنْ حَدِيثٍ، كَأَنَّمَا تُقْلَعُ عَيْنَاهُ "، قَالَ: وَقَالَ سُفْيَانُ: " كَانَ إِذَا بَدَأَ بِالْحَدِيثِ مِنْ عِنْدِ نَفْسِهِ جَاءَ بِهِ صَحِيحًا مُسْتَقِيمًا، وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ حَدِيثٍ اسْتَلْقَى، وَقَالَ: بَطْنِي بَطْنِي "

İbn Uyeyne'nin naklettiğine göre Iyâs b. Muâviye'ye: "Gördüğün en bilgili Mekkeli kimdir?" diye sorduklarında şöyle dedi: "En kötü huyluları Amr b. Dînâr'dır. Ona bir hadisi sorduğumda, sanki gözleri oyuluyor gibi davranırdı."

Süfyân da der ki: "Bir hadisi kendinden okumaya başladığında, sağlıklı ve düzgün olurdu. Kendisinden hadis istendiğinde ise, yere uzanıp: «Karnım! Karnım!» derdi."

(٤٥١١)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَمَّادَ بْنَ زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ عَمْرَو بْنَ دِينَارٍ عَنْ مَسْأَلَةٍ، فَلَمْ يُجِبْهُ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " أَدَعُهُ عَلَى الرَّجُلِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُجِيبَهُ "

Hammâd b. Zeyd bildiriyor: Adamın biri Amr b. Dînâr'a bir meseleyi sordu, ama Amr ona cevap vermedi. Ona neden cevap vermediği sorulunca ise: "Bunun cevabını kendisine bırakmam, benim için cevabım vermemden daha sevimlidir" karşılığım verdi.

(٤٥١٢)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ زَمْعَةَ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبِي: " إِذَا قَدِمْتَ مَكَّةَ، فَجَالِسْ عَمْرَو بْنَ دِينَارٍ، فَإِنَّ أُذُنَيْهِ كَانَتَا قُمْعًا لِلْعُلَمَاءِ "

İbn Tâvûs der ki: Babam bana dedi ki: "Mekke'ye gittiğinde Amr b. Dînâr'la görüş. Onun kulakları âlimler (den bilgi toplamak) için huni gibiydi."

(٤٥١٣)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَثْبَتَ مِنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، لا الْحَكَمُ وَلا قَتَادَةُ "

Şu'be der ki: "(Hadis rivayeti konusunda) Amr b. Dînâr'dan daha sağlam kimse görmedim. Ne Hakem, ne de Katâde..."

(٤٥١٤)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ صَدَقَةَ، قَالَ: " كَانَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ جَزَّأَ اللَّيْلَ ثَلاثًا: ثُلُثًا يَنَامُ، وَثُلُثًا يَتَحَدَّثُ، وَثُلُثًا يُصَلِّي "

Sadaka der ki: "Amr b. Dînâr, geceyi üçe bölmüştü: üçte birinde uyur, üçte birinde sohbet eder ve diğer üçte birinde namaz kılardı."

(٤٥١٥)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالا: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَبَّاسِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: " إِلَى عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ سِنِينَ، فَمَا قَالَ لِي كَلِمَةً تَسُوءُنِي قَطُّ "

Süfyân der ki: "Yıllar boyu Amr b. Dinâr'la beraber oturmuşluğum vardır; ancak beni kıracak tek bir söz dahi söylemiş değildir."

(٤٥١٦)- [٣٤٨/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ الْمَادَرَائِيُّ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ: «بَلَغَنِي أَنَّ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ نَبِيَّ اللهِ ﵇ صَامَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَلَمَّا أَلْقَى الْأَلْوَاحَ تَكَسَّرَتْ، فَصَامَ مِثْلَهَا، فَرُدَّتْ إِلَيْهِ»

Amr b. Dînâr der ki: "Bana gelen bilgiye göre; Allah'ın Peygamberi Mûsâ b. İmrân, kırk gece oruç tutmuştu. Levhaları yere atıp kırdığında da bir o kadar oruç tuttu, levhalar ona iade edildi."

(٤٥١٧)- [٣٤٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَطَّارُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ، إِلا وَرُوحُهُ فِي يَدِ مَلَكٍ يَنْظُرُ إِلَى جَسَدِهِ، كَيْفَ يُغَسَّلُ، وَكَيْفَ يُكَفَّنُ، وَكَيْفَ يُمْشَى بِهِ، فَيَجْلِسُ فِي قَبْرِهِ "، قَالَ دَاوُدُ: وَزَادَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ: يُقَالُ لَهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ: اسْمَعْ ثَنَاءَ النَّاسِ عَلَيْكَ

Amr b. Dînâr der ki: "Bir kişi öldüğünde, ruhunu bir melek elinde tutar ve cesedine bakar. Nasıl yıkandığına, nasıl kefenlendiğine, nasıl teşyi edildiğine bakar ve mezara yerleşmesini seyreder."

Dâvûd'un rivayetinde, hadise şunlar ilave edilir: "Adam yatağında ölü yatarken kendisine: «İnsanların seni nasıl övdüklerini dinle» denir."

(٤٥١٨)- [٣٤٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الأَشْعَثِ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " الأَوَّابُ:

الْحَفِيظُ الَّذِي لا يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ لَهُ إِلا اسْتَغْفَرَ اللَّهَ ﷾ يَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا مَا أَصَبْنَا فِي مَجْلِسِنَا، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ "

Amr b. Dînâr der ki: Evvâb demek, meclisinden, "Allahım! Bu meclisimizde yaptığımız hataları bağışla. Allah'ı noksanlıklardan tenzih eder ona hamd ederim" diyerek istiğfar etmeden kalkmayan kişi demektir.

Amr b. Dînâr; Câbir b. Abdillah, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Ömer ve başka sahabilerden hadis nakletmiştir.

Takrîb 1747, Takrîb 4473-c, Takrîb 4462, Takrîb 3646, Takrîb 3647, Takrîb 1484, Takrîb 2967, Takrîb 1304, Takrîb 3142, Takrîb 602, Takrîb 1976, Takrîb 3050, Takrîb 4224, Takrîb 1468, Takrîb 4434-b, Takrîb 1702, Takrîb 2306, Takrîb 351, Takrîb 4473-r, Takrîb 1324

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr

Onlardan biri de; Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr.

(٤٥٤٠)- [٣٥٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ هَارُونَ بْنِ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: كَانَ مِنْ كَلامِهِ: " لا تَقْنَعَنَّ لِنَفْسِكَ بِالْيَسِيرِ مِنَ الأَمْرِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ ﷾ كَعَمَلِ الْمَهِينِ الدَّنِيءِ، وَلَكِنِ اجْهَدْ وَاجْتَهِدْ فِعْلَ الْحَرِيصِ الْحَفِيِّ، وَتَوَاضَعْ لِلَّهِ ﷾ دُونَ الضَّعْفِ فِعْلَ الْغَرِيبِ السَّبِيِّ "

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr şöyle derdi: "Kendin için Allah'a itaat konusunda, hakir ve düşük kimselerin yaptığı gibi azla yetinme. Tıpkı hırsla ve ısrarla çalışan gibi sen de daha çok amel yapmak için uğraş. Allah'a, bir yabancı veya bir tutsağın zayıflığı içinde değil tevazu içinde ona boyun eğ."

(٤٥٤١)- [٣٥٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَحْمَدُ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ، ثنا أَبُو إِدْرِيسَ، عَنْ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ مِنْ كَلامِهِ: " الْهَوَى قَائِدٌ، وَالْعَمَلُ سَائِقٌ، وَالنَّفْسُ

حَرُونٌ، فَإِنْ دَنَا قَائِدُهَا لَمْ تَسْتَقِمْ لِسَائِقِهَا، وَإِنْ دَنَا سَائِقُهَا لَمْ تَسْتَقِمْ لِقَائِدِهَا، وَلا يَصْلُحُ هَذَا إِلا مَعَ هَذَا، حَتَّى يَرِدَا مَعًا "

Abdullah der ki: Onun sözlerinden birisi de şöyledir; Arzu efendidir, amel sürücüdür. Nefis azgın bir attır, efendisi geldiğinde sürücüyü dinlemez. Sürücüsü geldiğinde efendisini dinlemez. Biri olmadan diğeri olmaz. Ancak ikisi bir arada olursa olur."

(٤٥٤٢)- [٣٥٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: " الْعِلْمُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ، يَغْدُو فِي طَلَبِهِ، فَكُلَّمَا أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا حَوَاهُ، وَيَطْلُبُ إِلَيْهِ غَيْرَهُ "

Abdullah b. Ubeyd der ki: "İlim müminin kaybettiği malıdır. Onu aramak için dolaşır. Ondan bir şeyler bulunca muhafaza eder. Sonra gerisini bulmak için dolaşmaya devam eder."

(٤٥٤٣)- [٣٥٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا هَارُونُ بْنُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ " لَمَّا طُعِنَ عُمَرُ رَحِمَهُ اللَّهُ طَعْنَتَهُ الَّتِي مَاتَ فِيهَا، قَالَ لَهُ بَعْضُهُمْ: لَوْ شَرِبْتَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَبَنًا، فَلَمَّا شَرِبَ اللَّبَنَ خَرَجَ مِنْ جُرْحِهِ، وَعَلِمُوا أَنَّهُ شَرَابُهُ الَّذِي شَرِبَ، قَالَ: فَبَكَى وَأَبْكَى مَنْ حَوْلَهُ، وَقَالَ: " هَذَا حِينٌ، لَوْ أَنَّ لِي مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ لافْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ هَوْلِ الْمُطَّلَعِ "، قَالُوا: وَمَا أَبْكَاكَ إِلا هَذَا؟ قَالَ: " مَا أَبْكَانِي غَيْرُهُ "

Abdullah b. Ubeyd anlatıyor: Hz. Ömer ölümüne sebep olan yarayı aldığı zaman bazıları ona: "Ey müminlerin emiri! Az bir süt içsen!" dediler. Ancak içtiği süt yarasından dışarıya çıktı. Yaradan çıkanın irin değil de süt olduğunun da farkına vardılar. Ömer ağlayınca yanında bulunanları da ağlattı. Sonra Ömer şöyle dedi: "Üzerine güneş doğan her şey benim olsa, hesap günündeki endişemi gidermek için hepsini de feda ederdim." Ona: "Bunun için mi ağladın?" dediklerinde, Ömer: "Beni ağlatan bundan başkası değil" karşılığını verdi.

(٤٥٤٤)- [٣/٣٥٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا بِشْرٌ، ثنا خَلادٌ، ثنا هَارُونُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا النَّاسُ يَأْخُذُونَ أُعْطِيَاتِهِمْ بَيْنَ يَدَيْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، إِذْ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَنَظَرَ إِلَى رَجُلٍ فِي وَجْهِهِ ضَرْبَةٌ، قَالَ: فَسَأَلَهُ، فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ أَصَابَتْهُ فِي غَزَاةٍ كَانَ فِيهَا، فَقَالَ: " عُدُّوا لَهُ أَلْفًا "، فَأَعْطَى الرَّجُلَ أَلْفَ دِرْهَمٍ، ثُمَّ حَوَّلَ الْمَالَ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ: " عُدُّوا لَهُ أَلْفًا "، فَأَعْطَى الرَّجُلَ أَلْفًا أُخْرَى، قَالَ لَهُ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، كُلُّ ذَلِكَ يُعْطِيهِ أَلْفَ دِرْهَمٍ، فَاسْتَحَى الرَّجُلُ مِنْ كَثْرَةِ مَا يُعْطِيهِ فَخَرَجَ، قَالَ: فَسَأَلَ عَنْهُ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّا رَأَيْنَا أَنَّهُ اسْتَحَى مِنْ كَثْرَةِ مَا أُعْطِيَ فَخَرَجَ، فَقَالَ عُمَرُ: " أَمَا وَاللَّهِ لَوْ أَنَّهُ مَكَثَ مَا زِلْتُ أُعْطِيهِ مَا بَقِيَ مِنَ الْمَالِ دِرْهَمٌ، رَجُلٌ ضُرِبَ ضَرْبَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَفَرَتْ وَجْهَهُ "

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr bildiriyor: Müslüman (mücahid)ler ulufelerini Ömer'den alıyorlardı. Bir ara Hz. Ömer başını kaldırıp yüzünde darbe izi olan bir adama baktı. Ona bu izin sebebini sorunca adam, bu yarayı bir gazvedeyken aldığını söyledi. Bunun üzerine Ömer: “Adama bin dirhem verin!” dedi. Görevliler adama bin dirhem verdiler. Ömer başkalarına da dağıtma işiyle biraz uğraştıktan sonra bir daha: “Adama bin dirhem daha verin!” dedi. Görevliler adama bin dirhem daha verdiler. Ömer, bunu dört defa tekrarlayarak adama dört bin dirhem verdi. Sonunda adam kendisine bu kadar çok para verilmesinden utanarak oradan ayrıldı. Ömer adamı sorunca: “Sanırız, adam kendisine bu kadar çok para verilmesinden utandı ve çıkıp gitti” karşılığını verdiler. Bunun üzerine Hz. Ömer: “Vallahi o adam burada kalsaydı, tek bir dirhem kalmayıncaya kadar ona devamlı ödeme yapardım. Zira adam Allah yolunda bir darbe almış ve yüzü yırtılmış!” dedi.

(٤٥٤٥)- [٣/٣٥٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُبَيْدٍ، يَقُولُ: " كَانَ لأَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلامُ أَخَوَانِ، فَأَتَيَاهُ ذَاتَ يَوْمٍ فَوَجَدَا رِيحًا، فَقَالا: لَوْ كَانَ عَلِمَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ أَيُّوبَ خَيْرًا مَا بَلَغَ بِهِ كُلَّ ذَلِكَ، قَالَ: فَمَا سَمِعَ أَيُّوبُ شَيْئًا كَانَ أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي لَمْ أَبِتْ لَيْلَةً شَبْعَانَ، وَأَنَا أَعْلَمُ مَكَانَ جَائِعٍ

فَصَدِّقْنِي، قَالَ: فَصُدِّقَ، وَهُمَا يَسْمَعَانِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي لَمْ أَلْبَسْ قَمِيصًا قَطُّ، وَأَنَا أَعْلَمُ مَكَانَ عَارٍ فَصَدِّقْنِي، قَالَ: فَصُدِّقَ، وَهُمَا يَسْمَعَانِ، ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ لا أَرْفَعُ رَأْسِي حَتَّى تَكْشِفَ مَا بِي مِنَ الضُّرِّ، فَكَشَفَ اللَّهُ تَعَالَى مَا بِهِ "

Abdullah b. Ubeyd der ki: Hz. Eyyûb'un iki kardeşi vardı. Bir gün yanına geldiler, bir koku fark ettiler. Dediler ki: “Allah, Eyyûb'da bir hayır görse bu duruma düşürmezdi.”

Eyyûb hayatında bundan daha ağır bir söz işitmemişti. Bunun üzerine: “Allahım! Karnı aç olan birinin yerini bildiğim halde bir gece bile tok yatmadığımı biliyorsan beni tasdik et” diye dua etti, tasdik edildi. İki kardeşi de duyuyorlardı. Sonra: “Allahım! Çıplak olan bir kişinin yerini bildiğim halde bir gömlek giymediysem beni tasdik et” dedi. Tasdik edildi. Kardeşleri duyuyorlardı.

Ardından secdeye kapandı ve “Allahım! Hastalığımı iyileştirinceye kadar başımı kaldırmayacağım” dedi. Allah hastalığını iyileştirdi.

(٤٥٤٦)- [٣/٣٥٥] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، [٣/٣٥٦] ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " بَعَثَ سُلَيْمَانُ عَلَيْهِ السَّلامُ إِلَى مَارِدٍ مِنْ مَرَدَةِ الْجِنِّ فَأُتَى بِهِ، فَلَمَّا كَانَ عَلَى بَابِ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلامُ أَخَذَ عُودًا فَذَرَعَهُ بِذِرَاعِهِ، ثُمَّ رَمَى بِهِ وَرَاءَ الْحَائِطِ، فَوَقَعَ بَيْنَ يَدَيْ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلامُ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَأُخْبِرَ بِمَا صَنَعَ الْمَارِدُ، فَقَالَ: أَتَدْرُونَ مَا أَرَادَ؟ قَالُوا: لا، قَالَ: اصْنَعْ مَا شِئْتَ، فَإِنَّكَ تَصِيرُ إِلَى مِثْلِ هَذَا مِنَ الأَرْضِ "

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr bildiriyor: Hz. Süleymân, cinlerin elebaşlarından birine haber gönderince, cin getirildi ve Hz. Süleymân'ın kapısına gelince bir çubuk alıp onu koluna batırdı ve duvarın ardına attı. Çubuk Hz. Süleymân'ın önüne düşünce Hz. Süleymân: “Bu nedir?” diye sordu. Cinlerin elebaşının yaptığı kendisine bildirilince, “Bununla kastının ne olduğunu biliyor musunuz?” dedi. Onlar: “Bilmiyoruz” deyince, Hz.

Süleymân: "Dilediğini yap, tıpkı bu çubuğun yere düştüğü dibi sen de düşeceksin, demek istedi" dedi.

(٤٥٤٧)- [٣٥٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾، قَالَ: يَعْلَمُونَ إِنْ تَابُوا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ "

Hüseyin b. Vâkıd'ın naklettiğine göre Abdullah b. Ubeyd, Allah'ın **"Bile bile işledikleri (günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir"**[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Tövbe ettiklerinde, Allah'ın tövbelerini kabul edeceğini bilirler."

(٤٥٤٨)- [٣٥٦/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا يُوسُفُ الْقَاضِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ﴾، قَالَ: الْمُوقَدُ "

Talha b. Amr'ın naklettiğine göre Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr, Allah'ın **"Ve kabaran denize and olsun ki..."**[2] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Yakılıp tutuşturulmuş denize..."

(٤٥٤٩)- [٣٥٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ النَّسَائِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَيْرٍ، ثنا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الرُّصَافِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " لا يَنْبَغِي لِمَنْ أَخَذَ بِالتَّقْوَى، وَرُزِقَ بِالْوَرَعِ، أَنْ يَذِلَّ لِصَاحِبِ الدُّنْيَا "

Ubeydullah b. Ubeyd b. Umeyr der ki: "Takvalı olan ve günaha düşmekten korkan kişinin dünya peşinden koşan birinin önünde küçük düşmesi yakışık olmaz."

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr, babası kanalıyla dedesinden, ayrıca Ebu'd-Derdâ, Huzeyfe ve başka sahabîlerden de mürsel olarak hadis rivayet etmiştir.

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 135

[2] Tûr Sur. 6

Takrîb 2624, Takrîb 1073, Takrîb 87, Takrîb 747, Takrîb 2732-c, Takrîb 2873, Takrîb 1218

İbn Şihâb ez-Zührî

Onlardan biri de; seviyeli âlim, bol bol rivayet eden, Ebû Bekr Muhammed b. Müslim b. Şihâb ez-Zührî, şerefli ve övgüye layık, gurur kaynağı ve cömert biriydi.

Derler ki: Tasavvuf, zekâ ve dürüstlük, güzel ahlâk ve cömertliktir.

(٤٥٥٨)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، قَالا: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَبْصَرَ لِلْحَدِيثِ مِنِ ابْنِ شِهَابٍ "

Amr b. Dînâr der ki: “Hadis konusunda İbn Şihâb'tan daha dikkatli basiretli görmedim.”

(٤٥٥٩)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ وُهَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَيُّوبَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنَ الزُّهْرِيِّ "

Eyyûb der ki: “Zührî'den daha âlim kimse görmedim.”

(٤٥٦٠)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الطَّرَسُوسِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ لِجُلَسَائِهِ: هَلْ تَأْتُونَ ابْنَ شِهَابٍ ؟ قَالُوا: إِنَّا لَنَفْعَلُ، قَالَ: " فَأْتُوهُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ أَعْلَمَ بِسُنَّةٍ مَاضِيَةٍ مِنْهُ "، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ فِي حَدِيثِهِ، وَالْحَسَنُ وَضُرَبَاؤُهُ يَوْمَئِذٍ أَحْيَاءٌ

Ma'mer der ki: Ömer b. Abdilazîz, sohbet arkadaşlarına: “İbn Şihâb'ı ziyaret ediyor musunuz?” diye sorduğunda: “Evet gidiyoruz” dediler. Şöyle devam etti: “Onu ziyaret edin. Geçmişlerin sünnetini ondan daha iyi bilen kimse kalmadı.”

Muhammed b. Abdilmelik ekledi: “Hasan ve onun gibiler o zaman hayattaydı.”

(٤٥٦١)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ بُرْدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، قَالَ: " مَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ بِسُنَّةٍ مَاضِيَةٍ مِنَ الزُّهْرِيِّ "

Mekhûl der ki: “Hiç kimse geçmişlerin sünnetini Zührî'den daha iyi bilemez.”

(٤٥٦٢)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: " مَاتَ الزُّهْرِيُّ يَوْمَ مَاتَ وَمَا عَلَى الأَرْضِ أَحَدٌ أَعْلَمَ بِالسُّنَّةِ مِنْهُ "

Süfyân der ki: “Zührî ölmüştü, öldüğü gün yeryüzünde sünneti ondan daha iyi bilen kimse yoktu.”

(٤٥٦٣)- [٣/٣٦٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ، قَالَ: " اجْتَمَعْتُ أَنَا وَالزُّهْرِيُّ، وَنَحْنُ نَطْلُبُ الْعِلْمَ، فَقُلْنَا: نَكْتُبُ السُّنَنَ، فَكَتَبْنَا مَا جَاءَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ثُمَّ قَالَ: نَكْتُبُ مَا جَاءَ عَنْ أَصْحَابِهِ، فَإِنَّهُ سُنَّةٌ، فَقُلْتُ أَنَا: لَيْسَ بِسُنَّةٍ، فَلا أَكْتُبُهُ، قَالَ: فَكَتَبَ وَلَمْ أَكْتُبْ، فَأُنْجِحَ وَضُيِّعْتُ "

Sâlih b. Keysân der ki: Zührî ile bir araya gelip ilim öğrenmek istedik. Önce sünnetleri yazalım dedik, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen hadisleri yazdık. Sonra Zührî: “Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından gelen hadisleri yazalım, o da sünnettir” dedi. Ben: “Hayır sünnet değildir, ben yazmam” diye itiraz ettim. O yazdı ben yazmadım, o kazandı ben kaybettim.”

(٤٥٦٤)- [٣٦١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ مِثْلَ الزُّهْرِيِّ فِي وَجْهِهِ قَطُّ، يَعْنِي الْحَدِيثَ، وَلا مِثْلَ حَمَّادِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، فِي وَجْهِهِ قَطُّ، يَعْنِي الرَّأْيَ "

Ma'mer der ki: "Hadis alanında Zührî gibisini kesinlikle görmedim. Yine fıkıh alanında Hammâd b. Ebî Seleme gibisini kesinlikle görmedim."

(٤٥٦٥)- [٣٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرًا، يَقُولُ: " كُنَّا نَرَى أَنَّا قَدْ أَكْثَرْنَا عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَتَّى قُتِلَ الْوَلِيدُ، فَإِذَا الدَّفَاتِرُ قَدْ حُمِلَتْ عَلَى الدَّوَابِّ مِنْ خِزَانَتِهِ، يَقُولُ: مِنْ عِلْمِ الزُّهْرِيِّ "

Ma'mer der ki: "Biz Velîd öldürülünceye kadar, Zührî'den daha fazla hadis hıfzettiğimizi düşünürdük. Velîd öldürülünce mahzeninden, Zührî'den öğrendiği ve yazdığı hadis defterleri ancak hayvanlarla taşınabildi."

(٤٥٦٦)- [٣٦١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زَنْجُوَيْهِ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، عَنِ اللَّيْثِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ عَالِمًا قَطُّ أَجْمَعَ مِنِ ابْنِ شِهَابٍ، وَلا أَكْثَرَ عِلْمًا مِنْهُ، وَلَوْ سَمِعْتَ ابْنَ شِهَابٍ يُحَدِّثُ فِي التَّرْغِيبِ لَقُلْتَ: لا يُحْسِنُ إِلا هَذَا، وَإِنْ حَدَّثَ عَنِ الأَنْبِيَاءِ وَأَهْلِ الْكِتَابِ لَقُلْتَ: لا يُحْسِنُ إِلا هَذَا، وَإِنْ حَدَّثَ عَنِ الْعَرَبِ وَالأَنْسَابِ، قُلْتَ: لا يُحْسِنُ إِلا هَذَا، وَإِنْ حَدَّثَ عَنِ الْقُرْآنِ وَالسُّنَّةِ كَانَ حَدِيثُهُ بِوَعْيٍ جَامِعٍ "

Leys der ki: "İbn Şihâb'tan daha geniş bilgisi olan ve ondan daha fazla bilen hiç kimse görmedim. İbn Şihâb'ın teşvikle alakalı konuştuğunu duysam: "Bu konuyu ancak o anlatır" derim. Peygamberlerden ve Ehl-i kitaptan bahsetse: "Bu konuyu ancak o anlatır" derim. Araplardan ve soylardan bahsetse; "Bu konuyu ancak o anlatır" derim. Kur'ân'dan ve sünnetten bahsettiğinde, konuşması herkesi uyaran nitelikte olurdu."

(٤٥٦٧)- [٣٦١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ شِهَابٍ، يُحَدِّثُ قَالَ: " لَقِيَنِي سَالِمٌ كَاتِبُ هِشَامٍ، فَقَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَكْتُبَ لِوَلَدِهِ حَدِيثَكَ، فَقَالَ لَهُ: لَوْ سَأَلْتَنِي عَنْ حَدِيثَيْنِ أُتْبِعُ أَحَدَهُمَا الآخَرَ مَا قَدَرْتُ عَلَى ذَلِكَ، وَلَكِنِ ابْعَثْ إِلَيَّ كَاتِبًا أَوْ كَاتِبَيْنِ، فَإِنَّهُ قَلَّ يَوْمٌ إِلا يَأْتِينِي قَوْمٌ يَسْأَلُونِي عَمَّا لَمْ أُسْأَلْ فِيهِ بِالأَمْسِ، فَبَعَثَ بِكَاتِبَيْنِ اخْتَلَفَا إِلَى سَنَةٍ عَلَى دِينِهِمَا، قَالَ: ثُمَّ لَقِيَنِي، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا أُرَانَا إِلا أَنْقَصْنَاكَ، قُلْتُ: كَلا، إِنَّمَا كُنْتُمَا فِي غَرَازٍ مِنَ الأَرْضِ، فَالآنَ هَبَطْتُ بُطُونَ الأَوْدِيَةِ "

İbn Şihâb der ki: Hişâm'ın kâtibi Sâlim'le karşılaştım. Bana: "Müminlerin Emiri, bildiğin hadisleri oğlu için yazmanı istiyor" dedi. Ona: "Bana iki hadis sorsan, ikisini arka arkaya sıralamamı istesen, beceremem. İstersen bana bir veya iki kâtip gönder. Çünkü her gün, bana daha önce sorulmamış sorular soran insanlar geliyor" dedim.

Bana iki kişi gönderdi, sırayla sünneti yazmaya koyuldular. Sonra tekrar karşılaşınca bana: "Ey Ebû Bekr! Sana karşı kusur işlediğimizi düşünüyorum" dedi. Şöyle cevap verdim: "Hayır! Eskiden yerin dibindeydiniz, şimdi vadilerin dibine düştünüz."

(٤٥٦٨)- [٣٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَسْكَرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ، يَقُولُ: " وُضِعَ الطِّشْتُ بَيْنَ يَدَيِ ابْنِ شِهَابٍ، فَتَذَكَّرَ حَدِيثًا، فَلَمْ تَزَلْ يَدُهُ فِي الطِّشْتِ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ حَتَّى صَحَّحَهُ "

Leys b. Sa'd der ki: "İbn Şihâb'ın önüne tepsi koydular, bir hadis aklına takıldı. Sabah olup hadisi tashih edinceye kadar, eli tepside öylece kalakaldı."

(٤٥٦٩)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ:

" الْعِلْمُ وَادٍ، فَإِنْ هَبَطْتَ وَادِيًا فَعَلَيْكَ بِالتُّؤَدَةِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْهُ، فَإِنَّكَ لا تَقْطَعُ حَتَّى يَقْطَعَ بِكَ "

Zührî der ki: "İlim bir vadi gibidir. Bir vadiye ineceğin zaman tekrar sağlam bir şekilde çıkabilmen için yavaş yavaş inmelisin. Bilmelisin ki sana öğretilmedikçe sen hızlı davranıp bir şeyleri öğrenecek değilsin."

(٤٥٧٠)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " إِنْ كُنْتُ لآتِي بَابَ عُرْوَةَ فَأَجْلِسُ، ثُمَّ أَنْصَرِفُ وَلا أَدْخُلُ، وَلَوْ أَشَاءُ أَنْ أَدْخُلَ لَدَخَلْتُ، إِعْظَامًا لَهُ "

Zührî der ki: "Urve'nin kapısına gidip oturur, sonra girmeden geri dönerdim. Eğer isteseydim girerdim, ama ona olan saygımdan dolayı böyle yapardım."

(٤٥٧١)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " مَسَّتْ رُكْبَتِي رُكْبَةَ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ثَمَانِ سِنِينَ "

Zührî der ki: "Dizim, sekiz sene boyunca Saîd b. el-Müseyyeb'in dizine değdi."

(٤٥٧٢)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ زُبَالَةَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " خَدَمْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ حَتَّى أَنْ كَانَ خَادِمُهُ لَيَخْرُجُ فَيَقُولُ: مَنْ بِالْبَابِ؟ فَتَقُولُ الْجَارِيَةُ: غُلامُكَ الأُعَيْمِشُ، فَتَظُنُّ أَنِّي غُلامُهُ، وَإِنْ كُنْتُ لأَخْدُمُهُ حَتَّى لأَسْتَقِي لَهُ وَضُوءَهُ "

Zührî der ki: "Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe'ye o kadar hizmet ettim ki, hizmetçisi: «Kim o?» dediğinde, cariyesi: «Senin yumuk gözlü çocuğun» der olmuştu. Benim onun çocuğu olduğumu sanıyordu. Abdest alması için su dökecek derecede ona hizmet eder olmuştum."

(٤٥٧٣)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْيَقْطِينِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ، قَالا: حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " مَكَثْتُ خَمْسًا وَأَرْبَعِينَ سَنَةً أَخْتَلِفُ بَيْنَ الشَّامِ وَالْحِجَازِ، فَمَا وَجَدْتُ حَدِيثًا أَسْتَطْرِفُهُ "، وَقَالَ عَبْدُ الْوَهَّابِ فِي حَدِيثِهِ: خَمْسًا وَعِشْرِينَ سَنَةً

Zührî der ki: "Yaklaşık kırk beş senedir, Şam ile Hicâz arasında gider gelirim. Daha önce duymadığım bir hadis bulamadım."

Abdulvehhâb rivayetinde: "Yirmi beş sene" ibaresi geçmiştir.

(٤٥٧٤)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " تَبِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ فِي طَلَبِ الْحَدِيثِ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ "

Zührî der ki: "Bana hadis aktarması için Saîd b. el-Müseyyeb'in peşinde üç gün dolaştım."

(٤٥٧٥)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الضَّرَّابُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " كُنَّا نَأْتِي الْعَالِمَ، فَمَا نَتَعَلَّمُ مِنْ أَدَبِهِ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنْ عِلْمِهِ "

Zührî der ki: "Eskiden bir âlime gittiğimizde, ilimden çok ondan edeb öğrenmeyi severdik."

(٤٥٧٦)- [٣٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: كُنْتُ أَسْمَعُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " حَدَّثَنِي فُلانٌ، وَكَانَ مِنْ أَوْعِيَةِ الْعِلْمِ، وَلا يَقُولُ: كَانَ عَالِمًا "

Süfyân bildiriyor: Zührî'nin: "İlme sahip olan filan kişi bana şöyle bildirdi" dediğini işitirdim; ancak böylesi kişiler için "âlim" ifadesini kullanmazdı.

(٤٥٧٧)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى ثَعْلَبٌ، حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ زُبَالَةَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: " أَوَّلُ مَنْ دَوَّنَ الْعِلْمَ ابْنُ شِهَابٍ "

4577– Mâlik b. Enes der ki: “İlmi ilk derleyen (yazıya döken) İbn Şihâb'dır.”

(٤٥٧٨)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمَلِيحِ، قَالَ: " كُنَّا لا نَطْمَعُ أَنْ نَكْتُبَ عِنْدَ الزُّهْرِيِّ، حَتَّى أَكْرَهَ هِشَامٌ الزُّهْرِيَّ، فَكَتَبَ لِبَنِيهِ، فَكَتَبَ النَّاسُ الْحَدِيثَ "

Ebû'l-Melîh der ki: Zührî'nin yanında yazmayı pek istemezdik. Sonunda (vali) Hişâm, Zührî'yi zorladı, çocukları için hadis yazdı. Ondan sonra insanlar hadis yazmaya başladılar.

(٤٥٧٩)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: " كُنَّا نَكْرَهُ الْكُتُبَ حَتَّى أَكْرَهَنَا عَلَيْهِ السُّلْطَانُ، فَكَرِهْنَا أَنْ نَمْنَعَهُ النَّاسَ "

Zührî der ki: “Yazılı hadis metinlerinden hoşlanmazdık. Sultan (siyasi otorite) bizi zorlayınca, insanların (yazıya dökmesine) mani olmaktan çekinir olduk.”

(٤٥٨٠)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: " الْعِلْمُ خَزَائِنُ، وَتَفْتَحُهَا الْمَسَائِلُ "

İbn Şihâb der ki: “İlim hazinelerdir, anahtarı ise sorulardır.”

(٤٥٨١)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُقْرِي، ثنا عَمْرُو بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانٍ الْمَنِيحِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَبُو عَطَاءٍ، ثنا مُغِيرَةُ بْنُ سِقْلَابٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: «كَانَ يُصْطَادُ الْعِلْمُ بِالْمُسَاءَلَةِ كَمَا يُصْطَادُ الْوَحْشُ»

Zührî der ki: “Eskiden vahşi hayvan avlar gibi, soru sorarak (hadis rivayeti taleb ederek) ilim avlanırdı.”

(٤٥٨٢)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ ضِمَامٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ: " أَنَّهُ كَانَ يَنْزِلُ بِالأَعْرَابِ يُعَلِّمُهُمْ "، وَمِنْ هَذَا الطَّرِيقِ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ " أَتَيْتُ الزُّهْرِيَّ بِالرُّصَافَةِ، فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ يَسْأَلُهُ عَنِ الْحَدِيثِ، فَكَانَ يُلْقِي عَلَيَّ "

Ukayl'ın naklettiğine göre İbn Şihâb, bedevilere misafir olup onlara ilim öğretirdi.

Aynı senedle nakledildiğine göre Ukayl der ki: "Zührî, Rusâfe'de iken yanına gittim. Hiç kimse kendisine hadis sormadığından, hadisleri bana okuyordu."

(٤٥٨٣)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " مَا اسْتَعَدْتُ حَدِيثًا قَطُّ، وَلا شَكَكْتُ فِي حَدِيثٍ قَطُّ، إِلا حَدِيثًا وَاحِدًا، فَسَأَلْتُ صَاحِبِي، فَإِذَا هُوَ كَمَا حَفِظْتُ "

Zührî der ki: "Hiçbir hadisi tekrar etmedim ve hiçbir hadisten şüphe etmedim. Sadece bir tanesinden şüphelenip arkadaşıma sordum ve hadisin benim ezberlediğim şekilde olduğunu öğrendim."

(٤٥٨٤)- [٣٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَسْكَرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ صَالِحٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ، يَقُولُ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: " مَا اسْتَوْدَعْتُ قَلْبِي شَيْئًا قَطُّ، فَنَسِيَهُ "

Yine der ki: "Aklıma koyduğum hiçbir şeyi unutmadım."

(٤٥٨٥)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " إِنَّمَا يُذْهِبُ الْعِلْمَ: النِّسْيَانُ، وَتَرْكُ الْمُذَاكَرَةِ "

Zührî der ki: "İlmi mahveden iki şey vardır: Unutkanlık ve tekrar etmeyi bırakmak."

(٤٥٨٦)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " إِنَّ لِلْعِلْمِ غَوَائِلَ، فَمِنْ غَوَائِلِهِ: أَنْ يُتْرَكَ الْعَالِمُ حَتَّى يَذْهَبَ بِعِلْمِهِ، وَمِنْ غَوَائِلِهِ: النِّسْيَانُ، وَمِنْ غَوَائِلِهِ: الْكَذِبُ فِيهِ، وَهُوَ أَشَدُّ غَوَائِلِهِ "، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَطَاءٍ، حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ سِقْلابٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، مِثْلَهُ

Zührî der ki: "İlmin felaketleri vardır. Âlimin ilmiyle birlikte ölüp gitmesi onun felaketidir. Unutkanlık onun felaketidir. Onu aktarırken yalan söylemek onun felaketidir, hatta ilim için en büyük felaket budur."

(٤٥٨٧)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْقَافِلائِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَيُّوبَ الصَّيْرَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ وَهْبٍ بِمَكَّةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ يَزِيدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ إِنْ أَخَذْتَهُ بِالْمُكَاثَرَةِ غَلَبَكَ وَلَمْ تَظْفَرْ مِنْهُ بِشَيْءٍ، وَلَكِنْ خُذْهُ مَعَ الأَيَّامِ وَاللَّيَالِي أَخْذًا رَفِيقًا تَظْفَرْ بِهِ "

Zührî der ki: "Bu ilim öyle bir şey ki; aceleci bir tavırla arttırma derdine düşersen senin belini kırar ve onunla baş edemezsin. Onu günler ve geceler boyu düzenli bir şekilde öğren. O zaman elde edebilirsin."

(٤٥٨٨)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْمَاجِشُونِ، قَالَ: قَالَ لَنَا ابْنُ شِهَابٍ أَنَا، وَابْنُ أَخِي، عَمٌّ لِي، وَنَحْنُ غِلْمَانٌ أَحْدَاثٌ نَسْأَلُهُ عَنِ الْحَدِيثِ " لا تَحْقِرُوا أَنْفُسَكُمْ لِحَدَاثَةِ أَسْنَانِكُمْ "، فَإِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " كَانَ إِذَا نَزَلَ بِهِ الأَمْرُ الْمُعْضِلُ دَعَا الشُّبَّانَ فَاسْتَشَارَهُمْ، يَبْتَغِي حِدَّةَ عُقُولِهِمْ "

Yûsuf b. el-Mâcişûn der ki: Ben, yeğenim ve bir amcam küçükken, İbn Şihâb'a hadisle ilgili sorular soruyorduk. Bize dedi ki: "Dişlerinizin süt dişi olmasından dolayı kendinizi küçümsemeyin. Ömer b. el-Hattâb, kendisini zorlayan bir meseleyle karşılaştığında gençleri çağırır ve keskin zekâlarından faydalanmak için onlara danışırdı."

(٤٥٨٩)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلانَ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، عَنِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: " مَا أَحْدَثَ النَّاسُ مُرُوءَةً أَعْجَبَ إِلَيَّ مِنَ الْفَصَاحَةِ "

Zührî'nin yeğeni, amcasının şöyle dediğini naklediyor: "İnsanlar kişilik olarak ne kadar genç olursa, fesahati o kadar hoşuma gider."

(٤٥٩٠)- [٣٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلامٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، عَنِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي وَرَاءَ رَجُلٍ يَلْحَنُ، فَكَانَ يَقُولُ: " لَوْلا أَنَّ الصَّلاةَ فِي جَمَاعَةٍ فُضِّلَتْ عَلَى الْفَذِّ، مَا صَلَّيْتُ وَرَاءَهُ "

Zührî'nin yeğeni bildiriyor: Zührî, okurken hatalı okuyan birinin arkasında namaz kılardı ve şöyle derdi: "Eğer cemaatle namaz, tek başına kılınan namazdan üstün tutulmasaydı bunun arkasında namaz kılmazdım."

(٤٥٩١)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الطَّيِّبِ أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " الْعِلْمُ ذَكَرٌ، لا يُحِبُّهُ إِلا الذُّكُورُ مِنَ الرِّجَالِ "

Zührî der ki: "İlim erkektir, onu ancak adam gibi adamlar sever."

(٤٥٩٢)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ مَعْبَدٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْهُذَلِيِّ، قَالَ: قَالَ لِيَ الزُّهْرِيُّ: يَا هُذَلِيُّ، أَيُعْجِبُكَ الْحَدِيثُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " إِنَّمَا يُعْجَبُ بِهِ مُذَكَّرُوا الرِّجَالِ، وَيَكْرَهُهُ مُؤَنَّثُوهُمْ "

Ebû Bekr el-Hüzelî der ki: Zührî bana: "Ey Hüzelî! Hadisi sever misin?" diye sordu. Ben "Evet" deyince şöyle dedi: "Onu erkek adamlar sever, diğer adamlar hoşlanmaz."

(٤٥٩٣)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ، قَالَ:

جَلَسَ إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بِالْمَدِينَةِ فِي مَجْلِسِ الزُّهْرِيِّ، فَجَعَلَ إِسْحَاقُ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ الزُّهْرِيُّ: " مَا لَكَ قَاتَلَكَ اللَّهُ يَا ابْنَ أَبِي فَرْوَةَ، مَا أَجْرَأَكَ عَلَى اللَّهِ، أَسْنِدْ حَدِيثَكَ، تُحَدِّثُونَا بِأَحَادِيثَ لَيْسَ لَهَا خُطُمٌ وَلا أَزِمَّةٌ "

Utbe b. Ebî Hakîm bildiriyor: İshâk b. Abdillah, Medine'de Zührî'nin meclisinde oturdu. Hadisleri naklederken sadece: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" deyince, Zührî ona şöyle çıkıştı: "Ey Ebû Ferve! Allah canını ala! Neyin var? Allah'a karşı pek cüretkârsın! Aktardığın hadislerin senedlerini de zikretsene! Neden senedi ve kaynağı belli olmayan hadisleri bize aktarıyorsun?"

(٤٥٩٤)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: لَمَّا مَرَرْتُ مَعَ الزُّهْرِيِّ عَلَى أَبِي حَازِمٍ، وَهُوَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ الزُّهْرِيُّ: " مَالِي أَرَى أَحَادِيثَ لَيْسَ لَهَا خُطُمٌ وَلا أَزِمَّةٌ "

Velîd b. Muhammed der ki: Zührî'yle birlikte Ebû Hâzım'ın yanına gitmiştik. Ebû Hâzım: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu..." deyince, Zührî: "Bana ne oluyor da, ipsiz sapsız (senedsiz ravisiz) hadisler duyuyorum" dedi.

(٤٥٩٥)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " أَعْيَا الْفُقَهَاءَ وَأَعْجَزَهُمْ أَنْ يَعْرِفُوا نَاسِخَ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَنْسُوخِهِ "

Zührî der ki: "Fıkıh âlimlerinin uyanığı ve âcizi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hadisinin nâsih ve mensûhunu bilmesiyle belli olur."

(٤٥٩٦)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعِلْمِ "

Zührî der ki: “Allah'a yapılan ibadetler içinde, ilimden daha faziletli olanı yoktur.”

(٤٥٩٧)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّاذَكُونِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ يَمَانٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْمُجْتَهِدِ مِائَةُ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَةٍ خَمْسُ مِائَةِ سَنَةٍ خَطْوَ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضْمَرِ "

Zührî der ki: “Âlimin öğrenciye üstünlüğü yüz derecedir. Her iki derecenin arası asil ve koşucu bir atın beş yüz senede aldığı yol kadardır.”

(٤٥٩٨)- [٣٦٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا دُحَيْمٌ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ هَزَّانَ، أَنَّهُ سَمِعَ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " لا يُوْثَقُ النَّاسُ بِعِلْمِ عَالِمٍ لا يَعْمَلُ، وَلا يُرْضَى بِقَوْلِ عَالِمٍ لا يَرْضَى "

Zührî der ki: “İnsanlar, ilmiyle amel etmeyen bir âlime inanırlar. Fakat gözü doymayan bir âlimin sözünü kabul etmezler.”

(٤٥٩٩)- [٣٦٦/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبٌ، حَدَّثَنَا أَبُو شَبِيبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، عَنْ ضَمْرَةَ، عَنْ يُونُسَ، قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: " إِيَّاكَ وَغُلُولَ الْكُتُبِ "، قُلْتُ: وَمَا غُلُولُهَا؟ قَالَ: " حَبْسُهَا عَنْ أَهْلِهَا "

Yûnus diyor ki: Zührî bana: “Kitap (yazılı hadis metni) biriktirmekten sakın!” dedi. Ona “Nasıl?” deyince: “Kitapları ehlinden saklamak suretiyle” dedi.

(٤٦٠٠)- [٣٦٦/٣] سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ مِقْسَمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْخَلالَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَقُولُ: " حُضُورُ الْمَجْلِسِ بِلا نُسْخَةٍ ذُلٌّ "

Zührî der ki: “İlim meclisinde nüshasız (hadis metni olmadan) bulunmak züldür.”

(٤٦٠١)- [٣٦٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " إِذَا طَالَ الْمَجْلِسُ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ نَصِيبٌ "

Zührî der ki: “Meclisin süresi uzarsa, onda şeytanın da nasibi olur.”

(٤٦٠٢)- [٣٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ يُونُسَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُرَيْبٍ الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " جَلَسْتُ إِلَى ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي صُعَيرٍ، فَقَالَ: أَرَاكَ تُحِبُّ الْعِلْمَ ؟ فَقُلْتُ: " نَعَمْ "، قَالَ: عَلَيْكَ بِذَلِكَ الشَّيْخِ، يَعْنِي سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: " فَلَزِمْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ سَبْعَ سِنِينَ، وَتَحَوَّلْتُ مِنْ عِنْدِهِ إِلَى عُرْوَةَ، فَفَجَّرْتُ عَنْ ثَبَجِ بَحْرٍ "

Zührî der ki: Bir gün Sa’lebe b. Ebî Suğayr'ın yanına oturdum. Bana: “İlmi sevdiğini görüyorum?” dedi. “Evet” deyince bana: “Şu ihtiyara (Saîd b. el-Müseyyeb’e) git” dedi.

Yedi sene boyunca Saîd b. el-Müseyyeb'in peşine takıldım. Onun yanından ayrılıp Urve'nin yanına gittim. Gölden umman çıkardım

(٤٦٠٣)- [٣٦٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنُ سَعْدٍ، يَقُولُ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: " مَا صَبَرَ أَحَدٌ عَلَى الْعِلْمِ صَبْرِي، وَلا نَشَرَهُ أَحَدٌ نَشْرِي، فَأَمَّا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ فَبِئْرٌ لا تُكَدِّرُهُ الدِّلاءُ، وَأَمَّا ابْنُ الْمُسَيَّبِ فَانْتَصَبَ لِلنَّاسِ، فَذَهَبَ اسْمُهُ كُلَّ مَذْهَبٍ "

Zührî der ki: “Hiç kimse benim dayandığım kadar ilme dayanmadı. Hiç kimse benim kadar onu yaymadı. Urve b. ez-Zübeyr ise, kovaların suyuna ulaşamadığı derin bir kuyudur. İbnu'l-Müseyyeb’e gelince o, insanların önüne çıktı. Onun adı her mezhep tarafından kullanıldı.”

(٤٦٠٤)- [٣٦٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأُوَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ، سَأَلَهُ بَعْضُ بَنِي أُمَيَّةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، فَذَكَرَهُ لَهُ وَأَخْبَرَهُ بِحَالِهِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ سَعِيدَ

بْنَ الْمُسَيِّبِ، فَقَدِمَ ابْنُ شِهَابٍ، فَجَاءَ يُسَلِّمُ عَلَى سَعِيدٍ، فَلَمْ يُكَلِّمْهُ سَعِيدٌ، وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ سَعِيدٌ مَشَى مَعَهُ ابْنُ شِهَابٍ، فَقَالَ: مَا لِي سَلَّمْتُ عَلَيْكَ فَلَمْ تُكَلِّمْنِي؟ مَا بَلَغَكَ عَنِّي إِلا خَيْرٌ، قَالَ: " لِمَ ذَكَرْتَنِي لِبَنِي مَرْوَانَ؟ "

Mâlik b. Enes bildiriyor: Benî Umeyye'den biri İbn Şihâb'a Saîd b. el-Müseyyeb'i sorunca, İbn Şihâb ona Saîd'i anlatıp durumunu söyledi. Saîd b. el-Müseyyeb bunu öğrendikten sonra İbn Şihâb gelip Saîd'e selam verince, Saîd onu konuşturmadı ve selamına karşılık vermedi. Saîd gidince İbn Şihâb da onunla yürüdü ve: “Neden sana selam vermeme rağmen beni konuşturmuyorsun? Ben senin hakkında hayırdan başka bir şey söylemedim” dedi. Saîd: “Beni neden Mervân oğullarına andın?” dedi.

(٤٦٠٥)- [٣٦٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " مَا كَانَ يُسْتَخْرَجُ الْحَدِيثُ مِنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ إِلا عِنْدَ الْغَضَبِ، وَلَقَدْ جَالَسْتُهُ سِتَّ سِنِينَ تَمَسُّ رُكْبَتِي رُكْبَتَهُ، فَمَا سَأَلْتُهُ عَنْ حَدِيثٍ إِلا أَنْ أَقُولَ: قَالَ فُلانٌ كَذَا، وَقَالَ فُلانٌ كَذَا "

4605– Zührî der ki: “Hadisler sadece kızgınlık anında İbnu'l-Müseyyeb'den alınıyordu. Altı sene boyunca onunla diz dize oturdum. Ona “Falan şöyle diyor…, filan şöyle diyor…” demeden hiçbir hadis sormadım.”

(٤٦٠٦)- [٣٦٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ مَكِّيُّ بْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي عَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَصَابَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ حَاجَةٌ زَمَانَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، فَعَمَّتْ أَهْلَ الْبَلَدِ، وَقَدْ خُيِّلَ إِلَيَّ أَنَّهُ قَدْ أَصَابَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ مِنْ ذَلِكَ مَا لَمْ يُصِبْ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ، وَذَلِكَ لِخِبْرَتِي بِأَهْلِي، فَتَذَكَّرْتُ هَلْ مِنْ أَحَدٍ أَمُتُّ إِلَيْهِ بِرَحِمٍ أَوْ مَوَدَّةٍ أَرْجُو إِنْ خَرَجْتُ إِلَيْهِ أَنْ أُصِيبَ مِنْهُ شَيْئًا، فَمَا عَلِمْتُ مِنْ أَحَدٍ أَخْرُجُ إِلَيْهِ، ثُمَّ قُلْتُ: إِنَّ الرِّزْقَ بِيَدِ اللَّهِ، ثُمَّ خَرَجْتُ حَتَّى قَدِمْتُ دِمَشْقَ، فَوَضَعْتُ رَحْلِي ثُمَّ غَدَوْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَعَمَدْتُ إِلَى أَعْظَمِ مَجْلِسٍ رَأَيْتُهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَأَكْثَرِهِ أَهْلا، فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَبَيْنَمَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ إِذْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ عِنْدِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ كَأَجْسَمِ الرِّجَالِ وَأَجْمَلِهِمْ

وَأَحْسَنِهِمْ هَيْئَةً، فَأَقْبَلَ إِلَى الْمَجْلِسِ الَّذِي أَنَا فِيهِ، فَتَحَشْحَثُوا لَهُ، أَيْ أَوْسَعُوا، فَجَلَسَ، فَقَالَ: لَقَدْ جَاءَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ الْيَوْمَ كِتَابٌ مَا جَاءَهُ مِثْلُهُ مُنْذُ اسْتَخْلَفَهُ اللَّهُ، قَالُوا: مَا هُوَ ؟ قَالَ: كَتَبَ إِلَيْهِ عَامِلُهُ بِالْمَدِينَةِ هِشَامُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، يَذْكُرُ أَنَّ ابْنًا لِمُصْعَبِ بْنِ الزُّبَيْرِ ابْنِ أُمِّ وَلَدٍ مَاتَ، فَأَرَادَتْ أُمُّهُ أَنْ تَأْخُذَ مِيرَاثَهَا فِيهِ، فَمَنَعَهَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَزَعَمَ أَنَّهُ لا مِيرَاثَ لَهَا، فَتَوَهَّمَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي ذَلِكَ حَدِيثًا سَمِعَهُ مِنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، يَذْكُرُهُ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِي أُمَّهَاتِ الأَوْلادِ، لا يَحْفَظُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ذَلِكَ الْحَدِيثَ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: أَنَا أُحَدِّثُكُمْ، فَقَامَ إِلَيَّ قَبِيصَةُ حَتَّى أَخَذَ بِيَدِي، ثُمَّ خَرَجَ بِي حَتَّى دَخَلَ الدَّارَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ، ثُمَّ جَاءَ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي فِيهِ عَبْدُ الْمَلِكِ، فَقَالَ: السَّلامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الْمَلِكِ مُجِيبًا: وَعَلَيْكُمُ السَّلامُ، فَقَالَ لَهُ قَبِيصَةُ: أَنَدْخُلُ؟ قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: ادْخُلْ، فَدَخَلَ قَبِيصَةُ وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِي، وَقَالَ: هَذَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ الَّذِي سَمِعْتَ مِنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ فِي أُمَّهَاتِ الأَوْلادِ، فَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: إِيهِ، قَالَ: فَقُلْتُ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ، يَذْكُرُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " أَمَرَ لأُمَّهَاتِ الأَوْلادِ أَنْ يُقِمْنَ فِي أَمْوَالِ أَبْنَائِهِنَّ بِقِيمَةِ عَدْلٍ، ثُمَّ يُعْتَقْنَ "، فَمَكَثَ بِذَلِكَ صَدْرًا مِنْ خِلافَتِهِ، ثُمَّ تُوُفِّيَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ كَانَ لَهُ ابْنٌ مِنْ أُمِّ وَلَدٍ، كَانَ عُمَرُ يُعْجَبُ بِذَلِكَ الْغُلامِ، فَمَرَّ ذَلِكَ الْغُلامُ عَلَى عُمَرَ فِي الْمَسْجِدِ بَعْدَ وَفَاةِ أَبِيهِ بِلَيَالٍ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: " مَا فَعَلْتَ يَا ابْنَ أَخِي فِي أُمِّكَ؟ " قَالَ: فَعَلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ خَيْرًا، خَيَّرُونِي بَيْنَ أَنْ يَسْتَرِقُّوا أُمِّي أَوْ يُخْرِجُونِي مِنْ مِيرَاثِي مِنْ أَبِي، فَكَانَ مِيرَاثِي مِنْ أَبِي أَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ أَنْ يَسْتَرِقُّوا أُمِّي، قَالَ عُمَرُ: " أَوَ لَسْتُ إِنَّمَا أَمَرْتُ فِي ذَلِكَ بِقِيمَةِ عَدْلٍ، مَا أَرَى رَأْيًا، وَلا آمُرُ أَمْرًا، إِلا قُلْتُمْ فِيهِ "، ثُمَّ قَامَ فَجَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَاجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ، حَتَّى إِذَا رَضِيَ مِنْ جَمَاعَتِهِمْ، قَالَ: " أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَمَرْتُ فِي أُمَّهَاتِ الأَوْلادِ بِأَمْرٍ قَدْ عَلِمْتُمُوهُ، ثُمَّ قَدْ حَدَثَ لِي رَأْيٌ غَيْرُ ذَلِكَ، فَأَيُّمَا امْرِئٍ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمُّ وَلَدٍ فَمَلَكَهَا بِيَمِينِهِ مَا عَاشَ، فَإِذَا مَاتَ فَهِيَ حُرَّةٌ لا سَبِيلَ لأَحَدٍ عَلَيْهَا "، قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَمَ وَاللَّهِ إِنْ كَانَ لَكَ لأَبٌ يَغَارُ فِي الْفِتْنَةِ مُؤْذِيًا لَنَا فِيهَا، قَالَ: فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، قُلْ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ، قَالَ: أَجَلْ، لا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا

أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، افْرِضْ لِي، فَإِنِّي مُقْطَعٌ مِنَ الدِّيوَانِ، قَالَ: إِنَّ بَلَدَكَ لَبَلَدٌ مَا فَرَضْنَا لأَحَدٍ فِيهَا مُنْذُ كَانَ هَذَا الأَمْرُ، ثُمَّ نَظَرَ إِلَى قَبِيصَةَ، وَأَنِّي وَهُوَ قَائِمَانِ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَكَأَنَّهُ أَوْمَأَ إِلَيْهِ أَنِ افْرِضْ لَهُ، قَالَ: قَدْ فَرَضَ لَكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: قُلْتُ: وَصِلَةٌ تَصِلُنَا بِهَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ خَرَجْتُ مِنْ أَهْلِي، وَإِنَّ فِيهِمْ لَحَاجَةً مَا يَعْلَمُهَا إِلا اللَّهُ، وَلَقَدْ عَمَّتِ الْحَاجَةُ أَهْلَ الْبَلَدِ، قَالَ: قَدْ وَصَلَكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَخَادِمٌ تَخْدِمُنَا، فَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ تَرَكْتُ أَهْلِي مَا لَهُمْ خَادِمٌ إِلا أُخْتِي، إِنَّهَا الآنَ تَخْبِزُ لَهُمْ، وَتَعْجِنُ لَهُمْ، وَتَطْحَنُ لَهُمْ، قَالَ: وَقَدْ أَخْدَمَكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: ثُمَّ كَتَبَ إِلَى هِشَامِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ مَعَ مَا قَدْ عَرَفَ مِنْ حَدِيثِي أَنِ ابْعَثْ إِلَى ابْنِ الْمُسَيَّبِ، فَاسْأَلْهُ عَنِ الْحَدِيثِ الَّذِي سَمِعْتُ يُحَدِّثُ فِي أُمَّهَاتِ الأَوْلادِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ هِشَامٌ بِمِثْلِ حَدِيثِي، مَا زَادَ عَنْهُ حَرْفًا، وَلا نَقَصَ مِنْهُ حَرْفًا

İbn Şihâb anlatıyor: Abdulmelik b. Mervân zamanında Medine'de bir yoksulluk baş gösterdi ki bundan bütün ahali nasibini aldı. Ancak bizim ailenin çektiği sıkıntıyı Medine ahalisi içinde hiç kimsenin çekmediğini düşünüyordum. Zira ailemin durumunu çok iyi biliyordum. Sonra, acaba yanına gidip de yardım isteyebileceğim bir yakınım veya akrabam var mı, diye düşündüm. Ama yanına gidebileceğim böylesi birini göremedim. Sonra kendi kendime: “Rızıklar Allah'ın elindedir” deyip Medine'den çıktım ve Şam'a geldim. Eşyalarımı indirip bineğimi bağladıktan sonra mescide doğru gittim. Mescidin içinde oturanlardan en kalabalık olan topluluğun yanına gittim ve aralarında oturdum. Bu şekilde oturuyorken Abdulmelik b. Mervân'ın yanından bir adam çıktı. Herkesten daha iri, daha güzel ve daha iyi görünüşlüydü. Adam benim de içlerinde olduğum topluluğun yanına geldi. Oturanlar ona yer verince adam oturdu ve: “Bugün müminlerin emirine öyle bir mektup geldi ki Allah onu halife kılalı böylesi bir mektup gelmiş değildi” dedi. Oradakiler: “Nasıl bir mektup?” diye sorunca, adam şöyle dedi: “Mektup Medine'deki valisinden gelmiş. Valinin yazdığına göre Mus'ab b. ez-Zübeyr'in ümmü veledinden olan oğlu ölmüş. Annesi, ölen bu oğlundan kendisine düşen mirası almak istemiş, ancak Urve b. ez-Zübeyr, annesinin çocuğa mirasçı olamayacağım bundan dolayı da alacağı bir şey olmadığını söylemiş. Müminlerin emiri de ümmü veledlerin mirastaki payları konusunda Saîd b. el-Müseyyeb kanalıyla Ömer b. el-Hattâb'tan bir hadisi işittiğini anımsıyor; ancak hadisin içeriğini hatırlamıyor!" Ben: "O hadisi ben size aktarırım!" dediğimde Kabîsa elimden tuttu ve oradan çıktık.

Kabîsa beni Abdulmelik'in konağına, oradan da Abdulmelik'in oturduğu odaya götürdü. Kabîsa, Abdulmelik'e: "Es-selâmu aleykum!" deyince, Abdulmelik: "Aleykumu's-selâm!" diyerek selamı aldı. Kabîsa: "Girebilir miyiz?" diye sorunca, Abdulmelik: "Gir!" dedi. Kabîsa elimden tutarak içeri girdi ve: "Ey müminlerin emiri! Ümmü veledlerin mirası konusunda Saîd b. el-Müseyyeb'den işittiğin hadisi işte bu adam sana söyleyecek!"dedi. Abdulmelik bana: "Söyle!" deyince, şöyle dedim: "Saîd b. el-Müseyyeb'in şöyle dediğini işittim: "Ömer b. el-Hattâb, ümmü veledlerin kendi oğullarından olan mirasları konusunda, ölen oğlunun malından, kadınla aynı özelliklerde olan başka cariyelerin fiyatı kadarı kadının fiyatı olarak kesilip, kadının azat edilmesi yönünde emir verdi. Böylesi bir hüküm verdikten bir süre sonra ümmü veledden bir oğlu olan Kureyşli bir adam öldü. Hz. Ömer de adamın bu oğlunu çok beğenirdi. Çocuk, babasının ölümünden birkaç gün sonra Mescid'de bulunan Ömer'le karşılaştı. Ömer ona: "Yeğenim! Annenin durumu konusunda ne yaptınız?" diye sorunca, çocuk: "Hayırlısını yaptım ey müminlerin emiri! Beni, annemi kendilerine cariye olarak edinmeleri ile babamın mirasından vazgeçmem arasında tercihte bıraktılar. Benim için, babamın mirasından vazgeçmek, annemi kendilerine cariye edinmelerinden daha önemsiz geldi" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Ben bu konuda, ümmü veledin fiyatının kesilip azat edilmesini söylememiş miydim? Ne zaman bir görüş belirtsem veya bir emir versem mutlaka itiraz edersiniz!" dedi.

Sonra çıkıp minbere oturdu ve müslümanların toplanmasını bekledi. Yeterli sayıda kişinin toplandığını düşününce de şöyle dedi: "Ey insanlar! Bildiğiniz gibi ümmü veledler konusunda bir uygulamayı emretmiştim. Ama sonradan fikrim değişti. Bundan böyle her kimin yanında bir ümmü veled varsa kendisi hayatta olduğu sürece bu ümmü veled kendisinindir.

Ancak ölürse bu kadın özgür olur ve kimse, kadın üzerinde hak iddia edemez."

Abdulmelik bana: "Sen kimsin?" diye sorunca: "Muhammed b. Müslim b. Ubeydillah b. Şihâb'ım!" karşılığını verdim. Abdulmelik: "Senin baban bizlere sıkıntı veren fitnelere katılırdı" deyince, ben: "Ey müminlerin emiri! Bu konuda sen de salih kul Hz. Yusuf'un dediğini söyle" karşılığını verdim. Bunun üzerine Abdulmelik: "Evet! «**Bugün sizi kınamak yok**»[3] dedi. Ona: "Ey müminlerin emiri! Bana maaş bağla; zira maaş alanlar listesinden (divandan) silinmişim!" dediğimde, Abdulmelik: "Halife olduğumdan beri sizin memleketten hiç kimseye maaş vermiş değiliz" karşılığını verdi ve Kabîsa'ya baktı. Benle Kabîsa önünde duruyorduk. Bu bakışıyla sanki Kabîsa'ya, ona maaş bağla, der gibiydi. Bunun üzerine Kabîsa: "Tamam! Müminlerin emiri seni maaşa bağladı" dedi. Devamen ona: "Ey müminlerin emiri! Bana bir iyilikte daha bulunabilir misin? Zira ailemin yanından geldiğimde öyle muhtaç bir durumdaydılar ki ancak Allah bilir" dediğimde, Abdulmelik: "Müminlerin emiri sana bir iyilikte daha bulunacak" karşılığını verdi. Ona: "Ey müminlerin emiri! Bize, işlerimizi görecek bir hizmetçi de ver. Hizmetçimiz olmadığı için buraya gelirken ailemin yanında kız kardeşimi bıraktım. Şu an onların ununu, hamurunu ve ekmeğini kendisi yapmakta" dediğimde, Abdulmelik: "Müminlerin emiri sana bir hizmetçi de verecek" karşılığını verdi.

Ardından Abdulmelik, benim ona aktardığım hadisi sormak üzere Hişâm b. İsmâil'e: "Saîd b. el-Müseyyeb'e haber gönder de ümmü veledler hakkında Ömer b. el-Hattâb'dan naklen kendisinden işittiğim hadisi sor!" diye bir mektup yazdı. Hişâm da cevaben gönderdiği mektupta, hadisi benim aktardığım şekilde yazmıştı. Ne bir harf fazlası, ne bir harf eksiği vardı.

(٤٦٠٧)- [٣٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السَّعْدِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " كُنْتُ

---

[3] Yûsuf Sur. 92

عِنْدَ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ فَتَلا هَذِهِ الآيَةَ: ﴿وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾، قَالَ: نَزَلَتْ فِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ "، قَالَ الزُّهْرِيُّ: أَصْلَحَ اللَّهُ الأَمِيرَ، لَيْسَ كَذَا أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا، قَالَ: وَكَيْفَ أَخْبَرَكَ؟ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا، أَنَّهَا نَزَلَتْ فِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولٍ الْمُنَافِقِ

Zührî der ki: Velîd b. Abdülmelik'in yanındaydım. “**İçlerinden elebaşılık yapana ise büyük azap vardır**”[4] âyetini okudu ve bunun Ali b. Ebî Tâlib hakkında nazil olduğunu söyledi. Zührî dedi ki: “Allah valiyi ıslah etsin! Urve bunun öyle olmadığını Âişe'den naklederek bana haber verdi.”

Abdülmelik: “Nasıl haber verdi?” diye sorunca Zührî şöyle devam etti: “Urve, Âişe'den bu âyetin; münâfık Abdullah b. Ubeyy b. Selûl hakkında nazil olduğunu haber verdi.”

(٤٦٠٨)- [٣٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " كَانَ مَنْ مَضَى مِنْ عُلَمَائِنَا يَقُولُونَ: إِنَّ الاعْتِصَامَ بِالسُّنَّةِ نَجَاةٌ، وَالْعِلْمُ يُقْبَضُ قَبْضًا سَرِيعًا، فَنَشْرُ الْعِلْمِ ثَبَاتُ الدِّينِ وَالدُّنْيَا، وَفِي ذَهَابِ الْعِلْمِ ذَهَابُ ذَلِكَ كُلِّهِ "

Zührî der ki: Eski âlimlerimiz şöyle derlerdi: “Sünnete sarılmak kurtuluştur. İlim hızlı bir şekilde elde edilir. İlmi neşretmek din ve dünyanın bekası için şarttır. İlmin yok olması her şeyin yok olması demektir.”

(٤٦٠٩)- [٤٦١٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّهُ رَوَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ "، فَسَأَلْتُ الزُّهْرِيَّ

---

[4] Nûr Sur. 11

عَنْهُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: مِنَ اللَّهِ الْعِلْمُ، وَعَلَى رَسُولِهِ الْبَلاغُ، وَعَلَيْنَا التَّسْلِيمُ، أَمِرُّوا أَحَادِيثَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَمَا جَاءَتْ

Evzaî diyor ki: Zührî; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Zina eden kişi, mümin iken zina etmez" hadisini rivayet ettiğinde: "Bu nedir?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Bilgi Allah'tan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) görevi tebliğ etmek, bize düşen de teslimiyettir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerini geldiği gibi aktarın."

(٤٦٠٩)- [٤٦١٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ الْعَطَّارُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُنْفُدٍ، عَنِ ابْنِ أَخِي ابْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَمِّهِ قَالَ: " كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ يَأْمُرُ بِرِوَايَةِ قَصِيدَةِ لَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ الَّتِي يَقُولُ فِيهَا:

إِنَّ تَقْوَى رَبِّنَا خَيْرُ نَفَلْ   وَبِإِذْنِ اللهِ رَيْثِي وَالْعَجَلْ

أَحْمَدُ اللهَ فَلَا نِدَّ لَهُ   بِيَدَيْهِ الْخَيْرُ مَا شَاءَ فَعَلْ

مَنْ هَدَاهُ سُبُلَ الْخَيْرِ اهْتَدَى   نَاعِمَ الْبَالِ وَمَنْ شَاءَ أَضَلْ

İbn Hişâm'ın yeğeni, amcasından bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb Lebîd b. Rabîa'nın kasidesinin rivayet edilmesini emrederdi. Lebîd kasidesinde der ki:

Rabbimizden sakınmak en büyük ibadettir.
Oyalanmam, acelem Rabbimize aittir.
Allah'a hamd ederim eşi yok, benzeri yok,
Hayır ellerindedir, meşietinde tektir.
Ona güzel ameller takdim eden kurtulur,
İstemeyenin sonu ve yolu dalâlettir.

(٤٦١١)- [٣/٣٧٠] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ مَنْزِلَهُ، فَإِذَا هُوَ يَغْتَاظُ وَيَنْفُخُ، فَقُلْتُ: مَا

لِي أَرَاكَ مُغْتَاظًا؟ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَمِيرِكُمْ آنِفًا، يَعْنِي عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَمَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمَا، فَلَمْ يَرُدَّا عَلَيَّ السَّلامَ، فَقُلْتُ:

وَلا تَعْجَبَا أَنْ تُؤْتَيَا فَتُكَلَّمَا   فَمَا خَشِيَ الأَقْوَامُ شَرًّا مِنَ الْكِبْرِ
وَجِنْسُ تُرَابِ الأَرْضِ مِنْهُ خُلِقْتُمَا   وَفِيهَا الْمَعَادُ وَالْمَصِيرُ إِلَى الْحَشْرِ

فَقُلْتُ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، مِثْلُكَ فِي فِقْهِكَ وَفَضْلِكَ وَسِنِّكَ يَقُولُ الشِّعْرَ؟ قَالَ: " إِنَّ الْمَضْرُورَ إِذَا نَفَثَ بَرِئَ "

İbn Şihâb der ki: Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe'nin evine girdim. Oflayıp pufluyordu: “Seni sinirli görüyorum, neden?” diye sordum. Şöyle dedi: “Az önce Halifenizin (Ömer b. Abdülazîz’in) yanına girmiştim. Yanında da Abdullah b. Amr b. Osmân vardı. Onlara selam verdim, selamımı almadılar. Bunun üzerine ikisine şöyle dedim;

Gelip konuştuk diye sakın kibirlenmeyin,
İnsanlar en çok kibir tehlikesinden korkar.
Yaratıldığınız toprak yerdekiyle aynı cins
Ona döneceksiniz, oradan da hedef mahşer.

Ona: “Allah merhamet etsin! Senin gibi bir fakih ve değerli birisi senin yaşında şiir okur mu?” deyince, şöyle cevap verdi: “Karnı şişen kimse gaz çıkarırsa rahat eder.”

(٤٦١٢)- [٣/٣٧٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التَّمِيمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الزُّهْرِيِّ، فَقَالَ حَدِّثْنِي، فَقَالَ: " إِنَّكَ لا تَعْرِفُ اللُّغَةَ "، قَالَ: فَلَعَلِّي أَعْرِفُهَا، قَالَ: " فَمَا تَقُولُ فِي قَوْلِ الشَّاعِرِ:

صَرِيعُ نَدَامَى يَرْفَعُ الشُّرْبُ رَأْسَهُ   وَقَدْ مَاتَ مِنْهُ كُلُّ عُضْوٍ وَمِفْصَلِ

" مَا الْمِفْصَلُ؟ " قَالَ: اللِّسَانُ، قَالَ: " اغْدُ عَلَيَّ أُحَدِّثْكَ "

İsa b. Abdillah et-Temîmî'nin ihtiyar bir âlimden naklettiğine göre bir adam Zührî'ye gelip: "Bana hadis öğret" dedi. Zührî kendisine: "Sen dil bilmiyorsun" deyince, adam "Belki anlarım" dedi. Zührî şöyle dedi: Şairin şu sözü hakkında ne düşünüyorsun?

Hem yaralı, hem pişman başına içki diker,
Eklem ve organları ölmüş ya da can çeker.

Buradaki eklem nedir?" Adam: "Dildir" deyince, Zührî: "Yarın erkenden gel sana hadis bildireyim" dedi.

(٤٦١٣)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْخُزَامِيُّ، حَدَّثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يَتَمَثَّلُ: "

ذَهَبَ الشَّبَابُ فَمَا يَعُودُ جُمَانَا   وَكَأَنَّ مَا قَدْ كَانَ لَمْ يَكُ كَانَا
وَطَوَيْتُ كَفًّا يَا جُمَانُ عَلَى الْغَضَا   وَكَفَى جُمَانُ بِطَيِّهَا حَدَثَانَا

İbrâhîm b. Muhammed b. Abdilazîz ez-Zührî, babasının şöyle dediğini naklediyor: Zührî'yi şunları mırıldanırken işittim:

Geçip gitti gençliğim, bir daha dönmez geri,
Geçmişte yaşananlar, sanki hiç yaşanmamış
Kapattım avucumla incili kirpikleri,
Kapanınca inciler bil ki zaman tükenmiş.

(٤٦١٤)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْامٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي مَهْدِيٍّ، قَالَ: " صَلَّيْتُ خَلْفَ الزُّهْرِيِّ شَهْرًا، فَكَانَ يَقْرَأُ فِي صَلاةِ الْفَجْرِ: " تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ، وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ "

Ebû Mehdî der ki: "Zührî'nin arkasında bir ay boyunca namaz kıldım. Sabah namazının ilk rekâtında Mülk sûresini, ikinci rekâtında ise İhlâs sûresini okurdu."

(٤٦١٥)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى ابْنِ شِهَابٍ خَاتَمًا نَقْشُهُ: مُحَمَّدٌ يَسْأَلُ اللَّهَ الْعَافِيَةَ "

Ukayl b. Hâlid der ki: İbn Şihâb ez-Zührî'nin elinde bir yüzük gördüm. Üzerinde: "Muhammed, Allah'tan afiyet diler" yazısı vardı.

(٤٦١٦)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْنًا الْقَزَّازَ، يَقُولُ لابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ: هَلْ كَانَ الزُّهْرِيُّ يَتَطَيَّبُ؟ قَالَ: " كُنْتُ أَشُمُّ رِيحَ الْمِسْكِ مِنْ سَوْطِ دَابَّةِ الزُّهْرِيِّ "

Muhammed b. Kudâme'nin naklettiğine göre Ma'n el-Kazzâz, Zührî'nin yeğenine: "Zührî koku kullanır mıydı?" diye sordu. Zührî'nin yeğeni dedi ki: "Zührî'nin atının kırbacından misk kokusunu hissederdim."

(٤٦١٧)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ الْجَبَّارِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَهْوَنَ عَلَيْهِ الدِّينَارُ وَالدِّرْهَمُ مِنِ ابْنِ شِهَابٍ، وَمَا كَانَتْ عِنْدَهُ إِلا مِثْلَ الْبَعْرَةِ "

Amr b. Dînâr der ki: "Dinar ile dirhemlere İbn Şihâb kadar değer vermeyen başka birini daha görmüş değilim. Zira İbn Şihâb parayı hayvan dışkısı gibi görürdü."

(٤٦١٨)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلانَ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى الطَّبَّاعُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: " وَجَدْنَا السَّخِيَّ لا تَنْفَعُهُ التِّجَارَةُ "

Zührî der ki: "Cömert olana ticaretin fayda vermediğini gördük."

(٤٦١٩)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " اسْتَكْثِرُوا مِنْ شَيْءٍ لا تَمَسُّهُ النَّارُ "، قِيلَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: " الْمَعْرُوفُ "

Ebû Yahya bildiriyor: Zührî: "Kendisine ateş dokunamayan şeyleri çokça yapın!" dedi. Kendisine: "Bunlar nedir ki?" diye sorulduğunda ise: "İyiliklerdir" karşılığını verdi.

(٤٦٢٠)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: امْتَدَحَ رَجُلٌ الزُّهْرِيَّ، فَأَعْطَاهُ قَمِيصَهُ، فَقِيلَ لَهُ: أَتُعْطِي عَلَى كَلامِ الشَّيْطَانِ؟ فَقَالَ: " إِنَّ مَنِ ابْتَغَى الْخَيْرَ اتَّقَى الشَّرَّ "

Muhammed b. Abdirrahman et-Teymî babasından bildiriyor: Zührî, kendisini öven birine gömleğini verince, ona: "Şeytan'ın sözüne ödül mü veriyorsun?" dediler. Zührî: "Hayrı isteyen, şerden korunur" cevabını verdi.

(٤٦٢١)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَرْضًا عَلَيْهِ عَنْ سُفْيَانَ: سُئِلَ الزُّهْرِيّ عَنِ الزُّهْدِ، فَقَالَ: " مَنْ لَمْ يَمْنَعْهُ الْحَلالُ شُكْرَهُ، وَلَمْ يَغْلِبِ الْحَرَامُ صَبْرَهُ "

Süfyân der ki: Zührî'ye, zühd konusu sorulduğunda: "Zahid kişi, elde ettiği helal rızıkların kendisini şükretmekten alıkoymadığı, haram olan şeyler karşısında ise onlara bulaşmadan sabredebilen kişidir" dedi.

(٤٦٢٢)- [٣٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالُوا لِلزُّهْرِيِّ لَوْ أَنَّكَ الآنَ فِي آخِرِ عُمُرِكَ أَقَمْتَ فِي الْمَدِينَةِ، فَغَدَوْتَ إِلَى مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرُحْتَ وَجَلَسْتَ إِلَى عَمُودٍ مِنْ أَعْمِدَتِهِ، فَذَكَّرْتَ النَّاسَ وَعَلَّمْتَهُمْ، فَقَالَ: " لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ لَوُطِئَ عَقِبِي، وَلا يَنْبَغِي ذَلِكَ حَتَّى أَزْهَدَ فِي الدُّنْيَا، وَأَرْغَبَ فِي الآخِرَةِ "

Süfyân'ın naklettiğine; Zührî'ye dediler ki: "Hayatının son demlerinde, Medine'ye yerleşseydin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine varıp bir sütunun dibinde otursan, insanlara nasihat edip öğretsen!"

Zührî şöyle cevap verdi: "Böyle yaparsam herkes arkamdan gelir. Dünyayı bir kenara bırakıp, âhirete yönelebilmem için böyle yapmamam lazım."

(٤٦٢٣)- [٣٧٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلامٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ الأَبَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو أَيُّوبَ الْوَزَّانُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ جَنَّادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعُمَرِيَّيْنِ عَبْدَ اللَّهِ، وَعَبْدَ اللَّهِ، قَالا: كَانَ ابْنُ شِهَابٍ يُحَدِّثُ: " أَنَّهُ هَلَكَ فِي جِبَالِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ بِضْعَةٌ وَعِشْرُونَ نَبِيًّا مَاتُوا مِنَ الْجُوعِ وَالْقَمْلِ، كَانُوا لا يَأْكُلُونَ إِلا مَا عَرَفُوا، وَلا يَلْبَسُونَ إِلا مَا عَرَفُوا "

İbn Şihâb der ki: "Beytulmakdis dağlarında, yirmi küsûr peygamber helak olmuştur. Açlıktan ve bit salgınından ölmüşlerdir. Onlar ancak bildikleri şeyleri yerler, bildikleri elbiseleri giyerlerdi."

Ebû Bekr Muhammed b. Müslim b. Şihâb ez-Zührî, sahabeden bir çok kişiyle görüşme imkânı bulmuş ve hadis nakletmiştir. Gördüğü ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerini naklettiği sahabiler şunlardır: Abdullah b. Ömer, Enes b. Mâlik, Sehl b. Sa'd, Sâib b. Yezîd, Abdullah b. Sa'lebe b. Suayr, Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf, Abdullah b. Âmir b. Rabîa, Abdurrahmân b. Ezher, Mahmûd b. er-Rabî', Mahmûd b. Lebîd, Mes'ûd b. el-Hakem, Kesîr b. el-Abbâs, Süfyân Ebû Cemîle, Ebû Muveyhibe, Ebu'l-Fadl, İbn Ebî Sender, Rabîa b. Abbâd ed-Dûelî ve Beliy'den bir adam.

Ayrıca; Abdullah b. ez-Zübeyr, Hz. Hasan ve Hüseyin'i gördüğü ve onlardan hadis aldığı da söylenir.

Tâbiûndan bir çok kimse de Zührî'den hadis nakletmiştir. Haremeyn ve Hicâz bölgesinden: Amr b. Dînâr, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, onun kardeşi Sa'd, İrâk b. Mâlik, Hişâm b. Urve, Mûsâ b. Ukbe, Sâlih b. Keysân, Ebû Câfer, Muhammed b. Ali b. Hüseyin, İmam Mâlik'in amcası Ebû Süheyl Nâfi b. Mâlik, Ubeydullah b. Ömer, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Muhammed b. Akîl, Safvân b. Süleym, Zeyd b. Eslem, Rabîa b. Ebî Abdirrahman, Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Hazm, Sa'd b. İbrâhîm, Ebu'z-Zübeyr, Abdullah b. Müslim ile onun kardeşi, Umâre b. Ğaziyye, Ömer b. Abdilazîz, Muhammed b. el-Münzir, Ebû'z-Zinâd, Abdullah b. Zekvân, Zeyd b. Rûmân, Amr b. Ebî Amr ve İkrime b. Ebî Hâlid.

Iraklılardan; Abdullah b. Umeyr, İsmâil b. Ebî Hâlid, Hakem b. Uyeyne, Mansûr b. el-Mu'temir, Atâ b. es-Sâib, Ömer b. Murre, Ebû Bekr b. Hafs, Katâde, Yûnus b. Ubeyd, Dâvûd b. Ebî Hind, Eyyûb es-Sahtiyânî, Süleymân et-Teymî ve Yahyâ b. Ebî Kesîr.

Takrîb 2269, Takrîb 2903, Takrîb 3060, Takrîb 3053, Takrîb 2199, Takrîb 4502, Takrîb 2112, Takrîb 712, Takrîb 3192, Takrîb 2015, Takrîb 2016, Takrîb 2017, Takrîb 556, Takrîb 557, Takrîb 558, Takrîb 559, Takrîb 479, Takrîb 480, Takrîb 483, Takrîb 1973, Takrîb 1575, Takrîb 3013

Tâvus b. Keysân

Allah dostlarından birisi de; çok dikkatli bir fakih, ihsan sıfatıyla muttasıf bir kişi olan Ebû Abdirrahman Tâvus b. Keysân'dır. O, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) haklarında: *"İmân Yemen'dedir"* buyurduğu Yemenlilerin ilklerindendir.

(٤٦٤٦)- [٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ الْخُتُلِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَيَّانَ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: شَهِدْتُ جَنَازَةَ طَاوُسٍ بِمَكَّةَ سَنَةَ خَمْسٍ وَمِائَةٍ، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ: " رَحِمَ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَجَّ أَرْبَعِينَ حَجَّةً "

İbn Şevzeb bildiriyor: Hicri 105 yılında Mekke'de Tâvus'un cenazesinde bulundum. Cenazede insanların: "Ey Ebû Abdirrahman! Allah sana rahmet etsin! Kırk defa haccetmişti" dediklerini işittim.

(٤٦٤٧)- [٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: قَالَ أَبِي: " مَاتَ طَاوُسٌ بِمَكَّةَ، فَلَمْ يُصَلُّوا عَلَيْهِ حَتَّى بَعَثَ ابْنُ هِشَامٍ بِالْحَرَسِ "، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ وَاضِعًا السَّرِيرَ عَلَى كَاهِلِهِ، قَالَ: فَلَقَدْ سَقَطَتْ قَلَنْسُوَةٌ كَانَتْ عَلَيْهِ وَمُزِّقَ رِدَاؤُهُ مِنْ خَلْفِهِ

Abdürrezzâk'ın bildirdiğine göre babası: "Tâvus, Mekke'de vefat edince, İbn Hişâm korumaları gönderinceye kadar namazı kılınmadı. Abdullah b.

el-Hasan'ın tabutu omzuna aldığını gördüm. Bu sırada başında bulunan örtüsü düştü ve abası arkadan yırtıldı" dedi.

(٤٦٤٨)- [٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا أَبِي، قَالَ: " تُوُفِّيَ طَاوُسٌ بِالْمُزْدَلِفَةِ أَوْ بِمِنًى، فَلَمَّا حُمِلَ أَخَذَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ بِقَائِمَةِ السَّرِيرِ، فَمَا زَايَلَهُ حَتَّى بَلَغَ الْقَبْرَ "

Abdurrezzak, babasının şöyle dediğini nakleder: "Tâvus, Müzdelife veya Mina'da vefat ettiği zaman (tabuta konulup) taşındığında, Abdullah b. el-Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib tabutun ayağından tuttu ve mezarlığa varıncaya kadar bırakmadı."

(٤٦٤٩)- [٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: " قَدِمَ طَاوُسٌ مَكَّةَ فَقَدِمَ أَمِيرٌ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ مِنْ فَضْلِهِ، وَمِنْ وَمِنْ، فَلَوْ أَتَيْتَهُ، قَالَ: مَا لِي إِلَيْهِ حَاجَةٌ، قَالُوا: إِنَّا نَخَافُ عَلَيْكَ، قَالَ: فَمَا هُوَ إِذًا كَمَا تَقُولُونَ "

Tâvus, Mekke'ye geldiği zaman oraya valinin biri de gelmişti. Tâvus'a: "Bu valinin şöyle şöyle faziletleri var. Yanına gitsen nasıl olur!" denildiğinde: "Ona ihtiyacım yok!" karşılığını verdi. Ona: "Ama gitmediğin takdirde sana zarar vermesinden korkarız" dediklerinde ise: "O zaman söylediğiniz faziletlere sahip biri değildir!" karşılığını verdi.

(٤٦٥٠)- [٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: " كَانَ طَاوُسٌ يُصَلِّي فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ مُغِيمَةٍ، فَمَرَّ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ أَخُو الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ، وَأَيُّوبُ، وَهُوَ سَاجِدٌ فِي مَوْكِبِهِ، فَأَمَرَ بِسَاجٍ وَطَيْلَسَانٍ مُرْتَفِعٍ فَطُرِحَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرْفَعْ رَأْسَهُ حَتَّى فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ فَإِذَا السَّاجُ عَلَيْهِ، فَانْتَفَضَ وَلَمْ يَنْظُرْ إِلَيْهِ، وَمَضَى إِلَى مَنْزِلِهِ "

Abdurrezzak, babasının şöyle dediğini nakleder: "Tâvus, soğuk ve bulutlu bir günün sabahında namaz kılarken, (Zalim lakaplı vali) Haccâc b. Yûsuf'un kardeşi Muhammed b. Yûsuf ve Eyyûb kendisine uğradı. Bu sırada Tâvus secde halindeydi. (Muhammed) bir örtü getirilmesini söyledi ve örtü (getirilip) üzerine atıldı. Tâvus, secdeyi tamamlayıncaya kadar başını kaldırmadı. Selam verince ise örtünün üzerinde olduğunu fark edip, ona bakmadan evine gitti."

(٤٦٥١)- [٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا عُيَيْنَةُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " إِنِّي لأَظُنُّ طَاوُسًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "

İbn Abbâs: "Tâvus'un Cennet ehlinden olduğunu sanıyorum" demiştir.

(٤٦٥٢)- [٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ، ثنا ابْنُ عُثْمَانَ، ثنا مُعْتَمِرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " مَا مِنْ شَيْءٍ يَتَكَلَّمُ بِهِ ابْنُ آدَمَ إِلا أُحْصِيَ عَلَيْهِ حَتَّى أَنِينَهُ فِي مَرَضِهِ "

Tâvus der ki: "İnsanoğlu, hastayken inlemesi de dâhil ağzından çıkan her bir şeyden dolayı hesaba çekilecektir."

(٤٦٥٣)- [٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أُمَيَّةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ شَابُورٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِطَاوُسٍ: ادْعُ اللَّهَ لَنَا، قَالَ: " مَا أَجِدُ فِي قَلْبِي خَشْيَةً، فَأَدْعُوَ لَكَ "

Dâvud b. Şâbûr der ki: Adamın biri Tâvus'a: "Bizim için Allah'a dua et!" deyince, Tâvus: "Yüce Allah'a karşı içimde bir haşyet (korku) görmüyorum ki size dua edeyim!" karşılığını verdi.

(٤٦٥٤)- [٤/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَدْرٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ مُدْرِكٍ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ طَالُوتَ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ هَاشِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحُصَيْنِ الْعَنْبَرِيِّ، قَالَ: " مَرَّ طَاوُسٌ بِرَوَّاسٍ قَدْ أَخْرَجَ رَأْسًا، فَغُشِيَ عَلَيْهِ "

Hasan b. Ebi'l-Husayn el-Anberî der ki: "Tâvus, (pişmiş) kelle satan birinin bir kelle çıkardığını görünce bayıldı."

(٤٦٥٥)- [٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مَعْمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّقِّيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بِشْرٍ: " أَنَّ طَاوُسًا الْيَمَانِيَّ كَانَ لَهُ طَرِيقَانِ إِلَى الْمَسْجِدِ: طَرِيقٌ فِي السُّوقِ، وَطَرِيقٌ آخَرُ، فَكَانَ يَأْخُذُ فِي هَذَا يَوْمًا وَفِي هَذَا يَوْمًا، فَإِذَا مَرَّ فِي طَرِيقِ السُّوقِ فَرَأَى تِلْكَ الرُّءُوسَ الْمَشْوِيَّةَ لَمْ يَنْعَسْ تِلْكَ اللَّيْلَةَ "

Abdullah b. Bişr der ki: Tâvus el-Yemânî'nin mescide giden iki yolu vardı. Biri çarşıdan, biri de başka bir yerden geçiyordu ve her gün birinden mescide gidiyordu. Çarşıdan geçen yoldan gidip de kasaplarda bulunan (ateşte) pişmiş kelleleri gördüğünde o gece gözüne uyku girmezdi.

(٤٦٥٦)- [٤/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، قَالَ: كَانَ طَاوُسٌ يَجْلِسُ فِي بَيْتِهِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " حَيْفُ الأَئِمَّةِ، وَفَسَادُ النَّاسِ "

Süfyân es-Sevrî bildiriyor: "Tâvus evinde kalır fazla dışarıya çıkmazdı. Kendisine bunun sebebi sorulduğunda: «Yöneticilerin zulmünden ve insanların fesadından uzak durmak için» karşılığını verdi."

(٤٦٥٧)- [٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، أَوْ غَيْرِهِ، إِنَّ رَجُلا كَانَ يَسِيرُ مَعَ طَاوُسٍ، فَسَمِعَ غُرَابًا نَعَبَ، فَقَالَ: خَيْرٌ، فَقَالَ طَاوُسٌ: " أَيُّ خَيْرٍ عِنْدَ هَذَا أَوْ شَرٍّ؟ لا تَصْحَبْنِي، أَوْ لا تَمْشِ مَعِي "

İbn Tâvus'un bildirdiğine göre babasıyla birlikte yürüyen bir adam karga sesi işitince: "Hayra alâmettir" dedi. Bunun üzerine Tâvus: "Bunun neyinde hayır ve şer olabilir ki? Bundan sonra benimle birlikte dolaşma!" diye çıkıştı.

(٤٦٥٨)- [٤/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا الْحُمَيْدِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنُ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " إِذَا غَدَا الإِنْسَانُ اتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ، فَإِذَا أَتَى الْمَنْزِلَ فَسَلَّمَ نَكَصَ الشَّيْطَانُ، وَقَالَ: لا مَقِيلَ، فَإِذَا أَتَى بِغَدَائِهِ فَذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لا غَدَاءَ وَلا مَقِيلَ، فَإِذَا دَخَلَ وَلَمْ يُسَلِّمْ قَالَ الشَّيْطَانُ: الْمَقِيلُ، فَإِذَا أَتَى الْغَدَاءُ وَلَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: مَقِيلٌ وَغَدَاءٌ، وَالْعَشَاءُ مِثْلُ ذَلِكَ "

İbn Tâvus, babasının şöyle dediğini bildirir: İnsan sabah çıkınca şeytan onu takib eder. Kişi evine vardığında hane halkına selam verirse, şeytan geride durur ve: "Burada bizim için istirahat yeri yoktur" der. Yemeği kendisine getirildiğinde Besmele çekerse o zaman: "Burada bizim için ne yemek var, ne de istirahat yeri var" der. Ama insan evine girerken selam vermezse, o zaman şeytan: "Burada kendimize istirahat yeri bulduk" der. Yemeği getirildiği zaman Besmele çekmezse, o zaman şeytan: "Burada hem bize yiyecek, hem de istirahat yeri var" der. Akşamleyin de aynı şeyleri söyler.

(٤٦٥٩)- [٤/٥] وَقَالَ: " إِنَّ الْمَلائِكَةَ لَيَكْتُبُونَ صَلاةَ بَنِي آدَمَ، فُلانٌ زَادَ فِيهَا كَذَا وَكَذَا، وَفُلانٌ نَقَصَ كَذَا وَكَذَا، وَذَلِكَ فِي الْخُشُوعِ، وَالرُّكُوعِ، أَوْ قَالَ الرُّكُوعِ، وَالسُّجُودِ "

Tâvus der ki: Melekler Âdemoğlunun namazını: "Falan kişi namazına şunu şunu ekledi. Filan kişi namazından şunu şunu eksiltti" diye yazarlar. Huşu, rüku –veya rükû ve secde hakkında da demiş olabilir- için de aynı şekilde yazarlar.

(٤٦٦٠)- [٤/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قُلْتُ لابْنِ طَاوُسٍ: مَا كَانَ أَبُوكَ يَقُولُ إِذَا رَكِبَ ؟ قَالَ: كَانَ يَقُولُ: " اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، هَذَا مِنْ فَضْلِكَ وَنِعْمَتِكَ عَلَيْنَا، فَلَكَ الْحَمْدُ رَبَّنَا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَكَانَ إِذَا سَمِعَ الرَّعْدَ يَقُولُ: سُبْحَانَ مَنْ سَبَّحْتَ لَهُ "

Süfyân bildiriyor: Tâvus'a: "Baban yolculuk için bineğine bineceği zaman nasıl dua ederdi?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Şöyle dua ederdi: "Allahım! Hamd ancak sanadır. Bu (nimetler) senin bize lütfun ve ihsanındandır. Rabbimiz! Hamd ancak sanadır. Bizlere türlü nimetleri önümüze seren Allah'a hamdolsun ki o bunu dilemeseydi biz bunları elde edemezdik." Gök gürültüsünü işittiği zaman da: "Noksanlıklardan münezzeh olan Allah'ı tesbih ederim" derdi.

(٤٦٦١)- [٤/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دَارَةَ الْكُوفِيُّ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، ثنا ابْنُ زَنْجُوَيْهِ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا خُلِقَتِ النَّارُ طَارَتْ أَفْئِدَةُ الْمَلائِكَةِ، فَلَمَّا خُلِقَ آدَمُ سَكَنَتْ أَفْئِدَتُهُمْ "

İbn Tâvus'un bildirdiğine göre babası: "Cehennem yaratılınca meleklerin kalpleri yerinden fırladı. Hz. Âdem yaratılınca ise sakinleştiler" dedi.

(٤٦٦٢)- [٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، قَالَ: قَالَ مُجَاهِدٌ لِطَاوُسٍ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، رَأَيْتُكَ تُصَلِّي فِي الْكَعْبَةِ وَالنَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلامُ عَلَى بَابِهَا يَقُولُ لَكَ: اكْشِفْ قِنَاعَكَ، وَبَيِّنْ قِرَاءَتَكَ، قَالَ: " اسْكُتْ لا يَسْمَعَنَّ هَذَا مِنْكَ أَحَدٌ، حَتَّى تَخَيَّلَ إِلَيْهِ أَنَّهُ انْبَسَطَ مِنَ الْحَدِيثِ "

İbn Ebî Necîh der ki: Mücahid, Tâvus'a der ki: "Ey Ebû Abdirrahman! Ben (rüyamda) seni Kâbe'de namaz kılarken gördüm Allah'ın Resûlü de kapıda duruyor ve sana şöyle diyordu: *"Peçeni aç ve okuyuşunu belirgin, açık seçik yap."* Tâvus da Mücahid'e: "Sus, bu sözünü kimse duymasın" dedi. İbn Ebî Necîh der ki: "Mücahid, Tâvus'un bu anlatılandan memnun olduğunu hissetti."

(٤٦٦٣)- [٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ طَاوُسًا، قَالَ لَهُ: أَيْ أَبَا نَجِيحٍ، " مَنْ قَالَ وَاتَّقَى اللَّهَ، خَيْرٌ مِمَّنْ صَمَتَ وَاتَّقَى اللَّهَ "

İbn Ebî Necîh'in babasından bildirdiğine göre Tâvus kendisine: "Konuşup Allah'tan korkan, susup Allah'tan korkandan daha hayırlıdır" dedi.

(٤٦٦٤)- [٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْكُوفِيُّ، ثنا ابْنُ يَمَانٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ رَجُلٍ، قَالَ: أَتَى طَاوُسٌ رَجُلا فِي السَّحَرِ، فَقَالُوا: هُوَ نَائِمٌ، قَالَ: " مَا كُنْتُ أَرَى أَحَدًا يَنَامُ فِي السَّحَرِ "

Mis'ar bir adamdan bildiriyor: Tâvus, seher vakti bir adama gidince, kendisine: "Uyuyor" dediler. Bunun üzerine Tâvus: "Seher vakti kimsenin uyuyacağını sanmıyordum" dedi.

(٤٦٦٥)- [٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حُجَيْرٍ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " لا يَتِمُّ نُسُكُ الشَّابِّ حَتَّى يَتَزَوَّجَ "

Tâvus der ki: "Genç, evlenmedikçe farzları tam olarak eda edemez."

(٤٦٦٦)- [٦/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ زِيَادَةَ بْنِ الطُّفَيْلِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، قَالَ: قَالَ لِي طَاوُسٌ: لَتَنْكِحَنَّ أَوْ لأَقُولَنَّ مَا قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لأَبِي الزَّوَائِدِ: " مَا يَمْنَعُكَ مِنَ النِّكَاحِ إِلا عَجْزٌ أَوْ فُجُورٌ "

İbrâhîm b. Meysere bildiriyor: Tâvus bana: “Ya evlenirsin, ya da ben de sana Ömer b. el-Hattâb’ın, Ebu’z-Zevâid’e dediği gibi: «Evlenmene engel olan şey ya iktidarsızlığındır ya da fâcir biri oluşundur!» derim” dedi.

(٤٦٦٧)- [٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ بَحْرٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ دَاوُدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ طَاوُسًا، يَقُولُ: " لا يُحَرِّزُ دِينَ الْمَرْءِ إِلا حُفْرَتُهُ "

Tâvûs der ki: “Müminin dinini ancak mezarı korur.”

(٤٦٦٨)- [٦/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَسَدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ النُّعْمَانِ بْنِ شِبْلٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَنْدَلٍ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " حِجُّ الأَبْرَارِ عَلَى الرِّحَالِ "

Tâvus der ki: “İyilerin (ebrârın) haccı (hevdec üzerinde değil) sadece binekle edilen hactır.”

(٤٦٦٩)- [٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا وُهَيْبُ بْنُ وَرْدٍ، أَوْ قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْوَرْدِ، ثنا دَاوُدُ بْنُ شَابُورٍ، قَالَ: قُلْنَا لِطَاوُسٍ، أَوْ قِيلَ لِطَاوُسٍ: ادْعُ بِدَعَوَاتٍ، قَالَ: " لا أَجِدُ لِذَلِكَ خَشْيَةً "

Dâvud b. Şâbur der ki: Tâvusa: “(Bizim için dua et” deyince –veya denilince- “Dua etmek için kendimde gerekli huşûyu bulamıyorum” karşılığını verdi.

(٤٦٧٠)- [٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا أَبُو يَعْلَى، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " الْبُخْلُ أَنْ يَبْخَلَ الإِنْسَانُ بِمَا فِي يَدَيْهِ، وَالشُّحُّ أَنْ يُحِبَّ الإِنْسَانُ أَنْ يَكُونَ لَهُ مَا فِي أَيْدِي النَّاسِ بِالْحَرَامِ لا يَقْنَعُ "

Tâvus şöyle der: "Cimrilik, kişinin elinde bulunanlardan yana cimri davranmasıdır. Tamahkârlık ise kişinin, başkalarının elinde bulunan şeylere haram yoldan sahip olmayı istemesi ve kanaat göstermemesidir."

(٤٦٧١)- [٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " أَلا رَجُلٌ يَقُومُ بِعَشْرِ آيَاتٍ مِنَ اللَّيْلِ، فَيُصْبِحُ قَدْ كُتِبَ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ أَوْ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ "

Tâvus: "Gece kalkıp on âyet okuyacak ve böylece kendisine yüz sevap veya daha fazlası yazılmış olarak sabahlayacak kimse yok mu?" demiştir.

(٤٦٧٢)- [٦/٤] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْقَاضِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدَانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، ثنا عَوْنُ بْنُ سَلامٍ، ثنا جَابِرُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخُو إِسْحَاقَ بْنِ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ خَالِدٍ الْخُزَاعِيُّ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ عَطَاءٍ جَالِسًا، فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، إِنَّ طَاوُسًا يَزْعُمُ أَنَّ: " مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ، ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِي الأُولَى تَنْزِيلُ السَّجْدَةَ، وَفِي الثَّانِيَةِ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ، كُتِبَ لَهُ مِثْلُ وُقُوفِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ "، فَقَالَ عَطَاءٌ: صَدَقَ طَاوُسٌ، مَا تَرَكْتُهَا

İmrân b. Hâlid el-Huzâî der ki: Atâ'nın yanında otururken yanına bir adam geldi ve: "Ey Ebû Muhammed! Tâvus, yatsı namazını kıldıktan sonra, iki rekât namaz kılıp, birincisinde Secde Sûresini, ikinci rekâtta Mülk Sûresini okuyana, Kadir gecesini ibadetle geçirmiş gibi sevap yazılacağını iddia ediyor" deyince, Atâ: "Tâvus doğru söylüyor. Ben de bu ibadeti hiç terk etmedim" karşılığını verdi.

(٤٦٧٣)- [٧/٤] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ. ح، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبِي، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ الأَصْبَهَانِيُّ، قَالا: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا دَيْدَرٌ الْمُرَادِيُّ النَّجْرَانِيُّ، قَالَ: قِيلَ لِطَاوُسٍ: إِنَّ مَنْزِلَكَ قَدِ اسْتَرَمَّ، قَالَ: " قَدْ أَمْسَيْتُ "

Deyder el-Murâdî en-Necrânî der ki: Tâvus'a: "Evinin onarılma vakti geldi" denilince: "Ama ben (ömrümün akşam(ın)a vardım" karşılığını verdi.

(٤٦٧٤)- [٧/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ عَنْ قُتَيْبَةَ، ثنا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " كَانَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَانَ رُبَّمَا دَاوَى الْمَجَانِينَ، وَكَانَتِ امْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ يَأْخُذُهَا الْجُنُونُ، فَجِيءَ بِهَا إِلَيْهِ فَتُرِكَتْ عِنْدَهُ فَأَعْجَبَتْهُ فَوَقَعَ عَلَيْهَا فَحَمَلَتْ، فَجَاءَهُ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: إِنْ عُلِمَ بِهَا افْتُضِحْتَ، فَاقْتُلْهَا وَادْفِنْهَا فِي بَيْتِكَ، فَقَتَلَهَا وَدَفَنَهَا فِي بَيْتِهِ، فَجَاءَ أَهْلُهَا بَعْدَ ذَلِكَ بِزَمَانٍ يَسْأَلُونَهُ عَنْهَا، فَقَالَ لَهُمْ: إِنَّهَا مَاتَتْ، فَلَمْ يَتَّهِمُوهُ لِصَلاحِهِ وَرِضَاهُ، فَجَاءَهُمُ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: إِنَّهَا لَمْ تَمُتْ، وَلَكِنْ قَدْ وَقَعَ عَلَيْهَا، فَحَمَلَتْ فَقَتَلَهَا وَدَفَنَهَا فِي بَيْتِهِ فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا، فَجَاءَ أَهْلُهَا، فَقَالُوا: مَا نَتَّهِمُكَ وَلَكِنْ أَخْبِرْنَا أَيْنَ دَفَنْتَهَا، وَمَنْ كَانَ مَعَكَ، فَفَتَّشُوا بَيْتَهُ فَوَجَدُوهَا حَيْثُ دَفَنَهَا، فَأُخِذَ فَسُجِنَ فَجَاءَهُ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ أُخْرِجَكَ مِمَّا أَنْتَ فِيهِ فَاكْفُرْ بِاللَّهِ، فَأَطَاعَ الشَّيْطَانَ، فَكَفَرَ بِاللَّهِ فَقُتِلَ، فَتَبَرَّأَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ حِينَئِذٍ، قَالَ طَاوُسٌ: فَلا أَعْلَمُ أَنَّ هَذِهِ الآيَةَ نَزَلَتْ إِلا فِيهِ: ﴿كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ﴾ "

İbn Tâvus, babasından bildiriyor: İsrâil oğullarından bir adam vardı ve bazen delileri tedavi ettiği de olurdu. Bir defasında arasıra deliliği tutan ve çok güzel olan bir kadını tedavi için bu adama getirdiler. Kadını yanında bırakıp gittiler. Kadın adamın çok hoşuna gittiği için onunla birlikte oldu ve kadın hamile kaldı. Bunun üzerine Şeytan adama gelip: "Şayet kadının bu durumu açığa çıkarsa rezil olursun! Onu öldür ve evinin içinde göm!" dedi. Adam da kadını öldürüp evinde gömdü. Bir zaman sonra kadının ailesi gelip onu sordular. Adam da: "Kadın öldü" dedi. Adamı doğruluk ve dürüstlükle bildikleri için bu durumu fazla önemsemediler. Ancak Şeytan onlara geldi ve: "Kadın ölmedi! Aksine adam onunla birlikte olup kadın hamile kalınca, öldürüp evinin içinde, filan yere gömdü" dedi. Bunun üzerine kadının ailesi adam gelip: "Sana herhangi bir suçlamada bulunmuyoruz; ama onu nereye gömdüğünü ve gömerken yanında kimlerin bulunduğunu bize söyle!" dediler. Evi aradıklarında da kadını gömmüş olduğu yerde buldular. Bunun üzerine adamı yakalayıp hapsettiler. Hapisteyken şeytan yanına geldi ve:

"Seni içinde bulunduğun bu durumdan kurtarmamı istiyorsan Allah'ı inkâr et" dedi. Adam da Allah'ı inkâr edip Şeytan'a itaat etti. Bunun üzerine de adam öldürüldü. Öldürülünce de Şeytan ondan berî olduğunu söyledi.

Tâvûs ekledi: Bildiğim kadarıyla da şu âyet bu adam hakkında nazil olmuştur: **"Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana «İnkâr et» der. İnsan inkâr edince de: «Ben senden uzağım, çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım» der."**[5]

(٤٦٧٥)- [٧/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٌ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ لَهُ أَرْبَعَةُ بَنِينَ فَمَرِضَ، فَقَالَ أَحَدُهُمْ: إِمَّا أَنْ تُمَرِّضُوهُ وَلَيْسَ لَكُمْ مِنْ مِيرَاثِهِ شَيْءٌ، وَإِمَّا أَنْ أُمَرِّضُهُ وَلَيْسَ لِي مِنْ مِيرَاثِهِ شَيْءٌ، قَالَ: فَأُتِيَ فِي النَّوْمِ، فَقِيلَ لَهُ: ائْتِ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا، فَخُذْ مِنْهُ مِائَةَ دِينَارٍ، فَقَالَ فِي نَوْمِهِ: أَفِيهَا بَرَكَةٌ؟ قَالُوا: لا، قَالَ: فَأَصْبَحَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لامْرَأَتِهِ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: خُذْهَا، فَإِنَّ مِنْ بَرَكَتِهَا أَنْ نَكْتَسِيَ مِنْهَا وَنَعِيشَ مِنْهَا، فَأَبَى، فَلَمَّا أَمْسَى أُتِيَ فِي النَّوْمِ، فَقِيلَ لَهُ: ائْتِ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا، فَخُذْ مِنْهُ عَشْرَةَ دَنَانِيرَ، فَقَالَ: أَفِيهَا بَرَكَةٌ؟ قَالُوا: لا، فَلَمَّا أَصْبَحَ، قَالَ ذَلِكَ لامْرَأَتِهِ، فَقَالَتْ لَهُ مِثْلَ مَقَالَتِهَا الأُولَى، فَأَبَى أَنْ يَأْخُذَهَا، فَأُتِيَ فِي اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ، فَقِيلَ لَهُ: ائْتِ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا، فَخُذْ مِنْهُ دِينَارًا، فَقَالَ: أَفِيهِ بَرَكَةٌ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَذَهَبَ فَأَخَذَهُ، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِ إِلَى السُّوقِ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ يَحْمِلُ حُوتَيْنِ، فَقَالَ: بِكَمْ هُمَا؟ قَالَ: بِدِينَارٍ، قَالَ: فَأَخَذَهُمَا مِنْهُ بِدِينَارٍ، ثُمَّ انْطَلَقَ بِهِمَا فَلَمَّا دَخَلَ بَيْتَهُ شَقَّ بَطْنَهُمَا، فَوَجَدَ فِي بَطْنِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا دُرَّةً لَمْ يَرَ النَّاسُ مِثْلَهَا، قَالَ: فَبَعَثَ الْمَلِكُ يَطْلُبُ دُرَّةً يَشْتَرِيهَا فَلَمْ تُوجَدْ إِلا عِنْدَهُ فَبَاعَهَا بِوَقْرِ ثَلاثِينَ بَغْلا ذَهَبًا، فَلَمَّا رَآهَا الْمَلِكُ، قَالَ: مَا تَصْلُحُ هَذِهِ إِلا بِأُخْتٍ، اطْلُبُوا أُخْتَهَا وَإِنْ أُضْعِفْتُمْ، قَالَ: فَجَاءَهُ، فَقَالُوا: أَعِنْدَكَ أُخْتُهَا وَنُعْطِيكَ ضِعْفَ مَا أَعْطَيْنَاكَ؟ قَالَ: وَتَفْعَلُونَ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَأَعْطَاهُمْ إِيَّاهَا بِضِعْفِ مَا أَخَذُوا الأُولَى "

Tâvus anlatıyor: Dört oğlu olan bir adam hastalanınca, bunlardan biri: "Ya onun bakıcılığım yaparsınız ve mirasından bir şey almazsınız veya ben ona bakarım ve mirastan bir şey almam" dedi. (Bu oğul) rüyasında: "Falan yere git ve oradan yüz dinar al" denildi. Oğul: "Bu parada bereket var mı?"

---

[5] Haşr Sur. 16

diye sorunca ise: "Hayır" cevabı verildi. Adam sabah uyanınca hanımına gördüğü rüyayı anlattı. Hanımı: "O parayı al. Onun bereketi o parayla giysi almamız ve geçimimizi sağlamamızdır" dedi; ancak adam parayı almayı kabul etmedi. Akşam uyuduğunda tekrar rüyasında: "Falan yere git ve on dinar al" denildi. O: "Bu parada bereket var mı?" diye sorunca: "Hayır" cevabı verildi. Adam sabah uyanınca hanımına gördüğü rüyayı anlattı. Hanımı bir gün önce söylediklerini tekrar etti, ancak adam parayı almayı kabul etmedi. Üçüncü gece de rüyasında: "Falan yere git ve bir dinar al" denilince: "Bu parada bereket var mı?" diye sordu. Ona: "Evet" cevabı verilince, adam gidip parayı aldı. Sonra çarşıya gitti ve iki balık taşıyan bir adam gördü. Ona: "Bunları kaça satıyorsun?" diye sorunca, adam: "Bir dinara" cevabını verdi. Adam balıkları bir dinara alıp evine gitti ve balıkların karnını yarınca, karınlarında daha önce hiç kimsenin bir benzerini görmediği birer inci gördü. Kral, inci satın almak için adam gönderince, bu adamın yanındaki incilerden başkası bulunamadı ve adam bu incilerden birini kırk katır yükü altın karşılığında sattı. Kral inciyi görünce: "Bu inci eşi olmadan bir işe yaramaz. Fiyatını iki kat isteseler bile gidip bunun eşini getirin" dedi. Adama gelip: "Sende bu incinin eşi var mı? Sana iki katı fiyat veririz" dediklerinde adam: "Gerçekten verir misiniz?" diye sordu. Onlar: "Evet" cevabını verince, ikinci inciyi birinci incinin iki katı fiyatına sattı.

(٤٦٧٦)- [٨/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ فِيمَا خَلا مِنَ الزَّمَانِ وَكَانَ عَاقِلا لَبِيبًا، فَكَبِرَ فَقَعَدَ فِي الْبَيْتِ، فَقَالَ لابْنِهِ يَوْمًا: إِنِّي قَدِ اغْتَمَمْتُ فِي الْبَيْتِ، فَلَوْ أَدْخَلتَ عَلَيَّ رِجَالا يُكَلِّمُونِي، فَذَهَبَ ابْنُهُ فَجَمَعَ نَفَرًا وَقَالَ: ادْخُلُوا عَلَى أَبِي فَحَدِّثُوهُ، فَإِنْ سَمِعْتُمْ مِنْهُ مُنْكَرًا فَاعْذُرُوهُ، فَإِنَّهُ قَدْ كَبِرَ، وَإِنْ سَمِعْتُمْ خَيْرًا فَاقْبَلُوهُ، قَالَ: فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَكَانَ أَوَّلَ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ قَالَ " إِنَّ أَكْيَسَ الْكَيْسِ التُّقَى، وَأَعْجَزَ الْعَجْزِ الْفُجُورُ، وَإِذَا تَزَوَّجَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَزَوَّجْ مِنْ مَعْدِنٍ صَالِحٍ، وَإِذَا اطَّلَعْتُمْ مِنْ رَجُلٍ عَلَى عَمَلٍ فَجْرَةٍ فَاحْذَرُوهُ، فَإِنَّ لَهَا أَخَوَاتٍ "

Tâvus anlatıyor: Geçmiş zamanda akıllı ve zeki bir adam vardı. Bu adam ihtiyarlayınca evine çekildi ve bir gün oğluna: "Artık evde sıkılmaya başladım. Yanıma benimle konuşacak kişiler getirsen" dedi. Oğlu gidip birkaç kişiyi topladı ve onlara: "Babamın yanma girin ve onunla sohbet edin. Eğer nahoş bir sözünü duyarsanız onu mazur görün. Çünkü o yaşlanmıştır. Ama hayırlı ve güzel bir sözünü duyarsanız onu da kabul edin" dedi. Adamlar onun yanma girdiklerinde, yaşlı adamın söylediği ilk söz şu oldu: "En güzel şey takva, en büyük acizlik ise günahkarlıktır. Evlenecek olan kişi, salih bir madenden olan kadınla evlensin. Bir kimsenin bir günahını gördüğünüzde ondan sakının. Çünkü onun başka günahları da vardır."

(٤٦٧٧)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَرْقَعِيدِيُّ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ مُسْلِمٍ الْجِيزِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ طَاوُسٌ لابْنِهِ: " إِذَا أَقْبَرْتَنِي فَانْظُرْ فِي قَبْرِي، فَإِنْ لَمْ تَجِدْنِي فَاحْمَدِ اللَّهَ، وَإِنْ وَجَدْتَنِي، فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ "، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَخْبَرَنِي بَعْضُ وَلَدِهِ أَنَّهُ نَظَرَ فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا، وَرَأَى فِي وَجْهِهِ السُّرُورَ

Tâvus, oğluna der ki: "Beni defnettiğin zaman mezarıma bak. Eğer beni orada bulamazsan Allah'a hamd et. Eğer beni orada bulursan, doğrusu bizler Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz." Abdullah dedi ki: "Tâvus'un oğullarından birisi bana, babasının mezarına baktığım, onu mezarında bulamadığını söyledi ve o çocuğun yüzünde sevinç aydınlığı görülüyordu."

(٤٦٧٨)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ، ثنا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى الْكَتَّانِيَّ، يَذْكُرُ عَنْ طَاوُسٍ، أَنَّهُ قَالَ: " اللَّهُمَّ احْرِمْنِي كَثْرَةَ الْمَالِ وَالْوَلَدِ "

Tâvus: "Allahım! Beni fazla çocuk ile fazla maldan mahrum et" diye dua etti.

(٤٦٧٩)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ طَاوُسٍ: " اللَّهُمَّ احْرِمْنِي كَثْرَةَ الْمَالِ وَالْوَلَدِ، وَارْزُقْنِي الإِيمَانَ وَالْعَمَلَ "

Saîd b. Muhammed der ki: Tâvus'un dualarından biri de şöyleydi: "Allahım! Beni fazla çocuk ile fazla maldan mahrum et! Bana iman ile ameli ihsan et!"

(٤٦٨٠)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشِيرٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ يَعْمَرَ، ثنا الزُّهْرِيُّ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " لَوْ رَأَيْتَ طَاوُسًا عَلِمْتَ أَنَّهُ لا يَكْذِبُ "

Zührî: "Tâvus'u görsen, onun yalan söylemediğini anlardın" demiştir.

(٤٦٨١)- [٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ الضُّرَيْسِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " اجْتَمَعَ عِنْدِي خَمْسَةٌ لا يَجْتَمِعُ عِنْدِي مِثْلُهُمْ أَبَدًا: عَطَاءٌ، وَطَاوُسٌ، وَمُجَاهِدٌ، وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، وَعِكْرِمَةُ "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: "Benim yanımda beş kişi toplandı ki, bunlar gibi başka bir beş kişi daha benim yanımda artık bir araya gelemezler. O beş kişi şunlardır: Atâ, Tâvus, Mücâhid, Saîd b. Cübeyr ve İkrime."

(٤٦٨٢)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ: " مَعَ مَنْ كُنْتَ تَدْخُلُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ؟ قَالَ: " مَعَ عَطَاءٍ وَالْعَامَّةِ، وَكَانَ طَاوُسٌ يَدْخُلُ مَعَ الْخَاصَّةِ "

Süfyân der ki: Abdullah b. Ebî Yezîd'e: "İbn Abbâs'ın yanına kiminle beraber girerdin?" diye sorunca: "Atâ ve sıradan insanlarla birlikte girerdim. Tâvus ise özel kişilerle birlikte girerdi" cevabını verdi.

(٤٦٨٣)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ الْجُرْجَانِيِّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَعْبَدٍ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبٍ، قَالَ: قَالَ لِي طَاوُسٌ: " إِذَا حَدَّثْتُكَ حَدِيثًا فَقَدْ أَثْبَتُّهُ لَكَ، فَلا تَسْأَلْ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرِي "

Habîb der ki: Tâvus bana: “Sana bir hadis anlatırsam ve bunu(n senedini) sana ispatlarsam, artık onu benden başkasına sorma” dedi.

(٤٦٨٤)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا ابْنُ أَبِي رِزْمَةَ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ مَطَرٍ، عَنْ حَبِيبٍ، قَالَ: قَالَ لِي طَاوُسٌ: " إِذَا أَخْبَرْتُكَ أَنِّي أُثْبِتُ شَيْئًا، لا تَسْأَلْ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرِي "

Habîb der ki: Tâvus bana: “Sana anlattığım bir şeyin doğruluğundan emin olduğumu söylersem, artık onu benden başkasına sorma” dedi.

(٤٦٨٥)- [٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمٌ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، ثنا الأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ خَمْسِينَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "

Tâvus: “Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından elli kişiye yetiştim” demiştir.

(٤٦٨٦)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، أَخْبَرَنِي ابْنُ طَاوُسٍ، قَالَ: قُلْتُ لأَبِي: أُرِيدُ أَنْ أَتَزَوَّجَ فُلانَةً، قَالَ: " اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا "، قَالَ: فَذَهَبْتُ فَلَبِسْتُ مِنْ صَالِحِ ثِيَابِي وَغَسَلْتُ رَأْسِي، وَأَتَيْتُ فَلَمَّا رَآنِي فِي تِلْكَ الْهَيْئَةِ قَالَ: " اقْعُدْ لا تَذْهَبْ "

İbn Tâvus bildiriyor: Babama: “Filan kızla evlenmek istiyorum” dediğimde, bana: “Git ve kızı gör” karşılığını verdi. Bunun üzerine başımı yıkadım, en güzel giysilerimi de giydim ve babamın karşısında çıktım. Babam beni bu şekilde hazırlanmış görünce: “Otur! Gitme!” diye çıkıştı.

(٤٦٨٧)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبِي، ثنا هُشَيْمٌ، قَالَ أَبُو بِشْرٍ أُخْبِرْنَا، عَنْ طَاوُسٍ، أَنَّهُ رَأَى فِتْيَةً مِنْ قُرَيْشٍ يَرْفُلُونَ فِي مِشْيَتِهِمْ، فَقَالَ: " إِنَّكُمْ لَتَلْبَسُونَ لِبْسَةً مَا كَانَتْ آبَاؤُكُمْ تَلْبَسُهَا، وَتَمْشُونَ مِشْيَةً مَا تُحْسِنُ الرُّقَّاصُ يَمْشُونَهَا "

Ebû Bişr bildiriyor: Tâvûs, Kureyş’ten bazı çocukların böbürlenerek yürüdüklerini görünce: “Öyle elbiseler giyiyorsunuz ki; babalarının bunları giymiyordu ve öyle yürüyorsunuz ki dansözler bile böyle yürüyemez” dedi.

(٤٦٨٨)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ " أَنَّ طَاوُسًا أَقَامَ عَلَى رَفِيقٍ لَهُ مَرِيضٍ حَتَّى فَاتَهُ الْحَجُّ "

Ma'mer der ki: "Tâvus, hasta olan bir kölesinin yanında kaldı. Nihayet bundan dolayı o yılki haccını kaçırdı."

(٤٦٨٩)- [٤٦٩٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمٌ، ثنا عَارِمٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ طَرْخَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: كَانَ سَيْرُنَا إِلَى مَكَّةَ مَعَ أَبِي شَهْرًا، فَإِذَا رَجَعْنَا سَارَ بِنَا شَهْرَيْنِ، فَقُلْنَا لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ الرَّجُلَ لا يَزَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَأْتِيَ بَيْتَهُ "

Abdullah b. Tâvus der ki: Babamla beraber Mekke'ye giderken yolumuz bir ay sürerdi. Dönüşümüz ise iki ay sürerdi. Kendisine bunun sebebini sorduğumuzda: "Öğrendiğime göre kişi, Allah'a itaat uğruna yolculuğa çıktığında evine dönünceye kadar Allah yolunda sayılır" dedi.

(٤٦٩٠)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جُعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ بِلالِ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: " كَانَ طَاوُسٌ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْيَمَنِ لَمْ يَشْرَبْ إِلا مِنْ تِلْكَ الْمِيَاهِ الْقَدِيمَةِ الْجَاهِلِيَّةِ "

Bilâl b. Ka'b der ki: "Tâvus, Yemen'den çıkınca, sadece Cahiliye döneminden kalma eski kuyulardaki sulardan içerdi."

(٤٦٩١)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَسْلَمَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ الْجُمَحِيُّ، ثنا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَلِيفَةَ الْعَبْدِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَالِحٍ الْمَكِّيِّ، قَالَ: دَخَلَ عَلَيَّ طَاوُسٌ يَعُودُنِي، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ادْعُ اللَّهَ لِي، فَقَالَ: " ادْعُ لِنَفْسِكَ، فَإِنَّهُ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ "

Abdullah b. Sâlih el-Mekkî bildiriyor: Hasta olduğum bir zamanda Tâvus ziyaretime geldi. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Benim için Allah'a dua et!" dediğimde: "Kendi duanı kendin yap! Zira Allah, sıkıntıda olanın duasına icabet eder" karşılığını verdi.

(٤٦٩٢)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " يُجَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْمَالِ وَصَاحِبِهِ فَيَتَحَاجَّانِ،

فَيَقُولُ صَاحِبُ الْمَالِ لِلْمَالِ: أَلَيْسَ جَمَعْتُكَ فِي يَوْمِ كَذَا فِي سَاعَةِ كَذَا؟ فَيَقُولُ الْمَالُ: قَدْ قَضَيْتَ بِي حَاجَةَ كَذَا، وَأَنْفَقْتَنِي فِي كَذَا فِي سَاعَةِ كَذَا، فَيَقُولُ صَاحِبُ الْمَالِ: إِنَّ هَذَا الَّذِي تُعَدِّدُ عَلَيَّ حِبَالٌ أُوثَقُ بِهَا، فَيَقُولُ الْمَالُ: أَنَا الَّذِي حُلْتُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ أَنْ تَصْنَعَ بِي مَا أَمَرَكَ اللَّهُ ﷻ "

Tâvus der ki: "Kıyamet günü mal ile sahibi hesap yerine getirilir. İkisi birbirleriyle tartışırlar. Mal sahibi, mala: "Seni şu kadar günde şu kadar ayda şu kadar senede toplamadım mı?" deyince, mal: "Benimle falan ihtiyacını giderdin, falan yolda harcadın" karşılığını verir. Adam: "Bana saydığın bu şeyler, beni bağlayan iplerdir" deyince, mal: "Benimle, Allah'ın sana emrettiğini yapmana engel olan ben miyim!" karşılığını verir.

(٤٦٩٣)- [١٠/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَارِسٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ شَاذَانَ الْوَاسِطِيُّ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْهَاشِمِيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ طَاوُسًا، فَخَرَجَ إِلَيَّ ابْنُهُ شَيْخٌ كَبِيرٌ، فَقُلْتُ: أَنْتَ طَاوُسٌ، فَقَالَ أَنَا ابْنُهُ، قُلْتُ: فَإِنْ كُنْتَ ابْنَهُ، فَإِنَّ الشَّيْخَ قَدْ خَرِفَ، فَقَالَ: إِنَّ الْعَالِمَ لا يَخْرَفُ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ لِي طَاوُسٌ: سَلْ وَأَوْجِزْ، قُلْتُ: إِنْ أَوْجَزْتَ أَوْجَزْتُ لَكَ، قَالَ: تُرِيدُ أَنْ أَجْمَعَ لَكَ فِي مَجْلِسِي هَذَا التَّوْرَاةَ، وَالإِنْجِيلَ، وَالزَّبُورَ وَالْفُرْقَانَ؟، قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " خَفِ اللَّهَ تَعَالَى مَخَافَةً لا يَكُونُ عِنْدَكَ شَيْءٌ أَخْوَفَ مِنْهُ، وَارْجُهْ رَجَاءً هُوَ أَشَدُّ مِنْ خَوْفِكَ إِيَّاهُ، وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ "

Abdullah el-Hâşimî bildiriyor: Tâvus'un yanına gittiğimde karşıma ihtiyar biri olan oğlu çıktı. Ona: "Tâvus sen misin?" diye sorduğumda: "Hayır! Ben oğluyum" karşılığını verdi. Ona: "Şayet sen oğluysan (ve bu yaştaysan) o zaman kendisi artık bunamıştır" dediğimde: "Âlim olan kişi bunamaz!" karşılığını verdi. Ardından Tâvus'un yanına girdiğimde bana: "Soracağını sor; ama uzatmadan sor" dedi. Ben de: "Eğer sen de öz cevaplar vereceksen, ben de öz ve kısa sorular soracağım" karşılığını verdim. Bana: "Yani şimdi cevapta sana Tevrat'ı, İncil'i, Zebur'u ve Kur'ân'ı bir araya getirmemi mi istiyorsun?" diye sorunca: "Evet!" karşılığını verdim. Bunun üzerine der ki: "Allah'tan öyle bir kork ki, bu korkunun yanında başka hiçbir korku olmasın! Aynı şekilde ona olan korkundan daha güçlü bir şekilde ondan ümitvâr ol! Kendin için sevdiğin ve istediğin şeyleri de diğer insanlar için iste."

(٤٦٩٤)- [١١/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: قَالَ لِي عَطَاءٌ: جَاءَنِي طَاوُسٌ، فَقَالَ لِي: يَا عَطَاءُ، " إِيَّاكَ أَنْ تَرْفَعَ حَوَائِجَكَ إِلَى مَنْ أَغْلَقَ دُونَكَ بَابَهُ، وَجَعَلَ دُونَكَ حِجَابًا، وَعَلَيْكَ بِطَلَبِ حَوَائِجِكَ إِلَى مَنْ بَابُهُ مَفْتُوحٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، طَلَبَ مِنْكَ أَنْ تَدْعُوَهُ، وَوَعَدَكَ الإِجَابَةَ "

Atâ der ki: Tâvus bana geldi ve: "Ey Atâ! Kapısını yüzüne kapatan ve aranıza perde çeken kişiye sakın ihtiyacını arz etme. Sen ihtiyacını, kıyamet gününe kadar kapısı senin için açık olan ve senden dua etmeni isteyen ve duana icabet edeceğini vaad edenden iste."

(٤٦٩٥)- [١١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو حَجَّاجٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ: " ﴿أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ﴾، قَالَ: بَعِيدٌ مِنْ قُلُوبِهِمْ "

Mücâhid'in bildirdiğine göre Tâvus, **"Onlara uzak bir yerden seslenilir"**[6] âyetini açıklarken: "Kalplerinden uzaktan bir yerden" dedi.

(٤٦٩٦)- [١١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا الأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ طَاوُسٌ: " إِنَّ الْمَوْتَى يُفْتَنُونَ فِي قُبُورِهِمْ سَبْعًا، فَكَانُوا يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يُطْعَمَ عَنْهُمْ تِلْكَ الأَيَّامِ "

Tâvus: "Ölüler, mezarlarında yedi gün imtihana tabi tutulurlar. Bu sebeple bu günlerde ölülerin ruhuna yemek yedirmek müstehap görülürdü" demiştir.

(٤٦٩٧)- [١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: سَمِعْتُ لَيْثًا، يَذْكُرُ عَنْ طَاوُسٍ، وَذَكَرَ النِّسَاءَ، فقال: " كَانَ فِيهِنَّ كُفْرُ مَنْ مَضَى، وَكُفْرُ مَنْ بَقِيَ "

---

[6] Fussilet Sur. 44

Tâvûs, kadınlardan bahsedip: "Gidenlerin küfrüne sebep oldukları gibi, kalanların küfrüne de sebebiyet verirler" dedi.

(٤٦٩٨)- [١١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الآجُرِّيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثِ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: قَالَ لِي طَاوُسٌ: " مَا تَعَلَّمْتَ فَتَعَلَّمْهُ لِنَفْسِكَ، فَإِنَّ الأَمَانَةَ وَالصِّدْقَ قَدْ ذَهَبَا مِنَ النَّاسِ "

Leys der ki: Tâvus bana: "Öğrendiğin şeyi kendin için öğren. Çünkü insanlarda emanet ve sadakat duygusu yok olup gitmiştir" dedi.

(٤٦٩٩)- [١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا الْحُلْوَانِيُّ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ زَمْعَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَهْرَامَ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: اسْجُدْ لِلْقِرْدِ فِي زَمَانِهِ "

Tâvus der ki: "Zamanında maymuna secde et, denirdi".

(٤٧٠٠)- [١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْمِهْرَقَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الصَّلْتِ بْنِ رَاشِدٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ طَاوُسٍ، فَسَأَلَهُ سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ شَيْءٍ فَانْتَهَرَهُ، قَالَ: قُلْتُ: هَذَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ صَاحِبُ خُرَاسَانَ، قَالَ: " ذَلِكَ أَهْوَنُ لَهُ عَلَيَّ "

Salt b. Râşid der ki: Tâvus'un yanında otururken, Selm b. Kuteybe ona bir şey sorunca, Tâvus onu azarladı. Ben: "Bu Horasan valisi Selm b. Kuteybe'dir" deyince, Tâvus: "Bu durumda onu azarlamam benim için daha basittir" karşılığını verdi.

(٤٧٠١)- [١٢/٤] حَدَّثَنَا الْقَاضِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا دَيَّارٌ الْمُرَادِيُّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْهُمْ، قَالَ: قِيلَ لِطَاوُسٍ: إِنَّ مَنْزِلَكَ قَدِ اسْتَهْدَمَ، قَالَ: " قَدْ أَمْسَيْنَا "

Deyyâr el-Murâdî, kendilerinden olan bir adamdan bildiriyor: Tâvus'a: "Evin yıkıldı" denilince: "Ama biz (ömrümüzün akşam(ın)a vardık" karşılığını verdi.

(٤٧٠٢)- [١٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَخُلِقَ الإِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾، قَالَ: فِي أُمُورِ النِّسَاءِ، لَيْسَ يَكُونُ الإِنْسَانُ فِي شَيْءٍ أَضْعَفَ مِنْهُ فِي أُمُورِ النِّسَاءِ "

Tâvus, **"İnsan zayıf yaratılmıştır"**[7] âyetini açıklarken: "İnsan, kadınlar konusunda zayıf yaratılmıştır. İnsan zafiyetini en çok kadınlarla ilgili şeylerde ortaya koyar" demiştir.

(٤٧٠٣)- [١٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " حُلْوُ الدُّنْيَا مُرُّ الآخِرَةِ، وَمُرُّ الدُّنْيَا حُلْوُ الآخِرَةِ "

Tâvus der ki: "Dünyada tatlı gelen şeyler, âhirette acıya dönüşecektir. Dünyada acı gelen şeyler de, âhirette tatlıya dönüşecektir."

(٤٧٠٤)- [١٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، ثنا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ بِشْرِ بْنِ عَاصِمٍ، قَالَ: قَالَ طَاوُسٌ: " مَا رَأَيْتُ مِثْلَ أَحَدٍ أَمِنَ عَلَى نَفْسِهِ، قَدْ رَأَيْتُ رَجُلا لَوْ قِيلَ لِي مَنْ أَفْضَلُ مَنْ تَعْرِفُ، قُلْتُ: فُلانٌ، لِذَلِكَ الرَّجُلِ، فَمَكَثَ عَلَى ذَلِكَ، ثُمَّ أَخَذَهُ وَجَعٌ فِي بَطْنِهِ فَأَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا اسْتَنْضَحَ بَطْنَهُ عَلَيْهِ وَاشْتَهَاهُ، فَرَأَيْتُهُ فِي قَطْعٍ مَا أَدْرِي أَيُّ طَرَفَيْهِ أَسْرَعُ حَتَّى مَاتَ عَرَقًا "

Tâvus der ki: Daha önce, falan kişi gibi nefsine hakim olan kimseyi görmedim. Bana: "Tanıdıkların arasında en üstün olan kişi kimdir?" diye sorulsa, o adamı gösterip: "Bu kişidir" derdim. Bir müddet geçtikten sonra adam karnından rahatsızlandı. Bu ağrıdan dolayı adam ishal olup karm boşalmaya başladı ve iştahı açılıp cam her şeyi ister oldu. Ancak adam bu iştahına karşı koydu. En son gördüğümde bir yaygının üzerindeydi ve iştahı mı yoksa iştahına karşı koyması mı ölümünde daha etkili oldu bilmiyorum, ama bu şekildeyken terler içinde öldü.

---

[7] Nisa Sur. 28

(٤٧٠٥)- [١٢/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَقِيَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ إِبْلِيسَ، فَقَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ لا يُصِيبُكَ إِلا مَا قُدِّرَ لَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ إِبْلِيسُ: فَأَوْفِ بِذُرْوَةِ هَذَا الْجَبَلِ فَتَرَدَّ مِنْهُ فَأَنْظُرْ أَتَعِيشُ أَمْ لا، قَالَ طَاوُسٌ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ عِيسَى: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: " لا يَخْتَبِرُنِي عَبْدِي، فَإِنِّي أَفْعَلُ مَا شِئْتُ "، وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي حَدِيثِهِ: إِنَّ الْعَبْدَ لا يَبْتَلِي رَبَّهُ، وَلَكِنَّ اللَّهَ يَبْتَلِي عَبْدَهُ، قَالَ: فَخَصَمَهُ

İbn Tâvus’un bildirdiğine göre babası der ki: Hz. İsa b. Meryem, İblis ile karşılaştı ve İblis: “Bilmez misin ki, Allah'ın senin kaderine yazdığı şeyden başka hiçbir şey senin başına gelmeyecektir?” dedi. Hz. İsa: “Evet” cevabını verince, İblis: “Öyleyse şu dağın tepesine çık ve kendini aşağıya at, bak bakalım yaşıyor musun, yoksa yaşamıyor musun” dedi. Bunun üzerine Hz. İsa: “Allah’ın: «Ey kulum! Beni sınama. Ben dilediğimi yaparım» buyurduğunu bilmiyor musun?” diye karşılık verdi. Zührî ise hadisinde: “Kul, Rabbini sınayamaz, ancak Allah kulunu sınar” dedi ve Hz. İsa bu sözüyle İblis’e galip geldi.

(٤٧٠٦)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " حَجُّ الأَبْرَارِ عَلَى الرِّحَالِ "

Tâvus: “İyilerin (ebrarın) haccı bineklerle yapılan hacdır” demiştir.

(٤٧٠٧)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ طَاوُسًا وَأَصْحَابًا لَهُ إِذَا صَلَّوُا الْعَصْرَ لَمْ يُكَلِّمُوا أَحَدًا، وَابْتَهَلُوا فِي الدُّعَاءِ "

İbn Ebî Revvâd der ki: “Tâvus ile arkadaşlarının, (hac esnasında) ikindi namazını kıldıktan sonra kimselerle konuşmadan hemen duaya başladıklarını gördüm.”

(٤٧٠٨)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْمُنْذِرِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَدْخُلْ فِي وَصِيَّةٍ لَمْ يَنَلْهُ جَهْدُ الْبَلاءِ "

Tâvus: “Vasiyete dahil olmayan, şiddetli belalara maruz kalmaz” demiştir.

(٤٧٠٩)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْمُنْذِرِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا دَاوُدُ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، أَوْ غَيْرِهِ عَنْ طَاوُسٍ، قَالَ: " لَمْ يَجْهَدِ الْبَلاءَ مَنْ لَمْ يَتَوَلَّ الْيَتَامَى، أَوْ يَكُونُ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فِي أَمْوَالِهِمْ، أَوْ أَمِيرًا عَلَى رِقَابِهِمْ "

Tâvûs der ki: “Yetimlerin bakımını üstlenen veya insanların malları konusunda aralarında hüküm veren veya insanların idaresini yürüten kişiler haricinde belalar kimseye ağır gelmez.”

(٤٧١٠)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثنا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ، ثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبِي: يَا بُنَيَّ " صَاحِبِ الْعُقَلاءَ تُنْسَبْ إِلَيْهِمْ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ مِنْهُمْ، وَلا تُصَاحِبِ الْجُهَّالَ فَتُنْسَبْ إِلَيْهِمْ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ مِنْهُمْ، وَاعْلَمْ أَنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ غَايَةً، وَغَايَةُ الْمَرْءِ حُسْنُ خُلُقِهِ "

Abdullah b. Tâvus bildiriyor: Babam bana: “Evladım! Akıllı kişilerle dost ol! Onlardan biri olmasan da onlarla birlikte amlırsın. Cahillerle de arkadaşlık etme; zira onlardan biri olmasan da onlarla birlikte anılırsın. Bil ki her şeyin bir amacı vardır. Kişinin amacı da güzel bir ahlâka sahip olmak olmalıdır” dedi.

(٤٧١١)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا حَمْدَانُ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثنا أَيُّوبُ أَنَّ رَجُلا سَأَلَ طَاوُسًا عَنْ مَسْأَلَةٍ فَانْتَهَرَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، إِنِّي أَخُوكَ، فَقَالَ: " أَخِي مِنْ دُونِ الْمُسْلِمِينَ؟ "

Eyyub bildiriyor: Bir adam Tâvus’a bir meseleyi sorunca, Tâvus onu azarladı. Adam: “Ey Ebû Abdirrahman! Ben senin kardeşinim” deyince, Tâvus: “Bütün insanlar dururken sadece sen mi benim kardeşim oluyorsun?” karşılığını verdi.

(٤٧١٢)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ إِلَى أَبِي، فَقَالَ: أَنْتَ أَخِي، فَقَالَ: " أَخِي مِنْ بَيْنِ عِبَادِ اللَّهِ؟ الْمُسْلِمُونَ كُلُّهُمْ إِخْوَةٌ "

İbn Tâvus der ki: Haricilerden bir adam babama gelip: "Sen kardeşimsin" deyince, babam: "Allah'ın bütün kulları dururken sadece sen mi benim kardeşim oluyorsun? Bütün Müslümanlar kardeştir" karşılığını verdi.

(٤٧١٣)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، ثنا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ طَاوُسًا عَنْ شَيْءٍ فَانْتَهَرَهُ، ثُمَّ قَالَ: " تُرِيدُ أَنْ تَجْعَلَ فِي عُنُقِي حَبْلا ثُمَّ يُطَافَ بِي "

Eyyûb der ki: Bir adam Tâvus'a bir meseleyi sorunca, Tâvus onu azarladı ve: "Sen benim boynuma bir ip bağlamak, sonra da beni etrafta dolaştırmak mı istiyorsun" dedi.

(٤٧١٤)- [١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَتْنِي أُخْتِي أُمُّ الْحَكَمِ، عَنْ زَوْجِهَا دَاوُدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ طَاوُسًا رَأَى رَجُلا مِسْكِينًا فِي عَيْنَيْهِ عَمَشٌ وَفِي ثَوْبِهِ وَسَخٌ، فَقَالَ لَهُ: " عُدْ، إِنَّ الْفَقْرَ مِنَ اللَّهِ، فَأَيْنَ أَنْتَ عَنِ الْمَاءِ "

Dâvud b. İbrâhîm'in bildirdiğine göre Tâvus, gözleri çapaklı, giysileri kirli bir miskini görünce: "Geri dön. Fakirlik Allah'tan gelmiştir; ama suya niye yaklaşmıyorsun?" dedi.

(٤٧١٥)- [١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " إِقْرَارٌ بِبَعْضِ الظُّلْمِ خَيْرٌ مِنَ الْقِيَامِ فِيهِ "

İbn Tâvus'un bildirdiğine göre babası: "Zulmün bir kısmım itiraf etmek, zulme devam etmekten daha hayırlıdır" demiştir.

(٤٧١٦)- [١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّ الأَسَدَ حَبَسَ النَّاسَ لَيْلَةً فِي طَرِيقِ الْحَجِّ، فَرَّقَ النَّاسَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، فَلَمَّا كَانَ السَّحَرُ ذَهَبَ عَنْهُمْ، فَنَزَلَ النَّاسُ يَمِينًا وَشِمَالا، فَأَلْقَوْا أَنْفُسَهُمْ وَنَامُوا، فَقَامَ طَاوُسٌ يُصَلِّي، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَلا تَنَامُ، فَإِنَّكَ نَصَبْتَ هَذِهِ اللَّيْلَةِ؟ فَقَالَ طَاوُسٌ: " وَهَلْ يَنَامُ السَّحَرَ أَحَدٌ "

Dâvûd b. İbrâhîm der ki: Hac yolunda bir aslan insanların yolunu kesince insanlar birbirinden ayrılarak kaçıştı. Seher vakti olunca aslan gitti ve halk sağdan soldan geri dönerek yatıp uyudular. Tâvus ise kalkıp namaz kılmaya başladı. Bir adam: "Akşamdan beri yoruldun biraz yatsana" deyince, Tâvûs: "Kim seherde uyur?" diye karşılık verdi.

(٤٧١٧)- [١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، وَابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالا: قَالَ ابْنُ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ لَهُ: مَا أَفْضَلُ مَا يُقَالُ عَلَى الْمَيِّتِ؟ فَقَالَ: " الاسْتِغْفَارُ "

İbn Tâvus bildiriyor: Babama: "Ölünün ardından söylenecek en güzel söz hangisidir?" diye sorduğumda: "Ona bağışlanma dilemedir" dedi.

(٤٧١٨)- [١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ الزُّبَيْرِ الصَّنْعَانِيَّ، يُحَدِّثُ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ يُوسُفَ أَخَا الْحَجَّاجِ، أَوْ أَيُّوبَ بْنَ يَحْيَى، " بَعَثَ إِلَى طَاوُسٍ بِسَبْعِ مِائَةِ دِينَارٍ أَوْ خَمْسِ مِائَةٍ، وَقِيلَ لِلرَّسُولِ: إِنْ أَخَذَهَا مِنْكَ، فَإِنَّ الأَمِيرَ سَيَكْسُوكَ وَيُحْسِنُ إِلَيْكَ، قَالَ: فَخَرَجَ بِهَا حَتَّى قَدِمَ إِلَى طَاوُسٍ الْجُنْدَ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، نَفَقَةٌ بَعَثَ الأَمِيرُ بِهَا إِلَيْكَ، قَالَ: مَالِي بِهَا مِنْ حَاجَةٍ، فَأَرَادَهُ عَلَى أَخْذِهَا، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ طَاوُسٌ فَرَمَى بِهَا فِي كَوَّةِ الْبَيْتِ، ثُمَّ ذَهَبَ فَقَالَ لَهُمْ: قَدْ أَخَذَهَا، فَلَبِثُوا حِينًا ثُمَّ بَلَغَهُمْ عَنْ طَاوُسٍ شَيْئًا يَكْرَهُونَهُ، فَقَالَ: ابْعَثُوا إِلَيْهِ، فَلْيَبْعَثْ إِلَيْنَا بِمَا لَنَا، فَجَاءَهُ الرَّسُولُ، فَقَالَ لَهُ: الْمَالَ الَّذِي بَعَثَ بِهِ إِلَيْكَ الأَمِيرُ، قَالَ: مَا قَبَضْتُ مِنْهُ شَيْئًا، فَرَجَعَ الرَّسُولُ فَأَخْبَرَهُمْ فَعَرَفُوا أَنَّهُ صَادِقٌ، فَقَالَ: انْظُرُوا الَّذِي ذَهَبَ بِهَا فَابْعَثُوهُ إِلَيْهِ، فَبَعَثُوهُ فَجَاءَهُ، وَقَالَ: الْمَالَ الَّذِي جِئْتُكَ بِهِ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: هَلْ قَبَضْتُ مِنْكَ شَيْئًا؟ قَالَ: لا، قَالَ لَهُ: هَلْ تَعْلَمُ أَيْنَ وَضَعْتَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، فِي تِلْكَ الْكُوَّةِ، قَالَ: انْظُرْ

حَيْثُ وَضَعْتَهُ، قَالَ: فَمَدَّ يَدَهُ، فَإِذَا هُوَ بِالصَّرَّةِ قَدْ بَنَتْ عَلَيْهَا الْعَنْكَبُوتُ، قَالَ: فَأَخَذَهَا فَذَهَبَ بِهَا إِلَيْهِمْ "

Nu'mân b. ez-Zübeyr es-San'ânî anlatıyor: Haccâc'ın kardeşi Muhammed b. Yûsuf veya Eyyûb b. Yahyâ, Tâvus'a yediyüz veya beşyüz dinar gönderdi. Parayı götürecek elçiye de: "Şayet Tâvus bu parayı senden alırsa vali seni giysilerle ödüllendirecek!" denildi. Elçi parayı alıp Cünd'de olan Tâvus'un yanına geldi. Ona: "Ey Ebû Abdirrahmân! Vali sana bu meblağı gönderdi" deyince, Tâvus: "Ona ihtiyacım yok!" karşılığını verdi. Elçi parayı alması için ısrar etti; ancak Tâvus almayı kabul etmedi. Bunun üzerine elçi parayı evdeki bir deliğe attı ve geri döndü. Dönünce de onlara: "Tâvus parayı aldı!" dedi. Bir zaman geçtikten sonra Tâvus'un, hoşlarına gitmeyecek bir davranışta bulunduğu haberini aldılar. Bunun üzerine vali: "Ona birini gönderin de kendisine verdiğimiz parayı bize geri versin!" dedi. Gönderdikleri adam Tâvus'a: "Valinin sana gönderdiği para nerede?" diye sorunca, Tâvus: "Ben ondan bir şey almadım!" karşılığını verdi. Adam geri dönüp olanları anlattı. Onlar da Tâvus'un doğru söylediği kanaatine vardılar. Bunun üzerine: "Ona parayı götüren kişiyi getirin ve parayı alması için yanına gönderin" dediler. Parayı getiren adam Tâvus'a gelip: "Ey Ebû Abdirrahmân! Sana getirdiğim para nerede?" diye sorunca, Tâvus: "Ben senden bir şey aldım mı ki?" karşılığını verdi. Adam: "Hayır!" deyince, Tâvus: "Peki nereye koyduğunu biliyor musun?" diye sordu. Adam: "Evet! Şuradaki deliğe koydum!" karşılığını verdi. Tâvus: "O zaman koyduğun yere bak!" dedi. Adam elini deliğe sokunca, üzerinde örümcek ağları da bulunan keseyi buldu. Sonra parayı alıp geri döndü.

(٤٧١٩)- [١٥/٤] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي، فِي كِتَابِهِ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا مُطَهَّرُ بْنُ الْهَيْثَمِ بْنِ الْحَجَّاجِ الطَّائِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: حَجَّ سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَخَرَجَ حَاجِبُهُ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: ابْعَثُوا إِلَيَّ فَقِيهًا أَسْأَلُهُ عَنْ بَعْضِ الْمَنَاسِكِ، قَالَ: فَمَرَّ طَاوُسٌ، فَقَالُوا: هَذَا طَاوُسٌ الْيَمَانِيُّ، فَأَخَذَهُ الْحَاجِبُ، فَقَالَ: أَجِبْ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ: اعْفِنِي فَأَبَى، قَالَ: فَأَدْخَلَهُ عَلَيْهِ، فَقَالَ طَاوُسٌ: فَلَمَّا وَقَفْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، قُلْتُ: إِنَّ هَذَا الْمَجْلِسَ يَسْأَلُنِي اللَّهُ عَنْهُ، فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ

الْمُؤْمِنِينَ، " إِنَّ صَخْرَةً كَانَتْ عَلَى شَفِيرِ جُبٍّ فِي جَهَنَّمَ هَوَتْ بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا حَتَّى اسْتَقَرَّتْ قَرَارَهَا، أَتَدْرِي لِمَنْ أَعَدَّهَا اللَّهُ؟ قَالَ: لا، ثُمَّ قَالَ: وَيْلَكَ لِمَنْ أَعَدَّهَا اللَّهُ؟ قُلْتُ: لِمَنْ أَشْرَكَهُ اللَّهُ فِي حُكْمِهِ فَجَارَ "، قَالَ: فَبَكَى لَهَا

Heysem b. el-Haccâc anlatıyor: Süleymân b. Abdilmelik hacca gitmişti. Bir gün muhafızı çıktı ve: “Müminlerin emiri, haccın rükünlerini sormak üzere bana fakih birini gönderin, diye emir verdi” dedi. O arada oradan Tâvus geçince muhafıza: “İşte Tâvûs el-Yemânî var” dediler. Bunun üzerine muhafız Tâvus’u tuttu ve: “Müminlerin emirinin yanına gideceğiz!” dedi. Tâvus: “Beni bu işe bulaştırma!” diye karşı çıkmak istedi; ama muhafız kabul etmedi ve alıp Süleymân’ın huzuruna çıkardı. Tâvus olayı şöyle anlatır:

Süleymân’ın önünde durduğum zaman kendi kendime: “Şimdi burada olacaklardan Allah yarın beni hesaba çekecek!” diye düşündüm ve Süleymân’a şöyle dedim: “Ey müminlerin emiri! Cehennem kuyusunun kenarından bir kaya parçası vardı. Bu kaya aşağı atılınca ancak yetmiş yıl sonra dibe ulaşabildi. Allah, bu Cehennem kuyusunu kimler için hazırladı biliyor musun?” Süleymân önce: “Hayır!” dedi, sonra da: “Vay sana! Kim için hazırladı?” diye sordu. Ben: “Allah kendisini idareye getirdiğinde zalimleşen kimselere!” dediğimde Süleymân ağlamaya başladı.

(٤٧٢٠)- [٤٧٢٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَعْدَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامِ بْنِ وَارَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحَارِثِ الْكِنَانِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأُمَوِيُّ، وَكَانَ ثِقَةً رَضِيًّا، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي رَوَّادٍ، وَكَانَ قَدْ بَلَغَ ثَمَانِينَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: نَظَرَ سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ إِلَى رَجُلٍ يُطَافُ بِهِ بِالْكَعْبَةِ وَلَهُ جَمَالٌ وَتَمَامٌ، فَقَالَ: يَا ابْنَ شِهَابٍ مَنْ هَذَا؟ قُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، هَذَا طَاوُسٌ الْيَمَانِيُّ وَقَدْ أَدْرَكَ عِدَّةً مِنَ الصَّحَابَةِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ سُلَيْمَانُ فَأَتَاهُ، فَقَالَ لَوْ مَا حَدَّثْتَنَا، فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الأَشْعَرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ أَهْوَنَ الْخَلْقِ عَلَى اللَّهِ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا، فَلَمْ يَعْدِلْ فِيهِمْ " فَتَغَيَّرَ وَجْهُ سُلَيْمَانَ، فَأَطْرَقَ طَوِيلا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: لَوْ مَا حَدَّثْتَنَا، فَقَالَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: ظَنَنْتُ أَنَّهُ أَرَادَ

عَلِيًّا: قَالَ: دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى طَعَامٍ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ قُرَيْشٍ، فَقَالَ: " إِنَّ لَكُمْ عَلَى قُرَيْشٍ حَقًّا، وَلَهُمْ عَلَى النَّاسِ حَقٌّ مَا اسْتُرْحِمُوا فَرَحِمُوا، واسْتَحْكَمُوا فَعَدَلُوا، وَائْتُمِنُوا فَأَدَّوْا، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ، عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلا عَدْلا "

Zührî bildiriyor: Süleymân b. Abdilmelik, Kâbe'de insanların güzel yüzlü ve güzel görünümlü birinin etrafında dolaştıklarını görünce: "Ey İbn Şihâb! O adam kim?" diye sordu. İbn Şihâb: "Ey Müminlerin emiri! O kişi Tâvus el-Yemânî'dir ve sahabeden birçok kişiyi görmüştür" dedi. Süleymân gelmesi için haber gönderince, Tâvus geldi. Süleymân ona: "Bize biraz hadis aktarsana" deyince, Tâvus şöyle karşılık verdi: "Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın katında en değersiz kişiler, müslümanların başına getirilip de adaletli olmayan kişilerdir."* Bu söz üzerine Süleymân'ın yüzünün rengi değişti. Başını uzun bir süre önünde tuttuktan sonra yine: "Bana bir hadis daha aktarır mısın?" dedi. Tâvus şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri (İbn Şihâb der ki: Sanırım bu kişi Ali b. Ebî Talib idi) bana şöyle bildirdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Kureyşlilerin meclislerinden birinde verilen yemeğe davet etti. Mecliste şöyle buyurdu: *"Sizlerin Kureyşliler üzerinde haklarınız olduğu gibi, Kureyşlilerin de diğer insanlar üzerinde hakları bulunmaktadır. (Kureyşliler) kendilerinden merhamet isteyene merhamet eder, idareye gelirlerse adaletle hükmeder, kendilerine verilen emaneti de en güzel şekilde ifa ederler. Böyle yapmayan kişi de Allah'ın, meleklerinin ve diğer tüm insanların lanetine uğrar ve artık yapacağı hiçbir ameli kabul görmez."*

(٤٧٢٢)- [١٥/٤] فَتَغَيَّرَ وَجْهُ سُلَيْمَانَ، فَأَطْرَقَ طَوِيلا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: لَوْ مَا حَدَّثْتَنِي، [١٦/٤] فَقَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " إِنَّ آخِرَ آيَةٍ نَزَلَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ﴾ "

Süleymân'ın rengi attı. Başını uzun bir süre önünde tuttuktan sonra yine: "Bana bir hadis daha aktarır mısın?" dedi. Tâvus şöyle devam etti: İbn Abbâs bana şöyle bildirdi: "Allah'ın Kitabı Kur'ân'da nazil olan son âyet şu âyettir: **"Allah'a döndürüleceğiniz, sonra da herkese hak ettiğinin**

eksiksiz verileceği ve kimsenin haksızlığa uğratılmayacağı bir günden sakının.”[8]

(٤٧٢٣)- [١٦/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ لِطَاوُسٍ: ارْفَعْ حَاجَتَكَ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، يَعْنِي سُلَيْمَانَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَقَالَ طَاوُسٌ: " مَا لِي إِلَيْهِ حَاجَةٌ "، قَالَ: فَكَأَنَّهُ قَدْ عَجِبَ مِنْ ذَلِكَ

İbn Uyeyne der ki: Ömer b. Abdilazîz Tâvus’a: “Müminlerin emirine (Süleymân b. Abdilmelik’e) ihtiyacını arz et” deyince, Tâvus: “Benim ona ihtiyacım yoktur” karşılığını verdi. Ömer b. Abdilazîz, Tâvus’un bu cevabı karşısında şaşırmıştı.

(٤٧٢٤)- [١٦/٤] قَالَ سُفْيَانُ: وَحَلَفَ لَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْسَرَةَ، وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْكَعْبَةَ: " وَرَبِّ هَذِهِ الْبَنِيَّةِ، مَا رَأَيْتُ أَحَدًا الشَّرِيفُ وَالْوَضِيعُ عِنْدَهُ بِمَنْزِلَةٍ إِلا طَاوُسًا "

Süfyân der ki: İbrâhîm b. Meysere, Kâbe’ye yönelerek yemin etti ve: “Bu binanın Rabbine yemin olsun ki; Tâvùs dışında, eşraftan olanla halktan olan arasında ayrım yapmayan birini görmedim” dedi.

(٤٧٢٥)- [١٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مَعْمَرُ بْنُ شَبَّةَ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: زَعَمَ لِي سُفْيَانُ، قَالَ: جَاءَ ابْنٌ لِسُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِ طَاوُسٍ، فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ، فَقِيلَ لَهُ: جَلَسَ إِلَيْكَ ابْنُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، فَلَمْ تَلْتَفِتْ إِلَيْهِ، قَالَ: " أَرَدْتُ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ لِلَّهِ عِبَادًا يَزْهَدُونَ فِيمَا فِي يَدَيْهِ "

Süfyân der ki: Süleymân b. Abdilmelik’in oğlu gelip Tâvûs’un yanında oturunca, Tâvûs ona dönüp bakmadı. Kendisine: “Müminlerin emirinin oğlu yanında oturdu. Neden ona dönüp bakmadın?” diye sorulunca, “Elindekilere değer vermeyen Allah’ın kullarının olduğunu bilmesini istedim” karşılığını verdi.

---

[8] Bakara Sur. 281

(٤٧٢٦)- [١٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: كُنْتُ لا أَزَالُ أَقُولُ لأَبِي إِنَّهُ يَنْبَغِي أَنْ تَخْرُجَ عَلَى هَذَا السُّلْطَانِ وَأَنْ تَقْعُدَ بِهِ، قَالَ: فَخَرَجْنَا حُجَّاجًا فَنَزَلْنَا فِي بَعْضِ الْقُرَى وَفِيهَا عَامِلٌ لِمُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، أَوْ أَيُّوبَ بْنِ يَحْيَى، يُقَالُ لَهُ: ابْنُ نَجِيحٍ، وَكَانَ مِنْ أَخْبَثِ عُمَّالِهِمْ، فَشَهِدْنَا صَلاةَ الصُّبْحِ فِي الْمَسْجِدِ، فَإِذَا ابْنُ نَجِيحٍ قَدْ أُخْبِرَ بِطَاوُسٍ، فَجَاءَهُ فَقَعَدَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يُجِبْهُ، فَكَلَّمَهُ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ عَدَلَ إِلَى الشِّقِّ الأَيْسَرِ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، فَلَمَّا رَأَيْتُ مَا بِهِ قُمْتُ إِلَيْهِ فَمَدَدْتُ بِيَدِهِ، وَجَعَلْتُ أَسْأَلُهُ، وَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، لَمْ يَعْرِفْكَ، قَالَ: بَلَى، مَعْرِفَتُهُ بِهِ فَعَلَ بِي مَا رَأَيْتَ، قَالَ: فَمَضَى وَهُوَ سَاكِتٌ لا يَقُولُ لِي شَيْئًا، فَلَمَّا دَخَلْتُ الْمَنْزِلَ الْتَفَتَ إِلَيَّ، فَقَالَ لِي: " يَا لُكَعُ، بَيْنَمَا أَنْتَ زَعَمْتَ أَنْ تَخْرُجَ عَلَيْهِمْ بِسَيْفِكَ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَحْبِسَ عَنْهُمْ لِسَانَكَ "

İbn Tâvus bildiriyor: Babama devamlı olarak: “Şu yöneticinin yanına gitmen ve onunla oturman gerek” derdim. Bir defasında hac için yola çıktık ve kasabalardan birinde konakladık. Kasabada, Muhammed b. Yûsuf veya Eyyûb b. Yahyâ’ya bağlı İbn Necîh adında bir idareci vardı ki onların en pis idarecilerinden birisiydi. Kasabada sabah namazına gittik. İbn Necîh, Tâvus’un (babamın) geldiğini haber alınca geldi, babamın önünde oturdu ve selam verdi. Ancak babam, selamını almadı. İbn Necîh onunla konuşmak istedi, ancak babam ondan yüz çevirdi. Sol taraftan yanına yaklaşmak istedi, ancak yine babam ona yüz vermedi. Ben durumu görünce hemen İbn Necîh’in yanına gittim. Elini tutup hal hatırını sordum ve: “Ebû Abdirrahman seni tanımamıştır” dedim. Ancak kendisi: “Hayır! O beni tanıdığı içindir ki gördüğün gibi bana davrandı” karşılığını verdi. Babam orada sustu ve bana hiçbir şey demedi. Ancak eve geldiğimizde: “Ey adi! Sen ki onlara karşı kılıcınla çıkmak istedin; ama onlara karşı bir dilini tutamadın!” diye çıkıştı.

Tâvus, sahabenin âlimlerinden ve ileri gelenlerinden elli kişiye yetişmiştir. En çok hadis rivayet ettiği kişi de İbn Abbâs’tır. Mücahid, Atâ, Amr b. Dinar, İbrâhîm b. Meysere, Ebu’z-Zübeyr, Muhammed b. el-Münkedir, Zührî, Habîb b. Ebî Sâbit, Abdulmelik b. Meysere, Hakem, Leys b. Ebî Süleym, Dahhâk b. Müzâhim, Abdulkerim b. Ebi’l-Muhârik, Vehb b.

Münebbih, Muğîre b. Hakîm es-San'ânî ve oğlu Abdullah b. Tâvus, Tâvus'tan hadis rivayet etmişlerdir.

Takrîb 1104, Takrîb 2350, Takrîb 4518, Takrîb 2011, Takrîb 763, Takrîb 1727, Takrîb 1115, Takrîb 1746, Takrîb 2411-b, Takrîb 1920, Takrîb 1815, Takrîb 3573, Takrîb 4482, Takrîb 4434-c, Takrîb 4522, Takrîb 893, Takrîb 2751, Takrîb 2740, Takrîb 2, Takrîb 436, Takrîb 3021, Takrîb 3270, Takrîb 1024

Vehb b. Münebbih

Onlardan biri de; bilgeliğiyle Müşebbihe'yi susturan, hilmiyle basit akıllılara karşı koyan ilim sahibi Ebû Abdillah Vehb b. Münebbih'tir.

(٤٧٥٢)- [٢٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْيَشْكُرِيُّ، ثنا أَبُو قُدَامَةَ هَمَّامُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، ثنا غَوْثُ بْنُ جَابِرٍ، ثنا عَقِيلُ بْنُ مَعْقِلِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " أَلَمْ يُفَكِّرِ ابْنُ آدَمَ ثُمَّ يَتَفَهَّمْ، وَيَعْتَبِرُ، ثُمَّ يُبْصِرْ، ثُمَّ يَعْقِلْ، وَيَتَفَقَّهْ حَتَّى يَعْلَمَ، فَيَتَبَيَّنَ أَنَّ لِلَّهِ حِلْمًا بِهِ يَخْلُقُ الأَحْلامَ، وَعِلْمًا بِهِ يَعْلَمُ الْعُلَمَاءُ، وَحِكْمَةٌ بِهَا يَتَّقِي الْخَلْقُ، وَيُدَبِّرُ بِهَا أُمُورَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، فَإِنَّ ابْنَ آدَمَ لَنْ يَقْدِرَ بِعِلْمِهِ الْمُقَدَّرِ عَلَى اللَّهِ الَّذِي لا مِقْدَارَ لَهُ، وَلَنْ يَبْلُغَ بِحِلْمِهِ الْمَخْلُوقِ حِلْمَ اللَّهِ الَّذِي بِهِ خَلَقَ الْخَلْقَ كُلَّهُ، وَلَنْ يَبْلُغَ بِحِكْمَتِهِ حِكْمَةَ اللَّهِ الَّتِي بِهَا يَتَّقِي الْخَلْقُ وَيَقْدِرُ الْمَقَادِيرَ، وَكَيْفَ يُشْبِهُ ابْنُ آدَمَ رَبَّ ابْنِ آدَمَ، وَكَيْفَ يَكُونُ الْمَخْلُوقُ كَمَنْ خَلَقَهُ "

Vehb b. Münebbih der ki: "İnsanoğlu öğrenmek için neden tefekkür edip de soruşturmaya ve ibret almaya, sonra gerçekleri görmeye, sonra da akledip iyice anlamaya çalışmaz ki? Bunu yapması halinde görecek ki Allah, Halîm'dir ve bu sıfatıyla hilmi yaratmıştır. Alim'dir ve bu sıfatıyla âlimlere ilmi öğretir. Hakîm'dir ve bu sıfatıyla mahlûkatı en iyi şekilde yaratmış, dünya ve âhiret işlerini bir düzene koymuştur. İnsanoğlu sınırlı olan ilmi ile Allah'ın sınırsız olan ilmiyle boy ölçüşemez. Yaratılmış hilmi ile kendisiyle tüm kâinatı yaratan Allah'ın hilmiyle boy ölçüşemez. İnsanoğlu hikmetiyle, Allah'ın, kendisiyle tüm mahlûkatı en iyi şekilde yaratıp kaderlerini takdir ettiği hikmetiyle boy ölçüşemez. İnsanoğlu, insanoğlunun Rabbiyle nasıl bir tutulabilir ki? Mahlûk olan biri, kendisini halk eden biri gibi nasıl olabilir ki?"

(٤٧٥٣)- [٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ مَعْقِلٍ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ فِي مَوْعِظَةٍ لَهُ: " يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّهُ لا أَقْوَى مِنْ خَالِقٍ، وَلا أَضْعَفَ مِنْ مَخْلُوقٍ، وَلا أَقْدَرَ مِمَّنْ طَلْبَتُهُ فِي يَدِهِ، وَلا أَضْعَفَ مِمَّنْ هُوَ فِي يَدِ طَالِبِهِ "

Vehb b. Münebbih bir vaazında der ki: "Ey Âdemoğlu! Yaratandan daha kuvvetli, yaratılandan da daha zayıfı yoktur. İstediği elinde olandan daha kudretli, kendisi onu isteyenin elinde olandan da daha zayıf yoktur."

(٤٧٥٤)- [٢٤/٤] حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حُمَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: إِنَّ أُنَاسًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلُوا نَبِيَّهُمْ عَنِ الرَّبِّ ﷻ: أَيْنَ يَكُونُ، وَفِي أَيِّ الْبُيُوتِ يَكُونُ، أَمْ نَبْنِي لَهُ بَيْتًا نَعْبُدُهُ فِيهِ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: " إِنَّ قَوْمَكَ سَأَلُوكَ أَيْنَ أَكُونُ فَيَعْبُدُونِي، فَأَيُّ بَيْتٍ يَسَعُنِي وَلَمْ تَسَعْنِي السَّمَوَاتُ وَالأَرْضُ، فَإِذَا أَرَادُوا مَسْكَنِي، فَإِنِّي فِي قَلْبِ الْعَفِيفِ، الْوَادِعِ، الْوَرِعِ "

Vehb b. Münebbih der ki: İsrail oğullarından bazıları, peygamberlerine Rablerini sorarak: "Nerede bulunur, hangi evlerde bulunur, ona ibadet edeceğimiz bir ev yapalım mı?" dediler. Allah o peygambere şöyle vahyetti: "Kavmin ibadet etmek için nerede olduğumu soruyorlar. Yerler ve gökler bana dar gelmişken, hangi ev beni içine alabilir? Yerimi öğrenmek istiyorlarsa ben, iffet ve takva sahibi kullarımın kalbindeyim."

(٤٧٥٥)- [٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، ثنا بِشْرُ بْنُ هِلالٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: اجْتَمَعَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ، وَعَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ، فَقَالَ لَهُ عَطَاءٌ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، مَا هَذَا الْكَلامُ الَّذِي بَلَغَنِي أَنَّهُ قَدْ فَشَا عَنْكَ فِي الْقَدَرِ ؟ فَقَالَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: " مَا تَكَلَّمْتُ فِي الْقَدَرِ بِشَيْءٍ، وَلا أَعْرِفُ هَذَا "، ثُمَّ حَدَّثَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ، فَقَالَ: قَرَأْتُ نَيِّفًا وَتِسْعِينَ كِتَابًا مِنْ كُتُبِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مِنْهَا سَبْعُونَ أَوْ نَيِّفٌ وَسَبْعُونَ ظَاهِرَةٌ فِي الْكِتَابَيْنِ، وَمِنْهَا عِشْرُونَ لا يَعْلَمُهَا إِلا قَلِيلٌ مِنَ النَّاسِ، فَوَجَدْتُ فِيهَا كُلِّهَا أَنَّ: " مَنْ وَكَّلَ إِلَى نَفْسِهِ شَيْئًا مِنَ الْمَشِيئَةِ فَقَدْ كَفَرَ "

Ebû Sinân anlatıyor: Vehb b. Münebbih ve Atâ el-Horasânî bir araya gelince Atâ: "Ey Ebû Abdillah! Kader hakkında söylediğini duyduğum bu sözler de ne?" diye sordu. Vehb: "Ben kader hakkında ne bir şey söyledim, ne de bununla ilgili malumatım var" karşılığını verdikten sonra der ki: "Ben, Allah'ın gönderdiği kitaplardan doksan taneden fazlasını okudum. Bu kitaplardan yetmiş veya yetmiş küsuru içerik olarak iki kitapta yer almıştır.

Diğer yirmisini ise insanların çok azı bilir. Bunların hepsine göre de: «İradenin kaynağı konusunda kendi nefsine de pay çıkaran kişi küfre girmiş olur» dedim."

(٤٧٥٦)- [٢٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا هَمَّامُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ عُقْبَةَ، ثنا غَوْثُ بْنُ جَابِرٍ، ثنا عَقِيلُ بْنُ مَعْقِلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّيَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " لا يَشُكَّنَّ ابْنُ آدَمَ أَنَّ اللَّهَ ﷻ يُوقِعُ الأَرْزَاقَ مُتَفَاضِلَةً وَمُخْتَلِفَةً، فَإِنْ تَقَلَّلَ ابْنُ آدَمَ شَيْئًا مِنْ رِزْقِهِ، فَلْيَزِدْهُ رَغْبَةً إِلَى اللَّهِ ﷻ وَلا يَقُولَنَّ لَوْ أَطْلَعَ اللَّهُ هَذَا وَشَعَرَ بِهِ غَيْرُهُ، فَكَيْفَ لا يُطْلِعُ اللَّهُ الشَّيْءَ الَّذِي هُوَ خَلَقَهُ وَقَدَّرَهُ، أَوَ لا يَعْتَبِرُ ابْنُ آدَمَ فِي غَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا يَتَفَاضَلُ فِيهِ النَّاسُ، فَإِنَّ اللَّهَ فَضَّلَ بَيْنَهُمْ فِي الأَجْسَامِ، وَالأَلْوَانِ، وَالْعُقُولِ، وَالأَحْلامِ، فَلا يَكْبُرْ عَلَى ابْنِ آدَمَ أَنْ يُفَضِّلَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الرِّزْقِ وَالْمَعِيشَةِ، وَلا يَكْبُرْ عَلَيْهِ أَنَّهُ قَدْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي عِلْمِهِ وَعَقْلِهِ، أَوَلا يَعْلَمُ ابْنُ آدَمَ أَنَّ الَّذِي رَزَقَهُ فِي ثَلاثَةِ أَوَانٍ مِنْ عُمْرِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي وَاحِدٍ مِنْهُنَّ كَسْبٌ وَلا حِيلَةٌ أَنَّهُ سَوْفَ يَرْزُقُهُ فِي الزَّمَنِ الرَّابِعِ، أَوَّلُ زَمَنٍ مِنْ أَزْمَانِهِ حِينَ كَانَ فِي رَحِمِ أُمِّهِ يُخْلَقُ فِيهِ وَيُرْزَقُ مِنْ غَيْرِ مَالٍ كَسَبَهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ، لا يُؤْذِيهِ فِيهِ حَرٌّ وَلا قَرٌّ، وَلا شَيْءَ يُهِمُّهُ، ثُمَّ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُحَوِّلَهُ مِنْ تِلْكَ الْمَنْزِلَةِ إِلَى غَيْرِهَا، وَيُحْدِثُ لَهُ فِي الزَّمَنِ الثَّانِي رِزْقًا مِنْ أُمِّهِ يَكْفِيهِ وَيُغْنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ وَلا قُوَّةٍ، ثُمَّ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَعْصِمَهُ مِنْ ذَلِكَ اللَّبَنِ وَيُحَوِّلَهُ فِي الزَّمَنِ الثَّالِثِ فِي رِزْقٍ يُحْدِثُ لَهُ مِنْ كَسْبِ أَبَوَيْهِ، يَجْعَلُ لَهُ الرَّحْمَةَ فِي قُلُوبِهِمَا حَتَّى يُؤْثِرَاهُ عَلَى أَنْفُسِهِمَا بِكَسْبِهِمَا، وَيَسْتَعِنِيَا رُوحَهُ بِمَا يُغْنِيهُمَا، لا يُغْنِيهُمَا فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ بِكَسْبٍ وَلا حِيلَةٍ يَحْتَالُهَا، حَتَّى يَعْقِلَ وَيُحَدِّثُ نَفْسَهُ أَنَّ لَهُ حِيلَةً وَكَسْبًا، فَإِنَّهُ لَنْ يُغْنِيَهُ فِي الزَّمَنِ الرَّابِعِ إِلا مَنْ أَغْنَاهُ وَرَزَقَهُ فِي الأَزْمَانِ الثَّلاثِ الَّتِي قَبْلَهَا، فَلا مَقَالَ لَهُ وَلا مَعْذِرَةَ إِلا بِرَحْمَةِ اللَّهِ، هُوَ الَّذِي خَلَقَهُ، فَإِنَّ ابْنَ آدَمَ كَثِيرُ الشَّكِّ، يَقْصُرُ بِهِ حِلْمُهُ وَعَقْلُهُ عَنْ عِلْمِ اللَّهِ، وَلا يَتَفَكَّرُ فِي أَمْرِهِ، وَلَوْ تَفَكَّرَ حَتَّى يَفْهَمَ، وَيَفْهَمُ حَتَّى يَعْلَمَ، عَلِمَ أَنَّ عَلامَةَ اللَّهِ الَّتِي بِهَا يَعْرِفُ خَلْقَهُ الَّذِي خَلَقَ وَرَزَقَهُ لِمَا خَلَقَ "

Vehb b. Münebbih der ki: İnsanoğlu, Allah'ın rızıkları insanların üstünlüğüne ve değişik durumlarına göre verdiği konusunda sakın şüpheye düşmesin. İnsanoğlunun rızkı az tutulduğu zaman bu onu Allah'a daha fazla yakın tutmalı ve: "Keşke Allah, içine düştüğüm bu hali görse veya başkalarının görmesini sağlasa!" dememelidir. Zira Allah yarattığı ve kendisine bir kader tayin ettiği birinin halini elbette ki bilip görür.

İnsanoğlu, insanları birbirinden ayıran şeyleri düşünüp de hiç ibret almaz mı? Zira Allah insanları beden, renk, akıl ve huy olarak birbirinden farklı kılmıştır. İnsanoğlu kendisine verilen ilim ve aklı görmezden gelip de sadece rızık ve yaşam olarak kendisine verilen bolluğu önemsememelidir.

İnsanoğlu bilmelidir ki ömrünün üç aşamasının her birinde hiçbir gayret ve çabası olmadan dahi kendisini rızıklandıran kişi, dördüncü aşamasında da aynı şekilde rızkını verecektir.

İnsanın ilk aşaması da anne rahminde olduğu aşamadır. Herhangi bir çabası ve kazancı olmadan o aşamada rızıklandırılmış, soğuktan sıcaktan ve türlü endişeden uzak bir şekilde sağlam, korunaklı bir mekânda tutulmuştur.

Sonra Allah onun o aşama ve mekândan başka bir mekâna taşınmasını dilemiş ve yine gayret ve çabası olmadan annesi vasıtasıyla (sütüyle) kendisine yetecek olan rızkını temin etmiştir.

Sonrasında Allah, onu o sütten uzak tutup üçüncü aşamaya girmesini dilemiştir. Bu aşamada Allah onun rızıklandırılmasım anne babasının üzerine vermiştir. Anne babasının kalbine ona karşı şefkati yerleştirmiş bu şekilde de kazançlarında onu kendilerine tercih etmişler, canını canlarından üstün tutmuşlardır. Kişi bu aşamada da aklı baliğ oluncaya kadar rızıktan yana herhangi bir çaba ve gayretin içinde olmaz.

Şimdi ise kendi gayret ve çabalarıyla rızkını kazanabileceğini düşünmekte, ama bilmelidir ki bu dördüncü aşamasında rızkını ancak önceki üç aşamada veren kişi verebilir.

Onun içindir ki kendisini yaratan Allah'ın rahmeti olmadan bu yönde ne bir sözü, ne de bir mazereti olabilir. İnsanoğlu şüpheleri çok olan bir varlıktır. Kendi aklı ve anlayışı ile Allah'ın ilmini kavramaya çalışmakta pek yavaş, takdirleri üzerinde tefekkür etmekten de pek uzaktır. Oysa anlamaya, algılamaya ve öğrenmeye çaba gösterse görecektir ki Allah, yarattıkları ve yarattıklarına rızık vermesiyle de tanınabilir.

(٤٧٥٧)- [٢٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ، قَالَ: لَقِيتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ فِي الطَّرِيقِ، فَقُلْتُ: حَدِّثْنِي حَدِيثًا أَحْفَظُهُ عَنْكَ فِي مَقَامِي وَأَوْجِزْ، قَالَ: أَوْحَى اللَّهُ إِلَى دَاوُدَ: " يَا دَاوُدُ، أَمَا وَعِزَّتِي وَعَظَمَتِي، لا يَشْعُرُ بِي عَبْدٌ مِنِ عِبَادِي دُونَ خَلْقِي، أَعْلَمُ ذَلِكَ مِنْ نِيَّتِهِ، فَتَكِيدُهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَالأَرَضِينَ السَّبْعُ وَمَنْ فِيهِنَّ، إِلا جَعَلْتُ لَهُ مِنْهُنَّ فَرَجًا وَمَخْرَجًا، أَمَا وَعِزَّتِي وَعَظَمَتِي لا يَعْتَصِمُ عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي بِمَخْلُوقٍ دُونِي، أَعْلَمُ ذَاكَ مِنْ نِيَّتِهِ، إِلا قَطَعْتُ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ مِنْ يَدِهِ، وَأَرْضَخْتُ الأَرْضَ مِنْ تَحْتِهِ، وَلا أُبَالِي فِي أَيِّ وَادٍ هَلَكَ "

Atâ el-Horasânî anlatıyor: Yolda Vehb b. Münebbih ile karşılaştım ve: “Bana, burada ezberleyebileceğim bir hadis söyle ve kısa tut” dedim. Bana şöyle karşılık verdi: “Allah, Hz. Dâvûd’a şöyle vahyetti: Ey Dâvûd! İzzetim ve Celâlime yemin ederim ki; kullarımdan biri, beni hakkıyla hissederse, ben onu niyetinden anlarım. Eğer gökler ve oradakiler, yerler ve içindekiler ona kötülük yapmaya kalksalar ben bu kişiye onlardan kurtuluş kapısı açarım. İzzetim ve azametime yemin ederim ki; kullarımdan herhangi biri benden başkasına tutunacak olursa, bunu niyetinden anlarım ve göklerdeki yardım kapılarını kapatır altındaki yeri de ufaltırım ve hangi vadide helak olacağını önemsemem.”

(٤٧٥٨)- [٢٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ، ثنا أَبُو هِشَامٍ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: وَجَدْتُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ: " كَفَى بِي لِلْعَبْدِ مَالا، إِذَا كَانَ الْعَبْدُ فِي طَاعَتِي أَعْطَيْتُهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَسْأَلَنِي، وَأَسْتَجِيبُ لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَدْعُوَنِي، فَإِنِّي أَعْلَمُ بِحَاجَتِهِ الَّتِي تَرْفُقُ بِهِ مِنْ نَفْسِهِ "

Vehb b. Münebbih der ki: Kutsal kitapların birinde Allah’ın şöyle buyurduğunu gördüm: “Kul için, bana itaat etmesi ona dünyalık olarak yeter. O istemeden ona verir, dua etmeden duasını kabul ederim. Ona fayda verecek ihtiyacını kendinden daha iyi bilirim.”

(٤٧٥٩)- [٢٦/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثنا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ، ثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: " قَرَأْتُ إِحدى وَسَبْعِينَ كِتَابًا، فَوَجَدْتُ فِي جَمِيعِهَا: أَنَّ اللَّهَ ﷻ لَمْ يُعْطِ جَمِيعَ النَّاسِ مِنْ بَدْءِ الدُّنْيَا إِلَى انْقِضَائِهَا مِنَ الْعَقْلِ فِي جَنْبِ عَقْلِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِلا كَحَبَّةِ رَمْلٍ مِنْ بَيْنِ رِمَالِ جَمِيعِ الدُّنْيَا، وَأَنَّ مُحَمَّدًا ﷺ أَرْجَحُ النَّاسِ عَقْلا، وَأَفْضَلُهُمْ رَأْيًا "

Vehb b. Münebbih der ki: Yetmiş bir kitap okudum ve hepsinde şu yazılıydı: “Allah, Dünyanın başlangıcından sonuna kadar yarattığı insanlara verdiği aklın, Hz. Muhammed’e verdiği akla oranı, bir kum tanesinin, dünyadaki bütün kumlara oranı gibidir. Hz. Muhammed, insanların en akıllısı ve görüşü en üstün olanıdır.”

(٤٧٦٠)- [٢٦/٤] وَقَالَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: " وَإِنِّي وَجَدْتُ فِي بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى أَنْبِيَائِهِ: أَنَّ الشَّيْطَانَ لَمْ يُكَابِدْ شَيْئًا أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ مُؤْمِنٍ عَاقِلٍ، وَأَنَّهُ يُكَابِدُ مِائَةَ أَلْفِ جَاهِلٍ فَيَسْخَرُ بِهِمْ حَتَّى يَرْكَبَ رِقَابَهُمْ فَيَنْقَادُونَ لَهُ حَيْثُ شَاءَ، وَيُكَابِدُ الْمُؤْمِنَ الْعَاقِلَ، فَيَصْعُبُ عَلَيْهِ حَتَّى لا يَنَالَ مِنْهُ شَيْئًا "

وَقَالَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: " لإِزَالَةُ الْجَبَلِ صَخْرَةً صَخْرَةً، وَحَجَرًا حَجَرًا، أَيْسَرَ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ مُكَابَدَةِ الْمُؤْمِنِ الْعَاقِلِ، لأَنَّهُ إِذَا كَانَ مُؤْمِنًا عَاقِلا ذَا بَصِيرَةٍ، فَلَهُوَ أَثْقَلُ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنَ الْجِبَالِ، وَأَصْعَبُ مِنَ الْحَدِيدِ، وَأَنَّهُ لَيُزَايِلُهُ بِكُلِّ حِيلَةٍ، فَإِذَا لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَسْتَزِلَّهُ، قَالَ: يَا وَيْلَهُ وَلِهَذَا، لا حَاجَةَ لِي بِهَذَا، وَلا طَاقَةَ لِي بِهَذَا، فَيَرْفُضُهُ وَيَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَاهِلِ يَسْتَأْسِرُهُ وَيَسْتَمْكِنُ مِنْ قِيَادِهِ، حَتَّى يُسْلِمَهُ إِلَى الْفَضَائِحِ الَّتِي يَتَعَجَّلُ بِهَا فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا، كَالْجَلْدِ، وَالْحَلْقِ وَتَسْخِيمَ الْوُجُوهِ، وَالْقَطْعِ، وَالرَّجْمِ، وَالصَّلْبِ، وَإِنَّ الرَّجُلَيْنِ لَيَسْتَوِيَانِ فِي أَعْمَالِ الْبِرِّ فَيَكُونُ بَيْنَهُمَا كَمَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ أَوْ أَبْعَدَ، إِذَا كَانَ أَحَدُهُمَا أَعْقَلَ مِنَ الآخَرِ "

Vehb b. Münebbih der ki: “Allah’ın, peygamberlerine indirdiği vahiylerden öğrendiğime göre Şeytan en büyük sıkıntı ve zorluğu akıllı mümin karşısında çeker. Bin cahille uğraşır, onlarla alay eder ve sonunda boyunlarına binip onları dilediği gibi yönlendirir. Ancak akıllı müminle bütün zorlu uğraşlarına rağmen ondan hiçbir şey elde edemez.”

Vehb b. Münebbih der ki: "Bir dağı kaya kaya, taş taş yerinden sökmek Şeytan için akıllı bir mümine tuzak kurmaktan daha kolay gelir. Zira akıllı ve basiret sahibi bir mümin Şeytan için dağlardan daha ağır ve demirden daha sağlamdır. Şeytan, akıllı mümini yoldan çıkartmak için bildiği tüm oyunları dener, ama sonunda: "Yazık bana! Bununla ne yapacağım! Bununla işim olmaz; zira ona gücüm yetmiyor!" der ve onu bırakıp cahil birine yönelir. Cahili esir alır ve ona tam anlamıyla hakim olduktan sonra kamçılanma, saçlarının kazılması, yüzüne kara çalınması, elinin kesilmesi, recmedilmesi, çaprazlama el ve ayağının kesilmesi gibi cezaları gerektirecek rezil işlere sevk eder. Bazen iki kişi aynı iyiliği yapmalarına rağmen biri daha akıllı olduğu zaman aralarında batı ile doğu arasındaki mesafe kadar veya daha fazla bir uzaklık bulunur."

(٤٧٦١)- [٢٧/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُبَيْشٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَلَمَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الأَيْلِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ الْوَرَّاقِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الدُّئِلِيِّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، أَنَّهُ قَالَ: " بَيْنَمَا نَبِيُّكُمْ ﷺ فِي مَسْجِدِكُمْ هَذَا نَائِمًا أَوْ شِبْهَ النَّائِمِ، إِذْ أُتِيَ بِلَوْزَةٍ أَوْ شِبْهَ اللَّوْزَةِ فَفَضَّهَا، فَإِذَا فِيهَا وَرَقَةٌ خَضْرَاءُ مَكْتُوبٌ فِيهَا: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، مَا أَنْصَفَ اللَّهَ ﷻ مَنِ اتَّهَمَهُ فِي قَضَائِهِ، وَاسْتَبْطَأَهُ فِي رِزْقِهِ "

Vehb b. Münebbih der ki: Peygamberiniz şu Mescidinizde uyurken veya uyuklarken kendisine badem veya bademe benzer bir şey getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu açınca içinde bir kağıdın olduğunu ve bu kağıtta: "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Resûlü'dür. Allah, verdiği hükmü konusunda ithamda bulunana ve «Allah rızkımı geciktirdi» diyene asla insaf etmez" yazılı olduğunu gördü.

(٤٧٦٢)- [٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَنَسٍ، ثنا عِمْرَانُ أَبُو الْهُزَيْلِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: يَا رَبِّ، إِنَّهُمْ سَيَسْأَلُونِي كَيْفَ كَانَ بَدْؤُكَ؟ قَالَ: " فَأَخْبِرْهُمْ أَنِّي أَنَا قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، وَبَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ "

Vehb b. Münebbih der ki: Hz. Mûsa: "Ey Rabbim! Bana Senin başlangıcının nasıl olduğunu soracaklar" deyince, Allah: "Onlara, Benim her şeyden önce ve her şeyden sonra olduğumu söyle" buyurdu.

(٤٧٦٣)- [٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَخْزُومِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا بَكَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: قَرَأْتُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ، فَوَجَدْتُ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: " يَا ابْنَ آدَمَ، مَا أَنْصَفْتَنِي، تَذْكُرُنِي وَتَنْسَانِي، وَتَدْعُونِي وَتَفِرُّ مِنِّي، خَيْرِي إِلَيْكَ نَازِلٌ، وَشَرُّكَ إِلَيَّ صَاعِدٌ، وَلا يَزَالُ مَلَكٌ كَرِيمٌ قَدْ نزَلَ إِلَيْكَ مِنْ أَجْلِكَ، وَلا يَزَالُ مَلَكٌ كَرِيمٌ صَعِدَ إِلَيَّ مِنْكَ بِعَمَلٍ قَبِيحٍ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّ أَحَبَّ مَا تَكُونُ إِلَيَّ، وَأَقْرَبَ مَا تَكُونُ مِنِّي، إِذَا كُنْتَ رَاضِيًا بِمَا قَسَمْتُ لَكَ، وَأَبْغَضَ مَا تَكُونُ إِلَيَّ، وَأَبْعَدَ مَا تَكُونُ مِنِّي، إِذَا كُنْتَ سَاخِطًا لاهِيًا عَمَّا قَسَمْتُ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ، أَطِعْنِي فِيمَا أَمَرْتُكَ، وَلا تُعَلِّمْنِي بِمَا يُصْلِحُكَ، إِنِّي عَالِمٌ بِخَلْقِي، أَنَا أُكْرِمُ مَنْ أَكْرَمَنِي، وَأُهِينُ مَنْ هَانَ عَلَيْهِ أَمْرِي، وَلَسْتُ بِنَاظِرٍ فِي حَقِّ عَبْدِي حَتَّى يَنْظُرَ عَبْدِي فِي حَقِّي "

Vehb der ki: Bazı kitapları (kutsal metinleri) okudum ve Allah'ın şöyle buyurduğunun yazılı olduğunu gördüm: "Ey Âdemoğlu! Bana hiç insaf etmezsin. Hem beni zikredersin, hem unutursun. Hem bana dua eder, hem de kaçarsın. Katımda bulunan nimetler sana inerken bana kötü amellerin yükseliyor. Ey Âdemoğlu! Her zaman kıymetli bir melek senin için inerken, her zaman kıymetli bir melek te kötü amellerini bana yükseltiyor. Ey Âdemoğlu! Bana en çok sevgili ve yakın olduğun hâl, sana verdiğime razı olduğun hâldir. Benim için en sevimsiz ve uzak olduğun hâl, sana verdiğime razı olmadığın hâldir. Ey Âdemoğlu! Sana emrettiklerim konusunda bana itaat et ve senin için neyin faydalı olduğunu bana öğretmeye kalkma. Ben yarattıklarımı bilirim. Emrime uyanlara çokça ikram eder, karşı gelenleri aşağılarım. Kulum benim hakkımı gözetmedikçe, ben onun hakkını gözetmem."

(٤٧٦٤)- [٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَطَشِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْخَبِيرِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: لَقِيَ رَجُلٌ رَاهِبًا، فَقَالَ: يَا

رَاهِبُ، كَيْفَ صَلاتُكَ؟ قَالَ: مَا أَحْسِبُ أَحَدًا سَمِعَ بِذِكْرِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَأَتَى عَلَيْهِ سَاعَةٌ لَمْ يُصَلِّ فِيهَا، قَالَ: فَكَيْفَ ذِكْرُكَ الْمَوْتَ ؟ قَالَ: مَا أَرْفَعُ قَدَمًا، وَلا أَضَعُ أُخْرَى، إِلا رَأَيْتُ أَنِّيَ مَيِّتٌ، قَالَ الرَّاهِبُ: كَيْفَ صَلاتُكَ أَيُّهَا الرَّجُلُ؟ قَالَ: إِنِّي لأُصَلِّي وَأَبْكِي حَتَّى يَنْبُتَ الْعُشْبُ مِنْ دُمُوعِ عَيْنِي، قَالَ الرَّاهِبُ: أَمَا إِنَّكَ إِنْ بِتَّ تَضْحَكُ وَأَنْتَ مُعْتَرِفٌ بِخَطِيئَتِكَ، خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَبْكِيَ وَأَنْتَ مُرَاءٍ بِعَمَلِكَ، فَإِنَّ الْمُرَائِيَ لا يُرْفَعُ لَهُ عَمَلٌ، فَقَالَ الرَّجُلُ لِلرَّاهِبِ: فَأَوْصِنِي، فَإِنِّي أَرَاكَ حَكِيمًا، قَالَ: " ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا، وَلا تُنَازِعْ أَهْلَهَا فِيهَا، وَكُنْ فِيهَا كَالنَّحْلَةِ، إِذَا أَكَلَتْ أَكَلَتْ طَيِّبًا، وَإِنْ وَضَعَتْ وَضَعَتْ طَيِّبًا، وَإِنْ رُفِعَتْ عَلَى عُودٍ لَمْ تَكْسِرْهُ، وَانْصَحْ لِلَّهِ نُصْحَ الْكَلْبِ لأَهْلِهِ، يُجِيعُونَهُ وَيَطْرُدُونَهُ وَيَضْرِبُونَهُ وَيَأْبَى إِلا أَنْ يَنْصَحَ لَهُمْ "، قَالَ: فَكَانَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ إِذَا ذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ، قَالَ: " وَاسَوْأَتَاهُ إِذَا كَانَ الْكَلْبُ أَنْصَحَ لأَهْلِهِ مِنْكَ لِلَّهِ "، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِيُّ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَيُّوبَ السَّقَطِيُّ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ صَنْعَاءَ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَاهِبٍ، فَقَالَ: يَا رَاهِبُ، كَيْفَ دَأْبُ نَشَاطِكَ؟ فَذَكَرَ مِثْلَهُ

Vehb b. Münebbih anlatıyor: Adamın biri bir rahiple karşılaştı. Ona: "Ey rahip! Namazı nasıl kılıyorsun?" diye sorunca, rahip: "Kişinin, Cennet ile Cehennemi işitip de namazsız bir an geçirebileceğini zannetmiyorum" dedi. Adam: "Kişi ölümü nasıl anmalıdır?" diye sorunca, rahip: "Her bir adım atışımda kendimi ölmüş gibi düşünüyorum" karşılığını verdi ve adama: "Senin namazın nasıl?" diye sordu. Adam: "Namazımı kılarken öyle ağlıyorum ki gözyaşlarımla bulunduğum yerlerde ot bitiyor" karşılığını verdi. Bunun üzerine rahip, adama der ki: "Günahkâr olduğunu kabul etmiş bir şekilde gecelemen, amelinde gösteriş için ağlamandan daha iyidir. Zira riyakârın yaptığı hiçbir amel Allah'ın katına ulaşmaz." Bunun üzerine adam rahibe: "Bana tavsiyede bulun. Senin hikmet sahibi olduğunu görüyorum" deyince, rahip: "Dünyaya karşı zahid ol ve dünya için onun ehliyle tartışma. Dünyada arı gibi ol. Yediği şey temiz, bıraktığı şey temizdir. Bir dala konunca onu kırmaz. Bir köpeğin sahiplerine sadık olduğu gibi Allah'a karşı ihlâslı ol. Sahipleri köpeği aç bırakır, kovarlar, vururlar; ama bütün bunlara rağmen onlara sadık kalmaktan geri durmaz." Vehb b. Münebbih bu hadisi zikrettiği zaman: “Eğer köpeğin sahiplerine karşı olan sadakati, senin Allah’a olan bağlılığından daha fazlaysa vay haline” derdi.

Başka bir rivayette “Bir rahibe rastlayan bir adam «Ey rahip! Faaliyetinin gücü nedir?» diye sordu” ibaresi geçmiştir.

(٤٧٦٥)- [٢٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى، ثنا الصَّلْتُ بْنُ عَاصِمٍ الْمُرَادِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: " لَمَّا أُهْبِطَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلامُ إِلَى الأَرْضِ اسْتَوْحَشَ لِفَقْدِ أَصْوَاتِ الْمَلائِكَةِ، فَهَبَطَ عَلَيْهِ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا آدَمُ، أَلا أُعَلِّمُكَ شَيْئًا تَنْتَفِعُ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: قُلِ: اللَّهُمَّ تَمِّمْ لِيَ النِّعْمَةَ حَتَّى تُهْنِئَنِي الْمَعِيشَةَ، اللَّهُمَّ اخْتِمْ لِي بِخَيْرٍ حَتَّى لا تَضُرَّنِي ذُنُوبِي، اللَّهُمَّ اكْفِنِي مَئُونَةَ الدُّنْيَا وَكُلَّ هَوْلٍ فِي الْقِيَامَةِ حَتَّى تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ "

Vehb der ki: Hz. Âdem yeryüzüne indirildiği zaman meleklerin seslerini duyamadığından dolayı yalnızlık hissetti. Bunun üzerine Cibril inip yanına gitti ve ona: “Ey Âdem! Sana, dünya ve âhirette yarar sağlayacak bir şeyi öğreteyim mi?” diye sorunca, Hz. Âdem: “Evet” cevabını verdi. Cibril ona: “Şu duayı oku: Allahım! Nimeti benim için tamamla ki, yaşamım kolay ve rahat olsun. Allahım! Son nefesimi hayırla kapat ki, günahlarım bana zarar vermesin. Allahım! Beni dünya külfetlerinden ve kıyametteki korkulu hallerden kurtar ki, beni afiyetle Cennet'e koyasın” dedi.

(٤٧٦٦)- [٢٨/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا هَمَّامُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبِ بْنِ هَمَّامٍ، ثنا غَوْثُ بْنُ جَابِرٍ، ثنا عَقِيلُ بْنُ مَعْقِلٍ، سَمِعْتُ عَمِّي وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " إِنَّ مِنْ حِكْمَةِ اللَّهِ ﷻ أَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ مُخْتَلِفًا خَلْقُهُ وَمَقَادِيرُهُ، فَمِنْهُ خَلْقٌ يَدُومُ مَا دَامَتِ الدُّنْيَا، لا تَنْقُصُهُ الأَيَّامُ، وَلا تُهْرِمُهُ، وَمِنْهُ خَلْقٌ تَنْقُصُهُ الأَيَّامُ وَتُبْلِيهِ وَتُمِيتُهُ، وَمِنْهُ خَلْقٌ لا يُطْعَمُ وَلا يُرْزَقُ، وَمِنْهُ خَلْقٌ يُطْعَمُ وَيُرْزَقُ، خَلَقَهُ اللَّهُ ﷻ وَخَلَقَ مَعَهُ رِزْقَهُ، ثُمَّ خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ ذَلِكَ خَلْقًا فِي الْبَرِّ وَخَلْقًا فِي الْبَحْرِ، ثُمَّ جَعَلَ رِزْقَ مَا خَلَقَ فِي الْبَرِّ مِنَ الْبَرِّ، وَرِزْقَ مَا خَلَقَ فِي الْبَحْرِ مِنَ الْبَحْرِ، وَلا يَصْلُحُ خَلْقُ الْبَرِّ فِي الْبَحْرِ، وَلا خَلْقُ الْبَحْرِ فِي الْبَرِّ، وَلا يَنْفَعُ رِزْقُ دَوَابِّ الْبَحْرِ دَوَابَّ الْبَرِّ، وَلا رِزْقُ دَوَابِّ الْبَرِّ

دَوَابَّ الْبَحْرِ، إِذَا خَرَجَ مَا فِي الْبَحْرِ إِلَى الْبَرِّ هَلَكَ، وَإِذَا دَخَلَ مَا فِي الْبَرِّ إِلَى الْبَحْرِ هَلَكَ، وَفِي ذَلِكَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ عِبْرَةً لِمَنْ قَدْ أَهَمَّتْهُ قِسْمَةُ الأَرْزَاقِ وَالْمَعِيشَةُ، فَلْيَعْتَبِرِ ابْنُ آدَمَ فِيمَا قَسَمَ اللَّهُ مِنَ الأَرْزَاقِ، أَنَّهُ لا يَكُونُ فِيهَا شَيْءٌ إِلا كَمَا قَسَمَهُ بَيْنَ خَلْقِهِ، وَلا يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ أَنْ يُغَيِّرَهَا وَلا يَخْلِطَهَا، كَمَا لا تَسْتَطِيعُ دَوَابُّ الْبَرِّ أَنْ تَعِيشَ بِأَرْزَاقِ دَوَابِّ الْبَحْرِ، وَلَوْ تَضْطَرُّ إِلَيْهِ أَهْلَكَهَا ذَلِكَ كُلُّهُ، فَإِذَا اسْتَقَرَّتْ كُلُّ دَابَّةٍ مِنْهَا فِيمَا رُزِقَتْ أَحْيَاهَا ذَلِكَ وَأَصْلَحَهَا، وَكَذَلِكَ ابْنُ آدَمَ، إِذَا اسْتَقَرَّ وَقَنَعَ بِقِسْمَتِهِ مِنْ رِزْقِ اللَّهِ أَحْيَاهُ ذَلِكَ وَأَصْلَحَهُ، وَإِذَا تَعَاطِي رِزْقَ غَيْرِهِ نَقَّصَهُ ذَلِكَ وَضَرَّهُ "

Vehb b. Münebbih der ki: "Allah'ın hikmetlerinden biri de mahlûkatını değişik şekillerde yaratması ve her bir türe takdirlerini farklı kılmasıdır. Kimi yarattıkları dünya döndükçe hayatta kalır, zamanla ne eksilir, ne de yaşlanır. Kimi yarattıkları her geçen günle eksilir, yaşlanır, yıpranır ve sonunda ölür. Kimi yarattıklarına ne yiyecek, ne de rızık verilir. Kimi yarattıklarına ise yiyeceği ve rızkı verilir. Allah onu yaratırken rızkını da beraber yaratmıştır.

Allah bunlardan bazılarını denizde, bazılarını ise karada yaratmıştır. Denizde yarattığının rızkını denizde, karada yarattığının rızkını da karada kılmıştır. Denizde yarattıkları karada, karada yarattıkları da denizde yaşayamaz. Denizde yaratılanların rızıkları, karadakilere faydası dokunmayacağı gibi karada yaratılanların rızıkları da, denizdekilere bir fayda etmeyecektir. Denizde yaratılan karaya çıktığı zaman helak olurken, karada yaratılan da denize girdiği zaman helak olur. Allah'ın bu şekilde kimini denizde, kimini de karada yaratmasında, rızıkların taksimi konusunu önemseyenler için elbette ki ibretler bulunmaktadır.

İnsanoğlu da Allah'ın rızıkları bu şekilde taksim etmesinden ibret almalıdır. Rızıkların taksiminin ancak bu şekilde, Allah'ın takdir ettiği şekilde olabileceğini ve bunu değiştirmeye veya karıştırmaya kimsenin gücünün yetmeyeceğini iyi bilmelidir. Zira karada yaşayan canlılar, denizde yaşayan canlıların rızıklarıyla hayatta kalamaz, buna zorlanması halinde helak olur. Aynı şekilde denizde yaşayan canlılar da karada yaşayan canlıların rızıklarıyla hayatta kalamaz, buna zorlanması halinde onlar da helak olur.

Her canlı kendi yaratıldığı ortamdaki rızıklarıyla yetinse bu, onu hayatta tutacak ve helak olmaktan kurtaracaktır.

İnsanoğlunun durumu da aynı şekildedir. Şayet Allah'ın kendisine takdir ettiği rızka kanaat gösterirse, bu rızık kendisini ihya ve ıslah edecektir. Ancak başkasının rızkına el uzatacak olsa bu, onun hem bedenine, hem de duygularına zarar verecektir.

(٤٧٦٧)- [٢٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِّيُّ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَيُّوبَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبًا، قَالَ لِعَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ: " كَانَ الْعُلَمَاءُ قَبْلَنَا قَدِ اسْتَغْنَوْا بِعِلْمِهِمْ عَنْ دُنْيَا غَيْرِهِمْ، فَكَانُوا لا يَلْتَفِتُونَ إِلَى دُنْيَا غَيْرِهِمْ، وَكَانَ أَهْلُ الدُّنْيَا يَبْذُلُونَ لَهُمْ دُنْيَاهُمْ رَغْبَةً فِي عِلْمِهِمْ، فَأَصْبَحَ أَهْلُ الْعِلْمِ الْيَوْمَ فِينَا يَبْذُلُونَ لأَهْلِ الدُّنْيَا عِلْمَهُمْ رَغْبَةً فِي دُنْيَاهُمْ، وَأَصْبَحَ أَهْلُ الدُّنْيَا قَدْ زَهِدُوا فِي عِلْمِهِمْ لِمَا رَأَوْا مِنْ سُوءِ مَوْضِعِهِمْ عِنْدَهُمْ، فَإِيَّاكَ وَأَبْوَابَ السَّلاطِينِ، فَإِنَّ عِنْدَ أَبْوَابِهِمْ فِتَنًا كَمَبَارِكِ الإِبِلِ، لا تُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا إِلا وَأَصَابَكَ مِنْ دِينِكَ مِثْلُهُ "

İsâ b. Sinân der ki: Vehb b. Münebbih'in Atâ el-Horâsânî'ye şöyle dediğini işittim: "Bizden önceki bilginler ilimleriyle başkalarının dünyalıklarından uzak dururlar, insanların dünyalıklarına dönüp de bakmazlardı. İnsanlar da onların ilimlerinden faydalanmak için tüm dünyalıklarını önlerine sererlerdi. Oysa şimdiki bilginlerimiz başkalarının dünyalıklarından bir şeyler elde etmek için ilimlerini insanların önüne seriyorlar. İnsanlar da böylesi âlimlerin kötü durumlarım görünce onların ilimlerinden de yüz çevirmeye başlamışlardır. Sakın yöneticilerin kapısına dayanma! Zira onların kapılarında develerin ağılındaki pislik kadar fitne bulunmaktadır. Onlardan elde ettiğin dünyalık kadarıyla onlar da senin dininden bir şeyler eksiltirler."

(٤٧٦٨)- [٣٠/٤] ثُمَّ قَالَ: يَا عَطَاءُ، " إِنْ كَانَ يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ، فَكُلُّ عَيْشِكَ يَكْفِيكَ، وَإِنْ كَانَ لا يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ، فَلَيْسَ شَيْءٌ يَكْفِيكَ، إِنَّمَا بَطْنُكَ بَحْرٌ مِنَ الْبُحُورِ، وَوَادٍ مِنَ الأَوْدِيَةِ، لا يَسَعُهُ إِلا التُّرَابُ "

Vehb, Atâ el-Horasani'ye şöyle demiştir: Ey Atâ! Geçimliğin kadar bir malla yetinirsen, her şey yaşamın için yeterli olur. Ancak geçimini sağlayacak kadar malla yetinmezsen, bil ki hiçbir mal sana yeterli gelmeyecektir. Zira miden denizlerden bir deniz, vadilerden bir vadi gibidir ve onu ancak toprak doldurabilir.

(٤٧٦٩)- [٣٠/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، قَالا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ مَعْقِلٍ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " لا يَكُونُ الْبَطَّالُ مِنَ الْحُكَمَاءِ، وَلا يَرِثُ الزُّنَاةُ مِنْ مَلَكُوتِ السَّمَاءِ "

Vehb b. Münebbih der ki: "Boş gezen, hikmet sahiplerinden; zinakâr da göklerin melekutundan bir şey elde edemezler."

(٤٧٧٠)- [٣٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، وَحَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، قَالا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ مَعْقِلٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبًا، يَقُولُ فِي مَوْعِظَةٍ لَهُ: " هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ يُقَالُ فِيهِ بِعُسْرِهِ طَوِيلٌ يَعِظُ الْيَوْمَ السَّعِيدَ وَيَسْتَكْثِرُ مِنْ مَنَافِعِهِ اللَّبِيبُ يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّمَا جَمَعْتُ مِنْ مَنَافِعِ هَذَا الْيَوْمِ لِدَفْعِ ضَرَرِ الْجَهَالَةِ عَنْكَ، وَإِنَّمَا أُوقِدَتْ فِيهِ مَصَابِيحُ الْهُدَى، لَيْتَهُ يُجْزِيكَ، فَلَمْ أَرَ الْيَوْمَ ضَلَّ مَعَ نُورِهِ مُتَحَيِّرًا وَاعِيًا مُرُوءَاتِ سَقِيمٍ يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّهُ لا أَقْوَى مِنْ خَالِقٍ، وَلا أَضْعَفَ مِنْ مَخْلُوقٍ، وَلا أَقْدَرَ مِمَّنْ طُلْبَتُهُ فِي يَدِهِ، وَلا أَضْعَفَ مِمَّنْ هُوَ فِي يَدِ طَالِبِهِ يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّهُ قَدْ ذَهَبَ مِنْكَ مَالا يَرْجِعُ إِلَيْكَ وَأَقَامَ مَعَكَ مَا سَيَذْهَبُ فَمَا الْجَزَعُ مِمَّا لابُدَّ مِنْهُ، وَمَا الطَّمَعُ فِيمَا يُرْتَجَى وَمَا الْحِيلَةُ فِي بَقَاءِ مَا سَيَذْهَبُ، يَا ابْنَ آدَمَ، أَقْصِرْ عَنْ طَلَبِ مَا لا تُدْرِكُ، وَعَنْ تَنَاوُلِ مَا لا تَنَالُهُ، وَعَنِ ابْتِغَاءِ مَا لا يُوجَدُ، وَاقْطَعِ الرَّجَاءَ عَنْكَ كَمَا قَعَدَتْ بِكَ الأَشْيَاءُ، وَاعْلَمْ أَنَّهُ رُبَّ مَطْلُوبٍ هُوَ شَرٌّ لِطَالِبِهِ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ، وَأَعْظَمُ الْمُصِيبَةِ سُوءُ الْخُلُقِ مِنْهَا، يَا ابْنَ آدَمَ، وَأَيُّ أَيَّامِ الدَّهْرِ يُرْتَجَى فِي غَنْمٍ، أَوْ أَيِّ يَوْمٍ تَسْتَأْخِرُ عَاقِبَتَهُ عَنْ أَوَانِ مَجِيئِهِ، فَانْظُرْ إِلَى الدَّهْرِ تَجِدْهُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ: يَوْمٌ مَضَى لا تَرْجُوهُ، وَيَوْمٌ حَضَرَ فَلا تَزِيدُهُ، وَيَوْمٌ يَجِيءُ لا تَأْمَنُهُ، فَأَمْسُ شَاهِدٌ مَقْبُولٌ، وَأَمِينٌ مَرْدُودٌ، وَحَكِيمٌ مُوَارِبٌ، قَدْ فَجَعَكَ بِنَفْسِهِ، وَخَلَّفَ فِيكَ حِكْمَتَهُ، وَالْيَوْمُ صَدِيقٌ مُوَدِّعٌ، كَانَ طَوِيلَ الْغَيْبَةِ، وَهُوَ سَرِيعُ الظَّعْنِ، أَتَاكَ وَلَمْ تَأْتِهِ، وَقَدْ مَضَى قَبْلَهُ شَاهِدُ عَدْلٍ، فَإِنْ كَانَ مَا فِيهِ لَكَ فَاشْفَعْهُ بِمِثْلِهِ، أَوْ ثِقْ بِاجْتِمَاعِ شَهَادَتِهِمَا لَكَ

أَوْ عَلَيْكَ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّهُ مَا أَعْظَمُ رَزِيَّةٍ فِي عَقْلِهِ مِمَّنْ ضَيَّعَ الْيَقِينَ وَأَخْطَأَهُ الْعَمَلُ، أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا الْبَقَاءُ بَعْدَ الْفِنَاءِ، وَقَدْ خُلِقْنَا وَلَمْ نَكُنْ، وَسَنَبْلَى ثُمَّ نَعُودُ، وَإِنَّمَا الْعَوَارِي الْيَوْمَ وَالْهِبَاتُ غَدًا، أَلَا وَإِنَّهُ قَدْ قَرُبَ مِنَّا سَلْبٌ فَاحِشٌ، أَوْ عَطَاءٌ جَزِيلٌ، فَاسْتَصْلِحُوا مَا تَقْدِمُونَ عَلَيْهِ بِمَا تَظْعَنُونَ عَنْهُ، أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا أَنْتُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا عَرَضٌ تَنْتَضِلُ فِيهِ الْمَنَايَا، وَإِنَّمَا أَنْتُمْ فِيهِ مِنْ دُنْيَاكُمْ نَهْبٌ لِلْمَصَائِبِ، لا تَنَاوَلُونَ فِيهَا نِعْمَةً إِلا بِفِرَاقِ الأُخْرَى، وَلا يَسْتَقْبِلُ مِنْكُمْ مُعَمَّرٌ يَوْمًا مِنْ عُمْرِهِ إِلا بِهَدْمِ آخَرَ مِنْ أَجَلِهِ، وَلا يُجَدَّدُ لَهُ زِيَادَةٌ فِي أَكْلَةٍ إِلا بِنَفَادِ مَا قَبْلَهُ مِنْ رِزْقِهِ، وَلا يَحْيَا لَهُ أَثَرٌ إِلا مَاتَ لَهُ أَثَرٌ، فَنَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُبَارِكَ لَنَا وَلَكُمْ فِيمَا مَضَى مِنْ هَذِهِ الْعِظَةِ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّمَا أَهْلُ الدُّنْيَا سَفْرٌ لا يَحِلُّونَ عُقْدَةَ الرِّحَالِ إِلا فِي غَيْرِهَا، وَإِنَّمَا يَتَبَاقُونَ بِالْعَوَارِي، فَمَا أَحْسَنَ الشُّكْرَ لِلْمُنْعِمِ، وَالتَّسْلِيمَ لِلْمِيعَادِ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّمَا الشَّيْءُ مِنْ مِثْلِهِ، وَقَدْ مَضَتْ مِنْ قَبْلِنَا أُصُولٌ نَحْنُ مِنْ فُرُوعِهَا، فَمَا بَقَاءُ الْفَرْعِ بَعْدَ الأَصْلِ؟ "

Vehb b. Münebbih bir vaazında der ki: “Bugün büyük gündür. Zorluğu sebebiyle ona uzun bir gün denir. Bugün mutlu olan ibret alır ve akıl sahipleri fayda sağlar.

Ey Âdemoğlu! Bugünün yararlarını, cehaletin zararlarını yok etmek için biriktirdin. Sen bununla hidayet kandillerini yaktın. Keşke bu, senin için yeterli olsaydı. Bugün gibi ışığı olmasına rağmen şaşkın bir şekilde kaybolan, takatsiz kalan ve hasta düşeni görmedim.

Ey Âdemoğlu! Yaratandan kuvvetlisi ve yaratılandan zayıfı yoktur. İstediği elinde olandan daha kudretli, kendisi onu isteyenin elinde olandan da daha zayıf yoktur.

Ey Âdemoğlu! Elinden gidenler gitti. Bunlar asla geri dönmezler. Yanında olanlar ise bir gün yok olacaktır. Kaçınılmaz olandan korkmanın ne anlamı var? Elde edemeyeceğin şeye tamah etmenin ne anlamı var? Fani olanı baki kılmanın yolu var mı?

Ey Âdemoğlu! Erişemeyeceğin şeyi istemekten, elde edemeyeceğin şeyi elde etmeye çalışmaktan, olmayanı aramaktan vazgeç. Bunlara karşı olan arzunu bitir ve bil ki istenen nice şey vardır ki onu isteyen için bu şey kötüdür.

Ey Âdemoğlu! Sabır musibet anındadır. Musibetten daha büyüğü kötü ahlaktır.

Ey Âdemoğlu! Hangi günün ganimeti umulur veya hangi günün gelecek olan musibeti ertelenebilir? Zamana baktığında üç günden ibaret olduğunu görürsün: geri gelmesinden ümidini kestiğin dün, arttıramayacağın bu gün ve ne getireceğinden emin olamayacağın yarın. Dün, şahitliği kabul edilen şahit, güvenilir dost ve sana tecrübe kazandıran hikmet kaynağıdır. Dün sana acı vermiş ve hikmet kazandırmıştır. Bugün, uzun bir aradan sonra gelip sana veda edecek ve çabucak gidecek arkadaştır. Sen ona gitmeden o sana geldi ve ondan önce adil bir şahit olan dün geçmişti. Onda senin için hayırlı şeyler varsa arkadan geleni de aynı şekilde değerlendir ve onların şahitliğiyle işini, lehine veya aleyhine sağlama al.

Ey Âdemoğlu! Kişinin aklından yakinin (sağlam inancın) yok olmasından ve yanlış amel işlemesinden daha büyük musibet yoktur.

Ey insanlar! Baki kalma ölümden sonradır. Biz yoktan var edildik. İmtihan edilip sonra ebedi âleme döndürüleceğiz. Bugün ödünç alma, yarın ise bunları geri ödeme zamanıdır. Mahrum edilmemiz veya ihsan görmemiz çok yaklaşmıştır. (Âhiret için) ekip gönderdiklerinizi güzelleştiriniz.

Ey insanlar! Sizler bu dünyada ölümün kendisini yakalayacağı fanilersiniz ve dünyanızda devamlı musibetlerle karşı karşıyasınız. Sizler bir nimetten ayrılmadan ikincisini elde edemezsiniz. Ömrünüzün bir kısmını tüketmeden, kalan kısmını yaşayamazsınız. Kazandıklarınızı bitirmeden rızkınız yenilenmez. Kişinin bir sözü tutulsa, iki sözü heba edilir. Allah'tan bizi ve sizleri bu nasihatten faydalandırmasını dilerim.

Ey Âdemoğlu! Dünya ehli sadece birer yolcudur. Yolculuk düğümünü ancak âhirette çözebilirler. Elde ettikleri sadece birer emanettir. Nimetleri verene şükretmek ve âhirete teslim olmak ne güzeldir.

Ey Âdemoğlu! Her şey bir benzeriyle kaimdir. Bizden önce, bizim aslımız olanlar gelip geçti. Asıl olanlar gittikten sonra onların evlatları baki mi kalacaklar."

(٤٧٧١)- [٣١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " الإِيمَانُ قَائِدٌ، وَالْعَمَلُ سَائِقٌ، وَالنَّفْسُ حَرُونٌ، إِنْ فَتَرَ قَائِدُهَا صَدَّتْ عَنِ الطَّرِيقِ، وَلَمْ تَسْتَقِمْ لِسَائِقِهَا، وَإِنْ فَتَرَ سَائِقُهَا، حَرَنَتْ وَلَمْ تَتْبَعْ قَائِدَهَا، فَإِذَا اجْتَمَعَا اسْتَقَامَتْ طَوْعًا أَوْ كَرْهًا، وَلا تَسْتَطِيعُ الدِّينَ إِلا بِالطَّوْعِ وَالْكُرْهِ إِنْ كَانَ كُلَّمَا كَرِهَ الإِنْسَانُ شَيْئًا تَرَكَهُ أَوْشَكَ أَنْ لا يَبْقَى مَعَهُ مِنْ دِينِهِ شَيْءٌ "

Vehb b. Münebbih şöyle derdi: İman yol gösterici, amel sürücü, nefis ise inatçıdır. Yol gösteren (iman) zayıflayınca nefis inatlaşır ve yoldan çıkar. Sürücü olan ameller zayıflayınca yine (nefis) inat eder ve yol gösterici imana itaat etmez. İman ve amel bir araya geldiği zaman, nefis istese de istemese de düzelir. Hoşuna giden şeyde de, gitmeyen şeyde de boyun eğer. Kişi, dinle ilgili hoşuna gitmeyen her şeyi terk ederse, kısa zamanda din adına hiçbir şeyi kalmaz.

(٤٧٧٢)- [٣١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ النُّعْمَانِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَازِمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، ثنا عَطَاءُ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَشْرَسُ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ: " إِلَهِي أَيْنَ أَجِدُكَ إِذَا طَلَبْتُكَ؟ قَالَ: عِنْدَ الْمُنْكَسِرَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ مَخَافَتِي "

Vehb b. Münebbih der ki: Hz. Dâvud: Ey İlahım! Seni istediğim zaman nerede bulurum?" diye sorunca, Allah: "Benim korkumdan dolayı kalpleri kırık olanların yanında bulursun" cevabını verdi.

(٤٧٧٣)- [٣٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَمْشَاذَ الْقَوَّالُ الْمَعْرُوفُ بِالْقِنْدِيلِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَمَوَيْهِ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ، قَالَ: إِنِّي لأَجِدُ فِي بَعْضِ كُتُبِ الأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: " مَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ قَطُّ تَرَدُّدِي عَنْ رُوحِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ، وَلا بُدَّ لَهُ مِنْهُ "

Vehb b. Münebbih der ki: Peygamberlerin bir kitabında, Allah'ın şöyle buyurduğunu gördüm: "Müminin ruhunu almak konusunda tereddüt ettiğim kadar hiçbir şeyde tereddüt etmem. Mümin ölümü istemez, ben de onun kötülüğünü istemem; ancak ölümden de kaçış yoktur."

(٤٧٧٤)- [٣٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: إِنَّ رَجُلا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ صَامَ سَبْعِينَ أُسْبُوعًا، يُفْطِرُ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا، وَهُوَ يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى كَيْفَ يُغْوِي الشَّيْطَانُ النَّاسَ، فَلَمَّا أَنْ طَالَ ذَلِكَ عَلَيْهِ وَلَمْ يُجَبْ، قَالَ: لَوْ أَقْبَلْتُ عَلَى خَطِيئَتِي وَعَلَى ذَنْبِي وَمَا بَيْنِي وَبَيْنَ رَبِّي لَكَانَ خَيْرًا لِي مِنْ هَذَا الأَمْرِ الَّذِي أَطْلُبُ، فَأَرْسَلَ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ مَلَكًا، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ وَهُوَ يَقُولُ: " إِنَّ كَلامَكَ هَذَا الَّذِي تَكَلَّمْتَ بِهِ أَعْجَبُ إِلَيَّ مِمَّا مَضَى مِنْ عِبَادَتِكَ، وَقَدْ فُتِحَ بَصَرُكَ، قَالَ: فَنَظَرَ فَإِذَا أُحْبُولَةٌ لإِبْلِيسَ قَدْ أَحَاطَتْ بِالأَرْضِ، وَإِذَا لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ بَنِي آدَمَ إِلا وَحَوْلَهُ شَيَاطِينُ مِثْلُ الذُّبَابِ "، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ، مَنْ يَنْجُو مِنْ هَذَا؟ قَالَ: " الْوَرِعُ اللَّيِّنُ "

Vehb b. Münebbih der ki: İsrail oğullarından bir adam, yetmiş hafta süreyle oruç tuttu. Haftada sadece bir gün orucunu açıyordu. Bu sırada da Allah'tan, şeytanın insanları nasıl baştan çıkardığını kendisine göstermesini diledi. Bu dilekte bulunuşundan uzun süre geçti, fakat dileğine icabet edilmedi. O zaman kendi kendine: "Eğer ben kendi günahlarıma ve hatalarıma baksam Rabbimle aramdaki ilişkileri düzeltsem, benim için istediğim bu şeyden daha hayırlı olur" dedi. Allah bu kişiye bir melek gönderdi ve melek bu adama dedi ki: "Allah beni sana gönderdi ve sana şöyle buyuruyor: "Kendi nefsini horlaman ve kendi nefsine söylemiş olduğun sözler daha önce yapmış olduğun ibadetlerden daha çok hoşuma gitti. Gözlerin açıldı." Bunun üzerine adam etrafına bakınca, İblis'in tuzaklarının yeryüzünü kuşatmış olduğunu ve Âdemoğullarının her birinin çevresinde kara sinekler gibi şeytanların vızıldadığını görüp: "Ya Rab! Bu şeytanlardan kim kurtulabilir?" dedi. Allah: "Günahtan korkan ve yumuşak kimseler kurtulabilir" buyurdu.

(٤٧٧٥)- [٣٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ

الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ السَّائِحِينَ فِي أَرْضٍ فِيهَا قِثَّاءُ، فَدَعَتْهُ نَفْسُهُ إِلَى أَنْ يَأْخُذَ مِنْهَا شَيْئًا فَعَاقَبَهَا، فَقَامَ مَكَانَهُ فَصَلَّى ثَلاثَةَ أَيَّامٍ، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ وَقَدْ لَوَّحَتْهُ الشَّمْسُ، وَالرِّيحُ، وَالْبَرْدُ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِ، قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، لَكَأَنَّمَا أُحْرِقَ هَذَا الإِنْسَانُ بِالنَّارِ، فَقَالَ السَّائِحُ: " هَكَذَا بَلَغَ مِنِّي خَوْفُ النَّارِ، فَكَيْفَ لَوْ دَخَلْتُهَا "

Vehb b. Münebbih der ki: Seyyahlardan bir adam, bir salatalık tarlasının yanından geçiyordu. Canı salatalık yemek istedi, ama nefsini cezalandırarak orada üç gün süreyle namaz kıldı. Yanından bir adam geçerken, onun güneşten, rüzgardan ve soğuktan âdeta kavrulmuş olduğunu fark etti ve: “Sübhanallah, sanki şu adam ateşte kavrulmuş gibi” dedi. Seyyah, ona şöyle cevap verdi: “Cehennem korkusu beni bu hale getirdi, ya ateşe girseydim nasıl olurdum!”

(٤٧٧٦)- [٣٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا حَاجِبُ بْنُ دكِينَ، ثنا حَمَّادُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا سَيَّارٌ، ثنا جَعْفَرٌ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ، قَالَ: أَصَابَ رَجُلٌ مِنَ الأَوَّلِينَ ذَنْبًا، فَقَالَ: لِلَّهِ عَلَيَّ أَنْ لا يُظِلَّنِي سَقْفُ بَيْتٍ أَبَدًا حَتَّى تَأْتِيَنِي بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، فَكَانَ بِالْعَرَاءِ فِي الْحَرِّ وَالْقُرِّ، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ وَرَأَى شِدَّةَ حَالِهِ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَا بَلَغَ مِنْكَ مَا أَرَى؟ فَقَالَ: " بَلَغَ بِي مَا تَرَى ذِكْرُ جَهَنَّمَ، فَكَيْفَ بِي إِنْ أَنَا وَقَعْتُ فِيهَا "

Vehb b. Münebbih der ki: Önceki kavimlerden bir adam bir günah işledi ve: “Cehennem ateşinden beraat ettiğime dair haber bana gelmedikçe Allah'a söz veriyorum ki, hiçbir damın tavanı altına girmeyeceğim” deyip çöle gitti, sıcak soğuk günler demeden hep çölde kaldı. Adamın biri, yanından geçerken sıkıntılı ve zor durumda olduğunu görünce: “Ey Allah'ın kulu, seni bu hale getiren şey nedir?” diye sordu. Adam: “Cehennemi hatırlamak, beni gördüğün bu hale getirdi, ya bir de Cehennem içine düşseydim ne hale gelirdim.”

(٤٧٧٧)- [٣٣/٤] حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَخْزُومِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنِي بَكَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: قَرَأْتُ

فِي بَعْضِ الْكُتُبِ: أَنَّ مُنَادِيًا يُنَادِي مِنَ السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ " يَا أَبْنَاءَ الأَرْبَعِينَ، أَنْتُمْ زَرْعٌ قَدْ دَنَا حَصَادُهُ، يَا أَبْنَاءَ الْخَمْسِينَ، مَا قَدَّمْتُمْ وَمَا أَخَّرْتُمْ، يَا أَبْنَاءَ السِّتِّينَ، لا عُذْرَ لَكُمْ، لَيْتَ الْخَلْقَ لَمْ يُخْلَقُوا، وَإِذَا خُلِقُوا عَلِمُوا لِمَاذَا خُلِقُوا، قَدْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ، فَخُذُوا حِذْرَكُمْ "

Vehb der ki: Kitaplardan birinde okuduğuma göre dördüncü semada bir münadi şöyle seslenir: "Ey kırk yaşındakiler! Siz hasad vakti yaklaşan ekinler gibisiniz. Ey elli yaşında olanlar! Bugüne kadar hangi salih amelleri işlediniz? Neleri eksik bıraktınız? Ey altmış yaşında olanlar! Artık sizin mazeretiniz yoktur. Keşke yaratıklar yaratılmış olmasalardı. Keşke onlar yaratıldığında yaratılış gayelerini bilselerdi. Kıyamet gelip çatmıştır, tedbirinizi alınız."

(٤٧٧٨)- [٣٣/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا سَهْلُ يَعْنِي ابْنَ عَاصِمٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي يَحْيَى، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: فِي بَعْضِ الْحِكْمَةَ: " أَبْنَاءَ الأَرْبَعِينَ، زَرْعٌ قَدْ دَنَا حَصَادُهُ، أَبْنَاءُ السِّتِّينَ، مَاذَا قَدَّمْتُمْ وَمَاذَا أَخَّرْتُمْ، أَبْنَاءَ السَّبْعِينَ، لا عُذْرَ لَكُمْ "

Vehb b. Münebbih der ki: Hikmetli sözlerin olduğu bir kitapta şöyle yazılıdır: "Kırk yaşında olanlar, hasadı yaklaşmış ekin gibidir. Ey altmış yaşında olanlar! Bugüne kadar hangi salih amelleri işlediniz? Neleri eksik bıraktınız? Ey yetmiş yaşında olanlar! Artık sizin mazeretiniz yoktur."

(٤٧٧٩)- [٣٣/٤] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخُو الزُّبَيْرِ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْرَائِيلَ، ثنا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ الصَّنْعَانِيُّ، عَنْ مُنْذِرٍ الأَفْطَسِ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: قَالَ دَانِيَالُ عَلَيْهِ السَّلامُ: " يَالَهْفَتَا عَلَى زَمَانٍ يُلْتَمَسُ فِيهِ الصَّالِحُونَ، فَلا يُوجَدْ مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلا كَالسُّنْبُلَةِ فِي أَثَرِ الْحَصَادِ، أَوْ كَالْخَصْلَةِ فِي أَثَرِ الْقَاطِفِ، يُوشِكُ نَوَائِحُ أُولَئِكَ وَبَوَاكِيهِمْ أَنْ تَبْكِيَهُمْ "

Vehb der ki: "Hz. Danyal der ki: "Vah o zamana ki, salih kimseler aranacaklar, hiçbiri bulunamayacaktır. Ancak ekin biçen kişinin arkasında rastlanılan tek tük başaklar gibi salih kimseler de çok seyrek bulunacaktır. Ya da meyve devşiren kimselerin arkalarında kalan tek tük meyve taneleri gibi nadiren görüleceklerdir. Onların da yakın zamanda üzerlerine ağıtçıları ağlayacaktır."

(٤٧٨٠)- [٤/٣٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مَعْقِلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾، قَالَ: إِنَّمَا يُوزَنُ مِنَ الأَعْمَالِ خَوَاتِيمُهَا، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا خَتَمَ لَهُ بِخَيْرِ عَمَلِهِ، وَإِذَا أَرَادَ بِهِ شَرًّا خَتَمَ لَهُ بِشَرِّ عَمَلِهِ "

Vehb b. Münebbih, **"Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız"**[1] âyetini açıklarken der ki: "Ameller sonları itibariyle değerlendirilir. Allah herhangi bir kulu için hayır dilediği zaman, onun hayatını iyi amellerle sona erdirir. Birine de kötülük dilediği zaman, onun hayatını kötü amellerle sona erdirir."

(٤٧٨١)- [٤/٣٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، عَنْ يُوسُفَ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي أُنَيْسِ بْنِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ حِينَ فَرَغَ مِنْ خَلْقِهِ، نَظَرَ إِلَيْهِمْ حِينَ مَشَوْا عَلَى وَجْهِ الأَرْضِ، فَقَالَ: " أَنَا اللَّهُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا أَنَا، خَلَقْتُكَ بِقُوَّتِي، وَأَتْقَنْتُكَ بِحِكْمَتِي، حَقٌّ قَضَائِي، وَنَافِذٌ أَمْرِي، أَنَا أُعِيدُكَ كَمَا خَلَقْتُكَ، وَأُفْنِيكَ بِحِكْمَتِي حَتَّى أَبْقَى وَحْدِي، فَإِنَّ الْمُلْكَ وَالْخُلْدَ لا يَحِقُّ إِلا لِي، أَدْعُو خَلْقِي وَأَجْمَعُهُمْ لِقَضَائِي يَوْمَ يَخْسَرُ أَعْدَائِي، وَتَجِلُ الْقُلُوبُ مِنْ خَوْفِي، وَتَجِفُّ الأَقْلامُ مِنْ هَيْبَتِي، وَتَبَرَأُ الآلِهَةُ مِمَّنْ عَبَدَهَا دُونِي "

Vehb der ki: Allah, yaratıkları yaratma işini tamamladıktan sonra onlara, yer üzerinde yürürlerken baktı ve şöyle buyurdu: "Ben, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'ım, seni kudretimle yarattım ve seni gerçek yargım ve hükmümle yok edeceğim. Takdirim haktır ve emrim hemen yerine getirilir. Ben, seni yarattığım gibi tekrar döndüreceğim. Hikmetimle seni yok edip tek başıma kalacağım. Hâkimiyet ve ebedilik sadece benim hakkımdır. Düşmanlarımın hüsrana uğrayacağı, kalplerin korkumla titreyeceği, heybetimden kalemlerin kuruyacağı ve ilahların kendilerine

---

[1] Kıyamet Sur. 47

ibadet edenlerden uzaklaşacağı gün yarattıklarımı çağırıp mahşerde toplayacağım."

(٤٧٨٢)- [٣٤/٤] قَالَ: وَذَكَرَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمَّا فَرَغَ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، أَقْبَلَ يَوْمَ السَّبْتِ، فَمَدَحَ نَفْسَهُ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَذَكَرَ عَظَمَتَهُ، وَجَبَرُوتَهُ، وَكِبْرِيَاءَهُ، وَسُلْطَانَهُ، وَقُدْرَتَهُ، وَمُلْكَهُ، وَرُبُوبِيَّتَهُ، فَأَنْصَتَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ، وَأَطْرَقَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ خَلَقَهُ، فَقَالَ: " أَنَا الْمَلِكُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا أَنَا، ذُو الرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ، وَالأَسْمَاءِ الْحُسْنَى، أَنَا اللَّهُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا أَنَا، ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدِ، وَالأَفْلاكِ الْعُلَى، أَنَا اللَّهُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا أَنَا، ذُو الْمَنِّ، وَالطَّوْلِ، وَالآلاءِ، وَالْكِبْرِيَاءِ، أَنَا اللَّهُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا أَنَا، بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، مَلأَتْ كُلَّ شَيْءٍ عَظَمَتِي، وَقَهَرَ كُلَّ شَيْءٍ مُلْكِي، وَأَحَاطَتْ بِكُلِّ شَيْءٍ قُدْرَتِي، وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عِلْمِي، وَوَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَتِي، وَبَلَغَ كُلَّ شَيْءٍ لُطْفِي، فَأَنَا اللَّهُ يَا مَعْشَرَ الْخَلائِقِ، فَاعْرِفُوا مَكَانِي، فَلَيْسَ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ إِلا أَنَا، وَخَلْقِي كُلُّهُمْ لا يَقُومُ وَلا يَدُومُ إِلا بِي، وَيَنْقَلِبُ فِي قَبْضَتِي، وَيَعِيشُ فِي رِزْقِي، وَحَيَاتُهُ، وَمَوْتُهُ، وَبَقَاؤُهُ، وَفَنَاؤُهُ بِيَدِي، فَلَيْسَ لَهُ مَحِيصٌ وَلا مَلْجَأٌ غَيْرِي، لَوْ تَخَلَّيْتُ عَنْهُ إِذًا لَهَلَكَ كُلُّهُ، وَإِذًا لَكُنْتُ أَنَا عَلَى حَالِي، لا يَنْقُصُنِي ذَلِكَ شَيْئًا، وَلا يَزِيدُنِي، وَلا يَهُدُّنِي فَقْدُهُ، وَأَنَا مُعْتَزٌّ بِالْعِزِّ كُلِّهِ فِي جَبَرُوتِي، وَمُلْكِي، وَبُرْهَانِي، وَنُورِي، وَسَعَةِ بَطْشِي، وَعُلُوِّ مَكَانِي، وَعَظَمَةِ شَأْنِي، فَلا شَيْءَ مِثْلِي، وَلا إِلَهَ غَيْرِي، وَلا يَنْبَغِي لِشَيْءٍ خَلَقْتُهُ أَنْ يَعْدِلَ بِي، وَلا يُنْكِرَنِي، فَكَيْفَ يُنْكِرُنِي مَنْ خَلَقْتُهُ يَوْمَ خَلَقْتُهُ عَلَى مَعْرِفَتِي، أَمْ كَيْفَ يُكَابِرُنِي مَنْ قَهَرَهُ مُلْكِي، فَلَيْسَ لَهُ خَالِقٌ، وَلا بَاعِثٌ، وَلا وَارِثٌ غَيْرِي، أَمْ كَيْفَ يُعِزُّنِي مَنْ نَاصِيَتُهُ بِيَدِي، أَمْ كَيْفَ يَعْدِلُ بِي مَنْ أُعَمِّرُهُ، وَأُسْقِمُ جِسْمَهُ، وَأُنْقِصُ عَقْلَهُ، وَأَتَوَفَّى نَفْسَهُ، وَأُخْلِقُهُ، وَأُهْرِمُهُ، فَلا يَمْتَنِعُ مِنِّي، أَمْ كَيْفَ يَسْتَنْكِفُ عَنْ عِبَادَتِي عَبْدِي وَابْنُ عِبَادِي وَابْنُ إِمَائِي، لا يُنْسَبُ إِلَى خَالِقٍ وَلا وَارِثٍ غَيْرِي، أَمْ كَيْفَ يَعْبُدُ دُونِي مَنْ تَخْلِقُهُ الأَيَّامُ، وَيُفْنِي أَجَلَهُ اخْتِلافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَهُمَا شُعْبَةٌ يَسِيرَةٌ مِنْ سُلْطَانِي، فَإِلَيَّ إِلَيَّ يَا أَهْلَ الْمَوْتِ وَالْفَنَاءِ لا إِلَى غَيْرِي، فَإِنِّي كَتَبْتُ الرَّحْمَةَ عَلَى نَفْسِي، وَقَضَيْتُ بِالْعَفْوِ وَالْمَغْفِرَةِ لِمَنِ اسْتَغْفَرَنِي، أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا، صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا، وَلا يَكْبُرُ ذَلِكَ عَلَيَّ، وَلا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ، وَلا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَتِي، فَإِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي، وَخَزَائِنُ الْخَيْرِ كُلُّهَا بِيَدِي، وَلَمْ أَخْلُقْ شَيْئًا مِمَّا خَلَقْتُ لِحَاجَةٍ كَانَتْ مِنِّي إِلَيْهِ، وَلَكِنْ لأُبَيِّنَ بِهِ قُدْرَتِي، وَلِيَنْظُرَ النَّاظِرُونَ فِي مُلْكِي وَتَدْبِيرِ

حِكْمَتِي، وَلِتَدِينَ خَلائِقِي كُلُّهَا لِعِزَّتِي، وَتُسَبِّحَ الْخَلائِقُ كُلُّهُمْ بِحَمْدِي، وِلِتَعْنُوَ الْوُجُوهُ كُلُّهَا لِوَجْهِي "

Vehb b. Münebbih der ki: Allah, yaratıkları yaratma işini cuma gününde tamamladıktan sonra cumartesi günü kendi nefsini layığı veçhiyle övdü. Azametini, cebbarlığını, büyüklüğünü, hükümranlığını, kudretini, mülkünü ve Rabliğini anlattı. Herşey onun huzurunda sustu ve boyun eğdi. Sonra Allah şöyle buyurdu: "Ben kendisinden başka hükümdar bulunmayan hükümdarım, geniş rahmetin ve güzel isimlerin sahibiyim. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'ım. Şerefli Arş'ın ve yüce sıfatların sahibiyim. Ben kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'ım. Büyük lütuf ve nimetlerin sahibiyim. Ben kendisinden başka ilah bulunmayan, yerleri, gökleri ve bunların içindekileri yaratan Allah'ım. Her şeye ululuğumu ve azametimi doldurdum. Hükümranlığım herşeyi kabzası altına aldı, kudretim her şeyi kuşattı. İlmim her şeyi kuşattı, rahmetim herşeyi kapladı, lütfum herşeye ulaştı. Ey yaratıklar topluluğu, ben Allah'ım. Mekanımı bilin. Göklerde ve yerde benden başka bir şey yoktur. Yaratıklarımın tümü ancak benim varlığımla kaim ve daim olurlar, benim kudret pençemde dolaşırlar, rızkımla yaşarlar. Yaşamları, ölümleri, beka ve yok oluşları benim elimdedir. Onların benden kaçmalarına imkan yoktur. Benden başka sığınakları da yoktur, bir an için onları bırakırsam hepsi helak olur. Onları bırakmayıp elimde tutmam benden hiçbir şeyi eksiltemez, mülkümden de bir şeyi noksanlaştıramaz. Ben güçlülüğün, hükümranlığın, nurumun burhanı, gücümün fazlalığı, mekanımın yüceliği, şanımın azameti ile kendime yetmekteyim ve hiçbir şeye ihtiyacım yoktur. Benim benzerim yoktur. Benden başka ilah yoktur. Yarattığım hiçbir şeyin bana denk olması uygun olmaz ve yarattığım şeylerin beni inkâr etmeleri de layık olmaz. Kendi bilgimle yarattığım günde kendisini yaratmış olduğum bir varlık, benden başka yaratıcısı, dirilteni ve varisi yokken nasıl olur da beni inkâr eder? Hükümranlığımın kudreti altında bulunan ve ezilen bir varlık, nasıl olur da bana karşı büyüklük taslar? Perçemi elimde bulunan bir yaratık, nasıl olur da bana büyüklük taslar? Kendisini yaşattığım, cismini hasta kıldığım, aklını noksanlaştırdığım, canını aldığım, yarattığım, ihtiyarlattığım ve bütün bunlara karşı bana kendini savunamayan bir varlık nasıl olur da bana denk olmaya kalkışır? Kulum, erkek ve kadın kullarımın oğlu olan benden başka bir yaratıcıya ait olmayan biri nasıl olur da benim kulluğumu yapmaktan çekinir? Günlerin kendisini yıprattığı, ecelinin kendisini yok ettiği bir kul, nasıl olur da benden başkasına ibadet eder? Böyle birinin ecelini gece ve gündüzün peşpeşe gelişi sona erdirir. Gece ile gündüz, benim saltanatımın küçük birer şubesidirler. Ey ölüm ve yok oluş ehli kimseler, başkasına değil, bana gelin, bana! Ben kullara rahmet etmeyi, kendim için bir vazife bildim. Mağfiret dileyen kimselere af ve mağfiret etmeye hükmettim. Benden af dileyen kimselerin irili ufaklı bütün günahlarını bağışlarım. Bu benim için zor ve büyük bir şey değildir. Kendinizi kendi elinizle tehlikeye atmayın. Rahmetimden ümit kesmeyin. Çünkü rahmetim, gazabımı geçmiştir. Bütün hayır hazineleri elimdedir. Yaratıklardan hiç birini kendisine olan ihtiyacım nedeniyle yaratmadım. Aksine ben onları, kudretimi ortaya koymak bakanların, benim hükümranlığımı ve mülkümü görmeleri, hikmetim üzerinde düşünmeleri, bütün yaratıklarımın izzetime boyun eğmesi, bütün yaratıkların beni had ile tesbih etmeleri, bütün yüzlerin bana boyun eğmesi için yarattım."

(٤٧٨٣)- [٣٥/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلَوَيْهِ الْقَطَّانُ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، ثنا إِدْرِيسُ، عَنْ جَدِّهِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: قَالَ لُقْمَانُ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، " اعْقِلْ عَنِ اللَّهِ، فَإِنَّ أَعْقَلَ النَّاسِ عَنِ اللَّهِ أَحْسَنُهُمْ عَقْلا، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَفِرُّ مِنَ الْعَاقِلِ، وَمَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُكَابِدَهُ "

Vehb b. Münebbih bildiriyor: Hz. Lokmân, oğluna şöyle demiştir: "Evladım! Allah'ın buyruklarını anlamaya çalış. Zira Allah'ın buyruklarını anlamaya çalışanlar insanlar içinde en güzel akla sahip olanlardır. Şeytan da böylesi bir akla sahip kişilere karşı tuzak kuramadığı için onları gördüğü yerde kaçar."

(٤٧٨٤)- [٣٥/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ لِرَجُلٍ

مِنْ جُلَسَائِهِ: أَلا أُعَلِّمُكَ طِبًّا لا يَتَعَايَا فِيهِ الأَطِبَّاءُ، وَفِقْهًا لا يَتَعَايَا فِيهِ الْفُقَهَاءُ، وَحِلْمًا لا يَتَعَايَا فِيهِ الْحُلَمَاءُ؟ قَالَ: بَلَى يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " أَمَّا الطِّبُّ الَّذِي لا يَتَعَايَا فِيهِ الأَطِبَّاءُ: فَلا تَأْكُلْ طَعَامًا إِلا مَا سَمَّيْتَ اللَّهَ عَلَى أَوَّلِهِ، وَحَمِدْتَهُ عَلَى آخِرِهِ، وَأَمَّا الْفِقْهُ الَّذِي لا يَتَعَايَا فِيهِ الْفُقَهَاءُ: فَإِنْ سُئِلْتَ عَنْ شَيْءٍ عِنْدَكَ فِيهِ عِلْمٌ فَأَخْبِرْ بِعِلْمِكَ، وَإِلا فَقُلْ: لا أَدْرِي، وَأَمَّا الَّذِي لا يَتَعَايَا فِيهِ الْحُلَمَاءُ: فَأَكْثِرِ الصَّمْتَ، إِلا أَنْ تُسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ "

Vehb b. Münebbih, oturma arkadaşlarından birine: “Sana doktorların tedavide kullanmadığı bir ilaç türünü, fakihlerin kullanmadığı bir fıkıh türünü ve hilim sahibi kişilerin takınmadığı bir hilim türünü söyleyeyim mi?” diye sorunca, arkadaşı: “Olur söyle, ey Ebû Abdillah!” karşılığını verdi. Bunun üzerine Vehb der ki: “Doktorların kullanmadığı tedavi şekli: Sadece, başında Besmele çektiğin sonunda da Allah’a hamd ettiğin yemeklerden yemendir. Fakihlerin kullanmadığı fıkıh türüne gelince: Bildiğin bir konuda sana bir şey sorulduğu zaman ya bildiğini söyle ya da: «Bilmiyorum!» de. Hilim sahibi kişilerin takınmadığı hilme gelince de sana soru sorulmadıktan sonra daima suskun kal.”

(٤٧٨٥)- [٣٥/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَارِثِ الْمُرْهِبِيُّ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ غَانِمٍ، ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مَعْقِلٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: " كَانَ إِذَا كَانَ فِي الصَّبِيِّ خُلُقَانِ: الْحَيَاءُ، وَالرَّهْبَةُ طُمِعَ بِرُشْدِهِ "

Vehb b. Münebbih der ki: “Çocukta utanma duygusu ve günahlardan korkma denen iki haslet görüldüğü zaman doğru yoldan şaşmaması umulur.”

(٤٧٨٦)- [٣٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْمَعَافِرِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا الرَّمَادِيُّ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، ثنا ابْنُ خَشْرَمٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: " لَمَّا بَلَغَ ذُو الْقَرْنَيْنِ مَطْلِعَ الشَّمْسِ، قَالَ لَهُ مَلَكٌ: صِفْ لِيَ النَّاسَ، قَالَ: مُحَادَثَتُكَ مَنْ لا يَعْلَمُ، كَمَنْ يَعْلَمُ الْمَوْتَى، وَمُحَادَثَتُكَ مَنْ لا يَعْقِلُ، كَمَثَلِ رَجُلٍ يَبُلُّ الصَّخْرَةَ حَتَّى تَبْتَلَّ، أَوْ يَطْبُخَ الْحَدِيدَ يَلْتَمِسُ أَدَمَهُ، وَمُحَادَثَتُكَ مَنْ لا يُصْغِي لَكَ، كَمَثَلِ مَنْ يَضَعُ الْمَائِدَةَ لأَهْلِ الْقُبُورِ، وَنَقْلُ الْحِجَارَةِ مِنْ رَأْسِ الْجِبَالِ أَيْسَرُ مِنْ مُحَادَثَتِكَ مَنْ لا يَعْقِلُ "

Allah'a itaat yolunda biraz ilerledikten sonra buna hamd eder ve Allah'tan daha fazlasını ister. Aynı şekilde hikmetten az bir şey öğrendiği zaman bu onu doyurmaz ve Allah'tan daha fazlasını ister. Günahını hatırladığı zaman bunu insanlardan gizler, ama bu günahı bağışlamaya muktedir olan Allah'tan da bağışlanma diler.

Konuşurken hiçbir zaman yalana başvurmaz. Zira sözlerdeki yalan içinde kurt olan tahtaya benzer. Tahtayı dışardan sağlam görürsün ama içerden çürümüştür. Böylesi bir tahtaya dayanan kişi bu tahtanın kendisini taşıyacağını zanneder, ama bir anda kırılır ve üzerindekini helak eder. Konuşurken yalan söyleyenin durumu da aynı şekildedir. Kişi yalan söyleyerek hedefine ulaşabileceğini, istediğini elde edebileceğini zanneder. Ama zamanla bu niyeti ortaya çıkar, akıllı kişiler onun bir aldanma içinde olduğunu anlar, âlimler de onun kendilerinden gizlediği şeyleri çıkarırlar. Bu niyeti tamamen ortaya çıkıp belli olduğu zaman da artık onun sözlerini yalanlarlar, şehadetini kabul etmezler, doğruluğundan şüphe ederler, değersiz biri olarak görürler ve aynı mecliste onunla oturmayı istemezler. Sırlarını onunla paylaşmazlar, konuşmalarını ondan gizli tutar ve durumlarını ona göstermezler ve dinleri ile yaşamlarından uzak durması konusunda onu uyarırlar. Toplantılarından hiçbirine onu davet etmezler, hiçbir sır konusunda ona güvenmezler ve aralarında olan anlaşmazlıklarda hiçbir zaman kendisini hakem tayin etmezler."

(٤٧٨٨)- [٣٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا
حُسَيْنُ بْنُ حَسَنٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، ثنا الْمُثَنَّى بْنُ
الصَّبَّاحِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " قَامَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ، فَلَمَّا رَأَتْهُ بَنُو
إِسْرَائِيلَ قَامَتْ إِلَيْهِ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِمْ أَنِ اجْلِسُوا، فَجَلَسُوا، فَذَهَبَ حَتَّى جَاءَ الصُّورُ، فَإِذَا هُوَ
بِنَهَرٍ أَبْيَضَ فِيهِ مِثْلُ رُءُوسِ الْكِبَاشِ كَافُورٌ مَحْفُوفٌ بِالرَّيَاحِينَ، فَلَمَّا أَعْجَبَهُ ذَلِكَ وَثَبَ فِيهِ،
فَاغْتَسَلَ وَغَسَلَ ثَوْبَهُ ثُمَّ خَرَجَ، وَهَيَّأَ ثِيَابَهُ وَرَجَعَ إِلَى الْمَاءِ، فَاسْتَنْقَعَ فِيهِ حَتَّى جَفَّتْ ثِيَابُهُ
فَلَبِسَهَا، ثُمَّ أَخَذَ نَحْوَ الْكَثِيبِ الأَحْمَرِ الَّذِي هُوَ فَوْقَ الصُّورِ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلَيْنِ يَحْفِرَانِ قَبْرًا،
فَقَامَ عَلَيْهِمَا، فَقَالَ: أَلا أُعِينُكُمَا؟ قَالا: بَلَى، فَنَزَلَ يَحْفِرُ، فَقَالَ: لِتُحَدِّثَانِي مِثْلُ مَنِ

başından savdı" deyince, Âsım: "Ben sebebini sorarım" karşılığını verdi. Babasıyla görüşüp: "Ey müminlerin emiri! Kardeşin Ziyâd b. Cerîr sana selam vermiş, sen de selamını almamışsın" dedi. Hz. Ömer: "Taylasân giydiğini ve bıyıklarının uzun olduğunu gördüm" karşılığını verince, Âsım yanıma dönüp olanları haber verdi. Ben gidip bıyıklarımı kısalttım. Yanımda olan abayı yırtıp izar ve rida yaptım, sonra Hz. Ömer'in yanına gittim ve selam verdim. Hz. Ömer: "Allah'ın selamı senin de üzerine olsun. Ey Ziyâd! Bu halin önceki halinden daha güzel" dedi.

(٥٤٢٨)- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، ثنا أَبُو حُصَيْنٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ جَرِيرٍ، قَالَ: اسْتَعْمَلَنِي عُمَرُ عَلَى الْمَاصِ، فَكُنْتُ أُعَشِّرُ بَنِي تَغْلِبَ كُلَّمَا أَقْبَلُوا وَأَدْبَرُوا، فَخَرَجَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْهُمْ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ عَامِلَكَ زِيَادَ بْنَ جَرِيرٍ يَعْشُرُنَا كُلَّمَا أَقْبَلْنَا وَأَدْبَرْنَا، قَالَ: سَأَكْفِيكَ ذَلِكَ، فَكَتَبَ إِلَى زِيَادٍ: أَنْ عَشِّرْهُمْ فِي السَّنَةِ مَرَّةً وَاحِدَةً "

Ziyâd b. Cerîr der ki: Hz. Ömer, sulak arazilerin zekatından beni sorumlu tuttu. Tağlib ahalisinden her geliş gidişlerinde öşür alıyordum. İçlerinden bir adam Hz. Ömer'in huzuruna çıkıp: "Ey müminlerin emiri! Senin memurun, her gidiş ve gelişimizde bizden öşür alıyor" deyince, Hz. Ömer ona: "Seni bu durumdan kurtaracağım" dedi ve bana: "Onlardan yılda bir defa öşür al" diye yazdı.

Ziyâd b. Cerîr çok az rivayette bulunmuştur. Hz. Ali ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayette bulunmuştur.

(٥٤٢٩)- [٥٤٣٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هَانِئٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ جَرِيرٍ الأَسَدِيِّ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: " لَئِنْ بَقِيتُ لِنَصَارَى بَنِي تَغْلِبَ لأَقْتُلَنَّ الْمُقَاتِلَةَ وَلأَسْبِيَنَّ الذُّرِّيَّةَ، فَإِنِّي كَتَبْتُ الْكِتَابَ بَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ وَبَيْنَهُمْ عَلَى: أَنَّهُمْ لا يُنَصِّرُوا أَبْنَاءَهُمْ [١٩٨/٤]"

Ziyâd b. Cerîr el-Esedî der ki: Hz. Ali: "Eğer yaşarsam Tağlib oğulları kabilesinin savaşçılarıyla savaşacağım ve zürriyetlerini esir alacağım. Çünkü çocuklarını Hıristiyan yapmamaları üzere Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile yaptıkları anlaşmayı ben yazmıştım" dedi.

Takrîb 531

Zâzân (Zâdân) Ebû Amr el-Kindî

Allah dostlarından biri de, samimi bir Müslüman, duası kabul edilen ve umduğuna kavuşan Zâzân Ebû Amr el-Kindî'dir.

(٥٤٣١)- [١٩٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، ثنا أَبُو حُصَيْنٍ، وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، قَالا: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ وَاقِدٍ، عَنْ زَاذَانَ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ لِيَتَأَكَّلَ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ عَظْمٌ لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ "

Zâzân der ki: "Kim, insanların malını yemek için Kur'ân okursa, kıyamet günü yüzü, etsiz kemik bir halde gelir."

(٥٤٣٢)- [١٩٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْهَرَوِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو مُحَمَّدٍ الضَّرِيرُ، ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَ زَاذَانُ: " يَا رَبِّ، إِنِّي جَائِعٌ، فَسَقَطَ عَلَيْهِ مِنَ الرَّوْزَنَةِ رَغِيفٌ مِثْلُ الرَّحَى "

İbn Numeyr der ki: Zâzân, "Ya Rabbi! Karnım aç" deyince tavandan kendisine değirmen taşı büyüklüğünde bir ekmek indi.

(٥٤٣٣)- [١٩٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَلَفٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، قَالَ: " كَانَ زَاذَانُ يَبِيعُ الْكَرَابِيسَ فَكَانَ إِذَا جَاءَهُ الرَّجُلُ أَرَاهُ شَرَّ الطَّرَفَيْنِ، وَسَامَهُ سَوْمَةً وَاحِدَةً "

Muhammed b. Cuhâde der ki: Zâzân, pamuklu kumaş satardı. Bir müşteri geldiği zaman ise malın hem iyi, hem de kötü taraflarını açıkça adama söyler ve pazarlık yapmadan tek fiyatla satardı.

(٥٤٣٤)- [٤/١٩٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا الْمُبَارَكُ يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ، ثنا سَالِمُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ، عَنْ زَاذَانَ، أَنَّهُ: " كَانَ يَبِيعُ الثِّيَابَ، فَإِذَا عَرَضَ الثَّوْبَ نَاوَلَ شَرَّ الطَّرَفَيْنِ "

Sâlim b. Ebî Hafsa der ki: “Zâzân, giysi satardı. Giysiyi müşteriye gösterince, kötü tarafını gösterirdi.”

(٥٤٣٥)- [٤/١٩٩] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سَوَّارٌ الْعَنْبَرِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ زَاذَانَ يُصَلِّي كَأَنَّهُ جِذْعٌ قَدْ حُفِرَ لَهُ "

Zubeyd der ki: Zâzân’ı namaz kılarken gördüm. (Kıyamda) yere dikilmiş ağaç kütüğü gibi hareketsiz dururdu.

(٥٤٣٦)- [٤/١٩٩] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " كَانَ زَاذَانُ يَخْرُجُ يَوْمَ الْعِيدِ يَتَخَلَّلُ الطُّرُقَ، وَيُكَبِّرُ، وَيَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى يَأْتِيَ الْمُصَلَّى "

Ubeydullah b. Ebî Kesîr bildiriyor: “Bayram günlerinde Zâzân tek başına yola düşer ve namazgâha ulaşana kadar ağlardı.”

(٥٤٣٧)- [٤/١٩٩] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، ثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ عَمْرٍو لَهُ، قَالَ: " خَرَجْتُ مَعَ زَاذَانَ إِلَى الْجِبَانِ يَوْمَ الْعِيدِ، فَرَأَى سُتُورَ الْحَجَّاجِ تَرْفَعُهَا الرِّيحُ، فَقَالَ: هَذَا وَاللَّهِ الْمُفْلِسُ، فَقُلْتُ: تَقُولُ هَذَا وَلَهُ مِثْلُ هَذَا؟ فَقَالَ: مُفْلِسٌ مِنْ دِينِهِ "

Ayzâr b. Amr bildiriyor: Bir bayram gününde (ölüleri ziyaret amacıyla) Zâzân ile mezarlığı çıktık. Zâzân, rüzgarın Haccâc’ın etekleriyle oynadığını görünce: “Vallahi müflis kişi işte budur!” dedi. Ona: “Bu kadar mala ve güce sahipken ona müflis mi diyorsun?” diye sorduğumda, Zâzân: “Dininde müflis birisidir” dedi.

(٥٤٣٨)- [٤/٢٠٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، ثَنَا عَيَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، وَوَكِيعٌ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي

كَرْمَةَ، عَنْ زَاذَانَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ﴾، قَالَ: عَذَابُ الْقَبْرِ "

Ebû Kerme'nin bildirdiğine göre Zâzân, **"Şüphesiz zulmedenlere, ondan başka da azab vardır"**[1] âyetinde kastedilen azabın kabir azabı olduğunu söylemiştir.

Zâzân, Ali b. Ebî Talib, Abdullah b. Mes'ûd, Cerîr b. Abdillah, Selmân el-Fârisî, Berâ b. Âzib ve başka sahabilerden rivayette bulunmuştur.

Takrîb 443, Takrîb 444, Takrîb 2262, Takrîb 4161, Takrîb 4321, Takrîb 4322, Takrîb 4323, Takrîb 4324, Takrîb 1303, Takrîb 50, Takrîb 2833, Takrîb 283

Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd

Allah dostlarından biri de, çokça zikreden ve şükreden Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd'dur.

(٥٤٥١)- [٢٠٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلالٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: " مَا دَامَ قَلْبُ الرَّجُلِ يَذْكُرُ اللَّهَ فَهُوَ فِي الصَّلاةِ وَإِنْ كَانَ فِي السُّوقِ، فَإِنْ يُحَرِّكْ بِهِ شَفَتَيْهِ فَهُوَ أَعْظَمُ "

Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd der ki: "Kişinin kalbi, Allah'ı zikrettiği sürece namazdaymış gibi sayılır. Çarşıda olsa dahi dudaklarıyla Allah'ı zikreder ki, bu da diğerinden daha değerli bir zikirdir."

(٥٤٥٢)- [٢٠٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، ثَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: " لَوْ أَنَّ رَجُلا جَلَسَ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ وَمَعَهُ خِرْقَةٌ فِيهَا دَنَانِيرُ، لا يَمُرُّ إِنْسَانٌ إِلا أَعْطَاهُ دِينَارًا، وَآخَرُ إِلَى جَانِبِهِ يُكَبِّرُ اللَّهَ تَعَالَى، لَكَانَ صَاحِبُ التَّكْبِيرِ أَعْظَمَ أَجْرًا "

---

[1] Tûr Sur. 42

Ebû Ubeyde der ki: "Kişi, elinde içinde dinarlar bulunan bir keseyle yolun başında otursa ve geçen her kişiye bir dinar verse, bir diğeri onun yanında Allah'ı zikretse ve tekbir getirse, tekbir getiren daha çok sevap alır."

(٥٤٥٣)- [٢٠٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: " أَنَّ رَجُلا مَرَّ بِرَجُلٍ وَهُوَ سَاجِدٌ فَوَطِئَ عَلَى رَقَبَتِهِ، فَقَالَ: أَتَطَأُ رَقَبَتِي وَأَنَا سَاجِدٌ، وَاللَّهِ لا يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ هَذَا أَبَدًا، فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَفَتَتَأَلَّى عَلَيَّ، أَمَا إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ "، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ نَحْوَهُ

Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd der ki: Bir adam, secdede olan birinin yanına gidip boynuna basınca, secdedeki: "Ben secdedeyken boynuma mı basıyorsun? Vallahi, Allah bu hareketini kesinlikle affetmez" dedi. Bunun üzerine Allah: "Benim adıma mı yemin ediyorsun? Bil ki, onu bağışladım" buyurdu.

(٥٤٥٤)- [٢٠٥/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمْ أَخَاكُمْ قَارَفَ ذَنْبًا فَلا تَكُونُوا أَعْوَانًا لِلشَّيْطَانِ عَلَيْهِ، تَقُولُوا: اللَّهُمَّ أَخْزِهِ، اللَّهُمَّ الْعَنْهُ، وَلَكِنْ سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِنَّا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ كُنَّا لا نَقُولُ فِي أَحَدٍ شَيْئًا حَتَّى نَعْلَمَ عَلامَ يَمُوتُ، فَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِخَيْرٍ عَلِمْنَا أَنَّهُ قَدْ أَصَابَ خَيْرًا، وَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِشَرٍّ خِفْنَا عَلَيْهِ "

Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre babası der ki: "Kardeşinizin bir günah işlediğini gördüğünüz zaman, ona karşı şeytanın yardımcısı olup: "Allahım! Onu rezil et. Allahım! Ona lanet et" demeyin. Ona Allah'tan afiyet isteyin. Biz Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı, kişinin hangi halde vefat edeceğini bilmeden hakkında bir şey söylemezdik. Eğer hayır üzere ölürse, hayır alda ettiğini anlardık. Şer üzere öldüyse onun için endişelenirdik."

(٥٤٥٥)- [٢٠٥/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " رَجُلانِ يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَيْهِمَا، رَجُلٌ تَحْتَهُ فَرَسٌ مِنْ أَمْثَلِ أَصْحَابِهِ، فَلَقِيَهُمُ الْعَدُوُّ، فَانْهَزَمُوا وَثَبَتَ،

وَالآخَرُ إِنْ قُتِلَ قُتِلَ شَهِيدًا، فَذَلِكَ الَّذِي يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَيْهِ، وَرَجُلٌ قَامَ مِنَ اللَّيْلِ لا يَعْلَمُ بِهِ أَحَدٌ، فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ، وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَحَمِدَ اللَّهَ، وَاسْتَفْتَحَ الْقُرْآنَ، فَيَضْحَكُ اللَّهُ إِلَيْهِ، يَقُولُ: انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي، لا يَرَاهُ أَحَدٌ غَيْرِي "

Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd der ki: Allah şu iki kişiye güler (onlardan hoşnut olur): Atma binip düşmanla karşılaşınca sebat edip şehid olana Allah güler. Gece hiç kimsenin haber olmadan kalkıp abdest alarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) salavat getirip Allah'a hamd edip Kur'ân okumaya başlayana Allah güler ve: "Kuluma bakın. Onu benden başka kimse görmüyor" buyurur.

(٥٤٥٦)- [٢٠٥/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: " إِنَّ جَبَّارًا مِنَ الْجَبَابِرَةِ، قَالَ: لا أَنْتَهِي حَتَّى أَنْظُرَ مَنْ فِي السَّمَاءِ، قَالَ: فَسَلَّطَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ أَضْعَفَ خَلْقِهِ، فَدَخَلَتْ بَقَّةٌ فِي أَنْفِهِ فَأَخَذَهُ الْمَوْتُ، فَقَالَ: اضْرِبُوا رَأْسِي، فَضَرَبُوهُ حَتَّى نَثَرُوا دِمَاغَهُ "

Ebû Ubeyde der ki: Zorbalardan biri: "Gökyüzüne çıkıp orada kimin olduğuna bakacağım" deyince, kendisine mahlûkatın en zayıfı musallat edildi. Bir sivrisinek burnundan girdi ve onun ölümüne sebep oldu. Bu zorba (sivrisineğin başında yaptığı ağrıdan dolayı, yanındakilere) "Başıma vurun" deyince, beynini dağıtana kadar başına vurdular.

(٥٤٥٧)- [٢٠٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا أَبُو هِلالٍ، ثَنَا قَتَادَةُ، قَالَ: كَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ، يَقُولُ: " مَا مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَحْمَرُ، وَلا أَسْوَدُ، أَعْجَمِيٌّ، وَلا فَصِيحٌ، أَعْلَمُ أَنَّهُ أَفْضَلُ مِنِّي بِتَقْوَى اللَّهِ، إِلا أَحْبَبْتُ أَنْ أَكُونَ فِي مِسْلاخِهِ "

Katâde bildiriyor: (İbn Mes'ûd'un oğlu) Ebû Ubeyde şöyle derdi: "İnsanlar içinde siyah veya beyaz, Arap veya Acem her kimin benden daha takvalı olduğunu öğrenirsem onu derisinden bir parçaymış gibi yanından ayrılmamayı isterim."

(٥٤٥٨)- [٢٠٦/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ: أَنَّ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ، قَالَ لابْنِ مَسْعُودٍ " يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: فِي الْجَنَّةِ هُوَ، قَالَ: ثُمَّ تُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: ذَاكَ الأَوَّاهُ عِنْدَ كُلِّ خَيْرٍ يَبْتَغِي، قَالَ: تُوُفِّيَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: إِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّهَلا بِعُمَرَ "

Ebû Ubeyde bildiriyor: Saîd b. Zeyd, İbn Mes'ûd'a: "Ey Ebû Abdirrahman! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti. Peki, şimdi nerededir?" siye sorunca, İbn Mes'ûd: "Cennettedir" karşılığını verdi. Saîd: "Sonrasında Ebû Bekr vefat etti. Peki, o nerededir?" diye sorunca, İbn Mes'ûd: "O da dilemiş olduğu hayırların içindedir" dedi. Saîd: "Ardından Ömer vefat etti. O nerededir?" diye sorunca da İbn Mes'ûd: "Sâlih kişiler zikredildiği zaman en başlarında Ömer gelir" dedi.

(٥٤٥٩)- [٢٠٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْسِيُّ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ، يَقُولُ: " إِنَّ الْحَكَمَ الْعَدْلَ يُسَكِّنُ الأَصْوَاتَ عَنِ اللَّهِ ﷻ وَإِنَّ الْحَكَمَ الْجَائِرَ تَكْثُرُ مِنْهُ الشَّكَاةُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى "

Rabî b. Ebî Râşid, Ebû Ubeyde'nin şöyle dediğini nakleder: "Eğer verilen hüküm adaletli olursa, (hâkimden yana) Allah'a giden şikâyetler kesilir. Verilen hüküm haksız olursa Allah'a giden şikâyetler çoğalır."

(٥٤٦٠)- [٢٠٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا﴾، قَالَ: نَهَرٌ فِي جَهَنَّمَ "

Atiyye'nin bildirdiğine göre Ebû Ubeyde, **"İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir"**[1] âyetinde kastedilenin, Cehennemdeki bir nehir olduğunu söyledi.

---

[1] Meryem Sur. 59

(٥٤٦١)- [٤/٢٠٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الأَكْبَرِ﴾، قَالَ: عَذَابُ الْقَبْرِ "

Berâ'nın bildirdiğine göre Ebû Ubeyde, **"Belki dönüp yola gelirler diye onlara büyük azaptan önce mutlaka daha yakın azabı da tattıracağız"**[1] âyetinde kastedilenin, kabir azabı olduğunu söyledi.

(٥٤٦٢)- [٤/٢٠٦] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: "﴿فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا﴾، قَالَ: وَادٍ فِي جَهَنَّمَ، خَبِيثُ الطَّعْمِ، بَعِيدُ الْقَعْرِ "

Ebû İshâk'ın bildirdiğine göre Ebû Ubeyde, **"İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir."**[2] âyetinde kastedilenin, Cehennemde tadı pis ve çok derin bir vadi olduğunu söyledi

(٥٤٦٣)- [٤/٢٠٦] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، ثَنَا ابْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾، قَالَ: الأَوَّاهُ الرَّحِيمُ "

Ebû Ubeyde, babasından **"İbrâhîm çok merhametli ve pek yumuşak kalpli idi"**[3] âyetindeki evvâh'ın, merhametli manasında olduğunu aktarmıştır.

(٥٤٦٤)- [٤/٢٠٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ هَؤُلاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ﴾، قَالَ: كَانُوا سِتَّ مِائَةِ أَلْفٍ وَسَبْعِينَ أَلْفًا "

---

[1] Secde Sur. 21

[2] Meryem Sur. 59

[3] Tevbe Sur. 114

Ebû İshâk'ın bildirdiğine göre Ebû Ubeyde, **"Kuşkusuz bunlar, küçücük bir topluluktur"**[1] âyetinde bahsedilen kişilerin altıyüz yetmiş bin kişi olduğunu söyledi.

Ebû Ubeyde, babasından rivayette bulunmuştur.

Takrîb 860, Takrîb 553, Takrîb 1833, Takrîb 2376, Takrîb 2372, Takrîb 1236, Takrîb 3950, Takrîb 3, Takrîb 3722, Takrîb 3003, Takrîb 3004

Yezîd b. Şerîk et-Teymî ve oğlu İbrâhîm

Allah dostlarından biri de, Yezîd b. Şerîk et-Teymî ve oğlu İbrâhîm'dir.

(٥٤٧٦)- [٤/٢١٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالا: ثنا إِسْحَاقَ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنَا مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَبَّاسِ، ثنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَدِمْتُ الْبَصْرَةَ، فَرَبِحْتُ فِيهَا عِشْرِينَ أَلْفًا، فَمَا اكْتَرَثْتُ بِهَا فَرَحًا، وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَعُودَ إِلَيْهَا، لأَنِّي سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ، يَقُولُ: " إِنَّ صَاحِبَ الدِّرْهَمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَخَفُّ حِسَابًا مِنْ صَاحِبِ الدِّرْهَمَيْنِ "

İbrâhîm et-Teymî'nin bildirdiğine göre babası der ki: Basra'ya geldim ve orada yirmi bin dirhem kâr ettim. Bununla sevinmedim ve artık Basra'ya bir daha gitmek istemedim. Çünkü Ebû Zer'in: "Kıyamet günü bir dirhemi olanın hesabı, iki dirhemi olandan daha hafiftir" dediğini işittim.

(٥٤٧٧)- [٤/٢١٠] قَالَ سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ بِهَذَا الإِسْنَادِ، لا يَدْرِي سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَوْ رَفَعَهُ إِلَى أَبِيهِ، قَالَ: " إِنِّي لأَقْعُدُ مِنِ امْرَأَتِي مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنْ أَهْلِهِ، فَإِذَا ذَكَرْتُ الْمَوْتَ، فَمَا أَنَا بِأَقْدَرَ عَلَيْهِ مِنِّي مِنْ أَنْ أَمَسَّ السَّمَاءَ "، رَوَاهُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ الأَعْمَشِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ

Saîd b. Âmir, İbrahîm'den veya babasından şu sözünü nakleder: "Adamın eşiyle ilişki için oturması gibi oturuyorum; ama ölüm aklıma gelince benim için göğe dokunmak hanıma dokunmaktan daha kolay geliyor."

---

[1] Şuarâ Sur. 54

(٥٤٧٨)- [٢١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ خَرَجَ إِلَى الْبَصْرَةِ، فَاشْتَرَى رَقِيقًا بِأَرْبَعَةِ آلافِ دِرْهَمٍ، ثُمَّ بَاعَهُمْ فَرِبحَ أَرْبَعَةَ آلافِ دِرْهَمٍ، فَقُلْتُ: " يَا أَبَتِ، لَوْ أَنَّكَ عُدْتَ إِلَى الْبَصْرَةِ، فَاشْتَرَيْتَ مِثْلَ هَؤُلاءِ، فَرَبِحْتَ فِيهِمْ "، فَقَالَ: " يَا بُنَيَّ، لِمَ تَقُولُ هَذَا؟ فَوَاللَّهِ مَا فَرِحْتُ بِهَا حِينَ أَصَبْتُهَا، وَلا أُحَدِّثُ نَفْسِي أَنْ أَرْجِعَ، فَأُصِيبَ مِثْلَهَا "

İbrâhîm et-Teymî bildiriyor: Babam (Yezîd b. Şerîk) Basra'ya gidip dört bin dirheme köle satın aldı. Getirip bunları sattığında ise dört bin dirhem kazandı. Kendisine: "Babacığım! Aynı şekilde bir daha Basra'ya gitsen de yine köle satın alsan ve satışından kâr etsen" dediğimde: "Evladım! Bunu neden söylüyorsun ki? Vallahi kazandığım o paraya sevinmiş değilim. Onun için yine gidip de aynı parayı kazanmayı hiç düşünmedim" karşılığını verdi.

(٥٤٧٩)- [٢١١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يَرْتَدِي بِالرِّدَاءِ، فَيَبْلُغُ إِلْيَتَيْهِ مِنْ خَلْفِهِ، وَثَدْيَيْهِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ، فَقُلْتُ " يَا أَبَتِ، لَوِ اتَّخَذْتَ رِدَاءً هُوَ أَوْسَعُ مِنْ رِدَائِكَ هَذَا "، فَقَالَ: " يَا بُنَيَّ، لِمَ تَقُولُ هَذَا، فَوَاللَّهِ مَا عَلَى الأَرْضِ لُقْمَةٌ لَقِمْتُهَا إِلا وَدِدْتُ أَنَّهَا كَانَتْ فِي أَبْغَضِ النَّاسِ إِلَيَّ "

İbrâhîm et-Teymî'nin bildirdiğine göre babası, abayla örtünür, abasının arka ucu sırtına, ön kısmı ise beline kadar yetişirdi. Ona: "Babacığım, Bu abadan daha büyük bir aba alsan" deyince: "Oğul! Neden böyle diyorsun. Vallahi, yeryüzünde yediğim hiçbir lokma yoktur ki, bu lokmanın en sevmediğim insanın ağzında olmasını temenni etmeyeyim" karşılığını verdi.

(٥٤٨٠)- [٢١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبُو مُوسَى إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ: " مَثَّلْتُ نَفْسِي فِي النَّارِ أُعَالِجُ أَغْلالَهَا وَسَعِيرَهَا، وَآكُلُ مِنْ زَقُّومِهَا، وَأَشْرَبُ مِنْ زَمْهَرِيرِهَا، فَقُلْتُ: يَا نَفْسِي، أَيَّ شَيْءٍ تَشْتَهِينَ؟ قَالَ: أَرْجِعُ إِلَى الدُّنْيَا أَعْمَلُ

عَمَلا أَنْجُو بِهِ مِنْ هَذَا الْعَذَابِ، وَمَثَّلْتُ نَفْسِي فِي الْجَنَّةِ مَعَ حُورِهَا، وَأَلْبَسُ مِنْ سُنْدُسِهَا وَإِسْتَبْرَقِهَا وَحَرِيرِهَا، فَقُلْتُ: يَا نَفْسِي، أَيَّ شَيْءٍ تَشْتَهِينَ؟ قَالَتْ: أَرْجِعُ إِلَى الدُّنْيَا أَعْمَلُ عَمَلا أَزْدَادُ مِنْ هَذَا الثَّوَابِ، فَقُلْتُ: أَنْتِ فِي الدُّنْيَا وَفِي الأُمْنِيَّةِ "

Süfyân b. Uyeyne, İbrâhîm et-Teymî'nin şöyle dediğini nakleder: "Nefsimin ateşte, bukağılarla bağlanmış ateşin sıcaklığını hissederken ve zakkumunu yerken zemheririnden içerken düşünüp: «Ey nefsim! Hangisini istersin?» dedim. Nefsim: «Dünyaya dönüp salih amel işleyerek bu azaptan kurtulmak isterim» dedi. Sonra kendimi Cennette, hurilerle beraber olup, ipek ve atlas elbiseler giymiş olarak tahayyül edip nefsime: «Hangisini istersin?» dedim. Nefsim: «Dünyaya dönüp daha fazla amel edip buradaki mükâfatları arttırmak isterim» dedi. O zaman: «Şimdi sen dünyadasın ve bunu yapacak imkânın var» dedim."

(٥٤٨١)- [٢١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، قَالَ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ: " مَا عَرَضْتُ عَمَلِي عَلَى قَوْلِي إِلا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذَّبًا "

İbrâhîm et-Teymî der ki: "Ne zaman amellerimle sözlerimi karşılaştırsam yalancı çıkmış olmaktan çekinirim."

(٥٤٨٢)- [٢١١/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَوْفٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ أَبَانَ، ثنَا حُسَيْنٌ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ: " رُبَّمَا قِيلِ لإِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ: تَكَلَّمْ، فَيَقُولُ: مَا تَحْضُرُنِي نِيَّةٌ "

Ömer b. Zer der ki: İbrâhîm et-Teymî'ye bazen: "Konuş!" dendiğinde: "Konuşmak istemiyorum" karşılığını verirdi.

(٥٤٨٣)- [٢١١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، ثنَا مُسَافِرٌ الْجَصَّاصُ، قَالَ: كَانَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ يَدْعُو، يَقُولُ: " اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي بِكِتَابِكَ وَسُنَّةِ نَبِيِّكَ مِنَ اخْتِلافٍ فِي الْحَقِّ، وَمِنَ اتِّبَاعِ الْهَوَى بِغَيْرِ هُدًى مِنْكَ، وَمِنْ سُبُلِ الضَّلالَةِ، وَمِنْ شُبُهَاتِ الأُمُورِ، وَمِنَ الزَّيْغِ، وَاللُّبْسِ، وَالْخُصُومَاتِ "

İbrâhîm et-Teymî şöyle dua ederdi: Allahım! Kitab'ın ve Peygamberinin sünnetiyle beni haktan ayrılmaktan, senin gösterdiğin yolu bırakıp hevama uymaktan, dalalet yollarından, şüpheli şeylerden, doğruluktan ayrılmaktan, karışıklıktan ve husumetlerden koru.

(٥٤٨٤)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَوْفٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خِدَاشٍ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " مَا أَكَلَ آكِلٌ أَكْلَةً تَسُرُّهُ، وَلا شَرِبَ شَرْبَةً تَسُرُّهُ، إِلا نَقَصَ بِهَا مِنْ حَظِّهِ مِنَ الآخِرَةِ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: "Kişinin severek yediği veya içtiği her şeye karşılık âhiretteki nasibi azalır."

(٥٤٨٥)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى الرَّمْلِيُّ، ثنا الأَعْمَشُ، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ إِذَا سَجَدَ تَجِيءُ الْعَصَافِيرُ تَسْتَقِرُّ عَلَى ظَهْرِهِ كَأَنَّهُ جِذْمُ حَائِطٍ "

A'meş der ki: "İbrâhîm et-Teymî secdeye vardığı zaman, duvar çöküntüsü zannederek küçük kuşlar gelip sırtına konardı."

(٥٤٨٦)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ التَّيْمِيُّ: " كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْقَوْمِ، أَقْبَلَتْ عَلَيْهِمُ الدُّنْيَا، فَهَرَبُوا مِنْهَا، وَأَدْبَرَتْ عَنْكُمْ، فَاتَّبَعْتُمُوهَا "

Teymî (Yezîd b. Şerîk) der ki: "Sizinle öncekiler arasında ne kadarlık bir zaman geçti ki? Dünya onların ayaklarına geldi ve onlar dünyadan yüz çevirdi. Oysa dünya sizden yüz çevirmişken siz onun peşinden koşuyorsunuz!"

(٥٤٨٧)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أُبَيٍّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ، قَالَ: قَرَأَ إِبْرَاهِيمُ فِي قَصَصِهِ: ﴿فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ﴾، فَقَالَ إِبْرَاهِيمُ: سُبْحَانَ مَنْ قَطَّعَ مِنَ النِّيرَانِ ثِيَابًا "

Salim b. Ebî Hafsa der ki: İbrâhîm, kıssa anlatırken, **"O'nu inkâr edenlere, ateşten elbiseler kesilmiştir"**[1] âyetini okuyup: "Ateşten giysiler kesen, noksanlıklardan münezzehtir" dedi.

(٥٤٨٨)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، وَأَبُو مَعْمَرٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ﴾، قَالَ: " حَتَّى مِنْ مَوْضِعِ كُلِّ شَعْرَةٍ، وَقَالَ الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ: مِنْ أَطْرَافِ شَعْرِهِ "

İbrâhîm et-Teymî, **"Ölüm ona her taraftan gelir"**[2] âyetini açıklarken dedi ki: "Hatta her saç telinin yerinden gelir." Hasan b. Hârun ise bunu: "Saçlarının kenarlarından gelir" şeklinde nakletmiştir.

(٥٤٨٩)- [٢١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا حَمْزَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أُكَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيَّ، يَقُولُ: " مَا أَحَدٌ مِمَّنْ يَتَكَلَّمُ أَحْرَى أَنْ يُطْلَبَ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ مِنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، وَلَوَدِدْتُ أَنَّهُ انْفَلَتَ مِنْهُ كَفَافًا "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Hiç kimse İbrâhîm et-Teymî kadar, konuşurken Allah'ın rızasını gözetememiştir. Yine de konuştukları dolayısıyla vebalsiz bir şekilde dünyadan ayrılmasını umuyorum."

(٥٤٩٠)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: " مَا أَحَدٌ يَبْتَغِي بِقَصَصِهِ وَجْهَ اللَّهِ غَيْرُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ وَلَوَدِدْتُ أَنَّهُ انْفَلَتَ مِنْهُ كَفَافًا "

İbrâhîm(-i Nehaî) der ki: "İbrâhîm dışında kimse, sadece Allah rızası için kıssa anlatamaz. Onun da başa baş (sevapları günahlarına denk) kurtulmasını isterdim."

---

[1] Hac Sur. 19

[2] İbrâhîm Sur. 17

(٥٤٩١)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَخْزُومِيُّ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْعَوَّامِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيَّ رَافِعًا بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ قَطُّ لا فِي صَلاةٍ وَلا فِي غَيْرِ صَلاةٍ "

Avvâm der ki: "İbrâhîm et-Teymî'nin ne namazda, ne de başka bir şeyde bakışlarını semaya kaldırdığını görmedim."

(٥٤٩٢)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا حَفْصٌ الْوَاسِطِيُّ، ثَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ رَجُلا قَطُّ خَيْرًا مِنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، وَمَا رَأَيْتُهُ رَافِعًا بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ، لا فِي صَلاةٍ وَلا فِي غَيْرِهَا "

Avvâm b. Havşeb der ki: İbrâhîm et-Teymî'den daha hayırlı birini görmedim. Onun ne namazda, ne de başka bir şeyde bakışlarını göğe kaldırdığını görmedim.

(٥٤٩٣)- [٢١٣/٤] وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَظْلِمُنِي فَأَرْحَمُهُ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: "Kişi bana zulmeder de ben yine ona acır merhamet ederim."

(٥٤٩٤)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ أَظُنُّهُ التَّيْمِيَّ، فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا﴾، قَالَ: " عِرْقٌ يَفِيضُ مِنْ أَعْرَاضِهِمْ مِثْلُ رِيحِ الْمِسْكِ "

İbrâhîm et-Teymî, **"Rableri onlara tertemiz içecekler içirir"**[1] buyruğunu açıklarken: "Tertemiz olmasından kasıt, yiyip içtiklerini misk gibi kokan ter şeklinde dışarı atmalarını sağlayıp onları temizlemesidir" demiştir.

(٥٤٩٥)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فِي

---

[1] İnsan Sur. 21

يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾، قَالَ: " مَا طُولُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ عَلَى الْمُؤْمِنِ إِلا مَا بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ "

İbrâhîm et-Teymî, **"miktarı elli bin yıl olan bir günde..."**[1] buyruğunu açıklarken: "Müminler için kıyamet gününün müddeti, öğle ile ikindi arası kadar bir zamandır" demiştir.

(٥٤٩٦)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو طَالِبِ بْنُ سَوَادَةَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي غَالِبٍ، ثنا هُشَيْمٌ، ثَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " رَأَيْتُ فِيَ الْمَنَامِ كَأَنِّي وَرَدَتْ عَلَى نَهَرٍ، فَقِيلَ لِي: اشْرَبْ وَاسْقِ مَنْ شِئْتَ، بِمَا صُبرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَاظِمِينَ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: Rüyamda bir nehir gördüm. Bana: "Sabretmen ve öfkeni yenmen karşılığında iç ve dilediğine içir" denildi.

(٥٤٩٧)- [٢١٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: قُلْتُ لإِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ: بَلَغَنِي أَنَّكَ تَمْكُثُ شَهْرًا لا تَأْكُلُ شَيْئًا، قَالَ " نَعَمْ، وَشَهْرَيْنَ "، ثُمَّ قَالَ: " مَا أَكَلْتُ مُنْذُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً إِلا حَبَّةَ عِنَبٍ نَاوَلَنِيهَا أَهْلِي، فَأَكَلْتُهَا ثُمَّ لَفَظْتُهَا "، فَقُلْتُ لِلأَعْمَشِ: أَصَدَّقْتَهُ؟ فَقَالَ: إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ ابْنُ يَزِيدَ، يُرِيدُ أَنَّهُ قَدْ صَدَقَ

A'meş der ki: İbrâhîm et-Teymî'ye: "Bana, bir ay boyunca hiçbir şey yemediğin söylendi" dediğimde: "Evet, hatta iki ay" deyip şöyle devam etti: "Kırk gündür sadece ailemin bana verdiği bir üzüm tanesini yedim, yedikten sonra da çıkardım." Abdurrahman der ki: A'meş'e: "Ona inandın mı?" diye sorduğumda: "Bu kişi İbrâhîm et-Teymî b. Yezîd'dir" dedi. Bununla doğru söylediğini kastediyordu.

---

[1] Meâric Sur. 4

(٥٤٩٨)- [٢١٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ زِيَادٍ الأَحْمَرُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيَّ، يَقُولُ: " مَكَثْتُ ثَلاثِينَ يَوْمًا مَا طَعِمْتُ طَعَامًا، وَلا شَرِبْتُ شَرَابًا، إِلا حَبَّةَ عِنَبٍ أَكْرَهَنِي عَلَيْهِ أَهْلِي "، قَالَ أَبُو الْحَسَنِ: وَأَظُنُّهُ قَالَ: " مَا كُنْتُ أَمْتَنِعُ مِنْ حَاجَةٍ أُرِيدُهَا "

İbrâhîm et-Teymî der ki: Bir ay boyunca hiçbir şey yemedim. Sadece ailemin bana zorla yedirdiği bir üzüm tanesini yedim. Ebu'l-Hasan dedi ki: "Zannedersem: «Bu sürede istediğim şeyi yapabiliyordum (o gücüm vardı)» dedi."

(٥٤٩٩)- [٢١٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا مُفَضَّلٌ يَعْنِي ابْنَ مُهَلْهَلٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " رُبَّمَا أَتَى عَلَيَّ الشَّهْرُ مَا أَزِيدُ فِيهِ عَلَى شَرْبَةٍ مِنْ مَاءٍ وَكَذَا عِنْدَ الْفِطْرِ "، قُلْتُ: شَهْرٌ، قَالَ: " نَعَمْ، وَشَهْرَيْنِ "

A'meş der ki: İbrâhîm et-Teymî: "Bazen bir ay boyunca iftar zamanı sadece bir yudum su ve şu kadarcık bir şey yerdim" deyince: "Bir ay mı?" diye sordum. İbrâhîm: "Evet, hatta iki ay da" cevabını verdi.

(٥٥٠٠)- [٢١٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، ثنا مِهْرَانُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: قَالَ لِي إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ: " مَا أَكَلْتُ مُنْذُ شَهْرٍ شَيْئًا "، قُلْتُ: شَهْرٌ، قَالَ: " وَشَهْرَيْنِ، إِلا أَنَّ إِنْسَانًا نَاوَلَنِي عُنْقُودَ عِنَبٍ، فَأَكَلْتُهُ، فَاشْتَكَيْتُ بَطْنِي "

A'meş der ki: İbrâhîm et-Teymî: "Bir aydır bir şey yemedim" deyince: "Bir ay mı?" diye sordum. İbrâhîm: "Evet, hatta iki ay da. Sadece bir adamın bana verdiği bir salkım üzümü yedim. Bu sebeple karnım ağrıdı" cevabını verdi.

(٥٥٠١)- [٢١٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِدْرِيسَ، عَنْ حُصَيْنٍ، قَالَ: كَانَ مِنْ كَلامِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، أَنَّهُ يَقُولُ: " أَيُّ حَسْرَةٍ أَكْبَرُ عَلَى امْرِئٍ مِنْ أَنْ يَرَى عَبْدًا كَانَ لَهُ خَوَّلَهُ اللَّهُ إِيَّاهُ فِي الدُّنْيَا هُوَ أَفْضَلُ مَنْزِلَةً مِنْهُ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَيُّ حَسْرَةٍ عَلَى امْرِئٍ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يُصِيبَ مَالا،

فَيَرِثَهُ غَيْرُهُ، فَيَعْمَلَ فِيهِ بِطَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى، فَيَصِيرُ وِزْرُهُ عَلَيْهِ وَأَجْرُهُ لِغَيْرِهِ، وَأَيُّ حَسْرَةٍ عَلَى امْرِئٍ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يَرَى مَنْ كَانَ مَكْفُوفَ الْبَصَرِ، فَفَتِحَ لَهُ عَنْ بَصَرِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَمِيَ هُوَ، إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ يَفِرُّونَ مِنَ الدُّنْيَا وَهِيَ مُقْبِلَةٌ عَلَيْهِمْ، وَلَهُمْ مِنَ الْقَدَمِ مَالَهُمْ، وَأَنْتُمْ تَتْبَعُونَهَا وَهِيَ مُدْبِرَةٌ عَنْكُمْ، وَلَكُمْ مِنَ الأَحْدَاثِ مَا لَكُمْ، فَقِيسُوا أَمْرَكُمْ وَأَمْرَ الْقَوْمِ "، حَدَّثَنَا أَبِي، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ، ثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الأَشْعَثِ، ثنَا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ يَعِظُ أَصْحَابَهُ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَقَالَ: " أَيُّ حَسْرَةٍ عَلَى امْرِئٍ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَهُ اللَّهُ عِلْمًا فَلَمْ يَعْمَلْ بِهِ، فَسَمِعَهُ مِنْهُ غَيْرُهُ فَعَمِلَ بِهِ، فَيَرَى مَنْفَعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِغَيْرِهِ "

Husayn nakleder: İbrâhîm et-Teymî şöyle derdi: "Kişi için hangi pişmanlık, Allah'ın kendisine dünyada hizmetine verdiği kölenin kıyamet günü Allah katında kendisinden daha üstün olmasından daha büyüktür?

Kişi için hangi pişmanlık, mal elde edip, bu malı başkasının miras olarak alıp ta Allah yolunda harcarken günahını kendisi, sevabını başkası alan kişinin üzüntüsünden daha büyüktür?

Kişi için hangi pişmanlık, gözleri görmeyen birinin kıyamet günü gözlerinin açıldığım, kendisinin de gözlerinin kör olduğunu gören kişinin üzüntüsünden daha büyüktür? Sizden öncekiler, dünya onlara yönelirken kendileri dünyadan kaçarlardı. Hâlbuki onların yaptıkları birçok iyilikler vardı. Sizler ise, dünya sizden kaçtığı halde siz onun peşinden gidiyorsunuz. Hâlbuki sizin birçok hatalarınız da vardır. Siz durumunuzu öncekilerle bir ölçünüz."

Aym manada bir rivayet başka bir kanalla nakledilmiştir; ancak sonu şu şekildedir: "Hangi pişmanlık, Allah'ın ilim verdiği kişinin bu ilimle amel etmemesi, ondan duyan başka birinin amel etmesi ve kıyamet günü kendisine verilen bu ilmin (kendisine fayda vermeyip) başkasına fayda verdiğini görmesi sebebiyle duyacağı pişmanlıktan daha büyüktür."

(٥٥٠٢)- [٢١٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنَا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّهُ يُقْسَمُ لِلرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ

الْجَنَّةِ شَهْوَةُ مِائَةِ رَجُلٍ، وَأَكْلُهُمْ، وَنَهْمَتُهُمْ، فَإِذَا أَكَلَ سُقِيَ شَرَابًا طَهُورًا، فَخَرَجَ مِنْ جِلْدِهِ رَشْحٌ كَرَشْحِ الْمِسْكِ، ثُمَّ تَعُودُ شَهْوَتُهُ "

İbrâhîm et-Teymî şöyle derdi: "Bana bildirildiğine göre Cennetteki bir adama dünyadaki yüz kişinin şehveti, yeme gücü ve iştahı verilir. Kişi yemek yedikten sonra kendisine tertemiz içecekler sunulur. Yedikleri de teninden miske benzeyen ter şeklinde dışarıya atılır. Sonrasında da şehveti ve iştahı yine geri gelir."

(٥٥٠٣)- [٢١٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سَلْمٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَتَهَاوَنُ فِي التَّكْبِيرَةِ الأُولَى فَاغْسِلْ يَدَكَ مِنْهُ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: "Birinin iftitah tekbirini alırken önemsemeden aldığını görürsen ondan ümidini kes (bil ki o kişiden hayır gelmez)."

(٥٥٠٤)- [٢١٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَرْكِينَ، ثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ بُكَيْرٍ أَوْ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " يَنْبَغِي لِمَنْ لَمْ يَحْزَنْ أَنْ يَخَافَ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، لأَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ، قَالُوا: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾ وَيَنْبَغِي لِمَنْ لَمْ يُشْفِقْ أَنْ يَخَافَ أَنْ لا يَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، لأَنَّهُمْ قَالُوا: ﴿إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ﴾ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: Hüzünlenmeyen kişinin Cehennem ahalisinden biri olabileceğinden dolayı bir korku taşıması gerekir. Çünkü Cennet ahalisi der ki: **"Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun."**[1] Endişe taşımayan birinin de Cennet ahalisinden biri olmayabileceğinden dolayı korkması gerekir. Çünkü Cennet ahalisi der ki: **"Doğrusu bundan önce ailemizin yanında bile endişe içindeydik."** [2]

---

[1] Fâtır Sur. 34

[2] Tûr. Sur. 26

(٥٥٠٥)- [٢١٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ اللَّيْثِ، ثنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ عَلِيٍّ، ثنَا سَلَمَةُ بْنُ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " أَعْظَمُ الذَّنْبِ عِنْدَ اللَّهِ أَنْ يُحَدِّثَ الْعَبْدُ بِمَا سَتَرَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ "

İbrâhîm et-Teymî der ki: “Allah katında en büyük günah, kulun Allah tarafından gizlenen günahlarını başkalarına anlatmasıdır.”

İbrâhîm b. Yezîd et-Teymî Ebû İsmâîl, bir çok kişiden rivayette bulunmuştur. Rivayetlerinin çoğu ise babasından ve Hâris b. Suveyd’dendir.

Takrîb 1759, Takrîb 2508, Takrîb 1754, Takrîb 1755, Takrîb 615, Takrîb 614, Takrîb 4132, Takrîb 3133, Takrîb 669, Takrîb 670, Takrîb 2049, Takrîb 616, Takrîb 393, Takrîb 2106

İbrâhîm b. Yezîd en-Nehaî

Allah dostlarından biri de, takva ve ilim sahibi İbrâhîm b. Yezîd en-Nehaî’dir. O, tüm ilimleri öğrenmiş, mütevazi olanları yükseltir, olmayanları aşağılardı.

“Tasavvuf, kibirlileri aşağılamak, alçak gönüllü ve mütevazı olanları yükseltmektir” denmiştir.

(٥٥٢٠)- [٢١٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، ثنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَتَوَقَّى الشُّهْرَةَ، فَكَانَ لا يَجْلِسُ إِلَى الأُسْطُوَانَةِ، وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ مَسْأَلَةٍ لَمْ يَزِدْ عَنْ جَوَّابِ مَسْأَلَتِهِ، فَأَقُولُ لَهُ فِي الشَّيْءِ يُسْأَلُ عَنْهُ: أَلَيْسَ فِيهِ كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: إِنَّهُ لَمْ يَسْأَلْنِي عَنْ هَذَا "، وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ صَيْرَفِيَّ الْحَدِيثِ، فَكُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ الْحَدِيثَ مِنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَرَضْتُهُ عَلَيْهِ

A’meş bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî şöhretten sakınır ve kapı önlerinde herkesin görebileceği şekilde oturmaktan kaçınırdı. Kendisine bir şey sorulduğu zaman ise sadece sorulan soruyu cevaplar, başka da bir şey eklemezdi. Kendisine sorulan bazı sorularda ona: “Bu konuda şöyle şöyle de bir durum yok mu?" dediğimde: "Ama adam bunu sormuyor!" karşılığını verirdi.

(٥٥٢١)- [٤/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا أَبُو قُدَامَةَ، ثَنَا قَبِيصَةُ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَعْيَنَ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: " مَا سَأَلْتُ إِبْرَاهِيمَ قَطُّ عَنْ شَيْءٍ إِلا رَأَيْتُ الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِهِ "

Zübeyd der ki: "İbrâhîm en-Nehaî'ye ne zaman bir şey sorduysam mutlaka bundan dolayı yüzünde bir memnuniyetsizlik görürdüm."

(٥٥٢٢)- [٤/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبِي، ثَنَا مُفَضَّلٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: " مَا سَأَلْتُ إِبْرَاهِيمَ قَطُّ عَنْ مَسْأَلَةٍ إِلا رَأَيْتُ الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِهِ، يَقُولُ: أَرْجُو أَنْ تَكُونَ، وَعَسَى "

Mansûr der ki: İbrâhîm en-Nehaî'ye ne zaman bir mesele sorduysam bundan dolayı yüzünde bir hoşnutsuzluk görürdüm ve: "(Sorduğun şey) umarım böyledir..." derdi.

(٥٥٢٣)- [٤/٢٢٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا وَكِيعٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " كُنْتُ عِنْدَ إِبْرَاهِيمَ وَهُوَ يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ، فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَغَطَّى الْمُصْحَفَ، وَقَالَ: لا يَرَانِي هَذَا أَنِّي اقْرَأُ فِيهِ كُلَّ سَاعَةٍ "

A'meş der ki: İbrâhîm en-Nehaî, Kur'ân okurken biri yanına girmek için izin isteyecek olsa hemen okuduğu mushafın üzerini kapatır ve: "Şimdi bu adam beni görüp de her an Kur'ân okuduğumu sanmasın!" derdi.

(٥٥٢٤)- [٤/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، وَأَبُو بَكْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، ثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: " ذَكَرَ إِبْرَاهِيمُ أَنَّهُ أُرْسِلَ إِلَيْهِ فِي زَمَانِ الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ، فَطَلَى وَجْهَهُ بِطِلاءٍ، وَشَرِبَ دَوَاءً، وَلَمْ يَأْتِهِمْ، فَتَرَكُوهُ "

İbn Avn anlatıyor: Muhtâr b. Ebî Ubeyd zamanında İbrâhîm en-Nehaî'yi valinin yanına çağırdılar. Ancak o gitmemek (ve kendini hasta göstermek) için yüzüne pekmez sürdü ve ilaç içti. Bunun üzerine onu bıraktılar.

(٥٥٢٥)- [٢٢٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شِيبَةَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الأَشْعَثِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، قَالَ: " كُنْتُ فِيمَنْ صَلَّى عَلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ لَيْلا، وَدُفِنَ فِي زَمَنِ الْحَجَّاجِ، إِمَّا تَاسِعَ تِسْعَةٍ، وَإِمَّا سَابِعَ سَبْعَةٍ، ثُمَّ أَصْبَحْتُ فَغَدَوْتُ عَلَى الشَّعْبِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى، فَقَالَ: دَفَنْتُمْ ذَلِكَ الرَّجُلَ اللَّيْلَةَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: دَفَنْتُمْ أَفْقَهَ النَّاسِ، قُلْتُ: وَمن الْحَسَنُ؟ قَالَ: أَفْقَهُ مِنَ الْحَسَنِ، وَمِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، وَمِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، وَأَهْلِ الشَّامِ، وَأَهْلِ الْحِجَازِ "

Ebû Bekr Abdillah b. Şuayb b. el-Habhâb der ki: Gece vakti İbrâhîm en-Nehaî'nin cenaze namazını kılanların yedi veya dokuz kişiden biri de bendim. (Vali) Haccâc zamanında defnedilmişti. Diğer gün sabah vakti Şa'bî'nin yanına gittiğimde bana: "Dün gece o adamı defnettiniz mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde: "İnsanların en fakih olan adamını defnettiniz" dedi. Ona: "Hasan'dan da mı daha fakih?" diye sorduğumda: "Hasan'dan da daha fakihti. Yine Basra, Kûfe, Şam ve Hicaz ahalisinin de en fakih adamıydı" dedi.

(٥٥٢٦)- [٢٢٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: مَاتَ إِبْرَاهِيمُ، فَقَالَ: " إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، إِنْ كَانَ لَقَدِيمَ السِّنِّ، لَكَثِيرَ الْعِلْمِ "

Abdullah b. Eş'as b. Sevvâr der ki: Hasan'a: "İbrâhîm öldü" dediğimde: "İnnâ lillâhi ve innâ lillâhi râciûn! Çok yaşlı ve çok âlim birisiydi" karşılığını verdi.

(٥٥٢٧)- [٢٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبِي.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالا: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: " كَانَ الشَّعْبِيُّ وَأَبُو الضُّحَى، وَإِبْرَاهِيمُ

وَأَصْحَابُنَا يَجْتَمِعُونَ فِي الْمَسْجِدِ، فَيَتَذَاكَرُونَ الْحَدِيثَ، فَإِذَا جَاءَتْهُمْ، فُتْيَا لَيْسَ عِنْدَهُمْ مِنْهَا شَيْءٌ رَمَوْا بِأَبْصَارِهِمْ إِلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ "

İsmâîl b. Ebî Hâlid der ki: "Şa'bî, Ebu'd-Duhâ, İbrâhîm ve diğer arkadaşlarımız mescidde toplanır hadisler konusunda müzakare ederlerdi. Diğerlerinin bilgisi olmayan bir konuda bir soru geldiği zaman (cevap vermesi için) hepsi de İbrâhîm en-Nehaî'ye bakardı."

(٥٥٢٨)- [٤/٢٢١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا مِنْجَابٌ، ثنَا شَرِيكٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " مَا عَرَضْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ حَدِيثًا قَطُّ إِلا وَجَدْتُ عِنْدَهُ مِنْهُ شَيْئًا "

A'meş der ki: "İbrâhîm'e ne zaman bir hadis arzettiysem mutlaka o hadis konusunda yanında bir bilgi olurdu."

(٥٥٢٩)- [٤/٢٢١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنَا أَبِي.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ حِينَ بَلَغَهُ مَوْتُ إِبْرَاهِيمَ هَلَكَ الرَّجُلُ؟ " قِيلَ: نَعَمْ، قَالَ: " لَوْ قُلْتُ أَنْعِي الْعِلْمَ مَا خَلَّفَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَسَأُخْبِرُكُمْ عَنْ ذَلِكَ، إِنَّهُ نَشَأَ فِي أَهْلِ بَيْتِ فِقْهٍ، فَأَخَذَ فِقْهَهُمْ ثُمَّ جَالَسْنَا، فَأَخَذَ صَفْوَ حَدِيثِنَا إِلَى فِقْهِ أَهْلِ بَيْتِهِ، فَمَنْ كَانَ مِثْلَهُ؟ وَالْعَجَبُ مِنْهُ حِينَ يُفَضِّلُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَلَى نَفْسِهِ "

Muğîre der ki: Şa'bî, İbrâhîm'in vefat haberini aldığı zaman: "Adam öldü mü?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiklerinde de: "Bununla ilmin öldüğünü de söyleyebilirim, zira geride benzeri birini bırakmış değildir. Bunun sebebini de söyleyeyim: Fakih olan bir ailenin içinde yetişti ve fıkhı onlardan öğrendi. Sonra hadis meclislerinde bulundu ve ailesinden öğrendiği fıkhın üzerine hadis ilmini de kattı. Kim onun benzeri olabilir ki? Ancak kendisi varken Saîd b. Cübeyr'i kendine üstün tutması şaşılasıdır" dedi.

(٥٥٣٠)- [٢٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يُسْأَلُ، فَقَالَ: " تَسْتَفْتُونِي وَفِيكُمْ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ؟ "

Abdulmelik b. Ebî Süleymân der ki: Saîd b. Cübeyr'e bir soru sorulduğunu işittim. "İbrâhîm en-Nehâi aranızdayken bana mı soruyorsunuz?" karşılığını verdi.

(٥٥٣١)- [٢٢١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو هَمَّامٍ السَّكُونِيُّ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ قُبَاءً مَحْشُوًّا وَمِلْحَفَةً حَمْرَاءَ "

A'meş der ki: "İbrâhîm en-Nehaî'nin üzerinde astarlı bir kaban ve kırmızı bir hırka gördüm."

(٥٥٣٢)- [٢٢١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ طَيْلَسَانًا فِيهِ زِرْيَابٌ، وَكَانَ يَلْبَسُ الْمِلْحَفَةَ الْحَمْرَاءَ "

Mansûr der ki: "İbrâhîm en-Nehaî'nin üzerinde altın işlemeli taylasan bir giysi gördüm. Ayrıca kırmızı renkte hırka giyerdi."

(٥٥٣٣)- [٢٢١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، عَنْ ضَمْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلا، يَقُولُ: قَدِمَ حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ الْبَصْرَةَ، فَجَاءَهُ فَرْقَدٌ السَّبَخِيُّ وَعَلَيْهِ ثَوْبُ صُوفٍ، فَقَالَ لَهُ حَمَّادٌ: ضَعْ عَنْكَ نَصْرَانِيَّتَكَ هَذِهِ، فَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَنْتَظِرُ إِبْرَاهِيمَ يَخْرُجُ عَلَيْنَا وَعَلَيْهِ مُعَصْفَرَةٌ، وَنَحْنُ نَرَى أَنَّ الْمَيْتَةَ قَدْ حَلَّتْ لَهُ "

Damra bir adamdan bildirir: Hammâd b. Ebî Süleymân, Basra'ya geldiğinde Ferkâd es-Sebahî üzerinde yünden bir giysi ile yanına geldi. Hammâd ona: "Hıristiyanlığı andıran bu giysiyi üzerinde çıkar! Biz yanımıza İbrâhîm en-Nehaî'nin çıkmasını beklediğimizi bilirim. Çıktığında üzerine sarı renkte bir giysi olurdu ki biz ölü etinin bile ona helal olduğunu düşünürdük" dedi.

(٥٥٣٤)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُنَا يَكْرَهُونَ تَفْسِيرَ الْقُرْآنِ وَيَهَابُونَهُ "

İbrâhîm der ki: “Arkadaşlarımız Kur’ân’ı tefsir etmekten hoşlanmaz ve böylesi bir şeyi yapmaktan çekinirlerdi.”

(٥٥٣٥)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ فِيمَا أَحْدَثُوا مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَيْرٍ " يَعْنِي أَهْلَ الأَهْوَاءِ وَالرَّأْيِ وَالْقِيَاسِ

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Vallahi! Hevâları, şahsi görüşleri ve kıyasla hareket edenlerin yaptıklarında zerre kadar hayır olduğunu görmedim.”

(٥٥٣٦)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَبُو أُسَيْدٍ، ثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ، ثَنَا ابْنُ الأَصْبَهَانِيِّ، حَدَّثَنَا عَثَّامٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ يَقُولُ بِرَأْيِهِ فِي شَيْءٍ قَطُّ "

A’meş der ki: “İbrâhîm’in bir konuda kendi görüşünü söylediğine asla şahit olmadım!”

(٥٥٣٧)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا النَّجْمُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ زَكَرِيَّاءَ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: قُلْتُ لإِبْرَاهِيمَ: إِنَّكَ إِمَامَيْ، وَأَنَا أَقْتَدِي بِكَ، فَدُلَّنِي عَلَى الأَهْوَاءِ، قَالَ: " مَا جَعَلَ اللَّهُ فِيهَا مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ، وَمَا الأَمْرُ إِلا الأَمْرُ الأَوَّلُ "

Ebû Hamza bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî’ye: “Sen benim imamımsın. Ben sana tâbi oluyorum. Bana aykırı görüşleri öğret” dedim. Bana: “Allah, aykırı görüşlerde hardal tanesi kadar hayır yaratmamıştır. Doğru olan Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbının yolundan gitmektir!” karşılığını verdi.

(٥٥٣٨)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ، عَنِ الْهَجَنَّعِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لا تُجَالِسُوا أَهْلَ الأَهْوَاءِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Aykırı görüş sahipleriyle oturmayınız.”

(٥٥٣٩)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " احذروا الْكَذَّابِيْنِ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: “Yalancılardan sakının!”

(٥٥٤٠)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " أَصْحَابُ الرَّأْيِ أَعْدَاءُ أَصْحَابِ السُّنَنِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Şahsi görüş sahipleri (=Ashâb-ı Rey), sünnet sahiplerinin düşmanlarıdır!”

(٥٥٤١)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا ابْنُ حُمَيْدٍ، ثَنَا أَشْعَثُ بْنُ عَطَّافٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " مَا خَاصَمْتُ أَحَدًا قَطُّ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Hiçbir zaman kimseyle hasım olmadım.”

(٥٥٤٢)- [٢٢٢/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَمِّي أَبُو بَكْرٍ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾، قَالَ: أَغْرَى بَيْنَهُمْ فِي الْخُصُومَاتِ وَالْجِدَالِ فِي الدِّينِ "

Avvâm b. Havşeb bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî, **“Bu yüzden aralarına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık”**[1] âyetini açıklarken: “Din konusunda olan çekişme ve tartışmaları aralarına salmıştır” dedi.

---

[1] Mâide Sur. 14

(٥٥٤٣)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَمَّالِ الأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الأَشْعَثِ، ثَنَا شِهَابُ بْنُ خِرَاشٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الأَعْوَرِ، قَالَ: لَمَّا كَثُرَتِ الْمَقَالاتُ بِالْكُوفَةِ أَتَيْتُ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيَّ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عِمْرَانَ، أَمَا تَرَى مَا ظَهَرَ بِالْكُوفَةِ مِنَ الْمَقَالاتِ؟ فَقَالَ: أُوَّهْ، " دَقَّقُوا قَوْلا، وَاخْتَرَعُوا دِينًا مِنْ قِبَلِ أَنْفُسِهِمْ، لَيْسَ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَلا مِنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "، فَقَالُوا: هَذَا هُوَ الْحَقُّ وَمَا خَالَفَهُ بَاطِلٌ، لَقَدْ تَرَكُوا دِينَ مُحَمَّدٍ ﷺ إِيَّاكَ وَإِيَّاهُمْ "

Ebû Hamza el-A'var der ki: Kûfe'de ihtilaflar artınca İbrâhîm en-Nehaî'ye gidip: "Ey Ebû İmrân! Kûfe'de çıkan ihtilaflar konusunda ne dersin?" diye sordum. İbrâhîm en-Nehaî şöyle cevap verdi: "Vay hallerine! Bunlar gereksiz ayrıntılara girdiler ve Allah'ın Kitabı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünneti dışında bir din icad ederek: "Doğru olan budur ve buna ters düşen ise batıldır" dediler. Böyle yapmakla da Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) dinini terk ettiler. Onlardan uzak dur."

(٥٥٤٤)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلامٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ تَكَلَّمْتُ، وَلَوْ وَجَدْتُ بُدًّا مِنَ الْكَلامِ مَا تَكَلَّمْتُ، وَإِنَّ زَمَانًا صِرْتُ فِيهِ فَقِيهًا لَزَمَانُ سُوءٍ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Hiç konuşmamış olmayı temenni ederdim. Konuşmak zorunda kalmasam da hiç konuşmazdım. Zira fakihi olduğum bu zaman kötü bir zamandır."

(٥٥٤٥)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ الرَّيَّانِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: قَالَ لِي إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ: " لَقَدْ تَكَلَّمْتُ وَلَوْ وَجَدْتُ بُدًّا مَا تَكَلَّمْتُ، وَإِنَّ زَمَانًا أَكُونُ فِيهِ فَقِيهَ الْكُوفَةِ لَزَمَانُ سُوءٍ "

Meymûn b. Ebî Hamza der ki: İbrâhîm en-Nehaî bana: "Konuşuyorum ama zorunda olmasam hiç konuşmazdım. Zira Kûfe fakihi olduğum bu zaman kötü bir zamandır" dedi.

(٥٥٤٦)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ السَّكُونِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لَوْ كُنْتُ مُسْتَحِلًّا دَمِ أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ لاسْتَحْلَلْتُ دَمَ الْخَشَبِيَّةِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Müslümanlardan bir topluluğun kanını helal kılacak olsam, (Cehmiyye’nin bir kolu) Haşebiyye fırkasından olanların kanını helal sayardım.”

(٥٥٤٧)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا حَاتِمٌ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الأَسْوَدِ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: ذَكَرْتُ عِنْدَ إِبْرَاهِيمَ الْمُرْجِئَةَ، فَقَالَ: " وَاللَّهِ لَهُمْ أَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ "

A’meş bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî’nin önünde Murciîlerden bahsedilince: “Vallahi onlara, Ehl-i kitaptan olanlardan daha fazla öfke duyuyorum!” demiştir.

(٥٥٤٨)- [٢٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى الأُمَوِيُّ، ثنا أَبِي، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَكِيمٍ، قَالَ: ذُكِرَ عُثْمَانُ وَعَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عِنْدَ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: فَفَضَّلَ رَجُلٌ عَلِيًّا عَلَى عُثْمَانَ، فَقَالَ إِبْرَاهِيمُ: " إِنْ كَانَ هَذَا رَأْيَكَ فَلا تُجَالِسْنَا "

Abdullah b. Hakîm bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî’nin huzurunda Hz. Ali ile Osmân’dan bahsedildi ve adamın biri, Hz. Ali’nin Osmân’dan daha üstün olduğunu söyledi. Bunun üzerine İbrâhîm: “Şayet kendi düşüncen bu ise, artık bizimle birlikte oturma!” dedi.

(٥٥٤٩)- [٢٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: " عَلِيٌّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ عُثْمَانَ، وَلأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَنَاوَلَ عُثْمَانَ بِسُوءٍ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Hz. Ali benim yanımda Osmân’dan daha sevgilidir. Ancak gökten yere atılmam benim için, Osmân hakkında kötü bir söz söylememden daha iyidir.”

(٥٥٥٠)- [٤/٢٢٤] حَدَّثنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنَا مُحَمَّدٌ، ثنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا سَأَلُوكَ أَمُؤْمِنٌ أَنْتَ؟ فَقُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، وَمَلائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: Sana: "Sen mümin misin?" diye soranlara: "Ben Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve elçilerine iman ettim!" dersin.

(٥٥٥١)- [٤/٢٢٤] حَدَّثنَا عَلِيُّ بْنُ هَارُونَ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنَا جَعْفَرُ الْفِرْيَابِيُّ، ثنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، عَنْ هُنَيْدَةَ امْرَأَةِ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، " أَنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا "

İbrâhîm en-Nehaî'nin hanımı Huneyde der ki: "İbrâhîm bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı."

(٥٥٥٢)- [٤/٢٢٤] حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: اعْتَذَرْتُ أَنَا وَشُعَيْبُ بْنُ الْحَبْحَابِ إِلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: فَذَكَرَ رَجُلا، أَنَّهُ قَالَ: " قَدْ عَذَرْتُكَ غَيْرَ مُعْتَذِرٍ، إِلا أَنَّ الاعْتِذَارَ حَالٌ يُخَالِطُهَا الْكَذِبُ "

İbn Avn der ki: Şuayb b. el-Habhâb ile birlikte İbrâhîm en-Nehaî'ye mazeretlerimizi sunduğumuzda, bir adamı ve bu adamın: "Özür beyan etmeden mazeretini kabul ediyorum. Zira mazerete yalanda karışır" dediğini zikretti.

(٥٥٥٣)- [٤/٢٢٤] حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زَكَرِيَّاءَ الْعَبْدِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ أَنَّهُ بَكَى فِي مَرَضِهِ، فَقَالُوا لَهُ: يَا أَبَا عِمْرَانَ، مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: " وَكَيْفَ لا أَبْكِي وَأَنَا أَنْتَظِرُ رَسُولا مِنْ رَبِّي يُبَشِّرُنِي، إِمَّا بِهَذِهِ، وَإِمَّا بِهَذِهِ "

Zekeriyâ el-Abdî bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî hastalığında ağlayınca ona: "Ey Ebû İmrân! Neden ağlıyorsun?" diye soruldu. "Ya bunun (cennetin) ya da şunun (cehennemin) müjdesini bana verecek olan elçinin Rabbim tarafından gönderilmesini beklerden nasıl ağlamayayım?" karşılığım verdi.

(٥٥٥٤)- [٢٢٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ عِمْرَانَ الْخَيَّاطِ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ نَعُودُهُ وَهُوَ يَبْكِي، فَقُلْنَا لَهُ: مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا عِمْرَانَ ؟ قَالَ: " أَنْتَظِرُ مَلَكَ الْمَوْتِ، لا أَدْرِي يُبَشِّرُنِي بِالْجَنَّةِ أَمْ بِالنَّارِ "

İmrân el-Hayyât der ki: Hasta olan İbrâhîm en-Nehaî'nin yanına girdiğimizde ağlayınca kendisine: "Ey Ebû İmrân! Neden ağlıyorsun?" diye sorduk. İbrâhîm şöyle karşılık verdi: "Beni ya Cennet ya da Cehennemle müjdeleyecek olan Rabbimin elçisini (ölüm meleğini) beklerken nasıl ağlamayayım?"

(٥٥٥٥)- [٢٢٤/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْكِنْدِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَجْلِسُونَ، فَيَتَذَاكَرُونَ الْعِلْمَ، وَالْخَيْرَ، وَالْفِقْهَ، ثُمَّ يَفْتَرِقُونَ، وَلا يَسْتَغْفِرُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Öncekiler, oturup ilim, hayır ve fıkıh gibi meseleleri müzakere eder, birbirlerine bağışlanma dileyecek davranışlarda bulunmadan dağılırlardı."

(٥٥٥٦)- [٢٢٤/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ " كَانُوا يَجْلِسُونَ فَيَتَذَاكَرُونَ الْعِلْمَ، وَالْخَيْرَ، وَالْفِقْهَ، ثُمَّ يَفْتَرِقُونَ، وَلا يَسْتَغْفِرونُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Öncekiler, oturup ilim, hayır ve fıkıh gibi meseleleri şeyleri müzakere eder, birbirlerine bağışlanma dileyecek davramşlarda bulunmadan dağılırlardı."

(٥٥٥٧)- [٢٢٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: كَانُوا يَرَوْنَ، أَوْ يَقُولُونَ: " إِنَّ الْمَشْيَ فِي اللَّيْلَةِ الْمُظْلِمَةِ مُوجِبَةٌ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Öncekiler karanlık gecelerde (namaz için mescide) yürümenin cenneti gerektiren bir amel olduğunu düşünür veya söylerdi."

(٥٥٥٨)- [٢٢٥/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كَانُوا يَقُولُونَ وَيَرْجُونَ: " إِذَا لَقِيَ اللَّهَ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ وَهُوَ نَقِيُّ الْكَفِّ مِنَ الدَّمِ أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُ، وَيَغْفِرَ لَهُ مَا سِوَى ذَلِكَ مِنْ ذُنُوبِهِ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Müslüman kişi elini başkasının kanına bulaştırmamış bir şekilde huzura çıktığı zaman Allah diğer günahlarını geçip onu bağışlayabilir."

(٥٥٥٩)- [٢٢٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا إِذَا أَتَوُا الرَّجُلَ لِيَأْخُذُوا عَنْهُ نَظَرُوا إِلَى صَلاتِهِ، وَإِلَى هَدْيِهِ، وَإِلَى سَمْتِهِ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Öncekiler ilim öğrenmek için birinin yanına geldikleri zaman onu namazına, yaşantısına ve vakarına bakarlardı."

(٥٥٦٠)- [٢٢٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِنِّي لأَسْمَعُ الْحَدِيثَ، فَأَنْظُرُ إِلَى مَا يُؤْخَذُ بِهِ، فَآخُذُ بِهِ وَأَدَعُ سَائِرَهُ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Bir hadisi işittiğim zaman, onunla nasıl amel edileceğine bakarım. Amel edilecek kısmı alır, gerisini bırakırım."

(٥٥٦١)- [٢٢٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ.ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالا: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ أَنَّهُ كَانَ لا يَرَى بَأْسًا بِأَطْرَافِ الْحَدِيثِ "

Mansûr der ki: "İbrâhîm(en-Nehaî) hadislerin (metninden) sadece bir kısmını rivayet etmekte bir sakınca görmezdi."

(٥٥٦٢)- [٤/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ شَبَابَةُ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ مَيْمُونٍ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لا يَسْتَقِيمُ رَأْيٌ إِلا بِرِوَايَةٍ، وَلا رِوَايَةٌ إِلا بِرَأْيٍ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: “Bir görüş rivayet olmadan, bir rivayet de görüş olmadan isabetli olmaz.”

(٥٥٦٣)- [٤/٢٢٥] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّهُ كَانَ لا يَرَى بَأْسًا بِأَنْ يُتَعَلَّمَ مِنَ النُّجُومِ وَالْقَمَرِ يُهْتَدَى بِهِ "

Mansûr der ki: “İbrâhîm (en-Nehaî) yön tayin etmek için yıldızlar ve Ay ile ilgili ilmin öğrenilmesinden bir sakınca görmezdi.”

(٥٥٦٤)- [٤/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِسِيُّ، ثَنَا عُبَادَةُ بْنُ كُلَيْبٍ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا لِيُجْلَسَ إِلَيْهِ فَلا تَجْلِسُوا إِلَيْهِ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: “Birilerinin yanında oturması için bir mecliste oturan kişinin yanında oturmayın.”

(٥٥٦٥)- [٤/٢٢٦] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبَانَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شَيْءٍ، فَجَعَلَ يَتَعَجَّبُ، يَقُولُ: " احْتِيجَ إِلَيَّ، احْتِيجَ إِلَيَّ "

Süfyân, babasından bildirir: İbrâhîm en-Nehaî’ye bir konuyu sorduğumda şaşkınlık içinde: “Bana ihtiyaç duyuldu! Bana ihtiyaç duyuldu!” demeye başladı.

(٥٥٦٦)- [٤/٢٢٦] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، قَالَ: أَتَيْتُ إِبْرَاهِيمَ أَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَ: " مَا وَجَدْتَ أَحَدًا فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ تَسْأَلُهُ غَيْرِي "

Ebû Husayn bildiriyor: Bir şey sormak için İbrâhîm en-Nehaî'nin yanına gittiğimde bana: "Bana gelene kadar, soracak başka birini bulamadın mı?" dedi.

(٥٥٦٧)- [٢٢٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: وَسَأَلْتُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مَسْأَلَةٍ، فَقَالَ: " مَا وَجَدْتَ أَحَدًا مِنْ بَيْتِكِ تَسْأَلُهُ غَيْرِي "

Zübeyd der ki: İbrâhîm en-Nehaî'ye bir konuyu sorduğumda bana: "Bunu sormak için benden başka ailenden birini bulamadın mı?" dedi.

(٥٥٦٨)- [٢٢٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ: ثنا هَانِئُ بْنُ سَعِيدٍ النَّخَعِيُّ أَبُو عَمْرٍو، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ، قَالَ: جَلَسْتُ إِلَى إِبْرَاهِيمَ مَا بَيْنَ الْعَصْرِ الْمَغْرِبِ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَلَمَّا مَاتَ سَمِعْتُ الْحَكَمَ وَحَمَّادًا، يقولان: قَالَ إِبْرَاهِيمُ، فَأَخْبَرْتُهُمَا بِجُلُوسِي إِلَيْهِ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَقَالا: " أَمَا إِنَّهُ لا يَتَكَلَّمُ حَتَّى يُسْأَلَ "

Eş'as b. Sevvâr der ki: İkindi namazı ile akşam namazı arasında İbrâhîm'in yanında oturdum ve bu süre içinde hiç konuşmadı. Vefat edince Hakem ile Hammâd'ın: "İbrâhîm şöyle dedi..." dediklerini işittim. Onlara, İbrâhîm'in yanında oturduğumu, ama hiç konuşmadığını anlattığımda bana: "Kendisine soru sorulmadıktan sonra konuşmazdı" dediler.

(٥٥٦٩)- [٢٢٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " يُكْرَهُ أَنْ يُقَالَ: حَانَتِ الصَّلاةُ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "(Namaz vakti geldi, yerine) namaz geldi" demek hoş karşılanmamıştır.

(٥٥٧٠)- [٢٢٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: قُلْتُ لإِبْرَاهِيمَ: يَمُرُّ الْكَحَّالُ وَهُوَ نَصْرَانِيٌّ، فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ؟ قَالَ: " لا بَأْسَ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيْهِ إِذَا كَانَ لَكَ إِلَيْهِ حَاجَةٌ، أَوْ بَيْنَكُمَا مَعْرُوفٌ "

A'meş bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî'ye: "Hıristiyan olan göz doktoru ile karşılaşıyorum, ona selam vereyim mi?" diye sorduğumda: "Şayet onunla bir işin varsa veya birbirinize iyilikte bulunmuşsanız selam verebilirsin" dedi.

(٥٥٧١)- [٢٢٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابٌ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ إِذَا أَتَاهُمْ رَجُلٌ قَدْ أَصَابَ صَيْدًا لِيَحْكُمُوا عَلَيْهِ، سَأَلُوهُ: أَصَبْتَ قَبْلَ هَذَا شَيْئًا؟ فَإِنْ قَالَ: نَعَمْ، قَالُوا: يَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْكَ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: Avlanan biri avın hükmünü sormak için Abdullah b. Mes'ûd'un öğrencilerinden birine geldiği zaman adama: "Daha önce böyle bir şey avladın mı?" diye sorardı. Adam: "Evet!" karşılığını verdiğinde ona: "O zaman Allah bunun intikamını senden alacaktır" derdi.

(٥٥٧٢)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدٌ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا قَرَأَ الرَّجُلُ الْقُرْآنَ نَهَارًا صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِذَا قَرَأَهُ لَيْلا صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ حَتَّى يُصْبِحَ "، قَالَ الأَعْمَشُ: فَرَأَيْتُ أَصْحَابَنَا يُعْجِبُهُمْ أَنْ يَخْتِمُوهُ أَوَّلَ النَّهَارِ، أَوْ أَوَّلَ اللَّيْلِ

A'meş, İbrâhîm en-Nehaî'nin şöyle dediğini nakleder: "Kişi, gündüz Kur'ân okuduğu zaman, akşama kadar melekler ona salâtu selam okurlar. Gece okuyacak olursa sabaha kadar melekler ona salâtu selam okurlar." A'meş der ki: "Bu sebeple dostlarımız Kur'ân'ı gündüzün veya gecenin başlangıcında hatmetmekten hoşlamrlardı."

(٥٥٧٣)- [٢٢٧/٤] وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: " إِنِّي لأَكْرَهُ أَنْ أَرَى الْقَارِئَ سَمِينًا نَسِيًّا لِلْقُرْآنِ "

İbrâhîm, Abdullah b. Mes'ûd'un şöyle dediğini bildirir: "Kur'ân okuyanın şişmanlamasından ve Kur'ân'ı unutmasından hoşlanmam."

(٥٥٧٤)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا قَالَ الإِنْسَانُ حِينَ

يُصْبِحُ: أَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ عَشْرَ مَرَّاتٍ، أُجِيرَ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِذَا قَالَهَا مُمْسِيًا أُجِيرَ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُصْبِحَ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: Kişi sabahı bulduğu zaman on defa: "Kovulmuş Şeytanın şerrinden her şeyi işiten ve hakkıyla bilen Allah'a sığınırım!" derse akşamı edene kadar Şeytana karşı korunur. Bunu akşam vakti söylerse de sabaha kadar Şeytanın şerrinden korunur."

(٥٥٧٥)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لَقَدْ أَدْرَكْتُ أَقْوَامًا لَوْ بَلَغَنِي أَنَّ أَحَدَهُمْ تَوَضَأَ عَلَى ظَفَرَةٍ لَمْ أَعُدَّهُ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Öyle kişilere yetiştim ki; suyun kaynağından abdest aldıklarını görsem bile bu abdestlerinin geçerli saymam."

(٥٥٧٦)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبِي، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنِ الْحَارِثِ الْعُكْلِيِّ، قَالَ: كُنْتُ آخِذًا بِيَدِ إِبْرَاهِيمَ فَذَكَرْتُ رَجُلا فَتَنَقَّصْتُهُ، فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ بَابِ الْمَسْجِدِ انْتَزَعَ يَدَهُ مِنْ يَدِي، وَقَالَ: " اذْهَبْ فَتَوَضَّأْ، قَدْ كَانَ يَعُدُّونَ هَذَا هُجْرًا "

Hâris el-Uklî bildiriyor: İbrâhîm'in kolundan tutmuş yürüyorduk. Bir ara bir adamı zikrettim ve bazı kusurlarından bahsettim. Bu şekilde mescidin kapısına vardığımız zaman İbrâhîm kolunu kolumdan çekti ve bana: "Git abdest al! Zira öncekiler gıybeti (abdesti bozan) pis şeylerden görürlerdi" dedi.

(٥٥٧٧)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي حدثني وَكِيعٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَيَّانَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " الْكَذِبُ يُفْطِرُ الصَّائِمَ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Yalan söylemek, kişinin orucunu bozar."

(٥٥٧٨)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَتْ تَكُونُ فِيهِمُ الْجَنَازَةُ فَيَظَلُّونَ الأَيَّامَ مَحْزُونِينَ، يُعْرَفُ ذَلِكَ فِيهِمْ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Öncekilerde cenaze çıktığı zaman günler boyu üzüntü içinde kalır ve üzüntüleri hallerinden belli olurdu.”

(٥٥٧٩)- [٢٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ. ح وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا مُحَمَّدٌ شِبْلٌ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالا: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: زَعَمُوا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيَّ، كَانَ يَقُولُ: " كُنَّا إِذَا حَضَرْنَا الْجَنَازَةَ، أَوْ سَمِعْنَا بِمَيِّتٍ، عُرِفَ فِينَا أَيَّامًا، لأَنَّا قَدْ عَرَفْنَا أَنَّهُ قَدْ نزَلَ بِهِ أَمْرٌ صَيَّرَهُ إِلَى الْجَنَّةِ أَوْ إِلَى النَّارِ "، قَالَ: " وَإِنَّكُمْ فِي جَنَائِزِكُمْ تَتَحَدَّثُونَ بِأَحَادِيثِ دُنْيَاكُمْ "

Muhammed b. Sûka bildiriyor: İbrâhîm en-Nehaî’nin şöyle dediği anlatılır: “Bir cenazeye katıldığımızda veya birinin ölüm haberini aldığımızda uzun bir süre bizi bir üzüntü kaplardı. Çünkü bilirdik ki ölen kişi, ya Cennet ya da Cehennemle sonuçlanacak bir durumla karşı karşıya kalmıştır. Oysa şimdilerde sizler cenazelerinizde dünya işlerinizi konuşuyorsunuz!”

(٥٥٨٠)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا أَبُو أُسَامَةَ، أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ الْحَكَمِ حَدَّثَهُ، قَالَ: سَمِعْتُ حَمَّادًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: " لَوْ أَنَّ عَبْدًا اكْتَتَمَ بِالْعِبَادَةِ كَمَا يَكْتَتِمُ بِالْفُجُورِ لأَظْهَرَ اللَّهُ ذَلِكَ مِنْهُ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Kul, günahlarını gizli tuttuğu gibi yaptığı ibadetleri de gizli tutsaydı Allah onun bu amellerini açığa vururdu.”

(٥٥٨١)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " بَيْنَمَا رَجُلٌ عَابِدٌ عِنْدَ امْرَأَةٍ، إِذْ عَمَدَ، فَضَرَبَ بِيَدِهِ إِلَى فَخِذِهَا، قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِهِ، فَوَضَعَهَا فِي النَّارِ حَتَّى نَشَفَتْ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Âbid bir adam bir kadının yanındayken ona yaklaşıp eliyle baldırına dokundu. Sonra (pişman olup) elini kuruyana kadar ateşte yaktı.”

(٥٥٨٢)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنَا مُحَمَّدٌ، ثنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنَا عَبْدُ السَّلامِ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ: " مَا ذَكَرْتُ هَذِهِ الآيَةَ إِلا ذَكَرْتُ بَرْدَ الشَّرَابِ: ﴿وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ﴾ "

Halef b. Havşeb, İbrâhîm'in şöyle dediğini nakleder: "Ne zaman: **"Kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasına artık engel konur; nitekim daha önce, kendilerine benzeyenlere de aynı şey yapılmıştı. Çünkü onlar şüphe ve endişe içindeydiler"**[1] âyetini hatırlasam aklıma içeceğin soğukluğu gelir."

(٥٥٨٣)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " مَنِ ابْتَغَى شَيْئًا مِنَ الْعِلْمِ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ ﷻ آتَاهُ اللَّهُ مِنْهُ مَا يَكْفِيهِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Sadece Allah'ın rızası için ilim öğrenmek isteyen kişiye Allah, kendisine yetecek miktarda ilmi bahşeder."

(٥٥٨٤)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لَقِيَتْنِي امْرَأَةٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أُصَافِحَهَا، فَجَعَلْتُ عَلَى يَدِي ثَوْبًا، فَكَشَفَتْ قِنَاعَهَا فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ الْحَيِّ قَدِ اكْتَهَلَتْ، فَصَافَحْتُهَا وَلَيْسَ عَلَى يَدِي شَيْءٌ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Bir kadınla karşılaştım ve onunla tokalaşmak isteyip elimi giysimle örttüm. Kadın peçesini kaldırınca, onun kabilemden yaşlı bir kadın olduğunu gördüm ve elimin üzerinde bir şey olmadan onunla tokalaştım."

(٥٥٨٥)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنِي جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَزِيدُوا فِي الْعَمَلِ وَلا يَنْقُصُوا مِنْهُ، وَإِلا فَشَى دِيمَه "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Öncekiler amellerini eksiltmek yerine daha da arttırmaya çalışırlardı. Yoksa bir defa eksilmeye başladı mı gerisi de gelirdi."

(٥٥٨٦)- [٢٢٨/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ، فَإِنَّهُ لا يَدْرِي أَيَّ الدُّعَاءِ يُسْتَجَابُ لَهُ "

---

[1] Sebe Sur. 54

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Biriniz dua edeceğim zaman dilemeye ilk olarak kendi adına başlasın. Zira hangi duanın önce kabul göreceği belli olmaz.”

(٥٥٨٧)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ نَقْشُ خَاتَمِ إِبْرَاهِيمَ: بِاللَّهِ وَلَهُ بِحَقٍّ، وَتِمْثَالُ ذُبَابٍ "

İbrâhîm der ki: İbrâhîm en-Nehaî’nin yüzüğünün üzerinde: “Allah’la ve O’nun için hakla” yazısı ile bir sinek resmi vardı.

(٥٥٨٨)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " الْعَدْلُ فِي الْمُسْلِمِينَ مَنْ لَمْ تَظْهَرْ لَهُ رِيبَةٌ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Üzerinde herhangi bir şüphenin olmadığı kişilerin ancak Müslümanlara karşı adil olacağı söylenirdi.”

(٥٥٨٩)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي وَأَبُو بَكْرٍ.ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالا: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ وَاصِلٍ الأَحْدَبِ، قَالَ: رَأَى إِبْرَاهِيمُ أَمِيرَ حُلْوَانَ يَسِيرُ فِي زَرْعٍ، فَقَالَ إِبْرَاهِيمُ: " الْجَوْرُ فِي الطَّرِيقِ خَيْرٌ مِنَ الْجَوْرِ فِي الدِّينِ "

Vâsıl el-Ahdeb der ki: İbrâhîm en-Nehaî, Hulvân valisinin ekinlerin içinde yürüdüğünü görünce: “Yol konusunda zulüm, dinde zulümden daha hayırlıdır” dedi.

(٥٥٩٠)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: يَسْرَى عَلَى الْقُرْآنِ لَيْلَةً، فَيُرْفَعُ مِنْ أَجْوَافِ الرِّجَالِ، فَيَبْعَثُ اللَّهُ رِيحًا، فَتَقْبَضُ كُلُّ نَفْسٍ مُؤْمِنَةٍ، ثُمَّ يَمْكُثُ النَّاسُ لا يُصَدِّقُونَ الْحَدِيثَ، وَلا يَفْتَرِشُونَ، يَتَسَافَدُونَ تَسَافُدَ الْحُمُرِ، فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُطَوِّلُ ذَلِكَ، وَكَانَ مِنْ أَشَدِّهِمْ تَطْوِيلا لأَمْرِ السَّاعَةِ، يَقُولُ: " يَكُونُ كَذَلِكَ عِشْرِينَ وَمِائَةٍ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: Bir gece Kur’ân insanların kalplerinden alınıp göğe çekilir. Sonra Allah bir rüzgar gönderip tüm müminlerin canım alır. Sonrasında insanlar hiçbir söze inanmaz, birbirleriyle oturmaz, merkeplerin çiftleşmesi gibi çiftleşirler. İbn Ömer bunun uzun süreceğini söylerdi ve: "Bu durum yüz yirmi yıl devam edecektir" derdi.

(٥٥٩١)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبٌ، ثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ، ثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ إِذَا اجْتَمَعُوا يَخْرُجُ الرَّجُلُ أَحْسَنَ حَدِيثِهِ، أَوْ مِنْ أَحْسَنِ مَا عِنْدَهُ مِنَ الْحَدِيثِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Öncekiler, bir araya geldikleri zaman kişinin en güzel konuşmasını veya en güzel konuşmalarından birini yapmasını mekruh görürlerdi."

(٥٥٩٢)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، ثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ: أَنَّ رَجُلا أَعْطَاهُ مَالا يَخْرُجُ بِهِ مَائِهِ يَشْتَرِي بِهِ زَعْفَرَانًا، قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لإِبْرَاهِيمَ، فَقَالَ: " مَا كَانُوا يَطْلُبُونَ الدُّنْيَا هَذَا الطَّلَبَ "

A'meş bildiriyor: Adamın biri kendisine zafiran almam için bana bir miktar para verdi. Bunu İbrâhîm'e aktardığımda bana: "Öncekiler dünyalık olarak öyle şeylerin peşine düşmezlerdi" dedi.

(٥٥٩٣)- [٢٢٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلامِ عَلَى كَلامِهِ الْمَقْتُ "، يَنْوِي بِهِ الْخَيْرَ، " فَيُلْقِي اللَّهُ لَهُ الْعُذْرَ فِي قُلُوبِ النَّاسِ حَتَّى يَقُولُوا مَا أَرَادَ بِكَلامِهِ إِلا الْخَيْرَ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ الْكَلامَ الْحَسَنَ لا يُرِيدُ بِهِ الْخَيْرَ فَيُلْقِي اللَّهُ فِي قُلُوبِ النَّاسِ حَتَّى يَقُولُوا مَا أَرَادَ بِكَلامِهِ الْخَيْرَ "

A'meş, İbrâhîm en-Nehaî'nin şöyle dediğini nakleder: "Kişi hayırlı bir şeyi niyet ederek kötü bir şey konuştuğu zaman Allah, insanların kalplerine onu mazur görmeyi ilham eder ve: «Adam bu sözüyle ancak hayırlı bir şeyi kasd etmiştir» demeye başlarlar. Diğer bir kişi de hayırlı olmayan bir şeye niyet ederek güzel şeyler konuşursa Allah insanların kalplerine (adamın asıl niyetini) ilham eder de: «Bu adam sözleriyle hayırlı bir şeyi kasd etmiyor!» demeye başlarlar."

(٥٥٩٤)- [٤/٢٣٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ: " كُلُّ نَفَقَةٍ يُنْفِقُهَا الْعَبْدُ فَإِنَّهُ يُؤْجَرُ عَلَيْهَا غَيْرَ نَفَقَةِ الْبِنَاءِ، إِلا بِنَاءَ مَسْجِدٍ يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ تَعَالَى "، قَالَ: فَقُلْتُ لإِبْرَاهِيمَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ بِنَاءً كَفَافًا، قَالَ: " لا أَجْرَ وَلا وِزْرَ "

İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: Abdullah b. Mes'ûd: "Kul, yapı konusunda yaptığı harcamalar hariç yaptığı tüm infakların mükafatını alır. Mescid yapımı yönünde yaptığı infakın da mükafatını alır" dedi.

Ebû Hamza der ki: İbrâhîm'e: "İhtiyacı kadar bir yapı yapsa?" diye sorduğumda: "Bu konuda ne sevabı, ne de günahı olur" dedi.

(٥٥٩٥)- [٤/٢٣٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْمَيْسَرَةِ خَصْبُهُمْ فِي بُيُوتِهِمْ، وَكَانَ فِي اللِّبَاسِ تَجَوُّزٌ، فَكَانُوا يَبْدَءُونَ، فَيُغْلِقُونَ عَلَيْهِمْ أَبْوَابَهُمْ، قَالَ: فَإِنْ كَانَ فَضْلا فَعَلَى الأَقَارِبِ، وَإِنْ كَانَ فَضْلا فَعَلَى الْجِيرَانِ، وَإِنْ كَانَ فَضْلا فَهَاهُنَا وَهَاهُنَا، وَكَانَ يُعْجِبُهُمْ أَنْ يَكُونَ فِي بُيُوتِهِمُ التَّمْرُ لِلزَّائِرِينَ وَالسَّائِلِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Sizden öncekilerden zengin olanların fazla olan malları evleri ve giysileriydi. Fazla olan mallarından ilk önce kendi ailelerine verirlerdi. Artarsa akrabalarına dağıtırlardı. Artan olursa komşulara, onlardan da artan olursa şuraya buraya dağıtırlardı. Ziyaretçileri ve dilenenleri için de evlerinde hurma bulundurmayı severlerdi."

(٥٥٩٦)- [٤/٢٣٠] حَدَّثَنَا الْقَاضِي أَبُو أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، ثَنَا مَيْمُونٌ الْجُهَنِيُّ أَبُو مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: " كَانَ خَصْبُ الْقَوْمِ فِي بُيُوتِهِمْ، وَفِي لِبَاسِ أَحَدِهِمْ تَجَوُّزٌ "

Meymûn el-Cühenî Ebû Mansûr der ki: İbrâhîm en-Nehaî'nin: "Öncekilerin fazla olan malları, evleri ve giysileriydi" dediğini işittim.

(٥٥٩٧)- [٢٣٠/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فِي أَشْفَقِ الثِّيَابِ، وَأَشْفَقِ الْقُلُوبِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Sizden öncekiler, en sade giysileri giyen ve en ince kalbe sahip olan kişilerdi.”

(٥٥٩٨)- [٢٣٠/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لا بَأْسَ بِذِكْرِ اللَّهِ فِي الْخَلاءِ، فَإِنَّهُ يَصْعَدُ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Helada Allah’ı zikretmenin bir sakıncası yoktur. Zira o da huzura yükselir.”

(٥٥٩٩)- [٢٣٠/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يُصَغِّرُوا الْمُصْحَفَ " قَالَ: كَانَ يُقَالَ: " عَظِّمُوا كِتَابَ اللَّهِ "

İbrâhîm en-Nehaî bildiriyor: Öncekiler mushafları (mushafçık diyerek) küçültmeyi mekruh görür ve: “Allah’ın Kitabı’nı (lafızla da) büyük tutun!” derlerdi.

(٥٦٠٠)- [٢٣٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ بَحْرٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: " كَانُوا يكرهون أَنْ يُسَمُّوا الْعَبْدَ عَبْدَ اللَّهِ، يَخَافُونَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ عِتْقًا، وَكَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يُظْهِرُوا صَالِحَ مَا يُسِرُّونَ، يَقُولُ الرَّجُلُ: إِنِّي لأَسْتَحِي أَنْ أَفْعَلَ كَذَا وَكَذَا، وَأَصْنَعُ كَذَا وَكَذَا، وَكَانُوا يُعْطُونَ الشَّيْءَ وَيَكْرَهُونَ أَنْ يَقُولُوا: أَعْطَيْتُكَ أَحْتَسِبُ بِهِ الْخَيْرَ، أَوْ يَقُولُونَ: حُرٌّ لِوَجْهِ اللَّهِ، وَكَانُوا يُعْطُونَ وَيَسْكُتُونَ وَلا يَقُولُونَ شَيْئًا "، قَالَ إِبْرَاهِيمُ: " وَإِنِّي لأَرَى الشَّيْءَ أَكْرَهُهُ فِي نَفْسِي، فَمَا يَمْنَعُنِي أَنْ أَعِيبَهُ إِلا كَرَاهِيَةَ أَنْ أُبْتَلَى بِمِثْلِهِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: “Öncekiler köleye Abdullah (“Allah’ın kulu”) ismini koymayı sevmezler; bu ismi koymanın onu azat etme anlamına gelebileceğini düşünürlerdi. Gizlice yaptıkları güzel amelleri de açığa vurmayı sevmezler: «Yaptığım bir şey için şöyle şöyle yaptım demekten utanırım» derlerdi. Birine yardım olarak bir şey verip de: «Bunu verip karşılığında (Allah'tan) hayırlar bekliyorum» veya: «Allah rızası için bu senindir» demeyi mekruh görürler, bir şey verecekleri zaman sessizce verir ve bir şey demezlerdi." İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Bazen bir şeyi içimden kerih görüyorum, ancak benzerine ben de maruz kalırım diye onu kınamaktan çekiniyorum."

(٥٦٠١)- [٢٣١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: سَمِعْتُ هَارُونَ بْنَ مَعْرُوفٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، أَنَّ جَوَابًا التَّمِيمِيَّ كَانَ يَرْتَعِدُ عِنْدَ الذِّكْرِ، فَقَالَ لَهُ إِبْرَاهِيمُ: " إِنْ كُنْتَ تَمْلِكُهُ فَمَا أُبَالِي أَنْ لا أَعْتَدَّ بِكَ، وَإِنْ كُنْتَ لا تَمْلِكُهُ فَقَدْ خَالَفْتَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ "

Halef b. Havşeb bildiriyor: Cevâb et-Temîmî, Allah'ı zikrettiği zaman bedeni sarsılırdı. Bunun üzerine İbrâhîm ona şöyle demiştir: "Şayet bunu içinden gelerek yapıyorsan bu hareketini önemsemem; ama gösteriş olarak yapıyorsan bil ki senden daha hayırlı olanlara muhalif bir tavır içindesin!"

(٥٦٠٢)- [٢٣١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ﴾، قَالَ: " جِبْرِيلُ "

Mansûr der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"Rabbinin katından bir belgesi ve onun arkasından da bir şahidi olanlar..."** [1] âyetini açıklarken: "Buradaki şahit Cebrâil'dir" dedi.

(٥٦٠٣)- [٢٣١/٤] وَفِي قَوْلِهِ: ﴿كَانُوا قَلِيلا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾، قَالَ: " يَنَامُونَ"

Yine, **"Onlar geceden uyudukları şey (zaman parçası) çok az olanlardı"** âyetini[2]: "Geceleri pek az uyurlardı" şeklinde açıklamıştır.

(٥٦٠٤)- [٢٣١/٤] وَفِي قَوْلِهِ ﴿وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلاةَ﴾، قَالَ: " خَافُوا فَأُمِرُوا أَنْ يُصَلُّوا فِي بُيُوتِهِمْ "

Yine, **"Evlerinizi namazgâh edinin, namaz kılın"**[1] âyetini açıklarken: "Korkuya kapıldıkları için namazı evlerinde kılmaları emredilmiştir" dedi.

---

[1] Hûd Sur. 17

[2] Zâriyât Sur. 17

(٥٦٠٥)- [٢٣١/٤] وَفِي قَوْلِهِ: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾، قَالَ: " دَائِمُونَ "، قَالَ: " يَعْنِي الْمَكْتُوبَةَ "

Yine, **"Onlar namazlarını koruyanlardır"**[2] âyetini açıklarken: "Farz namazlarını devamlı kılanlardır" dedi.

(٥٦٠٦)- [٢٣١/٤] وَفِي قَوْلِهِ: ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الأَكْبَرِ﴾، قَالَ: " الأَشْيَاءُ يُصَابُونَ بِهَا فِي الدُّنْيَا "

Yine, **"Onlara büyük azaptan önce mutlaka daha yakın azabı da tattıracağız"**[3] âyetini açıklarken: "Yakın azaptan kasıt, dünyada maruz kalacakları musibetlerdir" dedi.

(٥٦٠٧)- [٢٣١/٤] وَفِي قَوْلِهِ: ﴿طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ﴾، قَالَ: " هُوَ الْخَيْرُ الَّذِي أَعْطَاهُمُ اللَّهُ تَعَالَى "

Yine, **"Varılacak güzel yurt da onlar içindir"**[4] âyetini açıklarken: "Güzel yurttan kasıt, Allah'ın onlara ihsan ettiği hayırlardır" dedi.

(٥٦٠٨)- [٢٣١/٤] قَالَ إِبْرَاهِيمُ: وَكَانَ يُقَالُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ أَكْثَرُ الْكَلامِ تَضْعِيفًا "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Kişiye en fazla mükâfat kazandıran zikir, «Elhamdu lillâh» şeklindeki zikirdir."

(٥٦٠٩)- [٢٣١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ﴾، قَالَ: " الْمَنَاكِبُ عَنِ الْحَقِّ "

Muğîre der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"Her inatçı kafiri"**[5] âyetini açıklarken: "Burada haktan sapanlar kastedilmiştir" dedi.

---

[1] Yûnus Sur. 87

[2] Mü'minûn Sur. 9

[3] Secde Sur. 21

[4] Ra'd Sur. 29

[5] Kaf Sur. 24

(٥٦١٠)- [٢٣١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا أَبُو شِهَابٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾، قَالَ: " لِمَنْ خَافَ فِي الدُّنْيَا "

A'meş der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"Rabbine karşı durmaktan korkan kimseye iki cennet vardır"**[1] âyetini açıklarken: "Dünyadayken ondan korkan" demiştir.

(٥٦١١)- [٢٣١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾، قَالَ: " مُنْتَصِبًا "

Mansûr der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"İnsanoğlunu, zorluklara katlanacak şekilde yarattık"**[2] âyetini: "Zorluklara katlanabilmesi için dik (ayakta) duracak şekilde yarattık" şeklinde açıkladı.

(٥٦١٢)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: ثنا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ﴾، قَالَ: " الْعُتُلُّ: الْفَاجِرُ، وَالزَّنِيمُ: اللَّئِيمُ فِي أَخْلاقِ النَّاسِ "

Mansûr der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"Kaba, sonra da kötülükle damgalı"** [3]âyetini açıklarken: "Utull, facir, zenîm ise kötü ahlaklı demektir" dedi.

(٥٦١٣)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لأَيْمَانِكُمْ﴾، قَالَ: " هُوَ الرَّجُلُ يَحْلِفُ أَنْ لا يَصِلَ رَحِمَهُ، وَلا يَبَرَّ قَرَابَتَهُ، وَلا يُصْلِحَ بَيْنَ اثْنَيْنِ، يَقُولُ اللَّهُ: فَلا يَمْنَعُهُ يَمِينُهُ مِنْ أَنْ يَفْعَلَ ذَلِكَ، وَيُكَفِّرَ عَنْ يَمِينِهِ "

---

[1] Rahman Sur. 46

[2] Beyyine Sur. 4

[3] Kalem Sur. 13

Muğîre der ki: İbrâhîm en-Nehaî, **"Allah adına ettiğiniz yeminleri, iyilik yapmaya, kötülükten sakınmaya ve insanların arasını bulmaya engel kılmayın"**[1] âyetini açıklarken: "Burada kastedilen, kişinin akrabasını ziyaret etmeyeceğine, akrabalarına iyilik yapmayacağına, iki kişinin arasını düzeltmeyeceğine dair yemin etmesidir. Allah: «Yemin etmiş olması, kişiyi bunları yapmaktan alıkoymasın. Bunları yaptıktan sonra kişi yemin kefareti ödesin» buyurmuştur."

(٥٦١٤)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَتَهَاوَنُ بِالتَّكْبِيرَةِ الأُولَى، فَاغْسِلْ يَدَكَ مِنْهُ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Namazda ilk tekbiri fazla önemsemeden alan birini gördüğünde o kişiden elini çek."

(٥٦١٥)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، ثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّهُ يُفْرَغُ مِنْ حِسَابِ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِقْدَارِ نِصْفِ النَّهَارِ، ثُمَّ يَقُلْ: هَؤُلاءِ فِي الْجَنَّةِ، وَهَؤُلاءِ فِي النَّارِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Büyüklerimiz, kıyamet gününde yarım günlük bir sürede insanların hesaplarının biteceğini, sonra da: «Şunlar cennetlik, şunlar da cehennemliktir» denileceğini düşünürlerdi."

(٥٦١٦)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَسْتَحْسِنُونَ شِدَّةَ النَّزْعِ لِلسَّيِّئَةِ قَدْ عَمِلَهَا لِتُكَفِّرَهَا "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Büyüklerimiz, yapılan kötülüklere karşı bu dünyada kefaret olsun diye şiddetli bir şekilde can çekişmeyi iyi görürlerdi."

---

[1] Bakara Sur. 224

(٥٦١٧)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَالْحَسَنِ، قَالا: " كَفَى بِالْمَرْءِ شَرًّا أَنْ يُشَارَ إِلَيْهِ بِالأَصَابِعِ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا، إِلا مَنْ عَصَمَ اللَّهُ، التَّقْوَى هَهُنَا، يُومِئُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ "

İbrâhîm ve Hasan şöyle derlerdi: "Allah'ın koruduğu kişiler hariç, biri için kötülük olarak, borç veya dünyalık konusunda parmakla işaret edilmesi yeterlidir." Ravi der ki: Sonra göğüslerine işaret ederek üç defa şöyle demişlerdir: "Takva işte buradadır!"

(٥٦١٨)- [٢٣٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ عَلَى حَالٍ حَسَنَةٍ، فَأَحْدَثَ، أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَرَفَضَهُ أَصْحَابُهُ وَنَبَذُوهُ، فَبَلَغَ إِبْرَاهِيمَ ذَلِكَ، فَقَالَ: " تَدَارَكُوهُ وَعِظُوهُ، وَلا تَدَعُوهُ "

Muğîre der ki: İyi biriyken sonradan bir günaha bulaşan veya bir kusur işleyen bir adam vardı ve bundan dolayı arkadaşları tarafından uzaklaştırılıp terk edilmişti. İbrâhîm en-Nehaî bundan haberdar olunca: "Adamın yanında durup ona öğütlerde bulunun, ama onu terk etmeyin" dedi.

(٥٦١٩)- [٢٣٣/٤] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ التَّلَوُّنَ فِي الدِّينِ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Büyüklerimiz, dini konularda farklı davranışlarda bulunmaktan hoşlanmazlardı."

(٥٦٢٠)- [٢٣٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " النَّظَرُ فِي مَرْآةِ الْحَجَّامِ دَنَاءَةٌ "

İbrâhîm en-Nehaî der ki: "Hacamatçının (hasetle) aynasına bakmak adiliktir."

İbrâhîm b. Yezîd en-Nehaî Ebû İmrân, ashâbdan Ebû Saîd el-Hudrî ve müminlerin annesi Âişe gibilerine yetişmiştir. Rivayetlerinin geneli de tâbiûndan Alkame, Esved, Mesrûk, Abîde es-Selmânî, Yezîd b. Muâviye en-Nehaî, Abdurrahman b. Yezîd, Şurayh b. el-Hâris, Zir b. Hubeyş, Ubeyde b. Nadle, Heniy b. Nüveyre, Âbis b. Rabîa, Temîm b. Hazlem, Sehm b. Mincâb ve Abdullah b. Dirâr el-Esedî gibi âlimlerdendir.

Takrîb 870, Takrîb 3774, Takrîb 3775, Takrîb 112, Takrîb 184, Takrîb 1232, Takrîb 2586, Takrîb 839, Takrîb 926, Takrîb 1440, Takrîb 2085, Takrîb 2994, Takrîb 1322, Takrîb 1367

(٥٦٣٥)- [٥٦٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو حُصَيْنٍ، مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي حَرِيزٍ، أَنَّ إِبْرَاهِيمَ بْنَ يَزِيدَ حَدَّثَهُ، أَنَّ الأَسْوَدَ بْنَ يَزِيدَ كَانَ يَسْتَقْرِضُ مِنْ مَوْلًى لِلنَّخَعِ تَاجِرًا، فَإِذَا خَرَجَ عَطَاؤُهُ قَضَاهُ، وَأَنَّهُ خَرَجَ، فَقَالَ لَهُ الأَسْوَدُ: إِنْ شِئْتَ أَخَّرْتَ عَنَّا، فَإِنَّهُ كَانَ عَلَيْنَا حُقُوقٌ فِي هَذَا الْعَطَاءِ، فَقَالَ لَهُ التَّاجِرُ: لَسْتُ بِفَاعِلٍ، فَنَقَدَهُ الأَسْوَدُ خَمْسَ مِائَةِ دِرْهَمٍ، حَتَّى إِذَا قَبَضَهَا، قَالَ لَهُ التَّاجِرُ: دُونَكَ فَخُذْهَا، قَالَ لَهُ الأَسْوَدُ: قَدْ سَأَلْتُكَ هَذَا، فَأَبَيْتَ عَلَيَّ، قَالَ لَهُ التَّاجِرُ: إِنِّي سَمِعْتُكَ تُحَدِّثُنَا، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ: " مَنْ أَقْرَضَ قَرْضَيْنِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ أَحَدِهِمَا لَوْ تَصَدَّقَ بِهِ "، فَقَبِلَهُ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ لَمْ يَرْوِهِ عَنْهُ إِلا أَبُو حُرَيْزٍ وَلا عَنْهُ إِلا الْفُضَيْلُ

Ebû Harîz, İbrâhîm b. Yezîd en-Nehaî'den bildiriyor: Esved b. Yezîd'in tüccar olan bir azatlısından borç alır, devletten maaşı çıktığı zaman da borcunu öderdi. Yine bu şekilde borç almış ve maaşı da çıkmıştı. Azatlıya borcu getirdi ve: "Şayet istersen bu borcu sana daha sonra vereyim; zira bu maaşta başkalarının da alacağı var" dedi. Ancak adam: "Bunu yapamam!" karşılığım verdi. Esved parayı ona verince bu sefer kendisi ona: "Parayı al!" dedi. Esved ona: "Demin ben senden istedim, neden kabul etmedin?" diye sorunca tüccar adam şu karşılığı verdi: "Abdullah b. Mes'ûd'dan işittiğime göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururmuş: *"Her kim iki defa borç verirse, biri kadarını sanki sadaka olarak vermiş gibi sevap kazanır!"* Bunun üzerine Esved de parayı kabul etti.

Takrîb 2473, Takrîb 4337, Takrîb 461, Takrîb 468, Takrîb 468, Takrîb 2455-a, Takrîb 2344

Avn b. Abdillah b. Utbe

Allah dostlarından biri de, kendini Allah'ı zikretmeye adayan, onun emanında sükunet bulan, zengin ve kibirlilerden uzak duran, fakir ve yoksullarla arkadaş olan, eceli konusunda basiretli olan, uzun emelden sakınan, kendine ağlayan, hakka yönelen, âhireti için telaş, korku ve hazırlık sahibi olan Avn b. Abdullah b. Utbe'dir.

Denirdi ki: Tasavvuf, değersiz olanı atmak, değerli olanı almaktır.

(٥٦٤٢)- [٢٤١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا نَوْفَلُ بْنُ أَبِي الْفُرَاتِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " إِنَّ لِكُلِّ رَجُلٍ سَيِّدًا مِنْ عَمَلِهِ، وَإِنَّ سَيِّدَ عَمَلِي الذِّكْرُ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Her kişinin amellerinin bir efendisi vardır. Benim amellerimin efendisi ise Allah'ı zikirdir."

(٥٦٤٣)- [٢٤١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " مَجَالِسُ الذِّكْرِ شِفَاءُ الْقُلُوبِ "

Yine şöyle demiştir: "Zikir meclisleri, kalplere şifadır."

(٥٦٤٤)- [٢٤١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا حَجَّاجٌ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " ذِكْرُ اللَّهِ صِقَالُ الْقُلُوبِ "

Avn b. Abdillah: "Allah'ı zikretmek, kalplerin cilasıdır."

(٥٦٤٥)- [٢٤١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَارُودُ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " ذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَافِلِينَ كَالْمُقَاتِلِ، عَنِ الْفَارِينَ، وَالْغَافِلُ فِي الذَّاكِرِينَ كَالْفَارِّ عَنِ الْمُقَاتِلِينَ "

Yine şöyle demiştir: “Gafiller arasında Allah’ı zikreden, (savaştan) kaçanla çarpışan gibidir. Zikredenlerin arasındaki gafil ise, savaşta çarpışanların yanındaki konumunda gibidir. ”

(٥٦٤٦)- [٤/٢٤١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّاسِبِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيَنَ، ثَنَا النَّضْرُ بْنُ عَرَبِيٍّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " ذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَافِلِينَ كَالْمُقَاتِلِ خَلْفَ الْمُدْبِرِينَ "

Yine şöyle demiştir: “Gafiller arasında Allah’ı zikreden, (savaştan) kaçanların arkasında çarpışan gibidir. ”

(٥٦٤٧)- [٤/٢٤١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ مَعْقِلٍ الشَّقَرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " ذَاكِرُ اللَّهِ فِي غَفْلَةِ النَّاسِ كَمَثَلِ الْفِئَةِ الْمُنْهَزِمَةِ يَحْمِيهَا الرَّجُلُ، لَوْلا ذَلِكَ الرَّجُلُ هُزِمَتِ الْفِئَةُ، وَلَوْلا مَنْ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي غَفْلَةِ النَّاسِ هَلَكَ النَّاسُ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: “İnsanların gafil olduğu bir zamanda Allah’ı zikretmek kişinin, hezimete uğramak üzere olan topluluğu savunması gibidir. Şayet bu kişi olmasa o topluluk hezimete uğrayacaktır. İnsanların gaflette olduğu zamanlarda Allah’ı zikredenler olmasaydı insanlar helak olurdu.”

(٥٦٤٨)- [٤/٢٤١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا سُلَيْمَانُ، ثَنَا مُطَرِّفٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنًا، يَقُولُ: " لَوْ تَأْتِي عَلَى النَّاسِ سَاعَةٌ لا يُذْكَرُ اللَّهُ فِيهَا هَلَكَ مَنْ فِي الأَرْضِ جَمِيعًا "

Mutarrif der ki: Avn’ın: “İnsanların Allah’ı zikretmediği bir an olsaydı bundan dolayı yeryüzünde bulunanların tümü helak olurdu” dediğini işittim.

(٥٦٤٩)- [٤/٢٤١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنَّا نَأْتِي أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَنَذْكُرُ اللَّهَ عِنْدَهَا، قَالَ: فَاتَّكَأَتْ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقِيلَ لَهَا: لَعَلَّنَا نَكُونُ قَدْ أَمْلَلْنَاكِ يَا أُمَّ

الدَّرْدَاءِ؟ فَجَلَسَتْ، فَقَالَتْ: " أَزَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ قَدْ أَمْلَلْتُمُونِي؟ قَدْ طَلَبْتُ الْعِبَادَةَ بِكُلِّ شَيْءٍ، فَمَا وَجَدْتُ أَشْفَى لِصَدْرِي، وَلا أَحْرَى أَنْ أُدْرِكَ مَا أُرِيدُ، مِنْ مَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ "

Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Ümmü'd-Derdâ'nın yanına giderek orada Allah'ı zikrederdik. Ancak bir defasında zikir ederken Ümmü'd-Derdâ'nın bir yere yaslandığını gördük. Ona: "Ey Ümmü'd-Derdâ! Sanırız seni usandırdık!" denilince de şöyle karşılık verdi: "Beni usandırdığınızı mı söylüyorsunuz? Oysa ben Allah'a ibadeti her şeyde aradım; ancak zikir edenlerle birlikte oturmaktan daha fazla kalbime huzur verecek ve istediğim şeye beni en iyi uygun şekilde ulaştıracak başka bir şey görmedim."

(٥٦٥٠)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي وَأَبُو مَحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " كَانُوا يَتَلاقَوْنَ، فَيَتَسَاءَلُونَ، وَمَا يَدْرُونَ بِذَلِكَ إِلا أَنْ يَحْمَدُوا اللَّهَ ﷻ "

Avn b. Abdillah der ki: "Büyüklerimiz bir araya geldikleri zaman birbirlerine hallerini sorarlardı. Bunu da sadece Allah'a hamd etmek için yaparlardı."

(٥٦٥١)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " إِنَّ الْجَبَلَ لَيُنَادِي الْجَبَلَ بِاسْمِهِ: يَا فُلانُ، هَلْ مَرَّ بِكَ الْيَوْمَ ذَاكِرٌ لِلَّهِ ﷻ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَيَسْتَبْشِرُ بِهِ، قَالَ: ثُمَّ يَقُولُ عَوْنٌ: هُنَّ لِلْخَيْرِ أَسْمَعُ، أَفَيَسْمَعْنَّ الزُّورَ وَالْبَاطِلَ وَلا يَسْمَعْنَّ غَيْرَهُ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾ "

Avn b. Abdillah der ki: Bir dağ diğer bir dağa ismiyle seslenerek: "Ey filan dağ! Bugün üzerinden Allah'ı zikreden biri geçti mi?" diye sorar. Diğer dağ: "Evet!" karşılığını verir ve buna sevinir.

Mis'ar der ki: Sonrasında Avn: "Onlar hayırlı olan şeyleri diğer şeylerden daha iyi işitirler. Yalan ve batıl olan şeyleri işitecekler de diğer (hayırlı) şeyleri işitmeyecekler mi?" dedi ve: **"And olsun ki, ortaya pek kötü bir şey attınız. Rahman'a çocuk isnad etmelerinden ötürü neredeyse**

gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar göçecekti"[1] buyruğunu okudu.

(٥٦٥٢)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَهْرَامَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُسَامَةَ، يَقُولُ: وَصَلَ إِلَى عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَكْثَرُ مِنْ عِشْرِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ فَتَصَدَّقَ بِهَا، فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ لَوِ اعْتَقَدْتَ عُقْدَةً لِوَلَدِكَ؟ فَقَالَ: " اعْتَقَدْتُهَا لِنَفْسِي، وَاعْتَقَدْتُ اللَّهَ لِوَلَدِي "، قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: فَلَمْ يَكُنْ فِي الْمَسْعُودِينَ أَحْسَنَ حَالا مِنْ وَلَدِ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

Ebû Usâme bildiriyor: Avn b. Abdillah, kendisine gelen yirmi bin dinarın hepsini infak etti. Arkadaşları ona: "Çocuklarına da bir şeyler bıraksan" dediklerinde, Avn: "Tamamını (âhiretim için) kendime bıraktım. Çocuklarımı da Allah'a bırakıyorum!" karşılığını verdi." Ebû Usâme ekledi: "Mes'ûd oğulları içinde hiç kimsenin durumu Avn b. Abdillah'ın çocukları kadar iyi olmamıştır.

(٥٦٥٣)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: بَلَغَنِي أَنَّ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ أَوْصَى بِضَيْعَةٍ لَهُ أَنْ تُبَاعَ وَأَنْ يُتَصَدَّقَ بِثَمَنِهَا عَنْهُ، فَقِيلَ لَهُ: تَتَصَدَّقُ بِضَيْعَتِكَ وَتَدَعُ عِيَالَكَ؟ قَالَ: " أُقَدِّمُ هَذَا لِنَفْسِي، وَأَدْعُ اللَّهَ لِعِيَالِي "

Süfyân b. Vekî' b. el-Cerrâh bildiriyor: Babamın şöyle dediğini işittim: "Bana ulaştığına göre vefat anı gelen Avn b. Abdillah, kendisine ait bir çiftliğin satılmasını ve bedelinin de kendi adına infak edilmesini vasiyet etti. Kendisine: "Çoluk çocuğun dururken çiftliğin bedelini başkalarına mı infak ediyorsun?" dediklerinde: "Bunu, karşılığını âhirette almak üzere kendim için harcıyor, çoluk çocuğuma da Allah'ı bırakıyorum!" karşılığını verdi.

(٥٦٥٤)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " إِنَّ مَنْ

---

[1] Meryem Sur. 89-91

كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَجْعَلُونَ لِلدُّنْيَا مَا فَضَلَ عَنْ آخِرَتِهِمْ، وَإِنَّكُمُ الْيَوْمَ تَجْعَلُونَ لآخِرَتِكُمْ مَا فَضَلَ عَنْ دُنْيَاكُمْ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Sizden öncekiler, âhiretleri için amellerinden artan vakitlerini dünya için ayırırlardı. Ancak bugün sizler, dünyanızdan arta kalan zamanlarınızı ancak âhiret için ayırıyorsunuz."

(٥٦٥٥)- [٢٤٢/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " صَحِبْتُ الأَغْنِيَاءَ فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَطْوَلَ غَمًّا مِنِّي، فَإِنْ رَأَيْتُ رَجُلا أَحْسَنَ ثِيَابًا مِنِّي، وَأَطْيَبَ رِيحًا مِنِّي، غَمَّنِي ذَلِكَ، فَصَحِبْتُ الْفُقَرَاءَ فَاسْتَرَحْتُ "

Avn b. Abdillah şöyle demiştir: "Zenginlerle dost oldum da benden daha fazla üzüntülü olanını görmedim. Zira benden daha güzel giysiler giyinen, benden daha güzel kokular süren birini gördüğüm zaman üzülüyordum. Ancak fakirlerle dost olunca rahatladım."

(٥٦٥٦)- [٢٤٣/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا أَبُو السَّرِيِّ يَعْنِي سَهْلَ بْنَ السَّرِيِّ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: كَانَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " كُنْتُ أُجَالِسُ الأَغْنِيَاءَ، فَكُنْتُ مِنْ أَكْثَرِ النَّاسِ هَمًّا، وَأَكْثَرِهِمْ غَمًّا، أَرَى مَرْكَبًا خَيْرًا مِنْ مَرْكَبِي، وَثَوْبًا خَيْرًا مِنْ ثَوْبِي، فَأَهْتَمُّ، فَجَالَسْتُ الْفُقَرَاءَ فَاسْتَرَحْتُ "

Avn b. Abdillah der ki: "Daha önce zenginlerle oturup kalkardım. Bundan dolayı hepsinden daha fazla derdim ve üzüntüm olurdu. Zira içlerinde bineği ve giysileri benden daha iyi olan kişileri görürdüm. Fakirlerle oturup kalkmaya başlayınca da rahatladım."

(٥٦٥٧)- [٢٤٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: بَلَغَنِي عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: ذُكِرَ لَنَا، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " إِنَّ مِنَ الْعِصْمَةِ أَنْ تَطْلُبَ الشَّيْءَ مِنَ الدُّنْيَا وَلا تَجِدَهُ "، قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: " إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْخَيْرِ أَنْ تَرَى مَا أُوتِيتَ مِنَ الإِسْلامِ عَظِيمًا عِنْدَ مَا زُوِيَ عَنْكَ مِنَ الدُّنْيَا "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Dünyadan korunmanın başka bir şekli de, dünyalık olarak bir şeyler istediğin zaman onu bulamamandır." Yine şöyle demiştir: “En büyük hayırlardan biri, dünya nimetlerinden mahrum bırakıldığın zamanlarda İslâm dininin sana verdiklerini büyük görmendir.”

(٥٦٥٨)- [٢٤٣/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، ثنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " مَا أَحَدٌ يُنْزِلُ الْمَوْتَ حَقَّ مَنْزِلَتِهِ إِلا عَدَّ غَدًا لَيْسَ مِنْ أَجَلِهِ، كَمْ مِنْ مُسْتَقْبِلٍ يَوْمًا لا يَسْتَكْمِلُهُ، وَرَاجٍ غَدًا لا يَبْلُغُهُ، لَوْ تَنْظُرُونَ إِلَى الأَجَلِ وَمَسِيرِهِ لَبَغَضْتُمُ الأَمَلَ وَغُرُورَهُ "، رَوَاهُ مِسْعَرٌ، عَنْ مَعْنٍ، عَنْ عَوْنٍ مِثْلَهُ

Avn b. Abdillah der ki: “Kim ölümü hakkıyla tefekkür ederse, yarını ömründen saymaz. Nice kişiler vardır ki eriştikleri günü tamamlayamaz, yarına erişmeyi umar, ama erişemez. Ecele ve gelişine bakacak olursanız uzun emelden ve onun getirdiği gururdan nefret ederdiniz.”

(٥٦٥٩)- [٢٤٣/٤] حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنَا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنَا مِسْعَرٌ، .حَدَّثَنِي مَعْنٌ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " كَمْ مِنْ مُسْتَقْبِلٍ يَوْمًا لا يَسْتَكْمِلُهُ، وَمُنْتَظِرٍ غَدًا لا يَبْلُغُهُ، لَوْ تَنْظُرُونَ إِلَى الأَجَلِ وَمَسِيرِهِ لأَبْغَضْتُمُ الأَمَلَ وَغُرُورَهُ "، رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنٍ، وَلَمْ يَذْكُرْ مَعْنًا حَدَّثَنَاهُ أَبِي وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ مَعْنٍ، عَنْ عَوْنٍ، مِثْلَهُ

Avn b. Abdillah der ki: “Güne başlayıp da onu bitiremeyen, yarını bekleyip de ona ulaşamayan nice kişi vardır. Şayet ecele ve nasıl işlediğini düşünürseniz umut ve buna bağlı gururdan nefret ederdiniz.”

Başka bir kanalla aynısı zikredilmiştir.

(٥٦٦٠)- [٢٤٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنَا مِسْعَرٌ، عَنْ مَعْنٍ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " بَيْنَا رَجُلٌ بِمِصْرَ فِي بُسْتَانٍ يَنْكُتُ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِيَدِهِ مِسْحَاةٌ، قَالَ: فَكَأَنَّهُ ازْدَرَاهُ، قَالَ: فَقَالَ: بِمَ تُحَدِّثُ نَفْسَكَ؟ فَسَكَت، فَقَالَ: تُحَدِّثُ نَفْسَكَ بِالدُّنْيَا، فَإِنَّ الدُّنْيَا أَجَلٌ حَاضِرٌ، يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ، أَمْ بِالآخِرَةِ؟ فَإِنَّ الآخِرَةَ أَجَلٌ صَادِقٌ، يُفْصَلُ فِيهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، قَالَ: حَتَّى ذَكَرَ أَنَّ لَهَا مَفَاصِلُ كَمَفَاصِلِ اللَّحْمِ، قَالَ: فَكَأَنَّهُ أَعْجَبَهُ قَوْلُهُ، قَالَ:

كُنْتُ أُحَدِّثُ نَفْسِي بِمَا وَقَعَ فِي النَّاسِ، وَذَاكَ فِي فِتْنَةِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: فَسَلْ مَنْ ذَا الَّذِي دَعَاهُ فَلَمْ يُجِبْهُ، وَسَأَلَهُ فَلَمْ يُعْطِهِ، وَتَوَكَّلَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَكْفِهِ، وَوَثِقَ بِهِ فَلَمْ يُنْجِهِ، قَالَ: فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ سَلِّمْنِي وَسَلِّمْ مِنِّي، قَالَ: فَتَجَلَّتِ الْفِتْنَةُ وَلَمْ يُصِبْ مِنِّي أَحَدٌ "

Avn (b. Abdillah) der ki: Zamanında Mısır'da bir adam bahçesinde başını önüne eğip oturmuştu. Bir ara başını kaldırdığında elinde çapasıyla bir adam gördü. Çapalı adam onun bu halini beğenmemiş gibi ona: "Neyi düşünüyorsun?" diye sordu. Adam susup cevap vermeyince, çapalı adam: "Dünyayı mı düşünüyorsun? Oysa dünya gelip geçici bir şeydir ve iyi de kötü de ondan faydalanmaktadır. Yoksa âhireti mi düşünüyorsun? Âhiret de gelmesi hak olan bir safhadır. Orada hak ile batıl birbirinden ayrılacaktır" dedi. Çapalı adam, âhirette hak ile batılın etin kemikten ayrılması gibi ayrılacağını zikretti. Diğer adam sanki adamın bu sözlerinden hoşlanmış olacak ki ona: "Müslümanların içinde bulunduğu bu durumu düşünüyordum" karşılığını verdi. Bu olay da Zübeyr oğullarının fitnesi zamanında olmuştu. Bunun üzerine çapalı adam ona dedi ki: "Varsa dileğin Allah'tan dile! Kim dua etmiş de Allah onun duasına icabet etmemiş? Kim dilemiş de Allah ona bu dilediğini vermemiş? Kim Allah'a tevekkül etmiş de Allah onun ihtiyaçlarını gidermemiş? Kim Allah'a güvenmiş de Allah onu kurtarmamış?" Adam da: "Allahım! Beni fitneden yana, insanları da benden yana selamette kıl!" diye dua etti. Fitne yok olup gitti ve ona hiçbir zararı dokunmadı.

(٥٦٦١)- [٤/٢٤٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالا: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ مَعْنٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: " بَيْنَا رَجُلٌ بِمِصْرَ فِي بُسْتَانٍ زَمَنَ فِتْنَةِ آلِ الزُّبَيْرِ جَالِسًا كَئِيبًا حَزِينًا يَبْكِي يَنْكُتُ فِي الأَرْضِ بِشَيْءٍ مَعَهُ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا صَاحِبُ مِسْحَاةٍ قَدْ مُثِّلَ لَهُ، فَقَالَ: مَالِي أَرَاكَ مَهْمُومًا حَزِينًا؟ فَكَأَنَّهُ ازْدَرَاهُ، فَقَالَ: لا شَيْءَ، فَقَالَ: الدُّنْيَا؟ فَإِنَّ الدُّنْيَا عَرَضٌ حَاضِرٌ، يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ، وَإِنَّ الآخِرَةَ أَجَلٌ صَادِقٌ، يَحْكُمُ فِيهَا مَلِكٌ قَادِرٌ، يَفْصِلُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، حَتَّى ذَكَرَ أَنَّ لَهَا مَفَاصِلَ كَمَفَاصِلِ اللَّحْمِ، مَنْ أَخْطَأَ مِنْهَا شَيْئًا أَخْطَأَ الْحَقَّ، قَالَ: فَأُعْجِبَ بِذَلِكَ مِنْ

كَلامِهِ، فَقَالَ: اهْتِمَامِي بِمَا فِيهِ الْمُسْلِمُونَ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَيُنْجِيكَ بِشَفَقَتِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَسَلْ مَنْ ذَا الَّذِي سَأَلَ اللَّهَ فَلَمْ يُعْطِهِ، أَوْ دَعَا اللَّهَ فَلَمْ يُجِبْهُ، أَوْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَكْفِهِ، أَوْ وَثِقَ بِهِ فَلَمْ يُنْجِهِ، قَالَ: فَعَقَلْتُ الدُّعَاءَ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ سَلِّمْنِي وَسَلِّمْ مِنِّي، قَالَ: فَتَجَلَّتِ الْفِتْنَةُ وَلَمْ تُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا "، قَالَ مِسْعَرٌ: يَرَوْنَهُ الْخَضِرَ عَلَيْهِ السَّلامُ "، رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنٍ، مِنْ دُونِ مَعْنٍ حَدَّثَنَا أَبِي وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: بَيْنَا رَجُلٌ فِي حَائِطٍ فِي فِتْنَةِ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَذَكَرَ نَحْوَهُ

Avn b. Abdillah anlatıyor: Zübeyr oğullarının fitnesi zamanında Mısır'da bir adam bahçesinde sıkıntı ve üzüntü içinde oturmuş ağlıyor, elindeki çöple de toprağı karıştırıyordu. Bir ara başını kaldırdığında elinde çapasıyla bir adam gördü. Çapalı adam ona: "Neden böyle sıkıntılı ve üzüntülüsün?" diye sorunca, adam sanki bu soruyu (Müslümanların içinde bulunduğu durum ortadayken) saçma bulmuş gibi: "Bir şey yok!" karşılığını verdi. Bunun üzerine elinde çapası olan adam: "Dünya için mi? Oysa dünya gelip geçici bir şeydir ve iyi de, kötü de ondan faydalanmaktadır. Yoksa âhiretin için mi üzülüyorsun? Âhirette gelmesi hak olan bir safhadır. Orada hak ile batıl birbirinden ayrılacaktır" dedi.

Adam, kıyamet gününde hak ile batılın etin kemikten ayrılması gibi ayrılacağını, onun için haktan az bir sapma da olsa dahi orada açığa çıkacağını zikretti. Üzüntülü adam sanki adamın bu sözlerinden hoşlanmış olacak ki ona: "Müslümanların içinde bulunduğu bu duruma üzülüyorum" karşılığını verdi. Bunun üzerine çapalı adam ona dedi ki: "Müslümanlara karşı olan bu şefkatinden dolayı Allah seni bu durumdan kurtaracaktır. Varsa dileğin Allah'tan dile! Kim dilemiş de Allah ona bu dilediğini vermemiş? Kim dua etmiş de Allah onun duasına icabet etmemiş? Kim Allah'a tevekkül etmiş de Allah onun ihtiyaçlarım gidermemiş? Kim Allah'a güvenmiş de Allah onu kurtarmamış?" Üzüntülü adam şöyle demiştir: "Adamın bu söylediğini aklımda tuttum ve: «Allahım! Beni fitneden yana, insanları da benden yana selamette kıl!» diye dua ettim. Fitne yok olup gitti ve bana hiçbir zararı dokunmadı."

Başka bir kanalla gelen rivayette (ravi) Mis'ar, çapalı şahsın Hz. Hızır olduğu inancından söz etmiştir.

(٥٦٦٢)- [٢٤٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ بِهَذِهِ: " أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّي أُوصِيكَ بِوَصِيَّةِ اللَّهِ الَّتِي حِفْظُهَا سَعَادَةٌ لِمَنْ حَفِظَهَا، وَإِضَاعَتُهَا شَقَاوَةٌ لِمَنْ ضَيَّعَهَا، وَرَأْسُ التَّقْوَى الصَّبْرُ، وَتَحْقِيقُهَا الْعَمَلُ، وَكَمَالُهَا الْوَرَعُ، وَأَنَّ تَقْوَى اللَّهِ شَرْطُهُ الَّذِي اشْتَرَطَ، وَحَقُّهُ الَّذِي افْتَرَضَ، وَالْوَفَاءُ بِعَهْدِ اللَّهِ أَنْ تُجْعَلَ لَهُ وَلا تُجْعَلَ لِمَنْ دُونِهِ، فَإِنَّمَا يُطَاعُ مَنْ دُونَهُ بِطَاعَتِهِ، وَإِنَّمَا تُقَدَّمُ الأُمُورُ وَتُؤَخَّرُ بِطَاعَتِهِ، وَأَنْ يُنْقَضَ كُلُّ عَهْدٍ لِلْوَفَاءِ بِعَهْدِهِ، وَلا يُنْقَضُ عَهْدُهُ لِلْوَفَاءِ بِعَهْدِ غَيْرِهِ، هَذَا إِجْمَاعٌ مِنَ الْقَوْلِ، لَهُ تَفْسِيرٌ لا يُبْصِرُهُ إِلا الْبَصِيرُ، وَلا يَعْرِفُهُ إِلا الْيَسِيرُ "

Avn b. Abdillah arkadaşlarına şöyle yazardı: "Derim ki: Sana Allah'ın vasiyetini yapmaktayım. Bu vasiyeti yerine getiren saadete erer. Zayi eden ise bedbaht olur. Takvanın başı sabırdır. Onu gerçekleştirecek ise ameldir. Kemale erdirecek şey ise günahlardan sakınmadır. Takva, Allah'ın koştuğu şartı, emrettiği farzıdır. Allah'a verilen ahde vefa da, yaptığın amelleri başkaları için değil, sadece Allah için yapmandır. Başkalarına, sadece Ona itaat olan şeylerde itaat edilir. İşler sadece Ona itaat etmekle ileri ve geri kalır. Onun ahdini yerine getirmek için bütün ahidler bozulur. Başkalarının ahdini yerine getirmek için Ona verilen ahid bozulmaz. Bunlar sözlerden bir demettir. Onların yorumu vardır ve o yorumu sadece basiret sahipleri anlarlar."

(٥٦٦٣)- [٢٤٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ، وَأَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالا: ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، ثنا حَجَّاجٌ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " الْخَيْرُ مِنَ اللَّهِ كَثِيرٌ، وَلَكِنَّهُ لا يُبْصِرُهُ مِنَ النَّاسِ إِلا يَسِيرٌ، وَهُوَ لِلنَّاسِ مِنَ اللَّهِ مَعْرُوضٌ، وَلَكِنَّهُ لا يُبْصِرُهُ مَنْ لا يَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَلا يَجِدُهُ مَنْ لا يَبْتَغِيهِ، وَلا يَسْتَوْجِبُهُ مَنْ لا يَعْلَمُ بِهِ، أَلَمْ تَرَوْا إِلَى كَثْرَةِ نُجُومِ السَّمَاءِ، فَإِنَّهُ لا يَهْتَدِي بِهَا إِلا الْعُلَمَاءُ "، زَادَ أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ فِي حَدِيثِهِ: " وَرَأْسُ التَّقْوَى الصَّبْرُ، وَتَحْقِيقُهَا الْعَمَلُ، وَكَمَالُهَا الْوَرَعُ " وَلَمْ يَذْكُرِ الْحَسَنُ فِي رِوَايَتِهِ حَجَّاجًا

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Allah'ın ihsan ettiği hayırlar çoktur; ancak insanların çok azı bu hayırların farkındadır. Bu hayırlar, Allah tarafından herkese sunulmuş, ancak bakmayanlar göremez, aramayanlar bulamaz ve bunun farkında olmayanlar da böylesi hayırları hak edemez. Görmez misin gökte ne kadar çok yıldız var? Ama ancak ilim sahibi kişiler, bu yıldızlarla yolunu bulabilir." Ahmed b. Nasr, rivâyetinde şunu da eklemiştir: "Takvanın başı sabır, hakikati amel, kemali ise vera' (günaha girme korkusu)dur."

(٥٦٦٤)- [٢٤٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا أَبُو النَّضْرِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي الْمَسْعُودِيَّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " أَزْهَدُ النَّاسِ فِي عَالِمٍ أَهْلُهُ "، وَكَانَ يَضْرِبُ مَثَلَ ذَلِكَ كَالسِّرَاجِ بَيْنَ أَظْهُرِ الْقَوْمِ يَسْتَصْبِحُ النَّاسُ مِنْهُ وَيَقُولُ أَهْلُ الْبَيْتِ: إِنَّمَا هُوَ مَعَنَا وَفِينَا، فَلَمْ يَفْجَأْهُمْ إِلا وَقَدْ طُفِئَ السِّرَاجُ، فَأَمْسَكَ النَّاسُ مَا اسْتَصْبَحُوا مِنْ ذَلِكَ "

Mes'ûdî bildiriyor: Avn (b. Abdillah): "İnsanlar arasında âlime en az değer verenler, o âlimin ailesidir" derdi ve şöyle örnek verirdi: "İnsanlar arasında bir kandil düşünün. İnsanlar onunla aydınlanırken, ev halkı: «Bu kandil, bizimledir ve bizimdir» derler. Ancak ansızın kandilin söndüğünü görürler. İnsanlar da ondan aldıkları ışığa (ilme) sahip çıkarlar."

(٥٦٦٥)- [٢٤٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ، ثنا قُرَّةُ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " مَثَلُ الَّذِي يَطْلُبُ عِلْمَ الأَحَادِيثِ وَيَتْرُكُ الْقُرْآنَ، مَثَلُ رَجُلٍ آخِذٍ بَابَ زِرِيبَةٍ فِيهَا غَنَمٌ، فَمَرَّتْ بِهِ ظِبَاءٌ، فَاتَّبَعَهَا يَطْلُبُهَا فَلَمْ يُدْرِكْهَا، فَرَجَعَ فَوَجَدَ غَنَمَهُ قَدْ خَرَجَتْ، فَلا هَذِهِ أَدْرَكَ، وَلا هَذِهِ أَدْرَكَ "

Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Şöyle denirdi: "Kur'ân'ı bırakıp hadis ilmi tahsil etmek isteyen, içinde koyun olan bir ağılın kapısını tutan, oradan geçen bir ceylanın peşinden gidip döndüğünde koyunların çıkıp gitmiş olduğunu gören ve böylece ne koyunları elde edebilen, ne de ceylanı yakalayabilen adama benzer."

(٥٦٦٦)- [٢٤٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا حَجَّاجُ، ثنَا قُرَّةُ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " كَانُوا يُمَثِّلُونَ مَثَلَ الَّذِي يَسْمَعُ الْقُرْآنَ إِذَا قُرِئَ وَلا يُؤْمِنُ مَثَلَ جَيْشٍ خَرَجُوا فَغَنِمُوا، فَقَسَمُوا الْغَنَائِمَ، فَأَعْطُوا بَعْضَهُمْ، وَلَمْ يُعْطُوا بَعْضًا، فَقَالُوا: كُنَّا جَمِيعًا، مَا شَأْنُنَا لا نُعْطَى؟ فَقَالَ: إِنَّكُمْ لَمْ تَكُونُوا تُؤْمِنُونَ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: “Eskiden şöyle denirdi: Kur’ân okunduğunda, dinleyip iman etmeyen; savaşa çıkıp ganimet elde eden ve bu ganimeti taksim ederken bazılarına verip bazılarına vermeyen, bunun üzerine ganimet alamayanların: «Biz de sizinle beraberdik. Neden bize de ganimetten verilmiyor?» diyen, onlara da: «Siz savaşı kazanacağımıza inanmamıştınız» diye cevap verilen kişiye benzer.”

(٥٦٦٧)- [٢٤٦/٤] حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْوَاعِظُ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ السَّمْتِيُّ، ثَنَا أَبُو الْمُحَيَّاةِ، عَنْ مَعْنٍ، قَالَ: كَانَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَحْيَانًا يَلْبَسُ الْخَزَّ وَأَحْيَانًا يَلْبَسُ الصُّوفَ وَالْبَتَّ وَنَحْوَهُ، قَالَ: فَقِيلَ لَهُ فِي ذَاكَ، فَقَالَ: " أَلْبَسُ الْخَزَّ لِئَلا يَسْتَحِي ذُو الْهَيْئَةِ أَنْ يَجْلِسَ إِلَيَّ، وَأَلْبَسُ الصُّوفَ لِئَلا يَهَابَنِي ضُعَفَاءُ النَّاسِ أَنْ يَجْلِسُوا إِلَيَّ "

Ma’n bildiriyor: Avn b. Abdillah bazen ipek, bazen de yün elbise giyerdi. Hiçbir zaman kaba ve buna benzer elbiseler giymezdi. Kendisine bunun sebebi sorulunca: “Yanıma gelen ve güzel giyinen kişilerin çekinmemesi için ipek karışımı elbiseler giyiyorum. İnsanların zayıf olanlarının yanımda oturmaya çekinmemesi için de yün elbise giyiyorum” cevabını verdi.

(٥٦٦٨)- [٢٤٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " قَدْ وَرَدَ الأَوَّلُ وَالآخِرُ مُتْعَبٌ مُنْتَظِرٌ، فَأَصْلِحُوا مَا تَقْدِمُونَ عَلَيْهِ بِمَا تَظْعَنُونَ عَنْهُ، فَإِنَّ الْخَلْقَ لِلْخَالِقِ، وَالشُّكْرَ لِلْمُنْعِمِ، وَإِنَّ الْحَيَاةَ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْبَقَاءَ بَعْدَ الْقِيَامَةِ "

Avn b. Abdillah der ki: “Öncekiler de, sonrakiler de yorgun ve umutlar peşinde olacaklardır. Siz bırakıp gideceğiniz yeri (dünyayı) değil de gideceğiniz yeri (âhireti) ıslah edin. Tüm mahlukat onları yaratanın, şükretme nimet verenindir. Asıl hayat ölümden, bekâ da kıyametten sonradır."

(٥٦٦٩)- [٢٤٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " إِنَّ مِنْ تَمَامِ التَّقْوَى أَنْ تَبْتَغِيَ إِلَى مَا قَدْ عَلِمْتَ مِنْهَا عِلْمَ مَا لا تَعْلَمْ، وَإِنَّ النَّقْصَ فِيمَا قَدْ عَلِمْتَ تَرْكُ ابْتِغَاءِ الزِّيَادَةِ فِيهِ، وَإِنَّمَا يَحْمِلُ الرَّجُلَ عَلَى تَرْكِ ابْتِغَاءِ الزِّيَادَةِ فِيهِ قِلَّةُ الانْتِفَاعِ بِمَا قَدْ يَعْلَمُ "

Avn b. Abdillah der ki: "Bildiğin şeylerden yola çıkarak bilmediğin şeyleri öğrenmeye çalışmak, takvayı tamamlayan unsurlardan biridir. Bildiğin şeylerin kusuru da daha fazla bilmek için çaba göstermemendir. Kişi, ancak bildiği şeylerden az faydalanıyorsa daha fazla bilmek için herhangi bir çabanın içine girmez."

(٥٦٧٠)- [٢٤٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " إِنَّ مِنْ كَمَالِ التَّقْوَى أَنْ تَبْتَغِيَ إِلَى مَا قَدْ عَلِمْتَ مِنْهَا مَا لَمْ تَعْلَمْ، وَاعْلَمْ أَنَّ النَّقْصَ فِيمَا قَدْ عَلِمْتَ تَرْكُ ابْتِغَاءِ الزِّيَادَةِ فِيهِ، وَإِنَّمَا يَحْمِلُ الرَّجُلُ عَلَى تَرْكِ الْعِلْمِ قِلَّةُ الانْتِفَاعِ بِمَا قَدْ عَلِمَ "

Avn b. Abdillah der ki: "Bildiğin şeylerden yola çıkarak bilmediğin şeyleri öğrenmeye çalışmak, takvayı tamamlayan unsurlardan biridir. Bildiğin şeylerin kusuru da daha fazla bilmek için çaba göstermemendir. Kişi, ancak bildiği şeylerden az faydalanıyorsa daha fazla bilmek için herhangi bir çabanın içine girmez."

(٥٦٧١)- [٢٤٦/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " الْيَوْمَ الْمِضْمَارُ، وَغَدًا السَّبَّاقُ، وَالسَّبْقَةُ الْجَنَّةُ، وَالْغَايَةُ النَّارُ، فَبِالْعَفْوِ تَنْجُونَ، وَبِالرَّحْمَةِ تَدْخُلُونَ، وَبِالأَعْمَالِ تَقْتَسِمُونَ الْمَنَازِلَ "

Avn b. Abdillah b. Utbe şöyle derdi: "Bugün talim, yarın ise yarış günüdür. Ödül Cennet, amaç da Cehenneme girecekleri (kazanamayanları) belirlemektir. Affetme ile kurtulur, rahmet ile Cennete girersiniz, amellerinizle ise Cennetteki mertebeleri paylaşırsınız."

(٥٦٧٢)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " كَفَى بِكَ مِنَ الْكِبْرِ أَنْ تَرَى لَكَ فَضْلا عَلَى مَنْ هُوَ مِنْ دُونِكَ، وَكَانُوا يَقُولُونَ: ذِلُّوا عِنْدَ الطَّاعَةِ وَعِزُّوا عِنْدَ الْمَعْصِيَةِ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "(Durumu) senden aşağıda olan birine göre kendini daha üstün (durumda) görmen, kibir olarak sana yeter. Zira «Allah'a itaat ederken zelil, günah anında ise (Şeytana karşı) aziz olun!» derlerdi."

(٥٦٧٣)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " بِحَسْبِكَ كِبرًا أَنْ تَأْخُذَ بِفَضْلِكَ عَلَى غَيْرِكَ "

Avn b. Abdillah der ki: "Kendini başkasında olmayan özelliklerinde onlardan üstün görmen kibir olarak sana yeterlidir."

(٥٦٧٤)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا حُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا اللَّيْثُ، ثنا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لِيُدْخِلُ الْجَنَّةَ قَوْمًا، فَيُعْطِيَهُمْ حَتَّى يَتَمَلَّوْا، وَفَوْقَهُمْ نَاسٌ فِي الدَّرَجَاتِ الْعُلَى، فَلَمَّا نَظَرُوا إِلَيْهِمْ عَرَفُوهُمْ، فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا، إِخْوَانُنَا كُنَّا مَعَهُمْ، فَبِمَ فَضَّلْتَهُمْ عَلَيْنَا؟ فَيَقُولُ: هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ، إِنَّهُمْ كَانُوا يَجُوعُونَ حِينَ تَشْبَعُونَ، وَيَظْمَئُونَ حِينَ تَرْوُونَ، وَيَقُومُونَ حِينَ تَنَامُونَ، وَيَشْخَصُونَ حِينَ تَخْفِضُونَ "

Avn b. Abdillah der ki: Allah bir topluluğu cennete sokar ve istedikleri kadar onlara nimetler verir. Onların da üstünde yüksek makamlarda başkaları da vardır. Onlara baktıkları zaman tanırlar ve: "Rabbimiz! Onlar birlikte olduğumuz kardeşlerimizidir. Neden onları bizden üstün tuttun?" diye sorarlar. Allah: "Heyhat! Heyhat! Sizler tokken onlar aç, sizler suya kanmışken onlar susuz olurlardı. Sizler uykudayken onlar namaza durur, sizler baş eğerken onlar dik duruyorlardı" karşılığını verir.

(٥٦٧٥)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " كَانَ الْفُقَهَاءُ يَتَوَاصَوْنَ بَيْنَهُمْ بِثَلاثٍ، وَيَكْتُبُ بِذَلِكَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ: مَنْ عَمِلَ لآخِرَتِهِ كَفَاهُ اللَّهُ لِدُنْيَاهُ، وَمَنْ أَصْلَحَ سَرِيرَتَهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلانِيَتَهُ، وَمَنْ أَصْلَحَ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ "، رَوَاهُ مِسْعَرٌ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِيِّ، عَنْ عَوْنٍ مِثْلَهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسٍ الْهَاشِمِيُّ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ الْبَحْرَانِيُّ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ بِهِ

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: Fakihler, birbirlerine üç şeyi tavsiye ederlerdi ve birbirlerine şöyle yazarlardı: “Allah, âhireti için amel edenin dünyadaki ihtiyacım giderir, gizli hallerini ıslah edenin açık hallerini ıslah eder, Allah ile arasını düzeltenin halk ile arasını düzeltir.”

(٥٦٧٦)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، ثَنَا قُرَّةُ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَلا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا﴾، قَالَ: " إِنَّ نَاسًا يَضَعُونَهَا عَلَى غَيْرِ مَوْضِعِهَا، إِنَّمَا هِيَ: أَقْبِلْ عَلَى طَاعَةِ رَبِّكَ وَعِبَادَتِهِ "

Kurre bildiriyor: Avn b. Abdillah: “**Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) âhiret yurdunu iste, ama dünyadan da nasibini unutma**”[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: “Bazıları Allah’ın kendilerine ihsan ettiği malı hakkı olmayan yerlerde harcarlardı. Oysa onu yerinde kullanıp infak etmek Allah’a itaat ve ibadet konusunda daha uygundur.”

(٥٦٧٧)- [٢٤٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ حِينَ يَعِظُ النَّاسَ: " إِنَّهُ لَيَخْشَى اللَّهَ مَنْ هُوَ أَبْرَأُ مِنَّا، وَإِنَّا لَنَخْشَى مَنْ لا يَمْلِكُنَا، وَكَيْفَ يَخَافُ الْبَرِيءُ، أَمْ كَيْفَ يَأْمَنُ الْمُسِيءُ؟ ثُمَّ يَقُولُ: وَيْلِي، يَخَافُ الْبَرِيءُ بِفَضْلِ عِلْمِهِ، وَيَأْمَنُ الْمُسِيءُ لِنَقْصِ عَقْلِهِ "

---

[1] Kasas Sur. 77

Muhammed b. Aclân bildiriyor: Avn b. Abdillah, Müslümanlara öğüt verdiği zaman şöyle derdi: "Bizden daha iyiler Allah'tan korkarken bizler, üzerimizde herhangi bir tasarrufu bulunmayan şeylerden korkuyoruz. Peki, iyiler Allah'tan nasıl korkar? Veya kötü biri Allah'a karşı kendini nasıl güvende hisseder?" Sonra şöyle devam ederdi: "Vay halime! İyiler ilminden dolayı Allah'tan korkarken, kötüler ise akıllarının noksanlığından dolayı yaptıkları kötülüklere rağmen kendilerini güvende hissederler."

(٥٦٧٨)- [٢٤٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " مَلَّ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ مَلَّةً، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ حَدَّثْتَنَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ﴾ ، ثُمَّ نَعَتَهُ، فَقَالَ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ، ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ، قَالَ: ثُمَّ مَلُّوا مَلَّةً أُخْرَى، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ حَدَّثْتَنَا فَوْقَ الْحَدِيثِ وَدُونَ الْقَصَصِ، قَالَ وَكِيعٌ: يَعْنُونَ الْقُرْآنَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْءَانَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ﴾ ، قَالَ: فَأَرَادُوا الْحَدِيثَ فَدَلَّهُمْ عَلَى أَحْسَنِ الْحَدِيثِ، وَأَرَادُوا الْقَصَصَ فَدَلَّهُمْ عَلَى أَحْسَنِ الْقَصَصِ "

Avn b. Abdillah der ki: Bir defasında Peygamberimizin (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bir bıkkınlık yaşayınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize bir şeyler anlatsan" dediler. Bunun üzerine Allah: **"Allah sözün en güzelini indirdi..."** [1] âyetini inzal buyurdu. Ardından "Birbiriyle uyumlu, bıkılmadan okunan bir Kitâb olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitâb'ın etkisinden tüyleri ürperir, sonra hem bedenleri, hem de gönülleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar" buyurarak bu sözlerin nasıl olduğunu anlattı. Başka bir defasında ashâb yine bir bıkkınlık yaşayınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize kıssalar (Kur'ân) dışında bir şeyler anlatsan" dediler. Bunun üzerine Allah: **"Elif. Lâm. Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir. Anlayasınız diye biz**

---

[1] Zümer Sur. 23

onu Arapça bir Kur'ân olarak indirdik. Biz, sana bu Kur'an'ı vahyetmekle geçmiş milletlerin haberlerini sana en güzel bir şekilde anlatıyoruz. Gerçek şu ki, sen bundan önce (bu haberleri) elbette bilmeyenlerden idin"[1] ayetlerini indirdi. Onlar Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bazı sözler söylemesini istediler, Allah onlara sözlerin en güzelini gösterdi. Bazı kıssalar anlatmasını istediler, yine kıssaların en güzelini onlara gösterdi.

(٥٦٧٩)- [٢٤٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " إِنَّ الْحِلْمَ وَالْحَيَاءَ وَالْعِيَّ، عِيُّ اللِّسَانِ لا عِيَّ الْقَلْبِ، وَالْفِقْهَ مِنَ الإِيمَانِ، وَهُنَّ مِمَّا يُنْقِصْنَ مِنَ الدُّنْيَا وَيَزِدْنَ فِي الآخِرَةِ، وَمَا يَزِدْنَ فِي الآخِرَةِ أَكْثَرُ مِمَّا يُنْقِصْنَ مِنَ الدُّنْيَا، أَلا وَإِنَّ الْبَذَاءَ وَالْجَفَاءَ وَالْبَيَانَ مِنَ النِّفَاقِ، وَهُنَّ مِمَّا يَزِدْنَ فِي الدُّنْيَا وَيُنْقِصْنَ مِنَ الآخِرَةِ وَمَا يُنْقِصْنَ مِنَ الآخِرَةِ أَكْثَرُ مِمَّا يُزِدْنَ فِي الدُّنْيَا "

Avn der ki: "Hilim (ağırbaşlılık), hayâ (utanma duygusu), sade konuşma ve dinde kavrayış, imandandır. Bunlar kişinin dünyadaki kazancını azaltır, âhiretteki kazancını ise arttırırlar. Ancak âhirette kazandırdıkları dünyada kaybettirdiklerinden daha fazladır. Müstehcenlik, kabalık ve edebi konuşmak ise nifaktandır. Bunlar da kişinin dünyadaki kazancını arttırır, âhiretteki kazancını ise azaltırlar. Ancak âhirette kaybettirdikleri dünyada kazandırdıklarından çok daha fazladır."

(٥٦٨٠)- [٢٤٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " قَالَ لِرَجُلٍ مِنَ الْفُقَهَاءِ: ﴿مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ﴾، فَقَالَ الْفَقِيهُ: وَاللَّهِ إِنَّهُ لِيَجْعَلُ لَنَا الْمَخْرَجَ وَمَا بَلَغْنَا مِنَ التَّقْوَى مَا هُوَ أَهْلُهُ، وَإِنَّهُ لَيَرْزُقُنَا وَمَا اتَّقَيْنَاهُ كَمَا يَنْبَغِي، وَإِنَّهُ لِيَجْعَلُ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا وَمَا اتَّقَيْنَاهُ، وَإِنَّا لَنَرْجُو الثَّالِثَةَ: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهِ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا﴾ "

---

[1] Yûsuf Sur. 1-3

Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Fakihlerden birine: **"Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan kimseye kurtuluş yolu sağlar, ona beklemediği yerden rızık verir"**[1] âyetleri sorulduğunda fakih şöyle cevap vermiştir: "Vallahi Allah bizlere kurtuluş yollarını veriyor; ancak biz yine de layıkıyla kendisine karşı takvalı (müttaki) olamıyoruz. Allah, bizlere rızıklar veriyor; ancak layıkıyla kendisinden sakınmıyoruz. İşlerimizde bizlere kolaylıklar sağlıyor; ama biz yine de kendisinden layıkıyla korkmuyoruz. Buna rağmen biz yine de üçüncü şeyin, yani: **"Kim Allah'tan korkarsa Allah onun kötülüklerini örter ve onun mükâfatını arttırır"**[2] gibi bir beklentinin içindeyiz."

(٥٦٨١)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " كَانَ أَخَوَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: مَا أَخْوَفُ عَمَلٍ عَمِلْتَهُ عِنْدَكَ؟ فَقَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلا أَخْوَفَ عِنْدِي مِنْ أَنِّي مَرَرْتُ بَيْنَ قَرَاحَيْ سُنْبُلٍ، فَأَخَذْتُ مِنْ أَحَدِهَا سُنْبُلَةً، ثُمَّ نَدِمْتُ، فَأَرَدْتُ أَنْ أُلْقِيَهَا فِي الْقَرَاحِ الَّذِي أَخَذْتُهَا مِنْهُ فَلَمْ أَدْرِ أَيُّ الْقَرَحَيْنِ هُوَ، فَطَرَحْتُهَا فِي أَحَدِهِمَا، فَأَخَافُ أَنْ أَكُونَ قَدْ طَرَحْتُهَا فِي الْقَرْحِ الَّذِي لَمْ آخُذْهَا مِنْهُ، فَمَا أَخْوَفُ عَمَلٍ عَمِلْتَهُ أَنْتَ عِنْدَكَ؟ قَالَ: إِنَّ أَخْوَفَ عَمَلٍ عَمِلْتُهُ عِنْدِي، إِذَا قُمْتُ فِي الصَّلاةِ أَخَافُ أَنْ أَكُونَ أَحْمِلُ عَلَى إِحْدَى رِجْلَيَّ فَوْقَ مَا أَحْمِلُ عَلَى الأُخْرَى، قَالَ: وَأَبُوهُمَا يَسْمَعُ كَلامَهُمَا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَا صَادِقَيْنِ فَاقْضِهِمَا قَبْلَ أَنْ يُفْتَنَا، فَمَاتَا، قَالَ: فَمَا نَدْرِي أَيُّ هَؤُلاءِ أَفْضَلُ؟ قَالَ يَزِيدُ: الأَبُ أَرَى أَفْضَلُ

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: İsrâil oğullarından iki kardeş vardı. Bir gün biri diğerine: "Seni korkutan en büyük amelin nedir?" diye sorunca, kardeşi dedi ki: "Bir defasında giderken iki buğday yığını gördüm ve birinden bir buğday başağı alıp yoluma devam ettim. Daha sonra pişman oldum ve başağı aldığım yere koymak istedim. Ancak hangi yığından aldığımı hatırlamadığım için iki yığından birine koyup yoluma devam ettim. Başağı, aldığım yığından başkasına koymuş olmaktan korkuyorum.

---

[1] Talâk Sur. 2-3

[2] Talâk Sur. 5

Kendisinden korktuğum en büyük amelim de budur!" Sonra: "Peki senin korktuğun en büyük amelin hangisidir?" diye sorunca bu kez diğer kardeş dedi ki: "Bir defasında gece namazına kalktım. Namazdayken bir ayağıma diğerinden daha fazla basmış olmaktan korkuyorum. Benim de kendisinden korktuğum en büyük amelim bu!" Bu arada babaları da gizlice onları dinliyordu. Onların bu anlattıklarını işittikten sonra: "Allahım! Şayet doğruyu söylüyorlarsa fitneye maruz kalıp da bozulmadan önce onları katına al!" diye dua etti ve oracıkta öldüler.

İbn Avn der ki: "Bunlardan hangisinin daha üstün olduğunu bilemiyoruz." Yezîd ise: "Bence babaları ikisinden de üstün!" demiştir.

(٥٦٨٢)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ الْحَسَنُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: دَخَلَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مَسْجِدًا بِالْكُوفَةِ، فَلَفَّ رِدَاءَهُ، ثُمَّ اتَّكَأَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: " أَعْمِرُوهَا وَلَوْ أَنْ تَتَكَّئُوا فِيهَا "

Ebû İbrâhîm Hasan b. Yezîd der ki: Avn b. Abdillah Kûfe'de bir mescide girdi. Abasını toplayıp üzerine yaslandı ve: "İçinde uzanacak olsanız da mescidleri boş bırakmayın" dedi.

(٥٦٨٣)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي هَارُونَ مُوسَى، قَالَ: " كَانَ عَوْنٌ يُحَدِّثُنَا وَلِحْيَتُهُ تَرْتِشُ بِالدُّمُوعِ "

Ebû Hârun der ki: Avn b. Abdillah b. Utbe bizlere bir şeyler anlattığı zaman sakalı gözyaşlarıyla ıslanırdı.

(٥٦٨٤)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، ثنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " مَا أَقْبَحَ السَّيِّئَاتِ بَعْدَ السَّيِّئَاتِ، وَمَا أَحْسَنَ الْحَسَنَاتِ بَعْدَ السَّيِّئَاتِ، وَأَحْسَنُ مِنْ ذَلِكَ الْحَسَنَاتُ بَعْدَ الْحَسَنَاتِ "

Avn (b. Abdillah) der ki: "Kötülükten sonra başka bir kötülük daha yapmak ne çirkin şeydir! Bir kötülükten sonra bir iyilik yapmak ne güzel şeydir. En güzeli de bir iyilikten sonra başka bir iyilik daha yapmaktır."

(٥٦٨٥)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا حَجَّاجُ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " مَا أَحْسِبُ أَحَدًا تَفَرَّغَ لِعَيْبِ النَّاسِ إِلا مِنْ غَفْلَةٍ غَفَلَهَا عَنْ نَفْسِهِ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "İnsanların kusurlarıyla meşgul olanların, bunu ancak kendi nefislerinden gafil olmaları sebebiyle yaptıklarını görüyorum."

(٥٦٨٦)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا حَجَّاجٌ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " جَالِسُوا التَّوَّابِينَ، فَإِنَّهُمْ أَرَقُّ النَّاسِ قُلُوبًا "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Çokça tövbe edenlerle birlikte olun; zira onlar insanlar içinde en yumuşak kalbe sahip olan kimselerdir."

(٥٦٨٧)- [٢٤٩/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، ثنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " مَنْ كَانَ فِي صُورَةٍ حَسَنَةٍ، أَوْ فِي مَوْضِعٍ لا يُشِينُهُ، وَوُسِّعَ عَلَيْهِ مِنَ الرِّزْقِ، ثُمَّ تَوَاضَعَ لِلَّهِ كَانَ مِنْ خَاصَّةِ اللَّهِ "

Avn b. Abdillah der ki: "Her kimin güzel bir sureti varsa veya arzuladığı güzel bir konumdaysa ve bol miktarda da rızkı varsa, bunlarla birlikte de Allah'a karşı tevazu içerisindeyse Allah'ın has kullarından olur."

(٥٦٨٨)- [٢٥٠/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ أَحْسَنَ اللَّهُ صُورَتَهُ، وَأَحْسَنَ رِزْقَهُ، وَجَعَلَهُ فِي مَنْصِبٍ صَالِحٍ، ثُمَّ تَوَاضَعَ لِلَّهِ، فَهُوَ مِنْ خَالِصِي أَهْلِ اللَّهِ "

Avn (b. Abdillah) der ki: "Allah'ın güzel bir surette yarattığı, güzel bir rızık verdiği, iyi bir konuma getirdiği kişi Allah için tevazu gösterirse Allah'ın has kullarından biri demektir."

(٥٦٨٩)- [٢٥٠/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ، كَانَ يَقُولُ: " لا

تَعْجَلْ بِمَدْحِ أَحَدٍ وَلا ذَمِّهِ، فَإِنَّهُ رُبَّ مَنْ يَسُرُّكَ الْيَوْمَ يَسُوءُكَ غَدًا، وَرُبَّ مَنْ يَسُوءُكَ الْيَوْمَ يَسُرُّكَ غَدًا "

Avn b. Abdillah bildiriyor: İbn Mes'ûd şöyle derdi: "Birini övmede ve yermede acele etme. Bugün hoşuna giden yarın hoşuna gitmeyebilir. Bugün hoşuna gitmeyen yarın hoşuna gidebilir."

(٥٦٩٠)- [٢٥٠/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ عَاصِمٍ الْكَلْبِيُّ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ صَدَقَةَ الْكَيْسَانِيُّ، وَكَانَ يُقَالُ أَنَّهُ مِنَ الأَبْدَالِ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " فَوَاتِحَ التَّقْوَى حُسْنُ النِّيَّةِ، وَخَوَاتِيمُهَا التَّوْفِيقُ، وَالْعَبْدُ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ بَيْنَ هَلَكَاتٍ، وَشُبُهَاتٍ، وَنَفْسٍ تَحْطِبُ عَلَى شِلْوِهَا، وَعَدُوٍّ مَكِيدٍ غَيْرِ غَافِلٍ وَلا عَاجِزٍ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا﴾ "

Avn b. Abdillah der ki: "Takvanın başı hüsnü niyet, sonu muvaffakiyettir. Kul da bu ikisi arasında sıkıntılara, şüphelere, arzularının peşinden gitmek isteyen bir nefse, asla gafil ve aciz olmayan bir düşmana maruz kalır." Avn sonra şu âyeti okudu: **"Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak cehennem ahalisinden olmaya çağırır."**[1]

(٥٦٩١)- [٢٥٠/٤] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " رَأَيْنَا صَدَأَ الْقُلُوبِ إِنَّمَا يَكُونُ مِنْ كَثْرَةِ الذُّنُوبِ، وَرَأَيْنَا جَلاءَهَا إِنَّمَا يَكُونُ مِنْ قِبَلِ التَّوْبَةِ، حَتَّى تَدَعَ الْقُلُوبَ كَالسَّيْفِ النَّقِيِّ الْمُرْهَفِ "

Avn b. Abdillah der ki: "Kalbin pasının günahların çokluğundan, temizlenmesinin ise tövbeyle olduğunu gördük. Öyle ki tövbe, kalbi temiz ve sivri uçlu bir kılıç gibi yapar."

---

[1] Fâtır Sur. 6

(٥٦٩٢)- [٢٥٠/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ، ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ عَمْرٍو الْكَلْبِيُّ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو الْعِجْلِ الأَسَدِيُّ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قُلْتُ: " قَلْبُ التَّائِبِ بِمَنْزِلَةِ الزُّجَاجَةِ، يُؤَثِّرُ فِيهِ جَمِيعُ مَا أَصَابَهَا، وَالْمَوْعِظَةُ إِلَى قُلُوبِهِمْ سَرِيعَةٌ، وَهُمْ إِلَى الرِّقَةِ أَقْرَبُ، فَدَاوُوهَا مِنَ الذُّنُوبِ بِالتَّوْبَةِ، فَلَرُبَّ تَائِبٍ دَعَتْهُ تَوْبَتُهُ إِلَى الْجَنَّةِ حَتَّى أَوْفَدَتْهُ عَلَيْهَا، وَجَالِسُوا التَّوَّابِينَ، فَإِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ إِلَى التَّوَّابِينَ أَقْرَبُ "

Avn b. Abdillah der ki: "Tövbe edenin kalbi cam şişe gibidir. Bu şişeye değecek her şey onu etkiler. Öğüt, böylesi kişilerin kalplerine daha hızlı bir şekilde etki eder. Bu kişiler şefkate daha yakındır. Günahkâr kalplerin ilacı tövbedir. Bazen bir tövbe, sahibini Cennete davet ederse onu Cennete sokmadan da bırakmaz. Bunun için çokça tövbe edenlerle birlikte olun ki, Allah'ın rahmeti böylesi kimselere çok daha yakındır."

(٥٦٩٣)- [٢٥١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، ثنا سَالِمُ بْنُ نُوحٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُوسَى الْقُرَشِيِّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " جَرَائِمُ التَّوَّابِينَ مَنْصُوبَةٌ بِالنَّدَامَةِ نُصْبَ أَعْيُنِهِمْ، لا تَقَرُّ لِلتَّائِبِ فِي الدُّنْيَا عَيْنٌ كُلَّمَا ذَكَرَ مَا اجْتَرَحَ عَلَى نَفْسِهِ "

Avn b. Abdillah der ki: "Çokça tövbe edenlerin işledikleri günahlar, pişmanlıkla beraber gözleri önünde dikili kalır. Hayatları boyunca ne zaman işledikleri bu günahlar akıllarına gelse rahatsızlık duyarlar."

(٥٦٩٤)- [٢٥١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَبِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ عَاصِمٍ الْكَلْبِيُّ، ثنا سَلَمَةُ الأَعْوَرُ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: " اهْتِمَامُ الْعَبْدِ بِذَنْبِهِ دَاعٍ إِلَى تَرْكِهِ، وَنَدَمُهُ عَلَيْهِ مِفْتَاحٌ لِلتَّوْبَةِ، وَلا يَزَالُ الْعَبْدُ يَهْتَمُّ بَالذَّنْبِ يُصِيبُهُ حَتَّى يَكُونَ أَنْفَعَ لَهُ مِنْ بَعْضِ حَسَنَاتِهِ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Kişinin işlediği günahı önemsemesi onu bırakmasına vesiledir. Bu günaha pişman olması tövbenin anahtarıdır. Kul da bazen işlediği günahı o kadar çok önemser ki bu günah kendisine bir iyilik yapmasından daha fazla fayda verir."

(٥٦٩٥)- [٢٥١/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ، كَانَ يَقُولُ: " إِنَّ الْعِبَادَ فِي فُسْحَةٍ مِنْ سِتْرِ اللَّهِ مَا أَقَامُوا الْعِبَادَةَ وَلَمْ يُهَرِيقُوا دَمًا حَرَامًا "

Avn b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle derdi: "Kullar Allah'a ibadet edip kendilerine haram olan kanı dökmedikten sonra (işledikleri günahlar) Allah'ın geniş gizlilik örtüsü altındadırlar."

(٥٦٩٦)- [٢٥١/٤] قَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ، قَالَ: " بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ "، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ: " هَذَا فِي الْقُرْآنِ: ﴿ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ﴾، وَقَالَ: ﴿عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا﴾ "

Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd evinden çıkacağı zaman şöyle dua ederdi: "Bismillah! Ben Allah'a dayanıyorum! Allah'ın inayeti olmadan ne bir güç, ne de bir hareket olabilir." Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: "Bu dua Kur'ân'da, **"Bismillah, diyerek gemilere binin"**[1] âyeti ile, **"Biz Allah'a tevekkül ettik"**[2] âyetinde geçmektedir."

(٥٦٩٧)- [٢٥١/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: " لا تَحْلِفُوا بِحَلِفِ الشَّيْطَانِ، أَنْ يَقُولَ أَحَدُكُمْ: وَعِزَّةِ اللَّهِ، وَلَكِنْ قُولُوا كَمَا قَالَ اللَّهُ ﷻ: وَاللَّهِ رَبِّ الْعِزَّةِ "

Avn bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Allah'ın izzetine andolsun ki, demek suretiyle Şeytan'ın yemini gibi yemin etmeyin! Bunun yerine Allah'ın buyurduğu gibi «İzzetin Rabbi olan Allah'a andolsun ki» şeklinde yemin edin."

(٥٦٩٨)- [٢٥١/٤] وَقَالَ رَجُلٌ لِعَبْدِ اللَّهِ: إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَكُونَ مُنَافِقًا، قَالَ: " لَوْ كُنْتَ مُنَافِقًا مَا خِفْتَ ذَلِكَ "

---

[1] Hûd Sur. 41

[2] Yunus Sur. 85

Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'a: "Münafık olmaktan korkuyorum" deyince, İbn Mes'ûd: "Eğer münafık olsaydın bundan korkmazdın" karşılığını verdi.

(٥٦٩٩)- [٢٥١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، ثنَا مُطَرِّفُ بْنُ مَعْقِلٍ الشَّقَرِيُّ، قَالَ أَبِي وَكَانَ ثِقَةً: ثنَا عَنْهُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " الدُّنْيَا وَالآخِرَةُ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ كَكِفَّتَيِ الْمِيزَانِ تَرْجَحُ إِحْدَاهُمَا بِالأُخْرَى، وَمَا تَحَابَّ رَجُلانِ فِي اللَّهِ إِلا كَانَ أَفْضَلَهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبًّا لِصَاحِبِهِ، قَالَ عَوْنٌ: وَذَلِكَ أَنَّهُ فِيهِ "

Avn b. Abdillah der ki: "Dünya ile âhiret, Âdem oğlunun kalbinde terazinin biri diğerinden ağır basan iki kefesi gibidir. İki kişi birbirlerini Allah için sevdikleri zaman en üstünü, diğerini daha fazla sevendir. Çünkü onu Allah için seviyordur."

(٥٧٠٠)- [٢٥١/٤] قَالَ: وَسَمِعْتُ عَوْنًا، يَقُولُ: " إِنَّ صَاحِبَ عَمَلِ الآخِرَةِ لا يَفْجَؤُكَ إِلا سَرَّكَ مَكَانُهُ، وَإِنَّ صَاحِبَ عَمَلِ الدُّنْيَا لا يَفْجَؤُكَ إِلا سَاءَكَ مَكَانُهُ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Âhirete yönelik amel yapan kişi, seninle ne zaman karşılaşsa seni mutlu kılar. Dünyaya yönelik amel yapan kişi de, seninle ne zaman karşılaşacak olsa sana sıkıntı verir."

(٥٧٠١)- [٢٥٢/٤] قَالَ: وَسَمِعْتُ عَوْنًا، يَقُولُ: " مَا اجْتَمَعَ رَجُلانِ، فَتَفَرَّقَا حَتَّى يَعْقِدَ الشَّيْطَانُ فِي قَلْبِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُقْدَةً، فَإِنْ لَقِيَ أَخَاهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ حُلَّتِ الْعُقْدَةُ، وَإِلا كَانَتِ الْعُقْدَةُ كَمَا هِيَ "

Yine der ki: "Ne zaman iki kişi bir araya gelse ayrıldıkları zaman Şeytan her birinin kalbine bir düğüm atar. Biri diğeriyle karşılaştığı zaman selam verirse kalbindeki bu düğüm çözülür. Yoksa bir daha karşılaşıp konuşana dek düğüm kalbinde kalır."

(٥٧٠٢)- [٢٥٢/٤] قَالَ: وَسَمِعْتُ عَوْنًا، يَقُولُ: " إِذَا سَرَّكَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى الرَّجُلِ أَحْسَنَ مَا يَكُونُ عَلَيْهِ حَالا فَانْظُرْ إِلَيْهِ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي "

Yine der ki: "Bir kişiyi en güzel halinde görmeyi dilersen, namaz kıldığı bir zamanda ona bak."

(٥٧٠٣)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْقَيْسِيُّ، ثَنَا قُرَّةُ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ لَيُكْرِهُ عَبْدَهُ عَلَى الْبَلاءِ كَمَا يُكْرِهُ أَهْلُ الْمَرِيضِ مَرِيضَهُمْ، وَأَهْلُ الصَّبِيِّ صَبِيَّهُمْ عَلَى الدَّوَاءِ، وَيَقُولُونَ: اشْرَبْ هَذَا، فَإِنَّ لَكَ فِي عَاقِبَتِهِ خَيْرًا "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: Hastası olanlar hastayı, çocuğu olanlar da çocuğu: "Bunu iç ki sonunda iyi olacaksın!" diyerek nasıl ilaç içmeye zorluyorlarsa Allah da kulunu musibetlere böyle zorlar.

(٥٧٠٤)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا أَحْمَدُ أَبُو أُسَامَةَ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " الصَّوْمُ مِنَ الْحَلالِ أَنْ تُدْخِلَهُ، وَمِنَ الْحَرَامِ أَنْ تُخْرِجَهُ "

Avn b. Abdillah der ki: "Helal olan şeylerde oruç, midene sadece helal olan şeyleri almaktır. Haram olan şeylerde oruç ise, haram olan şeyleri yemekten uzak durmaktır."

(٥٧٠٥)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " أَفْضَلُ الصِّيَامِ الصِّيَامُ مِنْ أَرْبَعٍ: مِنَ الطَّعَامِ، وَالْمَأْثَمِ، وَالْمَحَارِمِ، وَأَنْ تُفْطِرَ عَلَى صَدَقَةٍ "

Yine şöyle demiştir: "Dört şeye karşı oruç en üstün oruçtur. Bunlar: Yemeklerde oruç (uzak durmak), günahlarda oruç, haram olan şeylerde oruç ve sadaka verilerek açılan oruçtur."

(٥٧٠٦)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " يَخْرُجُ لابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ دَوَاوِينُ: دِيوَانٌ فِيهِ الْحَسَنَاتُ، وَدِيوَانٌ فِيهِ السَّيِّئَاتُ، وَدِيوَانٌ فِيهِ النِّعَمُ، فَلا تَخْرُجُ حَسَنَةٌ إِلا خَرَجَتْ نِعْمَةٌ تَسْتَوْعِبُهَا، وَتَبْقَى السَّيِّئَاتُ، لِلَّهِ فِيهَا الْمَشِيئَةُ "

Avn (b. Abdillah) der ki: "Kıyamet gününde Âdem oğluna iyiliklerin, kötülüklerin ve nimetlerin kayıtlı olduğu divanlar çıkarılır. Bir iyiliği ortaya konduğu zaman mutlaka onun karşılığı olan bir nimet de ortaya konur. Bu şekilde sadece kötülükleri kalır ki onlar konusunda da Allah dilediğini yapar."

(٥٧٠٧)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا دَاوُدُ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " كَانَ رَجُلٌ يُجَالِسُ قَوْمًا فَتَرَكَ مُجَالَسَتَهُمْ، فَأُتِيَ فِي مَنَامِهِ وَقِيلَ لَهُ: تَرَكْتَ مُجَالَسَتَهُمْ، لَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُمْ بَعْدَكَ سَبْعِينَ مَرَّةً "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: Adamın biri devamlı olarak bir topluluğun meclisinde bulunurdu. Sonradan onlarla birlikte olmayı bırakınca rüyasında biri ona dedi ki: “Onlarla oturmayı bıraktın mı? Oysa senden sonra Allah onları yetmiş defa bağışladı!”

(٥٧٠٨)- [٢٥٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الطَّالَقَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ الْحِمْصِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ جَابِرٍ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا عَوْنٌ، فَقَعَدْنَا إِلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ، فَوَعَظَنَا مَوْعِظَةً لَمْ نَسْمَعْ بِمِثْلِهَا، ثُمَّ قَالَ: " أَيْنَ مَسْجِدُكُمُ الَّذِي كَانَ يُصَلِّي فِيهِ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ " فَذَهَبْنَا بِهِ إِلَيْهِ، فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: " هَلْ مِنْ مَرِيضٍ نَعُودُهُ؟ " قُلْنَا: نَعَمْ، فَأَتَيْنَا يَزِيدَ بْنَ مَيْسَرَةَ، فَلَمَّا قَعَدْنَا وَعَظَنَا مَوْعِظَةً أَنْسَتْنَا الَّتِي كَانَتْ قَبْلَهَا، فَاسْتَوَى يَزِيدُ بْنُ مَيْسَرَةَ وَهُوَ مَرِيضٌ، فَقَالَ: " بَخٍ بَخٍ، لَقَدِ اسْتَعْرَضْتَ بَحْرًا عَرِيضًا، وَاسْتَخْرَجْتَ مِنْهُ نَهْرًا إِغْرِيضًا، وَنَصَبْتَ عَلَيْهِ شَجَرًا كَثِيرًا، فَإِنْ كَانَ شَجَرُكَ مُثْمِرًا أَكَلْتَ وَأَطْعَمْتَ، وَإِنْ كَانَ شَجَرُكَ غَيْرَ مُثْمِرٍ فَإِنَّ فِي أَصْلِ كُلِّ شَجَرَةٍ فَأْسًا "، ثُمَّ قَالَ ابْنُ مَيْسَرَةَ، لِعَوْنٍ: " ثُمَّ مَاذَا؟ " فَقَالَ عَوْنٌ: " ثُمَّ تُقْطَعُ "، قَالَ ابْنُ مَيْسَرَةَ: " ثُمَّ مَاذَا؟ " قَالَ عَوْنٌ: " ثُمَّ تُوقَدُ بِالنَّارِ "، فَسَكَتَ ابْنُ مَيْسَرَةَ، قَالَ عَوْنٌ: " مَا وَقَعَتْ مِنْ قَلْبِي مَوْعِظَةٌ كَمَوْعِظَةِ يَزِيدَ بْنِ مَيْسَرَةَ "

Yahya b. Câbir der ki: Avn b. Abdillah yanımıza geldiği zaman mescidde yanında oturduk. Orada benzerini daha önce işitmediğimiz bir vaaz verdi. Daha sonra: “İçinde Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının namaz kıldığı mescidiniz nerede?” diye sordu. Onu söz konusu mescide götürdüğümüzde abdest alıp iki rekât namaz kıldı. Sonra: “İçinizde hasta olan varsa ziyaretine gidelim” deyince: “Var, Yezîd b. Meysere hasta” dedik. Yezîd b. Meysere’nin yanına gittiğimizde orada da bir vaaz verdi ki mescidde verdiği vaazı unutturdu. Bunun üzerine hasta olan Yezîd b. Meysere doğrulup oturdu ve: “Ne güzel! Ne güzel! Geniş bir denize dalıp içinden büyük bir ırmak çıkardın ve etrafına da bolca ağaç diktin. Şayet bu ağaçların meyve verirse hem sen yer, hem de başkalarına yedirirsin. Ancak bu ağaçlar meyvesiz olursa her bir ağacın dibinde bir balta da olur" dedi. Ardından Yezîd b. Meysere, Avn'a: "Sonra ne olur?" diye sordu. Avn: "Sonra bu ağaçlar kesilir" dedi. İbn Meysere: "Sonra ne olur?" diye sorunca, Avn: "Sonra (bu ağaçlar) ateşe odun olur" karşılığını verdi. Sonrasında İbn Meysere sustu. Daha sonraları Avn: "Yezîd b. Meysere'nin öğüdü gibi bir öğüt kalbime girmiş değildir" demiştir.

(٥٧٠٩)- [٢٥٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: " اجْعَلُوا حَوَائِجَكُمُ اللاتِي تُهِمُّكُمْ فِي الصَّلاةِ الْمَكْتُوبَةِ، فَإِنَّ الدُّعَاءَ فِيهَا كَفَضْلِهَا عَلَى النَّافِلَةِ "

Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Önemli işleriniz için dualarınızı farz namazlara saklayın. Zira farz namazlarda edilen duanın diğer dualardan üstünlüğü, farz namazın nafile namaza olan üstünlüğü gibidir."

(٥٧١٠)- [٢٥٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَنِي حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ، ثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾، قَالَ: طَرِيقُ مَكَّةَ "

Muhammed b. Sûka der ki: Avn b. Abdillah, **"Öyle ise beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım"**[1] âyetini açıklarken: "Bu yol Mekke yoludur" dedi.

(٥٧١١)- [٢٥٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّبَالِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَحْرٍ الْبَكْرَاوِيُّ، ثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " إِذَا أَعْطَيْتَ الْمِسْكِينَ شَيْئًا، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ، فَقُلْ أَنْتَ: بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ، حَتَّى تَخْلُصَ لَكَ صَدَقَتُكَ "

---

[1] A'râf Sur. 16

Avn b. Abdillah der ki: Yoksul birine sadaka verip de sana: "Allah sana bereketler ihsan etsin!" dediği zaman sen de: "Allah sana da bereketler ihsan etsin" karşılığını ver ki verdiğin sadakanın sevabı sana kalsın.

(٥٧١٢)- [٢٥٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَأَلْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ: مَا كَانَ أَفْضَلُ عَمَلِ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَتْ: " التَّفَكُّرُ وَالاعْتِبَارُ "

Avn b. Abdillah der ki: Ümmü'd-Derdâ'ya: "Ebu'd-Derdâ'nın en iyi ameli hangisiydi?" diye sorduğumda: "Tefekkür edip ibret almak" karşılığını verdi.

(٥٧١٣)- [٢٥٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، قَالَ: لَمَّا أَتَتْ عَبْدَ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ وَفَاةُ عُتْبَةَ، يَعْنِي أَخَاهُ بَكَى، فَقِيلَ لَهُ: أَتَبْكِي؟ قَالَ: " كَانَ أَخِي فِي النَّسَبِ، وَصَاحِبِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَا أُحِبُّ مَعَ ذَلِكَ أَنِّي كُنْتُ قَبْلَهُ، أَنْ يَمُوتَ فَأَحْتَسِبَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمُوتَ فَيَحْتَسِبَنِي "

Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd, kardeşi Utbe'nin vefat haberini alınca ağlamaya başladı. Kendisine: "Ağlıyor musun?" diye sorulunca da: "Utbe soyca kardeşim, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte de bir arkadaşım idi. Ancak buna rağmen ondan önce ölmüş olmayı istemezdim. Zira ölümümden dolayı bana üzülüp bunun karşılığını âhirette kendisi alacağına, onun benden önce ölmesi ve benim ona üzülüp bunun karşılığını âhirette kendim almam beni daha çok sevindirir" dedi.

(٥٧١٤)- [٢٥٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، ثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ، كَانَ يَقُولُ: " يَا بَادِيَ لا بِدَاءَ لَكَ، يَا دَائِمُ لا نَفَادَ لَكَ، يَا حَيُّ مُحْيِي الْمَوْتَى أَنْتَ الْقَائِمُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ "

Avn'ın bildirdiğine göre İbn Mes'ûd şöyle dua ederdi: "Ey Bâdî! Sen ki bidayetin (başlangıcın) yoktur! Ey Dâim! Sen ki bitişin asla olmayacaktır! Ey Hayy! Sen ki ölüleri diriltir, her canı işlediğiyle hesaba çekersin!"

(٥٧١٥)- [٢٥٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، ح، وَحَدَّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالا عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " الْمُؤْمِنُ مُؤَالَفٌ، وَلا خَيْرَ فِيمَنْ لا يَأْلَفُ وَلا يُؤْلَفُ "

Avn b. Abdillah der ki: "Mümin başkalarıyla anlaşabilen kişidir. Başkalarıyla anlaşamayan ve başkalarının da kendisiyle anlaşamadığı kişide hayır yoktur."

(٥٧١٦)- [٢٥٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ، قَالَ: ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، سَمِعْتُ هَارُونَ بْنَ عَنْتَرَةَ، يَقُولُ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: " صِلْ مَنْ كَانَ أَبُوكَ يَصِلُهُ، فَإِنَّ صِلَةَ الْمَيِّتِ فِي قَبْرِهِ أَنْ تَصِلَ مَنْ كَانَ أَبُوكَ يُوَاصِلُ "

Avn b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle demiştir: "Babanın ziyaret ettiği kişileri (ölümünden sonra) sen de ziyaret et. Zira kabrinde olan kişiyle (babanla) bağlarını kesmemen, babanın ziyaret ettiğini ziyaret etmenle olur."

(٥٧١٧)- [٢٥٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " الْخَيْرُ الَّذِي لا شَرَّ فِيهِ الشُّكْرُ مَعَ الْعَافِيَةِ، فَكَمْ مِنْ مُنْعَمٍ عَلَيْهِ غَيْرِ شَاكِرٍ، وَكَمْ مِنْ مُبْتَلًى غَيْرِ صَابِرٍ "، وَكَانَ يَقُولُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي إِذَا شِئْتُ أَيَّ سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ وَضَعْتَ عِنْدَهُ سِرِّي بِغَيْرِ شَفِيعٍ، فَيَقْضِي لِي حَاجَتِي رَبِّي ﷻ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَدْعُوهُ فَيُجِيبُنِي وَإِنْ كُنْتُ بَطِيئًا حِينَ يَدْعُونِي "

Avn b. Abdillah der ki: "İçinde kötülük barındırmayan hayır, afiyet içinde olan şükürdür. Zira kendisine verilen nimete şükretmeyen, kendisine gönderilen belaya da sabretmeyen nice kimseler vardır." Avn şöyle derdi: "Gecenin veya gündüzün herhangi bir saatinde dilediğim zaman aracısız ihtiyacımı gideren, dua ettiğim zaman duamı kabul eden Allah'a hamd olsun."

(٥٧١٨)- [٢٠٤/٤] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، ثنا سَمَاعَ بْنُ هِلالٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِسَبْعِينَ خَرِيفًا، مَثَلُهُ كَمَثَلِ سَفِينَتَيْنِ فِي هَذَا الْبَحْرِ، مَرَّتْ وَاحِدَةٌ وَلَيْسَتْ فِيهَا شَيْءٌ، فَقَالَ صَاحِبُ الْبَحْرِ: خَلُّوا سَبِيلَهَا، وَمَرَّتِ الأُخْرَى مُوَقَّرَةٌ فَحُبِسَتْ لِيَنْظُرَ مَا فِيهَا "

Avn b. Abdillah der ki: “Muhacirlerin fakirleri, zenginlerinden kırk yıl önce cennete girer. Bu, denizde olan iki gemiye benzer. Biri, içinde hiç bir şey olmadan geçince denizin sahibi: “Bunu bırakın” der. Diğeri geçince kontrol edilmek için durdurulur.”

(٥٧١٩)- [٢٠٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا الأَشْجَعِيُّ، ثَنَا مُوسَى الْجُهَنِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " يَا وَيْحَ نَفْسِي، كَيْفَ أَغْفَلُ وَلا يُغْفَلُ عَنِّي ! أَمْ كَيْفَ تَهْنَؤُنِي مَعِيشَتِي وَالْيَوْمُ الثَّقِيلُ وَرَائِي ! أَمْ كَيْفَ يَشْتَدُّ عَجَبِي بِدَارٍ فِي غَيْرِهَا قَرَارِي وَخُلْدِي ! "

Avn b. Abdillah b. Utbe şöyle derdi: “Yazıklar olsun bana! Benden gafil olunmazken, ben nasıl gafil olurum. Arkamda ağır bir gün varken ben nasıl mutlu yaşarım? Karar kılacağım ve ebedi kalacağım dünya başka iken nasıl bu dünyadan hoşlanırım.”

(٥٧٢٠)- [٢٠٥/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، ثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي بُكَائِهِ وَذَكَرَ خَطِيئَتَهُ: «وَيْحِي بِأَيِّ شَيْءٍ لَمْ أَعْصِ رَبِّي، وَيْحِي إِنَّمَا عَصَيْتُهُ بِنِعْمَتِهِ عِنْدِي، وَيْحِي مِنْ خَطِيئَةٍ ذَهَبَتْ شَهْوَتُهَا، وَبَقِيَتْ تَبِعَتُهَا عِنْدِي، فِي كِتَابٍ كَتَبَهُ كُتَّابٌ لَمْ يَغِيبُوا عَنِّي، وَاسَوْأَتَاهُ لَمْ أَسْتَحْيِهِمْ، وَلَمْ أُرَاقِبْ رَبِّي، وَيْحِي نَسِيتُ مَا لَمْ يَنْسَوْا مِنِّي، وَيْحِي غَفَلْتُ وَلَمْ يَغْفُلُوا عَنِّي، وَلَمْ أَسْتَحْيِهِمْ، وَلَمْ أُرَاقِبْ، وَاسَوْأَتَاهُ، وَيْحِي، حَفِظُوا مَا ضَيَّعْتُ مِنِّي، وَيْحِي طَاوَعْتُ نَفْسِي وَهِيَ لَا تُطَاوِعُنِي، وَيْحِي، طَاوَعْتُهَا فِيمَا يَضُرُّهَا وَيَضُرُّنِي، وَيْحَهَا أَلَا تُطَاوِعُنِي فِيمَا يَنْفَعُهَا وَيَنْفَعُنِي، أُرِيدُ إِصْلَاحَهَا وَتُرِيدُ أَنْ تُفْسِدَنِي، وَيْحَهَا إِنِّي لَأُنْصِفُهَا وَمَا تُنْصِفُنِي، أَدْعُوهَا

لِأُرْشِدَهَا وَتَدْعُونِي لِتُغْوِيَنِي، وَيْحَهَا إِنَّهَا لَعَدُوٌّ لَوْ أَنْزَلْتُهُ تِلْكَ الْمَنْزِلَةِ مِنِّي، وَيْحَهَا تُرِيدُ الْيَوْمَ أَنْ تُرْدِيَنِي وَغدًا تُخَاصِمَنِي. رَبِّ لَا تُسَلِّطْهَا عَلَى ذَلِكَ مِنِّي، رَبِّ إِنَّ نَفْسِيَ لَمْ تَرْحَمْنِي فَارْحَمْنِي، رَبِّ إِنِّي أَعْذُرُهَا وَلَا تَعْذُرُنِي، إِنَّهُ إِنْ يَكُ خَيْرًا أَخْذُلْهَا وَتَخْذُلْنِي، وَإِنْ يَكُ شَرًّا أُحِبُّهَا وَتُحِبُّنِي، رَبِّ فَعَافِنِي مِنْهَا وَعَافِهَا مِنِّي حَتَّى لَا أَظْلِمَهَا وَلَا تَظْلِمَنِي، وَأَصْلِحْنِي لَهَا وَأَصْلِحْهَا لِي، فَلَا أُهْلِكُهَا وَلَا تُهْلِكُنِي، وَلَا تَكِلْنِي إِلَيْهَا وَلَا تَكِلْهَا إِلَيَّ. وَيْحِي كَيْفَ أَفِرُّ مِنَ الْمَوْتِ وَقَدْ وُكِّلَ بِي؟ وَيْحِي كَيْفَ أَنْسَاهُ وَلَا يَنْسَانِي؟ وَيْحِي إِنَّهُ يَقُصُّ أَثَرِي، فَإِنْ فَرَرْتُ لَقِيَنِي، وَإِنْ أَقَمْتُ أَدْرَكَنِي. وَيْحِي هَلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدْ أَظَلَّنِي فَمَسَّانِي وَصَبَّحَنِي أَوْ طَرَقَنِي فَبَغَتَنِي، وَيْحِي أَزْعُمُ أَنَّ خَطِيئَتِيَ قَدِ أَقْرَحَتْ قَلْبِي وَلَا يَتَجَافَى جَنْبِي، وَلَا تَدْمَعُ عَيْنِي، وَلَا تَسْهَرُ لِي، وَيْحِي كَيْفَ أَنَامُ عَلَى مِثْلِهَا لِيَلِي، وَيْحِي هَلْ يَنَامُ عَلَى مِثْلِهَا مِثْلِي؟ وَيْحِي لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَكُونَ هَذَا الصِّدْقُ مِنِّي، بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي. وَيْحِي كَيْفَ لَا تُوهَنُ قُوَّتِي، وَلَا تَعْطَشُ هَامَتِي؟ بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، وَيْحِي كَيْفَ لَا أَنْشَطُ فِيمَا يُطْفِئُهَا عَنِّي، بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، وَيْحِي كَيْفَ لَا يُذْهِبُ ذِكْرُ خَطِيئَتِي كَسَلِي، وَلَا يَبْعَثُنِي إِلَى مَا يُذْهِبُهَا عَنِّي؟ بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، وَيْحِي كَيْفَ تَنْكَأُ قَرْحَتِي مَا تَكْسِبُ يَدِي، وَيْحَ نَفْسِي، بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، وَيْحِي أَلَا تَنْهَانِي الْأُولَى مِنْ خَطِيئَتِي عَنِ الْآخِرَةِ، وَلَا تُذَكِّرُنِي الْآخِرَةُ مِنْ خَطِيئَتِي بِسُوءِ مَا رَكِبْتُ مِنَ الْأُولَى فَوَيْلِي ثُمَّ وَيْلِي إِنْ لَمْ يتِمَّ عَفْوُّ رَبِّي، وَيْحِي لَقَدْ كَانَ لِي فِيمَا اسْتَوْعَبْتُ مِنْ لِسَانِي وَسَمْعِي وَقَلْبِي وَبَصَرِي اشْتِغَالٌ، فَوَيْلٌ لِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، وَيْحِي إِنْ حُجِبْتُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَنْ رَبِّي لَمْ يُزَكِّنِي، وَلَمْ يَنْظُرْ إِلَيَّ، وَلَمْ يُكَلِّمْنِي، فَأَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِ رَبِّي مِنْ خَطِيئَتِي، وَأَعُوذُ بِهِ أَنْ أُعْطَى كِتَابِي بِشِمَالِي، أَوْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي، فَيَسَوَّدَ بِهِ وَجْهِي، وَتَزَرَّقَ بِهِ مَعَ الْعَمَى عَيْنِي. بَلْ وَيْلِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي. وَيْحِي بِأَيِّ شَيْءٍ أَسْتَقْبِلُ رَبِّي؟ بِلِسَانِي، أَمْ بِيَدِي، أَمْ بِسَمْعِي، أَمْ بِقَلْبِي، أَمْ بِبَصَرِي؟. فَفِي كُلِّ هَذَا لَهُ الْحُجَّةُ وَالطُّلْبَةُ عِنْدِي، وَيْلٌ لِي إِنْ لَمْ يَرْحَمْنِي رَبِّي، كَيْفَ لَا يَشْغَلُنِي ذِكْرُ خَطِيئَتِي عَمَّا لَا يَعْنِينِي؟ وَيْحَكِ يَا نَفْسُ، مَالَكِ تَنْسِينَ مَا لَا يُنْسَى، وَقَدْ أَتَيْتِ مَا لَا يُؤْتَى، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدَ رَبِّكِ يُحْصَى، كِتَابٌ لَا يَبِيدُ وَلَا يَبْلَى، وَيْحَكِ لَا تَخَافِينَ أَنْ أُجْزَى فِيمَنْ يُجْزَى يَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى، وَقَدْ آثَرْتِ مَا يَفْنِي عَلَى مَا يَبْقَى؟. يَا نَفْسُ وَيْحَكِ أَلَا تَسْتَفِيقِينَ مِمَّا أَنْتِ فِيهِ، إِنْ سَقِمْتِ تَنْدَمِينَ، وَإِنْ صَحِحْتِ تَأْثَمِينَ، مَالَكِ إِنِ افْتَقَرْتِ تَحْزَنِينَ، وَإِنِ

اسْتَغْنَيْتِ تُفْتَنِينَ. مَالَكِ إِنْ نَشَطْتِ تَزْهَدِينَ، فَلِمَ إِنْ دُعِيتِ تَكْسَلِينَ؟ أَرَاكِ تَرْغَبِينَ قَبْلَ أَنْ تَنْصَبِي، وَلِمَ لَا تَنْصَبِينَ فِيمَا تَرْغَبِينَ؟. يَا نَفْسُ وَيْحَكِ لِمَ تُخَالِفِينَ؟ تَقُولِينَ فِي الدُّنْيَا قَوْلَ الزَّاهِدِينَ، وَتَعْمَلِينَ فِيهَا عَمَلَ الرَّاغِبِينَ. وَيْحَكِ لِمَ تَكْرَهِينَ الْمَوْتَ؟ لِمَ لَا تُذْعِنِينَ وَتُحِبِّينَ الْحَيَاةَ؟ لِمَ لَا تَصْنَعِينَ؟. يَا نَفْسُ وَيْحَكِ أَتَرْجِينَ أَنْ تَرْضَيْ وَلَا تُرَاضِينَ، وَتُجَانِبِينَ، وَتَعْصِينَ؟ مَالَكِ إِنْ سَأَلْتِ تُكْثِرِينَ، فَلِمَ إِنْ أَنْفَقْتِ تُقَتِّرِينَ؟ أَتُرِيدِينَ الْحَيَاةَ، وَلِمَ تَحْذَرِينَ بِتَغَيُّرِ الزِّيَادَةِ، وَلِمَ تَشْكُرِينَ تُعَظِّمِينَ فِي الرَّهْبَةِ حِينَ تُسْأَلِينَ، وَتُقَصِّرِينَ فِي الرَّغْبَةِ حِينَ تَعْمَلِينَ؟ تُرِيدِينَ الْآخِرَةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ، وَتُؤَخِّرِينَ التَّوْبَةَ لِطُولِ الْأَمَلِ. لَا تَكُونِي كَمَنْ يُقَالُ هُوَ فِي الْقَوْلِ مُدِلٌّ، وَيُسْتَصْعَبُ عَلَيْهِ الْفِعْلُ، بَعْضُ بَنِي آدَمَ إِنْ سَقِمَ نَدِمَ، وَإِنْ صَحَّ أَمِنَ، وَإِنِ افْتَقَرَ حَزِنَ، وَإِنِ اسْتَغْنَى فُتِنَ، وَإِنْ نَشَطَ زَهِدَ، وَإِنْ رَغِبَ كَسِلَ، يَرْغَبُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَبَ، وَلَا يَنْصَبُ فِيمَا يَرْغَبُ، يَقُولُ قَوْلَ الزَّاهِدِ، وَلَا يَعْمَلُ عَمَلَ الرَّاغِبِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ لِمَا لَا يَدَعُ، وَيُحِبُّ الْحَيَاةَ مَا لَا يَصْنَعُ. إِنْ سَأَلَ أَكْثَرَ، وَإِنْ أَنْفَقَ قَتَّرَ، يَرْجُو الْحَيَاةَ وَلَمْ يَحْذَرْ، وَيَبْغِي الزِّيَادَةَ وَلَمْ يَشْكُرْ، يَبْلُغُ الرَّغْبَةَ حِينَ يَسْأَلُ، وَيُقَصِّرُ فِي الرَّغْبَةِ حِينَ يَعْمَلُ، يَرْجُو الْأَجْرَ بِغَيْرِ عَمَلٍ. وَيْحٌ لَنَا، مَا أَغَرَّنَا، وَيْحٌ لَنَا، مَا أَغْفَلَنَا، وَيْحٌ لَنَا، مَا أَجْهَلَنَا، وَيْحٌ لَنَا، لِأَيِّ شَيْءٍ خُلِقْنَا، لِلْجَنَّةِ أَمْ لِلنَّارِ؟ وَيْحٌ لَنَا، أَيُّ خَطَرٍ خَطَرُنَا؟ وَيْحٌ لَنَا مِنْ أَعْمَالٍ قَدْ أَخْطَرَتْنَا، وَيْحٌ لَنَا مِمَّا يُرَادُ بِنَا، وَيْحٌ لَنَا، كَأَنَّمَا يَعْنِي غَيْرَنَا، وَيْحٌ لَنَا إِنْ خُتِمَ عَلَى أَفْوَاهِنَا، وَتَكَلَّمَتْ أَيْدِينَا، وَشَهِدَتْ أَرْجُلُنَا. وَيْحٌ لَنَا حِينَ تُفَتَّشُ سَرَائِرُنَا، وَيْحٌ لَنَا حِينَ تَشْهَدُ أَجْسَادُنَا، وَيْحٌ لَنَا مِمَّا قَصَّرْنَا، لَا بَرَاءَةَ لَنَا، وَلَا عُذْرَ عِنْدَنَا، وَيْحٌ لَنَا، مَا أَطْوَلَ أَمَلَنَا، وَيْحٌ لَنَا حَيْثُ نَمْضِي إِلَى خَالِقِنَا. وَيْحٌ لَنَا الْوَيْلُ الطَّوِيلُ إِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا، فَارْحَمْنَا يَا رَبَّنَا. رَبِّ مَا أَحْكَمَكَ، وَأَمْجَدَكَ، وَأَجْوَدَكَ، وَأَرْأَفَكَ، وَأَرْحَمَكَ، وَأَعْلَاكَ، وَأَقْرَبَكَ، وَأَقْدَرَكَ، وَأَقْهَرَكَ، وَأَوْسَعَكَ، وَأَقْضَاكَ، وَأَبْيَنَكَ، وَأَنْوَرَكَ، وَأَلْطَفَكَ، وَأَخْبَرَكَ، وَأَعْلَمَكَ، وَأَشْكَرَكَ، وَأَرْحَمَكَ، وَأَحْكَمَكَ، وَأَعْطَفَكَ، وَأَكْرَمَكَ. رَبِّ مَا أَرْفَعَ حُجَّتَكَ، وَأَكْثَرَ مِدْحَتَكَ، رَبِّ مَا أَبْيَنَ كِتَابَكَ، وَأَشَدَّ عِقَابَكَ، رَبِّ مَا أَكْرَمَ مَآبَكَ، وَأَحْسَنَ ثَوَابَكَ، رَبِّ مَا أَجْزَلَ عَطَاءَكَ ، وَأَجَلَّ ثَنَاءَكَ، رَبِّ مَا أَحْسَنَ بَلَاءَكَ، وَأَسْبَغَ نَعْمَاءَكَ، رَبِّ مَا أَعْلَى مَكَانَكَ، وَأَعْظَمَ سُلْطَانَكَ، رَبِّ مَا أَعْظَمَ عَرْشَكَ، وَأَشَدَّ بَطْشَكَ، رَبِّ مَا أَوْسَعَ كُرْسِيَّكَ، وَأَهْدَى مَهْدِيَّكَ، رَبِّ مَا أَوْسَعَ رَحْمَتَكَ، وَأَعْرَضَ جَنَّتَكَ، رَبِّ مَا أَعَزَّ نَصْرَكَ، وَأَقْرَبَ فَتْحَكَ، رَبِّ مَا أَعْمَرَ بِلَادَكَ، وَأَكْثَرَ عِبَادَكَ، رَبِّ مَا أَوْسَعَ رِزْقَكَ، وَأَزِيدَ شُكْرَكَ، رَبِّ مَا أَسْرَعَ فَرَجَكَ، وَأَحكَمَ

صُنْعَكَ، رَبِّ مَا أَلْطَفَ خَيْرَكَ، وَأَقْوَى أَمْرَكَ، رَبِّ مَا أَنْوَرَ عَفْوَكَ، وَأَجَلَّ ذِكْرَكَ، رَبِّ مَا أَعْدَلَ حُكْمَكَ، وَأَصْدَقَ قَوْلَكَ، رَبِّ مَا أَوْفَى عَهْدَكَ، وَأَنْجَزَ وَعْدَكَ، رَبِّ مَا أَحْضَرَ نَفْعَكَ، وَأَتْقَنَ صُنْعَكَ. وَيْحِي، كَيْفَ أَغْفَلُ وَلَا يُغْفَلُ عَنِّي، أَمْ كَيْفَ تَهْنَؤُنِي مَعِيشَتِي وَالْيَوْمُ الثَّقِيلُ وَرَائِي، أَمْ كَيْفَ لَا يَطُولُ حُزْنِي وَلَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي، أَمْ كَيْفَ تَهْنَؤُنِي الْحَيَاةُ وَلَا أَدْرِي مَا أَجَلِي، أَمْ كَيْفَ تَعْظُمُ فِيهَا رَغْبَتِي وَالْقَلِيلُ فِيهَا يَكْفِينِي، أَمْ كَيْفَ آمَنُ وَلَا يَدُومُ بِهَا حَالِي، أَمْ كَيْفَ يَشْتَدُّ حُبِّي لِدَارٍ لَيْسَتْ بِدَارِي، أَمْ كَيْفَ أَجْمَعُ لَهَا وَفِي غَيْرِهَا قَرَارِي، أَمْ كَيْفَ يَشْتَدُّ عَلَيْهَا حِرْصِي وَلَا يَنْفَعُنِي مَا تَرَكْتُ فِيهَا بَعْدِي، أَمْ كَيْفَ أُوثِرُهَا وَقَدْ أَضَرَّتْ بِمَنْ آثَرَهَا قَبْلِي، أَمْ كَيْفَ لَا أُبَادِرُ بِعَمَلِي قَبْلَ أَنْ يُغْلَقَ بَابُ تَوْبَتِي، أَمْ كَيْفَ يَشْتَدُّ إِعْجَابِي بِمَا يُزَايِلُنِي وَيَنْقَطِعُ عَنِّي، أَمْ كَيْفَ أَغْفَلُ عَنْ أَمْرِ حِسَابِي وَقَدْ أَظَلَّنِي وَاقْتَرَبَ مِنِّي، أَمْ كَيْفَ أَجْعَلُ شُغْلِي بِمَا قَدْ تَكَفَّلَ بِهِ لِي، أَمْ كَيْفَ أُعَاوِدُ ذُنُوبِي وَأَنَا مَعْرُوضٌ عَلَى عَمَلِي، أَمْ كَيْفَ لَا أَعْمَلُ بِطَاعَةِ رَبِّي وَفِيهَا النَّجَاةُ مِمَّا أَحْذَرُ عَلَى نَفْسِي، أَمْ كَيْفَ لَا يَكْثُرُ بُكَائِي وَلَا أَدْرِي مَا يُرَادُ بِي، أَمْ كَيْفَ تَقَرُّ عَيْنِي مَعَ ذِكْرِ مَا سَلَفَ مِنِّي، أَمْ كَيْفَ أُعَرِّضُ نَفْسِي لِمَا لَا يَقْوَى لَهُ هَوَائِي، أَمْ كَيْفَ لَا يَشْتَدُّ هَوْلِي مِمَّا يَشْتَدُّ مِنْهُ جَزَعِي، أَمْ كَيْفَ تَطِيبُ نَفْسِي مَعَ ذِكْرِهَا مَا هُوَ أَمَامِي، أَمْ كَيْفَ يَطُولُ أَمَلِي وَالْمَوْتُ أَثَرِي، أَمْ كَيْفَ لَا أُرَاقِبُ رَبِّي وَقَدْ أَحْسَنَ طَلَبِي؟. وَيْحِي فَهَلْ ضَرَّتْ غَفْلَتِي أَحَدًا سِوَائِي، أَمْ هَلْ يَعْمَلُ لِي غَيْرِي إِنْ ضَيَّعْتُ حَظِّي، أَمْ هَلْ يَكُونُ عَمَلِي إِلَّا لِنَفْسِي؟ فَبِمَ أَدَّخِرُ عَنْ نَفْسِي مَا يَكُونُ نَفْعُهُ لِي؟ وَيْحِي كَأَنَّهُ قَدْ تَصَرَّمَ أَجَلِي، ثُمَّ أَعَادَ رَبِّي خَلْقِي كَمَا بَدَأَنِي، ثُمَّ أَوْقَفَنِي وَسَأَلَنِي وَسَأَلَ عَنِّي وَهُوَ أَعْلَمُ بِي، ثُمَّ أُشْهِدْتُ الْأَمْرَ الَّذِي أَذْهَلَنِي عَنْ أَحْبَابِي وَأَهْلِي، وَشُغِلْتُ بِنَفْسِي عَنْ غَيْرِي، وَبُدِّلَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَكَانَتَا تُطِيعَانِ وَكُنْتُ أَعْصِي، وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ وَلَيْسَ لَهَا مِثْلُ خَطِيئَتِي، وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَلَيْسَ عَلَيْهِمَا مِثْلُ حِسَابِي، وَانْكَدَرَتِ النُّجُومُ وَلَيْسَتْ تُطْلَبُ بِمَا عِنْدِي، وَحُشِرَتِ الْوُحُوشُ وَلَمْ تَعْمَلْ بِمِثْلِ عَمَلِي. وَيْحِي مَا أَشَدَّ حَالِي، وَأَعْظَمَ خَطَرِي، فَاغْفِرْ لِي، وَاجْعَلْ طَاعَتَكَ هَمِّي، وَقَوِّ عَلَيْهَا جَسَدِي، وَسَخِّ نَفْسِي عَنِ الدُّنْيَا، وَاشْغَلْنِي فِيمَا يَعْنِينِي، وَبَارِكْ لِي فِي قُوَاهَا حَتَّى يَنْقَضِيَ مِنِّي حَالِي، وَامْنُنْ عَلَيَّ وَارْحَمْنِي حِينَ تُعِيدُ بَعْدَ اللِّقَاءِ خَلْقِي، وَمِنْ سُوءِ الْحِسَابِ فَعَافِنِي يَوْمَ تَبْعَثُنِي فَتُحَاسِبُنِي، وَلَا تُعْرِضْ عَنِّي يَوْمَ تَعْرِضُنِي بِمَا سَلَفَ مِنْ ظُلْمِي وَجُرْمِي، وَآمِنِّي يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ، يَوْمَ لَا تُهِمُّنِي إِلَّا نَفْسِي، وَارْزُقْنِي نَفْعَ عَمَلِي يَوْمَ لَا يَنْفَعُنِي عَمَلُ غَيْرِي.

إِلَهِي أَنْتَ الَّذِي خَلَقْتَنِي، وَفِي الرَّحِمِ صَوَّرْتَنِي، وَمِنْ أَصْلَابِ الْمُشْرِكِينَ نَقَلْتَنِي قَرْنًا فَقَرْنًا حَتَّى أَخْرَجْتَنِي فِي الْأُمَّةِ الْمَرْحُومَةِ، إِلَهِي فَارْحَمْنِي، إِلَهِي فَكَمَا مَنَنْتَ عَلَيَّ بِالْإِسْلَامِ فَامْنُنْ عَلَيَّ بِطَاعَتِكَ وَبِتَرْكِ مَعَاصِيكَ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَلَا تَفْضَحْنِي بِسَرَائِرِي، وَلَا تَخْذُلْنِي بِكَثْرَةِ فَضَائِحِي. سُبْحَانَكَ خَالِقِي، أَنَا الَّذِي لَمْ أَزَلْ لَكَ عَاصِيًا، فَمِنْ أَجْلِ خَطِيئَتِي لَا تَقَرُّ عَيْنِي، وَهَلَكْتُ إِنْ لَمْ تَعْفُ عَنِّي، سُبْحَانَكَ خَالِقِي، بِأَيِّ وَجْهٍ أَلْقَاكَ، وَبِأَيِّ قَدَمٍ أَقِفُ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَبِأَيِّ لِسَانٍ أُنَاطِقُكَ، وَبِأَيِّ عَيْنٍ أَنْظُرُ إِلَيْكَ وَأَنْتَ قَدْ عَلِمْتَ سَرَائِرَ أَمْرِي، وَكَيْفَ أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ إِذَا خَتَمْتَ عَلَى لِسَانِي وَنَطَقَتْ جَوَارِحِي بِكُلِّ الَّذِي قَدْ كَانَ مِنِّي؟. سُبْحَانَكَ خَالِقِي فَأَنَا تَائِبٌ إِلَيْكَ مُتَبَصْبِصٌ، فَاقْبَلْ تَوْبَتِي، وَاسْتَجِبْ دُعَائِي، وَارْحَمْ شَبَابِي، وَأَقِلْنِي عَثْرَتِي، وَارْحَمْ طُولَ عَبْرَتِي، وَلَا تَفْضَحْنِي بِالَّذِي قَدْ كَانَ مِنِّي. سُبْحَانَكَ خَالِقِي أَنْتَ غِيَاثُ الْمُسْتَغِيثِينَ، وَقُرَّةُ أَعْيُنِ الْعَابِدِينَ، وَحَبِيبُ قُلُوبِ الزَّاهِدِينَ، فَإِلَيْكَ مُسْتَغَاثِي وَمُنْقَطَعِي، فَارْحَمْ شَبَابِي، وَاقْبَلْ تَوْبَتِي، وَاسْتَجِبْ دَعْوَتِي، وَلَا تَخْذُلْنِي بِالْمَعَاصِي الَّتِي كَانَتْ مِنِّي. إِلَهِي عَلَّمْتَنِي كِتَابَكَ الَّذِي أَنْزَلْتَهُ عَلَى رَسُولِكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ وَقَعْتُ عَلَى مَعَاصِيكَ وَأَنْتَ تَرَانِي، فَمَنْ أَشْقَى مِنِّي إِذَا عَصَيْتُكَ وَأَنْتَ تَرَانِي، وَفِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ قَدْ نَهَيْتَنِي، إِلَهِي أَنَا إِذَا ذَكَرْتُ ذُنُوبِي وَمَعَاصِيَّ لَمْ تَقَرَّ عَيْنِي لِلَّذِي كَانَ مِنِّي، فَأَنَا تَائِبٌ إِلَيْكَ فَاقْبَلْ ذَلِكَ مِنِّي، وَلَا تَجْعَلْنِي لِنَارِ جَهَنَّمَ وَقُودًا بَعْدَ تَوْحِيدِي وَإِيمَانِي بِكَ. فَاغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ بِرَحْمَتِكَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ»

Mes'ûdî'nin bildirdiğine göre Avn b. Abdillah günahlarını hatırlayıp ağlarken şöyle derdi: Yazıklar olsun bana! Rabbime asi olmadığım hiç bir şey var mı? Yazıklar olsun bana! Verdiği nimetlerle O'na asi oldum. Tadı gitmiş ve vebali kalmış hatadan dolayı yazıklar olsun bana! Onun vebali, bana hiçbir faydaları dokunmayacak kâtiplerin yazdığı bir kitaptadır. Vah işlediğim kötülüğe! Onlardan utanmadım ve Rabbimi gözetmedim.

Yazıklar olsun! Bu meleklerin benim hakkımda unutmayacakları şeyi unuttum, onlar benden gafil olmadıkları halde ben gaflete düştüm. Hayâ etmedim ve Rabbimi gözetmedim! Vah işlediğim kötülüğe! Benim zayi ettiğimi korudular (yazdılar). Yazıklar olsun! Nefsime boyun eğdim ve nefsim bana boyun eğmedi. Yazıklar olsun! Bana ve ona zarar veren şeyde boyun eğdim. Yazıklar olsun nefsime! Ona ve bana fayda verende bana boyun eğmez miydi? Ben onu ıslah etmek isterim, o ise beni bozmaya çalışır. Yazıklar olsun! Ben ona insaf ederim, o bana insaf etmez. Onu doğruya eriştirmeye çağırırım, o beni isyana düşmeye çağırır. Yazıklar olsun! Onu bu konuma indirsem, benim için tam bir düşmandır. Yazıklar olsun! Bugün beni isyana daldırmak ve yarın yakmadan tutmak istiyor. Rabbim! Onu bu şekilde bana musallat etme!

Rabbim! Nefsim bana merhamet etmez, sen merhamet et! Ben onu mazur görüyorum, o beni mazur görmüyor. Hayırda benden nefret ediyor, ben de ondan nefret ediyorum. Şerde o beni, ben de onu seviyorum. Allahım! Beni ondan, onu da benden afiyette kıl ki, ne ben ona, ne de o bana zulmetsin. Ne beni onun eline, ne de onu benim elime bırak. Yazıklar olsun! Kaçınılmaz olan ölümden nasıl kaçarım? O beni unutmadığı halde, ben onu unuturum. Yazıklar olsun! Benim izimi sürmektedir. Ondan kaçsam da beni yakalayacaktır. Yazıklar olsun! Günahımın kalbimi yaraladığını iddia ederim. Fakat ne vücudum rahatlığı bırakıp ibadete yönelir, ne de gözlerim yaşarıp geceleri uykusuz kalır. Yazıklar olsun! Ben bu durumdayken nasıl uyurum. Benim gibi biri böyle durumda hiç uyuyabilir mi? Yazıklar olsun! Bu şekilde samimiyetsiz olmaktan korkarım. Rabbim merhamet etmezse, vay başıma gelenlere!

Yazıklar olsun! Nasıl gücüm kırılmaz ve biçare düşmem? Rabbim merhamet etmezse vah halime! Nasıl bu ateşi söndürmek için gayret etmem. Eğer Rabbim merhamet etmezse vay halime!

Yazılar olsun! Nasıl hatamı hatırlamak, tembelliğimi gidermez ve onu yok edecek şeye yönlendirmez. Rabbim rahmet etmezse vay halime!

Yazıklar olsun! Nasıl ellerimin yaptığı yaramı deşmez! Rabbim bana merhamet etmezse vay halime, vay halime!

Yazıklar olsun! İlk günahım ikincisini işlememe engel olmaz ve işlediğim son hata ilkiyle birlikte günah kazandığımı hatırlatmaz. Rabbim beni bağışlamazsa halim nice olur, halim nice olur?

Yazıklar olsun! Dilim, kulağım, kalbim ve gözümle yaptıklarım (beni âhiret işinden) alıkoydu. Rabbim beni bağışlamazsa vay halime!

Kıyamet gününde Rabbimi göremezsem, beni temize çıkarmaz, bana bakmaz, benimle konuşmaz ise halim nice olur? Günahımdan Rabbimin nuruna sığınırım. Amel defterimi solumdan veya arkamdan almaktan ve bu sebeple yüzümün kara olmasından ve gözümün kör olmasından O'na sığınırım. Rabbim bana merhamet etmezse halim nice olur?

Yazıklar olsun! Neyle Rabbime karşılık veririm? Elimle mi? Dilimle mi? Kulağımla mı? Kalbimle mi? Gözümle mi? Her birinin aleyhinde delil ve hak isteyeni vardır. Rabbim bana merhamet etmezse halim nice olur? Günahımı hatırlamak nasıl beni meşgul edenlerden uzaklaştırmaz?

Yazıklar olsun ey nefsim! Ne oldu da unutulmayacağı unutursun, yapılmayacağı yaparsın? Bunların hepsi Rabbinin katında sayılır ve eskimeyen kitaba yazılır.

Yazıklar olsun! Kıyamet gününde her nefsin yaptıklarından dolayı hesaba çekildiği ve günahlarının cezasını çektiği günden korkmaz mısın? Ve fani olanı baki olana tercih edersin!

Ey nefsim! Sana yazıklar olsun! Bulunduğun halden uyanmayacak mısın? Hastalandığında üzülüyor, iyileştiğinde günah işliyorsun Fakir olduğunda üzülüyor, zenginlediğinde fitneye düşüyorsun. Sana ne oluyor? Güçlü olduğun zaman azla yetiniyorsun, çalışmaya çağırdığım zaman tembelleşiyorsun. Çalışmadan istediğini görüyorum. Öyleyse neden istediğin için çalışmıyorsun?

Ey nefsim! Yazıklar olsun! Neden muhalefet ediyorsun? Dünyada zahidler gibi söz sarf ediyorsun, ama dünyaya rağbet edenler gibi çalışıyorsun.

Yazıklar olsun! Neden ölümden nefret ediyorsun? Neden (Allah'a) boyun eğmiyorsun. Neden dünyayı seviyorsun? Neden amel etmiyorsun?

Ey nefsim! Yazıklar olsun! Razı etmek istemiyor, razı olunmak mı istiyorsun? Kaçınmıyor ve günah işliyorsun! Sana ne oluyor? İstediğinde çok istiyorsun da, verdiğinde neden az veriyorsun? Hayatı mı istiyorsun? Ama nimetin gitmesinden sakınmıyorsun ve şükretmiyorsun. Korku anında ta'zim ediyor ve istekte bulunuyorsun. Rahatlık anında ise çalışmada kusur ediyorsun ve amel etmeden âhireti istiyorsun. Tövbeyi geciktiriyorsun. Hakkında "konuşmada usta, ancak çalışmada zorlanıyor" denilen gibi olma. Âdemoğullarının bazıları hastalandığında üzülür, iyileştiğinde kendini güvende zanneder, fakirleştiğinde üzülür, zenginlediğinde fitneye düşer, güçlü olduğunda çalışmaz, istekli olduğunda tembelleşir ve çalışmadan ister. İstediği şey için çalışmaz, zahidler gibi konuşur ve rağbet ehli gibi amel işlemez, işledikleri için ölümden nefret eder geride bıraktıkları için dünyayı sever, istediğinde çok ister, verdiğinde az verir, hayatı ister ve sakınmaz, fazla ister ve şükretmez, istediğinde mübalağa eder, çalışmada tembel davranır ve çalışmadan mükâfat ister. Yazıklar olsun! Ne kadar kandık, ne kadar gaflete düştük ve ne kadar cehalete düştük? Yazıklar olsun! Bizler niçin yaratıldık, bizden ne isteniyor? Yazıklar olsun! (Âhiretimiz için) hangi tehlikeye atıldık? Yazıklar olsun! Kötü amellerle (kendimizi) tehlikeye attık. Biz ne için yaratıldık? Cennet için mi? Yoksa cehennem için mi? Yazıklar olsun! Bizden ne isteniyor ve sanki istenen bizden başkasını ilgilendiriyor? Yazıklar olsun! (Yarın) ağızlarımız mühürlenip ellerimiz konuştuğunda, ayaklarımız şahitlik ettiğinde, gizli işlerimiz ortaya döküldüğünde ve cisimlerimiz (aleyhimizde) şahitlik ettiğinde ne yaparız? Yazıklar olsun! Çok kusur işledik, mazeretimizde, bizi temize çıkaracak bir şey de yoktur. Yazıklar olsun! Emelimiz çok uzun ve yaratıcımıza gitmekteyiz. Rabbimiz bizlere rahmet etmezse vah halimize, vay halimize! Ey Rabbimiz, rahmet et bizlere! Rabbimiz! Sen hikmet, izzet, ikram, şefkat, rahmet sahibisin. Çok yücesin çok yakınsın çok güçlüsün ve çok lütuf sahibisin. Hükmün, beyanın, hilmin ve lütfun çok güzeldir. Sen şükredilensin, ilim, hikmet ve ikram sahibisin. Rabbimiz! Delillerin ne üstün, methin ne çok, kitabın ne kadar açık, azabın ne şiddetli, sevabın ve ihsanın ne çok, övgün ne yüce, imtihanın ne güzel, nimetlerin ne kadar bol, mekânın ne kadar yüce, emrin ne kadar kadim, Arş'ın ne kadar yüce, cezalandırman ne kadar şiddetli, kürsün ne kadar geniş, yarattığın ülkeler ne güzel, kulların ne kadar çok, rızkın ne kadar bol, şükredenin ne kadar fazla, yardımın ne kadar çabuk, yaratıkların ne kadar sağlam, emrin ne kadar güçlü, affın ne kadar nurlu, zikrin ne kadar yüce, hükmün adaletli, sözlerin ne kadar doğru, vaadin ne kadar gerçek ve faydan ne kadar çabuk!

Yazıklar olsun bana! Benden gafil olunmadığı halde gafil oluyorum. Arkamda ağır bir gün varken, nasıl geçimimle sevinirim? Bana ne yapılacağını bilmezken, nasıl üzüntüm olmaz? Ecelimin ne zaman olduğunu bilmezken, nasıl dünya beni sevindirir? Az şey orada bana yeterken, nasıl dünya tutkum büyük olur? Asıl karar kılacağım yer olmadığı halde sevgim nasıl artar? Başka yerde karar kılacakken, dünya için nasıl mal biriktiririm? Arkamda bıraktıklarımın bana yararı olmazken, nasıl onun için hırslanırım? Benden öncekilerden dünyayı tercih edenlere dünya zarar vermişken, ben nasıl dünyayı tercih ederim? Tövbe kapısı kapanmadan nasıl amel etmem? Arkamda kalacak şeyden nasıl hoşlanırım? Bana yaklaşmışken (âhiret) hesabından nasıl gafil olurum? Rızkım garanti edilmişken, nasıl onunla meşgul olurum? Amellerim önüme serileceğine göre, nasıl günah işlemeye devam ederim? Yegâne kurtuluşum Allah'ın taatındayken, nasıl itaat etmem? Benim için ne dilendiğini bilmezken, nasıl çokça ağlamam? Geçmiş (hatalarım) hatırlatıldığı halde, nasıl gözüm aydın olur? Nefsimi katlanamayacağı şeye nasıl maruz bırakırım? Önümde (hesap) varken nasıl gönlüm hoş olur ve ölüm arkamdayken emelim nasıl uzun olur? Rabbim bana ihsan etmişken, nasıl onu hakkıyla gözetmem?

Yazıklar olsun bana! Gafletim kendimden başkasına zarar verir mi? Veya nasibim zayi olmuşken başkası benim için çalışır mı? Yahut benim çalışmam (amellerim) başkasına verilir mi? Öyleyse niçin faydası bana olan (amelleri) işlemem? Yazıklar olsun bana! Ecelim biter ve Rabbim ilk yarattığı gibi beni tekrar diriltir. Sonra beni hesap yerinde durdurur ve hesap sorar. O beni benden daha iyi bilmektedir. Sonra beni dostlarımdan, ailemden, kendimden ve başkalarından uzaklaştıracak (korkunç âhiret ahvalini) müşahede ederim. Yerler ve gökler başka şekle çevrilir. Hâlbuki onlar itaat etmekte, ben ise isyan etmekteyim. Benim günahlarım gibi günahları olmayan dağlar toz olur. Benim gibi hesapları olmamasına rağmen Güneş ve Ay (mahşerde) toplanır. Yıldızlar benim muhatap olduklarımla muhatap olmamalarına rağmen dökülür ve benim işlediğim amelleri işlemeyen hayvanlar mahşerde diriltilir. Günahı benden daha az olan gençler (o şiddetli ahvalden dolayı) ihtiyarlar.

Yazıklar olsun bana; durumum ne korkunç ve tehlike ne kadar büyük! Beni bağışla ve taatını tek düşüncem kıl! Cismimi bunun için güçlendir ve nefsimi dünya tutkusundan kurtar! Beni faydalı olanla meşgul et ve bu hâlim geçinceye kadar bana güç ver! Beni tekrar dirilttiğinde ihsan ve rahmet et, kötü sorgudan kurtar ve hesabımı kolay kıl! Zulmüm ve günahım nedeniyle o gün benden yüz çevirme! Nefislerin, kendinden başkasıyla ilgilenmediği o korkunç günün korkusundan beni emin eyle! Başkalarının amellerinin fayda vermediği o günde beni amellerimden faydalandır! Rabbim! Beni yaratan ve annemin karnında bana şekil veren sensin. Nesil nesil müşriklerin sulbünde dolaştırıp, merhamet edilecek ümmetin sulbünden çıkarttın (yarattın). Allahım! Bana rahmet et, İslâm nimetiyle ikram ettiğin gibi taatını ihsan et! Yaşadığım sürece sana asi olmaktan uzak kıl! Gizli yanlarımı açığa vurma ve günahlarımın çokluğuyla beni utandırma. Ey beni yaratan! Sen noksanlıklardan münezzehsin. Sen bütün gizli işlerimi bildiğin halde huzuruna hangi yüzle çıkarım ve Sana bakarım? Dilime mühür vurduğun ve azalarıma yaptıklarımı söylettiğin zaman Sana nasıl özür beyan ederim? Ey beni yaratan! Ben sana tövbe eder ve tövbemin kabulünü gözlerim. Tövbemi kabul et, duamı kabul et, gençliğime merhamet et, sapmalardan uzak tut, anlayışsızlığımı bağışla. Hatalarımı açığa vurup beni rezil etme. Ey beni yaratan! Sen noksanlıklardan münezzehsin. Sen yardım isteyenlerin yardımcısı ve âbidlerin göz nuru, zahidlerin sevdiğisin. Yardım isteyebileceğim tek kişi Sensin. Gençliğime merhamet et. Tövbemi kabul ve duamı kabul et. Yapmış olduğum günahlardan dolayı beni rezil etme. Ey Rabbim! Resûlün Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indirdiğin Kitab'ı bana öğrettin. Sonra gördüğün gibi Sana isyan ettim. Sen beni gördüğün ve indirdiğin Kitab'da yasakladığın halde Sana isyan ettiğim için benden daha kötü kimdir?

Ey Rabbim! Eğer günahlarımı ve isyanlarımı hatırlayacak olsam yaptıklarımdan dolayı gözlerime uyku girmez. Ben sana tövbe ediyorum, tövbemi kabul et. Sana iman edip Senden başka ilah olmadığını kabul etmeme rağmen beni Cehennem ateşine yakıt yapma. Beni, annemi ve babamı, bütün Müslümanları rahmetinle bağışla. Ey Âlemlerin Rabbi! Duamı kabul et!"

(٥٧٢١)- [٢٦٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا حَيَّانُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: كَتَبَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِلَى ابْنِهِ: يَا بُنَيَّ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ، ثَنَا حَجَّاجٌ، أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ قَالَ لابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ، كُنْ مِمَّنْ نَأْيُهُ عَمَّنْ نَأَى عَنْهُ يَقِينٌ وَنزَاهَةٌ، وَدُنُوُّهُ مِمَّنْ دَنَا مِنْهُ لِينٌ وَرَحْمَةٌ، لَيْسَ نَأْيُهُ بِكِبْرٍ وَلا بِعَظَمَةٍ، وَلا دُنُوُّهُ خِدَاعٌ وَلا خِلابَةٌ، يَقْتَدِي بِمَنْ قَبْلَهُ فَهُوَ إِمَامٌ لِمَنْ بَعْدَهُ، وَلا يَعْزُبُ عِلْمُهُ، وَلا يَحْضُرُ جَهْلُهُ، وَلا يَعْجَلُ بِمَا رَابَهُ، وَيَعْفُو فِيمَا يَتَبَيَّنُ لَهُ، يُغْمِضُ فِي الَّذِي لَهُ، وَيَزِلُّ فِي الْحَقِّ الَّذِي عَلَيْهِ، وَالْخَيْرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ، وَالشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ، إِنْ كَانَ مَعَ الْغَافِلِينَ كُتِبَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، وَإِنْ كَانَ مَعَ الذَّاكِرِينَ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَلا يَغُرَّهُ ثَنَاءُ مَنْ جَهِلَهُ، وَلا يَنْسَى إِحْصَاءَ مَا قَدْ عَلِمَهُ، إِنْ زُكِّيَ خَافَ مَا يَقُولُونَ، وَاسْتَغْفَرَ لِمَا لا يَعْلَمُونَ، يَقُولُ أَنَا أَعْلَمُ بِي مِنْ غَيْرِي، وَرَبِّي أَعْلَمُ بِي مِنْ نَفْسِي، فَهُوَ يَسْتَبْطِئُ نَفْسَهُ فِي الْعَمَلِ، وَيَأْتِي مَا يَأْتِي مِنَ الأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ عَلَى وَجَلٍ، يَظَلُّ يَذْكُرُ وَيُمْسِي وَهَمُّهُ أَنْ يَشْكُرَ، يَبِيتُ حَذِرًا، وَيُصْبِحُ فَرِحًا، حَذِرًا لِمَا حُذِّرَ مِنَ الْغَفْلَةِ، وَفَرِحًا لِمَا أَصَابَ مِنَ الْغَنِيمَةِ وَالرَّحْمَةِ، إِنْ عَصَتْهُ نَفْسُهُ فِيمَا يَكْرَهُ لَمْ يُطِعْهَا بِمَا أَحَبَّتْ، فَرَغْبَتُهُ بِمَا يُخَلَّدُ، وَزَهَادَتُهُ فِيمَا يَنْفَدُ، يَمْزُجُ الْعِلْمَ بِالْحِلْمِ، وَيَصْمُتُ لِيَسْلَمَ، وَيَنْطِقُ لِيَفْهَمَ، وَيَخْلُو لِيَغْنَمَ، وَيُخَالِقُ لِيَعْلَمَ، لا يُنْصِتُ لِخَيْرٍ حِينَ يُنْصِتُ وَهُوَ يَسْهُو، وَلا يَسْتَمِعُ لَهُ وَهُوَ يَلْغُو، وَلا يُحَدِّثُ أَمَانَتَهُ الأَصْدِقَاءَ، وَلا يَكْتُمُ شَهَادَتَهُ الأَعْدَاءَ، وَلا يَعْمَلُ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا رِيَاءً، وَلا يَتْرُكُ مِنْهُ شَيْئًا حَيَاءً، مَجَالِسُ الذِّكْرِ مَعَ الْقُرَّاءِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَجَالِسِ اللَّهْوِ مَعَ الأَغْنِيَاءِ، وَلا تَكُنْ يَا بُنَيَّ مِمَّنْ يُعْجَبُ بِالْيَقِينِ مِنْ نَفْسِهِ فِيمَا ذَهَبَ، وَيَنْسَى الْيَقِينَ فِيمَا رَجَا، وَطَلَبَ شَاخِصًا غَيْرَ مُطْمَئِنٍّ، وَلا يَثِقُ مِنَ الرِّزْقِ بِمَا قَدْ ضَمِنَ، وَلا تَغْلِبُهُ نَفْسُهُ عَلَى مَا يَظُنُّ، وَلا يَغْلِبُهَا عَلَى مَا يَسْتَيْقِنُ، فَهُوَ مِنْ نَفْسِهِ فِي شَكٍّ، وَمِنْ ظَنِّهِ إِنْ لَمْ يُرْحَمْ فِي هَلَكٍ، إِنْ صَحَّ أَمِنَ، وَإِنِ افْتَقَرَ حَزِنَ، وَإِنِ اسْتَغْنَى افْتُتِنَ، وَإِنْ رَغِبَ كَسِلَ، وَإِنْ نَشَطَ زَهِدَ، يَرْغَبُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَبَ، وَلا يَنْصَبُ فِيمَا يَرْغَبُ، يَقُولُ لَمْ أَعْمَلْ، فَأَتَعَنَّى، بَلْ أَجْلِسْ فَأَتَمَنَّى، يَتَمَنَّى الْمَغْفِرَةَ وَيَعْمَلُ بِالْمَعْصِيَةِ، كَانَ أَوَّلَ عُمْرِهِ غَفْلَةً وَغِرَّةً، ثُمَّ أُبْقِيَ وَأُقِيلَ الْعَثْرَةَ، فَإِذَا آخِرُهُ كَسَلٌ وَفَتْرَةٌ، طَالَ عَلَيْهِ الأَمَلُ، فَافْتُتِنَ، وَطَالَ عَلَيْهِ الأَمَدُ فَاغْتَرَّ، وَأُعْذِرَ إِلَيْهِ فَمَا عُمِّرَ، وَلَيْسَ فِيمَا أُعْمِرَ بِمُعْذَرٍ، عُمِّرَ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ، فَهُوَ مِنَ الذَّنْبِ وَالنِّعْمَةِ مُوَقَّرٌ، إِنْ أُعْطِيَ لَمْ يَشْكُرْ،

وَإِنْ مُنِعَ، قَالَ لَمْ يَقْدِرْ، أَسَاءَ الْعَبْدُ وَاسْتَأْثَرَ، يَرْجُو النَّجَاةَ وَلَمْ يَحْذَرْ، يَبْتَغِي الزِّيَادَةَ وَلَمْ يَشْكُرْ حَقَّ أَنْ يَشْكُرَ، وَهُوَ أَحَقُّ أَنْ لا يُعْذَرَ، يَتَكَلَّفُ مَا لَمْ يُؤْمَرْ، وَيُضَيِّعُ مَا هُوَ أَكْثَرُ، إِنْ يَسْأَلْ أَكْثَرَ، وَإِنْ أَنْفَقَ قَتَّرَ، يَسْأَلُ الْكَثِيرَ، وَيُنْفِقُ الْيَسِيرَ، قُدِرَ لَهُ خَيْرٌ مِنْ قَدَرِهِ لِنَفْسِهِ، فَوُسِّعَ لَهُ رِزْقُهُ، وَخُفِّفَ حِسَابُهُ، فَأُعْطِيَ مَا يَكْفِيهِ، وَمُنِعَ مَا يُلْهِيهِ، لَيْسَ يَرَى شَيْئًا يُغْنِيهِ دُونَ غِنًى يُطْغِيهِ، يَعْجِزُ عَنْ شُكْرِ مَا أُوتِيَ، وَيَبْتَغِي الزِّيَادَةَ فِيمَا بَقِيَ، يَسْتَبْطِئُ نَفْسَهُ فِي شُكْرِ مَا أُوتِي، وَيَنْسَى مَا عَلَيْهِ مِنَ الشُّكْرِ فِيمَا وَفَّى، وَيُنْهَى فَلا يَنْتَهِي، وَيَأْمُرُ بِمَا لا يَأْتِي، يَهْلِكُ فِي بُغْضِهِ، وَيُقَصِّرُ فِي حُبِّهِ، غَرَّهُ مِنْ نَفْسِهِ حُبُّهُ مَا لَيْسَ عِنْدَهُ وَبُغْضُهُ عَلَى مَا عِنْدَهُ، مِثْلُهُ يُحِبُّ الصَّالِحِينَ فَلا يَعْمَلْ أَعْمَالَهُمْ، وَيُبْغِضُ الْمُسِيئِينَ وَهُوَ أَحَدُهُمْ، يَرْجُو الآخِرَةَ فِي الْبُغْضِ عَلَى ظَنِّهِ، وَلا يَخْشَى الْمَقْتَ فِي الْيَقِينِ مِنْ نَفْسِهِ، لا يَقْدِرُ فِي الدُّنْيَا عَلَى مَا يَهْوَى، وَلا يَقْبَلُ مِنَ الآخِرَةِ مَا يَبْقَى، يُبَادِرُ مِنَ الدُّنْيَا مَا يَفْنَى، وَيَتْرُكُ مِنَ الآخِرَةِ مَا يَبْقَى، إِنْ عُوفِيَ حَسِبَ أَنَّهُ قَدْ تَابَ، وَإِنِ ابْتُلِيَ عَادَ، يَقُولُ فِي الدُّنْيَا قَوْلَ الزَّاهِدِينَ، وَيَعْمَلُ فِيهَا عَمَلَ الرَّاغِبِينَ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ لإِسَاءَتِهِ، وَلا يَنْتَهِي عَنِ الإِسَاءَةِ فِي حَيَاتِهِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ لِمَا لا يَدَعُ، وَيُحِبُّ الْحَيَاةَ لِمَا يَصْنَعُ، إِنْ مُنِعَ مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَقْنَعْ، وَإِنْ أُعْطِيَ مِنْهَا لا يَشْبَعُ، وَإِنْ عُرِضَتِ الشَّهْوَةُ، قَالَ: يَكْفِيكَ الْعَمَلُ، فَوَاقَعَ، وَإِنْ عَرَضَ لَهُ الْعَمَلُ كَسِلَ، وَقَالَ: يَكْفِيكَ الْوَرَعُ، لا يُذْهِبُ مَخَافَتَهُ الْكَسَلُ، وَلا تَبْعَثُهُ رَغْبَتُهُ عَلَى الْعَمَلِ، يَرْجُو الأَجْرَ بِغَيْرِ عَمَلٍ، وَيُؤَخِّرُ التَّوْبَةَ لِطُولِ الأَمَلِ، ثُمَّ لا يَسْعَى فِيمَا لَهُ خُلِقَ، وَرَغْبَتُهُ فِيمَا تُكُفِّلَ لَهُ مِنْ رِزْقٍ، وَزَهَادَتُهُ فِيمَا أُمِرَ بِهِ مِنَ الْعَمَلِ، وَيَتَفَرَّغُ لِمَا فَرَغَ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ، يَخْشَى الْخَلْقَ فِي رَبِّهِ، وَلا يَخْشَى الرَّبَّ فِي خَلْقِهِ، يَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّنْ هُوَ فَوْقَهُ، وَلا يُعِيذُ بِاللَّهِ مَنْ هُوَ تَحْتَهُ، يَخْشَى الْمَوْتَ وَلا يَرْجُو الْفَوْتَ، يَأْمَنُ مَا يَخْشَى وَقَدْ أَيْقَنَ بِهِ، وَلا يَيْأَسُ مِمَّا يَرْجُو وَقَدْ تَيَقَّنَ مِنْهُ، يَرْجُو نَفْعَ عِلْمٍ لا يَعْمَلُ بِهِ، وَيَأْمَنُ ضَرَّ جَهْلٍ قَدْ أَيْقَنَ بِهِ، يَسْخَرُ بِمَنْ تَحْتَهُ مِنَ الْخَلْقِ، وَيَنْسَى مَا عَلَيْهِ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ، يَنْظُرُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فِي الرِّزْقِ، وَيَنْسَى مِنْ تَحْتِهِ مِنَ الْخَلْقِ، يَخَافُ عَلَى غَيْرِهِ بِأَدْنَى مِنْ ذَنْبِهِ، وَيَرْجُو لِنَفْسِهِ بِأَيْسَرَ مِنْ عَمَلِهِ، يُبْصِرُ الْعَوْرَةَ مِنْ غَيْرِهِ وَيَغْفُلُهَا مِنْ نَفْسِهِ، إِنْ ذُكِرَ الْيَقِينُ، قَالَ: مَا هَكَذَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَإِنْ قِيلَ: أَفَلا تَعْمَلُ أَنْتَ عَمَلَهُمْ، يَقُولُ: مَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكُونَ مِثْلَهُمْ، فَهُوَ لِلْقَوْلِ مُدِلٌّ، وَيَسْتَصْعِبُ عَلَيْهِ الْعَمَلُ، يَرَى الأَمَانَةَ مَا عُوفِيَ وَأَرْضَى، وَالْخِيَانَةَ أَنْ أَسْخَطَ وَأُبْتَلَى، يَلِينُ لِيُحْسَبَ عِنْدَهُ أَمَانَةٌ، فَهُوَ يَرْصُدُهَا لِلْخِيَانَةِ، يَتَعَلَّمُ لِلصَّدَاقَةِ مَا يَرْصُدُ بِهِ لِلْعَدَاوَةِ، يَسْتَعْجِلُ بِالسَّيِّئَةِ

وَهُوَ فِي الْحَسَنَةِ بَطِيءٌ، يَخِفُّ عَلَيْهِ الشِّعْرُ، وَيَثْقُلُ عَلَيْهِ الذِّكْرُ، اللَّغْوُ مَعَ الأَغْنِيَاءِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الذِّكْرِ مَعَ الْفُقَرَاءِ، يَتَعَجَّلُ النَّوْمَ، وَيُؤَخِّرُ الصَّوْمَ، فَلا يَبِيتُ قَائِمًا، وَلا يُصْبِحُ صَائِمًا، وَيُصْبِحُ وَهَمُّهُ التَّصَبُّحُ مِنَ النَّوْمِ وَلَمْ يَسْهَرْ، وَيَمْشِي وَهَمُّهُ الْعَشَاءُ وَهُوَ مُفْطِرٌ "، زَادَ الْحَجَّاجُ عَنِ الْمَسْعُودِيِّ فِي رِوَايَتِهِ: " إِنْ صَلَّى اعْتَرَضَ، وَإِنْ رَكَعَ رَبَضَ، وَإِنْ سَجَدَ نَقَرَ، وَإِنْ سَأَلَ أَلْحَفَ، وَإِنْ سُئِلَ سَوَّفَ، وَإِنْ حَدَّثَ حَلِفَ، وَإِنْ حَلِفَ حَنِثَ، وَإِنْ وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِنْ وَعَظَ كَلَحَ، وَإِنْ مُدِحَ فَرِحَ، طَلَبُهُ شَرٌّ، وَتَرْكُهُ وِزْرٌ، لَيْسَ لَهُ فِي نَفْسِهِ عَنْ عَيْبِ النَّاسِ شُغْلٌ، وَلَيْسَ لَهَا فِي الإِحْسَانِ فَضْلٌ، يَمِيلُ لَهَا وَيُحِبُّ لَهَا مِنْهُمُ الْعَدْلَ، أَهْلُ الْخِيَانَةِ لَهُ بِطَانَةٌ، وَأَهْلُ الأَمَانَةِ لَهُ عَدَاوَةٌ، إِنْ سَلِمَ لَمْ يَسْمَعْ، وَإِنْ سَمِعَ لَمْ يَرْجِعْ، يَنْظُرُ نَظَرَ الْحَسُودِ، وَيُعْرِضُ إِعْرَاضَ الْحَقُودِ، يَسْخَرُ بِالْمُقْتَّرِ، وَيَأْكُلُ بِالْمُدْبَّرِ، وَيُرْضِي الشَّاهِدَ بِمَا لَيْسَ فِي نَفْسِهِ، وَيُسْخِطُ الْغَائِبَ بِمَا لا يَعْلَمُ فِيهِ، جَرِئٌ عَلَى الْخِيَانَةِ، بَرِيءٌ مِنَ الأَمَانَةِ، مَنْ أَحَبَّ كَذَبَ، وَمَنْ أَبْغَضَ خَلَبَ، يَضْحَكُ مِنْ غَيْرِ الْعَجَبِ، وَيَمْشِي فِي غَيْرِ الأَدَبِ، وَلا يَنْجُو مِنْهُ مَنْ جَانَبَ، وَلا يَسْلَمُ مِنْهُ مَنْ صَاحَبَ، إِنْ حَدَّثْتَهُ مَلَّكَ، وَإِنْ حَدَّثَكَ غَمَّكَ، وَإِنْ سُؤْتَهُ سَرَّكَ، وَإِنْ سَرَرْتَهُ ضَرَّكَ، وَإِنْ فَارَقْتَهُ أَكَلَكَ، وَإِنْ بَاطَنْتَهُ فَجَعَكَ، وَإِنْ تَابَعْتَهُ بَهَتَكَ، وَإِنْ وَافَقْتَهُ حَسَدَكَ، وَإِنْ خَالَفْتَهُ مَقَتَكَ، يَحْسِدُ أَنْ يُفْضَلَ، وَيَزْهَدُ أَنْ يَفْضُلَ، يَحْسِدُ مَنْ فَضَلَهُ، وَيَزْهَدُ أَنْ يَعْمَلَ عَمَلَهُ، يَعْجِزُ عَنْ مُكَافَأَةِ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهِ، وَيَفْرُطُ فِيمَنْ بَغَى عَلَيْهِ، وَلا يُنْصِتُ فَيَسْلَمَ، وَيَتَكَلَّمُ بِمَا لا يَعْلَمُ، يَغْلِبُ لِسَانُهُ قَلْبَهُ، وَلا يَضْبِطُ قَلْبُهُ قَوْلَهُ، يَتَعَلَّمُ لِلْمِرَاءِ، وَيَتَفَقَّهُ لِلرِّيَاءِ، وَيُظْهِرُ الْكِبْرِيَاءَ، فَيَظْهَرُ مِنْهُ مَا أَخْفَى، وَلا يَخْفِي مِنْهُ مَا أَبْدَى، يُبَادِرُ مَا يَفْنَى، وَيُوَاكِلُ كُلَّ مَا يَبْقَى، يُبَادِرُ بِالدُّنْيَا، وَيُوَاكِلُ بِالتَّقْوَى "

Avn b. Abdillah, oğluna şöyle demiştir: “Evladım! Bir şeyden uzak durduğunda bilerek ve temiz kalmak amacıyla uzak duranlardan, bir şeye yakınlık göstereceği zaman da şefkat ve merhametle yakınlaşan kimselerden ol. Sakın kibir ve gururla bir şeyden uzaklaşan veya hile ve aldatmayla yakınlaşan kimselerden biri olma! Kendinden öncekilere muktedî olan kişilerden ol ki, böylesi kişiler kendinden sonrakiler için bir imam olur. Böyle bir kişi ilmini insanlardan esirgemez, bilmediği konuları insanlarla paylaşmaz, şüphe içinde kaldığı konularda acele davranmaz, açıkça bilinen konuların sorumluluğunu üstlenir. Başkalarında olan haklarını affeder, başkalarının kendi üzerinde olan haklarını ise ziyadesiyle öder. Böylesi bir kişiden hayır beklenir, kimselere kötülüğü dokunmaz. Gafillerle beraber olsa dahi zikir ehli insanlardan biri olarak yazılır. Zikir ehli olanların içinde ise gafillerden biri olarak yazılmaz. Onu tanımayan kişilerin övgüleri kendisini değiştirmez. Bilgisinin sınırlarının farkındadır. Zekidir, insanların kendisi hakkında konuşmalarından çekinir ve kendisi hakkında bilmedikleri şeyler için de Allah'tan bağışlanma diler.

"Ben kendimi onlardan daha iyi bilirim. Rabbim de beni benden daha iyi bilir" der. Endişeli bir haletiruhiye içinde sadece salih ameller işlediği içindir ki amelleri pek ağır ve yavaştır. Akşama kadar dilinden zikri düşürmez, tek derdi şükrünü gereği gibi eda etmektir. Endişe içinde geceler, sevinç içinde sabahı bulur. Endişesi gaflete düşmüş olma ve bu şekilde ölme düşüncesinden dolayıdır. Sevinci de nimet ve rahmet içinde sabahı bulmasındandır. Nefsi, sevmediği şeylerde kendisine karşı geldiği zaman karşılığında nefsinin hoşlandığı şeyleri yapmasına izin vermez. Arzusu ebedi olan şeylerdedir. Günahlara bulaşmamak için susar, anlamak için konuşur. Nimetlere mahzar olmak için yalnız kalır ve öğrenmek için insanların arasına karışır. Hayırlı bir şeyi dinlerken başka şeylere dalmaz, bunu dinlerken boş işlerle uğraşmaz. Başkalarının sırlarını arkadaşlarına anlatmaz. Bir haksızlığa tanık olmuşsa bunu gizleyip sessiz kalmaz. Bir hayrı riyakârlık için asla yapmaz, hayâsı bu hayrı yapmaktan kendisini alıkoymaz. Fakirlerle birlikte zikir meclislerinde bulunmak onun için zenginlerle eğlence ortamlarında bulunmaktan daha sevimlidir.

Evladım! Geçmişine yönelik kesin bir inanç içinde takdire rıza gösteren ancak geleceğine yönelik öylesi bir takdiri ve rızayı unutan kimselerden olma! Kaçan fırsatlar için: "Şayet bana bir şey takdir edilseydi mutlaka olurdu" diyenlerden, kalan ömrü için de: "Ey insan! Durmadan çalış!" diyenlerden olma. Böylesi kişiler rızıktan yana kendilerini güven içinde hissetmezler ve devamlı tedirgindirler. Ellerinde bulunan rızıkların devamı konusunda da güven içinde değildirler. Emin olmadığı şeylerde nefsine uymaz. Oysa emin olduğu konularda nefsine de karşı koymaz ve arzularının peşine düşer. Kendinden yana devamlı bir şüphe içindedir ve Allah'ın rahmeti olmazsa helak olacağını düşünür. Hastalandığında pişmanlık duyar, sağlıklıyken ise hiç hastalanmayacağını düşünür. Fakir düşünce üzülür, zengin olursa sapar. Bir şey istediği zaman tembel davranır, çalışkanlığı tuttuğu zaman ise işten yüz çevirir. Harekete geçmeden bir şeyleri ister, oysa istediği şeylere yönelik harekete geçmez. "Çalışıp da yorulacağıma oturup temenni ederim" der. Mağfireti ister oysa masiyetleri işler. Ömrünün başlarında gaflet ve aldanma içindeydi. Gençliğini tökezlemeler içinde geçirdi. Yaşlılığı da artık tembellik ve miskinlik içinde tükenecektir. Gelecekten yana büyük umutlar içinde olunca da yoldan çıkar.

Kendisine verilen uzun ömrünü aldanmalarla bitirir. Uzun ömrü boyunca başkalarının yaptıklarından yana mazur görülse de kendi yaptıklarından yana mazereti kabul görmeyecektir. Oysa uzun ömrüne rağmen bundan bir ibret alabilmiş değildir. Günahlardan ve verilen nimetlerden yana pek varlıklıdır. Birine bir şey verdiği zaman minnet ederek şükür bekler. Veremediği zaman da: "Demek ki sana takdir edilmemiştir!" der. İnsanlara kötülük eder ve birilerini diğerlerine tercih eder. Kurtuluşu ister, ama bu yönde herhangi bir şeyden sakınmaz. Daha fazla mal ister ve şükretmez. Oysa verilen nimetlere şükretmesi ve bu şükre yönelik bir mazeretinin olmaması gerekirdi. Yine kendisinden istenilmeyen şeyleri yapmaya kalkar da kendisinden istenilen şeylerin çoğuna kulak asmaz. İstediği zaman çok ister, oysa infak edeceği zaman cimri davranır. Çoğu isteyip azı verir. Allah kendisine, kendi kendine verdiği değerden daha fazla değer verip bol rızık ihsan etmiş ve (dünyadayken) hesabını hafif tutmuştur. Kendisine yetecek kadarıyla rızık verilmiş, Allah'tan meşgul edecek rızık da kendisinden alıkonulmuştur. Kendisini saptıracak zenginlikten gayrı hiçbir şeyin kendisini varlıklı kılamayacağını düşünür. Elinde bulunan nimetlerin bile şükründen acizken daha fazla malının olmasını ister. Sahip olduklarının şükrünü eda etmede pek tembel davranır, kendisine kâfi derecede verilen rızıklar için de şükür etmeyi unutur.

İnsanları haram olan şeylerden sakındırır, ama kendisi bunlardan sakınmaz. Kendi yapmadığı şeyleri başkasına emreder. Öfkesi ve hırsı içinde kendini helak eder, ama sevgisini az tutar. Sahip olamadığı şeylere olan sevgisi kendisini yoldan çıkarmıştır, oysa aynı şeyler elinde mevcuttur ve onlardan nefret eder. Sâlih kimseleri sever, ancak onlar gibi davranmaz. Kötü kişilere nefret duyar, oysa kendisi de onlardan biridir. Zannına güvenerek âhirette Cenneti umar da günahlarından dolayı yakîn olarak bildiği cezadan yana bir korku taşımaz. Dünyadayken arzu ettiği ve gelip geçici olan şeyleri elde edemez, ancak âhiretin kalıcı nimetlerine de razı olmaz. Fani olan dünyalık şeyler peşinde koşar da baki olan âhiret nimetlerinden yüz çevirir. Kendisine sağlık verildiği zaman tövbe ettiğini düşünür, ancak belalarla sınandığı zaman yine aynı şeyleri yapar.

Dünya hakkındaki sözleri zahitler gibidir; ancak dünya peşinde koşanların işlerini yapar. Kötülüğünden dolayı ölümden nefret eder, ancak hayattayken kötü işleri yapmaktan geri durmaz. Sahip olduğu şeylerden ayrılmamak için ölümden nefret eder ve henüz yapamadıklarından dolayı da dünyayı ister. Dünya nimetleri kendisine verilmediği zaman kanaat göstermez, verildiği zaman da doymak bilmez. Şehveti kabardığı zaman: "Bu kadar amel yeter, artık keyfine bak!". der. Amel vakti geldiği zaman da tembel davranır ve: "Bu kadar takva yeter!" der. Tembelliği korkusunu gidermez, ancak arzuları da kendisini harekete geçirmez. Amel etmeden sevap umar ve tövbeyi de uzun bir geleceğe erteler. Yaratıldığı amaç için çaba göstermez ve kazanması gereken mal peşinde koşar. Yapması gereken ameller konusunda pek zahittir ve cimridir; ama mal kazanmaya bütün vaktini ayırır. Rabbine karşı görevlerinde insanlardan korkar, ama insanlarla ilişkilerinde Rabbinden korkmaz. Kendisinden üstün olanlara karşı Allah'a sığınır, ancak kendinden aşağıda olanların Allah'a sığınmalarına fırsat vermez. Ölümden korkar, ancak zamanın geçmesinden endişe duymaz. Korktuğu şeyin (ölümün) kesin bir şekilde başına geleceğini bildiği halde kendini güvende hisseder de yine arzu ettiklerine ulaşabilmekten yana umutsuzluğa kapılmaz. Amel etmediği bir ilmin faydasını umar da, cehaletin kendisine vereceği zarardan emin olduğu halde kendini güvende hisseder.

Kendinden düşük insanlarla alay eder de onların kendi üzerindeki haklarını unutur. Mal konusunda kendinden daha üstün olanlara bakar da, kendinden aşağıda olanları görmez. Başkasının işlediği küçük bir günah için endişelenir de kendisinin işlediği basit bir amelle Cenneti umar. Başkasının kusurlarını hemen görür de, kendi kusurlarını yok sayar. Kendisine yakîn olan hatırlatıldığı zaman: "Sizden öncekiler böyle yapmazdı" der. Kendisine: "Peki neden sen de onlar gibi amel etmiyorsun?" diye sorulduğu zaman: "Kim onlar gibi olabilir ki?" der. Söz söylemekten geri durmaz da, amelini yapmak kendisine zor gelir. Kendisi için emanet verildikten sonra unutulan ve vazgeçilendir. Kendisine emanet bırakılması için yumuşak davranır, oysa ona el koymak için pusudadır. Fırsat bulduğunda düşmanlığa çevirebilmek için dostluğu öğrenir. Kötülüğü çabucak yaparken iyilikte pek yavaştır. Şiiri rahatça okuyabiliyorken zikir diline ağır gelir. Zenginlerle geçirilecek eğlence ve boş zamanı fakirlerle yapılacak zikirden daha çok sever. Uykuyu çok severken oruçtan uzak durur. Ne gece namazı vardır, ne de gündüz orucu. Erken yatıp erken kalkar ve gece oturmalarını sevmez. Henüz kahvaltısını yapmıştır, ancak aklında akşam yemeği vardır.

Haccâc'ın Mes'ûdî'den rivayetinde ise Avn devamında şunları demiştir: "Göstermelik namaz kılar, diz çöker gibi rükuya gider, yem keker gibi de secde eder. Birinden bir şey isteyeceği zaman ısrarcıdır, ancak kendisinden bir şey istendiği zaman ileriye atar. Konuşurken yeminler eder, ettiği yeminleri bozar, verdiği sözü de tutmaz. Kendisine nasihat verildiğinde surat asar, övüldüğünde ise sevinir. Onunla olmak kötülük, onu terk etmek ise de yüktür. İnsanların onu ayıplamalarına aldırmaz. İçinde, peşinden gideceği veya sevebileceği, dürüstlük gibi herhangi bir fazilet mefhumu yoktur. Hainler dostları, dürüstler ise düşmanıdırlar. Kendisine selam verildiği zaman duymazdan gelir, duysa da cevap vermez. Hasetle bakar, öfkeyle yüz çevirir. Fakirle alay eder, hileyle mal edinir. Kendisi için istemediği bir şeyi karşısındaki için ister. Bilip bilmeden birilerinin ardından konuşur. İhanette pek cüretkâr, eminlikten pek uzaktır. Yalandan sever, birine öfkelendiği zaman da aldatmak için yüzüne güler.

Edepsiz bir şekilde tuhaf şeylere güler. Kendisinden uzak duran kurtulamaz, kendisiyle dost olan da sağlam kalamaz. Onunla konuştuğunda melek gibidir, seninle konuştuğu zaman ise hüzne boğar. Ona kötü davranırsan sana iyi davranır, iyi davranırsan da sana zarar verir. Yanından ayrıldığın zaman seni yemeye çalışır. Arkadaşı olursan seni perişan eder, peşinden gidersen de yoldan çıkarır. Ona uyarsan sana haset eder, muhalifi olursan da kin tutar. Üstün tutulmayı ister, ama kimseyi kendisinden üstün görmez ve görülene de haset eder. Kendi işini bile yapmaya üşenir ve kendisine iyilik yapana karşılık vermekten acizdir. Kendisine haksızlık edene karşı haddini aşar. Dinlemeyi bilmez ki esenlik bulsun. Bilmediği konularda da durmadan konuşur. Dili kalbine baskın çıkar, kalbi diline hâkim olamaz. Tartışmak için öğrenir, gösteriş için anlamış gibi yapar. Her dem kibirlidir. İçindekileri saklayamadığı gibi yaptıklarını da gizleyemez. Fani olanların peşinde koşup baki olan şeylerle ilgilenmez. Dünyası için çaba gösterir de takvaya yüz vermez."

(٥٧٢٢)- [٢٦٣/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو عَمَّارٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْجَرَّاحِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَلْخٍ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: ثنا مِسْعَرٌ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " مَا كَانَ اللَّهُ لِيُنْقِذَنَا مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ يُعِيدَنَا فِيهِ ﴿وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾، وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَجْمَعَ أَهْلَ قَسَمَيْنِ فِي النَّارِ ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ﴾، وَنَحْنُ نُقْسِمُ بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِنَا لَيَبْعَثَنَّ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ "

Avn b. Abdillah der ki: Allah bizleri bir şeyden kurtardıktan sonra aynı duruma geri döndürecek değildir. Zira şöyle buyurmuştur: **"Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı."**[1] Yine Allah iki farklı yemini eden kişileri aynı yerde (Cehennemde) toplayacak değildir. Kâfirler: **"Allah ölen bir kimseyi diriltmez" diye olanca güçleriyle Allah'a yemin ettiler."**[2] Oysa biz bütün gücümüzle Allah'ın ölüleri tekrar dirilteceğine yemin etmekteyiz.

(٥٧٢٣)- [٢٦٣/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ، ثَنَا عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّهُ قَالَ: " أَوْصَى رَجُلٌ ابْنَهُ، قَالَ: يَا بُنَيَّ، عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَإِنِ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 103

[2] Nahl Sur. 38

اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ الْيَوْمَ خَيْرًا مِنْكَ أَمْسِ، وَغَدًا خَيْرًا مِنْكَ الْيَوْمَ، فَافْعَلْ، وَإِذَا صَلَّيْتَ فَصَلِّ صَلاةَ مُوَدِّعٍ، وَإِيَّاكَ وَكَثْرَةَ طَلَبِ الْحَاجَاتِ، فَإِنَّهَا فَقْرٌ حَاضِرٌ، وَإِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ "

Avn b. Abdillah bildiriyor: Adamın biri oğluna şöyle bir nasihatte bulundu: "Evladım! Allah'a karşı takvalı ol. Elinden geldiği kadarıyla bugünün dünden, yarınının da bu günden daha hayırlı olması için çalış. Namaz kıldığın zaman son namazını kılıyormuş gibi kıl. İhtiyaçlarını fazla tutmaktan sakın; zira fazla şey talep etmek hâlihazırda bir fakirliktir. İnsanların sığındıkları mazeret ve gerekçelerden de uzak dur."

(٥٧٢٤)- [٢٦٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، فِيمَا قُرِئَ عَلَيْهِ قَالَ: ثنا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ عَوْفٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، قَالَ: كَانَ لِعَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ جَارِيَةٌ يُقَالُ لَهَا بُشْرَى، وَكَانَتْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ بِأَلْحَانٍ، فَقَالَ لَهَا يَوْمًا " يَا بُشْرَى، اقْرَئِي عَلَى إِخْوَانِي "، فَكَانَتْ تَقْرَأُ بِصَوْتٍ فِيهِ تَرْجِيعٌ حَزِينٌ، فَلَقِيتُهُمْ يُلْقُونَ الْعَمَائِمَ عَنْ رُءُوسِهِمْ وَيَبْكُونَ، قَالَ لَهَا يَوْمًا: " يَا بُشْرَى، قَدْ أُعْطِيتُ بِكِ أَلْفَ دِينَارٍ لَحُسْنِ صَوْتِكِ، اذْهَبِي فَلا يَمْلِكُكِ عَلَيَّ أَحَدٌ، فَأَنْتِ حُرَّةٌ لِوَجْهِ اللَّهِ "، قَالَ ثَابِتٌ: " فَهِيَ هُنَاكَ عَجُوزٌ بِالْكُوفَةِ لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَيْهَا لَبَعَثْتُ إِلَيْهَا حَتَّى تَقْدَمَ عَلَيْنَا فَتَكُونَ عِنْدَنَا حَتَّى تَمُوتَ "

Sâbit el-Bunânî der ki: Avn b. Abdillah'ın Kur'ân'ı makamla okuyan Buşrâ adında bir cariyesi vardı. Bir gün Avn ona: "Ey Buşrâ! Kardeşlerime de oku" dedi. Buşrâ da Kur'ân âyetlerini makamla ve tekrarlayarak okurdu. Bu şekilde okumaya başlayınca dinleyenlerin sarıklarım başlarından çıkarıp ağladıklarını gördü. Yine bir gün ona: "Ey Buşrâ! Güzel sesinden dolayı seni satmam için bana bin dinar verildi. Benden başka sana kimse sahip olmasın! Git! Allah rızası için artık özgürsün!" dedi. Şu an Kûfe'de yaşlı bir kadın olarak bulunuyor. Kendisine zor gelmeyeceğini bilsem haber gönderip yanımıza gelmesini ve ölene kadar kalmasını isterdim.

Avn b. Abdillah ashâbdan bir topluluğa yetişmiş, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs ve Ebû Hureyre'den hadis işitmiştir. Rivayetlerinin geneli de babası vasıtasıyla Abdullah b. Mes'ûd'dan gelmiştir. Babası Abdullah b. Utbe de ashâbdan biri sayılmıştır. Avn, Şa'bî ve Esved b. Yezîd gibileriyle, Kûfe ahalisinden olan tâbiûnun büyükleri ile âlimleri ve başkalarıyla arkadaşlık etmiştir. Avn, tâbiûndan birçok kişiden rivayetlerde bulunmuştur. Bunlar içinde İsmâîl b. Ebî Hâlid, Ebû İshâk eş-Şeybânî, Ebu'z-Zübeyr, Ebû Süheyl Nâfi' b. Mâlik ve Mücâlid gibileri sayılabilir. Avn'dan da Saîd el-Makburî, Mâlik b. Miğvel ve Mis'ar gibi imam ile âlimler rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 774, Takrîb 794, Takrîb 3080-a, Takrîb 1087, Takrîb 4007, Takrîb 1175, Takrîb 1176, Takrîb 1464, Takrîb 4104, Takrîb 2898

(٥٧٣٥)- [٢٦٨/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَتَبَارَكَ اللَّهُ، إِلا تَلَقَّاهُنَّ مَلَكٌ وَصَعِدَ بِهِنَّ إِلَى السَّمَاءِ، فَلا يَمُرُّ بِمَلأٍ مِنَ الْمَلائِكَةِ إِلا اسْتَغْفَرُوا لِقَائِلِهِنَّ حَتَّى يُحَيِّي بِهَا وَجْهَ الرَّحْمَنِ "، قَالَ عَوْنٌ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِبَعْضِ عُلَمَائِنَا، قَالَ: لَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّهُ: " لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَقُولُهُنَّ وَيُتْبِعُهُنَّ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، إِلا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ، وَمَا نَظَرَ اللَّهُ إِلَى عَبْدٍ إِلا رَحِمَهُ "، كَذَا رَوَاهُ اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ عَنْهُ مَوْقُوفًا

Avn b. Abdillah b. Utbe'nin, babasından bildirdiğine göre İbn Mes'ûd şöyle demiştir: Kul: "Allah her türlü eksiklikten tenzih ederim. Allah büyükler büyüğüdür. Hamd ancak Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah'ın şanı yücedir" dediği zaman bir melek bu sözü karşılayıp semaya çıkarır. Rahmân (olan Allah)ın huzuruna çıkana kadar karşılaştığı her bir melek topluluğu da bu sözü söyleyene bağışlanma dilerler.

Avn der ki: Bu sözü âlimlerimizden birine zikrettiğimde dedi ki: "Bana ulaşana göre de kişi bu sözlere "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" sözünü de eklediği zaman Allah ona nazar eder. Allah da bir kula nazar ettiği zaman ona merhamet eder."

Leys de İbn Aclân kanalıyla bunu İbn Mes'ûd'dan onun sözü olarak rivayet etmiştir.

Takrîb 890, Takrîb 4144, Takrîb 1873, Takrîb 1981, Takrîb 772, Takrîb 57-a, Takrîb 4154-a, Takrîb 4154-b

(٥٧٤٥)- [٢٧١/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ: ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، قَالَ: ثنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " ﴿إِلا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾، قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدِي عَهْدٌ فَلْيَقُمْ "، قَالُوا: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَعَلِّمْنَا، قَالَ: " قُولُوا: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، إِنِّي أَعْهَدُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، إِنَّكَ إِنْ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي تُقَرِّبْنِي مِنَ الشَّرِّ، وَتُبَاعِدْنِي مِنَ الْخَيْرِ، وَإِنِّي لا أَثِقُ إِلا بِرَحْمَتِكَ، فَاجْعَلْهُ لِي عِنْدَكَ عَهْدًا تُؤَدِّهِ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِنَّكَ لا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ "

Avn b. Abdillah'ın Ebû Fâhite'den bildirdiğine göre Esved b. Yezîd şöyle demiştir: Abdullah b. Mes'ûd, **"Rahman'ın katında bir ahid almış olandan başkası asla şefaatte bulunamayacaktır"**[1] âyetini okudu ve dedi ki: "Allah kıyamet gününde: «Katımda verilmiş sözü bulunan kişi kalksın» buyurur." Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Bize bunu öğret" denilince, Avn dedi ki: "Şöyle deyin: «Ey yerleri ve gökleri yaratan, açığı ve gizliyi bilen, Allahım! Şu dünya hayatında beni nefsime bırakırsan, nefsim beni şerre yaklaştırır hayırdan uzaklaştırır. Ben ancak senin rahmetine güvenirim. Bunu benim için katında bir ahid kıl ve kıyamet gününde ahdimi yerine getir. Çünkü sen asla ahdinden dönmezsin."

Saîd b. Cübeyr

Allah dostlarından biri de, Allah korkusuyla çok ağlayan, bolca dua eden, ilim sahibi, saadet ehli, şehid, düzgün ve fıkıh sahibi Ebû Abdullah Saîd b. Cübeyr'dir.

(٥٧٤٦)- [٢٧٢/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُسْلِمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنا الأَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ الأَعْرَجِ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَبْكِي بِاللَّيْلِ حَتَّى عَمِشَ "

---

[1] Meryem Sur. 87

Kâsım b. Ebî Eyyûb el-A'rac der ki: "Saîd b. Cübeyr, gece boyu ağlamaktan dolayı gözleri az görmeye başlamıştı."

(٥٧٤٧)- [٤/٢٧٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ الأَعْرَجِ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَبْكِي بِاللَّيْلِ حَتَّى عَمِشَ "

Kâsım b. Ebî Eyyûb el-A'rac der ki: "Saîd b. Cübeyr, gece boyu ağlamaktan dolayı gözleri az görmeye başlamıştı."

(٥٧٤٨)- [٤/٢٧٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ رُبَّمَا أَبْكَانَا "

Atâ b. es-Sâib der ki: "Saîd b. Cübeyr bazen bizi ağlatırdı."

(٥٧٤٩)- [٤/٢٧٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا أَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ " يُرَدِّدُ هَذِهِ الآيَةَ فِي الصَّلاةِ بِضْعًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ﴾ "

Kâsım b. Ebî Eyyûb der ki: Saîd b. Cübeyr'in: **"Allah'a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazancının kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz"**[1] âyetini namazda yirmi küsur defa tekrar ettiğini duydum.

(٥٧٥٠)- [٤/٢٧٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِذَا أَتَى عَلَى هَذِهِ الآيَةِ ﴿فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ إِذِ الأَغْلالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلاسِلُ يُسْحَبُونَ فِي الْحَمِيمِ﴾ رَجَّعَ فِيهَا وَرَدَّدَهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا "

Saîd b. Ubeyd der ki: Saîd b. Cübeyr, Kur'ân okurken: **"Kitab'ı ve peygamberlerimize gönderdiklerimizi yalanlayanlar elbette bileceklerdir. O vakit ki tomruklar boyunlarında ve zincirler**

---

[1] Bakara Sur. 281

sürüklenecekler. Kaynar suda; sonra ateşte kaynatılacaklardır"[1] âyetine geldiği zaman geri dönüp bu âyetleri iki veya üç defa tekrar ederdi.

(٥٧٥١)- [٢٧٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا وَهْبُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الأَسَدِيِّ، قَالَ: قِيلَ لِوَرْقَاءَ يَعْنِي ابْنَ إِيَاسٍ: كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَصْنَعُ كَمَا يَصْنَعُ هَؤُلاءِ الأَئِمَّةُ الْيَوْمَ، يَطْرَبُونَ أَوْ يُرَدِّدُونَ؟ قَالَ " مَعَاذَ اللَّهِ، إِلا أَنَّهُ كَانَ إِذَا مَرَّ عَلَى مِثْلِ هَذِهِ الآيَةِ فِي حم الْمُؤْمِنِ ﴿إِذِ الأَغْلالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلاسِلُ يُسْحَبُونَ﴾ مَدَّهَا شَيْئًا "

Varkâ b. İyâs'a: "Saîd b. Cübeyr, bu günün imamlarının yaptığı gibi, sevinçten sıçrar ve âyetleri tekrar eder miydi?" diye sorulunca şöyle karşılık verdi: "Hâşa! Öyle bir şey yapmazdı ancak Mümin Sûresinin: **"O vakit ki tomruklar boyunlarında ve zincirler sürüklenecekler"**[2] âyetine gelince bu âyeti bir miktar uzatırdı."

(٥٧٥٢)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مَحْبُوبُ بْنُ مُحْرِزٍ أَبُو مُحْرِزٍ بَيَّاعُ الْقَوَارِيرُ بِالْكُوفَةِ ثِقَةٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَؤُمُّنَا يُرَجِّعُ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ "

İbn Şihâb der ki: "Saîd b. Cübeyr bize imamlık yaparken kıraatte sesini titreterek nağme yapardı.

(٥٧٥٣)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ أَبُو بَكْرٍ السَّمَّانُ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ، قَالَ: " دَخَلَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ الْكَعْبَةَ فَقَرَأَ الْقُرْآنَ فِي رَكْعَةٍ "

Abdullah b. Ömer b. Hilâl b. Yesâf'ın azatlısı İshâk der ki: "Saîd b. Cübeyr, Kâbe'nin içine girdi ve tek rekâtta Kur'ân'ın tümünü okudu."

---

[1] Mümin Sur. 70- 72

[2] Mümin Sur. 71

(٥٧٥٤)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ وَرْقَاءَ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِيمَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ "

Varkâ der ki: Saîd b. Cübeyr, Ramazan ayında akşam ile yatsı namazları arasında okumak suretiyle Kur'ân'ı hatmederdi.

(٥٧٥٥)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ " أَنَّهُ كَانَ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ لَيْلَتَيْنِ "

Abdulmelik b. Ebî Süleymân der ki: "Saîd b. Cübeyr her iki günde bir Kur'ân'ı hatmederdi."

(٥٧٥٦)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، ثنا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ يَعْنِي ابْنَ أَبِي الْمُغِيرَةِ، قَالَ: كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِذَا أَتَاهُ أَهْلُ الْكُوفَةِ يَسْتَفْتُونَهُ، يَقُولُ: " أَلَيْسَ فِيكُمُ ابْنُ أُمِّ الدَّهْمَاءِ؟ "

Câfer b. Ebi'l-Muğîre der ki: İbn Abbâs bir konuda fetva istemek üzere yanına gelen Kûfelilere: "Ümmü'd-Dehmâ'nın oğlu aranızda değil mi ki?" derdi.

(٥٧٥٧)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبِي، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ جَهْبَذُ الْعُلَمَاءِ "

Eş'as b. İshâk der ki: "Saîd b. Cübeyr'in âlimlerin üstadı olduğu söylenirdi."

(٥٧٥٨)- [٢٧٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا طَاهِرُ بْنُ أَبِي أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " لَقَدْ مَاتَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ وَمَا عَلَى الأَرْضِ أَحَدًا إِلا وَهُوَ مُحْتَاجٌ إِلَى عِلْمِهِ "

Amr b. Meymûn, babasından bildiriyor: "Saîd b. Cübeyr vefat ettiğinde yeryüzünde bulunan herkesin onun ilmine ihtiyacı vardı."

(٥٧٥٩)- [٢٧٤/٤] حَدَّثنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا صَالِحُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: لَمَّا أَخَذَ الْحَجَّاجُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، قَالَ: " مَا أُرَانِي إِلا مَقْتُولا، وَسَأُخْبِرُكُمْ، إِنِّي كُنْتُ أَنَا وَصَاحِبَيْنِ لِي دَعَوْنَا حِينَ وَجَدْنَا حَلاوَةَ الدُّعَاءِ، ثُمَّ سَأَلْنَا اللَّهَ الشَّهَادَةَ، فَكِلا صَاحِبَيَّ رُزِقَهَا، وَأَنَا انْتَظِرُهَا "، قَالَ: فَكَأَنَّهُ رَأَى أَنَّ الإِجَابَةَ عِنْدَ حَلاوَةِ الدُّعَاءِ

Dâvud b. Ebî Hind der ki: Saîd b. Cübeyr, Haccâc tarafından yakalandığı zaman dedi ki: "Öldürüleceğimi düşünüyorum. Bunun da sebebini size söyleyeyim. İki arkadaşımla birlikte duanın tadına vardığımız zaman Allah'tan şehitliği istedik. İki arkadaşım şahadete nail oldular. Ben de onu bekliyorum." Saîd, duanın tadına varıldığı zaman ona icabet edileceğini düşünüyor gibiydi.

(٥٧٦٠)- [٢٧٤/٤] حَدَّثنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ، ثنا ضَمْرَةُ، ثنا أَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: كَانَ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ دِيكٌ يَقُومُ إِلَى الصَّلاةِ إِذَا صَاحَ، فَلَمْ يَصِحْ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي أَصْبَحَ سَعِيدٌ وَلَمْ يُصَلِّ، قَالَ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ: " مَا لَهُ، قَطَعَ اللَّهُ صَوْتَهُ "، قَالَ: فَمَا سُمِعَ ذَاكَ الدِّيكُ يَصِيحُ بَعْدَهَا، قَالَتْ لَهُ أُمُّهُ: أَيْ بُنَيَّ، لا تَدْعُ عَلَى شَيْءٍ بَعْدَهَا

Asbağ b. Zeyd der ki: Saîd b. Cübeyr'in öterek sabah namazlarına uyandıran bir horozu vardı. Bir sabah horoz ötmeyince Saîd sabah namazına kalkamadı. Bu durum Saîd'e ağır gelince: "Allah sesini kessin! Neyi var?" dedi. Sonrasında da o horozun öttüğü hiç duyulmadı. Bundan dolayı annesi Saîd'e: "Evladım! Bundan sonra hiçbir şey için beddua etme!" dedi.

(٥٧٦١)- [٢٧٤/٤] حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ.ح وَحَدَّثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي.ح وَحَدَّثنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الأَسْوَدِ الْعِجْلِيُّ، قَالُوا:

ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، ثنا ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ جِمَاعُ الإِيمَانِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Allah'a tevekkül etmek, imanın özüdür."

(٥٧٦٢)- [٢٧٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ.ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَبُو بِشْرٍ الصَّفَّارُ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِكَ الرَّازِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سِنَانٍ يُحَدِّثُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ صِدْقَ التَّوَكُّلِ عَلَيْكَ، وَحُسْنَ الظَّنِّ بِكَ "

Saîd b. Cübeyr şöyle dua ederdi: "Allahım! Sana karşı samimi bir tevekkül ile hüsnü zan içinde olmayı bana nasip et!"

(٥٧٦٣)- [٢٧٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو كُرَيْبٍ.ح وَحَدَّثَنِي أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، قَالَ: أَتَيْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ بِمَكَّةَ، قُلْتُ: إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ قَادِمٌ، يَعْنِي خَالِدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، وَلا آمَنُهُ عَلَيْكَ، أَطِعْنِي وَاخْرُجْ، فَقَالَ: " وَاللَّهِ لَقَدْ فَرَرْتُ حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ مِنَ اللَّهِ " قُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لأَرَاكَ كَمَا سَمَّتْكَ أُمُّكَ سَعِيدًا، قَالَ: فَقَدِمَ مَكَّةَ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَأَخَذَهُ، زَادَ وَاصِلٌ فِي حَدِيثِهِ، قَالَ: فَأَخْبَرَنِي يَزِيدُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ، أَتَيْنَا سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ حِينَ جِيءَ بِهِ فَإِذَا هُوَ طَيِّبُ النَّفْسِ، وَبُنَيَّةٌ لَهُ فِي حِجْرِهِ، فَنَظَرَتْ إِلَى الْقَيْدِ، فَبَكَتْ، قَالَ: فَتَبِعْنَاهُ إِلَى بَابِ الْجِسْرِ، فَقَالَ لَهُ الْحَرَسُ: أَعْطِنَا كُفَلاءَ، فَإِنَّا نَخَافُ أَنْ تُغْرِقَ نَفْسَكَ، قَالَ يَزِيدُ: فَكُنْتُ فِيمَنْ تَكَفَّلَ بِهِ

Ebû Husayn bildiriyor: Mekke'de Saîd b. Cübeyr'in yanına geldim ve: "Hâlid b. Abdillah geliyor ve sana zarar vermesinden korkuyorum! Beni dinle ve Mekke'den çık!" dedim. Saîd: "Vallahi kaçtım; ama artık Allah'tan hayâ ediyorum!" karşılığını verince de: "Vallahi, annenin sana koyduğu isim gibi seni mutlu (Saîd) görüyorum!" dedim. Hâlid b. Abdillah, Mekke'ye gelince de adamlarını gönderip Saîd'i tutukladı.

Vâsıl ise bunu aktarırken der ki: Yezîd b. Abdillah bana şöyle bildirdi: Yakalandığı zaman Saîd b. Cübeyr'in yanına geldik. Huzurluydu ve kucağında da kızlarından biri vardı. Kız babasının zincirlerine bakıp ağlamaya başladı. Götürülürken onunla beraber köprünün başına kadar gittik. Muhafızlar: “Bize kefil getir; zira köprüden aşağı atlamandan korkuyoruz!” dediler. O zaman ona kefil olanlardan biri de bendim.

(٥٧٦٤)- [٢٧٥/٤] حَدَّثنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: دَعَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ ابْنَهُ حِينَ دُعِيَ لِيُقْتَلَ، فَجَعَلَ ابْنُهُ يَبْكِي، فَقَالَ: " مَا يُبْكِيكَ، مَا بَقَاءُ أَبِيكَ بَعْدَ سَبْعٍ وَخَمْسِينَ سَنَةً "

Amr b. Saîd der ki: Saîd b. Cübeyr öldürülmek için getirildiğinde oğlu ağlamaya başladı. Saîd ona: “Neden ağlıyorsun? Elli yedi yıllık bir ömürden sonra baban neden hâlâ hayatta kalsın?” dedi.

(٥٧٦٥)- [٢٧٥/٤] حَدَّثنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبُو كَامِلٍ الْفَضْلُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ هِلالِ بْنِ خَبَّابٍ، قَالَ: " خَرَجْتُ مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فِي أَيَّامٍ مَضَيْنَ مِنْ رَجَبٍ، فَأَحْرَمَ مِنَ الْكُوفَةِ بِعُمْرَةَ، ثُمَّ رَجَعَ مِنْ عُمْرَتِهِ، ثُمَّ أَحْرَمَ بِالْحَجِّ فِي النِّصْفِ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، وَكَانَ يَخْرُجُ كُلَّ سَنَةٍ مَرَّتَيْنِ، مَرَّةً لِلْحَجِّ، وَمَرَّةً لِلْعُمْرَةِ "

Hilâl b. Habbâb der ki: “Recep ayının ilk günlerinde Saîd b. Cübeyr ile yola çıktık. Saîd önce umre için ihrama girdi. Sonra umreden vazgeçti. Zilka’de ayının ortasında da hac için ihrama girdi. Saîd her yıl biri hac, biri de umre için olmak üzere iki defa yola çıkardı.”

(٥٧٦٦)- [٢٧٥/٤] حَدَّثنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنَا قَبِيصَةُ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي كَثِيرُ بْنُ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فَطَلَعَ عَلَيْهِ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ وَكَانَ بِهِ مِنَ الْفِقْهِ، فَقَالَ: " إِنِّي لأَعْلَمُ خَيْرَ حَالاتِهِ، فَقَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: أَنْ يَمُوتَ فَأَحْتَسِبَهُ "

Kesîr b. Temîm ed-Dârî der ki: Saîd b. Cübeyr’in yanında oturmuşken fakih biri olan oğlu Abdullah b. Saîd çıkıp geldi ve: “Ben bunun (babamın) en hayırlı anlarını biliyorum" dedi. Ona: "Nedir?" diye sorduğumda: "Ölmesi ve bunun karşılığını Allah'tan beklememdir" dedi.

(٥٧٦٧)- [٢٧٥/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ حُمَيْدٍ الأَعْرَجِ، قَالَ: أَقْبَلَ ابْنُ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فَقَالَ: " إِنِّي لأَعْلَمُ خَيْرَ خَلَّةٍ فِيهِ، أَنْ يَمُوتَ فَأَحْتَسِبَهُ "

Humeyd el-A'rec der ki: Saîd b. Cübeyr'in oğullarından biri geldi ve: "Ben bunun en hayırlı özelliğini biliyorum. O da ölmesi ve bunun karşılığını Allah'tan beklememdir" dedi

(٥٧٦٨)- [٢٧٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَدَغَتْنِي عَقْرَبٌ، فَأَقْسَمَتْ عَلَيَّ أُمِّي أَنْ أَسْتَرْقِيَ، فَأَعْطَيْتُ الرَّاقِي يَدِي الَّتِي لَمْ تُلْدَغْ، وَكَرِهْتُ أَنْ أُحْنِثَهَا "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Beni akrep sokunca annem efsun yapmam konusunda yeminler etti. Ancak annemin ettiği yemini boşa çıkarmamak için efsun yapan adama akrep tarafından sokulan değil de diğer elimi uzattım."

(٥٧٦٩)- [٢٧٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ الْبَالِسِيُّ بِهَا، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَسْعُودٍ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنَ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: " لأَنْ أُؤْتَمَنَ عَلَى بَيْتٍ مِنَ الدَّارِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُؤْتَمَنَ عَلَى امْرَأَةٍ حَسْنَاءَ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Bana inciden bir evin emanet edilmesi, güzel bir kadının emanet edilmesinden daha sevimlidir."

(٥٧٧٠)- [٢٧٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَمَّالُ، ثنا عَبَّاسٌ، ثنا يَحْيَى، ثنا وَكِيعٌ، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: قَرَأْتُ كِتَابَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ: " اعْلَمْ أَنَّ كُلَّ يَوْمٍ يَعِيشُهُ الْمُؤْمِنُ غَنِيمَةٌ "

Ömer b. Zer der ki: Saîd b. Cübeyr'in mektubunu okudum. İçinde: "Bil ki müminin yaşadığı her bir gün kendisi için bir ganimettir" yazıyordu.

(٥٧٧١)- [٢٧٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، ثَنَا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْبَلْخِيُّ، ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ الْخَشْيَةَ أَنْ تَخْشَى اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى تَحُولَ خَشْيَتُكَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، فَتِلْكَ الْخَشْيَةُ، وَالذِّكْرُ طَاعَةُ اللَّهِ، فَمَنْ أَطَاعَ اللَّهَ فَقَدْ ذَكَرَهُ، وَمَنْ لَمْ يُطِعْهُ فَلَيْسَ بِذَاكِرٍ وَإِنْ أَكْثَرَ التَّسْبِيحَ وَقِرَاءَةَ الْقُرْآنِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Haşyet: Günahla arana girip onu işlemene engel olacak şekilde Allah’a karşı duyduğun korkudur. Haşyet denilen şey budur. Zikir de Allah’a itaat demektir. Allah’a itaat eden, onu zikretmiş olur. Allah’a itaat etmeyen kişi de, çokça tesbîh etse de, çokça Kur'ân okusa da onu zikretmiş olmaz.”

(٥٧٧٢)- [٢٧٦/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَرْجُلانِيُّ، ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَعْلَى بْنِ حَكِيمٍ، قَالَ: قَالَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ: " مَا رَأَيْتُ أَرْعَى لِحُرْمَةِ هَذَا الْبَيْتِ وَلا أَحْرَصَ عَلَيْهِ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، لَقَدْ رَأَيْتُ جَارِيَةً ذَاتَ لَيْلَةٍ تَعَلَّقَتْ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ، جَعَلَتْ تَدْعُو وَتَبْكِي وَتَتَضَرَّعُ حَتَّى مَاتَتْ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Basra ahalisi kadar Kâbe’ye hürmet eden ve üzerine titreyen bir toplum görmüş değilim. Bir gece vakti bir cariyenin Kâbe’nin örtüsüne tutunup, ruhunu teslim edene dek ağlayıp, dua etmesine ve yakarmasına şahit oldum.”

(٥٧٧٣)- [٢٧٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ هِلالِ بْنِ خَبَّابٍ، قَالَ: قُلْتُ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ: مَا عَلامَةُ هَلاكِ النَّاسِ؟ قَالَ: " إِذَا ذَهَبَ أَوْ هَلَكَ عُلَمَاؤُهُمْ "

Hilâl b. Habbâb bildiriyor: “Saîd b. Cübeyr’e: “İnsanların helakının alameti nedir?” diye sorunca, “Âlimlerinin gitmesi veya ölmesidir” karşılığını verdi.”

(٥٧٧٤)- [٢٧٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ أَشْعَثَ الْقُمِّيِّ، وَيَعْقُوبَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: أَيَنَامُ رَبُّكَ؟ فَقَالَ مُوسَى: اتَّقُوا اللَّهَ، قَالُوا:

أَيُصَلِّي رَبُّكَ؟ فَقَالَ مُوسَى: اتَّقُوا اللَّهَ، فَقَالُوا: فَهَلْ يَصْبغُ رَبُّكَ؟ فَقَالَ مُوسَى: اتَّقُوا اللَّهَ، فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلُوكَ أَيَنَامُ رَبُّكَ، فَخُذْ زُجَاجَتَيْنِ فَضَعْهُمَا عَلَى كَفَّيْكَ، ثُمَّ قُمِ اللَّيْلَ، قَالَ: فَفَعَلَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ، فَلَمَّا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نَعَسَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ فَوَقَعَ لِرُكْبَتَيْهِ فَقَامَ، فَلَمَّا أَدْبَرَ اللَّيْلُ نَعَسَ مُوسَى أَيْضًا، فَوَقَعَ أَيْضًا فَوَقَعَتِ الزُّجَاجَتَانِ فَانْكَسَرَتَا، فَقَالَ ﷻ: لَوْ نِمْتُ لَوَقَعَتِ السَّمَوَاتُ وَالأَرْضُ، وَلَهَلَكَ كُلُّ شَيْءٍ كَمَا هَلَكَتْ هَاتَانِ "، قَالَ أَشْعَثُ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيدٍ: وَفِيهِ نَزَلَتْ ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلا نَوْمٌ﴾، قَالَ: وَسَأَلُوكَ: أَيَصِبغُ رَبُّكَ؟ فَأَنَا أَصْبُغُ الأَلْوَانَ كُلَّهَا الأَحْمَرَ، وَالأَبْيَضَ، وَالأَسْوَدَ، وَسَأَلُوكَ: أَيُصَلِّي رَبُّكَ، فَإِنِّي أُصَلِّي وَمَلائِكَتِي عَلَى أَنْبِيَائِي وَرُسُلِي، فَذَلِكَ صَلاتِي "

Saîd b. Cübeyr anlatıyor: İsrâil oğulları Hz. Mûsa'ya : "Rabbin uyur mu?" diye sorunca, Mûsa: "Allah'tan korkun!" dedi. İsrâil oğulları: "Rabbin namaz kılar mı?" diye sorunca, Mûsa: "Allah'tan korkun!" dedi. İsrâil oğulları: "Rabbin boya kullanır mı?" diye sorunca, Mûsa: "Allah'tan korkun!" dedi. Bunun üzerine Allah, Mûsa'ya: "İsrâil oğulları Rabbinin uyuyup uyumadığını soruyorlar. İki cam şişe alıp her birini bir avucuna koy ve gece boyu ayakta kal" diye vahyetti. Mûsa denileni yaptı. Gecenin büyük bir bölümü geçmişken Mûsa'nm uykusu geldi ve dizlerinin üzerine çöktü. Gece bitmek üzereyken bir daha uyku bastırdı ve yere düştü. Yere düşünce elindeki şişeler de düşüp kırıldı. Bunun üzerine Allah: "Ben uyusam gökler ile yer düşer ve bu iki şişenin kırılması gibi her şey helak olurdu" buyurdu. **"Allah, O'ndan başka ilah olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yaratıklarını gözetip durandır..."**[1] âyeti de bu konuda nazil olmuştur. Allah devamında şöyle buyurdu: "Rabbinin boya kullanıp kullanmadığını soruyorlar. Kırmızı, beyaz, siyah bütün boyaları kullanırım. Rabbinin namaz kılıp kılmadığını soruyorlar. Meleklerimle birlikte peygamber ve elçilerime salât ederiz. Benim namazım budur."

Takrîb 2923-a

---

[1] Bakara Sur. 255

(٥٧٧٦)- [٢٧٨/٤] حَدَّثَنَا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: ثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَمَّا أُهْبِطَ آدَمُ إِلَى الأَرْضِ كَانَ فِيهَا نَسْرٌ فِي الْبَرِّ وَحُوتٌ فِي الْبَحْرِ، وَلَمْ يَكُنْ فِي الأَرْضِ غَيْرُهُمَا، فَلَمَّا رَأَى النَّسْرُ آدَمَ وَكَانَ يَأْوِي إِلَى الْحُوتِ وَيَبِيتُ عِنْدَهُ كُلَّ لَيْلَةٍ، قَالَ: يَا حُوتُ، لَقَدْ أُهْبِطَ الْيَوْمَ إِلَى الأَرْضِ شَيْءٌ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْهِ، وَيَبْطُشُ بِيَدَيْهِ، فَقَالَ لَهُ الْحُوتُ: لَئِنْ كُنْتَ صَادِقًا فَمَالِي فِي الْبَحْرِ مِنْهُ مَلْجأٌ، وَلا لَكَ فِي الْبَرِّ مِنْهُ مَهْرَبٌ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Hz. Âdem yeryüzüne indirildiği zaman yeryüzünde karada bir kartal, denizde de bir balık vardı ve dünyada ikisinden başka da bir şey yoktu. Kartal her gece balığın yanına gider ve geceyi orada geçirirdi. Âdem'i görünce balığa gitti ve: "Ey balık! Bugün yeryüzüne ayakları üzerine yürüyen ve ellerini kullanan biri indirildi" dedi. Balık: "Şayet dediğin doğruysa denizde benim ondan sığınacak bir yerim, karada da senin ondan kaçacak bir yerin olmayacaktır" karşılığını verdi.

(٥٧٧٧)- [٢٧٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْحُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " بَيْنَمَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ جَالِسٌ عِنْدَ فِرْعَوْنَ إِذْ نَقَّ ضِفْدَعٌ، قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: مَاذَا يُصِيبُكُمْ؟ فَقَالُوا: وَمَا عَسَى أَنْ يَكُونَ هَذَا، وَإِذَا قَالَ: فَأُرْسِلَ عَلَيْهِمُ الضَّفَادِعُ، قَالَ: فَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ لَيَلْبَسُ ثَوْبَهُ، فَيَجِدُهُ مُمْتَلِئًا ضَفَادِعَ، وَأُرْسِلَ عَلَيْهِمُ الدَّمُ، فَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَسْتَقِي مِنْ بِئْرِهِ أَوْ نَهَرِهِ، فَإِذَا صَارَ فِي جَرَّتِهِ صَارَ دَمًا عَبِيطًا، فَقَالُوا: يَا مُوسَى، ادْعُ لَنَا رَبَّكَ أَنْ يَكْشِفَ عَنَّا وَنَحْنُ نُؤْمِنُ بِكَ، فَدَعَا اللَّهَ فَكَشَفَهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يُؤْمِنُوا، قَالَ: فَكَانَ فِرْعَوْنُ أَوْفَاهُمْ، قَالَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ: اذْهَبُوا مَعَهُ "، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا عَامِرٌ، ثَنَا يَعْقُوبُ، نَحْوَهُ وَزَادَهُ: " كَانَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ لا يَسْتَطِيعُ الْكَلامَ حَتَّى تَثِبَ الضِّفْدَعُ فِي فِيهِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Hz. Mûsa Firavun'un yanında oturmuşken bir kurbağa vırakladı. Mûsa oradakilere: "Bunların size bir zararı olabilir mi?" diye sorunca: "Bunun bize ne zararı dokunabilir ki?" dediler. Bunun üzerine (bela olarak) onlara kurbağalar gönderildi ki kişi giysisini giyeceği zaman içinin kurbağalarla dolu olduğunu görürdü. Yine (bela olarak) onlara kan gönderildi. Bundan dolayı kişi kuyusundan veya kanalından su çektiği zaman testisinde koyu kırmızı kana dönüştüğünü görüyordu. Sonunda Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Rabbine dua et bu belayı bizden gidersin, karşılığında biz de sana iman edelim" dediler. Mûsa dua edince Allah bu belayı onlardan kaldırdı, ancak yine de iman etmediler. İçlerinde en vefalısı Firavun çıktı ki İsrail oğullarına: "Mûsa'yla birlikte gidin!" demişti.

Yâkub'dan benzeri: "Öyle ki konuşamaz duruma geldiler. Zira içlerinden biri konuşmak için ağzını açtığında içine kurbağa giriyordu" ekiyle rivayet edilmiştir.

(٥٧٧٨)- [٢٧٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ يَبْعَثُ مَلَكَ الْمَوْتِ إِلَى الأَنْبِيَاءِ عِيَانًا، فَبَعَثَهُ إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلامُ لِيَقْبِضَهُ، فَدَخَلَ دَارَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي صُورَةِ رَجُلٍ شَابٍّ جَمِيلِ الْوَجْهِ، وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ غَيُورًا، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ حَمَلَتْهُ الْغَيْرَةُ عَلَى أَنْ قَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَنْ أَدْخَلَكَ دَارِي؟ قَالَ: أَدْخَلَنِيهَا رَبُّهَا، فَعَرَفَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ حَدَثَ، قَالَ: يَا إِبْرَاهِيمُ، إِنِّي أُمِرْتُ بِقَبْضِ رُوحِكَ، فَقَالَ: أَمْهِلْنِي يَا مَلَكَ الْمَوْتِ حَتَّى يَدْخُلَ إِسْحَاقُ، فَأَمْهَلَهُ، فَلَمَّا دَخَلَ إِسْحَاقُ قَامَ إِلَيْهِ فَاعْتَنَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ، فَرَقَّ لَهُمَا مَلَكُ الْمَوْتِ، فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ ﷻ فَقَالَ: يَا رَبِّ، خَلِيلُكَ جَزِعَ مِنَ الْمَوْتِ، قَالَ: يَا مَلَكَ الْمَوْتِ، فَأْتِ خَلِيلِي فِي مَنَامِهِ، فَاقْبِضْهُ، قَالَ: فَأَتَاهُ فِي مَنَامِهِ فَقَبَضَهُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Önceleri Allah ölüm meleğini peygamberlerine kendisini görecekleri şekilde gönderirdi. Ruhunu almak için İbrâhîm'e gönderdi. Ölüm meleği İbrâhîm'in evine güzel yüzlü bir gencin suretinde girdi. İbrâhîm de kıskanç biriydi. Bu genç evine girince kıskançlığından dolayı ona: "Ey Allah'ın kulu! Seni evime kim soktu?" diye sordu. Melek: "Evin Rabbi soktu" deyince İbrâhîm bu emrin Allah katından geldiğini anladı. Melek: "Ey İbrâhîm! Ruhunu almam emredildi" deyince, İbrâhîm : "Ey ölüm meleği! İshâk yanıma girene kadar bana süre ver" karşılığını verdi. Ölüm meleği de ona süre verdi. İshâk içeriye girince İbrâhîm kalktı ve karşılıklı sarıldılar. Ölüm meleği onların bu durumuna çok acıdı ve Rabbine geri dönüp: "Rabbim! Dostun (İbrâhîm) ölümden korktu" dedi. Allah da: "Ey ölüm meleği! Dostuma rüyasında gelip ruhunu al" buyurdu. Melek de İbrâhîm'e rüyasında gelip ruhunu aldı.

(٥٧٧٩)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ أَيُّوبَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُطَهَّرٍ الْمِصِّيصِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: ثنا حَيَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيَرْحَمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَقُولَ: مَنْ كَانَ مُسْلِمًا فَلْيَدْخُلِ الْجَنَّةَ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Kıyamet gününde Allah merhametli davranır. Hatta: "Müslüman olan herkes cennete girsin" buyurur.

(٥٧٨٠)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنِ أَشْعَثَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: مَنْ أَعْبُدُ النَّاسِ ؟ قَالَ: " رَجُلٌ اجْتَرَحَ مِنَ الذُّنُوبِ، فَكُلَّمَا ذَكَرَ ذُنُوبَهُ احْتَقَرَ عَمَلَهُ "

Saîd b. Cübeyr'e: "İnsanlar içinde en âbid olan kişi kimdir?" diye sorulduğunda şöyle demiştir: "Günah işleyen; ancak günahları aklına her geldiğinde yaptığı amelleri değersiz gören kişidir!"

(٥٧٨١)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا مَخْلَدُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: قَالَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ: " إِنِّي لأَزِيدُ فِي صَلاتِي مِنْ أَجْلِ ابْنِي هَذَا "، قَالَ مَخْلَدٌ: قَالَ هِشَامٌ: رَجَاءَ أَنْ يُحْفَظَ فِيهِ

Saîd b. Cübeyr der ki: "Şu çocuğuma örnek olsun diye daha fazla (nafile) namaz kılıyorum." Mahled der, Hişâm: "Saîd, bu nafilelerle (oğlunun) korunmasını umuyordu" demiştir.

(٥٧٨٢)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ، ثنا الْمُبَارَكُ بْنُ سَعِيدٍ أَخُو سُفْيَانَ، عَنْ نَصَّارِ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " إِنِّي لأَزِيدُ فِي صَلاتِي لِوَلَدِي "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Şu çocuğuma örnek olsun diye daha fazla (nafile) namaz kılıyorum.”

(٥٧٨٣)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " لَوْ فَارَقَ ذِكْرُ الْمَوْتِ قَلْبِي خَشِيتُ أَنْ يَفْسَدَ عَلَيَّ قَلْبِي "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Eğer ölümü hatırlamak kalbimden ayrılsa, kalbimin bozulmasından korkarım.”

(٥٧٨٤)- [٢٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: قَالَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ: " إِنَّمَا الدُّنْيَا جُمُعَةٌ مِنْ جُمَعِ الآخِرَةِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Dünya hayatı, âhiret haftalarından bir hafta kadardır.”

(٥٧٨٥)- [٢٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَّامِ أَبُو سَهْلٍ، أَخْبَرَنِي هِلالُ بْنُ خَبَّابٍ، قَالَ: " خَرَجْنَا مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فِي جَنَازَةٍ، قَالَ: فَكَانَ يُحَدِّثُنَا فِي الطَّرِيقِ وَيُذَكِّرُنَا حَتَّى بَلَغَ، فَلَمَّا بَلَغَ جَلَسَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى قُمْنَا فَرَجَعْنَا، وَكَانَ كَثِيرَ الذِّكْرِ بِاللَّهِ ﷻ "

Hilâl b. Habbâb bildiriyor: Saîd b. Cübeyr ile birlikte bir cenazenin peşinden gittik. Yol boyunca Saîd bizlere bir şeyler anlatıp Allah’ı hatırlatıyordu. Kabristana vardığımızda bir yere çöktü ve anlatmaya devam etti. Oradan ayrılana kadar da sohbetini kesmedi. Saîd, Allah’ı çokça anan birisiydi.

(٥٧٨٦)- [٢٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَقِيَنِي رَاهِبٌ، فَقَالَ: يَا سَعِيدُ، فِي الْفِتْنَةِ يُتَبَيَّنُ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ مِمَّنْ يَعْبُدُ الطَّاغُوتُ "

Saîd b. Cübeyr bildiriyor: Karşılaştığım bir rahip bana: “Ey Saîd! Fitne zamanlarında ancak kim Allah’a, kim de tağuta (yalancı ilahlara) kulluk ediyor belli olur” dedi.

(٥٧٨٧)- [٤/٢٨٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ: كَتَبَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِلَى أَبِي كِتَابًا أَوْصَاهُ فِيهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَقَالَ: " يَا أَبَا عُمَرَ، إِنَّ بَقَاءَ الْمُسْلِمِ كُلَّ يَوْمٍ غَنِيمَةٌ "، وَذَكَرَ الْفَرَائِضَ وَالصَّلَوَاتِ وَمَا يَرْزُقُهُ اللَّهُ مِنْ ذِكْرِهِ

Ömer b. Zer der ki: Saîd b. Cübeyr babama bir mektup yazdı. Bu mektupta Allah'a karşı takvalı olmasını öğütleyip: "Ey Ebû Ömer! Müslümamn hayatta kaldığı her bir gün kendisi için bir ganimettir" dedi. Yine mektubunda farzlardan, namazlardan ve Allah'ı zikretme konularından bahsetti.

(٥٧٨٨)- [٤/٢٨٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا أَبُو شِهَابٍ مُوسَى بْنُ نَافِعٍ الْكُوفِيُّ الأَسَدِيُّ، قَالَ: ذَكَرْتُ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ إِنِّي تَرَكْتُ بِالْكُوفَةِ نَاسًا يُوتِرُونَ قَبْلَ أَنْ يَنَامُوا مَخَافَةَ أَنْ لا يَسْتَيْقِظُوا لِلْوِتْرِ، فَيَرْزُقُهُمُ اللَّهُ قِيَامًا مِنَ اللَّيْلِ، فَيُصَلُّونَ شَفْعًا مَا بَدَا لَهُمْ، ثُمَّ يُعِيدُونَ وِتْرَهُمْ، فَقَالَ " هَذَا مِنَ الْبِدَعِ، إِذَا أَنْتَ أَوْتَرْتَ قَبْلَ أَنْ تَنَامَ ثُمَّ رَزَقَكَ اللَّهُ قِيَامًا بَعْدَ وِتْرِكَ فَصَلِّ شَفْعًا مَا بَدَا لَكَ، وَلا تُعِدْ وِتْرَكَ، وَاكْتَفِ بِالَّذِي كَانَ "

Mûsâ b. Nâfi el-Kûfî el-Esedî bildiriyor: Saîd b. Cübeyr'e, Kûfe'de bazı kişilerin, uyanamamaktan korkarak, uyumadan önce vitir namazını kılan, gece uyanabildikleri zaman ise nafile namaz kıldıktan sonra vitir namazını tekrar ettiklerini söyledim. Bana şöyle cevap verdi: "Bu, bidatlerdendir. Eğer sen uyumadan önce vitir namazını kılarsan, gece uyanınca dilediğin kadar nafile kıl ve vitir namazını iade etme. Daha önce kıldığın vitirle yetin."

(٥٧٨٩)- [٤/٢٨٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا أَبُو شِهَابٍ مُوسَى بْنُ نَافِعٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ بِمَكَّةَ وَقَدْ أَخَذَهُ صُدَاعٌ شَدِيدٌ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِمَّنْ عِنْدَهُ: هَلْ لَكَ أَنْ نَأْتِيَكَ بِرَجُلٍ يَرْقِيكَ مِنْ هَذِهِ الشَّقِيقَةِ؟ قَالَ: " لا حَاجَةَ لِي فِي الرُّقَى "

Ebû Şihâb Mûsa b. Nâfi' der ki: Mekke'de Saîd b. Cübeyr'in yanma girdiğimde ağır bir baş ağrısı çekiyordu. Yanındaki adamlardan biri ona: "Bu ağrın için sana efsun yapacak bir adam çağıralım mı?” deyince, Saîd: “Efsuna ihtiyacım yok!” karşılığını verdi.

(٥٧٩٠)- [٢٨٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادٌ، ثَنَا أَبُو شِهَابٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ انْقَطَعَ شِسْعُهُ، فَخَلَعَ نَعْلَهُ الأُخْرَى وَهُوَ يَطُوفُ، فَلَمَّا رَآهُ الْقَوْمُ خَلَعُوا نِعَالَهُمْ "

Ebû Şihâb bildiriyor: Tavaf ederken, Saîd b. Cübeyr’in ayakkabısının bağı kopunca öbür ayakkabısını da çıkardı. Halk onun ayakkabılarını çıkardığım görünce, kendileri de ayakkabılarını çıkardılar.

(٥٧٩١)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الأَدْنَى﴾، قَالَ: يَعْمَلُونَ بِالذُّنُوبِ، وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا، ﴿وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ﴾، “قَالَ: " الذُّنُوبُ "

Mansûr der ki: Saîd b. Cübeyr, **“Onların ardından da şu değersiz dünya malını alıp, nasıl olsa bağışlanacağız, diyerek Kitâb'a vâris olan birtakım kötü kimseler geldi”**[1] buyruğunu açıklarken: “Günah işliyor ve bağışlanacaklarını söylüyorlardı” dedi. **“Onlara, ona benzer bir menfaat daha gelse onu da alırlar”**[2] buyruğunu açıklarken de: “Bu menfaati günah işleyerek alırlar” dedi.

(٥٧٩٢)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ خُصَيْفٍ، قَالَ: رَأَيْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ قَبْلَ صَلاةِ الصُّبْحِ، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَصَلَّيْتُ جَنْبِهِ وَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَمْ يُجِبْنِي، فَلَمَّا صَلَّى الصُّبْحَ، قَالَ: " إِذَا طَلَعَ الصُّبْحُ لا تَتَكَلَّمْ إِلا بِذِكْرِ اللَّهِ حَتَّى تُصَلِّيَ الصُّبْحَ "

Husayyif bildiriyor: Saîd b. Cübeyr ile karşılaştım. Sabah namazından önce Makâm’ın ardında iki rekât namaz kıldı. Yanında varıp ben de yanı başında namaz kıldım. Namazdan sonra ona birkaç âyet hakkında soru sorduysam da bana cevap vermedi. Sabah namazını kıldıktan sonra ise bana: “Tan ağardığı zaman sabah namazını kılana kadar Allah’ı zikretmek dışında kimseyle konuşma!” dedi.

---

[1] A’râf Sur. 169

[2] A’râf Sur. 169

(٥٧٩٣)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى الْفُضَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي جَرِيرٍ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لا تُطْفِئُوا سُرُجَكُمْ لَيَالِي الْعَشْرِ "، تُعْجِبُهُ الْعِبَادَةُ، وَيَقُولُ: " أَيْقِظُوا خَدَمَكُمْ يَتَسَحَّرُونَ لِصَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Ramazan ayının son on gününün gecelerinde lambanızın ışığı hiç sönmesin.” Ravi der ki: “Saîd bu on günde gece ibadetini çok severdi. Yine şöyle derdi: “Arefe günü sizinle birlikte oruç tutmaları için hizmetçilerinizi sahura uyandırın.”

(٥٧٩٤)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ زَرْبِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: " مَا زَالَ الْبَلاءُ بِأَصْحَابِي حَتَّى رَأَيْتُ أَنْ لَيْسَ لِلَّهِ فِيَّ حَاجَةٌ، حَتَّى نزَلَ بِيَ الْبَلاءُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Her türlü bela, sadece arkadaşlarıma isabet ediyordu ve artık Allah’ın bana bir ihtiyacı kalmamış diye düşünmeye başlamıştım ki sonunda ben de belalara maruz kaldım.”

(٥٧٩٥)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَتِيقٍ، قَالَ: سَقَيْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ شَرْبَةً مِنْ عَسَلٍ فِي قَدَحٍ، فَشَرِبَهَا، ثُمَّ قَالَ: " وَاللَّهِ لأُسْأَلَنَّ عَنْ هَذَا "، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: لِمَهْ؟ فَقَالَ: " شَرِبْتُهُ وَأَنَا أَسْتَلِذُّهُ "

Bukeyr b. Atîk bildiriyor: Saîd b. Cübeyr’e, bardakta biraz bal ikram ettim. Balı içtikten sonra: “Vallahi! Bunun hesabı bana sorulacak” dedi. Ben: “Neden?” diye sorunca, “Lezzet alarak içtim” karşılığını verdi.

(٥٧٩٦)- [٢٨١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " مِنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ أَنْ يَرْزُقَكَ اللَّهُ حَلالا فَتُنْفِقَهُ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Malın heba olmasının bir şekli de Allah’ın sana helal yoldan verdiği rızkı, Allah’a isyan olan bir şeyde harcamandır.”

(٥٧٩٧)- [٢٨٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، ثَنَا هَنَّادٌ، ثَنَا قَبِيصَةُ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، قَالَ: قُلْتُ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ: الشُّكْرُ أَفْضَلُ أَمِ الصَّبْرُ؟ قَالَ: " الصَّبْرُ وَالْعَافِيَةُ أَحَبُّ إِلَيَّ "

Müslim el-Batîn bildiriyor: Saîd b. Cübeyr’e: “Şükür mü daha üstündür, yoksa sabır mı?” diye sorduğumda: “Benim için sabır ve afiyet daha sevimlidir” karşılığını verdi.

(٥٧٩٨)- [٢٨٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ، قَالَ: سَأَلْنَا سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ أَوْلادِ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: " هُمْ مَعَ خَيْرِ آبَائِهِمْ، فَإِنْ كَانَ الأَبُ خَيْرًا مِنَ الأُمِّ فَهُوَ مَعَ الأَبِّ، وَإِنْ كَانَتِ الأُمُّ خَيْرًا مِنَ الأَبِ فَهُوَ مَعَ الأُمِّ "

Câfer bildiriyor: Saîd b. Cübeyr’e müminlerin küçükken ölen çocuklarının âhiretteki durumunu sorduğumuzda: “Onlar, anne-babalarından hayırlı olanla beraber olacaklardır. Şayet baba, anneden daha hayırlı ise babayla, anne babadan daha hayırlı ise anneyle beraber olacaklardır” dedi.

(٥٧٩٩)- [٢٨٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا الْحَسَنُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " قَحَطَ النَّاسُ فِي زَمَنِ مَلِكٍ مِنْ مُلُوكِ بَنِي إِسْرَائِيلَ ثَلاثَ سِنِينَ، فَقَالَ الْمَلِكُ: لَيُرْسِلَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا السَّمَاءَ أَوْ لَنُؤْذِيَنَّهُ، فَقَالَ لَهُ جُلَسَاؤُهُ: كَيْفَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ تُؤْذِيَهُ أَوْ تُغِيظَهُ وَهُوَ فِي السَّمَاءِ وَأَنْتَ فِي الأَرْضِ، قَالَ: أَقْتُلُ أَوْلِيَاءَهُ مِنْ أَهْلِ الأَرْضِ يَكُونُ ذَلِكَ أَذًى لَهُ، فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: İsrail oğulları krallarından birinin zamanında üç yıl kuraklık oldu. Kral: “Allah ya bize yağmuru gönderir ya da ona eziyet ederiz” deyince, maiyeti: “O semada, sen ise yerde iken nasıl ona eziyet verip kızdırabilirsin?” diye sordular. Kral: “Onun yeryüzündeki evliyalarını öldürürsem ona eziyet vermiş olurum” deyince Allah onlara yağmuru gönderdi.

(٥٨٠٠)- [٢٨٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، وَمُحَمَّدٌ، قَالا: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " أُهْبِطَ إِلَى آدَمَ ثَوْرٌ أَحْمَرُ، فَكَانَ يَحْرِثُ وَيَمْسَحُ الْعَرَقَ عَنْ جَبِينِهِ، وَيَقُولُ لَكَ قَالَ اللَّهُ: ﴿فَلا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى﴾، فَكَانَ ذَلِكَ شَقَاؤُهُ "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: Âdem'e kırmızı bir öküz indirildi. Âdem bu öküzle toprağı sürer ve yorulup alnındaki teri silerdi. Allah: **"Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra yorulur, sıkıntı çekersin"**[1] buyurur ki sıkıntısı da bu oldu.

(٥٨٠١)- [٢٨٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا أَبُو الْجُنَيْدِ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ آدَمُ يَعْمَلُ عَلَى ثَوْرٍ وَيَمْسَحُ الْعَرَقَ عَنْ جَبِينِهِ، وَيَقُولُ لِحَوَّاءَ: أَنْتِ عَمِلْتِ بِي هَذَا، فَلَيْسَ مِنْ وَلَدِ آدَمَ مِنْ أَحَدٍ يَعْمَلُ عَلَى ثَوْرٍ إِلا قَالَ: حَوَّاءُ دَخَلَتْ عَلَيْهِ مِنْ قِبَلِ آدَمَ، قَالَ: وَلَمَّا أُهْبِطَ آدَمُ بَعَثَ إِلَيْهِ ثَوْرًا أَبْلَقَ يَعْمَلُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: هَذَا مَا وَعَدَنِي رَبِّي، فَلا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى "

Saîd b. Cübeyr der ki: Hz. Âdem kırmızı bir öküzle çalışırdı. Alnındaki teri de siler ve Havva'ya: "Bu duruma düşmeme sen sebep oldun!" derdi. Bundan dolayı Âdem oğullarından öküzle çalışan her bir kişi mutlaka: "Havva, Âdem yoluyla bu duruma düşmeme sebep oldu" der. Hz. Âdem yeryüzüne indirilince, kendisine onunla çalışması için ala bir öküz gönderilince, Hz. Âdem: "Rabbimin, "Sakın şeytan sizi Cennetten çıkarmasın. Sonra bedbaht olursunuz" buyurarak vaat ettiği işte budur" dedi.

(٥٨٠٢)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " وَدِدْتُ أَنَّ النَّاسَ أَخَذُوا مَا عِنْدِي مِنَ الْعِلْمِ، فَإِنَّهُ مِمَّا يَهُمُّنِي "

---

[1] Tâhâ Sur. 117

Saîd b. Cübeyr der ki: “İnsanların bende bulunan ilmi öğrenmelerini isterdim ki beni endişelendiren şeylerden biri de budur.”

(٥٨٠٣)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " كُنْتُ أَسْمَعُ الْحَدِيثَ مِنَ ابْنِ عَبَّاسٍ، فَلَوْ أَذِنَ لِي لَقَبَّلْتُ رَأْسَهُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “İbn Abbâs’tan hadis dinleyip öğrenirdim. Şayet izin verseydi onu başından öperdim.”

(٥٨٠٤)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ عُمْرُ آدَمَ أَلْفَ سَنَةٍ، فَجَعَلَ لِدَاوُدَ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَالأَقْلامُ رَطْبَةٌ تَجْرِي "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Âdem’in ömrü bin yıldı. Kalem mürekkebi henüz kurumamışken, Hz. Âdem bunun kırk yılını Hz. Dâvud’a verdi.

(٥٨٠٥)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا أَبِي، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَمَّا أُمِرَ إِبْرَاهِيمُ أَنْ يُؤَذِّنَ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَنَى بَيْتًا، وَإِنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَحُجُّوهُ، قَالَ: فَأَجَابَهُ كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الْبُنْيَانِ، مِنْ حَجَرٍ، أَوْ شَجَرٍ، أَوْ مَدَرٍ "

Saîd b. Cübeyr bildiriyor: Hz. İbrâhîm’e, hac için insanlara çağrı yapması emri verildiği zaman: “Allah bir ev inşa etti ve onu ziyaret etmenizi emrediyor!” diye çağrı yaptı. Bu çağrısına dünyada ne kadar bina, taş ve toprak varsa hepsi icabet etti.

(٥٨٠٦)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا أَبِي، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " الْكَبْشُ الَّذِي فُدِيَ بِهِ إِسْحَاقُ الْقُرْبَانُ الَّذِي قَرَّبَهُ ابْنُ آدَمَ تُقُبِّلَ مِنْهُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “İshâk’ın yerine kurban olarak indirilen koç, Hz. Âdem’in oğlu tarafından kurban olarak sunulan ve kabul edilen koçtur.”

(٥٨٠٧)- [٢٨٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا أَبِي، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ يَعْقُوبَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " الْكَبْشُ الَّذِي فُدِيَ بِهِ إِسْحَاقُ ارْتَعَى فِي الْجَنَّةِ، وَكَانَ عَلَيْهِ عَهْدٌ أَحْمَرُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "İshâk'ın yerine kurban olarak indirilen koç cennette otlanmıştır."

Saîd b. Cübeyr'in tefsire dair rivayetleri:

(٥٨٠٨)- [٥٨١٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثَنَا أَشْعَثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: قُرِئَتْ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ﴿يَاأَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ﴾، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: إِنَّ هَذَا لَحَسَنٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَمَا إِنَّ مَلَكَ الْمَوْتِ لَيَقُولُهَا لَكَ عِنْدَ الْمَوْتِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında **"Ey huzur içinde olan nefis!"** âyeti okununca Ebû Bekr: "Bu iyi bir şeydir" dedi. Resûlullah de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vefat edeceğin zaman ölüm meleği bunu sana da söyleyecektir"* buyurdu.

(٥٨٠٩)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا الأَعْمَشُ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالا: ثنا الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ﴾، قَالَ: " إِذَا عُمِلَ فِي أَرْضٍ بِالْمَعَاصِي، فَاخْرُجُوا "

Saîd b. Cübeyr, **"Ey iman eden kullarım! Şüphesiz benim yarattığım yeryüzü geniştir"**[1] âyetini açıklarken: "Yani bir yerde Allah'a isyan edilirse, oradan çıkın" dedi.

(٥٨١٠)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زِيَادٍ الأَحْمَرُ، ثَنَا كادحُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ

---

[1] Ankebut Sur. 56

دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ جَلَّ: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ﴾، قَالَ: " اذْكُرُونِي بِطَاعَتِي أَذْكُرْكُمْ بِمَغْفِرَتِي "

Saîd b. Cübeyr, **"Siz beni anın ki, ben de sizi anayım"**[1] âyetini: "İtaat ederek beni anın ki, ben de bağışlamayla sizi anayım" şeklinde açıklamıştır.

(٥٨١١)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا عَلِيٌّ، ثَنَا كادحٌ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا﴾، قَالَ: " تَتَابَعَ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ "

Saîd (b. Cübeyr), **"Neredeyse dağlar yıkılıp dağılacak"**[2] âyetini açıklarken: "Dağlar birbiri üzerine yığılır" dedi.

(٥٨١٢)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْوَرْكَانِيُّ، ثنَا شَرِيكٌ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أُولِي الأَيْدِي وَالأَبْصَارِ﴾، قَالَ: " الأَيْدِي: الْقُوَّةُ فِي الْعَمَلِ، وَالْبَصَرُ: فِيمَا هُمْ فِيهِ مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ "

Saîd b. Cübeyr, **"Kuvvetli el ve basiretli kullarımız"**[3] âyetini açıklarken: "Kuvvetli elden kasdedilen, çalışma gücü, basiretten kasdedilen ise dini işlerde basiretli olmaktır" dedi.

(٥٨١٣)- [٢٨٤/٤] وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ سَالِمٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلا يُنْزِفُونَ﴾، قَالَ: " لا تُصَدَّعُ رُءُوسُهُمْ، وَلا تَنْزِفُ عُقُولُهُمْ "

Sâlim bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"Ne başları döner ondan ne de akılları karışır"** [4]âyetini: "Ne başları ağrır, ne de sarhoş olurlar" şeklinde açıkladı.

(٥٨١٤)- [٢٨٤/٤] وَبِهِ عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ﴾، قَالَ: " يُعْطُونَ مَا يُعْطُونَ وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ، يَخَافُونَ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ مِنَ الْمَوْقِفِ وَالْحِسَابِ "

---

[1] Bakara Sur. 152

[2] Meryem Sur. 90

[3] Sâd Sur. 45

[4] Vakıa Sur. 19

Sâlim bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"Rablerine dönecekleri için yapmakta oldukları işleri kalpleri titreyerek yaparlar"**[1] âyetini açıklarken: "Verdiklerini kalpleri titreyerek verirler. Çünkü mahşerde durmaktan ve hesap vermekten korkarlar" dedi.

(٥٨١٥)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا أَسْبَاطٌ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾، قَالَ: " مَا سَنُّوا "

Saîd b. Cübeyr, **"Onların yaptıkları her işi, bıraktıkları her izi yazarız"**[2] âyetini açıklarken: "Açmış oldukları çığırları yazarız" dedi.

(٥٨١٦)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنَا مُحَمَّدٌ، ثنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ﴾، قَالَ: " بِاللَّعِبِ "

Câfer bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"O, eğlence için değildir"**[3] âyetini açıklarken: "Oyun değildir" şeklinde açıklamıştır.

(٥٨١٧)- [٢٨٤/٤] حَدَّثَنَا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنَا يَعْقُوبُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: نَزَلَتْ ﴿وَالَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ فِي وَحْشِيٍّ، وَأَصْحَابِهِ، قَالُوا: كَيْفَ لَنَا بِالتَّوْبَةِ وَقَدْ عَبَدْنَا الأَوْثَانَ، وَقَتَلْنَا الْمُؤْمِنِينَ، وَنَكَحْنَا الْمُشْرِكَاتِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِمْ: ﴿إِلا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾، فَأَبْدَلَهُمُ اللَّهُ بِعِبَادَةِ الأَوْثَانِ عِبَادَةَ اللَّهِ، وَأَبْدَلَهُمْ بِقِتَالِ الْمُسْلِمِينَ قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ، وَأَبْدَلَهُمْ بِنِكَاحِ الْمُشْرِكَاتِ نِكَاحَ الْمُؤْمِنَاتِ "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: **"Onlar ki; Allah ile beraber başka tanrıya yalvarmazlar"**[4] ayeti Vahşî ile arkadaşları hakkında nazil oldu. Zira: "Putlara tapmış, müminleri öldürmüş ve müşriklerle evlenmişken tövbemiz nasıl kabul görsün?" demişlerdi. Bunun üzerine Allah: **"Ancak tövbe ve**

---

[1] Müminûn Sur. 60

[2] Yasin Sur. 12

[3] Tarık Sur. 14

[4] Furkan Sur. 68

iman edip iyi davranışta bulunanlar başka; Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir"[1] âyetini indirdi. Bu şekilde Allah putlara tapmalarını Allah'a ibadete, Müslümanlarla savaşlarını müşriklerle savaşa, müşrik kadınlarla evliliklerini Müslüman kadınlarla evliliklere dönüştürdü."

(٥٨١٨)- [٢٨٥/٤] وَبِهِ عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " إِنَّ فِي النَّارِ رَجُلا أَظُنُّهُ فِي شِعْبٍ مِنْ شُعَبِهَا يُنَادِي مِقْدَارَ أَلْفِ عَامٍ: يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ، يَقُولُ رَبُّ الْعِزَّةِ لِجِبْرِيلَ: يَا جِبْرِيلُ، أَخْرِجْ عَبْدِي مِنَ النَّارِ، فَيَأْتِيهَا فَيَجِدُهَا مُطْبَقَةً يَرْجِعُ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ، فَيَقُولُ: يَا جِبْرِيلُ، ارْجِعْ فَفُكَّهَا، فَأَخْرِجْ عَبْدِي مِنَ النَّارِ، فَيَفُكُّهَا فَيَخْرُجُ مِثْلُ الْخَيَالِ، فَيَطْرَحُهُ عَلَى سَاحَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يُنْبِتَ اللَّهُ لَهُ شَعْرًا وَلَحْمًا وَدَمًا "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: Cehennem vadilerinden birinde biri, bin yıl kadar bir süre: "Ey Hennân! Ey Mennân!" diye seslenir. Yüce Rabbimiz de Cebrail'e: "Kulumu cehennemden çıkar!" buyurur. Cebrail cehennem geldiğinde kapalı olduğunu görür ve geri dönüp: "Rabbim! Cehennem üzerlerine kapatılmış" der. Rabbimiz: "Ey Cebrail! Gidip onu aç ve kulumu cehennemden çıkar" buyurunca Cebrail cehennemi açar. Onu içeriden hayalet gibi çıkarıp cennetin önüne atar. Orada Allah onun için kıl, et ve kan bitirir.

(٥٨١٩)- [٢٨٥/٤] وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ جَعْفَرٍ، وَهَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " إِذَا جَاعَ أَهْلُ النَّارِ، وَقَالَ هَارُونُ: إِذَا عَامَ أَهْلُ النَّارِ، اسْتَغَاثُوا بِشَجَرَةِ الزَّقُّومِ، فَأَكَلُوا مِنْهَا فَاخْتَلَسَتْ جُلُودَهُمْ وَوُجُوهَهُمْ، وَلَوْ أَنَّ مَارًّا مَرَّ بِهِمْ يَعْرِفُهُمْ لَعَرَفَ جُلُودَهُمْ وَوُجُوهَهُمْ فِيهَا، ثُمَّ يُصَبُّ عَلَيْهِمُ الْعَطَشُ فَيَسْتَغِيثُونَ، فَيُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ، وَهُوَ الَّذِي قَدِ انْتَهَى حَرُّهُ، فَإِذَا أَدْنُوهُ مِنْ أَفْوَاهِهِمُ اشْتَوَى مِنْ حَرِّهِ وُجُوهُهُمُ الَّتِي قَدْ سَقَطَتْ عَنْهَا الْجُلُودُ، وَيُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ، يَمْشُونَ وَأَمْعَاؤُهُمْ تَتَسَاقَطُ وَجُلُودُهُمْ، ثُمَّ يُضْرَبُونَ بِمَقَامِعَ مِنْ حَدِيدٍ، فَيَسْقُطُ كُلُّ عُضْوٍ عَلَى حِيَالِهِ، يَدْعُونَ بِالثُّبُورِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Cehennem ehli acıktıkları zaman –Hârûn rivayetinde: "Susadıkları zaman" - zakkum ağacına koşarlar ve ondan yerler, derileri ve yüzleri dökülür. Eğer onları tanıyan biri yanlarından geçecek olsa dökülen derilerini ve yüzlerini tanır. Sonra onlara susuzluk isabet eder ve su isterler. Onlara irin sıcaklığının son derecesine gelmiş su verilir. Suyu ağızlarına yaklaştırdıklarında sıcaklığından derileri dökülmüş olan yüzleri pişer ve karınlarında ne varsa erir. Yürürlerken bütün bağırsakları ve derileri dökülür. Sonra ucu çengelli demir sopalarla dövülürler ve bütün uzuvları dökülür. O kadar işkence çekerler ki yok olmayı isterler."

---

[1] Furkan Sur. 70

(٥٨٢٠)- [٢٨٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ بُذَيْمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لَوْلا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾، قَالَ: " رَأَى صُورَةً فِيهَا وَجْهُ يَعْقُوبَ عَاضًّا عَلَى إِصْبَعِهِ، فَدَفَعَ فِي نَحْرِهِ، فَخَرَجَتْ شَهْوَتُهُ مِنْ أَنَامِلِهِ، فَكُلُّ وَلَدِ يَعْقُوبَ وُلِدَ لَهُ اثْنَا عَشَرَ وَلَدًا، إِلا يُوسُفُ فَإِنَّهُ نَقَصَ مِنْ ذَلِكَ بِتِلْكَ الشَّهْوَةِ، فَوُلِدَ لَهُ أَحَدَ عَشَرَ "

Saîd b. Cübeyr, **"Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi"**[1] âyetini açıklarken der ki: "Hz. Yûsuf, Hz. Yakub'un parmaklarını ısırmış bir şekildeki sûretini gördü. Babası onu göğsünden itince Hz. Yûsuf'un şehveti parmak uçlarından çıktı. Hz. Yâkûb'un bütün çocuklarının on iki çocuğu olmuştur. Bu şehveti sebebiyle Hz. Yûsuf'un sadece on bir çocuğu olmuştur."

(٥٨٢١)- [٢٨٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ.ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي حُصَيْنٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، قَالا: ثنا النَّضْرُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو صُهَيْبٍ الْحَارِثِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ بِنْتِ الشَّعْبِيِّ، ثَنَا شَرِيكٌ، أَوْ سُفْيَانُ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ﴾، قَالَ: " ظَوَاهِرُهَا مِنْ نُورٍ جَامِدٍ "

Sâlim bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"Hepsi de örtüleri atlastan minderlere yaslanırlar"**[2] âyetini açıklarken: "Bu örtülerin dış katı nurdandır" dedi

---

[1] Yûsuf Sur. 24

[2] Rahmân Sur. 54

(٥٨٢٢)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْجَمَّالُ، ثنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنَا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ضِرَارِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ﴾، قَالَ: " الصَّلاةُ فِي الْجَمَاعَةِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: **"Oysa onlar sapasağlam iken de secdeye davet ediliyorlardı"**[1] âyetindeki davetten kasıt, cemaatle namaza davettir."

(٥٨٢٣)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا الْقَاضِي أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، أَنْبَأَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثنَا أَشْعَثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " قَالَتِ الْيَهُودُ لِمُوسَى: أَيَخْلُقُ رَبُّكَ خَلْقًا ثُمَّ يُعَذِّبُهُمْ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ يَا مُوسَى، ازْرَعْ، قَالَ: قَدْ زَرَعْتُ، قَالَ: احْصُدْ، قَالَ: قَدْ حَصَدْتُ، قَالَ: دُسْ، قَالَ: قَدْ دُسْتُ، قَالَ: ذَرِّ، قَالَ: قَدْ ذَرَيْتُ، قَالَ: فَمَا بَقِيَ، قَالَ: فَمَا بَقِيَ شَيْءٌ فِيهِ خَيْرٌ، قَالَ: كَذَلِكَ لا أُعَذِّبُ مِنْ خَلْقِي إِلا مَنْ لا خَيْرَ بِهِ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Yahudiler Hz. Mûsa'ya : "Rabbin mahlukatı yaratıp sonra onları azaba mı maruz bırakacak?" deyince, Allah, Mûsa'ya : "Ey Mûsa! Ekin ek!" diye vahyetti. Mûsa: "Ektim" deyince, Allah: "Biç!" buyurdu. Mûsa: "Biçtim" deyince, Allah: "Onları dövüp ez!" buyurdu. Mûsa: "Dövüp ezdim" deyince, Allah: "Rüzgarda savur!" buyurdu. Mûsa: "Savurdum" deyince, Allah: "Geriye ne kaldı?" diye sordu. Mûsa: "Geriye hayrı olan hiçbir şey kalmadı" deyince, Allah: "Ben de aynı şekilde hiçbir hayrı olmayan kişileri azaba maruz bırakırım" buyurdu.

(٥٨٢٤)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغَازِيُّ، ثنَا عَبَّادٌ الرَّوَاجِنِيُّ، ثنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا﴾، قَالَ: " أَرْدَفَهُ جِبْرِيلَ حَتَّى سَمِعَ صَرِيرَ الْقَلَمِ وَالتَّوْرَاةُ تُكْتَبُ لَهُ "

Amr b. Sâbit, babasından bildirir: Saîd b. Cübeyr, **"Konuşmak için onu yaklaştırmıştı"**[2] âyetini açıklarken: "Cibrîl, Hz. Mûsa'yı terkisine bindirdi ve kendisi için yazılmakta olan Tevrat'ı yazan kalemin sesini duyacak kadar yaklaştırdı" dedi.

---

[1] Kalem Sur. 43

[2] Meryem Sur. 52

(٥٨٢٥)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا أَبِي، ثنَا جَرِيرٌ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " لَمَّا خلَقَ اللَّهُ تَعَالَى آدَمَ نَفَخَ الرُّوحَ فِي رَأْسِهِ قَبْلَ جَسَدِهِ، فَعَطَسَ، فقَالَ: الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ خَلَقَنِي، فقَالَ اللَّهُ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: Allah, Hz. Âdem'i yarattığı zaman bedeninden önce başına ruhu üfledi. Âdem aksırınca: "Beni yaratan Allah'a hamdolsun" dedi. Allah da: "Allah sana merhamet etsin" karşılığını verdi.

(٥٨٢٦)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنَا مُحَمَّدٌ، ثنَا سُفْيَانُ بْنُ بِشْرٍ، ثنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " لَمَّا نفَخَ اللَّهُ فِي آدَمَ الرُّوحَ لَمْ يَبْلُغْ رِجْلَيْهِ حَسَا حَتَّى اسْتَجَاعَ، فَأَهْوَى إِلَى عُنْقُودٍ مِنْ عِنَبِ الْجَنَّةِ، فَأَكَلَ مِنْهُ "، وَقَرَأَ سَعِيدٌ: ﴿خُلِقَ الإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ﴾

Saîd (b. Cübeyr) der ki: "Allah, Hz. Âdem'in içine ruh üflediği zaman ayaklarına ulaşmadan dizlerinin üzerinde durdu. Acıkınca da cennetteki üzüm salkımlarından birine elini uzatıp yedi."

Ravi Sâbit der ki: Sonrasında Saîd, **"İnsan aceleci olarak yaratılmıştır"**[1] âyetini okudu.

(٥٨٢٧)- [٢٨٦/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَوْلا أَصْوَاتُ الرُّومِ لَسَمِعْتُمْ وَجَبَةَ الشَّمْسِ حِينَ تَقَعُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Eğer Rumların sesleri olmasaydı, battığı zaman insanlar Güneş'in düşme sesini işitirdi."

---

[1] Enbiyâ Sur. 37

(٥٨٢٨)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا الْفَضْلُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو حَاتِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَدَقَةَ الْحِمْصِيُّ، ثنَا أَبُو دَاوُدَ، ثنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرْمُزَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا﴾، قَالَ: " كَانَ يُؤَدِّي الأَمَانَاتِ وَالْوَدَائِعَ إِلَى أَهْلِهَا، فَحَفِظَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ كَنْزَهُ حَتَّى أَدْرَكَ وَلَدَاهُ فَاسْتَخْرَجَا كَنْزَهُمَا "

Saîd b. Cübeyr: **"Babaları ise iyi bir kimse idi"**[1] âyeti hakkında der ki: "Aldığı emanetleri geri sahiplerine verirdi. Bundan dolayı Allah da onun hazinesini çocukları büyüyünceye kadar muhafaza etti. Büyüdükten sonra da hazineyi çıkardılar."

(٥٨٢٩)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُوسُفَ، ثنَا عِمْرَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَفْصٍ، ثنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " نَخْلُ الْجَنَّةِ كَرْبُهَا ذَهَبٌ أَحْمَرُ، وَجُذُوعُهَا زُمُرُّدٌ أَخْضَرُ، وَسَعَفُهَا كِسْوَةٌ لأَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمِنْهَا مُقَطَّعَاتُهُمْ وَحُلَلُهُمْ، وَثَمَرُهَا أَمْثَالُ الْقِلالِ وَالدِّلاءِ، أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَلْيَنُ مِنَ الزُّبْدِ، لَيْسَ لَهُ عَجْمٌ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Cennetteki hurmaların budakları kırmızı altından ve dalları yeşil zümrüttendir. Cennet ahalisi iç ve dış giysilerini bu ağacın yapraklarından yaparlar. Ağacın meyveleri testiler ve kovalar büyüklüğünde, baldan tatlı ve yağdan yumuşaktır. Bu meyvelerin çekirdeği de yoktur."

(٥٨٣٠)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنَا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، ثنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ﴾، قَالَ: يَنْضَخَانِ بِأَلْوَانِ الْفَاكِهَةِ

Yâkub b. Câfer bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır"**[2] âyetini açıklarken: "Meyvelerin renginde fışkırırlar" dedi.

---

[1] Kehf Sur. 82

[2] Rahmân Sur. 66

(٥٨٣١)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " طُولُ الرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ تِسْعُونَ مِيلا، وَطُولُ الْمَرْأَةِ ثَمَانُونَ مِيلا، وَجِلْسَتُهَا جَرِيبٌ، وَإِنَّ شَهْوَتَهُ تَجْرِي فِي جَسَدِهِ سَبْعِينَ عَامًا يَجِدُ لَذَّتَهَا "، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، مِثْلَهُ، وَقَالَ: سَبْعُونَ مِيلا وَثَلاثُونَ مِيلا

Saîd b. Cübeyr der ki: Denilirdi ki: “Cennette erkeğin uzunluğu doksan, kadınınki ise seksen mil kadar olacaktır. Kadın oturduğu zaman da bir *cerîb*lik (60x60 arşın) yer kaplayacaktır. Erkeğin şehveti, bedeninde yetmiş yıl boyunca dolaşır da zevkini bu süre boyunca hep hisseder.”

Başka bir kanalla yapılan rivayette, erkeğin boyunun yetmiş, kadının ise otuz mil olduğu ibaresi geçmiştir.

(٥٨٣٢)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، ثَنَا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الأَرْضَ﴾ قَالَ: " الزَّبُورُ: الْقُرْآنُ، وَالذِّكْرُ: التَّوْرَاةُ، وَالأَرْضُ: الْجَنَّةُ "

Mansûr bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **“Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da da: «Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır» diye yazmıştık”**[1] âyetini açıklarken: “Zebur’dan kasıt Kur’ân, Zikir’den kasıt Tevrat, yerden kasıt ise cennettir” dedi.

(٥٨٣٣)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، ﴿أَنَّ الأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾، قَالَ: " أَرْضُ الْجَنَّةِ "

Atâ b. es-Sâib bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **“Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır”**[2] âyetini açıklarken: “Yerden kasıt Cennettir” dedi.

---

[1] Enbiyâ Sur. 95

[2] Enbiyâ Sur. 95

(٥٨٣٤)- [٢٨٧/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الرَّمْلِيُّ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثَنَا أَشْعَثُ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا﴾، قَالَ: " قَدْرُ رَبِّهِمْ "

Eş'as bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"Tam diledikleri ölçüde belirlemişlerdir"** [1]âyetini açıklarken: "Onu Rableri takdir etmiştir" dedi.

(٥٨٣٥)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾، قَالَ: " إِنَّهُ يَوْمَئِذٍ لَفَقِيرٌ إِلَى شِقِّ تَمْرَةٍ "

Ebû Amre bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım"**[2] âyetini açıklarken: "Hz. Mûsa o zaman yarım hurmaya bile muhtaçtı" dedi.

(٥٨٣٦)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾، قَالَ: " لا يُرَائِي بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا "

Atâ b. es-Sâib bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"Ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın"**[3] âyetini açıklarken: "Rabbine ibadette kimseye karşı riyakârlık yapmasın" dedi.

(٥٨٣٧)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا أَسْبَاطٌ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ﴾، قَالَ: " كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَعْبُدُونَ الْحَجَرَ، فَإِذَا رَأَوْا حَجَرًا أَحْسَنَ مِنْهُ أَخَذُوهُ وَتَرَكُوا الأَوَّلَ "

---

[1] İnsân Sur. 16

[2] Kasas Sur. 24

[3] Kehf Sur. 110

Saîd b. Cübeyr der ki: **"Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın"**[1] âyetinden kasıt, kişinin Rabbine ibadet ederken riyakârlığa bulaşmamasıdır."

(٥٨٣٨)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنَا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثنَا أَشْعَثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً﴾، قَالَ: " أَوْفَاهُمْ عَقْلا "

Câfer bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"En tutarlı görüş sahipleri"**[2] âyetini, "en akıllıları" şeklinde açıklamıştır.

(٥٨٣٩)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنَا الْعَبَّاسُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنَا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثَنَا أَشْعَثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ﴾، قَالَ: " تَحْتَ خَدِّ إِبْلِيسَ "

Câfer bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"Kötülük yapanların yazısı Siccîn'dedir"**[3] âyetini açıklarken: "Yazıları İblis'in yanağının altındadır" dedi.

(٥٨٤٠)- [٢٨٨/٤] وَعَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿إِلا مِنْ ضَرِيعٍ﴾، قَالَ: " مِنْ حِجَارَةٍ "

Saîd (b. Cübeyr), **"Onlara orada yemek olarak ancak zehirli diken var"**[4] âyetini açıklarken de: "Bu yiyecekler taştandır" dedi.

(٥٨٤١)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فَسُحْقًا لأَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾، قَال: " وَادٍ فِي جَهَنَّمَ "

---

[1] Kehf Sur. 110

[2] Tâhâ Sur. 104

[3] Mutaffifîn Sur. 7

[4] Ğâşiye Sur. 6

Seleme bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, **"Çılgın alevli cehennemlikler yok olsunlar"**[1] âyetindeki suhk kelimesinin Cehennemdeki bir vadinin adı olduğunu söyledi.

(٥٨٤٢)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنَا هُشَيْمٌ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ﴾، قَالَ: " مَحْبُوسُونَ فِي النَّارِ وَمَنْسِيُّونَ فِيهَا "

Husayn bildiriyor: Saîd (b. Cübeyr), **"Cehennemin onların olduğunda ve önceden oraya gideceklerinde şüphe yoktur"**[2] âyetini açıklarken: "Cehennemde hapsedilecekler ve orada unutulacaklar" dedi.

(٥٨٤٣)- [٢٨٨/٤] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَارُونَ، ثنَا أَبُو مَعْشَرٍ الدَّارِمِيُّ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، ثنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، ثنَا الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ حِينَ جِيءَ بِهِ إِلَى الْحَجَّاجِ وَهُوَ مَوْثُوقٌ، فَبَكَيْتُ، فَقَالَ لِي: " مَا يُبْكِيكَ؟ " قُلْتُ: الَّذِي أَرَى بِكَ، قَالَ: " فَلا تَبْكِ، إِنَّ هَذَا كَانَ فِي عِلْمِ اللَّهِ ﷻ أَنْ يَكُونَ "، ثُمَّ قَرَأَ ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الأَرْضِ وَلا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا﴾

Rabî b. Ebî Müslim bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, (vali) Haccâc'ın yanına bağlı olarak getirildiği zaman yanına girdim ve onun bu halini görünce ağladım. Bana: "Neden ağlıyorsun?" diye sorunca, ben: "Senin bu haline" karşılığını verdim. Saîd: "Ağlama! Allah bu durumumu bilmektedir ve bu onun ilmi dâhilindedir" deyip şu âyeti okudu: **"Yeryüzüne ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce o, Kitab'da bulunmasın. Doğrusu bu Allah'a kolaydır."**[3]

(٥٨٤٤)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " بَعَثَ

---

[1] Mülk Sur. 11

[2] Nahl Sur. 62

[3] Hadîd Sur. 22

مُوسَى وَهَارُونُ عَلَيْهِمَا السَّلامُ ابْنِي هَارُونَ بِقُرْبَانٍ يُقَرِّبَانَهُ، فَقَالا: أَكَلَتْهُ النَّارُ، وَكَذِبًا، فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا نَارًا فَأَكَلَتْهُمَا، قَالَ: هَكَذَا أَفْعَلُ بِأَوْلِيَائِي، فَكَيْفَ بِأَعْدَائِي؟ "

Saîd b. Cübeyr der ki: Mûsa ile Hârun, Hârun'un iki oğlunu bir kurbanla gönderdiler. Dönüp: "Ateş bu kurbanı yedi" dediklerinde Allah bir ateş gönderip ikisini de yedi ve: "Ben dostlarıma böyle yaparım! Artık düşmanlarıma ne yapmam?" buyurdu.

(٥٨٤٥)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثنا أَشْعَثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: " مَنْ عَطَسَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَلَمْ يُشَمِّتْهُ كَانَ دَيْنًا يَأْخُذُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

Saîd (b. Cübeyr) der ki: "Kişi Müslüman kardeşinin yanında aksırır da bu kardeşi ona "Yerhamukellah" demezse bu, kıyamet gününde ondan alacağı bir borç olur."

(٥٨٤٦)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْقُبْلَةِ لِلصَّائِمِ، قَالَ: " قِيلَ: إِنَّهُ لَبَرِيدُ سُوءٍ "

Süleymân eş-Şeybânî'nin bildirdiğine göre Saîd b. Cübeyr'e oruçlu kişinin öpüşmesi sorulduğunda: "Bunun kötü bir şeye yol açacağı söylenir" dedi.

(٥٨٤٧)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا بِشْرٌ، ثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: سَأَلْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ فَرِيضَةٍ مِنْ فَرَائِضِ الْجَدِّ، فَقَالَ " يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّهُ كَانَ يُقَالُ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَتَجَرَّأَ عَلَى جَرَاثِيمِ جَهَنَّمَ فَلْيَتَجَرَّأْ عَلَى فَرَائِضِ الْجَدِّ "

İsmâîl b. Abdilmelik der ki: Saîd b. Cübeyr'e dedenin mirası konusunda bir şey sorduğumda: "Yeğenim! «Cehenneme sokacak günahlardan birini yapmaya cüret edecek olan kişi, dedenin mirası konusunda hüküm versin» denilirdi" karşılığım verdi.

(٥٨٤٨)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: قَامَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَوْمًا مِنْ مَجْلِسِهِ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ حَدِيثٍ، فَقَالَ: " لَيْسَ كُلَّ حِينٍ أَحْلُبُ، فَأَشْرَبُ "

Eyyûb der ki: Bir gün Saîd b. Cübeyr oturduğu yerden kalktı ve: “Her zaman süt sağıp içemem” dedi.

(٥٨٤٩)- [٢٨٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا أُمَيَّةُ بْنُ شِبْلٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مَرْدَوَيْهِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، وَسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ يَوْمَ عَرَفَةَ بِنَخِيلِ ابْنِ عَامِرٍ، فَقَالَ وَهْبٌ لِسَعِيدٍ: أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، كَمْ لَكَ مُنْذُ خِفْتَ مِنَ الْحَجَّاجِ؟ قال: " خَرَجْتُ عَنِ امْرَأَتِي وَهِيَ حَامِلٌ، فَجَاءَنِي الَّذِي فِي بَطْنِهَا وَقَدْ خَرَجَ وَجْهُهُ "، فَقَالَ لَهُ وَهْبٌ: " إِنَّ مَنْ قَبْلَكُمْ كَانَ إِذَا أَصَابَ أَحَدَهُمْ بَلاءٌ عَدَّهُ رَخَاءً، وَإِذَا أَصَابَهُ رَخَاءٌ عَدَّهُ بَلاءً "

Osmân b. Murdeveyh der ki: Arefe gününde İbn Âmir’in hurmalığında Vehb b. Münebbih ve Saîd b. Cübeyr ile beraberdim. Vehb, Saîd’e: “Ey Ebû Abdirrahman! Haccâc’tan kaçalı ne kadar oluyor?” diye sorunca Saîd: “Ben çıktığımda karım hamileydi. Tekrar döndüğümde oğlum doğmuş ve sakalları çıkmıştı” karşılığını verdi. Bunun üzerine Vehb: “Sizden öncekilerden birinin başına bir bela geldiği zaman bunu rahatlık, bir rahatlık geldiği zaman da bunu bela sayardı” dedi.

(٥٨٥٠)- [٢٩٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَلَفٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ، قَالَ: " لَمَّا أَتَى سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ الْحَجَّاجَ، قَالَ: أَنْتَ شَقِيُّ بْنُ كُسَيْرٍ، قَالَ: أَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، قَالَ: لأَقْتُلَنَّكَ، قَالَ: أَنَا إِذًا كَمَا سَمَّتْنِي أُمِّي، ثُمَّ قَالَ: دَعُونِي أُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، قَالَ: وَجِّهُوهُ إِلَى قِبْلَةِ النَّصَارَى، قَالَ: ﴿فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ﴾، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي أَسْتَعِيذُ مِنْكَ بِمَا عَاذَتْ بِهِ مَرْيَمُ، قَالَ: وَمَا عَاذَتْ بِهِ مَرْيَمُ، قَالَ: قَالَتْ: إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا "، قَالَ سُفْيَانُ: لَمْ يَقْتُلْ بَعْدَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ إِلا رَجُلا وَاحِدًا

Sâlim b. Ebî Hafsa bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, (Zalim lakaplı) Haccâc’a getirildiğinde, Haccâc ona: “Sen Şakiy b. Kuseyr (zavallı oğlu zavallı)sın” dedi. Saîd de: "Ben Saîd b. Cübeyr'im!" karşılığını verdi. Haccâc da: "O zaman seni öldüreceğim!" deyince, Saîd: "Annem ismimi ne koyduysa ben oyum!" karşılığını verdi ve: "Bırakın da iki rekât namaz kılayım!" dedi. Haccâc: "Onu Hıristiyanların kıblesine doğru çevirin!" deyince, Saîd: **"Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır"**[1] âyetini okudu ve Haccâc'a dedi ki: "Meryem'in sığınması gibi ben de senden Allah'a sığınıyorum; nitekim Meryem şöyle demişti: **"Eğer Allah'tan sakınan bir kimse isen, senden Rahman'a sığınırım"**[2] Süfyân ekledi: "Saîd b. Cübeyr'den sonra da Haccâc, ancak bir kişiyi öldürebildi."

(٥٨٥١)- [٢٩٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ هُشَيْمٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي عُتْبَةُ مَوْلَى الْحَجَّاجِ، قَالَ: " حَضَرْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ حِينَ أَتَى الْحَجَّاجَ بِوَاسِطٍ، فَجَعَلَ الْحَجَّاجُ، يَقُولُ لَهُ: أَلَمْ أَفْعَلْ بِكَ، أَلَمْ أَفْعَلْ بِكَ؟ فَيَقُولُ: " بَلَى "، فَيَقُولُ: فَمَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ مِنْ خُرُوجِكَ عَلَيْنَا؟ قَالَ: " بَيْعَةٌ كَانَتْ عَلَيَّ "، فَغَضِبَ الْحَجَّاجُ وَصَفَّقَ بِيَدِهِ، وَقَالَ: فَبَيْعَةُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ كَانَتْ أَسْبَقَ وَأَوْلَى أَنْ تَفِيَ بِهَا، وَأَمَرَ بِهِ فَضُرِبَتْ عُنُقُهُ "

Haccâc'ın azatlısı Utbe anlatıyor: Saîd b. Cübeyr, Vâsıt'ta Haccâc'ın yanına geldiğinde ben de orada bulundum. Haccâc ona: "Sana şöyle şöyle yapmadım mı? Şöyle şöyle yapmadım mı?" diye sorunca, Saîd: "Evet, yaptın" dedi. Haccâc: "O zaman neden bize karşı ayaklandın?" diye sorunca, Saîd: "Yaptığım bir biattan dolayı çıktım" karşılığını verdi. Haccâc ellerini birbirine vurup: "Ama müminlerin emirine yapılan biata uymak diğerinden daha önce gelir" dedi ve emrederek boynu vuruldu.

(٥٨٥٢)- [٢٩٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " لَمَّا أَتَى سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ الْحَجَّاجَ، فَأَمَرَ

---

[1] Bakara Sur. 115

[2] Meryem Sur. 18

بِضَرْبِ عُنُقِهِ، وَجَدَ فِي إِزَارِهِ صُرَّةً فِيهَا دَرَاهِمُ، فَاخْتَصَمَ فِيهَا الَّذِي جَاءَ بِهِ وَالَّذِي ضَرَبَ عُنُقَهُ، فَقَضَى بِهِ الْحَجَّاجُ لِلَّذِي ضَرَبَ عُنُقَهُ "

Avvâm b. Havşeb, babasından bildirir: "Saîd b. Cübeyr, Haccâc'ın yanına getirildiğinde boynunun vurulmasını emretti. İzarında içinde dirhem olan bir kese bulununca onu getiren ile boyunu vuran kişiler almak için çekişmeye başladılar. Haccâc dirhemlerin boynunu vurana verilmesine hükmetti."

(٥٨٥٣)- [٢٩٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: " لَمَّا أَمَرَ الْحَجَّاجُ بِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنْ يُقْتَلَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَنَادَى الْحَجَّاجُ مِنْ مَجْلِسِهِ: اصْرِفُوهُ اصْرِفُوهُ، قَالَ: فَصُرِفَ عَنِ الْقِبْلَةِ "

Abdullah b. Şevzeb der ki: Haccâc, Saîd b. Cübeyr'in boynunun vurulmasını emrettiğinde Saîd kıbleye doğru döndü. Ancak Haccâc oturduğu yerden: "Onu çevirin! Çevirin!" diye seslenince kıbleden çevirdiler.

(٥٨٥٤)- [٢٩١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثَنَا مُحَمَّدٌ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا سُنَيْدٌ، عَنْ خَلَفِ بْنِ خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " شَهِدْتُ مَقْتَلَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، لَمَّا بَانَ رَأْسُهُ، قَالَ: " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، ثُمَّ قَالَهَا الثَّالِثَةَ فَلَمْ يُتِمَّهَا "

Halef b. Halîfe, babasından bildirir: Saîd b. Cübeyr'in öldürülmesine şahit oldum. Başı kesilmek üzereyken "Lâ ilâhe illallah! Lâ ilâhe illallah!" dedi. Üçüncüsünü söylerken de tamamlayamadan boynu vuruldu.

(٥٨٥٥)- [٢٩١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ هِشَامِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ كَاتِبٍ لِلْحَجَّاجِ يُقَالُ لَهُ يَعْلَى، قَالَ مَالِكٌ وَهُوَ أَخٌ لأُمٍّ سَلَمَةَ الَّذِي كَانَ عَلَى بَيْتِ الْمَالِ، قَالَ: " كُنْتُ أَكْتُبُ لِلْحَجَّاجِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلامٌ حَدِيثُ السِّنِّ يَسْتَخِفُّنِي وَيَسْتَحْسِنُ كِتَابَتِي، فَأَدْخُلُ عَلَيْهِ بِغَيْرِ إِذْنٍ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ يَوْمًا بَعْدَ مَقْتَلِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ لَهَا أَرْبَعَةُ أَبْوَابٍ، دَخَلْتُ عَلَيْهِ مِمَّا يَلِي ظَهْرَهُ، فَسَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " مَالِي وَسَعِيدِ

بْنِ جُبَيْرٍ "، فَخَرَجْتُ رُوَيْدًا وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَوْ عَلِمَ بِي لَقَتَلَنِي، لَمْ يَنْشَبِ الْحَجَّاجُ بَعْدَ ذَلِكَ إِلا يَسِيرًا "

Haccâc'ın katibi Ya'lâ —Mâlik, Ya'lâ'nın Ümmü Seleme'nin kardeşi olduğunu ve beytülmalin idaresinde durduğunu söyler— der ki: "Henüz genç bir çocukken Haccâc'ın katipliğini yapardım. Zira acele yazardım ve yazımı güzel bulurdu. İzin almadan da yanına girebiliyordum. Saîd b. Cübeyr'in öldürülmesinden sonra bir gün yanına girdim. Dört kapılı çadırında bulunuyordu. Arka tarafından girdiğimde: "Benim Saîd b. Cübeyr'le ne işim olabilir!" dediğini işittim. Ses çıkarmadan yanından çıktım, zira orada olduğumu bilse beni de öldürürdü. Bu olaydan kısa bir süre sonra da Haccâc öldü.

(٥٨٥٦)- [٢٩١/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا خَالِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، أَخْبَرَنِي أَبُو أُمَيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ إِلَيَّ، قَالَ: ثنا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا حَفْصُ أَبُو مُقَاتِلٍ السَّمَرْقَنْدِيُّ، ثَنَا عَوْنُ بْنُ أَبِي شَدَّادٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ الْحَجَّاجَ بْنَ يُوسُفَ لَمَّا ذُكِرَ لَهُ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ أَرْسَلَ إِلَيْهِ قَائِدًا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ مِنْ خَاصَّةِ أَصْحَابِهِ يُسَمَّى الْمُلْتَمِسُ بْنُ الأَحْوَصِ وَمَعَهُ عِشْرُونَ رَجُلا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ مِنِ خَاصَّةِ أَصْحَابِهِ، فَبَيْنَمَا هُمْ يَطْلُبُونَهُ إِذَا هُمْ بِرَاهِبٍ فِي صَوْمَعَةٍ لَهُ سَأَلُوهُ عَنْهُ، فَقَالَ الرَّاهِبُ: صِفُوهُ لِي، فَوَصَفُوهُ لَهُ، فَدَلَّهُمْ عَلَيْهِ، فَانْطَلَقُوا، فَوَجَدُوهُ سَاجِدًا يُنَاجِي بِأَعْلَى صَوْتِهِ، فَدَنَوْا مِنْهُ فَسَلَّمُوا عَلَيْهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَأَتَمَّ بَقِيَّةَ صَلاتِهِ، ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِمُ السَّلامُ، فَقَالُوا: إِنَّا رُسُلُ الْحَجَّاجِ إِلَيْكَ، فَأَجِبْهُ، قَالَ: " وَلا بُدَّ مِنَ الإِجَابَةِ "، قَالُوا: لا بُدَّ مِنَ الإِجَابَةِ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَصَلَّى عَلَى نَبِيِّهِ، ثُمَّ قَامَ فَمَشَى مَعَهُمْ حَتَّى انْتَهَوْا إِلَى دَيْرِ الرَّاهِبِ، فَقَالَ الرَّاهِبُ: يَا مَعْشَرَ الْفُرْسَانِ، أَصَبْتُمْ صَاحِبَكُمْ؟ قَالُوا: نَعَمْ، فَقَالَ لَهُمُ: اصْعَدُوا الدَّيْرَ، فَإِنَّ اللَّبُؤَةَ وَالأَسَدُ يَأْوِيَانِ حَوْلَ الدَّيْرِ، فَعَجَّلُوا الدُّخُولَ قَبْلَ الْمَسَاءِ، فَفَعَلُوا ذَلِكَ وَأَبَى سَعِيدٌ أَنْ يَدْخُلَ الدَّيْرَ، فَقَالُوا: مَا نَرَاكَ إِلا وَأَنْتَ تُرِيدُ الْهَرَبَ مِنَّا، قَالَ: لا، وَلَكِنْ لا أَنْزِلُ مَنْزِلَ مُشْرِكٍ أَبَدًا، قَالُوا: فَإِنَّا لا نَدَعُكَ، فَإِنَّ السِّبَاعَ تَقْتُلُكَ، قَالَ سَعِيدٌ: " لا ضَيْرَ، إِنَّ مَعِيَ رَبِّي، فَيَصْرِفُهَا عَنِّي، وَيَجْعَلُهَا حَرَسًا حَوْلِي يَحْرُسُونَنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ "، قَالُوا: فَأَنْتَ مِنَ الأَنْبِيَاءِ، قَالَ: " مَا أَنَا مِنَ الأَنْبِيَاءِ، وَلَكِنْ عَبْدٌ مِنْ عَبِيدِ اللَّهِ خَاطِئٌ مُذْنِبٌ "، قَالَ الرَّاهِبُ: فَلْيُعْطِنِي مَا أَثِقُ بِهِ عَلَى

طُمَأْنِينَتِهِ، فَعَرَضُوا عَلَى سَعِيدٍ أَنْ يُعْطِيَ الرَّاهِبَ مَا يُرِيدُ، قَالَ سَعِيدٌ: " إِنِّي أُعْطِي الْعَظِيمَ الَّذِي لا شَرِيكَ لَهُ، لا أَبْرَحُ مَكَانِي حَتَّى أُصْبِحَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ "، فَرَضِيَ الرَّاهِبُ ذَلِكَ، فَقَالَ لَهُمْ: اصْعَدُوا وَأَوْتِرُوا الْقِسِّيَّ لِتُنَفِّرُوا السِّبَاعَ عَنْ هَذَا الْعَبْدِ الصَّالِحِ، فَإِنَّهُ كَرِهَ الدُّخُولَ عَلَيَّ فِي الصَّوْمَعَةِ لِمَكَانِكُمْ، فَلَمَّا صَعِدُوا وَأَوْتَرُوا الْقِسِّيَّ إِذَا هُمْ بِلَبُوَةٍ قَدْ أَقْبَلَتْ، فَلَمَّا دَنَتْ مِنْ سَعِيدٍ تَحَاكَّتْ بِهِ وَتَمَسَّحَتْ بِهِ ثُمَّ رَبَضَتْ قَرِيبًا مِنْهُ، وَأَقْبَلَ الأَسَدُ وَصَنَعَ مِثْلَ ذَلِكَ، فَمَا رَأَى الرَّاهِبُ ذَلِكَ وَأَصْبَحُوا نَزَلَ إِلَيْهِ، فَسَأَلَهُ عَنْ شَرَائِعِ دِينِهِ وَسُنَنِ رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَفَسَّرَ لَهُ سَعِيدٌ ذَلِكَ كُلَّهُ، فَأَسْلَمَ الرَّاهِبُ وَحَسُنَ إِسْلامُهُ، وَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَى سَعِيدٍ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ، وَيُقَبِّلُونَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ، وَيَأْخُذُونَ التُّرَابَ الَّذِي وَطِئَهُ بِاللَّيْلِ فَصَلُّوا عَلَيْهِ، فَيَقُولُونَ: يَا سَعِيدُ، قَدْ حَلَّفَنَا الْحَجَّاجُ بِالطَّلاقِ وَالْعَتَاقِ إِنْ نَحْنُ رَأَيْنَاكَ لا نَدَعُكَ حَتَّى نُشْخِصَكَ إِلَيْهِ، فَمُرْنَا بِمَا شِئْتَ، قَالَ: " امْضُوا لأَمْرِكُمْ، فَإِنِّي لائِذٌ بِخَالِقِي، وَلا رَادَّ لِقَضَائِهِ "، فَسَارُوا حَتَّى بَلَغُوا وَاسِطًا، فَلَمَّا انْتَهَوْا إِلَيْهَا، قَالَ لَهُمْ سَعِيدٌ: " يَا مَعْشَرَ الْقَوْمِ، قَدْ تَحَرَّمْتُ بِكُمْ وَصَحِبْتُكُمْ، وَلَسْتُ أَشُكُّ أَنَّ أَجَلِي قَدْ حَضَرَ، وَأَنَّ الْمُدَّةَ قَدِ انْقَضَتْ، فَدَعُونِي اللَّيْلَةَ آخُذُ أُهْبَةَ الْمَوْتِ، وَأَسْتَعِدُّ لِمُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ، وَأَذْكُرُ عَذَابَ الْقَبْرِ وَمَا يُحْثَى عَلَيَّ مِنَ التُّرَابِ، فَإِذَا أَصْبَحْتُمْ، فَالْمِيعَادُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمُ الْمَوْضُوعُ الَّذِي تُرِيدُونَ "، قَالَ بَعْضُهُمْ: لا نُرِيدُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: قَدْ بَلَغْتُمْ أَمَلَكُمْ، وَاسْتَوْجَبْتُمْ جَوَائِزَكُمْ مِنَ الأَمِيرِ، فَلا تَعْجِزُوا عَنْهُ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: يُعْطِيكُمْ مَا أَعْطَى الرَّاهِبَ، وَيْلَكُمْ أَمَا لَكُمْ عِبْرَةٌ بِالأَسَدِ كَيْفَ تَحَاكَّتْ بِهِ وَتَمَسَّحَتْ بِهِ وَحَرَسَتْهُ إِلَى الصَّبَاحِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: هُوَ عَلَيَّ أَدْفَعُهُ إِلَيْكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَنَظَرُوا إِلَى سَعِيدٍ قَدْ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ، وَشَعِثَ رَأْسُهُ، وَاغْبَرَّ لَوْنُهُ، وَلَمْ يَأْكُلْ، وَلَمْ يَشْرَبْ، وَلَمْ يَضْحَكْ مُنْذُ يَوْمِ لَقُوهُ وَصَحِبُوهُ، فَقَالُوا بِجَمَاعَتِهِمْ: يَا خَيْرَ أَهْلِ الأَرْضِ، لَيْتَنَا لَمْ نَعْرِفْكَ وَلَمْ نَسْرَحْ إِلَيْكَ، الْوَيْلُ لَنَا وَيْلا طَوِيلا، كَيْفَ ابْتُلِينَا بِكَ، اعْذُرْنَا عِنْدَ خَالِقِنَا يَوْمَ الْحَشْرِ الأَكْبَرِ، فَإِنَّهُ الْقَاضِي الأَكْبَرُ، وَالْعَدْلُ الَّذِي لا يَجُورُ، فَقَالَ سَعِيدٌ: " مَا أَعْذَرَنِي لَكُمْ وَأَرْضَانِي لِمَا سَبَقَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى فِيَّ "، فَلَمَّا فَرَغُوا مِنَ الْبُكَاءِ وَالْمُجَاوَبَةِ وَالْكَلامِ بِمَا بَيْنَهُمْ، قَالَ كَفِيلُهُ: أَسْأَلُكَ بِاللَّهِ يَا سَعِيدُ لَمَا زَوَّدْتَنَا مِنْ دُعَائِكَ وَكَلامِكَ، فَإِنَّا لَنْ نَلْقَى مِثْلَكَ أَبَدًا، وَلا نَرَى أَنَّا نَلْتَقِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، قَالَ: فَفَعَلَ ذَلِكَ سَعِيدٌ فَخَلُّوا سَبِيلَهُ، فَغَسَلَ رَأْسَهُ وَمِدْرَعَتَهُ وَكِسَاءَهُ وَهُمْ مُخْتَفُونَ اللَّيْلَ كُلَّهُ يُنَادُونَ بِالْوَيْلِ وَاللَّهْفِ، فَلَمَّا انْشَقَّ عَمُودُ الصَّبَاحِ جَاءَهُمْ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، فَقَرَعَ الْبَابَ، فَقَالُوا: صَاحِبُكُمْ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، فَنَزَلُوا إِلَيْهِ

وَبَكَوْا مَعَهُ طَوِيلا، ثُمَّ ذَهَبُوا بِهِ إِلَى الْحَجَّاجِ وَآخَرُ مَعَهُ، فَدَخَلا إِلَى الْحَجَّاجِ، فَقَالَ الْحَجَّاجُ: أَتَيْتُمُونِي بِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ؟ قَالُوا: نَعَمْ، وَعَايَنَّا مِنْهُ الْعَجَبَ، فَصَرَفَ بِوَجْهِهِ عَنْهُمْ، قَالَ: أَدْخِلُوهُ عَلَيَّ، فَخَرَجَ الْمُلْتَمِسُ، فَقَالَ لِسَعِيدٍ: اسْتَوْدَعْتُكَ اللَّهَ، وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلامَ، قَالَ: فَأُدْخِلَ عَلَيْهِ، قَالَ لَهُ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، قَالَ: أَنْتَ الشَّقِيُّ بْنُ كُسَيْرٍ، قَالَ: بَلْ كَانَتْ أُمِّي أَعْلَمُ بِاسْمِي مِنْكَ، قَالَ: شَقِيتُ أَنْتَ وَشَقِيَتْ أُمُّكَ، قَالَ: الْغَيْبُ يَعْلَمُهُ غَيْرُكَ، قَالَ: لأُبْدِلَنَّكَ بِالدُّنْيَا نَارًا تَلَظَّى، قَالَ: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّ ذَلِكَ بِيَدِكَ لاتَّخَذْتُكَ إِلَهًا، قَالَ: فَمَا قَوْلُكَ فِي مُحَمَّدٍ؟ قَالَ: نَبِيُّ الرَّحْمَةِ، إِمَامُ الْهُدَى عَلَيْهِ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ، قَالَ: فَمَا قَوْلُكَ فِي عَلِيٍّ، فِي الْجَنَّةِ هُوَ أَوْ فِي النَّارِ؟ قَالَ: لَوْ دَخَلْتُهَا رَأَيْتُ أَهْلَهَا عَرَفْتُ مَنْ بِهَا، قَالَ: فَمَا قَوْلُكَ فِي الْخُلَفَاءِ؟ قَالَ: لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ، قَالَ: فَأَيُّهُمْ أَعْجَبُ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَرْضَاهُمْ لِخَالِقِي، قَالَ: فَأَيُّهُمْ أَرْضَى لِلْخَالِقِ، قَالَ: عِلْمُ ذَلِكَ عِنْدَ الَّذِي يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ، قَالَ: أَبَيْتَ أَنْ تَصْدُقَنِي، قَالَ: إِنِّي لَمْ أُحِبَّ أَنْ أَكْذِبَكَ، قَالَ: مَا بَالُكَ لَمْ تَضْحَكْ؟ قَالَ: وَكَيْفَ يَضْحَكُ مَخْلُوقٌ خُلِقَ مِنَ الطِّينِ، وَالطِّينُ تَأْكُلُهُ النَّارُ، قَالَ: مَا بَالُنَا نَضْحَكُ؟ قَالَ: لَمْ تَسْتَوِ الْقُلُوبُ، قَالَ: ثُمَّ أَمَرَ بِاللُّؤْلُؤِ وَالزَّبَرْجَدِ وَالْيَاقُوتِ، فَجَمَعَهُ بَيْنَ يَدَيْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فَقَالَ لَهُ سَعِيدٌ: إِنْ كُنْتَ جَمَعْتَ هَذِهِ لِتَفْتَدِيَ بِهِ مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَصَالِحٌ، وَإِلا فَفَزْعَةٌ وَاحِدَةٌ تَذْهَلُ كُلَّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ، وَلا خَيْرَ فِي شَيْءٍ جُمِعَ لِلدُّنْيَا إِلا مَا طَابَ وَزَكَا، ثُمَّ دَعَا الْحَجَّاجُ بِالْعُودِ وَالنَّايِ فَلَمَّا ضُرِبَ بِالْعُودِ وَنُفِخَ بِالنَّايِ بَكَى سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، فَقَالَ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ هُوَ اللَّهْوُ؟ قَالَ سَعِيدٌ: بَلْ هُوَ الْحُزْنُ، أَمَّا النَّفْخُ فَقَدْ ذَكَّرَنِي يَوْمًا عَظِيمًا يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ، وَأَمَّا الْعُودُ فَشَجَرَةٌ قُطِعَتْ فِي غَيْرِ حَقٍّ، وَأَمَّا الأَوْتَارُ فَإِنَّهَا مِعَاءُ الشَّاءِ يُبْعَثُ بِهَا مَعَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ الْحَجَّاجُ: وَيْلَكَ يَا سَعِيدُ، فَقَالَ سَعِيدٌ: الْوَيْلُ لِمَنْ زُحْزِحَ عَنِ الْجَنَّةِ وَأُدْخِلَ النَّارَ، قَالَ الْحَجَّاجُ: اخْتَرْ يَا سَعِيدُ أَيَّ قِتْلَةٍ تُرِيدُ أَنْ أَقْتُلَكَ؟ قَالَ: اخْتَرْ لِنَفْسِكَ يَا حَجَّاجُ، فَوَاللَّهِ مَا تَقْتُلُنِي قِتْلَةً إِلا قَتَلَكَ اللَّهُ مِثْلَهَا فِي الآخِرَةِ، قَالَ: أَفَتُرِيدُ أَنْ أَعْفُوَ عَنْكَ، قَالَ: إِنْ كَانَ الْعَفْوُ فَمِنَ اللَّهِ، وَأَمَّا أَنْتَ فَلا بَرَاءَةَ لَكَ وَلا عُذْرَ، قَالَ: اذْهَبُوا بِهِ، فَاقْتُلُوهُ، فَلَمَّا خَرَجَ مِنَ الْبَابِ ضَحِكَ، فَأُخْبِرَ الْحَجَّاجُ بِذَلِكَ فَأَمَرَ بِرَدِّهِ، فَقَالَ: مَا أَضْحَكَكَ؟ قَالَ: عَجِبْتُ مِنْ جَرَاءَتِكَ عَلَى اللَّهِ وَحِلْمِ اللَّهِ عَنْكَ، فَأَمَرَ بِالنِّطْعِ فَبُسِطَ، فَقَالَ: اقْتُلُوهُ، قَالَ سَعِيدٌ: ﴿إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾، قَالَ: شُدُّوا

بِهِ لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ، قَالَ سَعِيدٌ: ﴿فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ﴾، قَالَ: كَبُّوهُ لِوَجْهِهِ، قَالَ سَعِيدٌ: ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾، قَالَ الْحَجَّاجُ: اذْبَحُوهُ، قَالَ سَعِيدٌ: أَمَا إِنِّي أَشْهَدُ وَأُحَاجُّ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، خُذْهَا مِنِّي حَتَّى تَلْقَانِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ دَعَا سَعِيدٌ اللَّهَ، فَقَالَ: " اللَّهُمَّ لا تُسَلِّطْهُ عَلَى أَحَدٍ يَقْتُلُهُ بَعْدِي "، فَذُبِحَ عَلَى النِّطَعِ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: وَبَلَغَنَا أَنَّ الْحَجَّاجَ عَاشَ بَعْدَهُ خَمْسَةَ عَشَرَ لَيْلَةً وَوَقَعَ الأُكْلَةُ فِي بَطْنِهِ، فَدَعَا بِالطَّبِيبِ لِيَنْظُرَ إِلَيْهِ، ثُمَّ دَعَا بِلَحْمٍ مُنْتِنٍ فَعَلَّقَ فِي خَيْطٍ، ثُمَّ أَرْسَلَهُ فِي حَلْقَةٍ، فَتَرَكَهَا سَاعَةً، ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا وَقَدْ لَزِقَ بِهِ مِنَ الدَّمِ، فَعَلِمَ أَنَّهُ لَيْسَ بِنَاجٍ، وَبَلَغَنَا أَنَّهُ كَانَ يُنَادِي بَقِيَّةَ حَيَاتِهِ: " مَالِي وَلِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، كُلَّمَا أَرَدْتُ النَّوْمَ أَخَذَ بِرِجْلِي "

Avn b. Ebî Şeddâd el-Abdî anlatıyor: Bana bildirildiğine göre Zalim (vali) Haccâc b. Yûsuf'a, Saîd b. Cübeyr'den bahsedilince, ona Şam halkından Mutelemmis b. el-Ahvas adında kendine yakın bir komutanı yine Şam halkından yirmi kişiyle yolladı. Bunlar Saîd'i ararken manastırda bir rahiple karşılaştılar ve Saîd'i sordular. Râhip: "Onu bana tarif ediniz" deyince, Saîd'i tarif ettiler. Rahip de onlara yerini söyledi. Oradan ayrılıp gittiklerinde Saîd'i secde halinde yüksek sesle dua ederken buldular. Yaklaşıp selam verdiklerinde, Saîd başını secdeden kaldırdı, namazını tamamladıktan sonra da selamlarını aldı. Onlar: "Biz Haccâc'ın sana gönderdiği elçileriz. Onun davetine icabet et" deyince, "Muhakkak gitmem lazım mı?" diye sordu. Onlar: "Muhakkak gitmen gerekir" deyince Saîd, Allah'a hamdü senâ edip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getirdi, sonra kalkarak onlarla yola koyuldu. Râhibin manastırına geldiklerinde rahip: "Ey süvariler! Aradığınız adamı buldunuz mu?" diye sordu. Onlar: "Evet" karşılığını verdiler. Rahip: "Manastıra gelin! Zira biri dişi, biri de erkek iki aslan manastırın etrafında dolaşıyor, manastıra akşamdan önce girmeye bakın" dedi. Onlar manastıra girdiler; ama Saîd manastıra girmeyi kabul etmedi. Onlar: "Galiba bizden kaçmak istiyorsun" deyince, Saîd: "Hayır! Ama ben bir müşrikin konağına kesinlikle girmem" karşılığım verdi. Onlar: "Seni bırakmayız, aslanlar da seni öldürür" deyince Saîd: "Zararı yok, Rabbim benimledir! Onları benden uzaklaştırır ve hatta beni her kötülükten korumak için onları bana muhafız da kılar" dedi. Onlar: "Sen peygamberlerden biri misin ki?" deyince, Saîd: "Ben peygamber değilim; ama Allah'ın kullarından, günahkâr bir kulum" karşılığını verdi. Rahip: "Bana kaçmayacağına dair garanti versin" deyince onlar da Saîd'e, rahibe istediği garantiyi vermesini söylediler. Saîd: "Kefil olarak, ortağı olmayan Allah'ı gösteriyorum. Sabah oluncaya kadar yerimden kımıldamayacağım" deyince rahip buna razı oldu ve: "Yukarı çıkın ve aslanları bu salih adamdan uzak tutmak için yaylarınızı hazır tutun" dedi. Askerler yukarı çıkıp yaylarını kurdular. Bir müddet sonra da aslanların geldiğini gördüler. Saîd b. Cübeyr'e yaklaşan bir aslan vücudunu ona sürdü ve yanına çöktü. Diğer aslanlar da aynısını yaptılar ve Saîd'in yanında oturdular. Rahip bunu görünce sabah vakti inip İslam dininin esaslarını ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetini sordu. Saîd rahibe bunları açıklayınca da rahip Müslüman oldu. Askerler de gelip ondan özür dilediler, elleriyle ayaklarını öpmeye, gece bastığı toprağa teberrük için dokunmaya başladılar. Sonra: "Ey Saîd! Haccâc, seni bulduğumuzda kendisine götürmek üzere nikâhımız üzerine yemin ettirdi. Ne yapmamızı istersin" dediler. Saîd de: "Size emredileni yapın. Ben Rabbimin rızasını istiyorum ve onun takdir ettiğine engel olacak bir şeyin bulunmadığına da inanıyorum" karşılığını verdi.

Yola devam edip Vâsıt şehrine geldiklerinde, Saîd askerlere: "Ey topluluk! Sizinle arkadaşlık yaptım; ancak ecelimin geldiğinden ve müddetimin dolduğundan şüphem kalmadı. Bu gece beni bırakın da ölüme, Münker ve Nekir'e hazırlanayım, kabir azabını ve üzerime atılacak toprağı düşüneyim. Sabah olunca istediğiniz yerde buluşuruz" dedi. Askerlerden bazısı: "Onu ele geçirdikten sonra kaçırmayalım" derken, bazısı da: "Size emredileni yaptınız ve valinin vereceği ödülleri de hak ettiniz. Ona izin verin" dedi. Bazısı: "Rahibe verdiği garantiyi size de versin. Yazıklar olsun! Aslanların yaptığından, gelip ona sürtünmesinden ve sabaha kadar onu korumasından gereken dersi almadınız mı?" derken, bazısı: "Yarın onu size getirmek benim görevim olsun" dedi. Saîd'e baktıklarında gözleri yaşarmış, başı eğilmiş, rengi de solmuştu. Onu yakaladıkları zamandan beri yememiş içmemiş ve yüzü gülmemişti. Sonra hepsi birden: "Ey yeryüzünün en hayırlısı! Keşke seni tanımasaydık ve sana gelmeseydik. Yazıklar olsun bize! Seninle nasıl imtihan edildik. Mahşerde Allah katında bizi bağışla. Çünkü O, hüküm verenlerin en büyüğüdür. Adaletiyle hükmeden ve asla zulmetmeyendir" demeye başladılar. Saîd de: "Sizi mazur görmemin ve buna razı olmamın sebebi, Allah'ın bunları benim hakkımda daha önceden takdir etmesidir" karşılığını verdi. Ağlaşmaları ve konuşmaları bitince ona kefil olan kişi: "Ey Saîd! Allah için bize dua ve nasihat et. Çünkü senin gibisini bulamayız ve kıyamet gününe kadar da seninle artık görüşemeyiz" dedi.

Saîd, onların dediklerini yaptı ve onu serbest bıraktılar. Yanlarından ayrıldıktan sonra başını, gömleğini ve cübbesini yıkadı. Askerler ise gece boyu pişmanlık ve üzüntü içinde kendi kendilerine lanet okudular. Sabah olunca Saîd b. Cübeyr gelip kapıyı çaldı. Onlar: "Kâbe'nin rabbine yemin olsun ki o geldi" diyerek yanına indiler. Onunla beraber uzun süre ağladıktan sonra Haccâc'a götürdüler. Saîd onlardan biriyle beraber dışarıda kaldı. Diğerleri Haccâc'ın yanına girdiklerinde, Haccâc: "Bana Saîd b. Cübeyr'i getirdiniz mi?" diye sordu. Onlar: "Evet" karşılığını verdiler. Haccâc şaşırdı ve yüzünü onlardan çevirip: "Onu yanıma getirin" emrini verdi. Mutelemmis çıkıp Saîd'e: "Seni Allah'a emanet eder, Allah'ın selamının üzerine olmasını dilerim" dedi. Saîd, Haccâc'ın yanına girince, Haccâc: "Adın ne?" diye sordu. Saîd: "Saîd b. Cübeyr" dedi. Haccâc: "Sen Şakî b. Kuseyr (zavallının oğlu zavallı) mısın?" diye sorunca, Saîd: "Annem ismimi senden daha iyi bilirdi" karşılığını verdi. Haccâc: "Sen de, annen de isyancısınız" deyince, Saîd: "Gaybı ancak senden başkası bilir" karşılığını verdi. Haccâc: "Dünyanı ateşe çevireceğim" deyince, Saîd: "Bunun senin elinde olduğunu bilseydim seni ilah edinirdim" karşılığını verdi. Haccâc: "Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) hakkındaki görüşün nedir?" diye sorunca, Saîd: "O, rahmet ve hidayet peygamberidir" karşılığını verdi. Haccâc: "Ali hakkında ne dersin? Sence o Cennette mi, yoksa Cehennemde midir?" diye sorunca, Saîd: "Eğer Cennete girseydim oradakileri görürdüm ve kimin orada olduğunu da bilirdim" cevabını verdi. Haccâc: "Halifeler hakkında ne dersin?" diye sorunca, Saîd: "Ben onlardan sorumlu değilim" karşılığını verdi. Haccâc: "Hangisini daha çok beğeniyorsun?" diye sorunca, Saîd:

"Rabbimin razı olduğu kişiyi" karşılığını verdi. Haccâc: "Allah'ın en çok razı olduğu kişi hangisidir?" diye sorunca, Saîd: "Bunu ancak onların gizlisini ve açığını bilen bilir" karşılığını verdi. Haccâc: "Bana doğruyu söylemiyorsun" deyince, Saîd: "Sana yalan söyleyecek değilim" karşılığını verdi.

Haccâc: "Neden hiç gülmüyorsun?" diye sorunca: "Topraktan yaratılan ve toprağın ateşte yanacağını bilen kişi nasıl güler?" karşılığını verdi. Haccâc: "Peki, biz niçin gülüyoruz?" diye sorunca, Saîd: "Kalpler bir değildir" karşılığını verdi. Haccâc inci, yakut ve zebercedden oluşan ziynet eşyalarını Saîd'in önüne koydurunca, Saîd dedi ki: "Eğer bunları kıyamet günü korkusundan kurtulmak için infak etmeye biriktirdiysen işe yararlar, yoksa kıyamet günündeki tek bir korku bile, anneyi bebeğinden ayırmaya yeterli olur. Dünyada biriktirilen şeylerden temiz ve helal olandan başkasında hayır yoktur." Bunun üzerine Haccâc bir sopayla bir boru getirtti ve sopayla ona vurmaya, vurulan yerlerde oluşan yaraların sızlaması için de boruyla üfleyerek acısını arttırmaya başladı. O anda Saîd ağlayınca, Haccâc: "Neden ağlıyorsun? Biz sadece eğleniyoruz" deyince, Saîd: "Ağlamamın sebebi kederdir. Sizin bu yaralara boru ile üflemenize gelince, bu bana Sûr'a üflenecek o büyük günü hatırlattı. Sopa ise haksız yere koparılan bir daldır. Kazıklar da kıyamet gününde sahipleriyle birlikte diriltilecektir" karşılığını verdi. Haccâc: "Yazıklar olsun sana ey Saîd!" deyince, Saîd: "Asıl, Cennetten çıkarılıp Cehenneme konan kişiye yazıklar olsun" karşılığını verdi. Haccâc: "Ey Saîd! Seni nasıl öldürmemi istersin, kendin seç" deyince, Saîd: "Ey Haccâc! Sen kendin için istediğini seç. Vallahi beni öldürdüğün şekilde mutlaka Allah da seni âhirette aynısıyla öldürecektir" karşılığını verdi. Haccâc: "Seni affetmemi ister misin?" diye sorunca, Saîd: "Affetmek, Allah'a mahsustur. Sana gelince, senin affetmeye yetkin yoktur. Asla kendini bu yaptıklarından da berî tutup mazeret beyan edemeyeceksin" dedi. Bunun üzerine Haccâc: "Bunu alıp öldürün!" emrini verdi. Saîd kapıdan çıkarken gülünce, Haccâc'a bunu haber verdiler. Haccâc geri getirilmesini emretti. Geldiğinde de: "Neden güldün?" diye sordu. Saîd: "Allah'a karşı olan cesaretine, Allah'ın ise sana karşı olan hilmine baktım da ona güldüm" dedi. Haccâc, bunun üzerine onun yere yatırılıp öldürülmesini emredince, Saîd: "Ben gökleri ve yeri yaratan Rabbime yüzümü yönelttim. Ben asla müşriklerden değilim" dedi. Haccâc: "Bunu kıbleden başka yöne çevirin!" deyince, Saîd: **"Doğu da, batı da Allah'ındır, nereye dönerseniz Allah'ın yönü orasıdır"**[1] âyetini okudu. Haccâc: "Bunu yüzüstü çevirin!" deyince, Saîd: **"Sizi yerden yarattık, oraya döndüreceğiz, sizi tekrar oradan çıkaracağız"**[2] âyetini okudu. Haccâc: "Onu boğazından keserek öldürün!" emrini verince, Saîd: "Ben, Allah'tan başka ilah olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şahadet ederim. Kıyamet günü tekrar karşılaşana kadar bu son sözümü unutma" dedi ve ardından şöyle dua etti: "Allahım! Bu adamı beni öldürmesinden sonra hiç kimseye musallat etme."

Saîd b. Cübeyr yatırılarak öldürüldü. Haccâc, Saîd'in ölümünden sonra on beş gün yaşadı. Karnından rahatsızlanınca muayene etmesi için bir doktor çağırdı. Doktor muayene ettikten sonra kokmuş bir et parçası getirtti ve eti bir ipe bağlayarak Haccâc'ın boğazından içeriye sarkıttı. İpi geri çıkarınca ete kan bulaştığını gördü ve Haccâc'ın kurtuluşunun olmadığını anladı. Bize bildirildiğine göre Haccâc ömrünün kalan günlerinde: "Saîd b. Cübeyr'le ne işim vardı! Şimdi ne zaman uyumak istesem ayağımdan tutuyor" sözünü tekrarlayıp durdu.

(٥٨٥٧)- [٢٩٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَلافُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ الصَّفَّارُ، ثَنَا حَوْشَبٌ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " لَمَّا أَتَى الْحَجَّاجُ بِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: أَنْتَ الشَّقِيُّ ابْنُ كُسَيْرٍ؟ قَالَ: " بَلْ أَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ "، قَالَ: بَلْ أَنْتَ الشَّقِيُّ ابْنُ كُسَيْرٍ، قَالَ: كَانَتْ أُمِّي أَعْرَفُ بِاسْمِي مِنْكَ، قَالَ: مَا تَقُولُ فِي مُحَمَّدٍ؟ قَالَ: " تَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ " قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: " سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ، النَّبِيُّ الْمُصْطَفَى، خَيْرُ مَنْ بَقِيَ وَخَيْرُ مَنْ مَضَى "، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي أَبِي بَكْرٍ؟ قَالَ: " الصِّدِّيقُ، خَلِيفَةُ رَسُولِ اللَّهِ، مَضَى حَمِيدًا، وَعَاشَ سَعِيدًا، مَضَى عَلَى مِنْهَاجِ نَبِيِّهِ ﷺ لَمْ يُغَيِّرِ وَلَمْ يُبَدِّلْ "، قَالَ: فَمَا تَقُولُ

---

[1] Bakara Sur. 115

[2] Tâhâ Sur. 55

فِي عُمَرَ؟ قَالَ: " عُمَرُ الْفَارُوقُ، خِيرَةُ اللَّهِ، وَخِيرَةُ رَسُولِهِ، مَضَى حَمِيدًا عَلَى مِنْهَاجِ صَاحِبَيْهِ، لَمْ يُغَيِّرْ وَلَمْ يُبَدِّلْ "، قَالَ: مَا تَقُولُ فِي عُثْمَانَ؟ قَالَ: " الْمَقْتُولُ ظُلْمًا، الْمُجَهِّزُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ، الْحَافِرُ بِئْرَ رُومَةَ، الْمُشْتَرِي بَيْتَهُ فِي الْجَنَّةِ، صِهْرُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى ابْنَتَيْهِ، زَوَّجَهُ النَّبِيُّ بِوَحْيٍ مِنَ السَّمَاءِ "، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي عَلِيٍّ؟ قَالَ: " ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ، وَزَوْجُ فَاطِمَةَ، وَأَبُو الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ "، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي مُعَاوِيَةَ؟ قَالَ: " أَنْتَ أَعْلَمُ وَنَفْسُكَ "، قَالَ: بُتَّ بِعِلْمِكَ، قَالَ: " إِذًا يَسُوءُكَ وَلا يَسُرُّكَ "، قَالَ: بُتَّ بِعِلْمِكَ، قَالَ: " اعْفِنِي "، قَالَ: لا عَفَا اللَّهُ عَنِّي إِنْ أَعْفَيْتُكَ، قَالَ: " إِنِّي لأَعْلَمُ أَنَّكَ مُخَالِفٌ لِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، تَرَى مِنْ نَفْسِكَ أُمُورًا تُرِيدُ بِهَا الْهَيْبَةَ وَهِيَ تُقْحِمُكَ الْهَلَكَةَ، وَسَتَرِدُ غَدًا فَتَعْلَمُ "، قَالَ: أَمَا وَاللَّهِ لأَقْتُلَنَّكَ قِتْلَةً لَمْ أَقْتُلْهَا أَحَدًا قَبْلَكَ، وَلا أَقْتُلُهَا أَحَدًا بَعْدَكَ، قَالَ: " إِذًا تُفْسِدُ عَلَيَّ دُنْيَايَ، وَأُفْسِدُ عَلَيْكَ آخِرَتَكَ "، قَالَ: يَا غُلامُ، السَّيْفَ وَالنِّطْعَ، قَالَ: فَلَمَّا وَلَّى ضَحِكَ، قَالَ: أَلَيْسَ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّكَ لَمْ تَضْحَكْ؟ قَالَ: " وَقَدْ كَانَ ذَلِكَ "، قَالَ: فَمَا أَضْحَكَكَ عِنْدَ الْقَتْلِ؟ قَالَ: " مِنْ جَرَاءَتِكَ عَلَى اللَّهِ، وَمِنْ حِلْمِ اللَّهِ عَنْكَ "، قَالَ: يَا غُلامُ، اقْتُلْهُ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَالَ: " وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ "، فَصَرَفَ وَجْهَهُ عَنِ الْقِبْلَةِ، قَالَ: " فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ "، قَالَ: اضْرِبْ بِهِ الأَرْضَ، قَالَ: " ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾ "، قَالَ: اذْبَحْ عَدُوَّ اللَّهِ، فَمَا أَنْزَعَهُ لآيَاتِ الْقُرْآنِ مُنْذُ الْيَوْمِ "

Hasan(-i Basrî) anlatıyor: Saîd b. Cübeyr, Haccâc'a getirildiğinde, Haccâc ona: "Sen Şakiy b. Kuseyr (zavallı oğlu zavallı) mısın?" dedi. Saîd: "Aksine ben Saîd b. Cübeyr'im!" karşılığını verdi. Haccâc: "Hayır! Sen Şakiy b. Kuseyr (zavallı oğlu zavallı)sın" deyince, Saîd: "Annem ismimi senden daha iyi bilir!" karşılığım verdi. Haccâc: "Muhammed hakkında ne diyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Peygamberimizi mi (sallallahu aleyhi vesellem) kastediyorsun?" dedi. Haccâc: "Evet!" karşılığını verince, Saîd: "Âdem oğullarının efendisi, seçilmiş peygamber ve geçmiş gelecek herkesin en hayırlısıdır" dedi. Haccâc: "Ebû Bekr hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Sıddîk'tir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halifesidir. Şükür ve huzur içinde yaşamıştır. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yolundan gitmiş ve bu yoldan hiçbir şeyi değiştirmemiştir" dedi. Haccâc: "Ömer hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Fârûk olan Ömer'dir. Allah'ın ve Resûlü'nün seçkinlerindendir. Şükür içinde önceki iki arkadaşının yolundan gitmiş, bu yoldan hiçbir şeyi değiştirmemiştir" dedi.

Haccâc: "Osmân hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Mazlum olarak öldürülen, Zorluk Ordusu'nun techizatını hazırlayan, Rûme kuyusunu açan, cennetteki evini dünyadayken satın alan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki kızıyla da evlenerek damadı olan kişidir ki Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) semadan aldığı vahiyle onu kızlarıyla evlendirmiştir" dedi. Haccâc: "Ali hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası oğlu, ilk Müslüman olan kişi, Fâtıma'nın kocası, Hasan ile Hüseyin'in de babasıdır" dedi. Haccâc: "Muâviye hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Sen bunu daha iyi biliyorsun" karşılığını verdi. Haccâc: "Sen yine de bildiğini söyle" deyince, Saîd: "O zaman söyleyeceğim şeyler seni üzecek ve hoşuna gitmeyecektir" karşılığını verdi. Haccâc: "Sen bildiğini söyle" deyince, Saîd: "Boş ver" karşılığını verdi. Haccâc: "Bu konuda boş verirsem Allah da beni boş versin" deyince, Saîd: "Allah'ın Kitâb'ına muhalif davrandığını biliyorum. Seni heybetli gösterecek şeyleri yapıyorsun, ancak bunlar senin helakına sebep olacaktır. Yarın huzura çıkacak ve bunu öğreneceksin" karşılığını verdi. Haccâc: "Vallahi seni daha önce kimsenin öldürülmediği ve daha sonra da kimsenin öldürülmeyeceği bir şekilde öldüreceğim" deyince, Saîd: "O zaman sen dünya hayatımı bozacaksın, ama ben de senini âhiret hayatını bozmuş olacağım" karşılığını verdi.

Haccâc onu öldürecek kişiye: "Evladım! Kılıç ile kütüğü getir" dedi. Bunu deyip giderken Saîd gülmeye başladı. Haccâc: "Bana ulaşana göre hiç gülmüyordun" deyince, Saîd: "Evet, öyleydi" karşılığını verdi. Haccâc: "Öldürülecekken neden gülüyorsun?" diye sorunca, Saîd: "Allah'a karşı bu cüretine, Allah'ın da buna karşılık sana hilmiyle karşılık vermesine gülüyorum" karşılığını verdi.

Haccâc: "Evladım! Onu öldür!" deyince, Saîd kıbleye doğru döndü ve: "Bir hanîf, bir Müslüman olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratan Rabbime çevirdim. Ben müşriklerden değilim" dedi. Haccâc yüzünün kıbleden başka bir yöne çevrilmesini isteyince, Saîd: "Nereye dönerseniz Allah'ın yönü orasıdır" dedi. Haccâc: "Bunu yüzüstü yere yatırın!" deyince, Saîd: **"Sizi yerden yarattık, oraya döndüreceğiz, sizi tekrar oradan çıkaracağız"**[1] âyetini okudu. Haccâc: "Allah düşmanını boğazlayın. Bugünden sonra artık onunla Allah'ın âyetleri hususunda çekişmeyeceğim" dedi.

Saîd b. Cübeyr ashâbdan Ali b. Ebî Tâlib, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Abdullah b. ez-Zübeyr b. el-Avvâm, Abdullah b. Kays Ebû Mûsa el-Eş'arî, Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî, Adiy b. Hâtim, Ebû Hureyre ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur. Rivayetlerinin geneli de İbn Abbâs'tandır.

Takrîb 807, Takrîb 366, Takrîb 1795, Takrîb 2300, Takrîb 4507, Takrîb 78, Takrîb 3723, Takrîb 2166, Takrîb 2167, Takrîb 2497, Takrîb 1778, Takrîb 4166, Takrîb 1586, Takrîb 1587, Takrîb 2532, Takrîb 3976, Takrîb 1825, Takrîb 3959, Takrîb 2519, Takrîb 2436, Takrîb 3065, Takrîb 709, Takrîb 432, Takrîb 3032, Takrîb 1239, Takrîb 3162, Takrîb 3206, Takrîb 3057, Takrîb 3082, Takrîb 136, Takrîb 2434, Takrîb 1743, Takrîb 3348, Takrîb 2732, Takrîb 4363, Takrîb 2091, Takrîb 269, Takrîb 1819, Takrîb 208, Takrîb 1815, Takrîb 1816, Takrîb 3924, Takrîb 462, Takrîb 3469

Âmir eş-Şa'bî

Allah dostlarından biri de, güçlü ilim sahibi olan, aydınlatıcı ilimle ve temiz hâl ise yaşayan Ebû Amr Âmir b. Şerâhil eş-Şa'bî'dir. O, emirlere uyan ve yasaklardan kaçman, aşırı şeyleri terk eden ve farzları yerine getiren biriydi.

---

[1] Tâhâ Sur. 55

(٥٩٠٢)- [٣١٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبِي.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَاصِمٍ، قَالَ: " حَدَّثْتُ الْحَسَنَ بِمَوْتِ الشَّعْبِيِّ، فَقَالَ لَهُ: رَحِمَهُ اللَّهُ، إِنْ كَانَ مِنَ الإِسْلامِ لَبِمَكَانٍ "

Âsım der ki: Hasan'a Şa'bî'nin ölümünü haber verdiğimde: "Allah ona merhamet etsin! Müslümanlar içinde değerli bir konuma sahipti" dedi.

(٥٩٠٣)- [٣١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلابِيُّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا هَلَكَ الشَّعْبِيُّ أَتَيْتُ الْبَصْرَةَ، فَدَخَلْتُ عَلَى الْحَسَنِ، قُلْتُ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، هَلَكَ الشَّعْبِيُّ، قَالَ: " إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، إِنْ كَانَ لَقَدِيمَ السِّنِّ، كَثِيرَ الْعِلْمِ، وَإِنَّهُ لَمِنَ الإِسْلامِ بِمَكَانٍ "، ثُمَّ أَتَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، هَلَكَ الشَّعْبِيُّ، فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَهُ الْحَسَنُ

Eş'as b. Sevvâr der ki: Şa'bî öldüğünde Basra'ya geldim. Hasan'ın yanına girip: "Ey Ebû Saîd! Şa'bî öldü" dediğimde: "İnnâ lillâhi ve innâ lillâhi râciûn! Çok yaşlı ve çok âlim biriydi. Müslümanlar içinde de değerli bir konumu vardı" karşılığını verdi. Muhammed b. Sîrîn'in yanma gelip: "Ey Ebû Bekr! Şa'bî öldü" dediğimde o da Hasan'ın dediği şeyleri söyledi.

(٥٩٠٤)- [٣١٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " قَدِمْتُ الْكُوفَةَ وَلِلشَّعْبِيِّ حَلْقَةٌ عَظِيمَةٌ، وَأَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ "

İbn Sîrîn der ki: "Kûfe'ye geldiğimde Şa'bî'nin çok büyük bir ders halkası vardı. O zamanlarda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından da pek çok kişi hayatta idi."

(٥٩٠٥)- [٣١٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا مِنْجَابٌ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَعْلَمَ بِحَدِيثِ أَهْلِ الْكُوفَةِ وَالْبَصْرَةِ وَالْحِجَازِ وَالآفَاقِ مِنَ الشَّعْبِيِّ "

Âsım b. Süleymân der ki: "Kûfe, Basra, Hicâz ve diğer tüm beldelerdeki hadisleri Şa'bî'den daha iyi bilen başka birini görmüş değilim."

(٥٩٠٦)- [٣١٠/٤] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَفْقَهَ مِنَ الشَّعْبِيِّ "

Ebû Miclez der ki: "Şa'bî'den daha fakih birini görmüş değilim."

(٥٩٠٧)- [٣١٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا مَفْضِلُ بْنُ غَسَّانِ الْغَلابِيُّ، ثنا أَبِي، ثنا أَبُو بَحْرٍ الْكَرَاوِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو مِجْلَزٍ: " عَلَيْكَ بِالشَّعْبِيِّ، فَإِنِّي لَمْ أَرْ مِثْلَهُ "

Ebû Miclez der ki: "Şa'bî'nin yanından ayrılma! Zira benzerini görmüş değilim."

(٥٩٠٨)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَفْقَهَ مِنَ الشَّعْبِيِّ "

Ebû Husayn der ki: "Şa'bî'den daha fakih birini görmüş değilim."

(٥٩٠٩)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حَكَّامٌ، ثنا عِيسَى بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ لَيْثٍ، قَالَ: كُنْتُ أَسْأَلُ الشَّعْبِيَّ فَيُعْرِضُ عَنِّي وَيَجْبَهُنِي بِالْمَسْأَلَةِ، فَقُلْتُ: يَا مَعْشَرَ الْعُمَلاءِ، يَا مَعْشَرَ الْفُقَهَاءِ، تَرْوُونَ عَنَّا أَحَادِيثَكُمْ وَتَجْبَهُونَنَا بِالْمَسْأَلَةِ؟ فَقَالَ الشَّعْبِيُّ: " يَا مَعْشَرَ الْعُلَمَاءِ، يَا مَعْشَرَ الْفُقَهَاءِ، لَسْنَا بِفُقَهَاءَ وَلا عُلَمَاءَ، وَلَكِنَّا قَوْمٌ قَدْ سَمِعْنَا حَدِيثًا، نَحْنُ نُحَدِّثُكُمْ بِمَا سَمِعْنَا، إِنَّمَا الْفَقِيهُ مَنْ وَرِعَ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ، وَالْعَالِمُ مَنْ خَافَ اللَّهَ "

Leys der ki: Şa'bî'ye sorular soruyor, ancak benden yüz çevirip ilgilenmiyordu. "Ey âlimler! Ey fakihler! Hadislerinizi bizden alıyor, ancak soru sorunca da yüz çevirip ilgilenmiyorsunuz" dediğimde, Şa'bî: "Ey âlimler! Ey fakihler! Biz ne fakihiz, ne de âlimiz! Bizler sadece hadis işiten ve bu işittiğimizi sizlere aktaranlarız. Fakihler Allah'ın yasak ettiği şeylerden uzaklaşan, âlimler ise Allah'tan korkanlardır" karşılığını verdi.

(٥٩١٠)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَكَمِ، ثنا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، قَالَ: عَنِ الشَّعْبِيِّ، وَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَيُّهَا الْعَالِمُ، قَالَ: " الْعَالِمُ مَنْ يَخَافُ اللَّهَ "

Mâlik b. Miğvel der ki: Adamın biri Şa'bî'ye: "Ey âlim!" diye seslenince, Şa'bî: "Âlim, Allah'tan korkan kişidir" dedi.

(٥٩١١)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، قَالَ: قِيلَ لِلشَّعْبِيِّ: أَيُّهَا الْعَالِمُ، قَالَ: " مَا أَنَا بِعَالِمٍ، وَمَا أَرَى عَالِمًا، وَإِنَّ أَبَا حُصَيْنٍ مِنْ رَجُلٍ صَالِحٍ "

Mâlik b. Miğvel der ki: Şa'bî'ye: "Ey âlim!" denilince, Şa'bî: "Ben âlim değilim! Âlim birini de görmüş değilim. Ebû Husayn sâlih biridir" karşılığını verdi.

(٥٩١٢)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْقَاضِي، ثنا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ، ثنا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: " اجْتَمَعَ الشَّعْبِيُّ، وَالأَخْطَلُ عِنْدَ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَلَمَّا خَرَجَا، قَالَ الأَخْطَلُ، لِلشَّعْبِيِّ: يَا شَعْبِيُّ، ارْفُقْ بِي، إِنَّكَ تَغْرِفُ مِنْ آنِيَةٍ شَتَّى، وَأَنَا أَغْرِفُ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ "

Asmaî der ki: Şa'bî ile Ahtal, (halife) Abdulmelik'in yanında bir araya geldiler. Çıktıkları zaman Ahtal, Şa'bî'ye: "Ey Şa'bî! Bana karşı anlayışlı ol! Zira sen birçok kaptan (ilim) alırken ben tek kaptan alıyorum" dedi.

(٥٩١٣)- [٣١١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ بَيَانٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ: " ﴿هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ﴾، قَالَ: بَيَانٌ لِلنَّاسِ مِنَ الْعَمَى، وَهُدًى مِنَ الضَّلالَةِ، وَمَوْعِظَةٌ مِنَ الْجَهْلِ "

Beyân'ın bildirdiğine göre Şa'bî, **"Bu Kur'ân bütün insanlığa bir açıklamadır. Takva sahipleri için de bir hidayet ve bir öğüttür"**[1] âyetini açıklarken: "Körlükten kurtaran bir beyan, dalaletten kurtaran hidayet ve cahillikten kurtaran bir öğüttür" dedi.

(٥٩١٤)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ بَيَانٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَنْ كَذَبَ عَلَى الْقُرْآنِ فَقَدْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ "

Şa'bî der ki: "Kur'ân adına yalan söyleyen kişi, Allah adına yalan söylüyor demektir."

(٥٩١٥)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا ابْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَنْبَأَنَا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَا مِنْ خَطِيبٍ يَخْطُبُ إِلا عُرِضَتْ عَلَيْهِ خُطْبَتُهُ "

Şa'bî der ki: "Hutbe veren her bir kişinin bu hutbesi (kıyamet gününde) karşısına çıkarılır."

(٥٩١٦)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَا تَرَكَ أَحَدٌ فِي الدُّنْيَا شَيْئًا لِلَّهِ إِلا أَعْطَاهُ اللَّهُ فِي الآخِرَةِ مَا هُوَ خَيْرٌ لَهُ "

Şa'bî der ki: "Kişi dünyada Allah rızası için bir şeyi bıraktığı zaman Allah âhirette o şeyden daha hayırlısını kendisine verir."

(٥٩١٧)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ: سَأَلْتُ الشَّعْبِيّ عَنِ الْمُزَارَعَةِ، قَالَ: " دَعِ الرِّبَا وَالرِّيبَةَ، وَائتِ مَا لا يَرِيبُكَ "

Hâlid b. Dînâr der ki: Şa'bî'ye muzâraa (tarlayı ekim için kiraya verme) konusunu sorduğumda: "Faizi ve sana şüphe veren şeyleri bırakıp (helalliğinden) emin olduğun şeyleri yap" dedi.

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 138

(٥٩١٨)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " يُشْرِفُ قَوْمٌ دَخَلُوا الْجَنَّةَ عَلَى قَوْمٍ دَخَلُوا النَّارَ، فَيَقُولُونَ: مَا لَكُمْ فِي النَّارِ وَإِنَّمَا كُنَّا نَعْمَلُ بِمَا تُعَلِّمُونَنَا، يَقُولُونَ: أَنَا كُنَّا نُعَلِّمُكُمْ وَلا نَعْمَلُ بِهِ "

Şa'bî der ki: "Cennete giren bir topluluk Cehennemde olan başka bir topluluğa bakıp da: «Neden Cehennemdesiniz? Oysa bizler sizin öğrettiklerinizle amel ediyorduk?» derler. Onlar da: «Size öğretiyorduk, ama öğrettiklerimizle biz amel etmiyorduk» karşılığını verirler."

(٥٩١٩)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْكَاتِبُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الطُّوسِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " تَعَايَشَ النَّاسُ بِالدِّينِ زَمَنًا طَوِيلا حَتَّى ذَهَبَ الدِّينُ، ثُمَّ تَعَايَشَ النَّاسُ بِالْمُرُوءَةِ زَمَنًا طَوِيلا حَتَّى ذَهَبَتِ الْمُرُوءَةُ، ثُمَّ تَعَايَشَ النَّاسُ بِالْحَيَاءِ زَمَنًا طَوِيلا حَتَّى ذَهَبَ الْحَيَاءُ، ثُمَّ تَعَايَشَ النَّاسُ بِالرَّغْبَةِ وَالرَّهْبَةِ، وَأَظُنُّ أَنَّهُ سَيَأْتِي بَعْدَ هَذَا مَا هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ "، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ دُرَيْدٍ، ثنا السَّكَنُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ الشَّعْبِيَّ، كَانَ يَقُولُ: تَعَايَشَ النَّاسُ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ

Şa'bî der ki: "İnsanlar dindarlık ortadan kayboluncaya kadar uzun bir süre dindar bir şekilde yaşadılar. Ardından ahlak kayboluncaya kadar uzun zaman ahlakla yaşadılar. Ardından hayâ ortadan kayboluncaya kadar hayâ sahibi olarak yaşadılar. Ardından korku ve ümit arasında bir hayat yaşadılar ve sanırım sonrasında bundan daha ağır olan bir aşama gelecektir."

Abbâs b. Hişâm der ki: Bana ulaşana göre Şa'bî şöyle demiştir: "İnsanlar dindarlık ortadan kayboluncaya kadar uzun bir süre dindar bir şekilde yaşadılar..." Sonrasında ravi aynısını aktarır.

(٥٩٢٠)- [٣١٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْكَاتِبِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الطُّوسِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " كَانَتِ الْعَرَبُ تَقُولُ: إِذَا كَانَتْ مَحَاسِنُ الرَّجُلِ تَغْلِبُ مَسَاوِئَهِ ذَلِكُمُ

الرَّجُلُ الْكَامِلُ، وَإِذَا كَانَا مُتَقَارِبَيْنِ ذَلِكُمُ الْمُتَمَاسِكُ، وَإِذَا كَانَتِ الْمَسَاوِئُ أَكْثَرَ مِنَ الْمَحَاسِنِ فَذَلِكُمُ الْمُتَهَتِّكُ "

Şa'bî der ki: Araplar şöyle derdi: "Kişinin iyi tarafları kötü taraflarından fazla ise bu kişi kâmil bir kişidir. İyi tarafları ile kötü tarafları birbirine yakınsa bu kişi vasat biridir. Ancak kötü tarafları iyi taraflarından fazla ise böylesi bir kişi rezil biridir."

(٥٩٢١)- [٤/٣١٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، أَنْبَأَنَا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: شَهِدْتُ شُرَيْحًا وَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ تُخَاصِمُ رَجُلا، فَأَرْسَلَتْ عَيْنَيْهَا فَبَكَتْ، فَقُلْتُ: أَبَا أُمَيَّةَ، مَا أَظُنُّهَا إِلا مَظْلُومَةً، فقال: " يَا شَعْبِيُّ، إِنَّ إِخْوَةَ يُوسُفَ جَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ "

Şa'bî bildiriyor: (Kadı) Şurayh'a, bir adamla davalaşan bir kadın gelip gözyaşı dökerek ağlamaya başlayınca ben: "Ey Ebû Umeyye! Bence bu kadın mazlumdur" dedim. Şurayh: "Ey Şa'bî! Hz. Yûsuf'un kardeşleri, akşam vakti babalarının yanma ağlayarak gelmişlerdi" dedi.

(٥٩٢٢)- [٤/٣١٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبْجَرَ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: " وَدِدْتُ أَنِّي أَنْجُو مِنْهُ كَفَافًا، لا عَلَيَّ وَلا لِي "

Şa'bî der ki: "Şu işten (hadis rivayeti işinden) ne lehime, ne de aleyhime bir şeyler olmadan sıyrılabilmeyi ne çok isterdim."

(٥٩٢٣)- [٤/٣١٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " لَيْتَنِي لَمْ أَتَعَلَّمْ عِلْمًا قَطُّ "

Şa'bî der ki: "Keşke hiç ilim öğrenmeseydim."

(٥٩٢٤)- [٤/٣١٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ يُونُسَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " مَا تَرَكَ عَبْدٌ مَالا هُوَ فِيهِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ مَالِهِ يَتْرُكُهُ لِوَلَدِهِ يَتَعَفَّفُ بِهِ عَنِ النَّاسِ "

Şa'bî der ki: “Kişinin geriye bırakacağı en hayırlı mal, başkalarına muhtaç olmamaları için çocuklarına bıraktığı maldır.”

(٥٩٢٥)- [٣١٣/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " كَانَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ إِذَا ذُكِرَ عِنْدَهُ السَّاعَةُ صَاحَ، وَقَالَ: لا يَنْبَغِي لابْنِ مَرْيَمَ أَنْ تُذْكَرَ عِنْدَهُ السَّاعَةَ، فَيَسْكُتَ "

Şa'bî der ki: Hz. İsa'nın yanında kıyamet zikredildiği zaman feryat eder ve: “Meryem'in oğlunun yanında kıyamet zikredildiği zaman susması yakışık almaz” derdi.

(٥٩٢٦)- [٣١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَا اخْتَلَفَتْ أُمَّةٌ بَعْدَ نَبِيِّهَا إِلا ظَهَرَ أَهْلُ بَاطِلِهَا عَلَى أَهْلِ حَقِّهَا "

Şa'bî der ki: “Peygamberinden sonra hangi topluluk ihtilafa düşmüşse mutlaka batıl ehli, hak ehline galip gelmiştir.”

(٥٩٢٧)- [٣١٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، وَالْفُرَاتُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عِيسَى الْحَنَّاطِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " لَوْ أَنَّ رَجُلا سَافَرَ مِنْ أَقْصَى الشَّامِ إِلَى أَقْصَى الْيَمَنِ فَحَفِظَ كَلِمَةً تَنْفَعُهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ مِنْ عُمْرِهِ، رَأَيْتُ أَنَّ سَفَرَهُ لَمْ يَضَعْ "

Şa'bî der ki: “Adamın biri Şam'ın en ücra köşesinden Yemen'in en uzak köşesine kadar yolculuk etse ve bu yolculuğunda hayatının ilerisine yönelik faydası dokunacak bir söz öğrense bu yolculuğu heba olmaz.”

(٥٩٢٨)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْصَارِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَغْرَاءَ، ثنا مُجَالِدٌ، سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " الْعِلْمُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ الْقَطْرِ، فَخُذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَحْسَنَهُ، ثُمَّ تَلا: ﴿فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾ "، قَالَ أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ: هَذَا رُخْصَةٌ فِي الانْتِخَابِ

Şa'bî: “İlim yağmur damlalarından daha fazladır. Sen her şeyin en güzelini almaya çalış” dedi ve: **“Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele”** [1]âyetini okudu.

Ahmed b. Şeybân: “Bu, bir şeyleri diğerlerine tercih edip seçme konusunda ruhsattır” dedi.

(٥٩٢٩)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّخَعِيِّ، قَالَ: " أَرْسَلَنِي أَبِي إِلَى الشَّعْبِيِّ أَسْأَلُهُ عَنْ صَحِيفَةٍ أَعْرِفُ فِيهَا كِتَابِي وَنَقْشَ خَاتَمِي وَأَشْهَدُ عَلَى مَا فِيهَا، قَالَ: لا، إِلا أَنْ تُذَكِّرَهُ أَنَّ النَّاسَ يَكْتُبُونَ مَا شَاءُوا، وَيَنْقُشُونَ مَا شَاءُوا "

Amr b. Abdillah en-Nehaî der ki: “Babam beni, yüzüğümün üzerine, içeriğine daima uymak için yazılacak bir yazı ile nasıl bir nakış kullanmam gerektiği konusunda Şa'bî'nin yanına gönderdi. Ancak Şa'bî: “Olmaz! Ancak babana de ki: İnsanlar yüzüklerine istediklerini yazar ve diledikleri şeyleri nakşederler” karşılığını verdi.

(٥٩٣٠)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا النَّضْرُ بْنُ زُرَارَةَ، عَنْ مُجَالِدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يَعْسُرُ عَنِ الأُضْحِيَّةِ، لا يَجِدُ بِمَا يَشْتَرِي، قَالَ: " لأَنْ أَتْرُكَهَا وَأَنَا مُوسِرٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَكَلَّفَهَا وَأَنَا مُعْسِرٌ "

Mücâlid der ki: Şa'bî'ye, kurban satın alma gücü olmayan kişinin durumunu sorduğumda şöyle karşılık verdi: “Sıkıntıdayken kurban kesmeyi terk etmem benim için, onu kesme sorumluluğunu üzerime almamdan daha sevimlidir.”

(٥٩٣١)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: رَأَيْتُ الشَّعْبِيَّ يُسَلِّمُ عَلَى مُوسَى النَّصْرَانِيِّ، فَقَالَ: " السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: أَوَلَيْسَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ؟ لَوْ لَمْ يَكُنْ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ هَلَكَ "

---

[1] Zümer Sur. 18

Hasan b. Abdirrahman bildiriyor: Şa'bî'nin, Hıristiyan biri olan Mûsa'ya "Allah'ın selameti ve rahmeti üzerine olsun!" şeklinde selam verdiğini gördüm. Neden böyle selam verdiği sorulduğunda ise şöyle karşılık verdi: "Adam Allah'ın rahmeti altında değil mi ki? Zira Allah'ın rahmeti altında olmasaydı helak olurdu."

(٥٩٣٢)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ زِيَادٍ الأَحْمَرُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " عِيَادَةُ حُمَقَاءِ الْقُرَّاءِ عَلَى أَهْلِ الْمَرِيضِ أَشَدُّ مِنْ مَرَضِ صَاحِبِهِمْ، يَجِيئُونَ فِي غَيْرِ حِينِهِمْ، وَيَجْلِسُونَ إِلَى غَيْرِ وَقْتِهِمْ "

Şa'bî der ki: "Kur'ân okuyucularından anlayışsız olanlar hasta ailesine hastadan daha fazla zahmet verirler. Zira vakitsiz gelirler ve oturdular mı kalkmayı bilmezler."

(٥٩٣٣)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْعَبَّاسِ الرَّازِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا حَكَّامُ بْنُ سَلْمٍ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَنْ زَوَّجَ كَرِيمَتَهُ مِنْ فَاسِقٍ فَقَدْ قَطَعَ رَحِمَهَا "

Şa'bî der ki: "Kızını fasık birisiyle evlendiren kişi, kızının (salih) neslini de kesmiş olur!"

(٥٩٣٤)- [٣١٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلَوَيْهِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بِشْرٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ الْمُلائِيُّ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيُّ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ السَّمَاءِ، فَقَالَ: " مَوْجٌ مَكْفُوفٌ، وَسَقْفٌ مَسْقُوفٌ، بِحَرَسٍ مَحْفُوفٍ "

Âmir eş-Şa'bî'ye gökyüzü hakkında soru sorulunca: "Gökyüzü, kendisini çevreleyen muhafızların (meleklerin) elleriyle taşması engellenen bir dalga ve yukarıya çatılan bir tavandır" dedi.

(٥٩٣٥)- [٣١٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِي هَانِي الْمُكْتِبِ، قَالَ: سُئِلَ عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ، عَنْ قِتَالِ أَهْلِ الْعِرَاقِ وَأَهْلِ الشَّامِ، فَقَالَ: " لا يَزَالُونَ يَظْهَرُونَ عَلَيْنَا أَهْلُ الشَّامِ،

قَالَ عَامِرٌ: ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ جَهِلُوا الْحَقَّ، فَاجْتَمَعُوا وَتَفَرَّقْتُمْ، وَلَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُظْهِرَ أَهْلَ فِرْقَةٍ عَلَى جَمَاعَةٍ أَبَدًا "

Ebû Hâni el-Muktib bildiriyor: Âmir eş-Şa'bî'ye Irak ahalisi ile Şam ahalisinin birbirleriyle savaşmaları sorulduğunda şöyle karşılık verdi: "Şam ahalisi tüm savaşlarda bizi yeneceklerdir. Çünkü hakkı inkâr etmişler, ancak birlik olmuşlardır. Siz ise ayrılığa düştünüz. Allah da dağılmış olan bir topluluğu birlik olan bir topluluğa karşı muzaffer kılacak değildir."

(٥٩٣٦)- [٣١٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عُبَيْدٍ اللَّحَّامِ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ الشَّعْبِيِّ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: أَبَا عَمْرٍو، مَا تَقُولُ فِي قَوْمٍ يَصُومُونَ قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ بِيَوْمٍ وَيَصُومُونَ بَعْدَهُ يَوْمًا؟ قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: حَتَّى لا يَفُوتَهُمْ شَيْءٌ مِنَ الشَّهْرِ، قَالَ: " هَكَذَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ، يُقَدِّمُونَ قَبْلَ الشَّهْرِ يَوْمًا وَبَعْدَهُ يَوْمًا، فَصَامُوا اثْنَيْنِ وَثَلاثِينَ يَوْمًا، فَلَمَّا ذَهَبَ ذَلِكَ الْقَرْنُ جَاءَ قَوْمٌ آخَرُونَ، فَتَقَدَّمُوا قَبْلَ الشَّهْرِ بِيَوْمَيْنِ وَبَعْدَهُ بِيَوْمَيْنِ، حَتَّى صَامُوا أَرْبَعَةً وَثَلاثِينَ يَوْمًا، حَتَّى بَلَغَ صَوْمُهُمْ خَمْسِينَ يَوْمًا، صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ "

Ubeyd el-Lahhâm anlatıyor: Şa'bî ile beraber yürürken adamın biri ona: "Ey Ebû Amr! Ramazan ayından bir gün önce oruca başlayıp bir gün sonra da bitiren kimseler hakkında ne dersin?" dedi. Şa'bî: "Neden öyle yapıyorlar?" diye sorunca, adam: "Ramazan ayından hiçbir şeyi kaçırmamak için" karşılığını verdi. Bunun üzerine Şa'bî şu karşılığı verdi: "İsrâil oğulları da bundan dolayı helak olmuşlardır. Bir gün önceden başlayıp bir gün sonra bitirirler ve bu şekilde otuz iki gün oruç tutarlardı. Onlardan sonra gelen nesil, Ramazan ayından iki gün önce oruca başlayıp iki gün sonra bitirdiler. Bu şekilde de oruçlu gün sayısını otuz dört güne çıkardılar. Bu şekilde nesilden nesile arttırılarak elli gün oruç tutulmaya başlandı. Sizler hilali görünce oruca başlayın, bir daha görünce de orucu bırakın."

(٥٩٣٧)- [٣١٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا دَاوُدُ الأَوْدِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ عَامِرَ الشَّعْبِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يَعْطِسُ فِي الْخَلاءِ، فَقَالَ: " يَحْمَدُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ حَالٍ "

Dâvud el-Evdî der ki: Şa'bî'ye kişinin helada iken aksırmasını sorduğumda: "Her halinde Allah'a hamd etmelidir" dedi.

(٥٩٣٨)- [٣١٥/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ.ح وَحَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا عَفَّانُ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، ثنا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " أَتَانِي رَجُلانِ يَتَفَاخَرَانِ، رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ وَرَجُلٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ، وَالْعَامِرِيُّ آخِذٌ بِيَدِ الأَسَدِيِّ، وَالأَسَدِيُّ، يَقُولُ: دَعْنِي، وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لا أَدَعُكَ، فَقُلْتُ: يَا أَخَا بَنِي عَامِرٍ، دَعْهُ، وَقُلْتُ لِلأَسَدِيِّ: إِنَّهُ كَانَ لَكُمْ خِصَالٌ سِتٌّ لَمْ تَكُنْ لأَحَدٍ مِنَ الْعَرَبِ: إِنَّهُ كَانَتْ مِنْكُمُ امْرَأَةٌ خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَزَوَّجَهُ اللَّهُ إِيَّاهَا، وَكَانَ السَّفِيرُ بَيْنَهُمَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ: زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ، فَكَانَتْ هَذِهِ لِقَوْمِكَ، وَكَانَ مِنْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَمْشِي عَلَى الأَرْضِ مُقَنَّعًا وَهُوَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ، وَكَانَتْ هَذِهِ لِقَوْمِكَ، وَكَانَ أَوَّلُ لِوَاءٍ عُقِدَ فِي الإِسْلامِ لِرَجُلٍ مِنْكُمْ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ، وَكَانَتْ هَذِهِ لِقَوْمِكَ، وَكَانَ أَوَّلُ مَغْنَمٍ قُسِمَ فِي الإِسْلامِ مَغْنَمُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ، وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ بَايَعَ بَيْعَةَ الرِّضْوَانِ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِكَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ابْسُطْ يَدَكَ حَتَّى أُبَايِعَكَ، فَقَالَ: " عَلَى مَاذَا؟ " قَالَ: عَلَى مَا فِي نَفْسِكَ، قَالَ: " وَمَا فِي نَفْسِي؟ " قَالَ: " الْفَتْحُ أَوِ الشَّهَادَةِ "، فَبَايَعَهُ أَبُو سِنَانٍ، وَكَانَ النَّاسُ يَجِيئُونَ، فَيَقُولُونَ: نُبَايِعُ عَلَى بَيْعَةِ أَبِي سِنَانٍ، فَكَانَتْ هَذِهِ لِقَوْمِكَ، وَكَانُوا سُبْعَ الْمُهَاجِرِينَ يَوْمَ بَدْرٍ، فَكَانَتْ هَذِهِ لِقَوْمِكَ، اللَّفْظُ لِعَفَّانَ

Şa'bî der ki: Biri Benû Âmir'den, diğeri Benû Esed'den iki kişi övünerek yanıma geldiler. Âmirî olan Esedî'nin elinden tutmuş, Esedî: "Beni bırak" diyordu. Âmirî ise: "Vallahi bırakmam!" diyordu. Ben: "Ey Âmir oğullarının kardeşi onu bırak" deyip, Esedî olana da şöyle dedim: "Sizin, Araplardan hiç kimsede olmayan altı hasletiniz vardı: Sizden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) istediği ve Allah'ın onunla evlenmesini nasip ettiği bir kadın vardı. Aralarındaki elçi de Cibrîl'di. Bu kadın Zeyneb binti Cahş'tı ve senin kavmindendi. Sizden Cennetle müjdelenen bir adam vardı ve bu kişi yeryüzünde başını sararak yürürdü. Bu kişi Ukkâşe b. Mihsan'dır. Bu özellik te senin kavmine aitti. İslam'da ilk sancak sizden bir adama, Abdullah b. Cahş'a verilmişti. Bu özellik te senin kavmine aitti. İslam'da taksim edilen ilk ganimet Abdullah b. Cahş'ın ganimetidir. Rıdvan biatını ilk yapan kişi senin kavmindendi. Bu kişi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Elini uzat ta sana biat edeyim" demişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne üzerine biat edeceksin?"* diye sorunca ise: "İstediğin her şey üzerine" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki benim istediğim ne?"* diye sorunca, adam: "Fetih veya şahadet" karşılığım verdi. İlk olarak Ebû Sinân biat etti ve sonra insanlar gelip: "Ebû Sinân'ın biat ettiği şeye biz de biat ediyoruz" dediler. Bu da senin kavmine ait bir özelliktir. Muhacirlerden yedi kişi Bedir günü şehit olmuştu ve bu kişiler de senin kavmindendi.

(٥٩٣٩)- [٣١٦/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيُّ، ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، عَنْ دَاوُدَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ: " أَنَّ رَجُلا صَادَ قَنْبُرَةً، فَلَمَّا صَارَتْ فِي يَدِهِ، قَالَتْ: مَا تُرِيدُ أَنْ تَصْنَعَ بِي؟ قَالَ: أَذْبَحُكَ وَآكُلُكِ، قَالَتْ: مَا أُشْفِي مِنْ قَرَمٍ، وَلا أُشْبِعُ مِنْ جُوعٍ، وَلَكِنْ أُعَلِّمُكَ ثَلاثَ خِصَالٍ خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَكْلِي، أَمَّا وَاحِدَةٌ أُعَلِّمُكَ وَأَنَا فِي يَدِكَ، وَالثَّانِيَةُ عَلَى الْجَبَلِ، وَالثَّالِثَةُ عَلَى الشَّجَرَةِ، فَقَالَ: هَاتِي الْوَاحِدَةَ، قَالَتْ: لا تَلَهَفَنَّ عَلَى مَا فَاتَكَ، فَلَمَّا صَارَتْ عَلَى الْجَبَلِ، قَالَتْ: لا تُصَدِّقَنَ بِمَا لا يَكُونُ أَنْ يَكُونَ، فَلَمَّا صَارَتْ عَلَى الشَّجَرَةِ، قَالَتْ: يَا شَقِيُّ، لَوْ ذَبَحْتَنِي لأَخْرَجْتَ مِنْ حَوْصَلَتِي دُرَّتَيْنِ فِي كُلِّ وَاحِدَةٍ عِشْرُونَ مِثْقَالا، قَالَ: فَعَضَّ عَلَى شَفَتَيْهِ وَتَلَهَّفَ، فَقَالَ: هَاتِي الثَّالِثَةَ، قَالَتْ: قَدْ نَسِيتَ اثْنَتَيْنِ، فَكَيْفَ أُحَدِّثُكَ بِالثَّالِثَةِ، أَلَمْ أَقُلْ لَكَ لا تَلَهَفَنَّ عَلَى مَا فَاتَكَ، وَلا تُصَدِّقَنَ بِمَا لا يَكُونُ أَنْ يَكُونَ، أَنَا وَرِيشِي وَلَحْمِي وَدَمِي لا أَكُونُ عِشْرِينَ مِثْقَالا، قَالَ: فَطَارَتْ وَذَهَبَتْ "

Şa'bî anlatıyor: Adamın biri bir çayır kuşu avladı. Kuşu eline alınca adama: "Benimle ne yapacaksın?" diye sordu. Adam: "Seni kesip yiyeceğim" karşılığını verdi. Kuş: "Ben senin açlığım giderecek kadar büyük değilim. Ama sana beni yemenden daha hayırlı olan üç şeyi öğretebilirim. Bunlardan biri henüz elindeyken, diğerini dağa ulaştığımda, diğerini de ağacın üzerindeyken öğretirim" deyince, adam: "Birincisini söyle" dedi. Kuş: "Kaçırdığın şeyler için hayıflanma" dedi. Elinden uçup dağa ulaşınca da: "Olması mümkün olmayan şeylere inanma" dedi. Ağaca konduğu zaman da ona: "Ey bedbaht! Şayet beni kesseydin kursağımda her biri yirmi miskâl ağırlığında olan iki inci tanesi çıkaracaktın" dedi. Adam dudaklarını ısırıp kuşu bıraktığına hayıflandı ve: "Üçüncüsünü söyle" dedi. Kuş: "Sen ilk ikisini unuttun! Üçüncüsünü nasıl söyleyeyim? Kaçırdığın şeyler için hayıflanma demedim m? Olması mümkün olmayan şeylere inanma demedim mi? Oysa tüylerim, etim ve kanımla birlikte ben bile yirmi miskâl çekmem!" karşılığını verdi ve uçup gitti.

(٥٩٤٠)- [٣١٧/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّاءَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ دَاوُدَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَرِضَ الأَسَدُ، فَعَادَهُ السِّبَاعُ مَا خَلا الثَّعْلَبُ، فَقَالَ الذِّئْبُ: أَيُّهَا الْمَلِكُ، مَرِضْتَ فَعَادَكَ السِّبَاعُ إِلا الثَّعْلَبُ، قَالَ: فَإِذَا حَضَرَ فَأَعْلِمْنِي، قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ الثَّعْلَبَ، فَجَاءَ، فَقَالَ لَهُ الأَسَدُ: يَا أَبَا الْحُصَيْنِ، عَادَنِي السِّبَاعُ كُلُّهُمْ، فَلَمْ تَعُدْنِي، قَالَ: بَلَغَنِي مَرَضُ الْمَلِكِ، فَكُنْتُ فِي طَلَبِ الدَّوَاءِ، قَالَ: فَأَيَّ شَيْءٍ أَصَبْتَ؟ قَالَ: قَالُوا: خَرَزَةٌ فِي سَاقِ الذِّئْبِ يَنْبَغِي أَنْ تُخْرَجَ، قَالَ: فَضَرَبَ الأَسَدُ بِمَخَالِبِهِ إِلَى سَاقِ الذِّئْبِ، فَانْسَلَّ الثَّعْلَبُ وَقَعَدَ عَلَى الطَّرِيقِ، فَمَرَّ بِهِ الذِّئْبُ وَالدِّمَاءُ تَسِيلُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَنَادَاهُ الثَّعْلَبُ: يَا صَاحِبَ الْخُفِّ الأَحْمَرِ، إِذَا قَعَدْتَ بَعْدَ هَذَا عِنْدَ السُّلْطَانِ، فَانْظُرْ مَاذَا يَخْرُجُ مِنْ رَأْسِكَ، وَأَمَّا هَذِهِ فَقَدْ خَرَجَتْ مِنْ رِجْلِكَ "

Şa'b'î anlatıyor: Bir gün aslan hastalandı. Tilki dışında tüm hayvanlar onun ziyaretine geldiler. Çakal: "Kralım! Hastalandın ve tüm hayvanlar ziyaretine geldiler, ancak tilki gelmedi" deyince, aslan da: "Tilki geldiği zaman bana bildirin!" emrini verdi. Durum tilkinin kulağına gidince hemen aslanın yanına gitti. Aslan ona: "Tilki! Tüm hayvanlar beni hasta ziyaretine geldiler de sen neden gelmedin?" diye sorunca, tilki: "Kralımın hastalandığını işittim ve bu hastalık için ilaç aramaya koyuldum" dedi. Aslan: "İlaç bulabildin mi?" diye sorunca, tilki: "İlaç olarak çakalın bacağındaki bir lifin çıkarılması gerektiğini söylediler" dedi. Bunun üzerine aslan, pençesiyle çakalın bacağına vurdu. Ardından tilki oradan ayrıldı ve yolda beklemeye koyuldu. Biraz sonra çakal geldi, bacağından kanlar akıyordu. Onu gören tilki şöyle seslendi: "Ey kırmızı ayakkabılı! Bir daha kralın yanında oturduğun zaman kafandan çıkacaklara dikkat et! Şimdilik söylediklerin bacağından çıktı!"

(٥٩٤١)- [٣١٧/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ يَاسِينَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ نَصْرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا ابْنُ عَيَّاشٍ، ثنا الشَّعْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَجْلانُ مَوْلَى زِيَادٍ وَكَانَ حَاجِبَهُ، قَالَ: كَانَ زِيَادٌ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ مَشَيْتُ أَمَامَهُ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَإِذَا دَخَلَ مَشَيْتُ أَمَامَهُ إِلَى الْمَجْلِسِ، فَدَخَلَ مَجْلِسَهُ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا هُوَ بِهِرٍّ فِي زَاوِيَةِ الْبَيْتِ، فَذَهَبْتُ أَزْجُرُهُ، فَقَالَ: دَعْهُ يُقَارِبُ مَا لَهُ، ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ عَادَ إِلَى مَجْلِسِهِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ، فَعَادَ إِلَى مَجْلِسِهِ، كُلُّ ذَلِكَ يُلاحِظُ الْهِرَّ، فَلَمَّا كَانَ قُبَيْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ خَرَجَ جُرَذٌ فَوَثَبَ إِلَيْهِ فَأَخَذَهُ، فَقَالَ زِيَادٌ: " مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ فَلْيُوَاظِبْ عَلَيْهَا مُوَاظَبَةِ الْهِرِّ يَظْفَرْ بِهَا "

Şa'bî, Ziyâd'ın azatlısı ve muhafızı Aclân'ın şöyle dediğini nakleder: Ziyâd, konağından çıkınca ben önünde mescide kadar yürür, mescide girince yine meclisine yere kadar önünde yürürdüm. Bir gün meclisine girdi ve duracağı yerin bir kenarında bir kedi gördü. Ben gidip kediyi kovmak isteyince: "Bırak ne yapacaksa yapsın!" dedi. Daha sonra Ziyâd öğle namazını kıldı ve meclisine geri döndü. Sonra ikindi namazını kılıp tekrar meclisine döndü. Bu süre zarfında da devamlı olarak kediyi gözetliyordu. Güneş batımına az kala delikten bir fare çıkınca kedi hemen üzerine atlayıp yakaladı. Bunun üzerine Ziyâd arkadaşlarına dedi ki: "Bir ihtiyacı olan kişi bu kedi gibi ihtiyacının peşinde ısrar etsin ki onu elde edebilsin!"

(٥٩٤٢)- [٣١٧/٤] قَالَ: وَحَدَّثَنِي عَجْلانُ، قَالَ: قَالَ لِي زِيَادٌ: أَدْخِلْ عَلَيَّ وَيْحَكَ رَجُلا عَاقِلا، قَالَ: قُلْتُ: لا أَعْرِفُ مَنْ تَعْنِي، قَالَ: لا يَخْفَى الْعَاقِلُ فِي وَجْهِهِ وَقَدِّهِ، فَخَرَجْتُ فَإِذَا أَنَا بِرَجُلٍ حَسَنِ الْوَجْهِ، مَدِيدِ الْقَامَةِ، فَصِيحِ اللِّسَانِ، قُلْتُ: ادْخُلْ، فَدَخَلَ، فَقَالَ زِيَادٌ: يَا هَذَا، إِنِّي قَدْ أَرَدْتُ مَشُورَتَكَ فِي أَمْرٍ، فَمَا عِنْدَكَ؟ قَالَ: أَنَا حَاقِنٌ، وَلا رَأْيَ لِحَاقِنٍ، قَالَ يَا عَجْلانُ: أَدْخِلْهُ الْمُتَوَضَّأَ، قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ، فَقَالَ لَهُ: مَا عِنْدَكَ، فَقَالَ: إِنِّي

جَائِعٌ، وَلا رَأْيَ لِجَائِعٍ، قَالَ: يَا عَجْلانُ، ائْتِ بِطَعَامٍ، فَأَتَى بِهِ، فَقَالَ: فَطَعِمَ، فَقَالَ: سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ، فَمَا سَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ إِلا وَجَدَ عِنْدَهُ مِنْهُ بَعْضَ مَا يُرِيدُ، فَكَتَبَ زِيَادٌ إِلَى عُمَّالِهِ: " لا تَنْظُرُوا فِي حَوَائِجِ النَّاسِ وَأَحَدٌ مِنْكُمْ حَاقِنٌ أَوْ جَائِعٌ "

Aclân bildiriyor: Ziyâd bana: "Vay sana! Bana akıllı birini getir!" dedi. Ben: "Kimi kasdettiğini anlamadım!" deyince de Ziyâd: "Akıllı adam yüzünden ve fiziğinden belli olur!" karşılığını verdi. Bunun üzerine yanından çıktım. Çıktığımda güzel yüzlü, uzun boylu, düzgün konuşan bir adamla karşılaştım. Adama: "Gir!" deyince, girdi. Ziyâd onu görünce: "Sana bir şeyi danışmak istiyorum. Bir sorunun var mı?" diye sordu. Adam: "Şu an sıkışmışım ve sıkışmış birinin bir konuda görüşüne itibar edilmez!" deyince, Ziyâd bana: "Ey Aclân! Bu adamı helâya götür!" dedi. Adam helâdan çıktıktan sonra Ziyâd: "Bir sorunun var mı?" diye sordu. Adam: "Açım!" karşılığını verdi. Ziyâd bana: "Ey Aclân! Yemek getir!" deyince adama yemek getirdim. Adam yemeğini yedikten sonra Ziyâd'a: "Şimdi istediğini sor!" dedi. Ziyâd hangi konuda adama soru sorduysa adam Ziyâd'ın bir şekilde işine yarayacak cevaplar verdi. Bunun üzerine Ziyâd, valilerine şöyle bir yazı yazdı: "İnsanların işlerine, içinizden biri sıkışmışken veya açken sakın bakmayın!"

(٥٩٤٣)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا قَيْسٌ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لا ذَنْبَ، لَهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ، فَإِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا لَمْ يَضُرَّهُ ذَنْبٌ وَذَنْبٌ لا يَضُرُّ كَذَنْبٍ لَمْ يُعْمَلْ "

Şa'bî bildiriyor: Denilirdi ki: "Günahlarına tövbe eden kişi, hiç günah işlememiş gibidir. Zira Allah, tövbe edenleri ve (tövbeyle günahlarından) temizlenenleri sever. Allah, bir kulu sevdiği zaman ise o kula hiçbir günah zarar vermez. Zarar vermeyen bir günah da işlenmemiş günah gibidir."

(٥٩٤٤)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُنْدَارٍ الْبَاطِرْقَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا طَلْحَةُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْقَنَّادُ،

سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " لَوْ كَانَتِ الأَرْضُ تَنْقُصُ لَضَاقَ عَلَيْكَ حُشُّكَ، وَلَكِنْ تَنْقُصُ النَّفْسُ وَالثَّمَرَاتُ "

Şa'bî der ki: "Şayet dünya eksiliyor olsaydı bahçen sana dar gelirdi. Ancak dünyadaki insanlar ve meyveler eksilmektedir."

(٥٩٤٥)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِيُّ، ثنا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ، ثنا مُطَرِّفٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " الْبَسْ مِنَ الثِّيَابِ مَا لا يَزْدَرِيكَ فِيهِ السُّفَهَاءُ، وَلا يَعِيبُهُ عَلَيْكَ الْعُلَمَاءُ "

Şa'bî der ki: "Sefihlerin (tutumsuz/ savurganların) seni ayıplamayacağı, âlimlerin kınamayacağı elbiseyi giy."

(٥٩٤٦)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدُ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا قَيْسٌ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِنِّي لأَدَعَ اللَّحْمَ مَخَافَةَ النِّسْيَانِ "

Şa'bî der ki: "Unutkanlığa yakalanmamak için et yemekten kaçınıyorum."

(٥٩٤٧)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَحْيَى، ثنا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَامِرٍ الأَحْوَلِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " زَيْنُ الْعِلْمِ حِلْمُ أَهْلِهِ "

Şa'bî der ki: "İlmin güzelliği, âlimin hilim sahibi olmasındadır."

(٥٩٤٨)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَنِ اجْتَنَبَ مَجْلِسَ حَيِّهِ كَثُرَ عِلْمُهُ، وَزَكَى عَمَلُهُ "

Şa'bî der ki: "Kim kendi kabilesinin meclisinden kaçınır (başka toplulukların ilim meclislerine katılır)sa, ilmi artar ve ameli güzel olur."

(٥٩٤٩)- [٣١٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثنا مَعْرُوفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُرْجَانِيُّ، ثنا الْعُطَارِدِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سُئِلَ الشَّعْبِيُّ مِنَ الظُّهْرِ إِلَى الْعَصْرِ، فَقَالَ: " لَوْ كُنْتُمْ تُلْقِمُونَنِي الْخَبِيصَ لَكَرِهْتُ "

Yunus b. Ebî İshâk der ki: Şa'bî'ye öğle vaktinden ikindi vaktine kadar soru sorulunca: "Şayet bana helva yediriyor olsaydınız bile bu kadar sürede ondan bile bıkardım" dedi.

(٥٩٥٠)- [٣١٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، ثنا سَهْلُ بْنُ بَحْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رُشَيْدٍ، ثنا أَبُو عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ أَبِي زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ الشَّعْبِيَّ عَنْ شَيْءٍ، فَغَضِبَ وَحَلَفَ أَنْ لا يُحَدِّثَنِي، فَذَهَبْتُ، فَجَلَسْتُ عَلَى بَابِهِ، فَقَالَ: " يَا أَبَا زَيْدٍ، إِنَّ يَمِينِي إِنَّمَا وَقَعَتْ عَلَى نِيَّتِي، فَرِّغْ لِي قَلْبَكَ، وَاحْفَظْ عَنِّي ثَلاثًا: لا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ خَلَقَهُ اللَّهُ لِمَ خَلَقَ هَذَا، وَمَا أَرَادَ بِهِ، وَلا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ لا تَعْلَمُهُ إِنِّي أَعْلَمُهُ، وَإِيَّاكَ وَالْمُقَايَسَةَ فِي الدِّينِ، فَإِذَا أَنْتَ قَدْ أَحْلَلْتَ حَرَامًا، أَوْ حَرَّمْتَ حَلالا، وَتَزِلُّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا، قُمْ عَنِّي يَا أَبَا زَيْدٍ "

Ebû Zeyd bildiriyor: Şa'bî'ye bir şeyi sorunca kızdı ve benimle konuşmamaya yemin etti. Ben gidip kapısında oturunca dedi ki: "Ey Ebû Zeyd! Niyetimle yeminimi yerine getirdim. Zihnini bana boşalt ve benden şu üç şeyi belle: Allah'ın yarattığı bir şeye: «Neden bunu yarattı? Bunun yaradılışındaki sebep nedir?» deme. Bilmediğin bir şey hakkında: «Biliyorum» deme. Sakın dinde kıyas yapma. Kıyas yaparak bir haramı helal veya helali haram kabul edip, ayakları sabit olan birisinin ayağının kaymasına sebep olursun. Şimdi yanımdan git, ey Ebû Zeyd!"

(٥٩٥١)- [٣١٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ، ثنا وَهْبُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الأَسَدِيُّ، عَنْ دَاوُدَ الأَوْدِيِّ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: " أُحَدِّثُكَ ثَلاثَةَ أَحَادِيثَ لَهَا شَأْنٌ؟ " قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: " إِذَا سُئِلْتَ عَنْ مَسْأَلَةٍ، فَأَجَبْتَ فِيهَا فَلا تَتَّبِعِ مَسْأَلَتَكَ، أَرَأَيْتَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى، قَالَ فِي كِتَابِهِ: ﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ﴾ حَتَّى فَرَغَ مِنَ الآيَةِ، وَحَدِيثٌ آخَرُ أُحَدِّثُكَ بِهِ: إِذَا سُئِلْتَ عَنْ شَيْءٍ فَلا تَقِسْ بِشَيْءٍ، فَتُحَرِّمَ حَلالا وَتُحِلَّ حَرَامًا، وَالثَّالِثَةُ لَهَا شَأْنٌ: إِذَا سُئِلْتَ عَمَّا لا عِلْمَ لَكَ بِهِ فَقُلْ لا عِلْمَ لِي، وَأَنَا شَرِيكُكَ "

Dâvud el-Evdî der ki: Şa'bî bana: "Sana faydası olan üç söz söyleyeyim mi?" deyince: "Tabi ki söyle" karşılığını verdim. Şa'bî dedi ki: "Bir konu hakkında sana soru sorulup da cevabını verdiğin zaman başka bir soru sorulmasını isteme. Zira Allah Kitâb'ında: «**Kötü duygularını kendisine tanrı edinen kimseyi gördün mü**»[1] buyurur. Sana ikinci bir söz daha söyleyeyim: Bir konuda sana bir soru sorulduğu zaman başka bir şeye kıyas yaparak cevap verme. Zira helal olan bir şeyi haram, haram olan bir şeyi de helal yapabilirsin. Sana üçüncü bir söz daha söyleyeyim: Bilgin olmayan bir konuda sana sorulduğu zaman "Bilmiyorum! Bu konuda ben de senin gibiyim» demesini bil."

(٥٩٥٢)- [٣١٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا سَأَلُوا عَنِ الْمُلْتَبِسِ زِيَادًا ذَاتِ وَبَرٍ لا تَنْقَادْ وَلا تَنْسَاقْ، وَلَوْ سُئِلَ عَنْهَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ لَعَضُلَتْ بِهِمْ "

Şa'bî der ki: Bazen Ziyâd'a, ürkmüş deve gibi ipe sapa gelmeyen şüpheli öyle sorular sorarlardı ki aynı şey Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına sorulacak olsa cevaplamakta aciz kalırlardı."

(٥٩٥٣)- [٣١٩/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، وَالثَّوْرِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبْجَرَ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: " مَا حَدَّثُوكَ عَنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَرَضِيَ عَنْهُمْ فَخُذْهُ، وَمَا قَالُوا بِرَأْيِهِمْ فَبُلْ عَلَيْهِ "

Şa'bî der ki: "Sana Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından naklen söyledikleri şeyleri kabul et. Kendi yanlarından söyledikleri şeylerin üzerine ise idrarını yapabilirsin"

(٥٩٥٤)- [٣١٩/٤] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، إِمْلاءً، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ الشُّعَبِيُّ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَأَلْتُ الشَّعْبِيَّ عَنْ مَسْأَلَةٍ، فَقَالَ: " قَالَ فِيهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ كَذَا، وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ كَذَا "، فَقُلْتُ لِلشَّعْبِيِّ: مَا تَرَى؟ قَالَ: " مَا تَصْنَعُ بِرَأْيِي بَعْدَ قَوْلِهِمَا، إِذَا أَخْبَرْتُكَ بِرَأْيِي فَبُلْ عَلَيْهِ "

Sâlih b. Müslim bildiriyor: Şa'bî'ye bir konuda soru sorulunca: "Bu konuda Ömer b. el-Hattâb şöyle şöyle demiştir. Ali b. Ebî Tâlib de şöyle şöyle demiştir!" diyerek onların bu konuya cevaplarını aktarmıştır. Şa'bî'ye:

---

[1] Furkân Sur. 43

"Peki, sen bu konuda ne düşünüyorsun?" diye sorduğumda şöyle karşılık verdi: "Onların sözlerinin yanında benim görüşümü ne yapacaksın? Şayet bir konuda kendi görüşümü söylersem o görüşün üzerine idrarını yap!"

(٥٩٥٥)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، إِمْلاءً، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ لِي عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ " إِنَّمَا هَلَكْتُمْ بِأَنَّكُمْ تَرَكْتُمُ الآثَارَ وَأَخَذْتُمْ بِالْمَقَايِيسِ، وَلَقَدْ بَغَّضَ إِلَيَّ هَؤُلاءِ الْمَسْجِدَ، حَتَّى إِنَّهُ لأَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْ كُنَاسَةِ دَارِي "، يَعْنِي أَصْحَابَ الرَّأْيِ

Sâlih b. Müslim bildiriyor: Âmir eş-Şa'bî bana: "Hadisleri bırakıp kıyasa tutunduğunuz içindir ki helak oldunuz! Bu kişiler (kendi görüşlerine itibar edenler), beni mescidlerden, evimdeki çöpten nefret ettiğimden daha fazla nefret ettirdiler" dedi.

(٥٩٥٦)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " لَعَنَ اللَّهُ أَرَأَيْتَ "

Şa'bî der ki: "Allah, (hakkında nas olan konularda) «Sence bu şöyle değil mi» demeyi lanetlemiştir."

(٥٩٥٧)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَشْعَثَ، قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ فِي شَيْءٍ، فَانْظُرْ كَيْفَ صَنَعَ عُمَرُ، فَإِنَّ عُمَرَ لَمْ يَكُنْ يَصْنَعُ شَيْئًا حَتَّى يُشَاوِرَ " (٥٩٥٨)- [٣٢٠/٤] قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لابْنِ سِيرِينَ، فَقَالَ: " إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ يُخْبِرُكَ أَنَّهُ أَعْلَمُ مِنْ عُمَرَ فَاحْذَرْهُ "

Eş'as bildiriyor: Şa'bî'nin şöyle dediğini işittim: "İnsanların bir konuda ihtilafa düştüğünü görürsen o konuda Ömer'in ne yaptığına bak. Zira Hz. Ömer istişaresiz bir şey yapmamıştır." Şa'bî'nin bu sözünü İbn Sîrîn'e aktardığımda: "Biri sana Ömer'den daha bilgili olduğunu söylüyorsa ondan uzak dur" dedi.

(٥٩٥٩)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، ثنا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَائِنِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: " يَا هَؤُلاءِ، أَرَأَيْتُمْ لَوْ قُتِلَ

الأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ وَقُتِلَ مَعَهُ صَبِيٌّ، أَكَانَتْ دِيَتُهُمَا سَوَاءً، أَمْ يَفْضُلُ الأَحْنَفُ لِعَقْلِهِ وَحِلْمُهُ؟ قُلْتُ: بَلْ سَوَاءٌ، قَالَ: " فَلَيْسَ الْقِيَاسُ بِشَيْءٍ "

Ebû Bekr el-Hüzelî der ki: Şa'bî: "Ahnef bir Kays yanında bir çocukla birlikte öldürülse sizce bunların diyeti bir mi olur, yoksa aklı ve hilmi dolayısıyla Ahnef'in diyeti daha fazla mı olur?" diye sorunca: "Tabi ki eşit olur" karşılığını verdim. Şa'bî: "Kıyasın hiçbir değeri yoktur" dedi.

(٥٩٦٠)- [٣٢٠/٤] وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا ابْنُ الزَّحَّافِ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ رُشَيْدٍ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: قَالَ عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ: " إِنَّمَا هَلَكْتُمْ أَنَّكُمْ تَرَكْتُمُ الآثَارَ، وَأَخَذْتُمْ بِالْمَقَايِيسِ "

Sâlih b. Müslim bildiriyor: Âmir eş-Şa'bî bana: "Hadisleri bırakıp kıyasa tutunduğunuz içindir ki helak oldunuz!" dedi.

(٥٩٦١)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِنَّمَا سُمِّيَتِ الأَهْوَاءُ أَهْوَاءً لأَنَّهَا تَهْوِي بِصَاحِبِهَا فِي النَّارِ "

Şa'bî der ki: "Hevâlara hevâ denmesinin sebebi, sahibini ateşe savurduğu içindir."

(٥٩٦٢)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُرَادِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِنَّمَا سَمَّوْا أَهْلَ الأَهْوَاءِ أَهْلَ الأَهْوَاءِ لأَنَّهُمْ يَهْوُونَ فِي النَّارِ "

Şa'bî der ki: "Hevâ sahiplerine hevâ sahipleri denmesinin sebebi onları cehennem ateşine savurduğu içindir."

(٥٩٦٣)- [٣٢٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبٍ، ثنا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي يَقُولُ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " لَوْ أَصَبْتُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ وَأَخْطَأْتُ وَاحِدَةً، لأَخَذُوا الْوَاحِدَةَ وَتَرَكُوا التِّسْعَ وَتِسْعِينَ "

Şa'bî der ki: "Şayet doksan dokuz tane görüşte isabet edip birinde hata etsen, insanlar doksan dokuzu bırakıp hatalı olanın peşinden giderler."

(٥٩٦٤)- [٣٢١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " مَا كَتَبْتُ سَوْدَاءَ فِي بَيْضَاءَ قَطُّ، وَمَا سَمِعْتُ عَنْ رَجُلٍ حَدِيثًا قَطُّ، فَأَرَدْتُ أَنْ يُعِيدَهُ عَلَيَّ "، قَالَ ابْنُ شُبْرُمَةَ: وَكُنْتُ أَمْشِي مَعَ الشَّعْبِيِّ إِلَى أَهْلِهِ، فَقَالَ: احْمِلْنِي وَأَحْمِلُكَ، يَعْنِي حَدِّثْنِي وَأُحَدِّثُكَ

İbn Şübrüme der ki: Şa'bî'nin: "Hiçbir şeyi yazıya geçirmiş değilim. Birinden duyduğum bir şeyi tekrar etmesini hiç istemedim!" dediğini işittim. Şa'bî'yle birlikte evine doğru yürürken bana karşılıklı konuşmayı kasdederek: "Sen beni taşı, ben de senin taşıyayım" dedi.

(٥٩٦٥)- [٣٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: أَقْبَلْتُ أَنَا وَأَبِي دَارَ عَامِرٍ، فَقَالَ لَهُ أَبِي: يَا أَبَا عَمْرٍو، قَالَ: " لَبَّيْكَ "، قَالَ: مَا تَقُولُ فِيمَا قَالَ فِيهِ النَّاسُ مِنْ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ؟ قَالَ عَامِرٌ: " أَيُّ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ؟ " قَالَ: عَلِيٌّ، وَعُثْمَانُ، قَالَ: " إِنِّي وَاللَّهِ لَغَنِيٌّ أَنْ أَجِيءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خَصِيمًا لِعَلِيٍّ، وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا وَغَفَرَ لَنَا وَلَهُمَا "

Ömer b. Zer der ki: Babamla birlikte Âmir(-i Şa'bî)'nin evine geldik. Babam ona: "Ey Ebû Amr!" diye seslenince, Âmir: "Buyur!" karşılığını verdi. Babam: "Haklarında insanların bir sürü laf ettiği şu iki adam hakkında ne düşünüyorsun?" deyince, Âmir: "Hangi iki adam?" diye sordu. Babam: "Hz. Ali ile Osmân hakkında" karşılığını verince, Âmir: "Benden yana, kıyamet gününde Hz. Ali ile Osmân'ın hasmı olarak çıkmaya niyetim yok! Allah bizi de, onları da bağışlasın" dedi.

(٥٩٦٦)- [٣٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ الَّذِي يُفَسِّرُ الْقُرْآنَ بِرَأْيِهِ إِنَّمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ "

Şa'bî der ki: "Kur'ân'ı tefsir etmeye çalışan kişi, onu Rabbinden rivayet ediyor gibidir."

(٥٩٦٧)- [٣٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ بِشْرِ بْنِ قَيْسِ بْنِ هَانِي أَبُو هَانِي الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: سُئِلَ عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ وَأَنَا

أَسْمَعُ عَنْ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلا﴾، قَالَ: " السَّبِيلُ مَنْ يَسَّرَ اللَّهُ لَهُ، وَغِنَى اللَّهِ عَنْ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَالَمِينَ، فَإِنَّ اللَّهَ عَنْهُ غَنِيٌّ "

Ömer b. Bişr b. Kays b. Hâni (Ebû Hâni el-Hemdânî) bildiriyor: Benim de bulunduğum bir ortamda Âmir eş-Şa'bî'ye: **"Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilmelidir ki, Allah bütün âlemlerden müstağnîdir"**[1] âyetini açıklamasını sorduklarında: "Buradaki sebîl (=yol), Allah'ın hacca gitmek için kişiye sağladığı imkânlardır. Allah'ın kâfir olan bütün âlemlerden müstağni olması da Allah'ın onlara hiçbir şekilde ihtiyaç duymamasıdır" dedi.

(٥٩٦٨)- [٣٢١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ سِنِينَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، وَأَبُو عَاصِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " غَزَا رَجُلٌ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الأَنْصَارِ وَأَوْصَى جَارًا لَهُ بِأَهْلِهِ، قَالَ: فَكَانَ يَهُودِيٌّ يَأْتِي أَهْلَهُ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلرَّجُلِ فَرَصَدَهُ لَيْلَةً فَإِذَا هُوَ مُسْتَلْقٍ عَلَى فِرَاشِ الرَّجُلِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الأُخْرَى، وَهُوَ يَقُولُ:

وَأَشْعَثَ غَرَّهُ الإِسْلامُ مِنِّي   خَلَوْتُ بِعُرْسِهِ لَيلَ التَّمَامِ

أَبِيتُ عَلَى تَرَائِبِهَا وَيَضْحَى   عَلَى قُبَّاءَ لاحِقَّةِ الْحِزَامِ

كَأَنَّ مَجَامِعَ الرَّبَلاتِ مِنْهَا   ثُمَامٌ قَدْ جُمِعْنَ إِلَى ثُمَامِ

قَالَ: فَنَزَلَ الرَّجُلُ، فَقَمَصَهُ بِسَيْفِهِ حَتَّى قَتَلَهُ، فَلَمَّا أَصْبَحَ ذُكِرَ ذَلِكَ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، فَقَالَ: " أَعْزِمُ عَلَى مَنْ كَانَ يَعْلَمُ مِنْ هَذَا شَيْئًا إِلا قَامَ "، فَقَامَ الرَّجُلُ، وَقَالَ: كَانَ مِنْ أَمْرِهِ كَيْتَ وَكَيْتَ، فَخَبَّرَهُ بِالْقَصَّةِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " إِنْ عَادُوا فَعُدْ "

Şa'bî der ki: Ensâr'dan bir adam savaşa çıktı ve arkadaşından ailesine göz kulak olmasını istedi. Yahudinin biri de bu ailenin yanına gidip geliyordu. Savaşa çıkanın arkadaşına bu konuyu söylediklerinde bir gece onu gözetledi.

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 97

Yahudi savaşa çıkanın yatağına uzandığını gördü. Adam ayak ayak üstüne atmıştı ve:

"Vah sana Eş'as! İslam dini uğruna kendisi çekip giderken
Kış gününün en uzun gecesini ben karısıyla geçiriyorum
Ben karısının göğsünde gecelerimi geçirirken
Kendisi savaşan kalabalıklar arasında geceliyor
Kadının öyle bir baldırı var ki
İçleri yumuşak şeylerle doldurulmuş yastıklar sanırsın" şeklinde bir şiir okuyordu.

Bunun üzerine gözetleme yerinden indi ve kılıcıyla o Yahudiyi öldürdü. Sabah olunca bu olay Hz. Ömer'e anlatıldı. Hz. Ömer: "Bu (Yahudi) adam hakkında kim ne biliyorsa kalkıp bize anlatsın!" deyince, onu öldüren adam kalktı ve: "Adam şöyle şöyle yapmıştı" diyerek olayı anlattı. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Şayet aynı şeyi başkası da yaparsa aynısını yap" dedi.

(٥٩٦٩)- [٣٢٢/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْكَاتِبُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ الطُّوسِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، أَنْبَأَنَا مُجَالِدٌ، وَابْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: بَيْنَمَا عُمَرُ يَعُسُّ بِالْمَدِينَةِ إِذْ مَرَّ بِامْرَأَةٍ فِي بَيْتٍ وَهِيَ تَقُولُ:

هَلْ مِنْ سَبِيلٍ إِلَى خَمْرٍ فَاشْرَبَهَا أَمْ هَلْ سَبِيلٌ إِلَى نَصْرِ بْنِ حَجَّاجِ

وَكَانَ رَجُلا جَمِيلا، فَقَالَ عُمَرُ " أَمَا وَأَنَا وَاللَّهِ حَيٌّ فَلا "، فَلَمَّا أَصْبَحَ بَعَثَ إِلَى نَصْرِ بْنِ حَجَّاجٍ، فَقَالَ: اخْرُجْ مِنَ الْمَدِينَةِ، فَلَحِقَ بِالْبَصْرَةِ، فَنَزَلَ عَلَى مِشْجَاعِ بْنِ مَسْعُودٍ وَكَانَ خَلِيفَةَ أَبِي مُوسَى وَكَانَتْ لِمِشْجَاعٍ امْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ شَابَّةٌ، فَبَيْنَمَا الشَّيْخُ جَالِسٌ وَعِنْدَهُ نَصْرُ بْنُ حَجَّاجٍ إِذَا كَتَبَ فِي الأَرْضِ: أَنَا وَاللَّهُ أُحِبُّكِ، فَقَالَتْ هِيَ وَهِيَ فِي نَاحِيَةِ الْبَيْتِ: وَأَنَا وَاللَّهِ، فَقَالَ الشَّيْخُ: مَا قَالَ لَكِ؟ فَقَالَتْ: قَالَ لِي مَا أَصْفَى لِقْحَتَكُمْ هَذِهِ، فَقَالَ الشَّيْخُ: مَا أَصْفَى لِقْحَتَكُمْ هَذِهِ، وَأَنَا وَاللَّهِ؟ مَا هَذِهِ لِهَذِهِ، أَعْزِمُ عَلَيْكِ لَمَا أَخْبَرْتِينِي، قَالَتْ: أَمَّا إِذَا عَزَمْتَ فَإِنَّهُ قَالَ: مَا أَحْسَنَ شِوَارَ بَيْتِكُمْ، فَقَالَ الشَّيْخُ: مَا أَحْسَنَ شِوَارِ بَيْتِكُمْ، وَأَنَا وَاللَّهِ؟ مَا هَذِهِ لِهَذِهِ، ثُمَّ حَانَتْ مِنْهُ الْتِفَاتَةٌ فَإِذَا هُوَ بِالْكِتَابِ، ثُمَّ قَالَ: عَلَيَّ

بِغُلامٍ مِنَ الْمَكْتَبِ، فَقَالَ اقْرَأْهُ، فَقَالَ: أَنَا وَاللَّهِ أُحِبُّكِ، فَقَالَ الشَّيْخُ: وَأَنَا وَاللَّهِ، هَذِهِ لِهَذِهِ، اعْتَدِّي، تَزَوَّجْهَا يَا ابْنَ أَخِي إِنْ أَرَدْتَ، وَكَانُوا لا يَكْتُمُونَ مِنْ أُمَرَائِهِمْ شَيْئًا، فَأَتَى أَبَا مُوسَى، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: أُقْسِمُ بِاللَّهِ مَا أَخْرَجَكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ خَيْرٍ اخْرُجْ عَنَّا، فَأَتَى فَارِسَ وَعَلَيْهَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ الثَّقَفِيُّ، فَنَزَلَ عَلَى دُهْقَانَةٍ فَأَعْجَبَهَا، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ فَبَلَغَ ذَلِكَ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ فَبَعَثَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: مَا أَخْرَجَكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَأَبُو مُوسَى مِنْ خَيْرٍ، اخْرُجْ عَنَّا، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَئِنْ فَعَلْتُمْ هَذَا لأَلْحَقَنَّ بِالشِّرْكِ، فَكَتَبَ عُثْمَانُ إِلَى أَبِي مُوسَى وَكَتَبَ أَبُو مُوسَى إِلَى عُمَرَ، فَكَتَبَ عُمَرُ: " أَنْ جُزُّوا شَعْرَهُ، وَشَمِّرُوا قَمِيصَهُ، وَأَلْزِمُوهُ الْمَسْجِدِ "

Şa'bî anlatıyor: Hz. Ömer, Medine'de gece vakti dolaşırken bir kadının evinde: ***"İçki içme ya da Nasr b. Haccâc ile birlikte olma imkanım var mı?"*** diye söylendiğini işitti ve: "Vallahi ben hayatta olduğum sürece bu olmayacaktır" dedi. Nasr da yakışıklı biriydi. Sabah olunca Nasr b. Haccâc'ı yanına çağırdı ve: "Medine'den ayrıl" dedi. Nasr Medine'den ayrılıp Basra'ya gitti. Orada Ebû Mûsa'mn halefi olan Mişcâ' b. Mes'ûd'un misafiri oldu. Mişcâ'nın da genç ve güzel bir karısı vardı. Mişcâ', Nasr b. Haccâc ile birlikte oturmuşken Nasr yere: "Vallahi seni seviyorum" diye yazınca evin diğer köşesinde olan kadın: "Vallahi ben de" karşılığını verdi. Mişcâ' karısına: "Adam sana ne dedi?" diye sorunca, kadın: "Şu gebe deveniz ne kadar da asilmiş, dedi" karşılığını verdi. Mişcâ': "Şu gebe deveniz ne kadar da asilmiş sözüne «Vallahi ben de» karşılığı mı? Bu karşılık bu sözün değildir! Sana ne dediğini bana söyleyeceksin!" deyince, kadın: "Madem ısrar ettin, söyleyeyim. Adam «Evinizin temizliği ne güzelmiş» dedi" karşılığım verdi. Mişcâ': "Evinizin temizliği ne güzelmiş sözüne «Vallahi ben de» karşılığı mı? Bu karşılık bu sözün değildir!" karşılığını verdi.

Sonra yerdeki yazıyı gördü. "Mektepten bana bir çocuk çağırın" dedi ve gelen çocuğa: "Şu yazıyı oku" dedi. Çocuk: "Vallahi seni seviyorum, yazıyor" deyince: "Vallahi ben de! İşte Bu karşılık bu sözündür!" karşılığını verdi ve karısını boşadığını bildirip: "İddetini bekle!" dedi. Sonra Nasr'a:

"Yeğenim! İstiyorsan onunla evlenebilirsin" dedi. Zira birbirlerinden hiçbir şeyi gizlemezlerdi.

Sonra Mişca', Ebû Mûsa'ya gelip olayı anlattı. Ebû Mûsa, Nasr'a: "Allah'a yemin olsun ki müminlerin emiri (Ömer) seni boşuna Medine'den çıkarmamış! Buradan ayrıl!" dedi. Nasr, Basra'dan ayrılıp İran bölgesine gitti ve bölgenin ileri gelen kadınlardan birinin yanında misafir oldu. Kadın onu beğenince yanına çağırdı. Osmân b. Ebi'l-Âs durumdan haberdar olunca Nasr'a: "Müminlerin emiri (Ömer) ile Ebû Mûsa seni boşuna bölgelerinden çıkarmamış! Buradan ayrıl!" dedi. Nasr: "Vallahi buradan da çıkarırsanız müşriklere katılacağım" karşılığını verince Osmân, Ebû Mûsa'ya, Ebû Mûsa da Ömer bu konuda bir mektup yazdı. Ömer: "Saçlarını kazıtın, gömleğini yukarı çekin ve onu mescidde hapsedin" şeklinde bir cevap yolladı.

(٥٩٧٠)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ خَمْسَ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "

Şa'bî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından beş yüz kişiye yetiştim."

(٥٩٧١)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، وَمَرْوَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، أَنَّ الشَّعْبِيَّ، قَالَ لِرَجُلٍ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ، فَأَسْلَمَتْ عَلَى يَدَيْهِ، فَقَالَ: " إِسْلامُهَا عَلَى يَدَيْكَ خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ "

İsmâîl b. Ebî Hâlid bildiriyor: Şa'bî, yanındaki cariyenin Müslüman olmasına vesile olan bir adama: "Senin vesilenle Müslüman olması, senin için Güneş'in üzerine doğduğu her şeyden daha hayırlıdır" dedi.

(٥٩٧٢)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبَانَ، ثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " مَا بَكَيْتُ مِنْ زَمَانٍ إِلا بَكَيْتُ عَلَيْهِ "

Şa'bî der ki: "Hangi zamandan çektiklerime ağladıysam o zamanın gidişine de ağlamışımdır."

(٥٩٧٣)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِي، ثنا عُمَرُ بْنُ سِنَانٍ الْمَنْبَجِيُّ، ثنا أَبُو عُبَيْدَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلشَّعْبِيِّ: إِنَّ فُلانًا عَالِمٌ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ عَلَيْهِ بَهَاءَ الْعِلْمِ "، قِيلَ: وَمَا بَهَاؤُهُ؟ قَالَ: " السَّكِينَةُ، إِذَا عَلِمَ لا يَعْنَفُ، وَإِذَا عَلِمَ لا يَأْنَفُ "

Muhammed b. İmrân der ki: Adamın biri Şa'bî'ye: "Filan kişi âlim biridir" deyince, Şa'bî: "O adam da ilmin güzelliğini görmüş değilim" karşılığını verdi. Ona: "Güzelliği nedir ki?" diye sorulunca: "İç huzurudur. İlim sahibi olunca kaba olmamak ve kibirlenmemektir" dedi.

(٥٩٧٤)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الأَسْوَدِ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ الأَسْوَدِ، عَنْ عِيسَى الْحَنَّاطِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِنَّمَا كَانَ يَطْلُبُ هَذَا الْعِلْمَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ خَصْلَتَانِ: الْعَقْلُ وَالنُّسُكُ، فَإِنْ كَانَ عَاقِلا وَلَمْ يَكُنْ نَاسِكًا قِيلَ: هَذَا أَمْرٌ لا يَنَالُهُ إِلا النُّسُكُ فَلِمَ تَطْلُبُهُ، وَإِنْ كَانَ نَاسِكًا وَلَمْ يَكُنْ عَاقِلا "، قِيلَ: هَذَا الأَمْرُ لا يَطْلُبُهُ إِلا الْعُقَلاءُ، فَلِمَ تَطْلُبُهُ؟ قَالَ الشَّعْبِيُّ: " فَقَدْ رَهِبْتُ أَنْ يَكُونَ يَطْلُبُهُ الْيَوْمَ مَنْ لَيْسَ فِيهِ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا، لا عَقْلَ وَلا نُسُكَ "

Şa'bî der ki: "Eskiden ilmi iki hasleti üzerinde taşıyan kişiler talep ederdi. Bu hasletlerden biri akıl, diğeri de dindarlıktır. Şayet kişi akıllı, ama dindar (İslam'ın emir ve yasaklarına riayet eden) biri değilse kendisine: "Bunu ancak dindar olanlar elde edebilir. Sen dindar değilsen, bunu neden öğrenmek istiyorsun?" denilirdi. Dindar, ama akıllı bir değilse de kendisine: "Bunu ancak akıllı olanlar elde edebilir. Sen akıllı değilsin ki, bunu neden öğrenmek istiyorsun?" denilirdi." Şa'bî devamen: "Bugün ise bu iki hasletten hiçbirini taşımayan, ne aklı, ne de dindarlığı olan kişilerin ilmi talep etmeye çalışıyor olmasından korkuyorum" dedi.

(٥٩٧٥)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِذَا عَظُمَتِ الْحلْقَةُ فَإِنَّمَا هِيَ نِدَاءٌ أَوْ نَجَاءٌ "

Şa'bî der ki: "Ders halkası büyüdüğü zaman bunun çağrısı da, duası da çok olur."

(٥٩٧٦)- [٣٢٣/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: " اسْقِنِي أَهْوَنَ مَوْجُودٍ، وَأَشَدَّ مَفْقُودٍ "، يَعْنِي الْمَاءَ

İbn Şübrüme der ki: Şa'bî suyu kasdederek: "Bana varlığı değersiz görülen, ama yokluğu çok zor olan bir şeyi içir" dedi.

(٥٩٧٧)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: كَانَ الشَّعْبِيُّ، يَقُولُ: " يَا ابْنَ ذَكْوَانَ، جِئْتَ بِهَا زُيُوفًا وَتَذْهَبُ بِهَا جِيَادًا "

Süfyân der ki: Şa'bî: "Ey İbn Zekvân! Buraya eksik olarak geldin, ama buradan sağlam bir şekilde çıkacaksın" derdi.

(٥٩٧٨)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا أَبُو عَلِيِّ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَزَحَ الشَّعْبِيُّ فِي بَيْتِهِ، فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا عَمْرٍو، وَتَمْزَحُ، قَالَ: " قُرَّاءٌ دَاخِلٌ، وَقُرَّاءٌ خَارِجٌ، نَمُوتُ مِنَ الْغَمِّ "

Mâlik b. Miğvel der ki: Şa'bî evinde şaka yapınca, "Ey Ebû Amr! Sen şaka yapar mıydın?" denildi. Şa'bî: "Bir âbid girip diğeri çıkıyor, ne yani kederden ölelim mi?" karşılığını verdi.

(٥٩٧٩)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْقُرَشِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " رُزِقَ صِبْيَانُ هَذَا الزَّمَانِ مِنَ الْعَقْلِ مَا نَقَصَ مِنْ أَعْمَارِهِمْ فِي هَذَا الزَّمَانِ "

Şa'bî der ki: "Bu zamanda çocukların akıldan nasibi, böylesi bir zamanda ömürlerinin kısalığı ile aynı orandadır."

(٥٩٨٠)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِّيُّ، ثنا الْمُفَضَّلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَنَدِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الطَّبَرِيُّ، ثنا أَبُو يُوسُفَ الْقَاضِي، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " نِعْمَ الشَّيْءُ الْغَوْغَاءُ، يَسُدُّونَ السَّيْلَ، وَيُطْفِئُونَ الْحَرِيقِ، وَيَشْغَبُونَ عَلَى وُلاةِ السُّوءِ "

Şa'bî der ki: "En iyi şey akılsız halk yığınlarıdır. Zira selin önünde durur, yangını söndürür ve kötü yöneticilere karşı isyan eder, kargaşa çıkarırlar."

(٥٩٨١)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، قَالَ: رَأَيْتُ الشَّعْبِيَّ يَمْشِي مَعَ أَبِي وَعَلَيْهِ إِزَارٌ مِنْ كَتَّانٍ مُوَرَّدٌ، فَقَالَ أَبِي: يَا أَبَا عُمَرَ، أَرَاكَ تَجُرُّ إِزَارَكَ، فَضَرَبَ الشَّعْبِيُّ يَدَهُ عَلَى أَلْيَتِهِ، فَقَالَ: " لَيْسَ هَاهُنَا شَيْءٌ تَحْمِلُهُ "، فَقَالَ لَهُ أَبِي: كَمْ أَتَى عَلَيْكَ يَا أَبَا عُمَرَ؟ فَقَالَ:

نَفْسِي تَشْكِي إِلَى الْمَوْتِ مُوجَعَةً   وَقَدْ حَمَلْتُكِ سَبْعًا بَعْدَ سَبْعِينَا
إِنْ تُحْدِثِي أَمَلا يَا نَفْسُ كَاذِبَةً   إِنَّ الثَّلاثَ يُوَافِينَ الثَّمَانِينَا

Ebû Bekir b. Şuayb b. el-Habhâb el-Basrî bildiriyor: Şa'bî'yi, üzerinde kül rengi bir elbiseyle babamla yürürken gördüm. Babam: "Ey Ebû Amr! İzarını sürüdüğünü görüyorum" deyince Şa'bî elini sağrısına vurup: "Burada taşıyacağın bir şey yoktur" dedi. Babam: "Ey Ebû Amr! Kaç yaşındasın?" diye sorunca ise Şa'bî şöyle dedi:

"Canım hastalığını ölüme şikâyet ediyor
Yetmişten sonra yedi daha taşıdı seni
Ey nefis! Sen beni yalan emellerle kandırıyorsun
Üç yıl bile seksen yıla karşılıktır."

(٥٩٨٢)- [٣٢٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبَانَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " لا تَمْنَعُوا الْعِلْمَ أَهْلَهُ، فَتَأْثَمُوا، وَلا تُحَدِّثُوا بِهِ غَيْرَ أَهْلِهِ فَتَأْثَمُوا "

Şa'bî der ki: "İlmi ona ehil olanlardan esirgemeyin ki, günaha girersiniz. Aynı şekilde ilmi ona ehil olmayan kişilere anlatmayın ki yine günaha girersiniz."

(٥٩٨٣)- [٣٢٥/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، قَالَ: ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، عَنْ مُجَالِدٍ، وَابْنِ عَيَّاشٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: كَانَتْ أُخْتُ الشَّعْبِيِّ عِنْدَ أَعْشَى هَمَذَانَ، وَكَانَتْ أُخْتُ أَعْشَى هَمَذَانَ عِنْدَ الشَّعْبِيِّ، فَقَالَ الأَعْشَى: يَا أَبَا عَمْرٍو، رَأَيْتُ كَأَنِّي دَخَلْتُ بَيْتًا فِيهِ حِنْطَةٌ وَشَعِيرٌ، فَقَبَضْتُ بِيَمِينِي قَبْضَةَ حِنْطَةٍ، وَقَبَضْتُ بِيَسَارِي قَبْضَةَ شَعِيرٍ، ثُمَّ خَرَجْتُ، فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِي يَمِينِي شَعِيرٌ وَإِذَا فِي يَسَارِي حِنْطَةٌ، قَالَ: " لَئِنْ صَدَقَتْ رُؤْيَاكَ لَتَسْتَبْدِلَنَّ الْقُرْآنَ بِالشِّعْرِ "، فَقَالَ الأَعْشَى الشِّعْرَ بَعْدَ مَا كَبِرَ، وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ إِمَامَ الْحَيِّ وَمُقْرِئَهُمْ "

Şa'bî bildiriyor: Kız kardeşim, A'şâ Hemdan ile evli, ben de A'şâ Hemdan'ın kız kardeşiyle evliydim. Bir defasında A'şâ bana dedi ki: "Ey Ebû Amr! Rüyamda içinde buğday ile arpa bulunan bir eve girdiğimi gördüm. Sağ elimle bir avuç buğday, sol elimle de bir avuç arpa aldım. Ancak çıktığımda arpanın sağ elimde, buğdayın ise sol elimde olduğunu gördüm." Ben de ona: "Şayet rüyan doğru çıkarsa Kur'ân'ı şiirle değiştireceksin!" dedim. Bundan dolayıdır ki A'şâ önceleri kabilesinin imamı ve Kur'ân okutucusu iken yaşlanınca şiir okumaya başlamıştır.

(٥٩٨٤)- [٣٢٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَارِبٍ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ كَعْبٍ الْحَلَبِيُّ.ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ زَنْجُوَيْهِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ.ح وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى، ثنا هِشَامٌ، قَالُوا: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ مُوسَى، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " أَتَى بِيَ الْحَجَّاجُ مَوْثَقًا، فَلَمَّا انْتَهَيْتُ إِلَى بَابِ الْقَصْرِ لَقِيَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ، فَقَالَ: إِنَّا لِلَّهِ يَا شَعْبِيُّ لِمَا بَيْنَ دَفَّتَيْكَ مِنَ الْعِلْمِ، وَلَيْسَ بِيَوْمِ شَفَاعَةٍ، بُؤْ لِلأَمِيرِ بِالشِّرْكِ وَالنِّفَاقِ عَلَى نَفْسِكَ، فَبِالْحَرِيِّ أَنْ تَنْجُوَ، ثُمَّ لَقِيَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، فَقَالَ لِي مِثْلَ مَا قَالَ يَزِيدُ، فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَيْهِ، قَالَ: " وَأَنْتَ يَا شَعْبِيُّ فِيمَنْ خَرَجَ عَلَيْنَا وَكَثَّرَ "، قُلْتُ: " أَصْلَحَ اللَّهُ الأَمِيرَ، أَحْزَنَ بِنَا الْمَنْزِلُ، وَأَجْدَبَ الْجَنَابُ، وَضَاقَ الْمَسْلَكُ،

وَاكْتَحَلَنِي السَّهَرُ، وَاسْتَحْلَسْنَا الْخَوْفَ، وَدُفِعْنَا فِي خَرِبَةٍ، لَمْ نَكُنْ فِيهَا بَرَرَةً أَتْقِيَاءَ، وَلا فَجَرَةً أَقْوِيَاءَ "، قَالَ: صَدَقَ وَاللَّهِ، مَا بَرُّوا فِي خُرُوجِهِمْ عَلَيْنَا، وَلا قَوَوْا عَلَيْنَا حَيْثُ، فَجَرُوا، فَأَطْلِقَا عَنْهُ، قَالَ: فَاحْتَاجَ إِلَى فَرِيضَةٍ، فَقَالَ: مَا تَقُولُ فِي أُخْتٍ وَأُمٍّ وَجَدٍّ؟ قُلْتُ: اخْتَلَفَ فِيهَا خَمْسَةٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ، وَعَلِيٌّ، وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ "، قَالَ: فَمَا قَالَ فِيهَا ابْنُ عَبَّاسٍ ؟ إِنْ كَانَ لَمُفْتِيًا، قُلْتُ: " جَعَلَ الْجَدَّ أَبًا، وَأَعْطَى الأُمَّ الثُّلُثَ، وَلَمْ يُعْطِ الأُخْتَ شَيْئًا " قَالَ: فَمَا قَالَ فِيهَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ؟ يَعْنِي عُثْمَانَ ؟، قُلْتُ: " جَعَلَهَا أَثْلاثًا "، قَالَ: فَمَا قَالَ فِيهَا زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ ؟ قُلْتُ: " جَعَلَهَا مِنْ تِسْعَةٍ، فَأَعْطَى ثَلاثًا، وَأَعْطَى الْجَدَّ أَرْبَعًا، وَأَعْطَى الأُخْتَ سَهْمَيْنِ "، قَالَ: فَمَا قَالَ فِيهَا ابْنُ مَسْعُودٍ ؟ قُلْتُ: " جَعَلَهَا مِنْ سِتَّةٍ، أَعْطَى الأُخْتَ ثَلاثًا، وَأَعْطَى الأُمَّ سَهْمًا، وَأَعْطَى الْجَدَّ سَهْمَيْنِ "، قَالَ: فَمَا قَالَ فِيهَا أَبُو تُرَابٍ، قَالَ: قُلْتُ: " جَعَلَهَا مِنْ سِتَّةٍ، أَعْطَى الأُخْتَ ثَلاثًا، وَأَعْطَى الْجَدَّ سَهْمًا، وَأَعْطَى الأُمَّ سَهْمَيْنِ " قَالَ مُرِ الْقَاضِي، فَلْيُمْضِهَا عَلَى مَا أَمْضَاهَا عَلَيْهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُثْمَانَ، إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ الْحَاجِبُ، فَقَالَ: إِنَّ بِالْبَابِ رُسُلا، قَالَ: ائْذَنْ لَهُمْ، فَدَخَلُوا عَمَائِمُهُمْ عَلَى أَوْسَاطِهِمْ، وَسُيوفُهُمْ عَلَى عَوَاتِقِهِمْ، وَكُتُبُهُمْ فِي أَيْمَانِهِمْ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ، يُقَالُ لَهُ سَيَابَةُ بْنُ عَاصِمٍ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ قَالَ: مِنَ الشَّامِ قَالَ: كَيْفَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ؟ كَيْفَ حَشَمُهُ؟ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: هَلْ كَانَ وَرَاءَكَ مِنْ غَيْثٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَصَابَتْنِي فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ثَلاثُ سَحَائِبَ، قَالَ: فَانْعَتْ لِي كَيْفَ كَانَ وَقْعُ الْمَطَرِ، وَكَيْفَ كَانَ أَثَرُهُ وَتَبَاشِيرُهُ، فَقَالَ: أَصَابَتْنِي سَحَابَةٌ بِحَوْرَانَ، فَوَقَعَ قَطْرٌ صِغَارٌ وَقَطْرٌ كِبَارٌ، فَكَانَ الْكِبَارُ لُحْمَةَ الصِّغَارِ، فَوَقَعَ سِبْطٌ مُتَدَارَكٌ وَهُوَ السَّحُّ الَّذِي سَمِعْتَ بِهِ، فَوَادٍ سَائِلٌ، وَوَادٍ نَازِحٌ، وَأَرْضٌ مُقْبِلَةٌ، وَأَرْضٌ مُدْبِرَةٌ، وَأَصَابَتْنِي سَحَابَةٌ بِسِوَا، أَوْ قَالَ بِالْقَرْيَتَيْنِ، شَكَّ عِيسَى، فَلَبَّدَتِ الدِّمَاثَ، وَأَسَالَتِ الْعِزَازَ، وَأَدْحَضَتِ التِّلاعَ، فَصَدَعَتْ عَنِ الْكَمْأَةِ أَمَاكِنَهَا، وَأَصَابَتْنِي بِسَحَابَةٍ، فَتَأْتِ الْعُيونَ بَعْدَ الرِّيِّ، وَامْتَلأَتِ الأَخَادِيدُ، وَأُفْعِمَتِ الأَوْدِيَةُ، وَجِئْتُكَ فِي مِثْلِ وَجَارِ الضَّبُعِ، ثُمَّ قَالَ: ائْذَنْ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي أَسَدَ، فَقَالَ: هَلْ كَانَ وَرَاءَكَ غَيْثٌ، فَقَالَ: لا، كَثُرَ الإِعْصَارُ، وَاغْبَرَّ الْبِلادُ، وَأَكَلَ مَا أَشْرَفَ مِنَ الْجَنبَةِ، فَاسْتَقَيْنَا إِنَّهُ عَامُ سَنَةٍ، فَقَالَ: بِئْسَ الْمُخْبِرُ أَنْتَ، فَقَالَ: أَخْبَرْتُكَ بِمَا كَانَ، ثُمَّ قَالَ: ائْذَنْ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَامَةِ، فَقَالَ: هَلْ كَانَ وَرَاءَكَ مِنْ غَيْثٍ؟ فَقَالَ: تَقَنَّعَتِ الرَّوَّادُ تَدْعُو إِلَى زِيَادَتِهَا،

وَسَمِعْتُ قَائِلا، يَقُولُ: هَلُمَّ أَطْعَنُكُمْ إِلَى مَحِلَّةٍ تُطْفَأُ فِيهَا النِّيرَانُ، وَتَشْكِي فِيهَا النِّسَاءُ، وَتَنَافَسُ فِيهَا الْمِعْزَى، قَالَ الشَّعْبِيُّ: وَلَمْ يَدْرِ الْحَجَّاجُ مَا قَالَ، فَقَالَ: وَيْحَكَ، إِنَّمَا تُحَدِّثُ أَهْلَ الشَّامِ، فَأَفْهِمْهُمْ، فَقَالَ: نَعَمْ، أَصْلَحَ اللَّهُ الأَمِيرَ، أَخْصَبَ النَّاسُ فَكَانَ الثَّمَرُ، وَالسَّمْنُ، وَالزُّبْدُ، وَاللَّبَنُ، فَلا يُوقَدُ نَارٌ لِيُخْتَبَزَ بِهَا، وَأَمَّا تَشَكِّي النِّسَاءِ فَإِنَّ الْمَرْأَةَ تَظَلُّ تَرِيفُ بَهْمَهَا، تُمْخَضُ لَبَنَهَا، فَتَبِيتُ وَلَهَا أَنِينٌ مِنْ عَضُدَيْهَا كَأَنَّهُمَا لَيْسَتَا مَعَهَا، وَأَمَّا تَنَافُسُ الْمَعِزَى فَإِنَّهَا تَرَى مِنْ أَنْوَاعِ الشَّجَرِ، وَأَلْوَانِ الثَّمَرِ، وَنَوْرِ النَّبَاتِ مَا يُشْبِعُ بُطُونَهَا، وَلا يُشْبِعُ عُيونَهَا، فَتَبِيتُ وَقَدِ امْتَلأَتْ أَكْرَاشُهَا، لَهَا مِنَ الْكِظَّةِ جِرَّةٌ، فَتَبْقَى الْجِرَّةُ حَتَّى تَسْتَنْزِلَ بِهِمَا الدِّرَّةُ، ثُمَّ قَالَ: ائْذَنْ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي كَانَ يُقَالُ إِنَّهُ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ، فَقَالَ: هَلْ كَانَ وَرَاءَكَ مِنْ غَيْثٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَكِنْ لا أُحْسِنُ أَقُولُ كَمَا قَالَ هَؤُلاءِ، فَقَالَ: قُلْ كَمَا تُحْسِنُ، فَقَالَ: أَصَابَتْنِي سَحَابَةٌ بِحُلْوَانَ فَلَمْ أَطَأْ فِي إِثْرِهَا حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى الأَمِيرِ، فَقَالَ الْحَجَّاجُ: لَئِنْ كُنْتَ أَقْصَرَهُمْ فِي الْمَطَرِ خُطْبَةً، إِنَّكَ أَطْوَلُهُمْ بِالسَّيْفِ خُطْوَةً "، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادِ بْنِ مُوسَى الْعُكْلِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي عَبَّادُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي الشَّعْبِيُّ: أَلا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا تَحْفَظُهُ فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ إِنْ كُنْتَ حَافِظًا كَمَا حَفِظْتُ، إِنَّهُ لَمَّا أَتَى بِي الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ وَأَنَا مُقَيَّدٌ، فَخَرَجَ إِلَيَّ يَزِيدُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ، فَقَالَ: إِنَّا لِلَّهِ وَمَا بَيْنَ دَفَّتَيْكَ مِنَ الْعِلْمِ يَا شَعْبِيُّ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ

Şa'bî anlatıyor: Bağlanmış bir şekilde (vali) Haccâc'a götürüldüm. Sarayın kapısına vardığım zaman Yezîd b. Ebî Müslim'le karşılaştım. Bana: "Ey Şa'bî! Allah için sen ilim sahibisin ve taşıdığın bu ilme yazık olur. Bugün de aracı olunacak bir gün değil! Onun için Haccâc'ın karşısında şirke ve nifaka bulaştığını itiraf et, belki kurtulursun!" dedi. Sonra Muhammed b. el-Haccâc'la da karşılaştım. O da bana Yezîd'in dediği şeyleri tekrar etti. Haccâc, yanına girdiğim zaman bana: "Ey Şa'bî! Bize başkaldıran ve hakkımızda ileri geri konuşanlardan biri de sen misin?" diye sordu. Şöyle karşılık verdim: "Allah valiyi ıslah etsin! Evlerimizi hüzünlere boğdu, yakınlarımızla aramızı kesti, hayatımızı dara soktu. Geceler boyu uyku görmedik, üzerimize korku çöktü. Bizi öyle bir boşluğun içinde bıraktı ki artık ne takva sahibi iyi kişilerden, ne de güç sahibi günahkâr kimselerden olabildik." Bunun üzerine Haccâc: "Vallahi doğruyu söyledin! Bize isyan edip başkaldırmaları ile iyilik etmediler, günaha girip isyan etmeleriyle herhangi bir güce de sahip olamadılar" dedi ve beni serbest bıraktı.

Daha sonra bir miras konusunda bana ihtiyacı oldu ve yanına çağırdı. Gittiğimde: "Ölenden geriye kalan bir kız kardeş, bir anne ve bir dedenin mirastaki payları hakkında ne dersin?" diye sorunca: "Bu konuda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) beş sahabisi ihtilaf ettiler. Bunlar da Osmân b. Affân, Zeyd b. Sâbit, Abdullah b. Mes'ûd, Ali b. Ebî Tâlib ve İbn Abbâs'tır" dedim. "Bu konuda İbn Abbâs ne diyor? Zira pek takvalı birisiydi" diye sorunca şöyle dedim: "İbn Abbâs dedeyi baba konumuna koyup bu şekilde payını verdi. Anneye üçte bir verirken kız kardeşe ise pay vermedi" dedim. "Peki, müminlerin emiri (Osmân) bu konuda ne dedi?" diye sorunca: "Terekeyi üç hisse üzerinden paylaştırdı" dedim. "Zeyd b. Sâbit nasıl paylaştırdı?" diye sorunca: "Zeyd terekeyi dokuz hisse üzerinden paylaştırdı. Dedeye dört, kız kardeşe de iki hisse verdi" dedim. "İbn Mes'ûd nasıl paylaştırdı?" diye sorunca: "Terekeyi altı hisse üzerinden paylaştırdı. Kız kardeşe üç, anneye de bir hisse verdi" dedim. "Peki, Ebû Turâb (Hz. Ali) nasıl paylaştırdı?" diye sorunca da: "O da terekeyi altı hisse üzerinden paylaştırdı. Kız kardeşe üç, dedeye bir, anneye de iki hisse verdi" karşılığım verdim. Bunun üzerine dedi ki: "O zaman kadıya emir ver, böylesi bir durumda müminlerin emiri Osmân gibi hüküm versin!" Daha sonra saray teşrifatçısı içeri girdi ve: "Kapıda elçiler" var" dedi. Haccâc: "Onları içeri al" deyince, kafalarında sarık, bellerinde kılıç ve sağ ellerinde mektupları olan elçiler girdiler. Önce Benû Selim kabilesinden olan Seyâbe b. Âsım girdi. Haccâc: "Nerelisin?" diye sorunca: "Şamlıyım" cevabını verdi. Haccâc: "Müminlerin emiri ve ordusu nasıllar?" diye sorunca, Seyâbe durumlarını anlattı. Haccâc: "Gelirken yağmur var mıydı?" diye sorunca: "Evet. Müminlerinin emirinin yanından buraya gelinceye kadar üç defa yağmur oldu" cevabını verdi.

Haccâc: "Nasıl yağdığını, bulutların nasıl olduğunu bana anlat" deyince, Seyâbe şöyle karşılık verdi: "Havran'dayken bir bulut geldi, yağmur hem ince hem sağanak olarak yağdı. Damlalar küçük çocukların lokması kadardı. Sonra su gürültüsü duydum. Bazı vadilerden sel akıyor, bazılarının suyu çekiliyordu. Toprağın bir kısmı suyu emiyor, bir kısmı bırakıyordu. Sonra Suva'da yağmura tutuldum. Yerler yumuşadı ve sert topraklı yerlerden derelerden seller akmaya başladı. Gelirken yağmurdan korunmak için hayvan inlerine girdik. Başka bir bulut gelip yağmur yağınca kaynaklar çoğaldı, kanallar ve vadiler dolup taştı. Yanma gelirken hayvanları sürükleyecek derecede yağmur seli vardı. " Haccâc: "Diğer elçiye izin ver" deyince, Esed oğullarından bir adam girdi: Haccâc: "Geldiğin yerde yağmur var mı?" diye sorunca, adam: "Hayır, kıtlık çoğaldı ve kuraklık baş gösterdi. Öyle ki, insanlar yerden çıkan sulu bitkileri yemeye başladılar. Haccâc, bu yılın kıtlık yılı olacağını anladı ve: "Sen ne kötü habercisin" dedi. Adam: "Ben sana olanları anlattım" karşılığını verdi. Haccâc: "Diğer elçinin girmesine izin ver" deyince, Yemâme halkından olan bir adam girdi. Haccâc: "Geldiğin yerde yağmur var mı?" diye sorunca, adam dedi ki: "Sucular, daha çok yağması için ellerini duaya kaldırmıştı. Bir adamın: "Haydi sizi ateşlerin söndürüldüğü, kadınların yakındığı, davarların ürün vermede yarıştığı yere gelin" dediğini gördüm.

Şa'bî der ki: Haccâc, adamın dediğini anlamayınca: "Yazık sana! Sen Şam halkıyla konuşuyorsun. Onların anlayacağı şekilde konuş" dedi. Adam şöyle karşılık verdi: "Allah valiyi ıslah etsin, olur. İnsanlar bolluk içinde. Meyve, yağ, kaymak ve süt çok bol. İnsanlar ekmek pişirmek için bile ateş yakmıyorlar. Kadınlar yayıklarının başında inler haldeler. Kadınlar hayvanlarını otlağa götürüp sütlerini sağıyorlar ve yorgunluktan kollarını hissetmiyorlar. Davarların ağaç, meyve ve ot bolluğundan karınları doyuyor, ama gözleri doymuyor ve işkembeleri dolu olarak akşamlıyorlar. Testiler sütlerle dolup taşıyor." Haccâc: "Diğer elçiye izin ver" deyince, Mevâliden bir adam girdi. Bu adamın, zamanının en kuvvetli kişisi olduğu söylenirdi. Haccâc: "Geldiğin yerde yağmur var mıydı?" diye sorunca, adam: "Evet ama, bunların anlattığı gibi güzel anlatamam" cevabını verdi. Haccâc: "Anlatabildiğin gibi anlat" deyince, adam dedi ki: "Hilvân'da bir bulut geldi ve yanına girinceye kadar da yağmur devam etti." Haccâc: "Sen yağmur konusunda en kısa konuşansın, ama kılıçla vurmada deneyimli birisin" dedi.

(٥٩٨٥)- [٣٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ سُفْيَانَ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعَادَةَ، قَالَ: كَانَ الشَّعْبِيُّ مِنْ أَوْلَعِ النَّاسِ بِهَذَا الْبَيْتِ: لَيْسَتِ الأَحْلامُ فِي حِينِ الرِّضَا إِنَّمَا الأَحْلامُ فِي وَقْتِ الْغَضَبِ

Muhammed b. Ca'de der ki: Şa'bî, insanlar içinde: ***"Hilm rıza anında değil asıl öfke anında belli olur"*** beytine en çok gönlü takılanlardandı.

(٥٩٨٦)- [٣٢٧/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثنا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْقَزَّازُ، ثنا أَبُو أُمَيَّةَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهُذَلِيِّ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " إِذَا أَنْتَ لَمْ تَعْشَقْ وَلَمْ تَدْرِ مَا الْهَوَى فَأَنْتَ وَعِيرٌ بِالْفَلاةِ سَوَاءُ "

Şa'bî der ki: "Şayet aşık olmamışsan ve hevânın ne olduğunu bilmiyorsan çöldeki eşekten farkın yoktur."

Şa'bî; Ali b. Ebî Tâlib, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl, İbn Abbâs, İbn Ömer, Usâme b. Zeyd, Amr b. el-Âs, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Cerîr b. Abdillah el-Becelî, Câbir b. Semure, Adiy b. Hâtim, Urve b. Mudarris, Câbir b. Abdillah, Nu'mân b. Beşîr, Berâ b. Âzib, Ukbe b. Amr, Zeyd b. Erkam, Ebû Saîd el-Hudrî, Ka'b b. Ucre, Enes b. Mâlik, Muğîre b. Şu'be, İmrân b. Husayn, Abdurrahman b. Semure gibi ashâbdan çok sayıda değerli ve âlim olan kişilere yetişmiştir. Kadınlardan da Âişe, Ümmü Seleme, Meymûne, Ümmü Hâni, Esmâ binti Umeys ve Fâtıma binti Kays gibilerine yetişmiştir.

Şa'bî; Mesrûk, Alkame, Esved, Ebû Seleme b. Abdirrahman, Yahya b. Talha, Ömer b. Ali b. Ebî Tâlib, Sâlim b. Abdillah b. Mes'ûd, Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd ve Ebû Burde b. Ebî Mûsa'dan rivayetlerde bulunmuştur.

Şa'bî'den ise tâbiûndan Ebû İshâk es-Sebîî, Ebû İshâk eş-Şeybânî, Ebû Husayn, Hakem b. Utbe, Atâ b. es-Sâib, Muhammed b. Sûkâ, Husayn, Muğîre, Âsım el-Ahvel, Dâvud b. Ebî Hind, A'meş ve başkaları rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 3184, Takrîb 4535, Takrîb 4536, Takrîb 4537, Takrîb 3264, Takrîb 3269, Takrîb 3322, Takrîb 3430, Takrîb 1288, Takrîb 1289, Takrîb 2204, Takrîb 408, Takrîb 2947, Takrîb 3107, Takrîb 207-b, Takrîb 1047, Takrîb 1713, Takrîb 3170, Takrîb 82, Takrîb 1337, Takrîb 4546, Takrîb 1817, Takrîb 1703, Takrîb 2741, Takrîb 2540, Takrîb 4256, Takrîb 4332, Takrîb 1870, Takrîb 1789, Takrîb 4117

Ebû İshâk es-Sebîî

Allah dostlarından biri de, uzun bir yaşam süren ve ibadet eden, hakkı görüp anlayan, sabrederek yaşayan Ebû İshâk Amr b. Abdillah es-Sebîî'dir.

Denilirdi ki: Tasavvuf, kendini sabra zorlamak, katlanmaya çalışmak, hazırlıklı olmak ve tek başına üstesinden gelmektir.

(٦٠١٨)- [٣٣٨/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ شَرِيكٌ: " وُلِدَ أَبُو إِسْحَاقَ فِي سُلْطَانِ عُثْمَانِ بْنِ عَفَّانَ، أَحْسِبُ شَرِيكًا قَالَ: لِثَلاثِ سِنِينَ بَقِينَ مِنْهُ "

Şerîk der ki: "Ebû İshâk, Hz. Osmân'ın hilafeti döneminde doğdu." (Ravi Esved ekledi) Zannedersem Şerîk: "Hilafetinin bitmesine üç yıl kala" demiştir.

(٦٠١٩)- [٣٣٨/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا جَرِيرَةُ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ أَبَا إِسْحَاقَ ذَكَرْتُ بِهِ الضَّرْبَ الأَوَّلَ "

Muğîre der ki: "Ebû İshâk'ı gördüğümde, ilklerin (sahabenin) gittiği yolu hatırlardım."

(٦٠٢٠)- [٣٣٨/٤] مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا جَرِيرٌ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " مَنْ جَالَسَ أَبَا إِسْحَاقَ فَقَدْ جَالَسَ عَلِيًّا، وَعَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا "

Cerîr der ki: "Ebû İshâk ile oturup kalkan, Hz. Ali ve Abdullah (b. Mes'ûd) ile oturmuş gibi olur" denirdi.

(٦٠٢١)- [٣٣٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلْمٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ حَيَّانَ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: " رَوَى أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ أَرْبَعَةٍ أَوْ ثَلاثَةٍ وَعِشْرِينَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "

Ebû Ahmed ez-Zübeyrî der ki: "Ebû İshâk, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından yirmi dört veya yirmi üç kişiden rivayette bulundu."

(٦٠٢٢)- [٣٣٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْبَرَاءِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا اجْتَمَعَتْ أَنَا وَأَبُو إِسْحَاقَ جِئْنَا بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ طَرِيًّا "

A'meş der ki: "Ebû İshâk ile bir araya geldiğimde, hemen Abdullah (b. Mes'ûd)'dan bahsederdik."

(٦٠٢٣)- [٣٣٨/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " كُنْتُ إِذَا خَلَوْتُ بِأَبِي إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا بِأَحَادِيثِ عَبْدِ اللَّهِ غَضًّا لَيْسَ عَلَيْهِ غُبَارٌ "

A'meş der ki: "Ebû İshâk ile baş başa kaldığımda, hemen Abdullah (b. Mes'ûd)'un naklettiği hadislerden bahsederdik."

(٦٠٢٤)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ الْكُوفِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: " غَزَوْتُ فِي زَمَانِ زِيَادٍ سِتًّا أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ، وَمَاتَ زِيَادٌ قَبْلَ مُعَاوِيَةَ "

Ebû İshâk der ki: "Ziyâd zamanında altı veya yedi defa gazveye katıldım. Ziyâd, Muaviye'den önce öldü."

(٦٠٢٥)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، قَالَ يَحْيَى بْنُ آدَمَ، قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ: " دَفَنَّا إِسْحَاقَ أَيَّامَ الْخَوَارِجِ سَنَةَ سِتٍّ أَوْ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَةٍ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Ebû İshâk'ı, Haricilerin zamanında hicretin yüz yirmi altı veya yüz yirmi yedinci yıllarında defnettik."

(٦٠٢٦)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ مَشْيَخَتُنَا: اجْتَمَعَ الشَّعْبِيُّ، وَأَبُو إِسْحَاقَ، فَقَالَ الشَّعْبِيُّ: أَنْتَ خَيْرٌ مِنِّي يَا أَبَا إِسْحَاقَ، فَقَالَ: " لا وَاللَّهِ، مَا أَنَا بِخَيْرٍ مِنْكَ، بَلْ أَنْتَ خَيْرٌ مِنِّي وَأَسَنُّ "

Şa'bî ile Ebû İshâk es-Sebîî bir araya gelince, Şa'bî: "Ey Ebû İshâk! Sen benden daha hayırlısın!" dedi. Ebû İshâk da: "Hayır! Vallahi sen benden, hem daha hayırlı, hem de yaşça daha büyüksün" karşılığını verdi.

(٦٠٢٧)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالُوا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، يَقُولُ: " مَا أَقْلَبَتْ عَيْنِي غَمْضًا مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

Ebû İshâk: "Kırk yıldır gözlerim (doyasıya) uyumadı" demiştir.

(٦٠٢٨)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، في جماعة، قَالُوا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ سَالِمٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: " ضَعُفَ أَبُو إِسْحَاقَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَتَيْنِ فَمَا كَانَ يَقْدِرُ أَنْ يَقُومَ حَتَّى يُقَامَ، فَكَانَ إِذَا اسْتَتَمَّ قَائِمًا قَرَأَ وَهُوَ قَائِمٌ أَلْفَ آيَةٍ "

Alâ b. Sâlim el-Abdî der ki: Ebû İshâk ölümünden iki yıl önce zayıf düştü ve yardım almadan kalkamaz duruma geldi. Bu durumda bile kendisini ayağa kaldırdıklarında ayakta bin âyet okurdu.

(٦٠٢٩)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ لأَبِي إِسْحَاقَ: مَا بَقِيَ مِنْكَ؟ قَالَ: " أُصَلِّي فَأَقْرَأُ الْبَقَرَةَ فِي رَكْعَةٍ " قَالَ: ذَهَبَ شَرُّكَ، وَبَقِيَ خَيْرُكَ

Süfyân b. Uyeyne der ki: Avn b. Abdillah, Ebû İshâk'a: “Senden geriye ne kaldı?” diye sorunca, Ebû İshâk: “Namaz kılıyorum, ama bir rekâtta Bakara sûresini okuyorum” karşılığını verdi. Bunun üzerine Avn ona: “Kötü tarafların gidip hayırlı tarafların kalmış” dedi.

(٦٠٣٠)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: " ذَهَبَتِ الصَّلاةُ مِنِّي، وَضَعُفْتُ، وَإِنِّي لأُصَلِّي وَأَنَا قَائِمٌ، فَمَا أَقْرَأُ إِلا الْبَقَرَةَ وَآلَ عِمْرَانَ "

Ebû İshâk der ki: “Namaz kılamaz oldum ve gücümü kaybettim. Artık ayakta namaz kılarken sadece Bakara ve Âli-İmrân Sûrelerini okuyabiliyorum.”

(٦٠٣١)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنِي أَبُو الأَحْوَصِ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: " قَدْ كَبِرْتُ وَضَعُفْتُ، وَمَا أَصُومُ إِلا ثَلاثَةً مِنَ الشَّهْرِ، وَالاثْنَيْنِ، وَالْخَمِيسَ، وَشُهُورَ الْحُرُمِ "

Ebû İshâk der ki: “Yaşlandım ve zayıfladım. Ayda sadece üç gün ve pazartesi ile Perşembe günleri bir de haram aylarda oruç tutabiliyorum.”

(٦٠٣٢)- [٣٣٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَيْهِ، يَعْنِي أَبَا إِسْحَاقَ، وَإِذَا هُوَ فِي قُبَّةٍ تُرْكِيَّةٍ وَمَسْجِدٌ عَلَى بَابِهَا وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، قُلْتُ: كَيْفَ أَنْتَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ ؟ قَالَ: " مِثْلُ الَّذِي أَصَابَهُ الْفَالِجُ، مَا تَنْفَعُنِي يَدٌ وَلا رِجْلٌ "

Süfyân der ki: Ebû İshâk'ın yanma girdiğimde, onun Türk işi bir çadırın kapısının yanındaki namazgâhta olduğunu gördüm. Ona: “Nasılsın ey Ebû İshâk?” diye sorunca: “Felç olan kişi gibiyim. Ne elin ne de ayağın bana bir faydası olmuyor” cevabını verdi.

(٦٠٣٣)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا حَامِدٌ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: قَالَ سُفْيَانُ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي إِسْحَاقَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ تُرْكِيَّةٍ

فَقُلْتُ: كَيْفَ أَنْتَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ؟ قَالَ: " أَنَا بِمَنْزِلَةِ الْمَفْلُوجِ، مَا تَنْفَعُنِي يَدٌ وَلا رِجْلٌ "، قَالَ: وَهُوَ ابْنُ مِائَةِ سَنَةٍ يَوْمَئِذٍ

Süfyân der ki: Ebû İshâk'ın yanına girdiğimde, onun Türk işi bir çadırda olduğunu gördüm. Ona: "Nasılsın ey Ebû İshâk?" diye sorunca: "Felç olan kişi gibiyim. Ne elin ne de ayağın bana bir faydası olmuyor" cevabını verdi. O zaman yüz bir yaşındaydı

(٦٠٣٤)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثنا الأَعْمَشُ، قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ عَبْدِ اللَّهِ إِذَا رَأَوْا أَبَا إِسْحَاقَ، قَالُوا: " هَذَا عَمْرٌو الْقَارِئُ، هَذَا عَمْرٌو الَّذِي لا يَلْتَفِتُ "

A'meş der ki: Abdullah'ın talebeleri Ebû İshâk'ı görünce: "Bu Kur'ân hafızı olan Amr'dır. Bu, (dünyaya) dönüp bakmayandır" derlerdi.

(٦٠٣٥)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جُعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: " إِذَا اسْتَيْقَظْتُ بِاللَّيْلِ لَمْ أُقِلْ عَيْنِي "

Ebû İshâk: "Gece uyandığımda artık uyumam" demiştir.

(٦٠٣٦)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ثنا صَاحِبٌ لَنَا يَعْنِي أَبَا إِسْحَاقَ: " أَيَشْتَرِي الرَّجُلُ الطَّيْلَسَانَ وَلَمْ يَحُجَّ؟ "

Ebû İshâk: "Kişi hiç taylasan alır (buna para bulur) da hac yapamaz olur mu!?" demiştir.

(٦٠٣٧)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، يَقُولُ: " كَانُوا يَعُدُّونَ الْغِنَى عَوْنًا عَلَى الدِّينِ "

Ebû İshâk der ki: "Öncekiler kişinin bolluk içinde olmasının dine de yardımcı olacağını düşünürlerdi."

(٦٠٣٨)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: " كَانُوا يَرَوْنَ السَّعَةَ عَوْنًا عَلَى الدِّينِ "، قِيلَ: سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ذَكَرَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ "

Ebû İshâk: "Kişinin maddi durumunun iyi olmasının dinine yardımcı olduğunu söylerlerdi" demiştir. Abdullah b. Ahmed der ki: Babama: "Bunu Süfyân mı nakletti?" diye sorulunca: "Evet" cevabını verdi.

(٦٠٣٩)- [٣٤٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: دَخَلَ الضَّحَّاكُ بْنُ قَيْسٍ الْكُوفَةَ يَوْمَ مَاتَ أَبُو إِسْحَاقَ السَّبِيعِيُّ، فَرَأَى الْجَنَازَةَ وَكَثْرَةَ مَنْ فِيهَا، فَقَالَ: " كَانَ هَذَا فِيكُمْ رَبَّانِيًّا "

Ebû Bekir b. Ayyâş der ki: Ebû İshâk es-Sebîî'nin öldüğü gün Dahhâk b. Kays, Kûfe'ye girdi. Cenazeyi ve kalabalığı görünce: "Bu adam kendini Allah'a adamış birisiydi" dedi.

Ebû İshâk es-Sebîî, yirmi üç sahabeden rivayette bulundu. Hz. Ali'yi de görüp ondan, Saîd b. Zeyd, İbn Ömer, Usâme b. Zeyd ve Abdullah b. ez-Zübeyr'den rivayette bulundu. Rivayetlerinin çoğunu ise, Berâ b. Âzib, Zeyd b. Erkam, Nu'mân b. Beşîr, Hârise b. Vehb, Abdullah b. Yezîd el-Hatmî, Ebû Cuhayfe, Amr b. el-Hâris el-Mustalikî, Süleymân b. Surad ve Habeşî b. Cünâde'den yapmıştır. Bazı sahabi ve tabiîlerden münferid olarak hadis aktarmıştır. Münferid olarak rivayette bulunduğu sahabeler şunlardır: Abede b. Hazen, Kudeyr ed-Dabbî, Matar b. Ukâmis.

(٦٠٤٠)- [٣٤١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بن جبلة، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَبْيَضَ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ "

Ebû İshâk der ki: "Ali b. Ebî Talib'i, saçları ve sakalları ağarmış bir şekilde gördüm."

(٦٠٤١)- [٣٤١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: ثنا جُبَارَةُ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَكَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ "

Ebû İshâk der ki: "Ali b. Ebî Talib'i, güneş zevale erince Cuma namazını kılarken gördüm."

(٦٠٤٢)- [٣٤١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ، وَعَلِيُّ بْنُ إِشْكَابٍ، قَالا: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سِنَانٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: " رَأَيْتُ عِدَّةً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ: أُسَامَةَ، وَزَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ، وَالْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، وَابْنَ عُمَرَ يَتَّزِرُونَ إِلَى أَنْصَافِ سُوقِهِمْ "

Ebû İshâk der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından, Usâme, Zeyd b. Erkam, Berâ b. Âzib ve İbn Ömer'i gördüm. İzarları baldırlarının yarısına kadar ulaşıyordu."

(٦٠٤٣)- [٣٤١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، يَقُولُ: " رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يَتَّزِرُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ "

Ebû İshâk: "İbn Ömer'in, izarının baldırlarının yarısına kadar yetiştiğini gördüm" demiştir.

Takrîb 3155-c, Takrîb 2401, Takrîb 2588, Takrîb 2589, Takrîb 3492, Takrîb 2366, Takrîb 1731, Takrîb 4365, Takrîb 988, Takrîb 987, Takrîb 976

(٦٠٥٥)- [٣٤٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا زُهَيْرٌ، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: " خَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الأَنْصَارِيُّ يَسْتَسْقِي، وَخَرَجَ فِيمَنْ خَرَجَ مَعَهُ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَزَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ، قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: وَأَنَا مَعَهُمْ يَوْمَئِذٍ، فَقَامَ عَلَى رِجْلَيْهِ عَلَى غَيْرِ مِنْبَرٍ فَاسْتَسْقَى وَاسْتَغْفَرَ، ثُمَّ صَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ وَنَحْنُ خَلْفَهُ، فَجَهَرَ بِالْقِرَاءَةِ وَلَمْ يُؤَذِّنْ يَوْمَئِذٍ وَلَمْ يُقِمْ، قَالَ زُهَيْرٌ: قَالَ: وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ أَنَّهُ قَدْ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ

Ebû İshâk der ki: “Abdullah b. Yezîd el-Ensârî yağmur duası için çıkınca, onunla çıkanlar arasında Berâ b. Âzib ve Zeyd b. Erkam da vardı. Ben de onlarlaydım. Abdullah, minber olmadan ayağa kalkıp yağmur duası yapıp istiğfar etti, sonra bize iki rekât namaz kıldırdı ve kıraati açıktan yaptı. O namaz için ne ezan okundu, ne de kamet getirildi.”

Züheyr der ki: “Abdullah b. Zeyd, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğünü söylemiştir.”

Takrîb 1255, Takrîb 3088, Takrîb 3110, Takrîb 2394, Takrîb 3286, Takrîb 1456, Takrîb 2633, Takrîb 311, Takrîb 4158, Takrîb 815, Takrîb 4233, Takrîb 4234, Takrîb 4287, Takrîb 861, Takrîb 2601, Takrîb 151, Takrîb 3084, Takrîb 4350, Takrîb 1548, Takrîb 2959, Takrîb 3275, Takrîb 2475, Takrîb 2475-a

Abdurrahman b. Ebî Leylâ

Allah dostlarından biri de, kendisinden razı olunan fakih, hüküm vermekle imtihan olunan Ebû İsa Abdurrahman b. Ebî Leylâ'dır. O, hüküm vermek ve kadılıkla imtihan edilmiş, pişmanlık ve ağlamakla müptela olmuştur.

Tasavvufun, belaya sabretmek ve kurtuluşu beklemek olduğu söylenir.

(٦٠٨١)- [٣٥٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو دَاوُدَ، وَعَفَّانُ، قَالا: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: " طُفْتُ عَلَى هَذِهِ الأَمْصَارِ، فَلَمْ أَرَ مِصْرًا أَبْكَرَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ، وَلا أَكْثَرَ تَهَجُّدًا بِاللَّيْلِ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ "

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: “Şu ülkeleri dolaştım, Basra halkı kadar Allah'ı zikreden ve gece kalkıp teheccüd kılanı görmedim.”

(٦٠٨٢)- [٣٥١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى يُصَلِّي فَإِذَا دَخَلَ الدَّاخِلُ نَامَ عَلَى فِرَاشِهِ "

A'meş der ki: "Abdurrahman b. Ebî Leylâ devamlı gece namazı kılardı. Namazı esnasında yanına biri girdiği zaman da (görmesin diye) hemen yatağına girerdi."

(٦٠٨٣)- [٣٥١/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْعُصْفُرِيُّ، قَالَ: ثنا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِنْقَرِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى بَيْتٌ يَجْتَمِعُ فِيهِ الْقُرَّاءُ فِيهِ مَصَاحِفُ، فَقَلَّمَا تَفَرَّقُوا إِلا عَنْ طَعَامٍ "

Mücahid der ki: Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın bir evi vardı ve bu evde mushaflar vardı. Kur'ân okuyucuları bu evde toplanıp çok az ayrılırlardı. Sadece yemek için ayrılırlardı.

(٦٠٨٤)- [٣٥١/٤] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ: بَلَغَنَا، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى: " أَنَّهُ لَمَّا وَلِيَ الْقَضَاءَ رَكِبَ أَوَّلَ يَوْمٍ لِلْقَضَاءِ، فَاصْطَفَّ لَهُ النَّاسُ لِيَنْظُرُوا، إِلَيْهِ، قَالَ: فَقَالَ مَجْنُونٌ مِنْ مَجَانِينِ أَهْلِ الْكُوفَةِ: انْظُرُوا إِلَى مَنْ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ سُرُورَ الدُّنْيَا بِخِزْيِ الآخِرَةِ، فَقَالَ ابْنُ أَبِي لَيْلَى: " لَوْ قَدْ سَمِعْتُهَا مِنْ قَبْلِ أَنْ أَلِيَ مَا وَلِيتُ لَهُمْ شَيْئًا "

İbn Ebî Leylâ'ya kadılık görevi verilince, kadılığının ilk gününde insanlar onu seyretmek için yollara dizildiler. Kûfeli meczuplardan biri: "Allah'ın, âhiret zilleti karşılığı kendisine dünya mutluluğunu verdiği kişiye bakın" deyince İbn Ebî Leylâ: "Eğer bu göreve getirilmeden önce bu sözü duysaydım, hiçbir şeylerini üstlenmezdim" dedi.

(٦٠٨٥)- [٣٥١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: " أَدْرَكْتُ عِشْرِينَ وَمِائَةً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ "

Abdurrahman b. Ebî Leylâ: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından yüz yirmi kişiye yetiştim" demiştir.

(٦٠٨٦)- [٣٥١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ مِهْرَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى مَحْلُوقًا عَلَى الْمَصْطَبَةِ، وَهُمْ يَقُولُونَ لَهُ: الْعَنِ الْكَذَّابِينَ، وَكَانَ رَجُلا ضَخْمًا بِهِ رَبْوٌ، فَقَالَ: " اللَّهُمَّ الْعَنِ الْكَذَّابِينَ، آهٍ ثُمَّ يَسْكُتُ، عَلِيٌّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَالْمُخْتَارُ "

A'meş der ki: Abdurrahman b. Ebî Leylâ'yı gördüm. Oturduğu yerin etrafında (askerler) bir halka oluşturmuşlar ve ona: "Yalancılara lanet et!" diyorlardı. Abdurrahman iri cüsseli ve nefes darlığı olan birisiydi. Bu zorlamalar karşısında: "Allahım! Yalancılara lanet et!" dedi ve bir ah çekip az bir sustuktan sonra: "Ali, Abdullah b. ez-Zübeyr ve Muhtar('a)" dedi.

(٦٠٨٧)- [٣٥٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ بَحْرٍ الْقَرَاطِيسِيُّ، ثنا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ مُجَمِّعِ بْنِ يَحْيَى الأَنْصَارِيِّ، قَالَ: دَخَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى عَلَى الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: " إِذَا أَرَدْتُمْ رَجُلا يَشْتِمُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَهَا هُوَ ذَا، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّهُ يَعْنِي مِنْ ذَاكَ آيَاتٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ ثَلاثَةً، قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾، فَكَانَ عُثْمَانُ مِنْهُمْ، ﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: الْمُفْلِحُونَ﴾، فَكَانَ مِنْهُمْ، وَقَالَ ﷻ: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالإِيمَانِ وَلا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾، فَكَانَ مِنْهُمْ، فَقَالَ: صَدَقْتَ "

Mucemmi' b. Yahyâ el-Ensârî bildiriyor: Abdurrahman b. Ebî Leylâ, (Zalim vali) Haccâc'ın yanına girince, Haccâc: "Osmân b. Affân'a söven birini görmek isterseniz işte onlardan biri!" dedi. Abdurrahman da ona şöyle karşılık verdi: "Beni böylesi bir şeyden Allah'ın Kitabı'nda bulunan üç âyet uzak tutmaktadır. Allah şöyle buyurur: **"Allah'ın verdiği bu ganimet malları bilhassa; yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamberine yardım**

eden muhacir fakirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır."[1] Osmân da bunlardan birisidir. Yine şöyle buyurur: "**Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkârlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir."**[2] Osmân bunlardan da biridir. Yine şöyle buyurur: "**Onlardan sonra gelenler: «Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde müminlere karşı kin bırakma; Rabbimiz! Şüphesiz Sen şefkatlisin, merhametlisin» derler."**[3] Osmân da bunlardan biridir." Bunun üzerine Haccâc ona: "Doğru söylüyorsun!" dedi.

(٦٠٨٨)- [٣٥٢/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: ﴿سَلامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾، قَالَ: " لا تَعْمَلُ فِيهَا الشَّيَاطِينُ، وَلا يَجُوزُ فِيهَا السِّحْرُ، وَلا يَحْدُثُ فِيهَا شَيْءٌ، ﴿سَلامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾ "

Abdurrahman b. Ebî Leylâ: **"O gece, şafak atıncaya kadar emniyetli ve selametli bir gecedir"**[4] âyetini açıklarken: "Bu gecede şeytanlar çalışmazlar, o gece sihir yapılamaz, bu gece (nahoş) hiçbir olay meydana gelmez ve sabaha kadar selamet devam eder" dedi.

(٦٠٨٩)- [٣٥٢/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا عَثَّامُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي لَيْلَى، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ، قَالَ: مَا عَلَى أَحَدُكُمْ إِذَا مَلَّى، أَنْ يَقُولَ: اكْتُبْ رَحِمَكَ اللَّهُ، فَيُمْلِي خَيْرًا "

---

[1] Haşr Sur. 8

[2] Haşr Sur. 9

[3] Haşr Sur. 10

[4] Kadir Sur. 5

Abdurrahman b. Ebî Leylâ: **“Herkes (mahşer yerine) kendisini bir sevk eden bir de şahitle beraber gelecektir”**[1] âyetini açıklarken der ki: “Biriniz bir şey yazdıracağı zaman «Allah sana merhamet etsin! Yaz» desin ve hayırdan başka bir şey yazdırmasın.”

(٦٠٩٠)- [٣٥٢/٤] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: " كَانَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَعْمَلُ بِمِسْحَاةٍ لَهُ، فَأَصَابَ أَبَاهُ فَشَجَّهُ، فَقَالَ: لا تَصْحَبْنِي مَنْ فَعَلَ بِأَبِي مَا فَعَلَ، فَقَطَعَ يَدَهُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ، ثُمَّ إِنَّ ابْنَةَ الْمَلِكِ أَرَادَتْ أَنْ تُصَلِّيَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَقَالَ: مَنْ يَبْعَثُ بِهَا؟ قَالُوا: فُلانٌ، قَالَ: فَبَعَثَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اعْفِنِي، فَقَالَ: لا، قَالَ: فَأَجِّلْنِي إِذًا أَيَّامًا، قَالَ: فَذَهَبَ فَقَطَعَ مَذَاكِيرَهُ، فَلَمَّا بَرِئَ وَضَعَ مَذَاكِيرَهُ فِي حُقٍّ، ثُمَّ جَاءَ بِهِ وَخَاتَمُهُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: هَذِهِ وَدِيعَتِي عِنْدَكَ فَاحْفَظْهَا، قَالَ: وَنَزَّلَهُ الْمَلِكُ مَنْزِلا مَنْزِلا، انْزِلْ يَوْمَ كَذَا كَذَا، وَيَوْمَ كَذَا كَذَا وَكَذَا، وَيَوْمَ كَذَا كَذَا وَكَذَا، فَإِذَا أَتَيْتَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَأَقِمْ فِيهِ كَذَا وَكَذَا فَإِذَا أَقْبَلْتَ، فَانْزِلْ يَوْمَ كَذَا كَذَا وَكَذَا، وَيَوْمَ كَذَا كَذَا وَكَذَا، فَوَقَّتَ لَهُ وَقْتًا مَعْلُومًا، فَلَمَّا سَارَتِ ابْنَةُ الْمَلِكِ لا تَرْتَفِعُ بِهِ تَنْزِلُ حَيْثُ شَاءَتْ، وَتَرْتَحِلُ مَتَى شَاءَتْ، وَجَعَلَ إِنَّمَا هُوَ يَحْرُسُهَا وَيَنَامُ عِنْدَهَا، فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيْهِ، قَالُوا لَهُ: إِنَّمَا كَانَ يَنَامُ عِنْدَهَا، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: خَالَفْتَ أَمْرِي، وَأَرَادَ قَتْلَهُ، فَقَالَ: ارْدُدْ عَلَيَّ وَدِيعَتِي، فَلَمَّا رَدَّهَا فَتَحَ الْحُقَّ وَكَشَفَ عَنْ مِثْلِ الرَّاحَةِ، فَفَشَى ذَلِكَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، قَالَ: فَمَاتَ قَاضٍ لَهُمْ، فَقَالُوا: مَنْ نَجْعَلُ مَكَانَهُ؟ قَالُوا: فُلانٌ، قَالَ: فَأَبَى فَلَمْ يَزَالُوا بِهِ، حَتَّى قَالَ: دَعُونِي حَتَّى أَنْظُرَ فِي أَمْرِي، قَالَ: فَكَحَّلَ عَيْنَيْهِ بِشَيْءٍ حَتَّى ذَهَبَ بَصَرُهُ، قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ عَلَى الْقَضَاءِ، قَالَ: فَقَامَ لَيْلَةً، فَدَعَا اللَّهَ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا الَّذِي صَنَعْتُ لَكَ رِضًى، فَارْدُدْ عَلَيَّ خَلْقِي أَحْسَنَ مَا كَانَ، قَالَ: فَأَصْبَحَ وَقَدْ رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ بَصَرَهُ وَمُقْلَتَيْهِ أَحْسَنَ مَا كَانَتَا وَيَدَهُ وَمَذَاكِيرَهُ "

Abdurrahman b. Ebî Leylâ anlatıyor: İsrâil oğullarından bir adam çapasıyla çalışırken çapa babasına değdi ve başını yardı. Bunun üzerine eline: “Babama bunu yapabilen bende kalamaz!” dedi ve kendi elini kesti. Bu olay

---

[1] Kâf Sur. 21

İsrâil oğulları arasında yayıldı. Bir ara zamanın kralının kızı Beytu'l-Makdis'te (Kudüs'te) namaz kılmak (ibadet etmek) istedi. Kral: "Kızıma kim refakatçi olabilir?" diye sorunca, elini kesen adam için: "Filan kişi olur" dediler. Kral adamı yanına çağırdı, ancak adam: "Beni böylesi bir görevden muaf tut!" dedi. Kral: "Olmaz!" karşılığını verince, adam: "O zaman bana birkaç gün mühlet ver" dedi. Ardından adam gidip hayalarını kesti. İyileştikten sonra hayalarını bir kutunun içine koydu, mühürledi ve kralın yanına geldi. Krala: "Ben dönene kadar bu sende emanet olarak kalsın, ama iyi muhafaza et" dedi. Yola çıkmadan önce kral adama: "Şu şu günlerde de şu şu yerlerde mola verin. Beytü'l-Makdis'e vardığınız zaman orada şu kadar gün kalın. Dönerken şu şu günlerde şu şu yerlerde mola verin" diyerek çıkışından dönüşüne kadar yapması gerekenleri bir bir söyledi ve ona belli bir zaman tayin etti. Ancak yola çıktıklarında kralın kızı adamı dinlemiyordu ve dilediği yerde konaklayıp dilediği zamanda yola çıkıyordu. Adam da kızın yanında yatıp onu korumaya çalışıyordu. Geri döndüğü zaman krala: "Bu adam kızının yanında yatıyordu" diye şikâyet ettiler. Kral da adama: "Emrime karşı geldin!" dedi ve onu öldürmek istedi. Adam, krala: "Emanetimi bana geri ver" deyince, kral kutuyu adama verdi. Adam kutuyu açıp içindekileri gösterdi ve neden rahat bir şekilde kızın yanında yattığı ortaya çıkmış oldu. Bu olay da İsrail oğulları arasında yayıldı.

Bir ara İsrail oğullarının bir kadısı öldü. "Yerine kimi getirelim?" diye düşünürlerken, bazıları aynı adam için: "Filan kişiyi getirelim" dediler. Ancak adam böylesi bir görevi kabul etmek istemedi. Çok ısrar ettiklerinde de adam: "Bana az bir zaman verin de durumu değerlendireyim" dedi. Adam gidip gözlerine bir şeyler sürüp gözlerini kör etti. Sonra kör haliyle gidip kadılık makamına oturdu. Bir gece kalkıp Allah'a şöyle dua etti: "Allahım! Şu ana kadar yaptıklarımdan razı olduysan beni eski halime daha güzel bir şekilde geri döndür!" Sabah olduğunda adam eskisinden daha güzel bir şekilde uyandı. Gözleri, eli ve hayaları eskisinden daha güzel bir şekilde geri gelmişlerdi.

Abdurrahman b. Ebî Leylâ, Hz. Ebû Bekr'in hilafeti döneminde doğmuştur. Hz. Ömer'den müsned olarak rivayette bulunmuştur. Hz.

Osmân, Hz. Ali, Sa'd b. Ebî Vakkas, Bilâl, Huzeyfe, Ebû Zer, İbn Abbâs, İbn Ömer, Ubey b. Ka'b, Ka'b b. Ucre, Berâ b. Âzib, Ebu'd-Derdâ, Ebû Eyyûb, babası Ebû Leylâ, Zeyd b. Erkam, Sevbân, Semure b. Cundub, Ebû Cuhayfe'den hadis işitmiştir. Mücahid, Hakem ve bir topluluk ta kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

Takrîb 939, Takrîb 417, Takrîb 360, Takrîb 4253, Takrîb 4254, Takrîb 290, Takrîb 3251, Takrîb 4159, Takrîb 3642

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl

Allah dostlarından biri de, zamanı ganimet bilen, ibadetlerini gizli yapan, Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl Ebu'l-Muğîre'dir.

(٦١٠٠)- [٣٥٨/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، قَالَ: كُنَّا نُجَالِسُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي الْهُذَيْلِ فَإِنْ جَاءَ إِنْسَانٌ وَأَلْقَى حَدِيثًا مِنْ حَدِيثِ النَّاسِ، قَالَ: " يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَيْسَ لِهَذَا جَلَسْنَا "

Ebû Ferve der ki: Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl ile beraber otururduk. Biri gelip insanların sözlerinden birini aktarırsa, Abdullah: "Ey Allah'ın kulu! Biz bunun için oturmadık" derdi.

(٦١٠١)- [٣٥٨/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: شَكَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْهُذَيْلِ يَوْمًا ذُنُوبَهُ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا الْمُغِيرَةِ، أَوَ لَسْتَ التَّقِيَّ النَّقِيَّ؟ فَقَالَ: " اللَّهُمَّ إِنَّ عَبْدَكَ هَذَا أَرَادَ أَنْ يَتَقَرَّبَ إِلَيَّ، وَإِنِّي أُشْهِدُكَ عَلَى مَقْتِهِ "

Ebû Sinân bildiriyor: Bir gün Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl günahlarından şikâyet edince bir adam: "Ey Ebu'l-Muğîre! Sen takva sahibi ve günahlardan uzak duran biri değil misin?" dedi. Abdullah: "Allahım! Bu kulun bana yakınlaşmak istedi. Seni, bu adamı sevmediğime şahit tutuyorum" dedi.

(٦١٠٢)- [٣٥٨/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حِرَاشٍ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " لَقَدْ شَغَلَتِ النَّارُ مَنْ يَعْقِلُ عَنْ ذِكْرِ الْجَنَّةِ "

İbn Ebi'l-Huzeyl der ki: "Cehennem, akıl sahibini Cenneti hatırlamaktan alıkoydu."

(٦١٠٣)- [٣٥٨/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خرَاشٍ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ النَّخعِيَّ إِلا وَكَأَنَّهُ غَضْبَانُ، وَمَا يُخَيَّلُ إِلَيَّ أَنِّي رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيَّ رَافِعًا رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ قَطُّ، وَلا رَأَيْتُ ابْنَ أَبِي الْهُذَيْلِ إِلا وَكَأَنَّهُ مَذْعُورٌ "

Avvâm b. Havşeb der ki: "İbrâhîm en-Nehaî'yi ne zaman görsem sanki sinirli gibiydi. İbrâhîm et-Teymî'nin başını semaya kaldırdığını hiç görmedim. İbn Ebi'l-Huzeyl'i de ne zaman görsem sanki korkmuş gibiydi."

(٦١٠٤)- [٣٥٨/٤] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا هُشَيْمٌ، ثنا الْعَوَّامُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " إِنِّي لأَتَكَلَّمُ حَتَّى أَخْشَى اللَّهَ، وَأَسْكُتُ حَتَّى أَخْشَى اللَّهَ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: "O kadar konuşurum ki, (çok konuşmuş olmaktan dolayı) Allah'tan korkarım. Yine o kadar susarım ki (uzun süre susmuş olmaktan dolayı) Allah'tan korkarım."

(٦١٠٥)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " أَدْرَكْنَا أَقْوَامًا وَإِنَّ أَحَدَهُمْ يَسْتَحِي مِنَ اللَّهِ تَعَالَى فِي سَوَادِ اللَّيْلِ "، قَالَ سُفْيَانُ: يَعْنِي التَّكَشُّفَ

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: "Öyle topluluklar gördük ki Allah'tan hayâlarından dolayı gece karanlığında bile çıplak kalmamaya özen gösterirlerdi."

(٦١٠٦)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي هُذَيْلٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيُحِبُّ أَنْ يُذْكَرَ فِي السُّوقِ، وَيُحِبُّ أَنْ يُذْكَرَ عَلَى كُلِّ حَالٍ إِلا الْخَلاءَ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: "Allah çarşıda zikredilmeyi sever. Hatta helâ dışında kişinin her halinde kendisini zikretmesinden hoşlanır."

(٦١٠٧)- [٣٥٩/٤] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، ثنا هُشَيْمٌ، ثنا الْعَوَّامُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " إِنَّ بَعْضَ الأَشْيَاخِ حَضَرَتْهُ الصَّلاةُ فَقِيلَ لَهُ: تَقَدَّمَ، فَأَبَى فَقِيلَ لَهُ: مَا مَنَعَكَ؟ قَالَ: خِفْتُ أَنْ يَمُرَّ الْمَارُّ فَيَقُولُ إِنَّمَا قَدَّمُوا هَذَا لأَنَّهُ خَيْرُهُمْ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl bildiriyor: "Namaz vakti gelince hocalarımızdan birine: "Öne geç ve namazı kıldır" dediler; ancak kabul etmedi. Kendisine: "Neden öne geçip namazı kıldırmıyorsun?" diye sorduklarında ise şöyle karşılık verdi: "Buradan birilerinin geçip de: «Aralarında en hayırlı kişi olduğu için onu öne geçirdiler» demesinden korktum."

(٦١٠٨)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ: " إِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيَبُولُ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الْمَاءِ، ثُمَّ يَتَيَمَّمَ مَخَافَةَ أَنْ تَقُومَ عَلَيْهِ السَّاعَةُ "

İbn Ebi'l-Huzeyl der ki: "Öncekilerden biri, suya varmadan önce küçük abdestini bozduğu zaman kıyamet kopar da abdestsiz yakalanır korkusuyla hemen teyemmüm alırdı."

(٦١٠٩)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " لَقِيَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّاءَ عَلَيْهِمَا السَّلامُ، فَقَالَ: أَوْصِنِي، قَالَ: لا تَغْضَبْ، قَالَ: لا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: لا تَقْتَنِ مَالا، قَالَ: أَمَّا هَذَا لَعَلَّهُ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: Hz. İsa, Yahya b. Zekeriya ile karşılaşınca: "Bana tavsiyede bulun?" dedi. Yahya: "Sinirlenme!" deyince, Hz. İsa: "Buna gücüm yetmez" karşılığını verdi. Bunun üzerine Hz. Yahya: "Mal biriktirme!" dedi. Hz. İsa: "Belki bunu yapabilirim" dedi.

(٦١١٠)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " أَمَرَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ الْحَوَارِيِّينَ بِرَجْمِ رَجُلٍ، ثُمَّ قَالَ: لا يَرْجُمُهُ رَجُلٌ بِهِ مِثْلُ الَّذِي بِهِ، قَالَ: فَرَفَضُوا الْحِجَارَةَ إِلا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّاءَ، فَقَالَ: مَا بِكَ؟ قَالَ: مَا بِي؟ فَقَالَ لَهُ عِيسَى: أَوْصِنِي، قَالَ: اجْتَنِبِ الْغَضَبَ، قَالَ: لا أَسْتَطِيعُ، إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، قَالَ: لا تَقْتَنِ مَالا، قَالَ: أَمَّا هَذَا عَسَى "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: Hz. İsa havarilere, bir adamı recmetmelerini emrettikten sonra: "Bu adamın işlediği kendisinde olanlar recmetmesin" dedi. Bunun üzerine Yahya b. Zekeriya dışındaki herkes ellerindeki taşları bıraktılar. Hz. İsa, Hz. Yahya'ya: "Sen bu adamla aynı durumda değil misin?" deyince, Yahya: "Değilim" karşılığını verdi. Hz. İsa: "Bana tavsiyede bulun?" deyince, Yahya: "Sinirlenme!" dedi. Hz. İsa: "Buna gücüm yetmez. Ben bir beşerim" karşılığını verince Hz. Yahya: "Mal biriktirme!" dedi. Hz. İsa: "Belki bunu yapabilirim" karşılığını verdi.

(٦١١١)- [٣٥٩/٤] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهُذَيْلِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ﴾، قَالَ: لَفَحَتْهُمْ لَفْحَةً فَمَا أَبْقَتْ لَحْمًا عَلَى الْعَظْمِ إِلا أَلْقَتْهُ عَلَى أَعْقَابِهِمْ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl, **"Ateş onların yüzlerini yalar"**[1] âyetini açıklarken: "Ateş onların yüzünü bir yalar ki, kemiklerdeki bütün etleri yere döker" dedi.

---

[1] Müminûn Sur. 104

(٦١١٢)- [٤/٣٦٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، ثنا ضِرَارُ بْنُ صُرَدٍ، ثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، عَنْ عُمَرَ: " ﴿فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ﴾، قَالَ: مُسْتَتِرَةٌ بِدِرْعِهَا أَوْ بِكُمِّ قَمِيصِهَا "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl bildiriyor: Hz. Ömer, **"Sonra onlardan birisi utana utana yürüyerek ona geldi"**[1] âyetini açıklarken: "Gömleğiyle veya gömleğinin yeniyle kendini örtmüştü" dedi.

(٦١١٣)- [٤/٣٦٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْفَضْلِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، ثنا الأَجْلَحُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: يَا رَبِّ، خَلَقْتَ خَلْقًا وَهُمْ عِبَادُكَ، ثُمَّ تَحْرِقُهُمْ بِالنَّارِ؟ قَالَ: يَا مُوسَى، اذْهَبْ فَازْرَعْ زَرْعًا، قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ، قَالَ: فَاحْصُدْهُ، قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ، قَالَ: فَاجْعَلْهُ فِي كُدُوسِهِ، قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ، قَالَ: فَمَا تَدَعُ مِنْهُ شَيْئًا إِلا رَفَعْتَهُ، قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ، قَالَ: فَلَعَلَّكَ قَدْ تَرَكْتُ مِنْهُ شَيْئًا، قَالَ: لا، إِلا مَا لا بَالَ لَهُ، قَالَ: فَمَثَلُ أُولَئِكَ أُدْخِلُ مِنْ عِبَادِي النَّارَ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: Hz. Mûsa: "Ey Rabbim! Mahlukatın olan kullarını yarattın, sonra onları cehennemde mi yakacaksın?" deyince, Allah: "Ey Mûsa! Git ekin ek" buyurdu. Hz. Mûsa: "Ektim" deyince, Allah: "Şimdi onu biç" buyurdu. Hz. Mûsa ekini biçince: "Biçtim" dedi. Allah: "Onu harmana koy" deyince, Hz. Mûsa: "Koydum" karşılığını verdi. Allah: "Hepsini harmana koy" deyince, Hz. Mûsa: "Koydum" karşılığını verdi. Allah: "Sakın bir kısmını koymamış olmayasın" buyurunca, Hz. Mûsa: "Hayır, sadece değersiz olanları bıraktım" dedi. bunun üzerine Allah: "Cehenneme koyacağı kullarım da o ekinin o değersiz kısmı gibidir" buyurdu.

(٦١١٤)- [٤/٣٦٠] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ الْحَجَبِيِّ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثنا أَبُو التَّيَّاحِ،

---

[1] Kasas Sur. 25

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " لَمَّا سُلِّطَ بُخْتَنَصَّرُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ جِيءَ بِسَبْيٍ، فَجَلَسُوا حِلَقًا حِلَقًا، فَمَرَّ بِهِمْ نَبِيٌّ لَهُمْ، فَلَمَّا رَأَوْهُ بَكَوْا وَضَجُّوا إِلَيْهِ وَصَاحُوا، قَالَ: فَسَمِعَ ذَلِكَ، فَسَأَلَ: مَا لَهُمْ؟ قَالُوا: مَرَّ بِهِمْ نَبِيٌّ، لَهُمْ قَالَ: ائْتُونِي بِهِ، قَالَ: مَا الَّذِي سَلَّطَنِي عَلَى قَوْمِكَ؟ قَالَ: عِظَمُ خَطِيئَتِكَ، وَظُلْمُ قَوْمِي أَنْفُسَهُمْ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: Buhtunassar, İsrail oğullarına musallat edilince, kendisine esirler getirildi ve bu esirler halka halka oturdular. Onların peygamberleri yanlarından geçerken, ağlayıp feryad etmeye başladılar. Buhtunassar ağlama sesini duyup: "Bunlara ne oluyor?" diye sorunca: "Peygamberleri onların yanından geçti" cevabını verdiler. Buhtunassar: "Onu bana getirin" dedi ve gelince de: "Beni kavmine musallat eden nedir?" diye sordu. Peygamber: "Günahının büyüklüğü ve kavmimin kendi nefislerine zulmetmeleri" cevabını verdi.

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl, Hz. Ebû Bekr'den mürsel olarak rivayette bulunmuştur. Aynı zamanda Hz. Ali'den rivayette bulunmuş; Ammâr b. Yâsir, Habbâb b. el-Eret, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Abdullah b. Abbâs, Ebû Hureyre, Cerîr b. Abdillah el-Becelî, Abdurrahman b. Ebzâ ve başkalarından hadis dinlemiştir.

Takrîb 4480

(٦١١٦)- [٣٦١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الأَجْلَحِ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَمِيصًا رَازِيًّا، إِذَا أَرْخَى كُمَّهُ بَلَغَ أَطْرَافَ الأَصَابِعِ، وَإِذَا تَرَكَهُ سَارَ إِلَى الرُّسْغِ "

Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl der ki: "Hz. Ali'nin üzerinde eski (uzun) bir gömlek gördüm. Onun kolunu indirdiğinde parmak uçlarına kadar yetişiyordu. Gömleği sarkıtınca ise ayak bileğine kadar ulaşıyordu."

Takrîb 3574, Takrîb 3575, Takrîb 3576, Takrîb 3576, Takrîb 342, Takrîb 320, Takrîb 321, Takrîb 1787, Takrîb 2165, Takrîb 4366, Takrîb 2742

Ebû Sâlih Mâhân el-Hanefî

Allah dostlarından biri de hamd ve zikir düşkünü olan, zikri, zulmete ve inkâra üstün kılmak için çalışan Ebû Sâlih el-Hanefî Mâhân'dır. İsminin Abdurrahman b. Kays ve Tulayk'in kardeşi olduğu söylenir.

(٦١٢٧)- [٣٦٤/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَاهَانَ الْحَنَفِيِّ، قَالَ: " أَمَا يَسْتَحِي أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ دَابَّتُهُ الَّتِي يَرْكَبُ، وَثَوْبُهُ الَّذِي يَلْبَسُ، أَكْثَرُ ذِكْرًا لِلَّهِ مِنْهُ؟ " وَكَانَ لا يَفْتُرُ مِنَ التَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ

Mâhân el-Hanefî şöyle demiştir: "İçinizden, bindiği bineği ile giydiği giysisini Allah'tan daha fazla ananlar hiç utanmaz mı?" Ravi der ki: "Mâhân tekbîr, tesbîh ve tehlîl'i dilinden hiç düşürmezdi."

(٦١٢٨)- [٣٦٤/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي وَأَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ مُؤَذِّنُ بَنِي حَنِيفَةَ، قَالَ: " أَمَرَ الْحَجَّاجُ بِمَاهَانَ أَنْ يُصْلَبَ عَلَى بَابِهِ، قَالَ: وَرَأَيْتُهُ حِينَ رُفِعَ عَلَى خَشَبَةٍ يُسَبِّحُ وَيُهَلِّلُ وَيُكَبِّرُ يَعْقِدُ بِيَدِهِ حَتَّى بَلَغَ تِسْعًا وَعِشْرِينَ، قَالَ: وَطَعَنَهُ الرَّجُلُ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدَ شَهْرٍ مَعْقُودًا بِيَدِهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ، قَالَ: وَكُنَّا نَرَى عِنْدَهُ الضَّوْءَ بِاللَّيْلِ شِبْهَ السِّرَاجِ "

Benî Hanife'nin müezzini İbrâhîm der ki: "Haccâc, Mâhân'ın, kapısında çarmıha gerilmesini emredince Mâhân'ı gördüm. Tekbir getiriyor, tesbih çekiyor ve bunları parmaklarıyla sayıyordu. Yirmi dokuza ulaşınca bir adam ona vurup öldürdü. Bir ay sonra onu gördüğümde hâlâ eli yirmi dokuzun üzerindeydi ve aynı hal üzere kalmıştı. Geceleri de yanında kandile benzer ışık görürdük."

(٦١٢٩)- [٣٦٤/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ رَجُلٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَبَا صَالِحٍ مَاهَانَ الْحَنَفِيَّ حِينَ

صَلَبَهُ الْحَجَّاجُ عَلَى الْخَشَبَةِ، فَجَعَلَ يُسَبِّحُ وَيَعْقِدُ، قَالَ: فَبَلَغَ التَّسْبِيحَ فِي يَدِهِ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ يَعْقِدُهَا، قَالَ: فَجَاءَ فَطَعَنَهُ فَقَتَلَهُ، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْعِقْدَ فِي يَدِهِ بَعْدَ كَذَا، وَأَشَارَ بِيَدِهِ "

Muhammed b. Fudayl, bir adamın şöyle dediğini bildirir: "Ebû Sâlih Mâhân'ı, Haccâc kendisini bir direğe astırırken gördüm. Tesbih çekip bu tesbihleri parmaklarıyla sayıyordu. Tesbih sayısı otuz üçe yetişince bir adam gelip onu öldürdü. Daha sonra parmaklarını tesbih çekerkenki halinde gördüm." Adam bunu derken Mâhân'ın parmaklarının nasıl olduğunu gösterdi.

(٦١٣٠)- [٣٦٤/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الضَّبِّيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ يَعْنِي الشَّيْبَانِيَّ، قَالَ: دَنَوْتُ مِنْ مَاهَانَ أَبِي صَالِحٍ لَمَّا أَرَادَ ابْنُ أَبِي مُسْلِمٍ أَنْ يَقْطَعَهُ وَيَصْلُبَهُ، فقال: " تَنَحَّ يَا ابْنَ أَخِي، لا تُسْأَلْ عَنْ هَذَا الْمَقَامِ "

Ebû İshâk eş-Şeybânî der ki: İbn Ebî Müslim, onu öldürüp çarmıha germek istediği zaman Mâhân'a yaklaştım. Mâhân bana: "Kenara çekil yeğenim. Sen bu durumdan sorumlu değilsin" dedi.

(٦١٣١)- [٣٦٤/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: قَالَ عَمَّارٌ الدُّهْنِيُّ: جِئْتُ فَإِذَا مَاهَانُ الْحَنَفِيُّ قَدْ رُفِعَتْ خَشَبَتُهُ وَقَدِ اجْتَمَعَ النَّاسُ، فَقَالَ: " يَا عَمَّارُ، وَأَنْتَ فِيهِمْ؟ " فَذَهَبْتُ وَتَرَكْتُهُ

Ammar ed-Dühnî der ki: Geldiğimde, Mâhân'ın çarmıha gerileceği direk dikilmiş ve insanlar toplanmıştı. Bana: "Ey Ammâr! Sen de bunların arasında mısın?" deyince, oradan ayrıldım.

(٦١٣٢)- [٣٦٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْحَنَفِيِّ، قَالَ: " مَا أُبَالِي مَا قَالَتِ ابْنَتِي، أَأُعَافَى فَأَشْكُرُ، أَوْ أُبْتَلَى فَأَصْبِرُ "

Ebû Sâlih el-Hanefî der ki: “Kızımın ne dediğini önemsemem. Acaba afiyet bulup şükür mü edeceğim, yoksa müptela olup sabır mı edeceğim.”

(٦١٣٣)- [٤/٣٦٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ كَثِيرٍ أَبِي طَلْحَةَ، سَمِعَهُ مِنْ مَاهَانَ، قَالَ: " الْحَقُّ ثَقِيلٌ، وَابْنُ آدَمَ ضَعِيفٌ، وَالذِّكْرُ سَاعَةً بَعْدَ سَاعَةً "

Ebû Sâlih el-Hanefî der ki: “Hak ağırdır ve Âdemoğlu zayıftır. Zikir de süreklidir.”

(٦١٣٤)- [٤/٣٦٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سَيْفُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ ضِرَارٍ، عَنْ مَاهَانَ، قَالَ: " إِذَا دَخَلْتَ بَيْتًا لَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ، فَقُلِ: السَّلامُ عَلَيْنَا مِنْ رَبِّنَا "

Mâhân (Ebû Sâlih el-Hanefî) der ki: İçinde kimselerin bulunmadığı bir eve girdiğin zaman: “Rabbimizden bize selam olsun!” de.

(٦١٣٥)- [٤/٣٦٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ دِينَارٍ التَّمَّارُ، قَالَ: سَأَلْتُ مَاهَانَ الْحَنَفِيَّ: مَا كَانَتْ أَعْمَالُ الْقَوْمِ ؟ قَالَ: " كَانَتْ أَعْمَالُهُمْ قَلِيلَةً، وَكَانَتْ قُلُوبُهُمْ سَلِيمَةً "

Süfyân b. Dînâr der ki: Mâhân el-Hanefî'ye: “Onlar (Sahabe ve tâbiûnun ileri gelenleri) ne amel yaparlardı?” diye sorduğumda, “Onlar az amel yaparlardı, ama kalpleri sağlamdı” karşılığını verdi.

Ebû Sâlih el-Hanefî, Ali b. Ebî Talib, Abdullah b. Mes'ûd ve Huzeyfe'den rivayette bulunmuştur.

Takrîb 2143, Takrîb 2146, Takrîb 4491, Takrîb 4492, Takrîb 2370, Takrîb 2368

Rib'î b. Hirâş

Allah dostlarından biri de, gösterişli elbiseleri, yastık ve yatağı terk eden âbid Rib'î b. Hirâş'tır.

Takrîb 4547-4549

(٦١٤٤)- [٣٦٨/٤] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِيمَا يُقْرَأُ عَلَيْهِ وَأَذِنَ لِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ذَكَرْتُ رِبْعِيًّا، وَتَدْرُونَ مَنْ رِبْعِيٌّ، كَانَ رِبْعِيٌّ مِنْ أَشْجَعَ، زَعَمَ قَوْمُهُ أَنَّهُ لَمْ يَكْذِبْ قَطُّ، فَسَعَى بِهِ سَاعٍ إِلَى الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ، فَقَالُوا: هَهُنَا رَجُلٌ مِنْ أَشْجَعَ زَعَمَ قَوْمُهُ أَنَّهُ لَمْ يَكْذِبْ قَطُّ، وَأَنَّهُ سَيَكْذِبُ لَكَ الْيَوْمَ، فَإِنَّكَ ضَرَبْتَ عَلَى ابْنَيْهِ الْبَعْثَ فَعَصَيَا وَهُمَا فِي الْبَيْتِ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ فَإِذَا شَيْخٌ مُنْحَنٍ، فَقَالَ لَهُ: مَا فَعَلَ ابْنَاكَ؟ قَالَ: " هُمَا هَذَانِ فِي الْبَيْتِ "، قَالَ: فَحَمَلَهُ، وَكَسَاهُ، وَأَوْصَى بِهِ خَيْرًا،

Süfyân bir sohbeti sırasında şöyle demiştir: Demin sizlere Rib'î b. Hirâş'ı andım. Rib'î'nin kim olduğunu biliyor musunuz? Rib'î, Eşca' kabilesinden bir adamdı ve kabilesi onun asla yalan söylemeyeceğini söylüyorlardı. Ancak birkaç kişi Haccâc'a gidip: "Burada Eşca' kabilesinden biri bulunuyor ve kabilesi onun asla yalan söylemeyeceğini iddia ediyorlar. Oysa bugün sana yalan söyleyecek. Zira iki oğluna savaşa katılma emri gelmesine rağmen bu emre karşı geldiler. Bu iki oğlu da şu an evinde bulunuyor" diye şikâyette bulundular. Bunun üzerine Haccâc, Rib'î'yi yanına getirtti. Gelince de yaşlılıktan beli bükülmüş olduğunu gördü. Kendisine: "Oğulların nerede?" diye sorulduğunda, Rib'î: "İkisi de evde!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Haccâc ona üst baş verdi, kendisine iyi davranılmasını da tavsiye ederek geri evine gönderdi.

Rib'î b. Hirâş, Ömer b. el-Hattâb, Hz. Ali, Huzeyfe, Ukbe b. Âmir, Ebû Zer, Ebû Bekre ve Tarık b. Abdillah'tan hadis rivayet etmiştir.

Takrîb 291, Takrîb 1449, Takrîb 2672-a, Takrîb 304, Takrîb 2797, Takrîb 2799, Takrîb 2799-a

Mûsa b. Talha et-Teymî

Allah dostlarından biri de, fesahat sahibi muttaki bir âlim olan Mûsa b. Talha b. Ubeydillah et-Teymî'dir. O, kâmil bir fakih ve ilmiyle amel eden takva sahibi biriydi.

(٦١٥٢)- [٣٧١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الأَسَدِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: قُلْتُ لَهُ " أَيُّ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ كَانَ أَكْبَرَ؟ قَالَ: عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ "

Osmân b. Talha der ki: Mûsa b. Talha'ya: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından (yaşça) hangisi daha en büyüktü?" diye sorunca: "Osmân b. Maz'ûn" cevabını verdi.

(٦١٥٣)- [٣٧١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا مِنْجَابٌ، ثنا أَبُو عُثْمَانَ مَوْلَى آلِ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ فُصَحَاءَ النَّاسِ أَرْبَعَةٌ: مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ، وَقَبِيصَةُ بْنُ جَابِرٍ، وَيَحْيَى بْنُ يَعْمَرَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ هُرَيْمٍ السَّلُولِيُّ "

Abdulmelik b. Umeyr der ki: "İnsanların en fasihi dört kişiydi. Bunlar da Mûsa b. Talha, Kabîsa b. Câbir, Yahya b. Ya'mer ve Abdullah b. Hureym es-Selûlî'dir."

(٦١٥٤)- [٣٧١/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا مِنْجَابٌ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُوسَى، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، قَالَ: " فُصَحَاءُ النَّاسِ ثَلاثَةٌ: مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ، وَقَبِيصَةُ بْنُ جَابِرٍ، وَيَحْيَى بْنُ يَعْمَرَ "

Âsım b. Ebi'n-Necûd der ki: "İnsanların en fasihi şu üç kişidir: Mûsâ b. Talha, Kabîsa b. Câbir ve Yahya b. Ya'mer."

(٦١٥٥)- [٣٧١/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا أَبُو مَسْعُودٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا الأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سُمَيْرٍ، قَالَ: " لَمَّا خَرَجَ الْمُخْتَارُ بِالْكُوفَةِ

قَدِمَ عَلَيْنَا مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ، فَكَانُوا يَرَوْنَهُ فِي زَمَانِهِمُ الْمَهْدِيَّ، فَغَشِيَهُ النَّاسُ، فَإِذَا رَجُلٌ طَوِيلُ السُّكُوتِ، قَلِيلُ الْكَلامِ، طَوِيلُ الْحُزْنِ وَالْكَآبَةِ "

Hâlid b. Sumeyr der ki: "Muhtâr(-i Sekafî), Kufe'de çıkınca Mûsa b. Talha yanımıza geldi. Onu mehdi olarak görüyorlardı. İnsanlar etrafında toplanınca, çok sükut ettiğini ve az konuştuğunu, üzüntülü ve kederli olduğunu gördük."

(٦١٥٦)- [٣٧٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عِيسَى، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ: " أَنَّ طَلْحَةَ رَجَعَ بِسَبْعٍ وَثَلاثِينَ أَوْ خَمْسٍ وَثَلاثِينَ بَيْنَ ضَرْبَةٍ وَطَعْنَةٍ وَرَمْيَةٍ، وَوَقَعَ مِنْهَا جَبِينُهُ، وَقُطِعَ نِسَاهُ، وَشُلَّتْ أَصَابِعُهُ "

Mûsa b. Talha der ki: "Talha otuz yedi veya otuz beş ok ve kılıç darbesi yedi. Bu sebeple alnı kopmuş, damarı kesilmiş ve parmakları felç olmuştu."

(٦١٥٧)- [٣٧٢/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو حَاتِمِ بْنُ اللَّيْثِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَادَةَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: " قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ لأَبِي بُرْدَةَ: هَلْ بَقِيَ بِالْكُوفَةِ أَحَدٌ فِي مِثْلِ سِنِّكَ وَشَرَفِكَ؟ فَكَأَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ أَحَدًا، فَقِيلَ: بَلْ مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ "

Mis'ar der ki: Ömer b. Abdilazîz, Ebû Burde'ye: "Kufe'de senin yaşında ve değerinde kimse kaldı mı?" diye sordu. Ebû Burde kimsenin kalıp kalmadığım söylemeyince: "Mûsa b. Talha kaldı" denildi.

(٦١٥٨)- [٣٧٢/٤] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: " كَلِمَةٌ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ، إِذَا قَالَهَا الْعَبْدُ أَسْلَمَ وَاسْتَسْلَمَ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ "

Mûsa b. Talha der ki: Arş'ın altındaki hazinede bir söz vardır. Kul onu söylediği zaman selamette olur. Bu söz: "Lâ havle velâ kuvvete illa billah (=Güç ve kuvvet sadece Allah'tandır)" sözüdür.

Mûsa b. Talha, babasından on bir hadis rivayet etmiştir. Ebû Eyyub el-Ensârî'den ve başka sahabeden rivayetlerde bulunmuştur. Tabiûndan Ebû İshâk, Simâk b. Harb, Osmân b. Abdillah b. Mevheb, Osmân b. Hakîm ve Ebû Mâlik el-Eşcaî de kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

Takrîb 1907, Takrîb 4153, Takrîb 4154, Takrîb 2386-a, Takrîb 35, Takrîb 36, Takrîb 3676

Meymûn b. Ebî Şebîb

Allah dostlarından biri de, akıllı ve edebli fakih olan Ebû Nasr b. Ebî Şebîb'dir ve Cemâcim olayında öldürülmüştür.

(٦١٦٦)- [٣٧٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، قَالَ: " أَرَدْتُ الْجُمُعَةَ زَمَنَ الْحَجَّاجِ، قَالَ: فَتَهَيَّأْتُ لِلذَّهَابِ، قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ: أَيْنَ أَذْهَبُ أُصَلِّي خَلْفَ هَذَا ! فَقُلْتُ مَرَّةً: أَذْهَبُ، وَقُلْتُ مَرَّةً: لا أَذْهَبُ، قَالَ: فَأَجْمَعَ رَأْيِي عَلَى الذَّهَابِ، فَنَادَانِي مُنَادٍ مِنْ جَانِبِ الْبَيْتِ: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾، قَالَ: فَذَهَبْتُ، قَالَ: وَجَلَسْتُ مَرَّةً أَكْتُبُ كِتَابًا، قَالَ: فَعَرَضَ لِي شَيْءٌ إِنْ أَنَا كَتَبْتُهُ فِي كِتَابِي زَيَّنَ كِتَابِي وَكُنْتُ قَدْ كَذَبْتُ، وَإِنْ أَنَا تَرَكْتُهُ كَانَ فِي كِتَابِي بَعْضُ الْقُبْحِ وَكُنْتُ قَدْ صَدَقْتُ، قَالَ: فَقُلْتُ مَرَّةً: أَكْتُبُهُ، وَقُلْتُ مَرَّةً: لا أَكْتُبُهُ، قَالَ: فَأَجْمَعَ رَأْيِي عَلَى تَرْكِهِ، فَنَادَانِي مُنَادٍ مِنْ جَانِبِ الْبَيْتِ: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ﴾ "

Meymûn b. Ebî Şebîb anlatıyor: (Vali) Haccâc zamanında Cuma namazına gitmek için hazırlandıktan sonra kendi kendime: "Nereye gideceğim? Onun arkasında mı namaz kılacağım?" diyerek gidip gitmemekte tereddüt ettim, sonunda gitmeye karar verdim. Bu sırada evin kenarından bir ses: **"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağrıldığı zaman**

hemen Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın"[1] diye seslendi. Ben de camiye gittim. Bir defasında da oturup bir mektup yazdım. Yalan bir şey yazdığımda, bana bir şeyler olur ve yazım güzelleşirdi. Doğru bir şey yazdığım zaman ise yazım çirkinleşirdi. Bunun üzerine yazıp yazmamakta tereddüt ettim ve sonunda yazmamaya karar verdim. Bu sırada evin kenarında bir ses: **"Allah iman edenleri dünya hayatında da, âhiret hayatında da değişmeyen sözle sağlam yolda yürütür"**[2] diye seslendi.

(٦١٦٧)- [٣٧٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ مَيْمُونُ بْنُ أَبِي شَبِيبٍ إِذَا مَرَّ بِدِرْهَمٍ زَيْفٍ كَسَرَهُ "،

İbrâhîm(i- Nehaî) der ki: "Meymûn b. Ebî Şebîb, sahte para görünce onu kırardı."

Meymûn b. Ebî Şebîb, Hz. Ali, Muâz, Mikdâd, Abdullah b. Mes'ûd, Ammâr, Ebû Zer, İbn Abbâs, Muğîre b. Şu'be, Semure b. Cundub ve Hz. Âişe'den hadis rivayet etmiştir.

Takrîb 1890, Takrîb 2076, Takrîb 2775, Takrîb 38, Takrîb 2925, Takrîb 811, Takrîb 2080, Takrîb 2047, Takrîb 924, Takrîb 294, Takrîb 4485, Takrîb 2772

Ebu'l-Bahterî Saîd b. Feyrûz

Allah dostlarından biri de, şüphecilere ve iftiracılara karşı gelen Saîd b. Feyrûz Ebu'l-Bahterî'dir. Kurrâlarla beraber vali Haccâc'a karşı ayaklanmış ve Cemâcim'de, Abdurrahman b. Muhammed b. Eş'as'm öldürüldüğü gün öldürülmüştür.

---

[1] Cuma Sur. 9

[2] İbrâhîm Sur. 27

(٦١٨٢)- [٣٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمٌ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، ثنا غَسَّانُ بْنُ مُضَرٍ، قَالَ: " خَرَجَ الْقُرَّاءُ عَلَى الْحَجَّاجِ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الأَشْعَثِ وَفِيهِمْ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ وَكَانَ شِعَارُهُمْ يَوْمَ خَرَجُوا: يَا ثَارَاتِ الصَّلاةِ، قَالَ: وَقُتِلَ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ بِدَيْرِ الْجَمَاجِمِ "

Ğassân b. Mudar der ki: "Kurralar (Kur'ân hafızları), Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş'as ile beraber Haccâc'a karşı ayaklandılar. Aralarında Ebu'l-Bahterî de vardı. O zaman parolaları: "Ey namazın intikamını alanlar"[1] idi. Ebu'l-Bahterî, Cemâcim'de öldürüldü."

(٦١٨٣)- [٣٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَبَّاسِ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: قَالَ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ يَوْمَ دَيْرِ الْجَمَاجِمِ: " إِنَّ مَفَرَّ النَّاسِ أَشَدُّ حَدًّا مِنَ السَّيْفِ "، قَالَ: فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ

Atâ b. es-Sâib der ki: Ebu'l-Bahterî, Cemâcim günü: "İnsanların savaştan kaçması, keskin kılıçtan daha çok zarar verir" dedi ve öldürülünceye kadar savaştı.

(٦١٨٤)- [٣٧٩/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ الأَوْدِيُّ ، فِي آخَرِينَ، قَالُوا: ثنا شَرِيكٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ " أَنَّهُ كَانَ يَسْمَعُ النَّوْحَ وَيَبْكِي، وَكَانَ رَجُلا رَقِيقًا "

Atâ b. es-Sâib der ki: "Ebu'l-Bahterî, ağlama sesi duyunca kendisi de ağlardı. Ebu'l-Bahteri yufka yürekli biriydi."

(٦١٨٥)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مِسْكِينٌ، قَالَ سُفْيَانُ، عَمَّنْ أَخْبَرَهُ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ الطَّائِيِّ، قَالَ: " لأَنْ أَكُونَ فِي قَوْمٍ أَتَعَلَّمُ مِنْهُمْ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ فِي قَوْمٍ أُعَلِّمُهُمْ "

---

[1] Haccâc, namazı ihmal edip geciktirdiği için onlar bu parolayı kullanmışlardı.

Ebu'l-Bahterî der ki: "Kendilerinden bir şeyler öğrendiğim bir topluluk içinde olmam, benim için onlara öğrettiğim bir toplumda olmamdan daha sevimlidir."

(٦١٨٦)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، ثنا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي الْعَنْبَسِ، قَالَ: قَالَ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ: " لأَنْ أَكُونَ فِي قَوْمٍ أَعْلَمَ مِنِّي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ فِي قَوْمٍ أَنَا أَعْلَمُهُمْ "

Ebu'l-Bahterî der ki: "Benden daha âlim bir topluluk içinde olmam, benim için en âlimleri olduğum bir topluluk içinde olmamdan daha sevimlidir."

(٦١٨٧)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: كَانَ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ يَقُولُ: " وَدِدْتُ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُطَاعُ وَأَنِّي عَبْدٌ مَمْلُوكٌ "

Ebu'l-Bahterî der ki: "Köle olmam karşılığında olsa dahi Allah'a itaat edilmesini isterdim."

(٦١٨٨)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْبَخْتَرِيِّ الطَّائِيُّ: " لا تَقُلْ وَاللَّهِ حَيْثُ كَانَ، فَإِنَّهُ بِكُلِّ مَكَانٍ "

Ebu'l-Bahterî der ki: "Allah şuradadır, deme. Çünkü Allah her yerdedir."

(٦١٨٩)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ: أَنَّ سَلْمَانَ دَعَا رَجُلا إِلَى طَعَامٍ، فَجَاءَ مِسْكِينٌ فَأَخَذَ كِسْرَةً فَنَاوَلَهُ، فَقَالَ سَلْمَانُ: ضَعْهَا مِنْ حَيْثُ أَخَذْتَهَا، فَإِنَّمَا دَعَوْنَاكَ لِتَأْكُلَ، فَمَا أَغْبَنَكَ أَنْ يَكُونَ الأَجْرُ لِغَيْرِكَ وَالْوِزْرُ عَلَيْكَ "

Ebu'l-Bahterî'nin bildirdiğine göre Selmân, bir adamı yemeğe davet edince, bir miskin geldi ve adam bir parça ekmek alıp ona verdi. Selmân ona dedi ki: "Onu aldığın yere koy. Biz seni yemen için davet ettik. Ne kadar düşüncesizsin; böyle yaparsan (verdiğin şey sebebiyle) ecir başkasının, (izinsiz verdiğin için de) günahı senin olur."

(٦١٩٠)- [٣٨٠/٤] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى سَلْمَانَ، فَقَالَ: مَا أَحْسَنَ صَنِيعَ النَّاسِ الْيَوْمَ، إِنِّي سَافَرْتُ، فَوَاللَّهِ مَا أَنْزَلَ بِأَحَدٍ مِنْهُمْ إِلا كَأَنَّمَا أَنْزَلَ عَلَى ابْنِ أَبِي، ثُمَّ قَالَ: مِنْ حُسْنِ صَنِيعِهِمْ وَلُطْفِهِمْ، قَالَ: " يَا ابْنَ أَخِي، ذَلِكَ طَرَفَةُ الإِيمَانِ، أَلَمْ تَرَ الدَّابَّةَ إِذَا حُمِلَ عَلَيْهَا حَمْلُهَا انْطَلَقَتْ بِهِ مُسْرِعَةً، وَإِذَا تَطَاوَلَ بِهَا السَّيْرُ تَلَكَّأَتْ "

Ebu'l-Bahterî der ki: Adamın biri Selmân'a geldi ve dedi ki: "Bugün insanların yaptıkları ne güzel. Yolculuğa çıktım ve kimin yanına vardımsa, sanki kardeşimin yanma varmış gibi ilgi gördüm." Bunun üzerine Selmân: "Yeğenim! Bu imanın güzelliklerindendir. Hayvanları görmez misin? Yüklendikleri zaman hızlı giderler, yolculuk uzadığı zaman yavaşlarlar" dedi.

(٦١٩١) [٣٨١/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ.ح وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ، قَالا: ثنا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَ رَجُلٌ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ، أَنَّ قَوْمًا يَجْلِسُونَ فِي الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، فِيهِمْ رَجُلٌ، يَقُولُ: كَبِّرُوا اللَّهَ كَذَا وَكَذَا، سَبِّحُوا اللَّهَ كَذَا وَكَذَا، وَاحْمَدُوا اللَّهَ كَذَا وَكَذَا، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَيَقُولُونَ، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِذَا رَأَيْتَهُمْ فَعَلُوا ذَلِكَ، فَأْتِنِي، فَأَخْبِرْنِي بِمَجْلِسِهِمْ، فَأَتَاهُمْ وَعَلَيْهِ بُرْنُسٌ لَهُ فَجَلَسَ، فَلَمَّا سَمِعَ مَا يَقُولُونَ قَامَ، وَكَانَ رَجُلا حَدِيدًا، فَقَالَ: أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ، " وَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ لَقَدْ جِئْتُمْ بِبِدْعَةٍ ظُلْمًا، أَوْ لَقَدْ فَضَلْتُمْ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ عِلْمًا "، فَقَالَ مِعْضَدٌ: وَاللَّهِ مَا جِئْنَا بِبِدْعَةٍ ظُلْمًا، وَلا فَضَلْنَا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ عِلْمًا، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ عُتْبَةَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، نَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِالطَّرِيقِ فَالْزَمُوهُ، فَوَاللَّهِ لَئِنْ فَعَلْتُمْ لَقَدْ سَبَقْتُمْ سَبْقًا بَعِيدًا، وَلَئِنْ أَخَذْتُمْ يَمِينًا وَشِمَالا لَتَضِلُّنَّ ضَلالا بَعِيدًا "

رَوَاهُ زَائِدَةُ وَجَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، وَرَوَاهُ قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، وَأَبُو الزَّعْرَاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، فَسَمَّى أَبُو الزَّعْرَاءِ الرَّجُلَ الَّذِي أَتَاهُ، فَقَالَ: جَاءَ الْمُسَيَّبُ بْنُ نَجِيَّةَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَاهُ سُلَيْمَانُ، قَالَ: ثنا عَلِيٌّ، قَالَ: ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ

سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ، قَالَ: جَاءَ الْمُسَيَّبُ بْنُ نَجِيَّةَ عَبْدِ اللَّهِ، فَقَالَ: إِنِّي تَرَكْتُ قَوْمًا فِي الْمَسْجِدِ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ

Ebu'l-Bahterî anlatıyor: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd'a, bazılarının akşamdan sonra mescidde oturduğunu ve içlerinden birinin: "Şu kadar tekbir getirin, şu kadar tesbih edin, şu kadar hamd edin" dediğini söyledi. Abdullah: "Adamın dediklerini yapıyorlar mı?" diye sorunca, adam: "Evet" cevabını verdi. Abdullah der ki: "Böyle yaptıklarını gördüğün zaman yanıma gel ve haber ver" dedi. (Adam haber verince) Abdullah b. Mes'ûd üzerinde kaftanla gelip oturdu. Onların, adamın dediklerini yapmaya başladıklarını görünce ayağa kalktı. Abdullah da sert biriydi. Şöyle dedi: "Ben Abdullah b. Mes'ûd'um. Kendisinden başka ilah olmayana yemin ederim ki; siz ya kötü bir bidat işliyorsunuz ya da ilim olarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından daha ileridesiniz." Mi'dad: "Vallahi ne bir bidat işliyoruz, ne de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından daha bilgiliyiz" deyince, Amr b. Utbe: "Ey Ebû Abdirrahman! Allah'tan mağfiret diliyoruz" dedi. Abdullah: "Doğru yola sarılın. Vallahi, eğer bunu yaparsanız doğrudan uzaklaşırsınız. Sağa ve sola yönelirseniz dalalete düşersiniz" dedi.

Başka bir rivayette İbn Mes'ûd'a gelen kişinin Müseyyeb b. Neciyye olduğu zikredilip şöyle denilir: "Müseyyeb b. Neciyye, Abdullah b. Mes'ûd'a geldi ve dedi ki: "Mescidden çıktığımda bazıları..." Sonrasında ravi aynısını aktarır.

(٦١٩٢)- [٣٨١/٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: أَصَابَ سَلْمَانُ جَارِيَةً، فَقَالَ لَهَا بِالْفَارِسِيَّةِ " صَلِّ "، قَالَتْ: لا، قَالَ: فَاسْجُدِي وَاحِدَةً، قَالَتْ: لا، قِيلَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، وَمَا تُغْنِي عَنْهَا السَّجْدَةُ، قَالَ: " إِنَّهَا لَوْ صَلَّتْ صَلَّتْ، وَلَيْسَ مَنْ لَهُ سَهْمٌ فِي الإِسْلامِ كَمَنْ لا سَهْمَ لَهُ "

Ebu'l-Bahterî der ki: Selman bir cariye alınca, Fârisi diliyle ona: "Namaz kıl!" dedi. Cariye: "Hayır" deyince, Selman: "Bir defa olsun secde et!" dedi. Cariye: "Hayır" karşılığını verdi. Selman'a: "Ey Ebû Abdillah! Bir secdenin ona ne faydası olacak?" denilince: "Eğer bir kere namaz kılsaydı (ondan sonra da) kılardı. İslam'dan bir nasibi olan asla nasibi olmayan gibi değildir" karşılığını verdi.

Ebu'l-Bahterî, Hz. Ali, Ebû Zer ve Selman'dan rivayette bulunmuştur. İbn Ömer, Ebû Saîd ve İbn Abbâs'tan da hadis dinlemiştir. Hz. Ali'den hadis dinleyip dinlemediği konusunda ihtilaf vardır.

Takrîb 1993, Takrîb 1346-a, Takrîb 3293, Takrîb 2329, Takrîb 1446, Takrîb 2658, Takrîb 2539-a, Takrîb 142, Takrîb 229, Takrîb 1904, Takrîb 1469, Takrîb 1905

Muhammed b. Sûka

Onlardan biri de Ebû Abdillah Muhammed b. Sûka'dır. Allah'tan korkan, saygın, şefkatli, öncü biridir. Bilindiği için saygı görmüş, sevildiği içindir de öncü kabul edilmiştir.

Denilir ki: "Tasavvuf, korkuyla saygıya yöneltmek, kolaylık sağlamak için de öne geçirmektir."

(٦٢٠٥)- [٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ أَيُّوبَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْعَطَّارُ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، وَكَانَ شَيْخَ صِدْقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ، وَهُوَ يَقُولُ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ الَّذِي يَخَافُ اللَّهَ لا يُسْمِنُ، وَلا يَزْدَادُ لَوْنُهُ إِلا تَغَيُّرًا "

Muhammed b. Sûka der ki: "Allah'tan korkan kişi şişmanlamaz, bu korkusu dolayısıyla teni de renkten renge girer."

(٦٢٠٦)- [٣/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ، وَيَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيَّانِ، قَالا: ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، فَقَالَ: " أُحَدِّثُكُمْ بِحَدِيثٍ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَكُمْ بِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ نَفَعَنِي بِهِ، دَخَلْنَا عَلَى عَطَاءٍ، فَقَالَ لَنَا: إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَكْرَهُونَ فُضُولَ الْكَلامِ، وَكَانُوا يَعُدُّونَ فُضُولَ الْكَلامِ مَا عَدَا ثَلاثًا: كِتَابُ اللَّهِ

أَنْ يَتْلُوَهُ، أَوْ أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ، أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ، وَأَنْ يَنْطِقَ بِحَاجَتِهِ الَّتِي لا بُدَّ لَهُ مِنْهَا، أَتُنْكِرُونَ ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ ، عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ أَمَا يَسْتَحِي أَحَدُكُمْ لَوْ نُشِرَتْ عَلَيْهِ صَحِيفَتُهُ فِي آخِرِ نَهَارِهِ وَقَدْ أَمْلَى فِيهَا مِنْ أَوَّلِ نَهَارِهِ لَيْسَ فِيهَا حَاجَةٌ مِنْ حَاجَاتِ دُنْيَاهُ وَلا آخِرَتِهِ "، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: الَّتِي أَمْلَى صَدْرَ نَهَارِهِ أَكْثَرُ مَا فِيهَا لَيْسَ مِنْ أَمْرِ دِينِهِ وَلا دُنْيَاهُ

Yal'a b. Ubeyd anlatıyor: Muhammed b. Sûka'nın yanına girdiğimizde bize şöyle dedi: "Size bir söz aktarayım, Allah bana faydalı kıldığı gibi belki onu size de faydalı kılar: Atâ'nın yanına girdiğimizde bize şöyle dedi: "Sizden öncekiler fazladan konuşmayı sevmezlerdi. Üç yer dışında konuşmayı da fazladan konuşma olarak sayarlardı. Bunlardan biri Allah'ın Kitâb'ını okumalarıdır. Diğeri iyiliği emredip kötülükten sakındırmalarıdır. Bir diğeri de zaruri olan bir ihtiyaçlarını dile getirmeleridir. Allah'ın **"Hâlbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır"**[1] buyruğu ile **"İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar. İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın"**[2] buyruğunu bilmiyor musunuz? Gün sonunda birinizin sahifesi önüne açıldığı zaman dünyası ve âhiretiyle ilgili olmayan şeylerle dolu olduğunu görse bundan utanmaz mı?"

Ebû Bekr ise bunu rivayet ederken "Gün boyunca defterine yazılanların çoğunun dini ve dünyasıyla ilgili olmadığını görse bundan utanmaz mı?" lafzını kullanır.

(٦٢٠٧)- [٤/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الرَّازِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ حَاتِمَ بْنَ عَطَاءٍ، وَعَمْرَو بْنَ حَمْزَةَ، أَنَّهُمَا سَمِعَا سَعِيدَ بْنَ عَامِرٍ، يَقُولُ: .ح وَحَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الأَشْعَثِ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، قَالَ: " أَمْرَانِ لَوْ لَمْ نُعَذَّبْ إِلا بِهِمَا لَكُنَّا مُسْتَحِقِّينَ بِهِمَا الْعَذَابَ، أَحَدُنَا يَزْدَادُ فِي دُنْيَاهُ، فَيَفْرَحُ فَرَحًا مَا عَلِمَ

---

[1] İnfitâr Sur. 10-11

[2] Kâf Sur. 17-18

اللَّهُ مِنْهُ قَطُّ أَنَّهُ فَرِحَ بِشَيْءٍ قَطُّ يَزِيدُ فِي دِينِهِ مِثْلَهُ، وَأَحَدُنَا يُنْقَصُ مِنْ دُنْيَاهُ، فَيَحْزَنُ حُزْنًا مَا عَلِمَ اللَّهُ مِنْهُ قَطُّ أَنَّهُ حَزِنَ عَلَى شَيْءٍ نُقِصَهُ مِنْ دِينِهِ مِثْلَهُ

Muhammed b. Sûka der ki: "Sadece iki şey yüzünden azaba maruz kalsak bunu hak etmiş oluruz. Bunlardan biri, kişinin dünyalığının çoğalması ve buna öyle bir sevinmesidir ki Allah, onun dininde böyle bir artışa bu kadar sevindiğini görmüş değildir. Bir diğeri, kişinin dünyalığının azalması ve buna öyle bir üzülmesidir ki Allah, onun dininde böyle bir azalmaya bu kadar üzüldüğünü görmüş değildir."

(٦٢٠٨)- [٤/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، وَضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ أَبُو سِنَانٍ إِذَا كَانَ يَوْمُ جُمُعَةٍ طَلَبَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا جَلَسَا يَبْكِيَانِ "

Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî der ki: Muhammed b. Sûka ile Dırâr b. Murre (Ebû Sinân) Cuma günleri birbirlerini arar bulurlardı. Bir araya geldikleri zaman da oturup ağlarlardı.

(٦٢٠٩)- [٤/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ الأَشِيمِ، عَنْ جَعْفَرٍ الأَحْمَرِ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُنَا الْبَكَّاءُونَ أَرْبَعَةً: مُطَرِّفُ بْنُ طَرِيفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، وَعَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبْجَرَ، وَأَبُو سِنَانٍ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ "

Câfer el-Ahmer der ki: "Çokça ağlayan dostlarımız dört kişiydi. Bunlar da Mutarrif b. Tarîf, Muhammed b. Sûka, Abdulmelik b. Ebcer ve Ebû Sinân Dırâr b. Murre'dir."

(٦٢١٠)- [٤/٥] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيُّ، ثنا مُسَدَّدٌ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " خَمْسَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ يَزْدَادُونَ كُلَّ يَوْمٍ خَيْرًا، فَذَكَرَ ابْنَ أَبْجَرَ، وَأَبَا حَيَّانَ التَّيْمِيَّ، وَمُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ، وَعَمْرَو بْنَ قَيْسٍ، وَأَبَا سِنَانٍ ضِرَارَ بْنَ مُرَّةَ "

Müsedded, öğrencilerinden birinden bildirir: Süfyân es-Sevrî: "Kûfe ahalisinden beş kişinin her gün hayrı artar" dedi ve İbn Ebcer, Ebû Hayyân et-Teymî, Muhammed b. Sûkâ, Amr b. Kays ile Ebû Sinân Dırâr b. Murre'yi saydı.

(٦٢١١)- [٥/٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْجُنَيْدِ ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ لِي رَقَبَةُ: امْشِ مَعِي إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ طَلْحَةَ، يَقُولُ: " لا أَعْلَمُ بِالْكُوفَةِ رَجُلَيْنِ يُرِيدَانِ اللَّهَ إِلا مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ، وَعَبْدَ الْجَبَّارِ بْنَ وَائِلٍ "

Süfyân der ki: Rakabe bana: "Haydi birlikte Muhammed b. Sûka'nın yanına gidelim" dedi ve şöyle devam etti: "Zira Talha'nın: «Kûfe'de Muhammed b. Sûka ile Abdülcebbâr b. Vâil gibi Allah rızasını gözeten başka birilerini bilmiyorum» dediğini işittim."

(٦٢١٢)- [٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو كُرَيْبٍ ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: " جَلَسَ مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ إِلَى أَبِي إِسْحَاقَ، فَقَالَ لَهُ شَيْئًا، وَأَبُو إِسْحَاقَ فِي الطَّاقِ، فَأَقْبَلا يَتَحَدَّثَانِ وَيَبْكِيَانِ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Muhammed b. Sûka, kemerin altında bulunan Ebû İshâk'ın yanında oturup ona bir şeyler dedi. Sonra karşılıklı konuşup ağlamaya başladılar."

(٦٢١٣)- [٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَاهَانَ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، ثنا بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ، ثنا ابْنُ يَمَانَ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: " مَا أَرَى كَانَ يَدْفَعُ عَنْ أَهْلِ هَذِهِ الْمَدِينَةِ إِلا بِمُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، وَرِثَ عَنْ أَبِيهِ مِائَةَ أَلْفٍ، فَتَصَدَّقَ بِهَا كُلِّهَا "

Süfyân der ki: "Bu şehrin ahalisi üzerinden belaların Muhammed b. Sûka dolayısıyla defedildiğini düşünüyorum. Zira babasından miras olarak kendisine yüz bin (dirhem) kalmış ve hepsini de sadaka olarak dağıtmıştır."

(٦٢١٤)- [٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: " إِنَّ مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ لَمِمَّنْ يُدْفَعُ بِهِ عَنْ أَهْلُ الْبِلادِ كَانَ لَهُ عِشْرُونَ وَمِائَةُ أَلْفٍ فَتَصَدَّقَ بِهَا "

Süfyân es-Sevrî şöyle der: “Bu şehrin ahalisi üzerinden belaların defedilmesinin bir sebebinin de Muhammed b. Sûka olduğunu düşünüyorum. Zira yüz yirmi bin (dirhem) olan servetini sadaka olarak dağıtmıştır.”

(٦٢١٥)- [٥/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، قَالَ: سَمِعْتُ مَسْعُودَ بْنَ سَهْلٍ، يَقُولُ: " نَظَرَ مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ فِي مَالِهِ، فَوَجَدَ قَدِ اجْتَمَعَتْ لَهُ مِائَةُ أَلْفِ دِرْهَمٍ، فَأَقْبَلَ يَقُولُ: مَا اجْتَمَعَتْ مِنْ خَيْرٍ اسْتَدْرَجَتْ وَاسْتُدْرِجَتْ لَهُ لَئِنْ بَقِيَتْ لَهُ، قَالَ: فَمَّا دَارَتِ الْجُمُعَةُ وَعِنْدَهُ مِنْهَا مِائَةُ دِرْهَمٍ، قَالَ: وَاشْتَرَى مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ مِنْ غَزْوَانَ خَزًّا بِوَزْنٍ، فَدَفَعَهُ إِلَيْهِ بِالْوَزْنِ الَّذِي اشْتَرَاهُ بِهِ، فَوَزَنَهُ فَوَجَدَهُ يَزِيدُ ثَلاثَ مِائَةِ دِينَارٍ، فَقَالَ مُحَمَّدٌ لِغَزْوَانَ: اشْتَرَيْتُ مِنْكَ كَذَا وَكَذَا مَنًّا، فَوَجَدْتُهُ كَذَا وَكَذَا مَنًّا، فَقَالَ لَهُ غَزْوَانُ: لا أَدْرِي مَا تَقُولُ اشْتَرَيْتَ كَذَا وَكَذَا مِنًّا، فَدَفَعْتُ إِلَيْكَ بِالْوَزْنِ الَّذِي اشْتَرَيْتُ، فَمَكَثَا يَتَرَدَّدَانِ الْكَلامَ، مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ يُرِيدُ أَنْ يَرُدَّ الْفَضْلَ عَلَى غَزْوَانَ، وَغَزْوَانُ يَأْبَى أَنْ يَقْبَلَهُ، فَقَالَ لَهُ غَزْوَانُ: يَا هَذَا، إِنْ كَانَ لِي فَهُوَ لَكَ، وَإِنْ يَكُنْ لَكَ فَهُوَ لَكَ ".

Mes’ûd b. Sehl anlatıyor: Muhammed b. Sûka malına baktığı zaman yüz bin dirheme ulaştığını gördü ve: “Bir kişide çok mal bir araya gelmişse, bu mal yanında durduğu sürece onu yavaş yavaş değiştirir” dedi. Aradan bir hafta geçmeden de bu paradan yanında sadece yüz dirhem kadarı kaldı. Bir defasında Muhammed b. Sûka, Ğazvân’dan bir miktar ipek kumaş satın aldı. Daha sonra aynı miktarda ipek kumaşı ona vermek istedi. Ondan aldığı miktarı tartınca da aldığı miktardan üç yüz dinar daha fazla çıktığını gördü. Ğazvân’a: “Senden aldığım kumaşı tarttığımda bu kadar çıktığını görmüştüm” dedi. Ğazvân: “Ne dediğini anlamıyorum! Benden şu kadar kumaş isteyince ben istediğin ölçüde verdim” karşılığını verdi. Bir süre öyle karşılıklı konuştular. Muhammed fazla gelen miktarı Ğazvân’a vermek istiyor, ancak Ğazvân bu miktarı almayı kabul etmiyordu. Sonunda Ğazvân ona: “Şayet bana vereceğin bu miktar benimse ben onu sana veriyorum. Yok, eğer seninse sende kalsın” dedi.

(٦٢١٦)- [٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، عَنْ هَنَّادِ بْنِ السَّرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الأَحْوَصِ، يَقُولُ: " وَرِثَ مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ عَنْ أَبِيهِ، مِائَةَ أَلْفِ دِرْهَمٍ، فَقِالَ لَهُ: لا يَجْتَمِعُ مِائَةُ أَلْفٍ مِنْ حَلالٍ، قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهِ كُلِّهِ حَتَّى كَانَ يَأْخُذُ الزَّكَاةَ مِنَ ابْنِ أَبِي لَيْلَى "

Ebu’l-Ahvas der ki: Muhammed b. Sûkâ’ya babasından miras olarak yüz bin dirhem kalmıştı. Ona: “Bir kişinin yanında helal yoldan yüz bin dirhem bir araya gelemez” denilince hepsini sadaka olarak dağıttı. Hatta İbn Ebî Leylâ’dan zekat alacak duruma düştü.

(٦٢١٧)- [٦/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا سَلْمُ بْنُ عِصَامٍ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حُسَيْنَ بْنَ حَفْصٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، " وَمَا رَأَيْتُ بِالْكُوفَةِ شَيْخًا أَفْضَلَ مِنْهُ كَانَ لَهُ مَالٌ فَلَمْ يَزَلْ يَحُجُّ وَيَغْزُو

Süfyân es-Sevrî der ki: “Muhammed b. Sûka’nın bize söylediğine göre yanında para birikince bitene kadar haccedip savaşlara katılmıştır. Kûfe’de ondan daha hayırlı bir kişi de görmüş değilim.”

(٦٢١٨)- [٦/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى رَحْمَوَيْهِ، ثنا سَيْفُ بْنُ هَارُونَ الْبُرْجُمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَنِيفَةَ، يَقُولُ وَنَحْنُ فِي جَنَازَةِ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ: " لَقَدْ دَخَلَ مَكَّةَ ثَمَانِينَ مَرَّةً مِنْ بَيْنِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ "

Seyf b. Hârûn el-Burcumî der ki: Ebû Hanîfe’yi işittim, Muhammed b. Sûka’nın cenazesinde iken bazısı hac, bazısı da umre için olmak üzere onun seksen defa Mekke’ye geldiğini söyledi.

(٦٢١٩)- [٦/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا سَلْمُ بْنُ عِصَامٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ سُوقَةَ، أَنَّهُ كَانَ يَحُجُّ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ، فَيَقُولُونَ: تَحُجُّ وَعَلَيْكَ دَيْنٌ؟ فَيَقُولُ: " الْحَجُّ أَقْضَى لِلدَّيْنِ "، كَذَا حُدِّثْنَاهُ، عَنْ سَلْمٍ، عَنِ ابْنِ سُوقَةَ مِنْ قَبْلِهِ، وَحَدَّثَنَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ

الْقَطَّانُ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ يَحُجُّ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ، فَقِيلَ لَهُ: أَتَحُجُّ وَعَلَيْكَ دَيْنٌ؟ فَقَالَ: " الْحَجُّ أَقْضَى لِلدَّيْنِ "

Süfyân der ki: İbn Sûka borcu olmasına rağmen hacca giderdi. Ona: "Borcun varken neden haccediyorsun?" denilince de: "Haccetmek borcu ödemeye daha fazla yardımcı olur" karşılığını verirdi.

Muhammed b. Sûka der ki: Muhammed b. el-Münkedir borcu olmasına rağmen hacca giderdi. Ona: "Borcun varken neden haccediyorsun?" denilince: "Haccetmek borcu ödemeye daha fazla yardımcı olur" karşılığını verdi.

(٦٢٢٠)- [٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ، ثنا أَبُو حَاتِمٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: نَزَلَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ بِالْكُوفَةِ، فَحَمَلَهُ عَلَى حِمَارٍ، فَسَأَلُوهُ فَقَالُوا: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: " إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِنِ، قَالُوا: فَمَا بَقِيَ مِمَّا يُسْتَلَذُّ؟ قَالَ: " الإِفْضَالُ عَلَى الإِخْوَانِ "

Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: Muhammed b. el-Münkedir, Kûfe'de Muhammed b. Sûka'nın misafiri oldu. Muhammed b. Vâsi' binmesi için ona bir merkep tahsis etti. Muhammed b. Vâsi'ye: "Ey Ebû Abdillah! En çok hangi ameli seviyorsun?" diye sorduklarında: "Müminin kalbine sevinci düşürmeyi" dedi. Yine: "Şu hayatta lezzet alabileceğin bir şey kaldı mı?" diye sorduklarında: "Kardeşlerimize ikramlarda bulunmak" dedi.

(٦٢٢١)- [٦/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ الْحُصَيْرِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ مَهْدِيِّ بْنِ سَابِقٍ، قَالَ: طَلَبَ ابْنُ أَخِ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ مِنْهُ شَيْئًا فَبَكَى، فَقَالَ لَهُ: وَاللَّهِ يَا عَمِّ لَوْ عَلِمْتُ أَنَّ مَسْأَلَتِي تَبْلُغُ مِنْكَ هَذَا مَا سَأَلْتُكَ، قَالَ: " مَا بَكَيْتُ لِسُؤَالِكَ، إِنَّمَا بَكَيْتُ لأَنِّي لَمْ أَبْتَدِيكَ قَبْلَ سُؤَالِكَ "

Mehdî b. Sâbık bildiriyor: Muhammed b. Sûka'nın bir yeğeni kendisinden bir şey isteyince Muhammed ağlamaya başladı. Yeğeni: "Amcacığım! Şayet istememden dolayı böyle olacağını bilseydim kesinlikle senden istemezdim!” deyince, Muhammed: “Benden istemenden dolayı ağlamıyorum! Sen istemeden önce ben sana veremediğim için ağlıyorum!” karşılığını verdi.

(٦٢٢٢)- [٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عِيسَى، ثنا يَعْلَى، قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ جَفْنَةٌ وَهُوَ يَعْجِنُ، وَإِنَّ دُمُوعَهُ تَسِيلُ، وَهُوَ يَقُولُ: " لَمَّا قَلَّ مَالِي جَفَانِي إِخْوَانِي "

Ya’lâ der ki: Muhammed b. Sûka’yı gördüğümde önündeki leğende bir şeyler yoğuruyordu. Gözlerinden yaşlar akıyor ve: “Malım azalınca dostlarım vefasız çıktı” diyordu.

(٦٢٢٣)- [٧/٥] ثنا أَبِي وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ سُوقَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ قَصْرًا بِالْكُوفَةِ، فَقُلْتُ لَهُ: رَأَيْتُنَا فِي زَمَانِ الْحَجَّاجِ وَقَدْ جِيءَ بِنَا وَنَحْنُ فِي هَذَا الْمَكَانِ مَحْبُوسِينَ مَرْعُوبِينَ، نَفْرَقُ فَرَقًا شَدِيدًا، وَقَدْ فَزِعْنَا فَزَعًا شَدِيدًا، قَالَ: " فَمَرَرْتَ كَأَنَّكَ لَمْ تَدْعُهُ إِلَى ضُرٍّ مَسَّكَ، ارْجِعْ إِلَى ذَلِكَ الْمَكَانِ، فَادْعُهُ، وَاحْمَدْهُ، وَاشْكُرْهُ عَلَى مَا أَعْطَاكَ "

İbn Sûka der ki: İbn Ömer’le birlikte Kûfe’de bir köşke girdik. Çıktıktan sonra ona: “Haccâc zamanında hapsedilmek için bu mekana getirildiğimizi bilirim. O zaman çok büyük bir korku ve endişe içindeydik” dediğimde, İbn Ömer: “Maruz kaldığın bir musibetten dolayı Allah’a dua etmediğini gördüm. Aynı mekana geri dön ve sana ihsan ettiklerinden dolayı Allah’a dua et, O’na hamd edip şükret” karşılığını verdi.

(٦٢٢٤)- [٧/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْحَمَّالُ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ، ثنا مِسْعَرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: " إِذَا سَمِعْتَ الْعَطْسَةَ، فَاحْمَدِ اللَّهَ، وَإِنْ كَانَ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا الْبَحْرُ "

Muhammed b. Sûka der ki: “Birinin aksırdığını işittiğin zaman aranızda deniz olsa dahi Allah’a hamdet.”

(٦٢٢٥)- [٥/٧] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبُو الْجَارُودِ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ سَعِيدٍ الْجَمَّازُ، ثنا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، ثنا الْفُرَاتُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ، يَقُولُ: " مَا اسْتَفَادَ رَجُلٌ أَخًا فِي اللَّهِ إِلا رَفَعَهُ اللَّهُ بِذَلِكَ دَرَجَةً "

Furât der ki: Muhammed b. Sûka'nın: "Kişi Allah için birini kardeş edindiği zaman bununla (Allah katında) derecesi bir derece yükselir" dediğini işittim.

Muhammed b. Sûkâ; Enes b. Mâlik ile Ebu't-Tufeyl Âmir b. Vâsile'ye yetişmiş ve onlardan hadisler işitmiştir. Rivayetlerinin geneli de Amr b. Meymûn el-Evdî, Zir b. Hubeyş, Şakîk b. Vâil, Şa'bî, İbrâhîm en-Nehaî ile Saîd b. Cübeyr gibi seçkin tâbiilerden ve Nâfi' b. Cübeyr, Muhammed b. el-Münkedir ile İbn Ömer'in azatlısı Nâfi' gibi Hicazlılardandır.

(٦٢٢٦)- [٥/٧] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَتْحِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ: رَأَيْتَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ؟ قَالَ: " قَدْ رَأَيْتُهُ شَيْخًا كَبِيرًا يَبْصِرُ عَيْنَيْهِ "

Süfyân b. Uyeyne der ki: Muhammed b. Sûka'ya: "Enes b. Mâlik'i gördün mü?" diye sorduğumda: "Gördüğümde yaşlı biriydi, ancak gözleri görüyordu" dedi.

Takrîb 4424-a, Takrîb 2655, Takrîb 507, Takrîb 431, Takrîb 3546, Takrîb, 1243, Takrîb 1244, Takrîb 1439, Takrîb 4011, Takrîb 2670, Takrîb 2729, Takrîb 4435-z, Takrîb 3171, Takrîb 4225, Takrîb 3740, Takrîb 3174-h, Takrîb 4447, Takrîb 812, Takrîb 4512, Takrîb 4227, Takrîb 980, Takrîb 356

Talha b. Musarrif

Onlardan biri de Ebû Muhammed Talha b. Musarrif'tir. Günah korkusuyla meşakkatlere katlanan, daima bitkin olan Kur'ân hafızıdır. Dürüst, vefalı ve saf bir ahlaka sahipti.

Denilir ki: "Tasavvuf, kişinin içten dürüst, huy olarak da vefakar olmasıdır."

(٦٢٥١)- [١٤/٥] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ، ثنا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، حَدَّثَنِي هَذَا الشَّيْخُ عَنْ جَدَّتِهِ، قَالَتْ: أَرْسِلْ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُوتِدَ فِي حَائِطِكَ وَتَدًا، فَأَرْسَلْتُ إِلَيهِ نَعَمْ وَافْتَحْ فِيهِ كُوَّةً !

İbn Ebî Ğaniyye der ki: Şu yaşlı adam, ninesinden naklen bana şöyle bildirdi: "(Komşum) Talha b. Musarrif bana haber göndererek, duvarıma bir tel bağlamak istediğini bildirdi. Ben de ona: "Tabii ki! İstersen bir pencere de açabilirsin!" dedim.

.حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، حَدَّثَنِي هَذَا الشَّيْخُ، عَنْ جَدَّتِهِ، قَالَتْ: دَخَلَتْ خَادِمَتُنَا مَنْزِلَ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ تَقْتَبِسُ نَارًا وَطَلْحَةُ يُصَلِّي، فَقَالَتْ لَهَا امْرَأَتُهُ: مَكَانَكِ يَا فُلانَةُ حَتَّى نَشْوِي لأَبِي مُحَمَّدٍ هَذَا الْقَدِيدَ عَلَى قَصَبَتِكِ يُفْطِرُ عَلَيْهَا، قَالَتْ: فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ، قَالَ: مَا صَنَعْتِ؟ لا أَذُوقُهَا حَتَّى تُرْسِلِي إِلَى سَيِّدَتِهَا تَسْتَأْذِنِيهَا حَبْسَكِ إِيَّاهَا، وَشِوَاءَكِ عَلَى قَصَبَتِهَا

İbn Ebî Ganiye, bir ihtiyarın, ninesinden şöyle naklettiğini bildirir: Hizmetçimizi, ateş alması için Talha b. Musarrif'in evine gönderdim. O sırada Talha namaz kılıyordu. Hanımı hizmetçiye, "Biraz bekle de sizin ateşte Ebû Muhammed'e şu kurutulmuş eti pişirelim de onunla iftar etsin" dedi. Talha namazı bitirince: "Ne yaptm? Gidip bu hizmetçinin efendisinden izin almadıkça ben bu yemeği yemem. Sakın bir daha izin almadan onun ateşiyle pişirme" dedi.

(٦٢٥٢)- [١٥/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا ابْنُ غَنِيَّةَ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، قَالَ: قَالَ طَلْحَةُ الْيَامِيُّ: " لَوْلا أَنِّي عَلَى وُضُوءٍ لَحَدَّثْتُكُمْ عَنْ كُرْسِيِّ الْمُخْتَارِ "

Talha el-Yâmî der ki: "Şayet abdestli olmasaydım Muhtâr(-i Sekafî)'nin (savaşlarda yanında taşıdığı) Kürsü'sünden bahsederdim."

(٦٢٥٣)- [١٥/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا أَبُو شِهَابٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ لِي طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ: " لَوْلا أَنِّي عَلَى وُضُوءٍ لأَخْبَرْتُكَ بِمَا تَقُولُ الرَّافِضَةُ "

Hasan b. Amr der ki: Talha b. Musarrif bana: “Şayet abdestli olmasaydım sana Rafizilerin görüşlerinden bahsederdim” dedi.

(٦٢٥٤)- [١٥/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ.ح.وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، ثنا مُوسَى بْنُ نُصَيْرٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، قَالَ: قِيلَ لِطَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ لَوِ ابْتَعْتَ طَعَامًا فَرَبِحْتَ فِيهِ؟ قَالَ: " إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِي غَلاءً عَلَى الْمُسْلِمِينَ "

Talha b. Musarrif'e: “Yiyecek bir şeyler satsan da biraz kazanç elde etsen olmaz mı?” diye sorulunca: “Allah’ın, kalbimde Müslümanlara bir şeyi pahalı satma duygusunun bulunduğunu görmesini istemem” karşılığım verdi.

(٦٢٥٥)- [١٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُجَاشِعُ بْنُ عَمْرٍو، ثنا حَمَّادُ بْنُ شُعَيْبٍ، ثنا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: " يُسْتَحَبُّ مِنَ الدُّعَاءِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَمْتِي تَفَكُّرًا، وَاجْعَلْ نَظَرِي عِبَرًا، وَاجْعَلْ مَنْطِقِي ذِكْرًا "

Talha b. Musarrif der ki: “Kulun: «Allahım! Suskunluğumu tefekküre, bakışımı ibrete, konuşmamı da zikre vesile kıl» demesi en iyi görülen dualardandır.”

(٦٢٥٦)- [١٥/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالا: ثنا أَبُو يَعْلَى، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: بَلَغَنِي عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، أَنَّهُ ضَحِكَ يَوْمًا، فَوَثَبَ عَلَى نَفْسِهِ، فَقَالَ: " فِيمَ الضَّحِكُ؟ إِنَّمَا يَضْحَكُ مَنْ قَطَعَ الأَهْوَالَ، وَجَازَ الصِّرَاطَ "، ثُمَّ قَالَ: " آلَيْتُ أَنْ لا أُفْتَرُ ضَاحِكًا حَتَّى أَعْلَمَ بِمَا تَقَعُ الْوَاقِعَةُ " فَمَا رُؤِيَ ضَاحِكًا حَتَّى صَارَ إِلَى اللَّهِ ﷻ

Fudayl b. İyâd bildiriyor: Bana bildirilene göre bir defasında Talha b. Musarrif güldü, ardından kendi kendine şöyle çıkıştı: “Neden gülüyorsun?

Kıyamet günündeki sarsıcı olayları ve Sırat köprüsünü geçip aşan kişi gülebilir." Sonrasında şöyle dedi: "Öldükten sonra bana ne olacağım bilmeden bir daha gülmemeye yemin ediyorum!" Bundan dolayıdır ki ölene kadar Talha'nın güldüğü hiç görülmemiştir."

(٦٢٥٧)- [١٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَعْبَدٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْعَلاءِ، عَنْ أَبِيهِ الْعَلاءِ بْنِ كَرِيزٍ، قَالَ: بَيْنَمَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ جَالِسٌ، إِذْ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ يَخِيلُ فِي مِشْيَتِهِ، فقَالَ: هَذَا يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ عِرَاقِيًّا، وَيَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ كُوفِيًّا، وَيَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ مِنْ هَمْدَانَ، ثُمَّ قَالَ: عَلَيَّ بِالرَّجُلِ، فَأُتِي بِهِ فَقَالَ: مِمَّنِ الرَّجُلُ؟ فقَالَ: وَيْلَكَ، دَعْنِي حَتَّى تَرْجِعَ إِلَيَّ نَفْسِي، قَالَ: فتَرَكَهُ هُنَيْهَةً ثُمَّ سَأَلَهُ: مِمَّنِ الرَّجُلُ؟ فقَالَ: مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، قَالَ: مِنْ أَيِّهِمْ؟ قَالَ: مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، قَالَ: أَيِّ أَهْلِ الْكُوفَةِ؟ قَالَ: مِنْ هَمْدَانَ، فَازْدَادَ عَجَبًا، فقَالَ: مَا تَقُولُ فِي أَبِي بَكْرٍ؟ قَالَ: وَاللَّهِ ما أَدْرَكْتُ دَهْرَهُ، وَلا أَدْرَكَ دَهْرِي، وَلَقَدْ قَالَ النَّاسُ فِيهِ فَأَحْسَنُوا، وَهُوَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ كَذَلِكَ، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي عُمَرَ؟ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي عُثْمَانَ؟ قَالَ: وَاللَّهِ ما أَدْرَكْتُ دَهْرَهُ، وَلا أَدْرَكَ دَهْرِي، وَلَقَدْ قَالَ فِيهِ نَاسٌ فَأَحْسَنُوا، وَقَالَ فِيهِ نَاسٌ فَأَسَاءُوا، وَعِنْدَ اللَّهِ عِلْمُهُ، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي عَلِيٍّ؟ قَالَ: هُوَ وَاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ، قَالَ: سِبَّ عَلِيًّا، قَالَ: لا أَسُبُّهُ، قَالَ: وَاللَّهِ لَتَسُبَّنَّهُ، قَالَ: وَاللَّهِ لا أَسُبُّهُ، قَالَ: وَاللَّهِ لَتَسُبَّنَّهُ أَوْ لأَضْرِبَنَّ عُنُقَكَ، قَالَ: وَاللَّهِ لا أَسُبُّهُ، قَالَ: فَأَمَرَ بِضَرْبِ عُنُقِهِ، فَقَامَ رَجُلٌ فِي يَدِهِ سَيْفٌ فَهَزَّهُ حَتَّى أَضَاءَ فِي يَدِهِ كَأَنَّهُ خَوْصَةٌ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَتَسُبَّنَّهُ أَوْ لأَضْرِبَنَّ عُنُقَكَ، قَالَ: وَاللَّهِ لا أَسُبُّهُ، ثُمَّ نَادَى: وَيْلَكَ يَا سُلَيْمَانُ أَدْنِنِي مِنْكَ، فَدَعَا بِهِ فَقَالَ: يَا سُلَيْمَانُ، أَمَا تَرْضَى مِنِّي بِمَا رَضِيَ بِهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ مِمَّنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي فِيمَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْ عَلِيٍّ؟ قَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: اللَّهُ رَضِيَ مِنْ عِيسَى وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي إِذْ قَالَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ وَهُمْ شَرٌّ مِنْ عَلِيٍّ: ﴿إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾، قَالَ: فَنَظَرْتُ إِلَى الْغَضَبِ يَنْحَدِرُ مِنْ وَجْهِهِ حَتَّى صَارَ فِي طَرَفِ أَرْنَبَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: خَلِّيَا سَبِيلَهُ، فَعَادَ إِلَى مِشْيَتِهِ، فَمَا رَأَيْتُ رَجُلا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَلْفِ رَجُلٍ غَيْرَهُ، وَإِذَا هُوَ طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ

Alâ b. Kerîz anlatıyor: Süleymân b. Abdilmelik oturmuşken karşıdan üzerinde güzel giysileriyle kibirle yürüyen bir adam geçti. Süleymân: "Bu adam olsa olsa Iraklıdır. (Iraklılar içinden) olsa olsa Kûfelidir. (Kûfeliler içinden de) olsa olsa Hemdânlıdır!" dedi. Sonra: "Adamı yanıma getirin" emrini verdi. Adam getirilince ona: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Adam: "Yazık sana! Bekle de kendime geleyim" karşılığını verdi. Süleymân bir süre onu öyle bıraktıktan sonra bir daha: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Adam: "Irak ahalisindenim" dedi. Süleymân: "Irak'tan kimlerden?" diye sorunca, adam: "Kûfe ahalisinden" dedi. Süleymân: "Kûfe'den kimlerden?" diye sorunca, adam: "Hemdân'dan" karşılığını verdi. Adamın bu cevapları karşısında Süleymân'ın şaşkınlığı daha da arttı.

Ona: "Ebû Bekr hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, adam: "Vallahi ne ben onun zamanına yetiştim, ne de o benim zamanıma yetişti. İnsanlar da onun hakkında hep iyi şeyler söylediler ki inşâallah dedikleri gibi biridir" dedi. Süleymân: "Ömer hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, adam Ebû Bekr hakkında dediklerinin aynısını dedi. Süleymân: "Osman hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, adam: "Vallahi ne ben onun zamanına yetiştim, ne de o benim zamanıma yetişti. İnsanlardan bazıları onun hakkında iyi şeyler söylerken bazıları da kötü şeyler söylemişlerdir. Gerçeği de ancak Allah bilir" dedi.

Süleymân ona: "Ali hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorunca, adam: "Vallahi onun da durumu aynı şekildedir" karşılığını verdi. Süleymân: "Ali'ye söv!" deyince, adam: "Sövmem!" karşılığını verdi. Süleymân: "Vallahi söveceksin!" deyince, adam: "Vallahi sövmem!" karşılığını verdi. Süleymân: "Vallahi ya ona söversin ya da boynunu vururum" deyince, adam yine: "Vallahi ona sövmem!" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Süleymân adamın boynunun vurulmasını emretti. Boynunu vuracak olan kişi elindeki kılıcı havaya kaldırıp sallayınca kılıç hurma yaprağı gibi parıldadı. Sonra adama: "Ya Ali'ye söversin ya da boynunu vururum" dedi. Adam: "Vallahi ona sövmem!" karşılığını verdi. Sonra: "Ey Süleymân! Beni yanma yaklaştır" diye seslendi. Süleymân onu yanma getirtince, adam: "Ey Süleymân! Senden daha hayırlı birinin, benden daha hayırlı birinden, Ali'den daha kötü olan kişiler konusunda kabul ettiği şeyi benden kabul eder misin?" diye sordu. Süleymân: "Nedir?" diye sorunca, adam: "Senden daha hayırlı olan Allah, benden daha hayırlı olan

Hz. İsa'dan, Ali'den daha kötü olan İsrail oğulları hakkında istediğini kabul etmişti. Zira İsa: **"Onlara azap edersen doğrusu onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin"**[1] demişti" karşılığını verdi.

Adamın bu sözü karşısında öfkenin Süleymân'ın yüzünden kulaklarının memesine doğru kayıp kaybolduğunu gördüm. Sonra: "Adamı serbest bırakın! Bu adamdan başka, bin adamdan daha hayırlı olan birini görmüş değilim" dedi. Bu kişi ise Talha b. Musarrif'ti.

(٦٢٥٨)- [١٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْعَلاءُ بْنُ عَمْرٍو الْحَنَفِيُّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ حَرِيشِ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: كَانَ طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي رِيَائِي وَسُمْعَتِي "

Hariş b. Süleym der ki: Talha b. Mutarrif duasında şöyle derdi: "Allahım! Gördüklerimden ve duyduklarımdan yana beni bağışla!"

(٦٢٥٩)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ نَعُودُهُ، فَقَالَ: لَهُ أَبُو كَعْبٍ: شَفَاكَ اللَّهُ، فَقَالَ: " أَسْتَخِيرُ اللَّهَ ﷻ "

Muhammed b. Fudayl, babasından bildiriyor: Hasta olan Talha b. Musarrif'i ziyarete gittik. Ebû Ka'b ona: "Allah sana şifalar versin" deyince, Talha: "Bu konuda Allah'a istiharede bulunacağım" karşılığını verdi.

(٦٢٦٠)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، ثنا السَّرِيُّ بْنُ مُصَرِّفٍ، قَالَ: سَمِعَ طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ، رَجُلا يَعْتَذِرُ إِلَى رَجُلٍ، فَقَالَ: " لا تُكْثِرِ الاعْتِذَارَ إِلَى أَخِيكَ، أَخَافُ أَنْ يَبْلُغَ بِكَ الْكَذِبَ "

Seriy b. Musarrif der ki: Talha b. Musarrif, bir adamın özür dilediğini duyunca: "Kardeşinden fazla özür dileme (özür dilenecek hareketler yapma), böyle yapmanın seni yalan söylemeye itmesinden korkarım" dedi.

---

[1] Mâide Sur. 118

(٦٢٦١)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ
عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ لَيْثٍ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ طَلْحَةَ،
فَقَالَ: " لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ أَسَنُّ مِنِّي لَيْلَةً مَا تَقَدَّمْتُكَ "

Leys bildiriyor: Talha b. Musarrif ile beraber yürüyordum ki bana: “Şayet benden yaşça bir gün bile büyük olduğunu bilsem asla önüne geçmem!” dedi.

(٦٢٦٢)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ
الأَشَجُّ، ثنا جَابِرُ بْنُ نُوحٍ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، قَالَ: ضَحِكْتُ، فَقَالَ لِي طَلْحَةُ بْنُ
مُصَرِّفٍ: " إِنَّكَ لَتَضْحَكُ ضَحِكَ رَجُلٍ لَمْ يَشْهَدِ الْجَمَاجِمَ، فَسَئَلَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ،
وَشَهِدْتَهَا؟ قَالَ: وَرَمَيْتُ فِيهَا بِأَسْهُمْ، وَلَوَدِدْتُ أَنَّ يَدِي قُطِعَتْ إِلَى هَاهُنَا وَأَشَارَ إِلَى مِرْفَقِهِ
وَأَنِّي لَمْ أَشْهَدْهَا "

Alâ b. Abdilkerîm der ki: Bir defasında gülünce Talha b. Musarrif bana: “Cemâcim savaşı fitnesini görmeyen kişinin gülmesi gibi gülüyorsun!” diye çıkıştı. Biri kendisine: “Ey Ebû Muhammed! Sen ona şahit oldun mu ki?” diye sorunca, Talha: “Birkaç ok da ben attım!” dedi ve dirseğine işaret ederek şöyle devam etti: “Ama keşke kolum şuraya kadar kesilseydi de o okları atmasaydım!”

(٦٢٦٣)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ،
ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي جَنَابٍ، قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ، يَقُولُ: " شَهِدْتُ الْجَمَاجِمَ فَمَا رَمَيْتُ
وَلا طَعَنْتُ وَلا ضَرَبْتُ، وَلَوَدِدْتُ أَنَّ هَذِهِ سَقَطَتْ مِنْ هَاهُنَا وَلَمْ أَكُنْ أَشْهَدُهَا "

Talha der ki: “(Deyru’l-) Cemâcim savaşında bulundum. Ancak ne bir ok attım, ne birini yaraladım, ne de birine vurdum. Keşke şu (kolum), şuradan kopup düşseydi de bu savaşta bulunmamış olsaydım.”

(٦٢٦٤)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ،
ثنا سُفْيَانُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ طَلْحَةَ، قَالَ: " مَا شَيْءٌ يَسْمَنُ فِي الْخِصْبِ وَالْجَدْبِ، وَمَا شَيْءٌ
يَهْزَلُ فِي الْخِصْبِ وَالْجَدْبِ، وَمَا شَيْءٌ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ؟ قَالَ: الَّذِي يَسْمَنُ فِي الْخِصْبِ
وَالْجَدْبِ الْمُؤْمِنُ، إِنْ أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِنِ ابْتُلِيَ صَبَرَ، وَأَمَّا الَّذِي يَهْزِلُ فِي الْخِصْبِ

وَالْجَدْبِ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ إِذَا أُعْطِيَ لَمْ يَشْكُرْ، وَإِذَا ابْتُلِيَ لَمْ يَصْبِرْ، وَأَمَّا الَّذِي هُوَ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ فَالألْفَةُ الَّتِي جَعَلَهَا اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ، وَقَالَ لِي طَلْحَةُ: لَلُقْيُكَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْعَسَلِ "

Süfyân b. Mâlik bildiriyor: Talha b. Musarrif der ki: "Hangi şey hem bereket, hem zorluk anında gelişir? Yine hangi şey hem bereket, hem zorluk anında kötüleşir. Baldan daha tatlı olan şey nedir? Mümin hem bereket, hem zorluk anında gelişir. Ona verildiği zaman şükreder, belaya maruz kaldığında ise sabreder. Bereket ve zorluk anında kötüleşen ise facir veya kâfir olan kişidir. Bu kişi, kendisine bir şey verildiğinde şükretmez, belaya karşı da sabırlı değildir. Baldan daha tatlı olan ise Allah'ın kulları arasına koyduğu sevgidir." Talha bana: "Seninle buluşmam benim için baldan daha tatlıdır" dedi.

(٦٢٦٥)- [١٧/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: خَطَبَ زُبَيْدٌ إِلَى طَلْحَةَ ابْنَتَهُ، فَقَالَ لَهُ: " إِنَّهَا قَبِيحَةٌ "، فَقَالَ: قَدْ رَضِيتُ، قَالَ: " إِنَّ بِعَيْنَيْهَا أَثَرًا "، قَالَ: قَدْ رَضِيتُ

Abdülmelik b. Hâni bildiriyor: Zübeyd, Talha'nın kızını istedi. Talha: "Ama çirkin" deyince, Zübeyd: "Kabul ediyorum" karşılığını verdi. Talha: "Gözünde de leke var" deyince, Zübeyd yine: "Kabul ediyorum!" karşılığını veridi.

(٦٢٦٦)- [١٨/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ أَنَّ طَلْحَةَ شُهِرَ بِالْقِرَاءَةِ، فَقَرَأَ عَلَى الأَعْمَشِ لِيَسْلَخَ ذَلِكَ عَنْهُ

Ebû Hâlid der ki: "Bana bildirilene göre Talha kıraatte şöhret bulmuştur. Bu şöhreti üzerinden atmak için de A'meş'e gidip (öğrenci gibi) yanında Kur'ân okumuştur."

(٦٢٦٧)- [١٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ جَرِيرِ بْنِ جَبَلَةَ، ثَنَا أَبُو يَعْلَى مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثنا سُفْيَانُ قَالَ: قَالَ الأَعْمَشُ: "

مَا رَأَيْتُ مِثْلَ طَلْحَةَ، " إِنْ كُنْتُ قَائِمًا فَقَعَدْتُ قَطَعَ الْقِرَاءَةَ، وَإِنْ كُنْتُ مُحْتَبِيًا فَحَلَلْتُ حَبْوَتِي قَطَعَ الْقِرَاءَةَ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَكُونَ قَدْ أَمَلَّنِي "

A'meş der ki: "Talha gibisini görmüş değilim. O (Kur'ân) okurken, ben ayaktaysam oturduğumda veya bir yere dayanmışsam doğrulduğumda bıkmış olduğumu düşünerek kıraatini keserdi."

(٦٢٦٨)- [١٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ: كَانَ طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ يَجِيئُنِي، فَأَقْرِيهِ فَلا يَطْلُبُنِي حَتَّى أَخْرَجَ، فَإِنْ تَنَحْنَحْتُ أَوْ سَعَلْتُ قَامَ "

A'meş der ki: "Talha b. Musarrif yanıma gelir, ona Kur'ân okuturdum. Ancak ben yanma çıkana kadar beni çağırmaz, yamndayken öksürür gibi yaptığımda veya öksürdüğümde de kalkıp giderdi."

(٦٢٦٩)- [١٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: كَانَ طَلْحَةُ يَقْرَأُ عَلَيَّ، فَإِذَا أَخَذْتُ عَلَيْهِ الْحَرْفَ، قَالَ: " هَكَذَا قَرَأْنَا "، فَإِنْ حَرَّكْتُ يَدِي أَوْ رِجْلِي، قَالَ " السَّلامُ عَلَيْكُمْ "

A'meş der ki: "Talha yanımda Kur'ân okurdu. Onu düzeltmek istediğimde "Biz böyle öğrenip okumuştuk" derdi. O okurken elimi veya ayağımı oynattığımda da «es-Selâmu aleykum» der (ve çekip gider)di."

(٦٢٧٠)- [١٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا خَالِدٍ الأَحْمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: كَانَ يَجِيءُ فَيَجْلِسُ عَلَى الْبَابِ، فَتَخْرُجُ الْجَارِيَةُ وَتَدْخُلُ لا يَقُولُ لَهَا شَيْئًا، حَتَّى أَخْرُجَ فَيَجْلِسُ وَيَقْرَأُ، فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَجُلٍ لا يُخْطِئُ وَلا يَلْحَنُ، فَإِنِ اسْتَنَدْتُ عَلَى الْحَائِطِ، قَالَ: " السَّلامُ عَلَيْكُمْ " وَيَذْهَبُ، .قَالَ أَبُو خَالِدٍ: أُخْبِرْتُ أَنَّهُ شُهِرَ بِالْقِرَاءَةِ فَقَرَأَ عَلَيَّ الأَعْمَشُ لِيَنْسَلِخَ ذَلِكَ عَنْهُ "

A'meş der ki: "Talha gelip kapımın önünde otururdu. Cariyem çıkıp girer, ama ona bir şey demezdi. Ben çıkınca da oturup Kur'ân okumaya başlardı. Kur'ân okurken hiç hata ve yanlış yapmayan kişinin nasıl biri olmasını bekliyorsunuz ki? Duvara dayandığımı gördüğünde de «es-Selâmu aleykum» der ve çekip giderdi."

Ebû Hâlid der ki: "Bana bildirilene göre Talha kıraatte şöhret bulmuştur. Bu şöhreti üzerinden atmak için de A'meş'e gidip (öğrenci gibi) yanında Kur'ân okumuştur."

(٦٢٧١)- [٥/١٨] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، ثنا قُطْبَةُ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " بِتْنَا لَيْلَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ فِي مَسْجِدِ الإِيَامِيِّينَ عِنْدَ طَلْحَةَ، وَزُبَيْدٍ، فَأَمَّا زُبَيْدٌ فَخَتَمَ الْقُرْآنَ بِلَيْلٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ، وَأَمَّا طَلْحَةُ فَكَرَّرَ فِيهِ حَتَّى خَتَمَ مَعَ الصُّبْحِ، أَوْ قَالَ مَعَ الْفَجْرِ "

A'meş der ki: "Ramazan'ın yirmi yedinci gecesinde Eyâmîn mescidinde, Talha ve Zübeyd'in yanında geceledik. Zübeyd Kur'ân'ı bir gecede hatmettikten sonra ailesinin yanma gitti. Talha ise tekrar edip durdu ve ancak sabaha veya fecre doğru hatmetti."

(٦٢٧٢)- [٥/١٨] ثنا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي وَالأَشَجُّ، قَالا: ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ لَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثْتُ طَلْحَةَ، فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَنَّ طَاوُسًا كَانَ يَكْرَهُ الأَنِينَ، قَالَ: " فَمَا سُمِعَ طَلْحَةُ يَئِنُّ حَتَّى مَاتَ رَحِمَهُ اللَّهُ "

Leys der ki: "Talha b. Musarrif'e, ölümüne sebep olan hastalığı zamanında, Tâvus'un hastalıktan dolayı inlemeyi kerih gördüğünden söz ettim. Bunun üzerine ölene dek Talha'mn inlediği işitilmedi."

(٦٢٧٣)- [٥/١٩] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ، قَالَ: كَانَ طَلْحَةُ إِذَا ذُكِرَ عِنْدَهُ الاخْتِلافُ، قَالَ: " لا تَقُولُوا الاخْتِلافُ، وَلَكِنْ قُولُوا: السَّعَةُ "

Mûsa el-Cühenî der ki: "Talha'nın yanında ihtilaflardan bahsedildiği zaman: "İhtilaf demeyin! Bunun yerine (fikirlerde) zenginlik deyin!" diye çıkışırdı.

(٦٢٧٤)- [٥/١٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو عَامِرِ بْنُ بَرَّادٍ الأَشْعَرِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا ابْنُ حَيَّانَ الأَسَدِيُّ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، قَالَ: شَكَى أَبُو مَعْشَرٍ ابْنَهُ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، فَقَالَ: " اسْتَعِنْ عَلَيْهِ

بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي﴾

Mâlik b. Miğvel bildiriyor: Ebû Ma'şer, oğlundan yana Talha b. Musarrif'e şikâyette bulununca, Talha ona şöyle dedi: "Oğluna karşı şu âyetten (duadan) yardım dile: **"Rabbim! Bana ve ana-babama verdiğin nimete şükretmemi ve razı olacağın yararlı iş yapmamı temin et. Benim için de, zürriyetim için de iyiliği devam ettir."**[1]

(٦٢٧٥)- [١٩/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو لَيْلَى الْمَوْصِلِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، وَطَلْحَةَ، قَالَ أَحَدُهُمَا: " لَقَدْ أَدْرَكْتُ أَقْوَامًا لَوْ رَأَيْتَهُمْ لاحْتَرَقَتْ كَبِدُكَ، وَقَالَ الآخَرُ: لَقَدْ أَدْرَكْتُ أَقْوَامًا مَا كُنَّا فِي جُنُوبِهِمْ إِلا لُصُوصًا "

Mâlik b. Miğvel der ki: Ebû Husayn ile Talha'dan biri: "Öyle kişilere yetiştim ki onlardan birini görsen ciğerin yanardı" derken, diğeri: "Öyle kişilere yetiştim ki biz onların yanında eşkiya gibi kalırız" dedi.

(٦٢٧٦)- [١٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: " الْمُؤْمِنُ يَجْلِبُ عَلَيْهِ إِبْلِيسُ مِنَ الشَّيَاطِينِ أَكْثَرَ مِنْ رَبِيعَةَ وَمُضَرَ "

Talha b. Musarrif der ki: "Mümin olan kişiye İblis, Rabîa ve Mudar kabilelerinden daha fazla sayıda şeytanı gönderir."

(٦٢٧٧)- [١٩/٥] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، وَهَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالا: ثنا حُسَيْنٌ، عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ، يَقُولُ: " قَدْ قُلْتُ فِي عُثْمَانَ وَيَأْبَى قَلْبِي إِلا أَنْ يُحِبَّهُ "

Talha b. Musarrif der ki: "Hz. Osmân'ın aleyhinde konuştum; ancak kalbim onu sevmekten geri duramıyor!"

---

[1] Ahkâf Sur. 15

(٦٢٧٨)- [١٩/٥] ثنا أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي جَارٌ لَهُمْ قَالَ: لَمَّا كَانَ شَكْوَى طَلْحَةَ كُنَّا عِنْدَهُ، فَجَاءَهُ زُبَيْدٌ، فَقَالَ: " قُمْ فَصَلِّ، فَإِنَّكَ مَا عَلِمْتُ تُحِبُّ الصَّلاةَ "، فَقَامَ يُصَلِّي

Süfyân, bir komşusundan bildiriyor: Talha b. Musarrif rahatsızlanınca yanına Zübeyd geldi ve: “Kalk namaz kıl! Bildiğim kadarıyla sen namazı seversin” dedi. Bunun üzerine Talha namaza kalktı.

(٦٢٧٩)- [١٩/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الأَشَجُّ، ثنا مَخْلَدُ بْنُ خِدَاشٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ أَنَّ طَلْحَةَ، وَسَلَمَةَ بْنَ كُهَيْلٍ اجْتَمَعُوا عَلَى طَعَامٍ، فَأُتُوا بِنَبِيذٍ، فَشَرِبَ سَلَمَةُ، ثُمَّ نَاوَلَهُ طَلْحَةَ وَهُوَ عَنْ يَمِينِهِ، فَأَخَذَهُ وَشَمَّهُ ثُمَّ نَاوَلَهُ الَّذِي عَنْ يَمِينِهِ، فَقَالَ لَهُ سَلَمَةُ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَشْرَبَهُ؟ قَالَ: " خِفْتُ التُّخَمَةَ "، فَقَالَ لَهُ سَلَمَةُ: تُخَمَةَ الدُّنْيَا أَوْ تُخَمَةَ الآخِرَةِ؟

Mahled b. Hidâş bildiriyor: Talha b. Musarrif ile Seleme b. Kuheyl bir araya geldiler. Kendilerine şıra getirilince önce Seleme içti, sonra da sağında oturan Talha’ya uzattı. Talha şırayı alıp önce kokladı; sonra da içmeden hemen sağ tarafında oturana uzattı. Seleme ona: “Neden içmedin?” diye sorunca, Talha: “Hazımsızlık yapmasından korktum!” karşılığını verdi. Bunun üzerine Seleme: “Dünyadaki hazımsızlıktan mı, yoksa âhiretteki hazımsızlıktan mı korktun?” dedi.

(٦٢٨٠)- [٢٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حَرِيشِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: دَخَلَ طَلْحَةُ مَسْجِدَهُمْ وَقَدْ نُضِحَ بِنَضُوحٍ، فَقَالَ: " مَنْ نَضَحَ مَسْجِدَنَا بِالْخَمْرِ "

Harîş b. Müslim der ki: Talha, içine nadûh denilen kokudan serpilen mescidimize girince: “Mescidimize şarabı serpen kim?” dedi.

(٦٢٨١)- [٢٠/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّ يَدِهِ وَأَظُنُّ أَنِّي قَرَأْتُهُ عَلَيْهِ ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ الْمُثَنَّى الْحَنَفِيُّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ كِنْدَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: " إِذَا أَكَلْنَا بِالدَّيْنِ ابْتَدَأْنَا بِالْخَلِّ، وَإِذَا لَمْ نَأْكُلْ بِالدَّيْنِ أَكَلْنَا بِالإِدَامِ "

Talha b. Musarrif der ki: “Şayet borçtan yersek yemeğe sirke ile başlamış oluruz. Ancak borç olmayan paradan yersek et yemiş gibi oluruz.”

(٦٢٨٢)- [٢٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: " إِنِّي لأَكْرَهُ الْخُرُوجَ يَوْمَ النَّيْرُوزِ، إِنِّي لأَرَاهَا شُعْبَةً مِنَ الْمَجُوسِيَّةِ، وَأَرَى إِنْسَانًا أَوْ أُرْجُوحَةً "

Talha b. Musarrif der ki: “Mecusilere ait bir gün olduğunu düşündüğüm için Nevruz gününde dışarı çıkmayı ve onlardan biriyle veya salıncaklarda eğlenenlerle karşılaşmayı istemem.”

(٦٢٨٣)- [٢٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، ثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: " كَانَ لِرَجُلٍ عَبْرَةٌ كُلَّ يَوْمٍ، فَقَالَ لَهُ غُلامٌ لَهُ: لَئِنْ كَانَ هَذَا دَأْبُكَ لَيَذْهَبَنَّ بَصَرُكَ وَلِتَلْتَمِسْ لَكَ قَائِدًا "

Talha b. Musarrif der ki: Adamın biri her gün ağlardı. Sonunda oğullarından biri ona: “Şayet böyle devam edersen gözlerini kaybedecek ve sana yol göstermesi için kendine birini arayacaksın” dedi.

(٦٢٨٤)- [٢٠/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ، ثنا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ فِي مَلإٍ إِلا رَأَيْتُ لَهُ الْفَضْلَ عَلَيْهِمْ "

Abdurrahman b. Abdilmelik b. Ebcer, babasından bildirir: “Talha b. Musarrif'i ne zaman seçkin kişilerin arasında görsem mutlaka onun diğerlerinden daha üstün olduğunu da görürdüm.”

Talha b. Musarrif el-Yâmî ashâbdan birçok kişiye yetişmiş, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ebî Evfâ, Abdullah b. ez-Zübeyr'den hadis işitmiştir. Ayrıca tâbiûn ve muhadram olanların (Resûlullah zamanında yaşayıp onu göremeyenlerin) ileri gelenlerinden de hadis rivayetinde bulunmuştur. Bunlar arasında Suveyd b. Ğafele, Zir b. Hubeyş, Hayseme, Alkame, Mesrûk, Ebû Ma'mer, Zeyd b. Vehb, Huzeyl b. Şurahbîl, Murre el-Hemdânî, Hilâl b. Yesâf, Saîd b. Cübeyr, Ebû Bürde b. Ebî Musa, Mus'ab b. Sa'd b. Ebî Vakkâs, Umeyre b. Sa'd ve Abdurrahman b. Avsece gibileri sayılabilir. Hicazlılardan da Mücâhid, Ebû Sâlih, İbn Abbâs'ın azatlısı Kureyb ve Yahyâ b. Saîd gibilerinden hadis rivayetinde bulunmuştur.

Takrîb 2067, Takrîb 2068, Takrîb 1347, Takrîb 3119, Takrîb 475-b, Takrîb 552, Takrîb 429, Takrîb 4473-d, Takrîb 1385, Takrîb 1207, Takrîb 2892, Takrîb 1405, Takrîb 612, Takrîb 777, Takrîb 2808, Takrîb 116, Takrîb 3155, Takrîb 3148-b, Takrîb 3162-a, Takrîb 2288, Takrîb 4173, Takrîb 2566-a, Takrîb 3272, Takrîb 690, Takrîb 2587-a, Takrîb 4260, Takrîb 1551, Takrîb 1726, Takrîb 25, Takrîb 2776

Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî

Onlardan biri de Ebû Abdirrahman Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî'dir. Haşyet, heybet, tevekkül, kanaat sahibi biridir. Dünya ve güzelliklerini değersiz görür, Kur'ân ve buyruklarını açıklamaya çalışırdı.

Denilir ki: "Tasavvuf haşyet ve tevazuda azim, beklenti ve tevekkülde ısrardır."

(٦٣١٧)- [٢٩/٥] ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبُو مَعْبَدٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدُ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالا: ثنا الْبَغَوِيُّ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ زُبَيْدًا مُقْبِلا مِنَ السُّوقِ وَجَفَ قَلْبِي "

İsmâîl b. Hammâd der ki: "Zübeyd'in çarşıdan geldiğini gördüğüm zaman kalbim titrerdi."

(٦٣١٨)- [٢٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ حَسَنٌ يَعْنِي ابْنَ صَالِحٍ، قَالَ زُبَيْدٌ: " سَمِعْتُ كَلِمَةً، فَنَفَعَنِي اللَّهُ ﷾ بِهَا ثَلاثِينَ سَنَةً "

.حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ رَاشِدٍ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا قُرَادُ أَبُو نُوحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ رَجُلا خَيْرًا وَأَفْضَلَ مِنْ زُبَيْدٍ

Zübeyd der ki: "Bir söz işittim ki Allah otuz yıl boyunca beni bu sözden faydalandırdı."

Şu'be der ki: "Zübeyd'den daha hayırlı ve daha üstün bir adam görmüş değilim."

(٦٣١٩)- [٥/٢٩] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ سُفْيَانَ.ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّ يَدِهِ: أُخْبِرْتُ عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: كَانَتْ جَارِيَةٌ أَعْجَمِيَّةٌ لِزُبَيْدٍ، فَكَانَ زُبَيْدٌ إِذَا فَرَغَ مِنْ صَلاتِهِ، قَالَ: " سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ "، فَتَقُولُ الْجَارِيَةُ: رُوزَمَادَ تَعْنِي: جَاءَ النَّهَارُ

Süfyân der ki: Zübeyd'in Acem bir cariyesi vardı. Zübeyd (gece) namazını bitirdiği zaman: "Melik ve Kuddûs olan (Allah)'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim" derdi. Cariye bunu duyunca da "Gündüz oldu" anlamında: "Rûzamâd" derdi.

(٦٣٢٠)- [٥/٣٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا غَنَّامُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ أَبِي الرَّبَّابِ، قَالَ: قِيلَ لِزُبَيْدٍ: أَلا تَخْرُجُ يَعْنِي مَعَ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ ؟ قَالَ: " لا أَخْرُجُ إِلا مَعَ نَفْسِي "

İmrân b. Ebi'r-Rebâb der ki: Zübeyd'e: "Zeyd b. Ali'nin yanında savaşa çıkmayacak mısın?" diye sorulunca: "Ben ancak kendimle çıkarım" karşılığını verdi.

(٦٣٢١)- [٥/٣٠] ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ح، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الأَشَجُّ، قَالا: ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: " دَخَلْنَا عَلَى زُبَيْدٍ، فَقُلْنَا لَهُ: اسْتَشْفِ اللَّهَ أَوْ شَفَاكَ اللَّهُ، فَقَالَ: " أَسْتَخِيرُ اللَّهَ "

Süfyân es-Sevrî bildiriyor: Hasta olan Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî'nin yanına girdik ve: "Allah'tan şifa dile" dedik. Zübeyd: "Bu konuda Allah'tan hayırlısını dileyeceğim" karşılığını verdi.

(٦٣٢٢)- [٥/٣٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ثنا جَرِيرٌ، عَنْ فُضَيْلٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى زُبَيْدٍ الأَيَامِيِّ وَهُوَ مَرِيضٌ، فَقُلْتُ: شَفَاكَ اللَّهُ، فَقَالَ: " أَسْتَخِيرُ اللَّهَ "

Fudayl der ki: Hasta olan Zübeyd el-İyâmî'nin yanına girip: "Allah sana şifa versin" dediğimde: "Bu konuda Allah'tan hayırlısını dileyeceğim" karşılığını verdi.

(٦٣٢٣)- [٣٠/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، ثنا أَبُو هَمَّامِ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا أَبِي، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَمْرٍو الأَيَامِيِّ ابْنِ أَخِ زُبَيْدٍ، قَالَ: كَانَ زُبَيْدٌ الأَيَامِيُّ " حَاجًّا، فَاحْتَاجَ إِلَى الْوُضُوءِ، فَقَامَ فَتَنَحَّى فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ، فَإِذَا هُوَ بِمَاءٍ فِي مَوْضِعٍ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُمْ مَاءٌ، فَتَوَضَّأَ ثُمَّ جَاءَ يُعْلِمُهُمْ حَتَّى يَأْخُذُوا مِنْهُ وَيَتَوَضَّئُوا فَلَمْ يَجِدُوهُ، وَوَجَدُوهُ قَدْ ذَهَبَ "

İmrân b. Amr el-İyâmî –Zübeyd'in yeğeni– der ki: Zübeyd el-İyâmî hacdayken abdest alması gerekti. Kalkıp bir kenara çekildi ve abdest bozduktan sonra dönerken bir yerde su olduğunu gördü. Yanlarında da su yoktu. Abdest aldı ve arkadaşlarının yanma gelip su almaları ve abdest almaları için onlara suyun yerini söyledi. Gittiler, ama suyun olmadığını ve kuruduğunu gördüler.

(٦٣٢٤)- [٣٠/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ السَّكُونِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَمْرٍو ابْنِ أَخِ زُبَيْدٍ الأَيَامِيِّ، قَالَ: كَانَ مُعَاوِيَةُ بْنُ خَدِيجٍ يَعْنِي أَبَا زُهَيْرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ تَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ آلِ خَارِجَةَ، زَوَّجَهَا أَخُوهَا وَغَضِبَ أَخٌ لَهَا آخَرُ، فَخَرَجَ إِلَى الْوَالِي، قَالَ: فَكَتَبَ إِلَى يُوسُفَ بْنِ عُمَرَ: انْظُرْ شَاهِدَيْهِ فَاطْلُبْهُمَا وَاحْبِسْهُمَا، قَالَ: وَكَانَ أَحَدُ الشَّاهِدَيْنِ زُبَيْدًا، قَالَ: فَتَغَيَّبَ وَحَضَرَ الْحَجُّ، فقال: " اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ مِنْ عَامِي هَذَا، ثُمَّ لا تُرِينِي يُوسُفَ أَبَدًا "، قَالَ: فَرَزَقَهُ اللَّهُ الْحَجَّ، وَمَاتَ فِي انْصِرَافِهِ، وَدُفِنَ فِي النُّقْرَةِ "

İmrân b. Amr el-İyâmî –Zübeyd'in yeğeni– anlatıyor: Muâviye b. Hadîc —Ebû Züheyr b. Muâviye— Hârice ailesinden bir kadınla evlenmişti. Kadını erkek kardeşlerinden biri onunla evlendirmişken diğer bir kardeşi de bu evliliğe kızmış ve konuyu valiye taşımıştı. Vali de Yûsuf b. Ömer'e: "Bu evliliğe şahitlik yapanları yakalayıp hapset" şeklinde bir mektup yazdı. Bu şahitlerden biri de Zübeyd'di. Zübeyd bu süre zarfında ortalıkta görünmedi ve hac mevsimi de geldi. Zübeyd: "Allahım! Bu yıl haccetmemi ihsan et ve sonrasında (vali) Yûsuf'un yüzünü bana gösterme" diye dua etti. Allah da o yıl ona haccı ihsan etti. Hac mevsiminde de vefat edip bir taş oyuğunda defnedildi.

(٦٣٢٥)- [٣٠/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، ثنا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَكِيعًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: رَأَى زُبَيْدٌ فِي الْبَيْتِ بَعْرًا، فقَالَ: " مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي مَكَانَ كُلِّ بَعْرَةٍ دِرْهَمًا

Vekî' der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî evinde keçi dışkısı görünce: "Her bir dışkı tanesinin yerine bir dirhemin olmasını istemezdim."

(٦٣٢٦)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ زُبَيْدٌ: " إِنَّ فِي الْبَيْتِ لَبَعْرًا مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي عَلَى عَدَدِ كُلِّ بَعْرَةٍ دِرْهَمًا "

Zübeyd der ki: "Evde keçi dışkısı var; ancak her bir dışkı tanesinin yerine bir dirhemimin olmasını istemezdim."

(٦٣٢٧)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَعْدَانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ زُبَيْدٌ: " أَلْفُ بَعْرَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَلْفِ دِينَارٍ "

Zübeyd der ki: "Keçi dışkısından bin tanesi benim için bin dinardan daha iyidir."

(٦٣٢٨)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ حُصَيْنٍ " أَنَّ أَمِيرًا، أَعْطَى زُبَيْدًا دَرَاهِمَ فَلَمْ يَقْبَلْهَا "

Husayn bildiriyor: "Yöneticinin biri Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî'ye bir miktar dirhem verdi; ancak Zubeyd bunları almayı kabul etmedi."

(٦٣٢٩)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الرِّبَاطِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي زِيَادٌ، قَالَ: كَانَ زُبَيْدٌ الأَيَامِيُّ مُؤَذِّنَ مَسْجِدِهِ، فَكَانَ يَقُولُ لِلصِّبْيَانِ: " يَا صِبْيَانُ، تَعَالَوْا صَلُّوا، أَهَبْ لَكُمُ الْجَوْزَ

"، قَالَ: فَكَانُوا يَجِيئُونَ وَيُصَلُّونَ، ثُمَّ يَحُوطُونَ حَوْلَهُ، فَقُلْنَا لَهُ: مَا تَصْنَعُ بِهَذَا؟ قَالَ: " وَمَا عَلَيَّ؟ " أَشْتَرِي لَهُمْ جَوْزًا بِخَمْسَةِ دَرَاهِمَ وَيَتَعَوَّدُونَ الصَّلاةَ "

Ziyâd bildiriyor: Zübeyd el-İyâmî kendi mescidinin müezziniydi. Çocuklara da: "Çocuklar! Gelip namaz kılarsanız size ceviz veririm!" derdi. Bu şekilde çocuklar gelip namaz kılarlar, namazdan sonra ceviz almak için etrafında toplanırlardı. Kendisine: "Bunu neden yapıyorsun?" diye sorduğumuzda: "Bunda zararım ne ki? Beş dirheme onlara ceviz alıyorum; ama bu arada çocuklar namaza alışıyorlar" dedi.

(٦٣٣٠)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أبِيه، قَالُوا لَهُ: مَنْ ذَكَرْتَ يَا أَبَا سُفْيَانَ ؟ قَالَ: ذَكَرْتُ زُبَيْدًا، أَتَدْرُونَ مَنْ كَانَ زُبَيْدٌ ؟ كَانَ رَجُلا مِنْ إيامٍ، وَكَانَتْ لَهُ شَاةٌ دَاجِنٌ فِي الْبَيْتِ لَهَا بَعْرٌ كَثِيرٌ، فَقَالَ: مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِّ بَعْرَةٍ مِنْهَا دِرْهَمًا،

وَكَانَ زُبَيْدٌ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ مَطِيرَةٌ أَضَاءَ شُعْلَةً مِنْ نَارٍ فَطَافَ عَلَى عَجَائِزِ الْحَيِّ، فَقَالَ: أُوكِفُ عَلَيْكُمُ الْبَيْتَ، أَتُرِيدُونَ نَارًا؟، فَإِذَا أَصْبَحَ طَافَ عَلَى عَجَائِزِ الْحَيِّ، وَيَقُولُ: أَلَكُمْ فِي السُّوقِ حَاجَةٌ، أَتُرِيدُونَ شَيْئًا؟

Süfyân(-ı Sevrî)'nin babasından bildirdiğine göre ona: "Ey Ebû Süfyân! (Kendi döneminden) kimi hatırlıyorsun?" diye sorduklarında şu karşılığı verdi "Zübeyd'i hatırlıyorum. Zübeyd'in kim olduğunu biliyor musunuz? İyâm'lı bir adamdı. Evinde çok dışkısı çıkan uysal bir koyunu vardı. «Çıkardığı bu gübrelerin tamamı gümüş paraya dönüşsün istemem» dedi."

Zübeyd b. el-Hâris el-İyâmî yağmurlu gecelerde ateş yakıp ışık yaparak kabilenin ihtiyarlarını dolaşıp: "Eviniz akıyor mu, ateş istiyor musunuz?" derdi. Sabah olduğu zaman ise yine kabilenin ihtiyarlarını dolaşıp: "Çarşıdan bir ihtiyacınız var mı? Bir şey istiyor musunuz?" derdi.

(٦٣٣١)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا وَكِيعٌ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ زُبَيْدٍ فَأَتَاهُ رَجُلٌ ضَرِيرٌ يُرِيدُ أَنْ يَسْأَلَهُ، فَقَالَ لَهُ زُبَيْدٌ: " إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَسْأَلَنِي عَنْ شَيْءٍ، فَإِنَّ مَعِي غَيْرِي "

Vekî', babasından bildiriyor: Zübeyd ile birlikte oturmuşken kör bir adam geldi ve ona bir şey sormak istedi. Ancak Zübeyd: "Şayet bana bir şeyi soracaksan bil ki yanımda başka biri daha var" dedi.

(٦٣٣٢)- [٣١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الأَشَجُّ، حَدَّثَنِي الأَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ زُبَيْدٌ قَسَّمَ عَلَيْنَا اللَّيْلَ أَثْلاثًا، ثُلُثًا عَلَيْهِ، وَثُلُثًا عَلَيَّ، وَثُلُثًا عَلَى أَخِي، وَكَانَ زُبَيْدٌ يَبْدَأُ فَيَقُومُ ثُلُثَهُ، ثُمَّ يَضْرِبُنِي بِرِجْلِهِ، فَإِذَا رَأَى مِنِّي كَسَلا، قَالَ: " نَمْ يَا بُنَيَّ فَأَنَا أَقُومُ عَنْكَ "، ثُمَّ يَجِيءُ إِلَى أَخِي فَيَضْرِبُهُ بِرِجْلِهِ، فَإِذَا رَأَى مِنْهُ كَسَلا، قَالَ: " نَمْ يَا بُنَيَّ فَأَنَا أَقُومُ عَنْكَ، قَالَ: فَيَقُومُ حَتَّى يُصْبِحَ "

Eş'as b. Abdirrahman b. Zübeyd, babasından bildiriyor: Babam geceyi üçe böldü. Bir bölümünde kendi, bir bölümünde ben ve bir bölümünde de erkek kardeşim ayakta kalacaktı. Önce babam başlar biz uyurduk. Gecenin üçte birlik bölümünü ayakta geçirdikten sonra beni kaldırmak için ayağıyla dürterdi. Ancak benim üşengeç davrandığımı gördüğünde: "Oğlum! Sen uyumana devam et, ben senin yerine ayakta dururum" derdi. Gecenin ikinci bölümünü de bitirdiğinde kaldırmak üzere kardeşime gider ve ayağıyla onu dürterdi. Onun da üşengeç davrandığını gördüğünde ona da: "Oğlum! Sen uyumana devam et, ben senin yerine ayakta dururum" derdi. Bu şekilde de sabaha kadar ayakta beklerdi.

(٦٣٣٣)- [٣٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَمْرٌو النَّاقِدُ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: يَقُولُونَ أَنَّ زُبَيْدًا قَسَّمَ اللَّيْلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ ابْنَيْهِ، فَإِذَا اعْتَلَّ أَحَدُهُمَا عَمِلَ عَنْهُ، قَالَ سُفْيَانُ: وَكَانَ زُبَيْدٌ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ لَمْ يَعْلَمْ بِهِ أَهْلُهُ حَتَّى يُؤَذِّنَ

Süfyân der ki: "Dediklerine göre Zübeyd gecelerini kendi ve iki oğlu arasında paylaştırmıştı. Oğullarından biri rahatsız olduğu zaman onun yerine gece ibadeti yapardı. Yine Zübeyd Mekke'ye geldiği zaman ezanı okuyana kadar ailesinin, onun geldiğinden haberi olmazdı."

(٦٣٣٤)- [٣٢/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَوِ اخْتَرْتُ عَبْدًا لِلَّهِ أَكُونُ فِي مَسَالِخِهِ لاخْتَرْتُ زُبَيْدًا الإِيَامِيَّ "

Saîd b. Cübeyr der ki: "Allah'ın kulları arasında benzeri olacağım birini seçecek olsam Zübeyd el-İyâmî'yi seçerdim."

(٦٣٣٥)- [٣٢/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا جَدِّي، ثنا أَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زُبَيْدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ جَدِّي وَرَأَى جَارِيَةً مَعَهَا زَمَّارَةٌ مِنْ قَصَبٍ فَأَخَذَهَا وَشَقَّهَا، وَرَأَى جَارِيَةً مَعَهَا دُفٌّ فَأَخَذَهُ فَكَسَرَهُ "

Eş'as b. Abdirrahman b. Zübeyd bildiriyor: "Dedem, elinde kamıştan bir düdük bulunan bir kız görünce onu elinden alıp parçaladı. Yine elinde def bulunan bir kız görünce defi alıp kırdı."

(٦٣٣٦)- [٣٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، ثنا أَبِي ثنا عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ، ثنا ابْنُ الطِّهْرَانِيِّ، ثنا الرَّمَادِيُّ، ثنا سَهْلُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ الضَّرِيرِ، قَالَ: " رَأَيْتُ زُبَيْدًا فِي النَّوْمِ، فَقُلْتُ: إِلا مَا صِرْتَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؟ قَالَ: " إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ "، قُلْتُ: فَأَيُّ الْعَمَلِ وَجَدْتَ أَفْضَلَ؟ قَالَ: " الصَّلاةُ وَحُبُّ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ "

Yahyâ b. Kesîr ed-Darîr der ki: Rüyamda Zübeyd'i gördüm. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Şu anki durumun nedir?" diye sorduğumda: "Allah'ın rahmeti altındayım" karşılığını verdi. Ona: "Hangi amelin daha üstün olduğunu gördün?" diye sorduğumda ise: "Namaz ve Ali b. Ebî Tâlib'i sevmek" dedi.

(٦٣٣٧)- [٣٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثنا أَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: سُئِلَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ عَنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ، قَالَ: " مِنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا كَانَ أُمَّةُ مُحَمَّدٍ ﷺ أَخَفُّ النَّاسِ أَحْلامًا، وَأَقْرَبُهُمْ مِنَ اللَّهِ ﷻ قَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَمَا خِفَّةُ أَحْلامِهِمْ وَقُرْبُهُمْ مِنَ اللَّهِ؟

قَالَ: أَمَّا خِفَّةُ أَحْلامِهِمْ، فَإِنَّ أَحَدَهُمْ يَلْعَنُ الْبَهِيمَةَ، وَأَمَّا قُرْبُهُمْ مِنَ اللَّهِ، فَإِنَّ خِوَانَ أَحَدِهِمْ يُوضَعُ فَمَا يُرْفَعُ حَتَّى يُغْفَرَ لَهُ لِقَوْلِهِ: بِسْمِ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ "

Eş'as b. Abdirrahman b. Zübeyd, babasından, o da dedesinden bildirir: Hz. İsa'ya kıyametin alametleri sorulunca: "Kıyametin alametlerinden biri de Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetinden olanların hoşgörüsünün herkesten daha az, Allah'a herkesten daha yakın olmalarıdır" dedi. Ona: "Ey Allah'ın Peygamberi! Nasıl hoşgörüleri herkesten daha az ve Allah'a herkesten daha yakın olurlar?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Çünkü içlerinden bazıları hayvana bile lanet okumaya başlar. Allah'a yakın olmaları konusuna gelince, içlerinden birinin sofrası konulduğu zaman «Bismillah» ve «Elhamdu lillah» demesinden dolayı sofra kaldırılmadan bağışlanır."

(٦٣٣٨)- [٣٣/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، فِي كِتَابِهِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا أَزْهَرُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا أَبُو قُتَيْبَةَ، ثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ زُبَيْدًا، يَقُولُ: " كَانَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ إِذَا سَمِعَ مَوْعِظَةً، صَاحَ صِيَاحَ الثَّكْلَى "

Zübeyd der ki: "Hz. İsa bir öğüt işittiği zaman çocuğunu kaybetmiş anne gibi feryat ederdi."

(٦٣٣٩)- [٣٣/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: بَلَغَنِي أَنَّ زُبَيْدًا الأَيَامِيَّ، قَالَ: " الْغِنَى أَكْثَرُ مِنَ الرِّبْحِ، وَأَيْنَ يَقَعُ الرِّبْحُ مِنَ الْغِنَى؟ قَالَ: يَعْنِي غِنَى النَّفْسِ "

Zübeyd el-İyâmî der ki: "Zenginlik, kazancı da arttırır. Ama gönül zenginliği için bu kazanç ne ifade etmektedir?"

Zübeyd b. el-Hâris, ashâbdan İbn Ömer, Enes b. Mâlik ve (ismi verilmeyen) başka birine daha yetişmiş; Ebû Vâil, Şa'bî ve Murre el-Hemdânî'den rivayetlerde bulunmuştur. Tâbiûndan da Mansûr b. el-Mu'temir, A'meş, İsmâîl b. Ebî Hâlid ve Muhammed b. Cuhâde ondan rivayetlerde bulunmuşlardır.

Takrîb 4163, Takrîb 2684, Takrîb 801, Takrîb 2895, Takrîb 55, Takrîb 3234, Takrîb 1013, Takrîb 538, Takrîb 3801, Takrîb 1068-a, Takrîb 1069, Takrîb 2967-a, Takrîb 3039, Takrîb 3935, Takrîb 4069, Takrîb 938, Takrîb

2554, Takrîb 3252, Takrîb 4431, Takrîb 1249, Takrîb 4257, Takrîb 2135, Takrîb 276

Mansûr b. el-Mu'temir

Onlardan biri de Ebû Ğıyâs Mansûr b. el-Mu'temir'dir. Devamlı olarak oruç tutup gece namazı kılan, çok az yemek yiyip çok az uyuyan, devamlı tefekkür edip ibret alan birisiydi.

(٦٣٦٤)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الأَجْلَحِ، قَالَ: " رَأَيْتُ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْثَمِرِ، وَكَانَ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ قِيَامًا فِي الصَّلاةِ، وَكَانَ يَخْضِبُ بِالْحِنَّاءِ "

Abdullah b. el-Eclah der ki: "Mansûr b. el-Mu'temir'i gördüm. Namazı en güzel şekilde kılanlardan birisiydi ve saç ile sakallarını kına ile boyardı."

(٦٣٦٥)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الأَشَجُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: " رَأَيْتُ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ إِذَا قَامَ فِي الصَّلاةِ وَقَدْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ فِي صَدْرِهِ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Mansûr b. el-Mu'temir'i gördüm. Namaza durduğu zaman sakalları göğsüne değecek şekilde başını eğerdi."

(٦٣٦٦)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلابِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " لَوْ رَأَيْتَ مَنْصُورًا يُصَلِّي لَقُلْتَ: يَمُوتُ السَّاعَةَ "

Sevrî der ki: "Mansûr'u namaz kılarken görsen, kendisini sanki o an ölecekmiş gibi zannederdin."

(٦٣٦٧)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: " لَوْ رَأَيْتَ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ، وَعَاصِمًا، وَالرَّبِيعَ بْنَ أَبِي رَاشِدٍ فِي الصَّلاةِ وَقَدْ وَضَعُوا لِحَاهُمْ عَلَى صُدُورِهِمْ عَرَفْتَ أَنَّهُمْ مِنْ أَبْرَارِ الصَّلاةِ "

Yine der ki: "Mansûr b. el-Mu'temir, Âsım ve Rabî' b. Ebî Râşid'in namazda boyun büküp sakallarını göğüslerine yapıştırmalarını görsen namazı en iyi kılanlardan olduklarını anlardın."

(٦٣٦٨)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا ابْنُ زَنْجُوَيْهِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ مَهْدِيٍّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الأَحْوَصِ، يَقُولُ: قَالَتِ ابْنَةُ مَنْصُورِ بْنُ الْمُعْتَمِرِ لأَبِيهَا: يَا أَبَتِ، أَيْنَ الْخَشَبَةُ الَّتِي كَانَتْ فِي سَطْحِ مَنْصُورٍ قَائِمَةً؟ قَالَ: " يَا بُنَيَّةُ ذَاكَ مَنْصُورٌ كَانَ يَقُومُ بِاللَّيْلِ "

Ebu'l-Ahvas der ki: "Mansûr b. el-Mu'temir'i kızı, babasına: "Babacığım! Önceden Mansûr'un (senin) damında görülen huşû nerede kaldı?" diye sorunca, Mansûr: "Evladım! O Mansûr gecelerini namazla geçirirdi" dedi.

(٦٣٦٩)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ سَالِمٍ الْعَبْدِي، قَالَ: " كَانَ مَنْصُورٌ يُصَلِّي فِي سَطْحِهِ، فَلَمَّا مَاتَ، قَالَ غُلامٌ لأُمِّهِ: يَا أُمَّهْ، الْجِذْعُ الَّذِي كَانَ فِي سَطْحِ آلِ فُلانٍ لَيْسَ أَرَاهُ؟ قَالَتْ: يَا بُنَيَّ لَيْسَ ذَاكَ جِذْعًا، ذَاكَ مَنْصُورٌ قَدْ مَاتَ "

Alâ b. Sâlim el-Abdî der ki: Mansûr evinin damında gece namazı kılardı. Vefat ettiğinde çocuğun biri annesine: "Anneciğim! Filan ailenin damında duran bir ağaç kütüğü vardı, onu göremiyorum" dedi. Kadın: "Evladım! O ağaç kütüğü değil (orada namaz kılan) Mansûr'du ve vefat etti" karşılığını verdi.

(٦٣٧٠)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَزْهَرُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا جَرِيرٌ، قَالَ: " صَامَ مَنْصُورٌ وَقَامَ، وَكَانَ يَأْكُلُ الطَّعَامَ، وَيُرَى الطَّعَامُ فِي مَجْرَاهُ "

Cerîr der ki: "Mansûr çokça namaz kılıp oruç tutardı. Yemek yerken de (zayıflığından dolayı) lokmanın boğazından inişi görülebilirdi."

(٦٣٧١)- [٥/٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَزْهَرُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ يَعْنِي فِي الْمَنَامِ، فَقُلْتُ: مَا فَعَلَ اللَّهُ

بِكَ؟ قَالَ: كِدْتُ أَنْ أَلْقَى اللَّهَ بِعَمَلِ نَبِيٍّ، قَالَ سُفْيَانُ: " إِنَّ مَنْصُورًا صَامَ سِتِّينَ سَنَةً يَقُومُ لَيْلَهَا وَيصُومُ نَهَارَهَا "

Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: Rüyamda Mansûr b. el-Mu'temir'i gördüm. Ona: "Allah sana neler yaptı?" diye sorduğumda: "Allah'ın huzuruna neredeyse bir peygamberin ameli gibi bir amelle çıkacaktım!" karşılığını verdi. Süfyân der ki: "Mansûr altmış yıl boyunca oruç tutmuştur. Bu sürenin gündüzlerini oruçla, gecelerini de kıyamla (namazla) geçirmiştir."

(٦٣٧٢)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا زَائِدَةُ، أَنَّ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ، صَامَ سِتِّينَ سَنَةً، يَقُومُ لَيْلَهَا، وَيصُومُ نَهَارَهَا، وَكَانَ يَبْكِي فَتَقُولُ لَهُ أُمُّهُ: يَا بُنَيَّ، قَتَلْتَ قَتِيلا؟ فَيَقُولُ: " أَنَا أَعْلَمُ بِمَا صَنَعْتُ بِنَفْسِي "، فَإِذَا كَانَ الصُّبْحُ كَحَّلَ عَيْنَيْهِ، وَدَهَنَ رَأْسَهُ، وَفَرَّقَ شِفَّتَيْهِ وَخَرَجَ لِلنَّاسِ

Zâide bildiriyor "Mansûr atmış yıl boyunca gündüz oruç tuttu, geceleri de nafile namazı kıldı. Geceleri ağladığı zaman da annesi ona: "Evladım! Birini mi öldürdün (neden bu kadar ağlıyorsun)?" diye sorardı. Kendisi de: "Ben nefsime ne yaptığımı iyi biliyorum!" karşılığını verirdi. Sabah olduğu zaman gözlerine sürme çeker, başına koku sürer, saçlarım ortadan ayırıp insanların içine öyle çıkardı."

(٦٣٧٣)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، سُفْيَانُ، وَذُكِرَ مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ، فَقَالَ: " قَدْ كَانَ عَمِشَ مِنَ الْبُكَاءِ "

Ali b. Abdillah bildiriyor: Mansûr b. el-Mu'temir zikredilince Süfyân: "Mansûr, çok ağlamaktan dolayı gözleri az görürdü" dedi.

.أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ الْحَمِيدِ، يَقُولُ: كَانَتْ أُمُّ مَنْصُورٍ، تَقُولُ لَهُ: يَا بُنَيَّ، إِنَّ لِعَيْنَيْكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِجِسْمِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَكَانَ يَقُولُ لَهَا مَنْصُورٌ " دَعِي عَنْكِ مَنْصُورًا، فَإِنَّ بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ نَوْمًا طَوِيلا "

Cerîr b. Abdilhamîd bildiriyor: Ümmü Mansûr, Mansûr'a şöyle derdi: "Evladım! Gözünün, senin üzerinde hakları vardır. Bedeninin de senin üzerine hakları vardır." Mansûr da ona şöyle karşılık verirdi: "Sen Mansûr'u(n rahatlığını) düşünme! Zira iki (Sûr'a) üfürülüş arasında uzun bir uyku olacaktır!"

(٦٣٧٤)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، عَنْ زَائِدَةَ بْنِ قُدَامَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِمَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ: الْيَوْمَ الَّذِي أَصُومُ فِيهِ أَقَعُ فِي الأُمَرَاءِ؟ قَالَ: " لا "، قُلْتُ: فَأَقَعُ فِيمَنْ يَتَنَاوَلُ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ، قَالَ: " نَعَمْ "

Zâide b. Kudâme bildiriyor: Mansûr b. el-Mu'temir'e: "Oruç tuttuğum gün yöneticilere dil uzatabilir miyim?" diye sorduğumda: "Hayır!" dedi. "Peki, Ebû Bekr ile Ömer'e dil uzatan kişiye dil uzatabilir miyim?" diye sorduğumda ise: "Yapabilirsin!" dedi.

(٦٣٧٥)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: " رَحِمَ اللَّهُ مَنْصُورًا كَانَ صَوَّامًا قَوَّامًا "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Allah, Mansûr'a merhamet etsin! Çokça oruç tutup namaz kılan biriydi."

(٦٣٧٦)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: " اخْتَلَفَ مَنْصُورٌ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَهُوَ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ، فَلَمَّا أَخَذَ فِي الآثَارِ فتَرَ"

Muğîre der ki: "İnsanların en âbid zâtlarından biri olan Mansûr, İbrâhîm(-i Nehaî)'nin yanma çokça gidip gelirdi. Rivayetlere itibar etmeye başlayınca da gidiş gelişleri azaldı."

(٦٣٧٧)- [٤١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ، ثنا زَائِدَةُ، قَالَ: قُلْتُ لِمَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ: " إِذَا كُنْتُ صَائِمًا

أَنَالُ مِنَ السُّلْطَانِ شَيْئًا؟ فَقَالَ: " لا "، فَقُلْتُ: إِذَا كُنْتُ صَائِمًا أَنَالُ مِنْ أَصْحَابِ الأَهْوَاءِ شَيْئًا؟ قَالَ: " نَعَمْ "

Zâide bildiriyor: Mansûr b. el-Mu'temir'e: "Oruçlu olduğum zaman, sultandan/siyasi otoriteden bir şey alayım mı?" deyince, bana: "Hayır!" karşılığını verdi. Ben: "Oruçlu olduğum zaman heva ehlinden (dinde aykırı görüş sahiplerinden) bir şey alayım mı?" diye sorduğumda ise: "Evet, alabilirsin" karşılığını verdi.

(٦٣٧٨)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْجَوْهَرِيُّ، ثنا عَفَّانُ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، قَالَ: لَمَّا أُجْلِسَ مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَلَى الْقَضَاءِ كَانَ يَأْتِيهِ الرَّجُلُ فَيَقُصُّ عَلَيْهِ فَيَقُولُ: " قَدْ فَهِمْتُ مَا قُلْتَ، وَلا أَدْرِي مَا الْجَوَابُ فِيهِ "، فَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لابْنِ هُبَيْرَةَ وَكَانَ هُوَ الَّذِي وَلاهُ، فَقَالَ: هَذَا لا يَصْلُحُ إِلا أَنْ يَعَيَّنَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ بِشَهْوَةٍ، فَتَرَكَهُ

Ebû Avâne der ki: Mansûr b. el-Mu'temir davalara bakmak için oturunca, yanına gelen, olayı kendisine anlatırdı. Mansûr ise: "Dediğini anladım, ama bunun cevabının ne olduğunu bilmiyorum" derdi ve devamlı böyle yapardı. Mansur'un böyle yaptığı İbn Hubeyre'ye anlatılınca –ki Mansûr'u kendisi kadı tayin etmişti- şöyle dedi: "Bu böyle olmayacak! Yoksa Şeytan aklına girip nefsine uymasına sebep olacak!" Sonra da onu bu görevden azletti.

(٦٣٧٩)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الأَسَدِيُّ، ثنا أَبِي، ثنا مُفَضَّلٌ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ مَنْصُورٍ حِينَ بَعَثَ إِلَيْهِ دَاوُدُ بْنُ عَلِيٍّ يَسْتَعْمِلُهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ كَاتِبُهُ حُجْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، فَقَالَ: إِنَّ الأَمِيرَ يُرِيدُ أَنْ يَسْتَعْمِلَكَ، فَقَالَ: " إِنَّ ذَلِكَ لَيْسَ بِكَائِنٍ، أَنَا رَجُلٌ سَقِيمٌ مُعْتَلٌّ "

Mufaddal bildiriyor: Dâvud b. Ali, Mansûr b. el-Mu'temir'i vali olarak atamayı düşündüğünde Mansûr'un yanındaydım. Dâvud'un kâtibi olan Hicr b. Abdilcebbâr, Mansûr'un yanına girdi ve: "Emîr seni vali olarak tayin etmek istiyor!" dedi. Mansûr da: "Bunun olması mümkün değil; zira hasta ve rahatsız bir adamım!" karşılığını verdi.

(٦٣٨٠)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو مُفَضَّلٍ، قَالَ: حَبَسَ ابْنُ هُبَيْرَةَ مَنْصُورًا شَهْرًا يُرِيدُهُ عَلَى الْقَضَاءِ " فَأَبَى عَلَيْهِ "

Ebû Mufaddal der ki: "İbn Hubeyre, kadılık yapma teklifini reddeden Mansûr'u bir ay hapsetti."

(٦٣٨١)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: رُبَّمَا كُنْتُ مَعَ مَنْصُورٍ فِي مَنْزِلِهِ جَالِسًا، فَتَصِيحُ بِهِ أُمُّهُ، وَكَانَتْ فَظَّةً غَلِيظَةً، فَتَقُولُ: يَا مَنْصُورُ، يُرِيدُكَ ابْنُ هُبَيْرَةَ عَلَى الْقَضَاءِ، فَتَأْبَى عَلَيْهِ؟ وَهُوَ وَاضِعٌ لِحْيَتَهُ عَلَى صَدْرِهِ مَا يَرْفَعُ طَرْفَهُ إِلَيْهَا

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: Bazen Mansûr ile evinde otururdum. Bu sırada çok kaba biri olan annesi şöyle bağırırdı: "Ey Mansûr! İbn Hubeyre sana kadılık görevini vermek istiyor, sen ise kabul etmiyorsun öyle mi?" Mansûr ise bu sözlerine karşılık başını önüne eğer, annesinden yana yüzünü bile çevirmezdi.

(٦٣٨٢)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " لِلأُمِّ ثَلاثَةُ أَرْبَاعِ الْبِرِّ "

Mansûr b. el-Mu'temir der ki: Eskiden: "İyiliğin dörtte üçü anneye yapılır" denilirdi.

(٦٣٨٣)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا شَيْبَةُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ، ثنا حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: كَانَ مَنْصُورٌ فِي الدِّيوَانِ، فَقَالَ لَهُ إِنْسَانٌ: نَاوِلْنِي الطِّينَ أَخْتِمُ بِهِ، فَقَالَ: " أَرِنِي كِتَابَكَ حَتَّى أَنْظُرَ أَيُّ شَيْءٍ فِيهِ "

Hasan b. Sâlih der ki: "Mansûr divanda çalışıyordu. Adamın biri: "Mührünü ver de mühür basayım" deyince, Mansûr: "Elindeki kağıdı ver de önce içinde ne yazdığına bakayım" karşılığını verdi.

(٦٣٨٤)- [٤٢/٥] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثنا شُعْبَةُ قَالَ: قَرَأَ عَلَيْنَا مَنْصُورٌ: ﴿وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ﴾، قَالَ: الْوَحْشُ

Şu'be der ki: Mansûr bize **"Orada hem sizin için, hem de rızıkları size ait olmayanlar için (gerekli) geçim vasıtaları yarattık"**[1] âyetini okudu ve: "(Rızıkları bize ait olmayanlardan kasıt) vahşi hayvanlardır" dedi.

Mansûr, tâbiundan biri olarak sayılır. Enes b. Mâlik'ten rivayetlerde bulunmuş, İbn Ebî Evfâ ile görüşmüştür. Süfyân, Ebû Vâil Şakîk, Zeyd b. Vehb, Şa'bî, Rib'î, Hayseme, Sa'd b. Ubeyde ve Ebu'l-Bahterî'den rivayetlerde bulunmuştur. Kendisinden de tâbiundan Süleymân et-Teymî, A'meş, Eyyûb es-Sahtiyânî, Muhammed b. Cuhâde ve Husayn gibileri; meşhur alimlerden de Süfyân es-Sevrî, Mis'ar b. Kidâm ve Şu'be b. el-Haccâc rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 287, Takrîb 3937, Takrîb 206, Takrîb 2183-a, Takrîb 840, Takrîb 4167, Takrîb 4166, Takrîb 926, Takrîb 1983, Takrîb 4002, Takrîb 30, Takrîb 9

Süleymân el-A'meş

Onlardan biri de Süleymân b. Mihrân el-A'meş'tir. Hadis ravisi, fetva makamı, çokça amel edip kısa emelli olan, Rabbine karşı zahid ve itaatkâr, insanlara karşı eğlenceli ve şakacı birisiydi.

Denilir ki: "Tasavvuf, hakka boyun eğip halkla eğlenmektir."

(٦٣٩٨)- [٤٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ، أَنْبَأَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحِمْصِيُّ، ثنا مُبَشِّرُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " قَرَأْتُ الْقُرْآنَ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَّاب، وَقَرَأَ يَحْيَى عَلَى عَلْقَمَةَ أَوْ مَسْرُوقٍ وَقَرَأَ هُوَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَقَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "

A'meş der ki: "Ben Yahyâ b. Vessâb'ın yanında Kur'ân'ı okudum. Yahyâ, Alkame'nin (veya Mesrûk'un) yanında Kur'ân'ı okudu. Alkame (veya Mesrûk) da Abdullah b. Mes'ûd'un yanında Kur'ân'ı okudu. Abdullah b. Mes'ûd da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Kur'ân'ı okudu."

---

[1] Hicr Sur. 20

(٦٣٩٩)- [٤٦/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " كَانُوا يَقْرَءُونَ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ وَأَنَا جَالِسٌ، فَلَمَّا مَاتَ أَحْدَقُوا بِي "

A'meş der ki: "Önceleri Yahyâ b. Vessâb'ın yanında Kur'ân'ı okurlar; ben de orada otururdum. Yahyâ vefat edince benim yanımda okumaya başladılar."

(٦٤٠٠)- [٤٦/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَالِمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى الأَعْمَشِ، فَقُلْتُ لَهُ: كَيْفَ رَأَيْتَ قِرَاءَتِي؟ قَالَ: " مَا قَرَأَ عَلَيَّ عِلْجٌ أَقْرَأُ مِنْكَ "

Hüseyn b. Vâkıd der ki: A'meş'in yanında Kur'ân'ı okudum ve: "Kıraatimi nasıl buldun?" diye sordum. "Arap olmayanlar içinde senden daha iyi okuyanını görmedim" dedi.

(٦٤٠١)- [٤٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ الأَعْمَشُ: " مَا كَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْبَدْرِيِّينَ إِلا سِتْرٌ "، ثُمَّ قَالَ: ثنا زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا قُتَيْبَةُ، قَالَ: قَالَ جَرِيرٌ: كَانَ الأَعْمَشُ إِذَا خَرَجَ فَسَأَلُوهُ عَنْ حَدِيثٍ فَلَمْ يَحْفَظْهُ كَانَ يَجْلِسُ فِي الشَّمْسِ، يَقُولُ بِيدَيْهِ فِي عَيْنَيْهِ، فَلا يَزَالُ يَعْرِكُهُمَا وَيَعْرِكُهُمَا حَتَّى يَذْكُرَهُ، فَإِذَا ذَكَرَهُ، قَالَ: هَاتِ عَنْ أَيِّ شَيْءٍ سَأَلْتَ؟ فَيُجِيبُهُ "

A'meş: "Bizimle Bedir ahalisi arasında tek bir perde (ravi) vardır" dedi.

Cerîr der ki: A'meş dışarı çıkıp da kendisine bir hadis sorulduğu zaman, eğer hadisi hatırlamıyorsa gidip güneşte oturur ve hadisi hatırlayıncaya kadar gözlerini ovalardı. Hatırladığı zaman da soruyu sorana: "Gel bakalım! Neyi sormuştun!" der ve cevabını verirdi.

(٦٤٠٢)- [٤٧/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زَنْجُوَيْهِ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ الأَعْمَشَ لَبِسَ فَرْوًا مَقْلُوبًا وَتُبَّانًا تَسِيلُ خُيُوطُهُ عَلَى رِجْلَيْهِ، ثُمّ قَالَ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْلا أَنَّنِي تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ مَنْ كَانَ يَأْتِينِي؟ لَوْ كُنْتُ بَقَّالا كَانَ يَقْذِرُنِي النَّاسُ أَنْ يَشْتَرُوا مِنِّي "

İbn Uyeyne der ki: A'meş'in ters çevrilmiş bir post ile püskülleri ayaklarına kadar uzanan bir şalvar giydiğini gördüm. Bu haldeyken: "Şayet ilim öğrensem bunları benden öğrenmek için yanıma sizce kimler gelirdi? Oysa bir bakkal olsam insanlar benden iğrenip bir şey satın almak istemezlerdi" dedi.

(٦٤٠٣)- [٤٧/٥] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْخَزَّارِ الطَّبَرَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَرْبٍ الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيَّ، يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ نَبِيلٌ كَبِيرُ اللِّحْيَةِ إِلَى الأَعْمَشِ، فَسَأَلَهُ عَنْ مَسْأَلَةٍ خَفِيفَةٍ مِنَ الصَّلاةِ، فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا الأَعْمَشُ، وَقَالَ: " انْظُرُوا إِلَيْهِ، لِحْيَتُهُ تَحْتَمِلُ حِفْظَ أَرْبَعَةِ آلافِ حَدِيثٍ، وَمَسْأَلَتُهُ مَسْأَلَةُ صِبْيَانِ الْكُتَّابِ "

Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî der ki: A'meş'in yanına soylu ve uzun sakallı bir adam geldi. Ona namaz konusunda basit bir soru sordu. A'meş bize dönüp: "Şuna bakın! Sakalı dört bin hadis ezberlemeyi gerektirirken henüz okuma yazma öğrenen çocukların sorabileceği bir şeyi bana soruyor" dedi.

(٦٤٠٤)- [٤٧/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَدَقَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ تَسْنِيمٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: قَالَ لِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ: أَهْلُ الْحِجَازِ وَأَهْلُ مَكَّةَ أَعْلَمُ بِالْمَنَاسِكِ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: " فَأَنْتَ عَنْهُمْ وَأَنَا عَنْ أَصْحَابِي، لا تَأْتِي بِحَرْفٍ إِلا جِئْتُكَ فِيهِ بِحَدِيثٍ "

A'meş der ki: Habîb b. Ebî Sâbit bana: "Haccın gereklerini en iyi Hicaz ve Mekke ahalisinden olanlar bilir" deyince, ona: "Sen bu konuları onlardan öğrenmişken, ben arkadaşlarımdan öğrendim. Ancak bu konuda senin söylediğin her bir söze karşılık ben bir hadis rivayet edebilirim" karşılığını verdim.

(٦٤٠٥)- [٤٧/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمُعَدِّلِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَخْزُومِيُّ، ثنا عُبَيْدٌ الْبَزَّازُ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا أَبُو حَيْوَةَ شُرَيْحُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " الْعِلْمُ فِي لِمَ؟ "

A'meş der ki: "İlim «Neden?» sorusunda gizlidir."

(٦٤٠٦)- [٥/٤٧] حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ الْمُعَدِّلِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ الْمُعَدِّلِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْبَزَّازُ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الْحَكَمِ الْوَرَّاقُ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَرَّانِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ يُونُسَ، قَالَ: " مَا رَأَيْنَا فِي زَمَانِنَا مِثْلَ الأَعْمَشِ، وَلا الطَّبَقَةُ الَّذِينَ كَانُوا قَبْلَنَا، مَا رَأَيْنَا الأَغْنِيَاءَ وَالسَّلاطِينَ فِي مَجْلِسٍ قَطُّ أَحْقَرَ مِنْهُمْ فِي مَجْلِسِ الأَعْمَشِ وَهُوَ مُحْتَاجٌ إِلَى دِرْهَمٍ "

İsa b. Yûnus der ki: "Ne bizden önceki nesilde, ne de zamanımızda A'meş gibisini görmüş değiliz. Zengin ve yöneticilerin, bir dirheme bile muhtaç olan A'meş'in meclisinde olduğu kadar başka hiçbir mecliste bu kadar hakir düştüklerini görmüş değiliz."

(٦٤٠٧)- [٥/٤٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الأَبَّارُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ حَبِيبٍ، قَالَ: كَانَ الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: " لَيْسَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ مِنَ الأَعْمَشِ "

Kâsım b. Abdirrahman der ki: "Abdullah (b. Mes'ûd)'un hadislerini A'meş'ten daha iyi bilen biri yoktur."

(٦٤٠٨)- [٥/٤٨] حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ بَكْرٍ، جَارُ بِشْرٍ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ضِرَارَ بْنَ صُرَدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ شَرِيكًا، يَقُولُ: " مَا كَانَ هَذَا الْعِلْمُ إِلا فِي الْعَرَبِ وَأَشْرَافِ الْمُلُوكِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: وَأَيُّ نُبْلٍ كَانَ لِلأَعْمَشِ؟ قَالَ شَرِيكٌ: " أَمَا لَوْ رَأَيْتَ الأَعْمَشَ وَمَعَهُ لَحْمٌ يَحْمِلُهُ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ يَمِينِهِ، وَشَرِيكٌ عَنْ يَسَارِهِ، وَكِلاهُمَا يُنَازِعُهُ حَمْلَ اللَّحْمِ لَعَلِمْتَ أَنَّ ثَمَّ نُبْلا كَثِيرًا "

Dırâr b. Surad der ki: Şerîk'in: "Bu ilim, Araplarda ve asalet sahibi yöneticilerdedir" dediğini işittim. Meclis arkadaşlarından biri ona: "A'meş'in nasıl bir üstünlüğü vardı?" diye sorunca, Şerîk şöyle dedi: "Zamanında A'meş et taşıyordu. Sağında Süfyân, solunda da Şerîk bulunuyordu ve her ikisi de eti ondan alıp taşımak için çekişiyordu. Şayet bu durumu sen de görseydin onun nasıl bir üstünlüğe sahip olduğunu anlardın."

(٦٤٠٩)- [٤٨/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ، ثنا ابْنُ وَارَةَ الرَّازِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " أَعْظَمُ الْخِيَانَةِ أَدَاءُ الأَمَانَةِ إِلَى الْخَائِنِينَ "، وَقَالَ الأَعْمَشُ: " نَقْضُ الْعَهْدِ وَفَاءُ الْعَهْدِ لِمَنْ لَيْسَ لَهُ عَهْدٌ "

A'meş der ki: "Hıyanetin en ağırı emaneti hainlere teslim etmektir." Yine der ki: "Verdiği sözleri ifa etmeyen kişiye verilen sözden caymak (bunu hak ettikleri için) ahde vefa sayılır."

(٦٤١٠)- [٤٨/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنِي جَرِيرٌ، قَالَ: " ذُكِرَ الأَرْجَاءُ عِنْدَ الأَعْمَشِ، فَقَالَ: " مَا نَرْجُو مَنْ رَأَى أَنَّا أَكْبَرُ مِنْهُ "

Cerîr der ki: A'meş'in yanında beklentiler konusu açılınca: "Bizi kendinden daha büyük görenlerden bir şey beklemeyiz" dedi.

(٦٤١١)- [٤٨/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الأَعْمَشِ، فَقَالَ: كَلِّمْ لِي فُلانًا لِرَجُلٍ كَانَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ، قَالَ: " وَاللَّهِ ما كَلَّمْتُهُ قَطُّ "، قَالَ: إِنَّهُ قَدْ أَخَذَنِي فِي الْخَرَاجِ، فَأَرْجُو إِنْ كَلَّمْتَهُ أَنْ يَقْبَلَ، قَالَ: فَجَاءَهُ وَكَانَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ خَمْرٌ يَشْرَبُونَهُ، قَالَ: فَقَالَ الرَّجُلُ: لأَسْقِيَنَّهُ خَمْرًا قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ، قَالَ: فَرَفَعُوهُ فَدَخَلَ الأَعْمَشُ، فَكَلَّمَهُ، قَالَ: نَعَمْ فَدَعَا بِالصَّحِيفَةِ فَمَحَا مَا كَانَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: تَغَدَّ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، قَالَ: فَتَغَدَّى، فَقَالَ: " اسْقُونِي مَاءً "، فَقَالَ الرَّجُلُ: هَاتِ نَبِيذًا يَا غُلامُ، قَالَ: " لا، اسْقُونِي مَاءً "، ثُمَّ قَالَ: اسْقُونِي مَاءً، فَقَالَ الرَّجُلُ: هَاتِ نَبِيذًا يَا غُلامُ، فَقَالَ: " لا، اسْقُونِي مَاءً "، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلَيْسَ قَالَ: إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَخِيكَ فَكُلْ مِنْ طَعَامِهِ، وَاشْرَبْ مِنْ شَرَابِهِ؟ فَقَالَ الأَعْمَشُ: " لَسْتُ أَنْتَ مِنْ أُولَئِكِ " فَخَرَجَ الأَعْمَشُ وَلَمْ يَشْرَبْ إِلا الْمَاءَ

İbn Numeyr bildiriyor: Bir adam A'meş'in yanına gelip sürekli içki içen bir adamı kastederek: "Benim için bu adamla konuşur musun? Ben onunla ne zaman konuşsam beni borçlarım konusunda sıkıştırıyor. Sen onunla konuşsan belki biraz yumuşar" dedi. A'meş içki sofrasındaki alacaklının yanına gitti. Arkadaşlarıyla içki içen adam: "Bu geleni içki içirmeden buradan çıkarmayacağım" dedi. Adamlar içkiyi kaldırdı ve A'meş girip adamla konuştu. Adam, A'meş'in teklifini kabul ederek borçları sildirdi. Sonra A'meş'e dönerek: "Ye karnını doyur, ey Ebu Muhammed" dedi. A'meş yedikten sonra: "Bana su verin" dedi. Ev sahibi hizmetçisine: "Koş içki getir" diye seslendi. A'meş: "Hayır su istiyorum" deyince adam: "İnsan kardeşinin evine gittiğinde onun yemeğinden yiyip, onun içtiğinden içmez mi?" diye sordu. A'meş: "Sen onlardan değilsin ki" deyip sudan başka bir şey içmeden o evden çıktı.

(٦٤١٢)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، قَالَ: بَعَثَ عِيسَى بْنُ مُوسَى بِأَلْفِ دِرْهَمٍ إِلَى الأَعْمَشِ، وَصَحِيفَةٍ لِيكْتُبَ لَهُ فِيهَا حَدِيثًا، فَأَخَذَ الأَعْمَشُ الأَلْفَ دِرْهَمٍ وَكَتَبَ فِي الصَّحِيفَةِ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ حَتَّى خَتَمَهَا وَطَوَى الصَّحِيفَةَ وَبَعَثَ بِهَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا نَظَرَ فِيهَا بَعَثَ إِلَيْهِ: يَا ابْنَ الْفَاعِلَةِ، ظَنَنْتَ أَنِّي لا أُحْسِنُ كِتَابَ اللَّهِ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ الأَعْمَشُ: " أَفَظَنَنْتَ أَنِّي أَبِيعُ الْحَدِيثَ، وَلَمْ يَكْتُبْ لَهُ، وَحَبَسَ الْمَالَ لِنَفْسِهِ "

İsa b. Yûnus bildiriyor: İsa b. Mûsa, A'meş'e bin dirhem ve üzerine kendisi için bir hadis yazması için bir sahife yolladı. A'meş bin dirhemi aldı ve gönderilen sahifeye İhlâs sûresini sonuna kadar yazdı. Sonra sahifeyi dürüp İsa b. Mûsa'ya yolladı. İsa, gönderilen sahifeye baktıktan sonra A'meş'e: "Ey kötü kadının oğlu! Sen benim Kur'ân'ı bilmediğimi mi zannediyorsun!" diye bir mektup yazdı. A'meş de: "Peki sen benim hadisi parayla satacağımı mı sanıyorsun!" cevabını yazdı. Parayı da İsa'ya göndermeyip kendine aldı.

(٦٤١٣)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، أَنَّ الأَعْمَشَ، عُوتِبَ فِي إِتْيَانِهِ أَخًا لِيَقْطِينٍ الْقَائِدِ، فَقَالَ: " أَنْزَلْتُهُ مَنْزِلَةَ الْحُشِّ احْتِيجَ إِلَيْهِ فَأُتِيَ "

Ebû Usâme der ki: A'meş'e, komutan Yaktîn'in, bir kardeşinin yanma gidip gelmesinden dolayı sitem edilince: "Onu, ihtiyaç anında yanma gidilen kuru ot gibi görüyorum" dedi.

(٦٤١٤)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، قَالَ: وَمَعِي أَحَادِيثٌ أُرِيدُ جِئْتُ الأَعْمَشَ أَنْ أَسْأَلَهُ عَنْهَا، وَإِلَى جَنْبِهِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، كَيْفَ حَدِيثُ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: " لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ "، فَقُلْتُ: حَدِيثُ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: " مَكْرُوهٌ "، فَقَالَ الْمَخْزُومِيُّ: إِنَّهُ قَدْ رَحَلَ إِلَيْكَ؟ قَالَ: " قَدْ عَرَفْتُ، وَلَكِنَّهُ يُمَارِسُ قَرْنَاءَ "

Ma'mer der ki: Bazı hadisleri sormak üzere A'meş'in yanma geldim. Yanında da Mahzûm oğullarından bir adam vardı A'meş'e: "Ey Ebû Muhammed! Filanın hadisleri hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorduğumda: "Sakıncası yoktur" dedi. Ona: "Falanın hadisleri hakkında ne diyorsun?" diye sorduğumda: "Ondan hadis almak mekruhtur" karşılığını verdi. Mahzûm oğullarından olan adam ona: "Ama bu adam (ilim öğrenmek için yol kat edip) yanına gelmiş biridir" deyince, Â'meş: "Biliyorum, ama bu adam kötü arkadaşları olan biridir" karşılığını verdi.

(٦٤١٥)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ زَنْجُوَيْهِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا، أَنَّ الأَعْمَشَ، قَامَ مِنَ النَّوْمِ لِحَاجَةٍ، فَلَمْ يُصِبْ مَاءً، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْجِدَارِ فَتَيَمَّمَ، ثُمَّ نَامَ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، قَالَ: " أَخَافُ أَنْ أَمُوتَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ "، قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: وَرُبَّمَا فَعَلَهُ مَعْمَرٌ "

A'meş gece vakti bir ihtiyacı için uykudan uyandı. Abdest için su bulamayınca da ellerini duvara sürüp teyemmüm etti. Bunu neden yaptığı sorulduğunda ise: "Abdestsiz ölmekten korkuyorum!" dedi. Abdurrezzâk: "Bunu bazen Ma'mer'in de yaptığı olurdu" diye ekledi.

(٦٤١٦)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، قَالَ: قَالَ وَكِيعٌ " كَانَ الأَعْمَشُ قَرِيبًا مِنْ سَبْعِينَ سَنَةً لَمْ تَفُتْهُ التَّكْبِيرَةُ الأُولَى، وَاخْتَلَفْتُ إِلَيْهِ قَرِيبًا مِنْ سِتِّينَ، فَمَا رَأَيْتُهُ يَقْضِي رَكْعَةً "

Vekî' der ki: "A'meş yetmiş yaşma gelmiş olmasına rağmen bir namazın iftitah tekbirine dahi yetişemediği görülmüş değildir. Altmış yıl boyunca yanına gidip geldim, ama tek bir rekât dahi olsa kaza namazı kıldığını görmedim."

(٦٤١٧)- [٤٩/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " اسْتَعَانَ بِي مَالِكُ بْنُ الْحَارِثِ فِي حَاجَةٍ، فَجِئْتُ فِي قُبَاءٍ مُخَرَّقٍ، فَقَالَ: لَوْ لَبِسْتَ ثَوْبًا غَيْرَهُ، فَقُلْتُ: امْشِ، فَإِنَّمَا حَاجَتُكَ بِيدِ اللَّهِ، قَالَ: فَجَعَلَ يَقُولُ فِي الْمَسْجِدِ: مَا صِرْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ إِلا غُلامًا "

A'meş der ki: "Mâlik b. el-Hâris bir şey için benden yardımcı olmamı istedi. Eski bir kaftanla yanına gelince bana: "Bundan başka bir elbise giyseydin" dedi. Ben: "Yürü, senin ihtiyacını Allah verecek" dedim. Mâlik, mescidde şöyle demeye başladı: "Süleymân (A'meş) ile beraberken aciz bir çocuk gibi kaldım."

(٦٤١٨)- [٥٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَرْعَرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى الْقَطَّانِ، إِذَا ذُكِرَ الأَعْمَشُ، قَالَ: كَانَ مِنَ النُّسَّاكِ، وَكَانَ مُحَافِظًا عَلَى الصَّلاةِ فِي الْجَمَاعَةِ، وَعَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ.قَالَ يَحْيَى: وَهُوَ عَلامَةُ الإِسْلامِ، وَكَانَ يَحْيَى يَلْتَمِسُ الْحَائِطَ حَتَّى يَقُومَ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ "

İbrâhîm b. Ar'are der ki: Yahyâ el-Kattân, yanında A'meş zikredildiği zaman: "Zahit, cemaatle namazı ilk safta kılmaya dikkat eden ve İslam'ın işaretlerinden biriydi" derdi. Yahyâ da gerektiğinde duvara yapışır ve namazı ilk safta kılmaya çalışırdı.

(٦٤١٩)- [٥٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْجُعْفِيُّ، عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: قِيلَ لِلأَعْمَشِ أَيَّامَ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ لَوْ خَرَجْتَ، قَالَ: " وَيْلَكُمْ، وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُ أَحَدًا أَجْعَلُ عِرْضِي دُونَهُ، فَكَيْفَ أَجْعَلُ دِينِي دُونَهُ "

Hafs b. Ğiyâs bildiriyor: Zeyd b. Ali döneminde A'meş'e: "Çıkıp savaşsana!" denilince şöyle karşılık vermiştir: "Yazıklar olsun size! Ben onurumu kimsenin ayaklarının altına atmazken dinimi mi başkalarının ayakları altında çiğneteceğim!"

(٦٤٢٠)- [٥/٥٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ هُشَيْمًا، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ بِالْكُوفَةِ أَحَدًا أَقْرَأَ لِكِتَابِ اللَّهِ، وَلا أَجْوَدَ حَدِيثًا مِنَ الأَعْمَشِ "

Huşeym der ki: "Kûfe'de A'meş'ten daha güzel Kur'ân'ı okuyan ve ondan daha güzel konuşan birini görmüş değilim."

(٦٤٢١)- [٥/٥٠] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " يُوشِكُ إِنِ احْتَبَسَ عَلَيَّ الْمَوْتُ إِنْ وَجَدْتُهُ بِالثَّمَنِ اشْتَرَيْتُهُ "

A'meş der ki: "Şayet ölüm kaldırılsa ve satıldığını öğrensem ölmek için gidip satın alırdım."

(٦٤٢٢)- [٥/٥٠] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ الأَعْمَشُ: " كُنَّا نَعُدُّ أَهْلَ السُّوقِ شِرَارَنَا، وَإِنَّا لَنَعُدُّهُمُ الْيَوْمَ خِيَارَنَا "

A'meş der ki: "Eskiden çarşı esnafını en kötülerimizden sayardık. Bugün ise en iyilerimizden sayıyoruz."

(٦٤٢٣)- [٥/٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، ثنا الأَعْمَشُ، قَالَ: " دَخَلَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمُ يَعُودُنِي، وَكَانَ يُمَازِحُنِي، فَقَالَ: " أَمَّا أَنْتَ فَيَعْرِفُ مَنْ فِي مَنْزِلِهِ أَنَّهُ لَيْسَ بِرَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

A'meş bildiriyor: "Hastalığım sırasında İbrâhîm(i- Nehaî) beni ziyarete geldi. İbrâhim benimle çok şakalaşırdı. Bir ara bana şöyle dedi: "Senin evini gören bir kişi iki kentin (Mekke-Tâif) büyük bir adamı olmadığını anlar."

(٦٤٢٤)- [٥/٥٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَمْرٌو الأَوْدِيُّ، ثنا وَكِيعٌ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " إِنْ كُنَّا لَنَشْهَدُ الْجَنَازَةَ، فَلا نَدْرِي مَنْ نُعَزِّي مِنْ حُزْنِ الْقَوْمِ "

A'meş der ki: "Bazen cenazelere katılırdık da, cenazeye iştirak eden herkesin aşırı üzüntüsünden dolayı kime taziyede bulunacağımızı bilemezdik."

(٦٤٢٥)- [٥/٥٠] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو حُمَيْدٍ الْحِمْصِيُّ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَيَّارٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوحَاظِيُّ، ثنا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الأَسْوَدِ، قَالَ: سَأَلْتُ الأَعْمَشَ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ مَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ فِيهِ؟ قَالَ: " سَمِعْتُهُمْ يَقُولُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ أُمِّرَ عَلَيْهِمْ شِرَارُهُمْ "

Mansûr b. Ebi'l-Esved der ki: A'meş'e: **"Zalimlerin bir kısmını işledikleri günahlardan ötürü diğer bir kısmına böylece musallat ederiz"**[1] âyeti konusunda öncekilerin bir şey dediğini işittin mi?" diye sorduğumda: "İnsanlar bozulduğu zaman en kötüleri başlarına geçirilir, dediklerini işittim" dedi.

(٦٤٢٦)- [٥/٥١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا مَسْعُودُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ رُسْتُمَ، ثنا أَبُو عِصْمَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " آيَةُ الثَّقِيلِ الْوَسْوَسَةُ، لأَنَّ أَهْلَ الْكِتَابَيْنِ لا يَدْرُونَ بِالْوَسْوَسَةِ، وَذَلِكَ لأَنَّ أَعْمَالَهُمْ لا تَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ "

A'meş der ki: "(İyilik terazisi) ağır olanın alameti, vesveselerdir. Çünkü Kitab ehlinin, amelleri Allah tarafından kabul edilmediği için vesveseyi bilmezler."

(٦٤٢٧)- [٥/٥١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السُّرِيِّ، ثنا قَبِيصَةُ، أنبأنا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الآخِرَةِ إِلا مَتَاعٌ﴾، قَالَ: " مِثْلُ زَادِ الرَّاعِي "

Süfyân bildiriyor: **"Oysa âhiretin yanında dünya hayatı, geçici bir faydadan başka bir şey değildir"**[2] âyeti konusunda A'meş: "Çobanın azığı gibi bir şeydir" dedi.

(٦٤٢٨)- [٥/٥١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، أنبأنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، أنبأنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، أنبأنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الأَعْمَشِ فِيَ مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ،

---

[1] En'âm Sur. 129

[2] Ra'd Sur. 26

فَقُلْتُ: أَدْعُو لَكَ الطَّبِيبَ؟ قَالَ: " مَا أَصْنَعُ بِهِ؟ فَوَاللَّهِ لَوْ كَانَتْ نَفْسِي بِيدِي لَطَرَحْتُهَا فِي الْحُشِّ، إِذَا أَنَا مُتُّ فَلا تُؤْذِنَنَّ بِي أَحَدًا، وَاذْهَبْ بِي وَاطْرَحْنِي فِي لَحْدِي "

Ebû Bekr b. Ayyâş bildiriyor: Ölümüne sebep olan hastalığı zamanında A'meş'in yanma girdim. Ona: "Sana doktor çağıralım mı?" diye sorduğumda şöyle karşılık verdi: "Doktoru ne yapayım? Allah'a yemin olsun ki canım yönündeki tasarruf bende olsaydı onu helâya atardım. Şayet ölürsem sakın kimselere haber verme, götürüp beni mezarıma koy."

(٦٤٢٩)- [٥١/٥] حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ، أَنْبَأَنَا الْبَزَّارُ، ثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: رَأَيْتُ الأَعْمَشَ يَلْبَسُ قَمِيصًا مَقْلُوبًا، فَيَقُولُ: " النَّاسُ مَجَانِينُ يَلْبَسُونَ الْخَشِنَ مُقَابِلَ جُلُودِهِمْ

Ebû Bekr b. Ayyâş bildiriyor: "A'meş'in ters çevrilmiş bir gömlek giydiğini ve şöyle dediğini işittim: "İnsanlar delirmiş! Derileri kendilerini koruyorken hâlâ kalın elbise giyiyorlar."

(٦٤٣٠)- [٥١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " خَرَجَ مَلِكٌ مِنَ الْمُلُوكِ إِلَى مُتَنَزَّهٍ لَهُ، فَمُطِرَ الْمَلِكُ فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: لَئِنْ لَمْ تَكُفَّ لأُوذِيَنَّكَ، فَأَمْسَكَ الْمَطَرُ، فَقِيلَ لَهُ: أَيُّ شَيْءٍ أَرَدْتَ أَنْ تَصْنَعَ؟ قَالَ: أَرَدْتُ أَنْ لا أَدَعَ أَحَدًا يُوَحِّدُهُ إِلا قَتَلْتُهُ، فَعَلِمَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَحْفَظُ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ "

A'meş anlatıyor: Kralların biri gezmeye çıktığı bir sırada yağmur yağmaya başladı. Kral başını kaldırıp: "Şayet kesmezsen sana eziyet ederim!" deyince de yağmur kesildi. Kendisine: "Kesmeseydi ne yapabilirdin ki?" diye sorulunca, kral: "Onu tevhid eden her bir kişiyi (müminleri) öldürecektim" dedi. Bu şekide oradakiler, Allah'ın, mümin kulunu koruduğunu öğrenmiş oldular.

(٦٤٣١)- [٥١/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، أنبأنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " كَانَ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَيْهِ السَّلامُ يَظْهَرُ لِلنَّاسِ، فَيَأْتِي لِلرَّجُلِ، فَيَقُولُ: اقْضِ حَاجَتَكَ، فَإِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَقْبِضَ رُوحَكَ، قَالَ: فَشُكِيَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷾ الدَّاءَ وَجَعَلَ الْمَوْتَ خَفَاءً "

A'meş der ki: Önceleri ölüm meleği insanların karşısına çıkardı. Birine geldiği zaman: "İhtiyacını gör, zira ruhunu alacağım" derdi. Ancak bu konuda şikayet edilince Allah (hastalıklara karşı) devayı indirdi ve ölümü de gizli kıldı.

(٦٤٣٢)- [٥/٥١] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَيْدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الأَشْعَثِ، ثنا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ: " تَعَبَّدَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي غَارٍ، فَبَعَثَ إِبْلِيسُ شَيْطَانًا، فَدَخَلَ الْغَارَ، فَجَعَلَ يُصَلِّي مَعَهُ، فَقَالَ لَهُ الْعَابِدُ: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَتَعَبَّدُ مَعَكَ، ثُمَّ قَالَ: هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى أَفْضَلَ مِمَّا نَحْنُ فِيهِ؟ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: اخْرُجْ بِنَا نَطْلُبُ قَرْيَةً فَنَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ، فَأَطَاعَهُ فَأَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَيْهِمَا عِنْدَ بَابِ الْقَرْيَةِ، فَجَعَلَ الشَّيْطَانُ حِينَ رَآهُ يَضْرِطُ، فَأَخَذَهُ الرَّجُلُ فَذَبَحَهُ، فَقَالَ لَهُ الْعَابِدُ: مَا صَنَعْتَ، قَتَلْتَ خَيْرَ النَّاسِ ! قَالَ: فَقَالَ: إِنَّمَا هَذَا شَيْطَانٌ وَأَنَا رَحْمَةٌ رَحِمَكَ اللَّهُ بِهَا "

Süleymân (A'meş) der ki: İsrail oğullarından bir adam bir mağarada kendini ibadete verdi. Bunun üzerine İblis mağaraya bir şeytanı gönderdi. Şeytan mağaraya girip adamla birlikte namaz kılmaya başladı. Adam: "Sen kimsin?" diye sorunca, şeytan: "Ben de seninle ibadet edeceğim" karşılığını verdi ve: "Sana yaptığımız bu şeyden daha hayırlı olan bir şeyi söyleyeyim mi?" dedi. Adam: "Nedir?" diye sorunca, şeytan: "Buradan çıkıp bir kasabaya gidelim ve iyiliği emredip kötülükten alıkoyalım" dedi. Adam şeytanın sözünü dinleyip mağaradan çıktı. İkisi birlikte bir kasabanın giriş kapısına geldiklerinde bir adamla karşılaştılar. Şeytan o adamı görünce osurmaya başladı. Adam da onu tutup boğazladı. Yanında gelen adam: "Ne yaptın? İnsanların en hayırlısını öldürdün!" deyince, onu kesen adam: "Bu bir şeytandı! Ben de Allah'ın sana gönderdiği bir rahmetim" karşılığını verdi.

(٦٤٣٣)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، أنبأنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَانِئٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى أَبُو سُفْيَانَ الْحَذَّاءُ، قَالَ: أَخَذَ الأَعْمَشُ نَاحِيَةَ هَذَا السَّوَادِ، فَأَتَاهُ قَوْمٌ مِنْهُمْ، فَسَأَلُوهُ أَنْ يُحَدِّثَهُمْ فَأَبَى، فَقَالَ بَعْضُ جُلَسَائِهِ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، لَوْ حَدَّثْتَ هَؤُلاءِ الْمَسَاكِينِ؟ فَقَالَ الأَعْمَشُ: " مَنْ يُعَلِّقُ الدُّرَّ عَلَى الْخَنَازِيرِ؟ "

Ebû Süfyân el-Hazzâ der ki: A'meş, Irak bölgesinde bir yere gitti. Bölge ahalisinden bazıları yanına gelip kendilerine hadis rivâyetinde bulunmasını istediler, ancak A'meş kabul etmedi. Yanında oturanlar: "Ey Ebû Muhammed! Şu miskinlere hadis rivâyetinde bulunsana" dediklerinde, A'meş: "Kim bir inciyi domuzun boynuna takmak ister ki?" karşılığını verdi.

(٦٤٣٤)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " انْظُرُوا أَنْ لا تَنْثُرُوا هَذِهِ الدَّنَانِيرَ عَلَى الْكِبَاشِ ".يَعْنِي الْحَدِيثَ

A'meş der ki: "Paralarınızı hadislerin üzerine bulaştırmamaya dikkat edin!"

(٦٤٣٥)- [٥/٥٢] وَقَالَ حُمَيْدٌ: وَسَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " لا تَنْثُرُوا اللُّؤْلُؤَ تَحْتَ أَظْلافِ الْخَنَازِيرِ "

Yine şöyle demiştir: "İncileri (hadisleri) domuzların (avamın) ayakları altına saçmayın!"

(٦٤٣٦)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نُعَيْمٍ، يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ السَّلامِ: " كَانَ الأَعْمَشُ إِذَا حَدَّثَ يَتَخَشَّعُ وَيُعَظِّمُ الْعِلْمَ "

Şu'be der ki: "A'meş, hadis aktardığı zaman huşû içinde aktarır ve ilme çok büyük bir hürmet gösterirdi."

(٦٤٣٧)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو عَوْنٍ الْبَزُورِيُّ يُحَدِّثُنَا بِالْحَدِيثِ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: كَانَ الأَعْمَشُ رُبَّمَا يُحَدِّثُنَا بِالْحَدِيثِ، ثُمّ يَقُولُ: " بَقِيَ رَأْسُ الْمَالِ " يَعْنِي الإِسْنَادَ

İbn İdrîs der ki: "A'meş bazen bizlere hadis aktarır ve sonunda (senedi kastederek): "Geriye hadisin anamalı kaldı" derdi.

(٦٤٣٨)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَّادٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثنا الأَخْنَسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلأَعْمَشِ: هَؤُلاءِ الْغِلْمَانِ حَوْلَكَ؟ قَالَ: " اسْكُتْ، هَؤُلاءِ يَحْفَظُونَ عَلَيْكَ أَمْرَ دِينِكَ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: Adamın biri A'meş'e: "Şu çevrende bulunan hizmetçiler de nedir?" diye sorunca, A'meş: "Sus! Zira bunlar dininin muhafaza edilmesini vesile oluyorlar" karşılığını verdi.

(٦٤٣٩)- [٥/٥٢] حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُعَدِّلُ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَخْزُومِيُّ، ثنا عِيسَى بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عِيسَى بْنَ يُونُسَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الأَعْمَشَ، يَقُولُ: " كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَمُرُّ بِي فِي طَرَفَيِ النَّهَارِ، فَأَقُولُ: لا أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا، خَدَمْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ جِئْتَ إِلَى الْحَجَّاجِ حَتَّى وَلَّاكَ، قَالَ: " ثُمَّ نَدِمْتُ فَصِرْتُ أَرْوِي عَنْ رَجُلٍ عَنْهُ "

A'meş der ki: Enes b. Mâlik günün başı ve sonunda yanıma uğrardı. Ona: "Hadis rivayet ettiğini işitmiyorum. Oysa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulundun, sonra (vali) Haccâc'ın yanına gelip görev aldın" dediğimde: "Sonra buna pişman oldum ve Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) direkt değil de başka bir adam vasıtasıyla hadis rivayet etmeye başladım" karşılığını verdi.

(٦٤٤٠)- [٦٤٤٦] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بَنِ مُسَاوِرٍ، ثنا، الْوَلِيدُ بْنُ الْفَضْلِ الْعَتْرِيُّ، ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: خَرَجَ الأَعْمَشُ ذَاتَ يَوْمٍ مِنْ مَنْزِلِهِ بِسَحَرَ، فَمَرَّ بِمَسْجِدِ بَنِي أَسَدٍ، وَقَدْ أَقَامَ الْمُؤَذِّنُ الصَّلاةَ، فَدَخَلَ يُصَلِّي، فَافْتَتَحَ إِمَامُهُمُ الْبَقَرَةَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى، ثُمّ قَرَأَ فِي الثَّانِيَةِ آلَ عِمْرَانَ، فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ لَهُ الأَعْمَشُ: أَمَا تَتَّقِي اللَّهَ، أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ خَلْفَهُ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذَا الْحَاجَةِ " ؟ فَقَالَ الإِمَامُ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:﴿وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾، فَقَالَ الأَعْمَشُ: " فَأَنَا رَسُولُ الْخَاشِعِينَ إِلَيْكَ أَنَّكَ ثَقِيلٌ "

Mendel b. Ali bildiriyor: Bir defasında A'meş seher vakti evinden çıktı. Esed oğullarının mescidine uğradığı zaman namaz için kamet getirildiğini gördü. Bunun üzerine namaz kılmak için içeri girdi. Namazı kıldıran imam ilk rekâtta Bakara sûresini, ikinci rekâtta ise Âl-i İmrân sûresini okudu. Namazı bitirince de A'meş ona şöyle çıkıştı: "Allah'tan korkmaz mısın? Resûlullah'ın: *«Her kim namaz için insanlara imam olursa namazını kısa tutsun. Zira arkasında ihtiyarlar, güçsüzler ve işi olanlar bulunabilir»* buyurduğunu işitmedin mi?" İmam: "Ama Allah şöyle buyurur: **"Şüphesiz**

o (sabır ve namaz), Allah'a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir"[1] deyince, A'meş: "Ben kalbi ürperenlerin sana bir elçisiyim! Ama bilesin ki sen, huysuz birisin!" karşılığını verdi.

(٦٤٤١)- [٥٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سُلَمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَكِيعًا، يَقُولُ: اكْتَرَى الأَعْمَشُ مِنْ أَعْرَابِيٍّ، وَخَرَجَ مَعَهُ قَوْمٌ يَرْجُونَ أَنْ يَسْمَعُوا مِنْهُ، قَالَ: فَلَمَّا أَحْرَمَ وَكَانَ الْجَمَّالُ يُؤْذِيهِمْ، فَاجْتَمَعُوا يَوْمًا فِي خَيْمَةٍ، فَجَاءَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ مُجْتَمِعُونَ، فَقَامَ الأَعْمَشُ فَشَدَّ إِزَارَهُ وَقَامَ إِلَيْهِ بِعَمُودِ الْخَيْمَةِ فَضَرَبَهُ بِهِ وَشَجَّهُ، فَقَالُوا: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، تَقُومُ إِلَيْهِ فَتَشُجُّهُ وَأَنْتَ مُحْرِمٌ؟ فَقَالَ: " إِنَّ مِنْ سُنَّةِ الإِحْرَامِ ضَرْبُ الْجَمَّالِ "

Vekî' anlatıyor: A'meş bir bedeviden binek kiraladı ve hac için yola koyuldu. İlminden ve sohbetlerinden faydalanmak isteyen bir grup insan da onunla birlikte yola çıktılar. Ancak kervan içinde bir erkek deve, diğer dişi develere saldırıp sıkıntı veriyordu. İhrama girdikten sonra bir ara bir çardağın altında toplandılar. A'meş de yanlarına geldi, izarını topladı, çardaktan aldığı bir kazıkla da erkek deveye vurup başını yardı. Oradakiler: "Ey Ebû Muhammed! İhramlı olduğun halde onu dövüp başını mı yarıyorsun!" dediklerinde, A'meş: "İhramın sünnetlerinden biri de böylesi bir deveyi dövmektir!" karşılığını verdi.

(٦٤٤٢)- [٥٣/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، ثنا مِنْدَلٌ، قَالَ: قُلْتُ لِلأَعْمَشِ: هَلْ تَأَذَّيْتَ بِالْمُسَوَّدَةِ قَطُّ؟ قَالَ: " نَعَمْ، كُنْتُ فِي السَّوَادِ فَلَقِيَنِي رَجُلٌ مِنْهُمْ عِنْدَ نَهَرٍ، فَقَالَ: احْمِلْنِي حَتَّى أَعْبُرَ هَذَا النَّهَرَ، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِي، قَالَ: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾، فَلَمَّا تَوَسَّطْتُ النَّهَرَ رَمَيْتُ بِهِ، وَقُلْتُ: اللَّهُمَّ أَنْزِلْنِي مَنْزِلا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ، ثُمَّ تَرَكْتُهُ يَتَلَبَّطُ فِي ثِيَابِهِ فِي النَّهَرِ، وَهَرَبْتُ مِنْهُ "

---

[1] Bakara Sur. 45

Mendel der ki: A'meş'e: "Irak bölgesinde birilerine hiç eziyet verdin mi?" diye sorduğumda: "Evet!" dedi ve şöyle devam etti: "Irak bölgesindeyken ırmağın kenarında bir adamla karşılaştım. Adam bana: «Irmağı geçene kadar beni sırtına al» deyince onu sırtıma aldım. Adam sırtıma yerleşince: **«Bunu hizmetimize veren Allah'ın şanı yücedir. Bunlara bizim gücümüz yetmezdi»**[1] dedi. Bunun üzerine ırmağın ortasına ulaştığımda onu sırtımdan attım ve: «Allahım! Beni mübarek bir yere indir. Sen indirenlerin en iyisisin» dedim. Adamı da giysileriyle birlikte suyun içinde çırpınırken bırakıp uzaklaştım."

(٦٤٤٣)- [٥/٥٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: ثنا عَمْرُو الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: جَاءَ سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ إِلَى الأَعْمَشِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ الأَعْمَشُ: " كَيْفَ أَنْتَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ؟ كَيْفَ الْكَارَكَاهُ؟ بَلَغَنِي أَنَّهُ عَامِرٌ، وَكَانَ فِي أَوَّلِ مَا أَخَذَ سُفْيَانُ فِي الْحَدِيثِ، فَقَالَ لَهُ سُفْيَانُ: لا تَدَعِ الْمِزَاحَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ عَلَى حَالٍ؟ قَالَ: مَا جَاءَ بِكَ؟ قَالَ: حَدِيثٌ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُ بِهِ، لا تَزَالُ تَجِيءُ بِالشَّيْءِ، فَقَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: قُلْتَ: إِنَّ ابْنَ عُمَرَ قَبِلَ هَدَايَا الْمُخْتَارِ، فَقَالَ: أَمَا سَمِعْتَ هَذَا بَعْدُ؟ قَالَ: لا، فَقَالَ: الأَعْمَشُ: ثنا حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ هَدَايَا الْمُخْتَارِ تَأْتِي ابْنَ عَبَّاسٍ وَابْنَ عُمَرَ فَيَقْبَلانِهَا "

Ömer el-Hanzalî anlatıyor: Süfyân(ı Sevrî)'nin A'meş'ten hadis aldığı dönemin başlarıydı. Süfyân b. Saîd, A'meş'e gelerek selam verince, A'meş: "Ey Ebû Abdillah! Nasılsın? İşlerin nasıl? Duyduğuma göre işlerin yolundaymış" dedi. Süfyân: "Ey Ebû Muhammed! Hiçbir durumda şakayı bırakmıyorsun" dedi. A'meş: "Neden geldin?" diye sorunca, Süfyân: "Söyleyip durduğunu duyduğum bir hadis sebebiyle geldim" dedi. A'meş: "Hangi hadis?" diye sorunca ise Süfyân şöyle cevap verdi: "Sen, İbn Ömer'in Muhtâr(-ı Sekafî)'den hediye kabul ettiğini söylemişsin." A'meş: "Sen daha bunu duymamış mıydın?" diye sorunca, "Hayır" karşılığını verdi. A'meş: "Habîb b. Ebî Sâbit, bize şöyle aktardı: "Muhtâr'ın hediyelerinin İbn Abbâs ile İbn Ömer'e geldiğini ve onların da bu hediyeleri kabul ettiklerini gördüm" dedi.

---

[1] Zuhruf Sur. 13

(٦٤٤٤)- [٥/٥٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحُسَيْنِ النَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَارِثَ بْنَ أَبِي أُسَامَةَ، يَقُولُ: قُلْتُ: لِحَفْصِ بْنِ أَبِي حَفْصٍ الأَبَّارِ: رَأَيْتُ الأَعْمَشَ ؟ قَالَ: نَعَمْ وَسَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِالْعِلْمِ أَوْ بِالْقُرْآنِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ، وَأَنَا مِمَّنْ يَرْفَعُنِي اللَّهُ بِهِ، لَوْلا ذَلِكَ لَكَانَ عَلَى عُنُقِي دَنٌّ صِحْنًا أَطُوفُ بِهِ فِي سِكَكِ الْكُوفَةِ "

Hâris b. Ebî Usâme der ki: Hafs b. Ebî Hafs el-Ebbâr'a: "A'meş'i gördün mü?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Evet, gördüm ve şöyle dediğini de işittim: "Allah, ilim veya Kur'ân'la bazılarının değerini yükseltirken bazılarının değerini ise düşürür. Allah da benim değerimi bunlarla yükseltmiştir. Öyle olmasaydı boynumda bir çan Kûfe sokaklarında dolaşıyor olurdum."

(٦٤٤٥)- [٥/٥٤] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، أنبأنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: جَاءَ شَبِيبُ بْنُ شَيْبَةَ وَأَصْحَابٌ لَهُ إِلَى الأَعْمَشِ، فَنَادَوْهُ عَلَى بَابِهِ: يَا سُلَيْمَانُ اخْرُجْ إِلَيْنَا، فَقَالَ مِنَ الدَّاخِلِ: " مَنْ أَنْتُمْ؟ " قَالُوا: نَحْنُ مِنَ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ، فَقَالَ الأَعْمَشُ مِنَ الدَّاخِلِ: " أَكْثَرُهُمْ لا يَعْقِلُونَ "

Süfyân bildiriyor: Şebîb b. Şeybe ve arkadaşları A'meş'in yanına gelip kapıdan: "Ey Ebû Süleymân! Yanımıza çık!" diye seslendiler. A'meş içeriden: "Siz kimsiniz?" diye sorunca, "Biz seni odaların ardından çağıran kişileriz" karşılığını verdiler. Bunun üzerine A'meş içeriden: "Onların çoğu da anlamazlar" dedi.

A'meş, ashâbdan İbn Ömer'in vefatı ile İbnu'z-Zübeyr'in öldürülmesine yetişmiş biridir ki o zamanlar on üç yaşındaydı. A'meş on sekiz yaşındayken ashâbdan Câbir b. Abdillah vefat etmiştir. A'meş yirmi yedi yaşındayken ashâbdan İbn Ebî Evfâ vefat etmiştir. A'meş otuz üç yaşındayken ashâbdan Enes b. Mâlik vefat etmiştir. Enes b. Mâlik'le Mekke'deyken görüşmüş ve ondan hadis dinlemiştir. İbn Ebî Evfâ ile görüşüp ondan hadis dinlemiştir. A'meş, Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü yıl olan H. 60 yılında doğmuş, H. 148 yılında vefat etmiştir. Tâbiûndan Süleymân et-Teymî, Muhammed b. Cuhâde, Ebân b. Tağlib gibileri ondan rivayetlerde bulunmuşlardır.

(٦٤٤٦)- [٥/٥٥] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا يُوسُفُ الْقَاضِي، ثنا مُسَدَّدٌ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثنا الأَعْمَشُ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ أَقَامَ صُلْبَهُ حَتَّى يَسْتَوِيَ بَطْنُهُ "

A'meş der ki: "Enes b. Mâlik'i Mescid-i Harâm'da namaz kılarken gördüm. Namazda rükûdan kalktığı zaman (secdeye gitmeden) dümdüz olacak şekilde dururdu."

(٦٤٤٧)- [٥/٥٥] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يُصَلِّي "

A'meş der ki: "Enes b. Mâlik'i namaz kılarken gördüm."

Takrîb 4164, Takrîb 4314, Takrîb 134, Takrîb 3925, Takrîb 4558, Takrîb 4557, Takrîb 3717, Takrîb 2723-b, Takrîb 2620, Takrîb 3059, Takrîb 2957, Takrîb 1610, Takrîb 2271, Takrîb 184, Takrîb 3359, Takrîb 3300, Takrîb 1392-a, Takrîb 1228, Takrîb 3304, Takrîb 2886, Takrîb 1163, Takrîb 3922-a, Takrîb 2929, Takrîb 705

Habîb b. Ebî Sâbit

Onlardan biri de Habîb b. Ebî Sâbit'tir. Âbid, çokça infakta bulunan, rızkı veren Allah'a tevekkül eden, Kur'ân hafızlarına yemek ikramında bulunan, akılsızlara ilmi öğreten biridir. Tevazu gösterdikçe değeri yükselmiş, yardımlarda bulundukça bunun faydasını görmüştür.

(٦٤٧٢)- [٥/٦٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، قَالَ: " قَدِمْتُ مَعَ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ الطَّائِفَ، فَكَأَنَّمَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ نَبِيٌّ "

Ebû Yahyâ el-Kattât der ki: “Habîb b. Ebî Sâbit ile birlikte Tâif’e gittim. Tâif ahalisi sanki yanlarına bir peygamber gelmiş gibi onu karşıladılar.”

(٦٤٧٣)- [٦١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ هَارُونَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ بْنِ بَكَّارٍ، ثنا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " مَنْ وَضَعَ جَبِينَهُ لِلَّهِ تَعَالَى فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الْكِبْرِ "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: “Allah için alnını yere koyan (secdeye giden) kişi kibirden uzaklaşmış demektir.”

(٦٤٧٤)- [٦١/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالَ: " ائْتُوا اللَّهَ، فَإِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ مِثْلَهُ، وَلا أَعْرَفَ بِالْحَقِّ مِنَ اللَّهِ "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: “Allah’ın huzuruna çıkın! Zira huzuruna çıkılacak bir benzeri daha yoktur ve hakkı en iyi bilen Allah’tır.”

(٦٤٧٥)- [٦١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عَقِيلٍ الْجَمَّالُ، قَالَ: سَمِعْتُ خَالِدَ بْنَ يَزِيدَ الْعُرَنِيَّ، عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَلاءِ، قَالَ: " أَنْفَقَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ عَلَى الْقُرَّاءِ مِائَةَ أَلْفٍ "

Kâmil Ebu’l-Alâ der ki: “Habîb b. Ebî Sâbit Kur’ân hafızlarına yüz bin (dinar) infakta bulundu.”

(٦٤٧٦)- [٦١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا هُشَيْمٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ الْقَوْمَ أَنْ يُقْبِلَ عَلَيْهِمْ جَمِيعًا، وَلا يَخُصَّ أَحَدًا دُونَ أَحَدٍ "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: “Kişinin topluluğa karşı konuşurken bazılarına doğru değil de tümüne doğru dönmesi sünnettendir.”

(٦٤٧٧)- [٦١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثنا الأَحْمَسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ حَبِيبَ بْنَ أَبِي ثَابِتٍ سَاجِدًا، فَلَوْ رَأَيْتَهُ، قُلْتَ: مَيِّتٌ، يَعْنِي مِنْ طُولِ السُّجُودِ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: “Habîb b. Ebî Sâbit’i secdedeyken gördüm. Secdede o kadar uzun durdu ki onu görseydin ölmüş olduğunu düşünürdün.”

(٦٤٧٨)- [٥/٦١] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ رَاشِدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ زُبَيْدٌ " أُحِبُّ أَنْ يَكُونَ لِي فِي كُلِّ شَيْءٍ نِيَّةٌ، حَتَّى فِي طَعَامِي وَشَرَابِي، وَقَالَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ: " مَا اسْتَقْرَضْتُ مِنْ أَحَدٍ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي، أَقُولُ لَهَا: أَمْهِلِي حَتَّى يَجِيءَ مِنْ حَيْثُ أَحَبَّ "

Zübeyd der ki: “Her şeyde ,hatta yeme ve içmemde dahi niyetimin olmasını isterim.

Habîb b. Ebî Sâbit ise şöyle der: “Bir şeyi ödünç olarak en çok yine kendimden almayı severim. Zira ona: «Biraz bekle de bu ihtiyacımız sevdiğimiz bir yerden karşılansın» derim.”

(٦٤٧٩)- [٥/٦١] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ الأَزْرَقُ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " طَلَبْنَا هَذَا الأَمْرَ وَمَا نُرِيدُ بِهِ " يَعْنِي الْحَدِيثَ، ثُمَّ رَزَقَ اللَّهُ النِّيَّةَ بَعْدَ ذَلِكَ يَعْنِي فِي الْحَدِيثِ

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: “Hadisleri hiçbir niyet taşımadan öğrenmeye çalıştık. Daha sonra ise Allah, hadis konusunda bize niyeti bahşetti.”

(٦٤٨٠)- [٥/٦١] حدثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ أَسْلَمَ الْمِنْقَرِيِّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " كَانَ يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلامُ قَدْ كَبِرَ حَتَّى رُفِعَ حَاجِبَاهُ بِخِرْقَةٍ، فَقِيلَ لَهُ: مَا بَلَغَ بِكَ مَا أَرَى؟ قَالَ: طُولُ الزَّمَانِ، وَكَثْرَةُ الأَحْزَانِ، فَأَوْحَى إِلَيْهِ رَبُّهُ: أَتَشْكُونِي؟ قَالَ: يَا رَبِّ، خَطِيئَةٌ أَخْطَأْتُهَا فَاغْفِرْهَا "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: Hz. Yâkub o kadar yaşlandı ki (görebilmek için) bir bezle kaşlarını yukarıda tutardı. Ona: “Bu hale nasıl geldin?” diye sorulunca: “Uzun bir zaman yaşamaktan ve çokça üzüntü çekmekten” karşılığını verdi. Rabbi ona: “Bana şikâyette mi bulunuyorsun?” diye vahyedince, Hz. Yâkub: "Rabbim! Bu sözüm bir hataydı ve bu hatamı bağışla" dedi.

Habîb b. Ebî Sâbit; İbn Abbâs, İbn Ömer, Câbir, Hakîm b. Hizâm, Enes b. Mâlik, İbn Ebî Evfâ ve Ebu't-Tufeyl gibi birçok sahabiden rivayetlerde bulunmuştur. Tâbiûndan da Abdulazîz b. Ebî Rufey', Şeybânî ve A'meş gibi birçok kişi ondan rivayetlerde bulunmuştur. Rivayetlerinin geneli Sevrî, Mis'ar ve Şu'be gibi meşhur İslam alimleri tarafından kullanılmıştır.

Takrîb 2714, Takrîb 1154, Takrîb 2901, Takrîb 2059, Takrîb 3450-a, Takrîb 2371, Takrîb 4452-a, Takrîb 1528, Takrîb 1669, Takrîb 401-a, Takrîb 581, Takrîb 503, Takrîb 1717, Takrîb 1401, Takrîb 3728, Takrîb 4452-b, Takrîb 1143, Takrîb 4207, Takrîb 1986, Takrîb 3145, Takrîb, 4452-c, Takrîb 749, Takrîb 4091, Takrîb 452, Takrîb 22, Takrîb 3145, Takrîb 4452-h, Takrîb 4137

Abdurrahman b. Ebî Nu'm

Onlardan biri de Abdurrahman b. Ebî Nu'm'dur. Yüzü daima âhirete dönük, peş peşe oruç tutan, Allah'a kavuşmak için O'nunla ilişkisini hiç kesmeyen ve sadece rızası için amel eden birisiydi.

(٦٥٠٨)- [٦٩/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا إِسْحَاقُ الشَّهِيدُ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: " كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي نُعْمٍ يُوَاصِلُ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا لا يَأْكُلُ وَلا يَشْرَبُ "

Atâ b. es-Sâib der ki: "Abdurrahman b. Ebî Nu'm yemeden içmeden onbeş gün peş peşe oruç tutardı."

(٦٥٠٩)- [٦٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: كُنَّا نَجْمَعُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ وَهُوَ يَلَبِّي بِصَوْتٍ حَزِينٍ، ثُمَّ يَأْتِي خُرَاسَانَ وَأَطْرَافَ الأَرْضِ، ثُمَّ يُوَافِي مَكَّةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ، وَكَانَ يُفْطِرُ فِي الشَّهْرِ مَرَّتَيْنِ، قَالَ: فَطَلَبَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ أَنْ يُفْطِرُ عِنْدَهُ، فَقَالَ: " اجْمَعْ لِي لَبَنًا حَلِيبًا وَسَمْنًا، قَالَ: فَشَرِبَهُ، فَلَمَّا صَارَ فِي بَطْنِهِ تَقَعْقَعَتْ أَمْعَاؤُهُ "

Abdulmelik b. Ebî Süleymân bildiriyor: Hac mevsiminde Abdurrahman b. Ebî Nu'm ile dolaşıp insanları toplardık. Abdurrahman yanık bir sesiyle telbiye getirirdi. Horâsan ve diğer bölgeleri de dolaştıktan sonra ihramlı bir şekilde Mekke'ye girerdi. Abdurrahman oruç tutar ve ayda sadece iki defa yemek yerdi. Bir defasında arkadaşlarından biri yanında iftarını açmasını isteyince, Abdurrahman ona: "O zaman bana bol miktarda süt, yoğurt ve yağ getir" dedi. Bunları yedikten sonra ise bağırsakları parçalandı.

(٦٥١٠)- [٦٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي نُعْمٍ يُفْطِرُ فِي رَمَضَانَ مَرَّتَيْنِ، وَكُنَّا إِذَا قُلْنَا لَهُ: كَيْفَ أَنْتَ يَا أَبَا الْحَكَمِ ؟ قَالَ: " إِنْ نَكُنْ أَبْرَارًا فَكِرَامٌ أَتْقِيَاءُ، وَإِنْ نَكُنْ فُجَّارًا فَلِئَامٌ أَشْقِيَاءُ "

Muğîre bildiriyor: Abdurrahman b. Ebî Nu'm, Ramazan aymda sadece iki gün iftar ederdi. Kendisine: "Ey Ebu'l-Hakem! Nasılsın?" diye sorduğumuzda ise: "Şayet iyilerden isek saygın ve takvalı kişileriz demektir. Günahkâr isek de rezil ve bedbaht kişileriz demektir" karşılığını verirdi.

(٦٥١١)- [٧٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي حَفْصٍ، قَالَ: كَانَ ابْنُ أَبِي نُعْمٍ يُحْرِمُ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ، وَكَانَ يَقُولُ فِي تَلْبِيَتِهِ: " لَبَّيْكَ، لَوْ كَانَ رِيَاءً لاضْمَحَلَّ لَبَّيْكَ "

Sâlim b. Ebî Hafs bildiriyor: Abdurrahman bin Ebî Nu'm ihramı giydiği zaman öbür hac mevsimine kadar üzerinden çıkarmazdı ve telbiyesinde: "Lebbeyk! Şayet (ihramı üzerimden çıkarmayarak) riyakârlık yapıyorsam helak olayım! Lebbeyk!" derdi.

(٦٥١٢)- [٧٠/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، قَالَ: كَانَ ابْنُ أَبِي نُعْمٍ يُحْرِمُ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ، فَآذَاهُ الْقَمْلُ، " فَدَعَا رَبَّهُ ﷾ فَوَقَعَتْ كُبَّةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ

İbn Şübrüme der ki: "Abdurrahman bin Ebî Nu'm ihramı giydiği zaman öbür hac mevsimine kadar üzerinden çıkarmazdı. Bu yüzden de bir defasında bitlenmişti. Ancak Allah'a dua edince bitlerden bir topak, üzerinden önüne düşmüştür."

(٦٥١٣)- [٧٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ مِهْرَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: جَاءَ ابْنُ أَبِي نُعْمٍ إِلَى الْحَجَّاجِ وَهُوَ يَقْتُلُ فِي الْجَمَاجِمِ، فَقَالَ: " يَا حَجَّاجُ، لا تُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا "، قَالَ: لَقَدْ وَاللَّهِ هَمَمْتُ أَنْ أَرْوِيَ الأَرْضَ مِنْ دَمِكَ، قَالَ: " يَا حَجَّاجُ، مَا فِي بَطْنِهَا أَكْثَرُ مِمَّا عَلَى ظَهْرِهَا، فَلَمْ يَقْتُلْهُ "

Muğîre bildiriyor: Abdurrahman b. Ebî Nu'm, Cemâcim'de savaşan Haccâc'ın yanına geldi ve: "Ey Haccâc! Öldürmede haddi aşma! Zira haddi aşmayanlara Allah da yardım eder" dedi. Haccâc ona: "Vallahi şu an kanını toprağa bulamak isterdim!" deyince, İbn Ebî Nu'm: "Ey Haccâc! Toprağın altında olanlar, üzerinde olanlardan çok daha fazladır!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Haccâc onu öldürmedi.

(٦٥١٤)- [٧٠/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ محْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بُهْلُولٍ، ثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ أَبِي نُعْمٍ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَى خَرِبَةٍ فَنَادَى: " مَنْ أَخْرَبَكِ؟ فَأَجَابَهُ شَيْءٌ مِنْهَا: أَخْرَبَنِي مُخَرِّبُ الْقُرُونِ الأُولَى "

İbn Fudayl, babasından bildirir: İbn Ebî Nu'm bir harabenin yanında geçerken: "Seni harabeye çeviren nedir?" diye seslendi. Harabenin içinden bir ses: "Geçen zamanları harab eden beni de harabeye çevirdi" karşılığını verdi.

Abdurrahman b. Ebî Nu'm, İbn Ömer, Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hureyre gibi birçok sahabiden rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 3352, Takrîb 3353, Takrîb 3354, Takrîb 3355, Takrîb 4440-a, Takrîb 2061-a, Takrîb 1934

Halef b. Havşeb

Onlardan biri de vakar ve nezaket sahibi, güzel sözlü olan Ebû Abdirrahman Halef b. Havşeb'dir.

(٦٥٢٢)- [٧٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ الْحَنَفِيُّ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ حَمْزَةَ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ،

قَالَ: كَانَ أَبِي مُعْجَبًا بِخَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، فَقُلْتُ: يَا أَبَتِ، إِنَّكَ لَتُعْجَبُ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنَّهُ نَشَأَ عَلَى طَرِيقَةٍ حَسَنَةٍ، فَلَمْ يَزَلْ عَلَيْهَا، قَالَ: وَكَانَ خَلَفُ يُكْنَى بِأَبِي مَرْزُوقٍ، فَقَالَ لَهُ رَبِيعٌ: حَوِّلْهَا، فَقَالَ لَهُ خَلَفٌ: فَاكْنِنِي، قَالَ: فَأَنْتَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ "

Ebû Râşid der ki: Babam Halef b. Havşeb'i çok beğenirdi. Ona: "Babacığım! Bu adamı çok beğendiğini görüyorum" dediğimde: "Evladım! Doğru bir yolda yetişmiş ve aynı yol üzerinde kalmıştır" karşılığını verdi. Halef, Ebû Merzûk olarak künyelenirdi. Rabî' ona: "Bu künyeni değiştir" deyince, Halef: "Sen bana bir künye ver" karşılığını verdi. Bunun üzerine Rabî': "Sen Ebû Abdurrahman'sın" dedi.

(٦٥٢٣)- [٧٣/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُؤَذِّنُ، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ السَّلامِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: " لَمْ تَطِبْ لأَحَدٍ الْحَيَاةُ وَهُوَ يَذْكُرُ الْمَوْتَ فِي كُلِّ حِينٍ مَرَّةً "

Halef b. Havşeb der ki: "Her an bir kere ölümü anan kimse için hayatın tadından söz edilemez."

(٦٥٢٤)- [٧٣/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: " قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ لِلْحَوَارِيِّينَ: يَا مِلْحَ الأَرْضِ لا تُفْسِدُوا، فَإِنَّ الشَّيْءَ إِذَا فَسَدَ لا يُصْلِحُهُ إِلا الْمِلْحُ، وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ خَصْلَتَيْنِ: الضَّحِكُ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ، وَالتَّصَبُّحُ مِنْ غَيْرِ سَهَرٍ "

Halef b. Havşeb der ki: Hz. İsa havarilerine şöyle dedi: "Ey yeryüzünün tuzu! Sakın sizler bozulmayın! Zira bozuk olan şeyi tuzla ıslah ederler. Bilmelisiniz ki sizde (hoş olmayan) iki haslet var. Biri kahkahayla gülmeniz, diğeri de geceyi uykusuz geçirmemenize rağmen günün ilk saatlerini de uykuyla geçirmenizdir."

(٦٥٢٥)- [٧٣/٥] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ ، قال: ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ لِلْحَوَارِيِّينَ: كَمَا تَرَكَ لَكُمُ الْمُلُوكُ الْحِكْمَةَ فَدَعُوا لَهُمُ الدُّنْيَا "

Halef b. Havşeb der ki: İsa b. Meryem havarilerine: "Yöneticiler nasıl hikmeti size bıraktılarsa siz de dünyayı onlara bırakın" dedi.

(٦٥٢٦)- [٧٤/٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: دَخَلَ جِبْرِيلُ أَوْ مَلَكٌ عَلَى يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي السِّجْنِ، فَقَالَ: أَيُّهَا الْمَلِكُ الطِّيبُ الرِّيحِ، الطَّاهِرُ الثِّيَابُ، أَخْبِرْنِي عَنْ يَعْقُوبَ، أَوْ مَا فَعَلَ يَعْقُوبُ؟ " قَالَ: ذَهَبَ بَصَرُهُ، قَالَ: " مَا بَلَغَ مِنْ حُزْنِهِ؟ " قَالَ: حُزْنُ سَبْعِينَ ثَكْلَى، قَالَ: " وَمَا أَجْرُهُ؟ " قَالَ: أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ، رَوَى خَلَفُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ عِدَّةٍ مِنَ التَّابِعِينَ مِنْهُمْ: الْحَكَمُ، وَمُجَاهِدٌ، وَأَبُو إِسْحَاقَ السَّبِيعِيُّ، وَغَيْرُهُمْ

Halef b. Havşeb der ki: Cebrâil veya bir melek Hz. Yûsuf'un yanına hapishaneye girdi. Hz. Yûsuf ona: "Ey hoş kokulu, temiz giysili melek! Bana Yâkub'dan haber ver! Yâkub'a ne oldu?" dedi. Melek: "Gözlerini kaybetti" karşılığını verdi. Hz. Yûsuf: "Ne kadar üzüldü?" diye sorunca, melek: "Çocuğunu kaybetmiş yetmiş kadın kadar üzüldü" dedi. Hz. Yûsuf: "Buna karşılık sevabı ne olacak?" diye sorunca, melek: "Buna karşılık ona yüz şehit sevabı verilecektir" dedi.

Halef b. Havşeb, Hakem, Mücâhid, Ebû İshâk es-Sebî'î gibi tâbiûndan birçok kişiden rivayette bulunmuştur.

Takrîb 2712, Takrîb 1936, Takrîb 3208, Takrîb 2781, Takrîb 2694

Rabî' b. Ebî Râşid

Onlardan biri de Allah'ın emirlerine amade ve onların şahidi olan, her dem Allah'ı zikreden ve gönlü zengin olan Rabî' b. Ebî Râşid'dir.

(٦٥٣٢)- [٧٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، قَالَ: " رُؤِيَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى صُنْدُوقٍ مِنْ صَنَادِيقِ الْحَدَّادِينَ، فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَوْ دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ فَجَالَسْتَ إِخْوَانَكَ؟ فَقَالَ: " لَوْ فَارَقَ ذِكْرُ الْمَوْتِ قَلْبِي سَاعَةً وَاحِدَةً خَشِيتُ أَنْ يُفْسِدَ عَلَيَّ قَلْبِي "

Mâlik b. Miğvel bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid'i bir gün demirci sandıklarının birinin üzerinde gördüler ve bir kişi: "Ey Ebû Abdillah! Mescide girip kardeşlerinle otursan" deyince, Rabî': "Eğer ölüm duygusu içimi bir an bile terk etse, kalbimin bozulmasından korkarım" karşılığını verdi.

(٦٥٣٣)- [٧٦/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا مَالِكٌ، قَالَ: قِيلَ لِلرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ: أَلا تَجْلِسُ فَتُحَدِّثُ؟ قَالَ: " إِنْ ذُكِرَ الْمَوْتُ إِذَا فَارَقَ قَلْبِي سَاعَةً أَفْسَدَ عَلَيَّ قَلْبِي "، قَالَ مَالِكٌ: وَلَمْ أَرَ رَجُلا أَظْهَرَ حُزْنًا مِنْهُ

Mâlik bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid'e: "Bizimle oturup sohbet etsene!" denilince: "Ölüm düşüncesi bir an bile olsa kalbimden çıkacak olsa kalbim bozulur" karşılığını verdi. Rabî' kadar üzüntülü birini görmüş değilim.

(٦٥٣٤)- [٧٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْفُضَيْلُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ الرَّبِيعَ بْنَ أَبِي رَاشِدٍ كَأَنَّهُ مِخْمَارٌ مِنْ غَيْرِ شَرَابٍ "

Ömer b. Zer der ki: Rabî' b. Ebî Râşid'i gördüğüm zaman bende şarap içirmeden sarhoş eden kişi etkisi yapardı."

(٦٥٣٥)- [٧٦/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ ذَرٍّ: أَخَذَ الرَّبِيعُ بِيَدِي فِي السُّوقِ، فَقَالَ: " مَنْ سَأَلَ اللَّهَ رَضَاتَهُ فَقَدْ سَأَلَهُ عَظِيمًا"

İbn Zer bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid beni çarşıda bir evin kapısının önünde görünce elimden tuttu ve kendisine doğru çekip şöyle dedi: "Allah'ın rızasını dileyen kişi, büyük bir şey dilemiştir!"

ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي.ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ حَمْزَةَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ: لَقِينِي الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ فِي السُّدَّةِ فِي السُّوقِ، فَأَخَذَ بِيَدِي فَنَحَّانِي، وَقَالَ: " يَا أَبَا ذَرٍّ، مَنْ سَأَلَ اللَّهَ رِضَاهُ فَقَدْ سَأَلَهُ أَمْرًا عَظِيمًا "

Ömer b. Zer der ki: Rabî' b. Ebî Râşid beni çarşıda bir evin kapısının önünde görünce elimden tutup bir kenara çekti ve: "Ey Ebû Zer! Allah'ın rızasını dileyen kişi büyük bir şey dilemiş demektir" dedi.

(٦٥٣٦)- [٧٦/٥] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا الأَخْنَسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: لَوْ رَأَيْتَ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ، وَالرَّبِيعَ بْنَ أَبِي رَاشِدٍ، وَعَاصِمًا فِي الصَّلاةِ وَقَدْ وَضَعُوا لِحَاهُمْ عَلَى صُدُورِهِمْ عَرَفْتَ أَنَّهُمْ مِنْ أَبْرَارِ الصَّلاةِ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Mansûr b. el-Mu'temir, Rabî' b. Ebî Râşid ve Âsım'ı namaz kılarken gördüm. Sakalları göğüslerine değecek şekilde başlarını eğmişlerdi. Namazı en güzel şekilde kılanlardan olduklarını anladım."

(٦٥٣٧)- [٧٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُؤَذِّنُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، حَدَّثَنِي ابْنٌ لِمِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، قَالَ: قَالَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ: " لَوْلا مَا يَأْمَلُ الْمُؤْمِنُونَ مِنْ كَرَامَةِ اللَّهِ تَعَالَى لَهُمْ بَعْدَ الْمَوْتِ لانْشَقَّتْ فِي الدُّنْيَا مَرَائِرُهُمْ، وَلَتَقَطَّعَتْ فِي الدُّنْيَا أَجْوَافُهُمْ "

Rabî' b. Ebî Râşid der ki: "Müminler, ölüm sonrası Allah'ın lütuflarda bulunacağından yana ümitli olmasalardı dünyadayken ödleri patlar, yürekleri çatlardı."

(٦٥٣٨)- [٧٦/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُنَاسِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: قَالَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ وَرَأَى رَجُلا مَرِيضًا يَتَصَدَّقُ بِصَدَقَةٍ يَقْسِمُهَا بَيْنَ جِيرَانِهِ: " الْهَدَايَا أَمَامَ الزِّيَارَةِ، "، فَلَمْ يَلْبَثِ الرَّجُلُ إِلا أَيَّامًا حَتَّى مَاتَ، فَبَكَى عِنْدَ ذَلِكَ الرَّبِيعُ، وَقَالَ: " أَحُسُّ وَاللَّهِ بِالْمَوْتِ، وَعَلِمَ أَنَّهُ لا يَنْفَعُهُ مِنْ مَالِهِ إِلا مَا قَدَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ "

Rabî' b. Ebî Râşid, hasta bir adamın bir miktar malı sadaka olarak komşuları arasında dağıttığını ve: "(Azrail'in) ziyaret(i) öncesi hediye göndermek gerekir!" dediğini gördü. Adam birkaç gün sonra da öldü. Rabî' bu duruma ağlayarak şöyle dedi: "Vallahi adam öleceğini hissetti. Malının da, karşılığım âhirette almak üzere hayır işlerinde kullanmadıktan sonra da bir işe yaramadığının farkına vardı."

(٦٥٣٩)- [٧٧/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ الرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ فَسَمِعَ رَجُلا، يَقْرَأُ: ﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ﴾، فَقَالَ: " لَوْلا أَنْ أُخَالِفَ مَنْ كَانَ قَبْلِي مَا زَايَلْتُ مَسْكَنِي حَتَّى أَمُوتَ "

Halef b. Havşeb bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid ile beraberdik. Rabî' bir adamın: **"Ey insanlar! Öldükten sonra tekrar dirilmekten şüphede iseniz bilin ki, ne olduğunuzu size açıklamak için, biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra da yapısı belli belirsiz bir çiğnem etten yaratmışızdır"**[1] âyetini okuduğunu işitince: "Vallahi benden öncekilerin yaşam tarzına ters düşmeyecek olsaydım, evime kapanarak ölene dek oradan çıkmazdım" dedi.

(٦٥٤٠)- [٧٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سَلَمَةَ الثَّوْرِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَبْدِيُّ، ثنا أَبُو غَسَّانَ، عَنْ عَبْدِ السَّلامِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، قَالَ: قَالَ لِي الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ: اقْرَأْ عَلَيَّ، فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّى وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾، فَقَالَ: " لَوْلا أَنْ تَكُونَ بِدْعَةٌ لَسِحْتُ أَوْ هِمْتُ فِي الْجِبَالِ "

Halef b. Havşeb der ki: Rabî' b. Ebî Râşid: "Bana Kur'ân oku!" deyince, ona: **"Ey insanlar! Öldükten sonra tekrar dirilmekten şüphede iseniz bilin ki, ne olduğunuzu size açıklamak için, biz sizi topraktan sonra nutfeden, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra da yapısı belli belirsiz bir**

---

[1] Hac Sur. 5

çiğnem etten yaratmışızdır. Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız; sonra sizi çocuk olarak çıkartırız, böylece yetişip erginlik çağına varırsınız. Kiminiz öldürülür, kiminiz de ömrünün en fena zamanına ulaştırılır ki, bilirken bir şey bilmez olur. Yeryüzünü görürsün ki kupkurudur; fakat biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçer, kabarır, her güzel bitkiden çift çift yetiştirir"[1] âyetini okudum. Bunun üzerine: "Şayet bidat olmasaydı kendimi dağlara vururdum" dedi.

(٦٥٤١)- [٥/٧٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ جَنَازَةً تَبِعَهَا مِنَ النَّاسِ مَا تَبِعُ جَنَازَةَ الرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ "

Süfyân es-Sevrî der ki: "Rabî' b. Ebî Râşid'in cenazesinin peşinden giden kalabalığı başka hiçbir cenazede görmedim."

(٦٥٤٢)- [٥/٧٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ وَمَعَنَا الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ، وَالرَّبِيعُ مُحْتَبٍ، فَجَاءَ رَجُلٌ فَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ مِنْ كَلامِ النَّاسِ، فَحَلَّ الرَّبِيعُ حَبْوَتَهُ وَانْتَعَلَ، ثُمَّ قَامَ فَخَرَجَ، فَقَالَ حَبِيبٌ لِلرَّجُلِ: مَا صَنَعْتَ؟ أَفْسَدْتَ عَلَيْنَا مَجْلِسَنَا "

Ebû Abdilmelik bildiriyor: Habîb b. Ebî Sâbit'in yanında oturuyorduk ve Rabî' b. Ebî Râşid de yanımızda örtüsüne bürünmüş oturuyordu. Bir adam gelip alelade şeylerden bahsetmeye başlayınca Rabî örtüsünü alıp ayakkabısını giyerek kalkıp gitti. Bunun üzerine Habîb, adama: "Ne yaptın? Gelip meclisimizi bozdun" dedi.

(٦٥٤٣)- [٥/٧٧] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَمَانٍ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: " لَمْ يَكُنْ بِالْكُوفَةِ رَجُلٌ أَكْثَرُ ذِكْرًا لِلْمَوْتِ مِنَ الرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ "، قَالَ: وَسَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: " إِنْ كَانَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ مِنَ الْمَوْتِ لَعَلَى حَذَرٍ "

---

[1] Hac Sur. 5

Süfyân der ki: "Kûfe'de, Rabî' b. Ebî Râşid'den daha çok ölümü hatırlayan birisi yoktur. Bundan dolayı Rabî' b. Ebî Râşid ölüme karşı her zaman tetikte olurdu."

(٦٥٤٤)- [٧٧/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ: " حَالَ ذِكْرُ الْمَوْتِ بَيْنِي وَبَيْنَ كَثِيرٍ مِنَ التُّجَّارِ "

Rabî' b. Ebî Râşid der ki: "Ölüm düşüncesi ticaretimin birçoğuna engel olmuştur."

(٦٥٤٥)- [٧٨/٥] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، وَالْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْوَاسِطِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبُرْجُلانِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا النَّضْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: مَرَّ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ بِرَجُلٍ بِهِ زَمَانَةٌ، فَجَلَسَ يَحْمَدُ اللَّهَ وَيبْكِي، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ رَحِمَكَ اللَّهُ؟ قَالَ: " ذَكَرْتُ أَهْلَ الْجَنَّةِ وَأَهْلَ النَّارِ فَشَبَّهْتُ أَهْلَ الْجَنَّةِ بِأَهْلِ الْعَافِيَةِ، وَأَهْلَ النَّارِ بِأَهْلِ الْبَلاءِ، فَذَلِكَ الَّذِي بَكَّانِي "

Nadr b. İsmâîl bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid müzmin hastalığı olan bir adamla karşılaşınca oturup Allah'a hamd etmeye ve ağlamaya başladı. O haldeyken oradan geçen bir adam kendisine: "Allah rahmetini senden esirgemesin! Neden ağlıyorsun?" diye sorunca, Rabî': "Cennet ahalisi ile Cehennem ahalisini düşündüm. Cennet ahalisini afiyet ve sağlık içinde olanlara, Cehennem ahalisini de bela ve musibetler içinde olanlara benzettim. Beni ağlatan işte budur" dedi.

Rabî' b. Ebî Râşid, Münzir es-Sevrî'den rivayetlerde bulunmuştur, ancak bu rivayetler azdır.

Takrîb 3209, Takrîb 3210

Kurz b. Vebere el-Hârisî

Onlardan biri de tebeu't-tâbiînden Kurz b. Vebere el-Hârisî'dir. Aslen Kûfeli olup Cürcân'da yerleşmiştir. İbadet ve dindarlıkta çok özel bir şöhreti ve mertebesi vardır. Ehl-i şuhûddan biri olup ruhani ve cismani cevherleri müşahade eden bir velidir.

Denilir ki: "Tasavvuf, kalabalıktan uzak durup yalnızlığı mesken edinmektir."

(٦٥٤٨)- [٧٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى كُرْزِ بْنِ وَبَرَةَ بَيْتَهُ، فَإِذَا عِنْدَ مُصَلاهُ حُفَيْرَةٌ قَدْ مَلأَهَا تِبْنًا وَبَسَطَ عَلَيْهَا كِسَاءً مِنْ طُولِ الْقِيَامِ، فَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ الْقُرْآنَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ

Fudayl b. Ğazvân bildiriyor: "Kurz b. Vebere'nin yanına evine girdiğimde, bir çukurun içini saman doldurup üzerine örtü örterek yapmış olduğu namazgâhında olduğunu gördüm. Namazda kıyamı o kadar uzatırdı ki bir gündüz ve gecede Kur'ân'ı üç defa okurdu."

(٦٥٤٩)- [٧٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ صَبَّاحُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّهْدِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْخَثْعَمِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: " كَانَ كُرْزٌ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثَلاثَ خَتَمَاتٍ "

Fudayl der ki: "Kurz, gecesi ve gündüzüyle olmak üzere her günde Kur'ân'ı bir defa hatmederdi."

(٦٥٥٠)- [٧٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ أَبُو عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ ابْنُ شُبْرُمَةَ: سَأَلَ كُرْزُ بْنُ وَبَرَةَ رَبَّهُ أَنْ يُعْطِيَهُ، اسْمَهُ الأَعْظَمَ عَلَى أَنْ لا يَسْأَلَ بِهِ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا، فَأَعْطَاهُ اللَّهُ ذَلِكَ، فَسَأَلَهُ أَنْ يَقْوَى حَتَّى يَخْتِمَ الْقُرْآنَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ ثَلاث خَتَمَاتٍ "

İbn Şübrüme bildiriyor: Kurz b. Vebere, kendisiyle dünyalık hiçbir şey istememe şartı ile Allah'tan İsm-i A'zam'ını bildirmesini istedi. Allah da bu isteğini verince, Kurz Allah'tan, Kur'ân'ı bir günde üç defa hatmedebilme gücü istedi.

(٦٥٥١)- [٥/٧٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ شَبْرَمَةَ، قَالَ: صَحِبْتُ كُرْزًا فِي سَفَرٍ، وَكَانَ إِذَا مَرَّ بِبُقْعَةٍ نَزَلَ فَصَلَّى

İbn Şübrüme der ki: "Kurz b. Vebere'ye bir yolculuğunda ben de eşlik ettim. Kurz ne zaman temiz bir toprak parçası görse, hemen bineğinden iner üzerinde namaz kılardı."

ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، كذا ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَشْكِيبَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى كُرْزِ بْنِ وَبَرَةَ فَإِذَا هُوَ يَبْكِي، فَقُلْتُ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: " إِنَّ بَابِي مُغْلَقٌ، وَإِنَّ سِتْرِي لَمُسْبَلٌ، وَمُنِعْتُ حِزْبِي أَنْ أَقْرَأَهُ الْبَارِحَةَ، وَمَا هُوَ إِلا مِنْ ذَنْبٍ أَحْدَثْتُهُ "

Ebû Dâvud el-Haferî bildiriyor: Kurz b. Vebere'nin evine girdiğimde onu ağlarken buldum. Ona: "Neden ağlıyorsun?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Kapım kapalı, perdem de indirilmiş. Dün her zaman okuduğum hizbimi (hatmimi) okuyamadım. Bu da işlediğim bir günahtan başka bir şeyden dolayı olmadı."

(٦٥٥٢)- [٥/٧٩] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو غَسَّانَ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ كُرْزِ بْنِ وَبَرَةَ، قَالَ: " عَجَزْتُ عَنْ حِزْبِي، وَمَا أُرَاهُ إِلا بِذَنْبٍ، وَمَا أَدْرِي مَا هُوَ "

Kurz b. Vebere der ki: "Bir defasında günlük hizbimi bitiremedim. Bunun da ne olduğunu bilemediğim bir günahımdan dolayı olduğunu düşünüyorum."

(٦٥٥٣)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " كَانَ لِكُرْزٍ عُودٌ عِنْدَ الْمِحْرَابِ يَعْتَمِدُ عَلَيْهِ إِذَا نَعَسَ "

Fudayl b. Ğazvân der ki: "Kurz'ün, mihrabının yanında bir direk vardı ve (ibadet ederken) uykusu geldiğinde ona dayanırdı."

(٦٥٥٤)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّ كُرْزَ بْنَ وَبَرَةَ الْحَارِثِيَّ، دَخَلَ عَلَى ابْنِ شُبْرُمَةَ يَعُودُهُ وَهُوَ مُبَرْسَمٌ، فَتَفِلَ فِي أُذُنِهِ فَبَرِئَ "

Fudayl b. Ğazvân bildirir: "Kurz b. Vebere el-Hârisî, zatülcenb hastalığına yakalanmış olan İbn Şübrüme'nin ziyaretine gitti. İbn Şübrüme'nin kulağına tüfleyince de iyileşti."

(٦٥٥٥)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ نَفْسِهِ، قَالَ: " كَانَ كُرْزٌ إِذَا خَرَجَ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ، فَيَضْرِبُونَهُ حَتَّى يُغْشَى عَلَيْهِ "

Muhammed b. Fudayl (veya babasından naklen) der ki: "Kurz, ne zaman evden çıksa iyiliği emrederdi. Bu yüzden kendinden geçinceye kadar da onu döverlerdi."

(٦٥٥٦)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّاءَ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، ثنا سَلْمُ الْخَوَّاصُ، ثنا أَبُو طَيْبَةَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: قُلْنَا لِكُرْزِ بْنِ وَبَرَةَ: مَا الَّذِي يُبْغِضُهُ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ؟ قَالَ: " الْعَبْدُ يَكُونُ مِنْ أَهْلِ الآخِرَةِ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى الدُّنْيَا "

Ebû Taybe el-Curcânî bildiriyor: Kurz b. Vebere'ye: "İyinin de, kötünün de sevmediği şey nedir?" diye sorduğumuzda: "Âhiret ehlinden iken sonradan dünyaya yönelen, dünya için çalışan kul" cevabını verdi.

(٦٥٥٧)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا كُرْزُ بْنُ وَبَرَةَ الْحَارِثِيُّ مِنْ جُرْجَانَ، فَانْجَفَلَ إِلَيْهِ قُرَّاءُ الْكُوفَةِ، فَكُنْتُ فِيمَنْ أَتَاهُ، وَمَا سَمِعْتُ مِنْهُ إِلا كَلِمَتَيْنِ، قَالَ: " صَلُّوا عَلَى نَبِيِّكُمْ ﷺ فَإِنَّ صَلاتَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيْهِ، قَالَ: وَقَالَ: " اللَّهُمَّ اخْتِمْ لَنَا بِخَيْرٍ " وَمَا رَأَيْتُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ أَعْبَدَ مِنْ كُرْزٍ، كَانَ لا يَفْتُرُ يُصَلِّي فِي الْمَحْمَلِ، فَإِذَا نَزَلَ مِنَ الْمَحْمَلِ افْتَتَحَ الصَّلاةَ

Halef b. Temîm, babasından bildirir: Kurz b. Vebere el-Hârisî, Cürcân'dan yanımıza geldi. Gelince Kûfeli kurrâlar aceleyle yanına gittiler ki yanına gidenlerden biri de bendim. Ondan sadece iki söz işittim. Şöyle dedi: "Peygamberinize (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getirin! Zira getirdiğiniz salavâtlar ona arzedilir." Yine: "Allahım! Sonumuzu hayır eyle" dedi. Bu ümmet içinde Kurz'den daha çok ibadet eden birini görmüş değilim. Deve üzerindeki hevdecinde durmadan namaz kılar, inince de yine namaza dururdu.

(٦٥٥٨)- [٥/٨٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي جَرِيرُ بْنُ زِيَادِ بْنِ وَبَرَةَ الْحَارِثِيُّ، عَنْ شُجَاعِ بْنِ صُبَيْحٍ مَوْلَى بْنِ وَبَرَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سُلَيْمَانَ الْمُكْتِبُ، قَالَ: صَحِبْتُ كُرْزًا إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ إِذَا نَزَلَ أَخْرَجَ ثِيَابَهُ، فَأَلْقَاهُ فِي الرَّحْلِ، ثُمَّ تَنَحَّى لِلصَّلاةِ، فَإِذَا سَمِعَ رُغَاءَ الإِبِلِ أَقْبَلَ فَاحْتَبَسَ يَوْمًا عَنِ الْوَقْتِ، فَانْبَثَّ أَصْحَابُهُ فِي طَلَبِهِ، فَكُنْتُ فِيمَنْ طَلَبَهُ، قَالَ: فَأَصَبْتُهُ فِي وَهْدَةٍ يُصَلِّي فِي سَاعَةٍ حَارَّةٍ، وَإِذَا سَحَابَةٌ تُظِلُّهُ، فَلَمَّا رَآنِي أَقْبَلَ نَحْوِي، فَقَالَ: " يَا أَبَا سُلَيْمَانَ، لِي إِلَيْكَ حَاجَةٌ "، قَالَ: قُلْتُ وَمَا حَاجَتُكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ؟ قَالَ: " أُحِبُّ أَنْ تَكْتُمَ مَا رَأَيْتَ "، قَالَ: قُلْتُ: ذَلِكَ لَكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، فَقَالَ: " أَوْثِقْ لِي "، فَحَلَفْتُ أَلا أُخْبِرَ بِهِ أَحَدًا حَتَّى يَمُوتَ

Ebû Süleymân el-Muktib der ki: Kurz ile Mekke'ye kadar beraber yolculuk yaptım. Mola verdiği zaman elbiselerini çıkarıp bineğinin üzerine koyar ve namaz kılmak için bir kenara çekilirdi. Develerin böğürtüsünü duyunca (yola çıkılacağını anlar) gelirdi. Bir gün hareket vaktinde gelmeyince arkadaşları onu aramak için etrafa dağıldılar. Ben de onu arayanlar arasındaydım. Onu havanın sıcak olduğu bir saatte bir çukurda namaz kılarken gördüm. Baktığımda bir bulutun ona gölge ettiğini gördüm. Beni görünce bana doğru gelip: "Ey Ebû Süleymân! Senden bir isteğim var" deyince, ben: "Ey Ebû Abdullah! İsteğin nadir?" diye sordum. O: "Gördüğün şeyi kimseye anlatmamanı istiyorum" dedi. Ben: "Tamam anlatmam" deyince: "Bana söz ver" dedi. Bunun üzerine ben o ölünceye kadar kimseye anlatmayacağıma yemin ettim.

(٦٥٥٩)- [٥/٨١] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَتْنِي رَوْضَةُ مَوْلاةُ كُرْزٍ، قَالَ: قُلْنَا لَهَا: مِنْ أَيْنَ يُنْفِقُ كُرْزٌ ؟ قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ لِي: " يَا رَوْضَةُ، إِذَا أَرَدْتِ شَيْئًا فَخِذِي مِنْ هَذِهِ الْكُوَّةِ، قَالَتْ: فَكُنْتُ آخُذُ كُلَّمَا أَرَدْتُ "

Ahmed b. Kesîr der ki: Kurz'ün azatlı cariyesi Ravda'ya: "Kurz nereden infakta bulunurdu?" diye sorduğumuzda şöyle dedi: "Bana: "Ey Ravda! Bir şey istediğin zaman şu dolaptan al" derdi. Ben de bir şey almak istediğim zaman o dolaptan alırdım."

(٦٥٦٠)- [٨١/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " لَمْ يَرْفَعْ كُرْزٌ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

Muhammed b. Fudayl, babasından bildirir: "Kurz, kırk yıl boyunca başını kaldırıp semaya bakmış değildir."

(٦٥٦١)- [٨١/٥] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثنا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ حُمَيْدٍ أَبُو سَعِيدٍ، أَخْبَرَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ جُرْجَانَ، قَالَ: " لَمَّا مَاتَ كُرْزٌ الْحَارِثِيُّ رَأَى رَجُلٌ فِيمَا يَرَى لِنَّائِمُ كَأَنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ جُلُوسٌ عَلَى قُبُورِهِمْ، وَعَلَيْهِمْ ثِيَابٌ جُدُدٌ، فَقِيلَ لَهُمْ: مَا هَذَا؟ فَقَالُوا: إِنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ كُسُوا ثِيَابًا جُدُدًا لِقُدُومِ كُرْزٍ عَلَيْهِمْ "

Amr b. Humeyd Ebû Saîd, Cürcân ahalisinden bir adamdan bildiriyor: Kurz el-Hârisi öldüğü zaman adamın biri rüyasında ölenlerin yeni giysiler içinde mezarlıkta kendi mezarlarının başında oturduklarını gördü. Onlara: "Bu nedir?" diye sorulunca: "Kurz geleceği için mezarlıkta bulunanlar yeni giysiler giyindiler" dediler.

(٦٥٦٢)- [٨١/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ شُبْرُمَةَ، يَقُولُ:

لَوْ شِئْتَ كُنْتَ كَكُرْزٍ فِي تَعَبُّدِهِ   أَوْ كَابْنِ طَارِقٍ حَوْلَ الْبَيْتِ فِي الْحَرَمِ
قَدْ حَالَ دُونَ لَذِيذِ الْعَيْشِ خَوْفُهُمَا   وَسَارَعَا فِي طِلابِ الْفَوْزِ وَالْكَرَمِ

قَالَ: وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ طَارِقٍ يَطُوفُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ سَبْعِينَ أُسْبُوعًا، وَكَانَ كُرْزٌ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثَلاثَ خَتَمَاتٍ "

Muhammed b. Fudayl der ki: İbn Şübrüme'nin şöyle dediğini işittim:

"Olacaksan ibadete düşkünlüğüyle Kurz gibi ol

Ya da Harâm'da Kâbe'den ayrılmayan İbn Târık gibi
Korkuları onları dünya lezzetlerinden alıkoymuş
Kurtuluşa ve asıl değerli olana koşmuşlardır."

Muhammed b. Târık, gecesi ve gündüzüyle olmak üzere günde Kâbe'yi yetmiş defa tavaf ederdi. Kurz da, gecesi ve gündüzüyle olmak üzere günde Kur'ân'ı üç defa hatmederdi.

(٦٥٦٣)- [٨١/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو حَفْصٍ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ شُبْرُمَةَ، يَقُولُ: قُلْتُ لابْنِ هُبَيْرَةَ

لَوْ شِئْتَ كُنْتَ كَكُرْزٍ فِي تَعَبُّدِهِ   أَوْ كَابْنِ طَارِقٍ حَوْلَ الْبَيْتِ فِي الْحَرَمِ
قَدْ حَالَ دُونَ لَذِيذِ الْعَيْشِ خَوْفُهُمَا   وَسَارَعَا فِي طِلابِ الْفَوْزِ وَالْكَرَمِ

فَقَالَ لِي ابْنُ هُبَيْرَةَ: مَنْ كُرْزٌ، وَمَنِ ابْنُ طَارِقٍ؟ قَالَ: قُلْتُ: أَمَا كُرْزٌ فَكَانَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ وَاتَّخَذَ النَّاسُ مَنْزِلا اتَّخَذَ هُوَ مَنْزِلا لِلصَّلاةِ، وَأَمَّا ابْنُ طَارِقٍ فَلَوِ اكْتَفَى أَحَدٌ بِالتُّرَابِ كَفَاهُ كَفٌّ مِنْ تُرَابٍ، قَالَ أَبُو حَفْصٍ: ذَكَرُوا أَنَّ ابْنَ طَارِقٍ كَانَ يُقَدَّرُ طَوَافُهُ فِي الْيَوْمِ عَشْرَ فَرَاسِخَ

İbn Uyeyne der ki: İbn Şübrüme'nin şöyle dediğini işittim:

"Olacaksan ibadete düşkünlüğüyle Kurz gibi ol
Ya da Harâm'da Kâbe'den ayrılmayan İbn Târık gibi
Korkuları onları dünya lezzetlerinden alıkoymuş
Kurtuluşa ve asıl değerli olana koşmuşlardır."

İbn Hubeyre bana: "Kurz ile İbn Târık kimler?" diye sorunca şöyle dedim: "Yolculuk sırasında insanlar mola verip dinlenmeye geçtikleri zaman Kurz namaz kılmak için kendine yer arayan biridir. İbn Târık'a gelince, şayet toprakla yetinen biri olsaydı, İbn Târık'a bir avuç toprak yeterli olurdu."

İbn Hafs der ki: "İbn Târık'ın bir günlük tavafının miktarının on fersah tuttuğu söylenirdi."

(٦٥٦٤)- [٨٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ طَارِقٍ فِي الطَّوَافِ قَدِ انْفَرَجَ لَهُ أَهْلُ الطَّوَافِ، عَلَيْهِ نَعْلانِ مُطْرَقَتَانِ، فَحَزَرُوا طَوَافَهُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ فَإِذَا هُوَ يَطُوفُ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ عَشْرَ فَرَاسِخَ "

Muhammed b. Fudayl der ki: "İbn Târık'ı tavaf esnasında gördüm. İnsanlar onu görünce hemen açıldılar. Ayağında eskimiş bir çift çarık vardı. O zamanlar hesapladıklarında gecesi ve gündüzüyle bir günde tam on fersahlık bir yol çıkacak kadar tavaf ettiğini gördüler."

Kurz; Tâvus, Atâ, Rabî b. Haysem, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî ve başkalarından rivayette bulunmuştur.

Takrîb 1683, Takrîb 1710, Takrîb 1072, Takrîb 597, Takrîb 1541, Takrîb 2038

Abdulmelik b. Ebcer

Onlardan biri de takvalı, nurlu, ağlamaya düşkün biri olan Abdulmelik b. Sa'd b. Ebcer'dir.

(٦٥٧١)- [٨٤/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَسْلَمَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: " كَانَ ابْنُ أَبْجَرَ مِنْ شِدَّةِ التَّوَقِّي كَأَنَّمَا يَتَكَلَّمُ بِالْمَعَارِيضِ، وَكَانَ ابْنُ أَبْجَرَ إِذَا رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُهُ، قَالَ: " أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "، فَلا يَزَالُ يُرَدِّدُهَا حَتَّى يُعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ كَرِهَ شَيْئًا، وَكَانَ ابْنُ أَبْجَرَ مِنْ شِدَّةِ التَّوَقِّي، يَقُولُ مَنْ لا يَعْرِفُهُ: كَأَنَّهُ غَبِيٌّ، وَكَانَ ابْنُ أَبْجَرَ يُعَالِجُ مِنْ نَفْسِهِ شِدَّةً شَدِيدَةً، وَلَكِنْ لا يَتَكَلَّمُ بِشَيْءٍ

Velîd b. Şucâ babasından bildiriyor: İbn Ebcer konuşurken günaha bulaşmaktan o kadar sakınırdı ki sırf imalarla konuşuyor gibi olurdu. Yine hoşuna gitmeyen bir şey gördüğü zaman: "Kovulmuş Şeytan'ın şerrinden her şeyi işiten ve bilen Allah'a sığınırım!" derdi. Üstelik bunu o kadar tekrar ederdi ki artık etrafında olanlar, kendisinin mevcut durumdan hoşlanmadığını anlarlardı. Konuşurken günaha bulaşmaktan o kadar sakınırdı ki kendisini tanımayan kişi onu görse, budala biri olduğunu zannederdi. İbn Ebcer'in aynı zamanda çok şiddetli bir ağrısı vardı, ama bunun hakkında hiç konuşmazdı."

(٦٥٧٢)- [٥/٨٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعُمَرِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: ثنا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا مُوسَى بْنُ الأَشِيمِ، عَنْ جَعْفَرٍ الأَحْمَرِ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُنَا الْبَكَّاءُونَ أَرْبَعَةً: عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبْجَرَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، وَمُطَرِّفُ بْنُ طَرِيفٍ، وَأَبُو سِنَانٍ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ "

Câfer el-Ahmer der ki: "Arkadaşlarımız içinde en çok ağlayanlar dört kişiydi. Bunlar da Abdulmelik b. Ebcer, Muhammed b. Sûka, Mutarrif b. Tarîf ve Ebû Sinân Dırâr b. Murre'dir."

(٦٥٧٣)- [٥/٨٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: كُنْتُ لا أَكَادُ أَلْقَى عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ أَبْجَرَ، إِلا قَالَ: " نَقَصَتِ الأَعْمَارُ بَعْدَكَ، وَاقْتَرَبَتِ الآجَالُ، مَا فَعَلَ جِيرَانُكَ؟ " يَعْنِي أَهْلَ الْقُبُورِ، ثُمَّ يَقُولُ: " أَمْرٌ يُرِيدُ اللَّهُ إِدْبَارَهُ مَتَى يُقْبِلُ "

Velîd b. Şucâ, babasından nakleder: "Ne zaman Abdulmelik b. Ebcer ile karşılaşsam: "Senden sonra ömürler azaldı ve eceller yaklaştı" deyip şöyle devam ederdi: "Bu (ömür) Allah'ın, gitmesini istediği bir şeydir. (Ölüm) ne zaman gelecek?"

(٦٥٧٤)- [٥/٨٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ: " مَا بِالْكُوفَةِ أَحَدٌ أَكُونُ فِي مِسْلاخِهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنِ ابْنِ أَبْجَرَ "

Seleme b. Kuheyl der ki: "Kûfe ahalisi içinde en çok İbn Ebcer'in benzeri olmayı isterdim."

(٦٥٧٥)- [٥/٨٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الأَوْدِيُّ، ثنا مُسَدَّدٌ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " خَمْسَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ يَزْدَادُونَ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَيْرًا، فَذَكَرَ ابْنَ أَبْجَرَ، وَأَبَا حَيَّانَ التَّيْمِيَّ، وَابْنَ سُوقَةَ، وَعَمْرَو بْنَ قَيْسٍ، وَأَبَا سِنَانٍ "

Müsedded, öğrencilerinden birinden bildiriyor: Süfyân es-Sevrî: "Kûfe ahalisinden beş kişinin her gün hayrı artar" dedi ve İbn Ebcer, Ebû Hayyân et-Teymî, İbn Sûkâ, Amr b. Kays ile Ebû Sinân'ı zikretti.

(٦٥٧٦)- [٥/٨٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنِي حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، قَالَ: " كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ وَقَدْ أَبَقَ غُلامٌ لَهُ، وَكَانَ لَهُ بَابَانِ، فَلَمْ يَعْلَمْ حَتَّى جَاءَ الْغُلامُ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الْمَلِكِ: فُلانُ، وَيْحَكَ أَبَقْتَ؟ لَمْ تُقْبَلْ لَكَ صَلاةٌ مِنْ أَيِّ بَابٍ خَرَجْتَ؟ أَأَحَدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنَّا؟ مَا أَحْسِبُكَ تَجِدُ أَحَدًا خَيْرًا لَكَ مِنَّا؟ مِنْ أَيِّ بَابٍ خَرَجْتَ حِينَ ذَهَبْتَ؟ قَالَ: مِنْ هَذَا الْبَابِ، قَالَ: ادْخُلْ مِنْهُ وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَكَ، يَا فُلانَةُ أَطْعِمِيهِ، فَإِنَّهُ أَحْسِبُهُ جَائِعًا "

Hüseyn el-Cu'fî bildiriyor: Abdulmelik b. Ebcer'in yanındaydım ve bir kölesi firar etmişti. Abdulmelik'in evinin iki kapısı vardı ve hangisinden ne tarafa gittiğini bilmiyordu. Köle gelince ona: "Yazık sana! Firar mı ettin! Firar ettiğin için kıldığın namazlar kabul görmeyecek! Hangi kapıdan çıkıp gittin! Sana bizden daha iyi davranacak kim var ki? Sana bizden daha iyi davranabilecek birilerini de bulacağını sanmıyorum! Giderken hangi kapıdan çıktın?" diye çıkıştı. Köle: "Şu kapıdan" karşılığını verince, Abdulmelik: "Aynı kapıdan içeri gir ve Allah'tan seni bağışlamasını dile!" dedi ve evdekilerden bir kadına şöyle seslendi: "Ey filan! Buna yemek ver, sanırım acıkmıştır!"

(٦٥٧٧)- [٥/٨٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عُبَدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبُو غَسَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ ابْنٌ لِعَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ لِغُلامٍ لَهُمْ: " يَا حَائِكُ، قَالَ: تُعَيِّرُهُ بِشَيْءٍ نَحْنُ أَدْخَلْنَاهُ فِيهِ؟ " أَحْسِبُهُ، قَالَ: " إِنْ كَانَ عَيْبًا فَنَحْنُ أَدْخَلْنَاهُ فِيهِ "

İbn Uyeyne der ki: Abdulmelik b. Ebcer'in oğullarından biri kölelerinden birine: "Ey dokumacı!" diye seslenince, Abdulmelik ona: "Öğrenmesi için bizim gönderdiğimiz bir şeyden dolayı mı onu ayıplıyorsun! Şayet bu ayıp bir şey ise bil ki bu mesleğe onu gönderen bizleriz" diye çıkıştı.

(٦٥٧٨)- [٥/٨٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْرُوقٍ، ثنا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ، قَالَ: " مَا مِنَ النَّاسِ إِلا مُبْتَلًى بِعَافِيَةٍ لِيُنْظَرَ كَيْفَ شُكْرُهُ، أَوْ مُبْتَلًى بِبَلِيَّةٍ لِيُنْظَرَ كَيْفَ صَبْرُهُ "

Abdulmelik b. Ebcer der ki: “Kişi ya afiyetle sınanır ve buna şükrünün nasıl olacağına bakılır ya da musibetlerle sınanır ve buna nasıl sabır göstereceğine bakılır.”

(٦٥٧٩)- [٥/٨٥] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الصُّوفِيُّ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ، قَالَ: وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ تَفْسِيرِ هَذِهِ الآيَةِ: ﴿وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ ، قَالَ: " سَائِقٌ يَسُوقُهَا إِلَى أَمْرِ اللَّهِ، وَشَاهِدٌ يَشْهَدُ عَلَيْهَا بِمَا عَمِلَتْ ".رَوَى عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَامِرِ بْنِ وَاثِلَةَ وَلَهُ صُحْبَةٌ، وَأَسْنَدَ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، وَعَامِرٍ الشَّعْبِيِّ، وَعَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، وَوَاصِلِ بْنِ حَيَّانَ، وَإِيَادِ بْنِ لَقِيطٍ، وَطَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، وَسَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، وَثُوَيرِ بْنِ أَبِي فَاخِتَةَ، وَمُجَاهِدٍ، وَأَبِي سُفْيَانَ، وَطَلْحَةَ بْنِ نَافِعٍ

Hüseyn b. Ali el-Cu’fî bildiriyor: Adamın biri Abdulmelik b. Ebcer’e **“Herkes, yanında bir sürücü ve bir de şahitle beraber gelir”**[1] âyetinin açıklamasını sorunca: “Onu Allah’ın emrine doğru süren bir sürücü ve dünyada iken yaptıklarına şahitlik edecek bir şahitle birlikte gelir” dedi.

Abdulmelik; sahabilerden biri sayılan Ebu’t-Tufeyl Âmir b. Vâsile’den rivayetlerde bulunmuştur. Yine Zir b. Hubeyş, Âmir eş-Şa’bî, Abdulmelik b. Umeyr, Vâsıl b. Hayyân, İyâd b. Lakît, Talha b. Musarrif, Seleme b. Kuheyl, Suveyr b. Ebî Fâhite, Mücâhid, Ebû Süfyân ve Talha b. Nâfi’den rivayetlerde bulunmuştur.

---

[1] Kâf Sur. 21

Takrîb 3127, Takrîb 1524, Takrîb 4397, Takrîb 4398, Takrîb 2057-b, Takrîb 1078, Takrîb 202

Abdula'lâ et-Teymî

Onlardan biri de Abdula'lâ et-Teymî'dir. Gaybi haşyet sahibi ve sulu gözlü birisiydi. Gönlü haşyetli, emirlere itaatkâr, gözleri her dem yaşlıydı.

(٦٥٨٧)- [٨٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الأَعْلَى التَّيْمِيُّ: " إِنَّ مَنْ أُوتِيَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لا يُبْكِيهِ لَخَلِيقٌ أَنْ لا يَكُونَ أُوتِيَ مِنْهُ عِلْمًا يَنْفَعُهُ "

Abdula'lâ et-Teymî der ki: "Kişiye verilen ilim kendisini ağlatmıyorsa, faydası dokunacak ilmin verilmesini de hak etmez."

(٦٥٨٨)- [٨٨/٥] حدثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ.ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، قَالا: عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى التَّيْمِيِّ، قَالَ: " مَنْ أُوتِيَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لا يُبْكِيهِ لَخَلِيقٌ أَنْ لا يَكُونَ أُوتِيَ عِلْمًا يَنْفَعُهُ، لأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى نَعَتَ الْعُلَمَاءَ، فَقَالَ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ سُجَّدًا﴾

Abdula'lâ et-Teymî der ki: "Kişiye verilen ilim kendisini ağlatmıyorsa, faydası dokunacak ilmin verilmesini de hak etmez. Zira Allah, âlimlerin özelliklerinden bahsederken: **"Daha önce kendilerine ilim verilen kimselere Kur'ân okununca derhal yüzüstü secdeye kapanırlar"**[1] buyurur."

(٦٥٨٩)- [٨٨/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، وَأَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالا: كَانَ عَبْدُ الأَعْلَى التَّيْمِيُّ، يَقُولُ فِي سُجُودِهِ: " رَبِّ زِدْنَا لَكَ خُشُوعًا كَمَا زَادَ أَعْدَاؤُكَ لَكَ نُفُورًا، وَلا تَكُبَّنَّ وُجُوهَنَا فِي النَّارِ مِنْ بَعْدِ السُّجُودِ لَكَ "

---

[1] İsrâ Sur. 107

Abdula'lâ et-Teymî secde ederken şöyle dua ederdi: "Rabbim! Düşmanların seninle aralarındaki mesafeyi nasıl arttırdılarsa, benim de sana karşı olan haşyetimi arttır! Sana secdeye kapandıktan sonra bu yüzlerimizi Cehennem ateşine atma!"

(٦٥٩٠)- [٥/٨٨] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى، قَالَ: " إِذَا جَلَسَ قَوْمٌ فَلَمْ يَذْكُرُوا الْجَنَّةَ وَالنَّارَ، قَالَتِ الْمَلائِكَةُ: أَغْفَلُوا الْعَظِيمَتَيْنِ "

Abdula'lâ et-Teymî der ki: "Bir topluluk, oturduklarında Cennet ya da Cehennemi anmazlarsa oradaki melekler: «İki büyük şeyden gafil oldular!» demeye başlarlar."

(٦٥٩١)- [٥/٨٨] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى، قَالَ: " إِنَّ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ لُقِّنَتَا السَّمْعَ مِنْ بَنِي آدَمَ، فَإِذَا سَأَلَ الرَّجُلُ الْجَنَّةَ، قَالَتِ: اللَّهُمَّ أَدْخِلْهُ فِيَّ، وَإِذَا اسْتَعَاذَ مِنَ النَّارِ، قَالَتِ: اللَّهُمَّ أَعِذْهُ مِنِّي "

Abdula'lâ der ki: Cennet ile cehenneme Âdemoğullarının söyledikleri duyurulur. Bundan dolayı kişi, Allah'tan cenneti istediği zaman cennet: "Allahım! Onu bana sok" der. Yine kişi cehennemden Allah'a sığındığı zaman, cehennem: "Allahım! Onu benden koru" der.

(٦٥٩٢)- [٥/٨٨] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، وَأَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى التَّيْمِيِّ، قَالَ: " مَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ إِلا وَيَتَصَفَّحُهُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ "

Abdula'lâ et-Teymî der ki: "Hiçbir ev halkı yoktur ki, ölüm meleği günde iki defa onlara bakmasın."

(٦٥٩٣)- [٥/٨٨] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ التَّيْمِيُّ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الأَعْلَى التَّيْمِيُّ: " شَيْئَانِ قَطَعَا عَنِّي لَذَاذَةَ الدُّنْيَا: ذِكْرُ الْمَوْتِ، وَالْوُقُوفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ "

Abdula'lâ et-Teymî der ki: "İki şey benden dünya lezzetlerini aldı: Ölümü hatırlamak ve Allah'ın huzurunda durmak."

(٦٥٩٤)- [٥/٨٩] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَوْدِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى التَّيْمِيِّ، قَالَ: " لَمَّا لَقِيَ يُوسُفُ أَخَاهُ، قَالَ: أَتَزَوَّجْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ لَهُ: أَمَا مَنَعَكَ الْحُزْنُ عَلَيَّ؟ قَالَ: قَالَ لِي أَبِي: " تَزَوَّجْ، لَعَلَّ اللَّهَ يَذْرَأُ مِنْكَ ذُرِّيَّةً يُثْقِلُونَ الأَرْضَ بِالتَّسْبِيحِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ "

Abdula'lâ et-Teymî der ki: Hz. Yûsuf kardeşiyle karşılaştığı zaman ona: "Evlendin mi?" diye sordu. Kardeşi: "Evet!" dedi. Yûsuf: "Bana olan üzüntün evlenmene engel olmadı mı?" diye sorunca, kardeşi: "Babam bana: "Evlen! Belki de Allah senin soyundan âhir zamanda yeryüzünü tesbîhle dolduran birilerini getirir" dedi" karşılığını verdi.

Abdula'lâ et-Teymî, İbrâhîm et-Teymî ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 2507

Mucemmi' b. Samğân et-Teymî

Onlardan biri de vera sahibi ve cömert biri olan Mucemmi' b. Samğân et-Teymî'dir.

(٦٥٩٦)- [٥/٨٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: رَأَيْتُ مُجَمِّعًا التَّيْمِيَّ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ فِي سُوقِ الْغَنَمِ، قَالُوا لَهُ: كَيْفَ شَاتُكَ هَذِهِ؟ قَالَ: مَا أَرْضَاهَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: " وَمَنْ كَانَ أَوْرَعَ مِنْ مُجَمِّعٍ؟ "

Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: Mucemmi' et-Teymî'yi koyun pazarında (koyun satarken) gördüm ki şu an bile ona bakıyor gibiyim. Ona: "Bu koyunun nasıl?" diye sorulunca: "Kendime olsa almazdım" dedi. Mucemmi'den daha çok günaha bulaşmaktan sakınan (verâ sahibi) kim olabilir ki?

(٦٥٩٧)- [٥/٨٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو الرَّبِيعِ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ حَفْصَ بْنَ غِيَاثٍ، يَقُولُ: دَخَلَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ

عَلَى مُجَمِّعٍ التَّيْمِيِّ ، فَإِذَا فِي إِزَارِ سُفْيَانَ خَرْقٌ، قَالَ: فَأَخَذَ أَرْبَعَةَ دَرَاهِمَ فَنَاوَلَهَا سُفْيَانَ، فَقَالَ: " اشْتَرِ إِزَارًا "، قَالَ سُفْيَانُ: لا أَحْتَاجُ إِلَيْهَا، قَالَ مُجَمِّعٌ: " صَدَقْتَ أَنْتَ لا تَحْتَاجُ، وَلَكِنِّي أَحْتَاجُ "، قَالَ: فَأَخَذَهَا فَاشْتَرَى بِهَا إِزَارًا، فَكَانَ سُفْيَانُ، يَقُولُ: كَسَانِي أَخِي مُجَمِّعٌ جَزَاهُ اللَّهُ خَيْرًا، وَقَالَ سُفْيَانُ: لَيْسَ شَيْءٌ مِنْ عَمَلِي أَرْجُو أَنْ لا يَشُوبَهُ شَيْءٌ كَحُبِّي مُجَمِّعًا التَّيْمِيَّ

Hafs b. Ğıyâs anlatıyor: Süfyân es-Sevrî, Mucemmi' et-Teymî'nin yanma girdi. Süfyan'ın izarının yırtık olduğunu gören Mucemmi' dört dirhem alıp Süfyân'a uzattı ve: "Bununla bir izar satın al!" dedi. Süfyân: "Bunlara ihtiyacım yok!" deyince, Mucemmi': "Doğrudur! Senin bunlara ihtiyacın yok, ama benim (böylesi bir sevaba) ihtiyacım var!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Süfyân dirhemleri alıp bir izar satın aldı. Bundan dolayıdır ki Süfyân: "Kardeşim Mucemmi' bana bir giysi almıştı. Allah ona hayırlar ihsan etsin!" derdi.

(٦٥٩٨)- [٩٠/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ.ح وَحَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: " حَلَفَ لَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ مَا مِنْ شَيْءٍ أَوْثَقُ فِي نَفْسِهِ مِنْ حُبِّهِ مُجَمِّعًا التَّيْمِيَّ "

Süfyân der ki: "Ebû Hayyân et-Teymî içinde en sağlam olan şeyin Mucemmi' et-Teymî'ye olan sevgisi olduğuna dair bize yemin etti."

(٦٥٩٩)- [٩٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الأَخْنَسِيُّ، ثنا غَنَّامُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا الأَعْمَشُ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ مُجَمِّعٍ التَّيْمِيِّ فَاشْتَرَى تَمْرًا بِدِرْهَمٍ، فَجَاءَ سَائِلٌ يَسْأَلُ التَّمَّارَ، فَقَالَ مُجَمِّعٌ: " أَعْطِهِ بِنِصْفٍ، وَأَعْطِنِي بِنِصْفٍ "

A'meş der ki: Mucemmi' et-Teymî ile beraberken bir dirheme hurma satın almak istedi. Başka bir adam gelip satıcıdan hurma almak isteyince (başka hurma olmadığı için) Mucemmi' satıcıya: "Yarım dirhemlik ona, yarım dirhemlik de bana ver" dedi.

(٦٦٠٠)- [٩٠/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، ثنا مُطَهَّرٌ، قَالَ: قَالَ مُجَمِّعٌ التَّيْمِيُّ: " ذِكْرُ الْمَوْتِ غِنًى "

Mucemmi et-Teymî şöyle der: “Ölümü hatırlamak zenginliktir.”

(٦٦٠١)- [٩٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زِيَادٍ الأَحْمَرُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: رَأَيْتُ مُجَمِّعًا يَبْكِي فِي جَنَازَةِ ابْنِهِ، فَقُلْتُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: " إِنِّي أَجِدُ لَهُ مَا يَجِدُ الْوَالِدُ لِوَلَدِهِ، وَأَبْكِي عَلَيْهِ أَنِّي لا أَدْرِي إِلَى جَنَّةٍ يَصِيرُ أَوْ إِلَى نَارٍ "

Ebû Hayyân et-Teymî bildiriyor: Mucemmi’yi, oğlunun cenazesinde ağlarken gördüğümde: “Neden ağlıyorsun?” diye sordum. “Bir babanın, oğlunun ölümünden duyduğu acıyı ben de duyuyorum. Ancak Cennete mi, yoksa Cehenneme mi gidecek onu bilmiyorum ve bundan dolayı ağlıyorum” karşılığını verdi.

(٦٦٠٢)- [٩٠/٥] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِسِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرٍ يَعْنِي ابْنَ عَيَّاشٍ، قَالَ: قِيلَ لِمُجَمِّعٍ التَّيْمِيِّ: يَسُرُّكَ أَنْ يَكُونَ لَكَ مَالٌ؟ قَالَ: " لا "، قَالُوا: تَحُجُّ وَتَعْتِقُ وَتَتَصَدَّقُ، قال: " شَيْءٌ لَيْسَ عَلِيَّ مَا أَرْجُو بِهِ؟ " قَالَ: وَذَكَرُوا عِنْدَ مُجَمِّعٍ التَّيْمِيِّ الْحُبَّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضَ فِي اللَّهِ، فَقَالَ: " مَا مِنْ شَيْءٍ يَعْدِلُهُ عِنْدِي "، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: " سَمِعْتُهُ مِنْهُ مُنْذُ ثَلاثِينَ سَنَةً تَنْقُصُ سَنَةً أَوْ سَنَتَيْنِ، وَمَا رُؤِيَ بِالْكُوفَةِ يَوْمَئِذٍ خَلْقٌ خَيْرًا مِنْ مُجَمِّعٍ "

Ebû Bekr b. Ayyâş bildiriyor: Mücemmi’ et-Teymî’ye: “Malının olmasını ister miydin?” diye sorulunca: “Hayır!” karşılığım verdi. “Ama hacca gider, köle azat eder ve infakta bulunursun” denilince de: “Öyle olsa da mal sahibi olmak isteyebileceğim bir şey değil” karşılığını verdi. Mucemmi’ et-Teymî’nin yanında birilerini Allah için sevme ve birilerine Allah için buğzetme konusundan bahsedildiği zaman: “Benim yanımda bundan daha değerli bir şey yoktur!” dedi.

(٦٦٠٣)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَطَاءٍ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَمِّعٍ، قَالَ: " نَزَلَ عَلَيْهِ ضَيْفٌ، فَمَا سَأَلَهُ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟ وَمَا حَالُكَ؟ حَتَّى خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِ "

A'meş bildiriyor: Mücemmi' et-Teymî'nin yanına bir misafir geldi. Adam evden çıkana kadar da ona ne: "Nereden geldin?" ne de: "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Dırâr b. Murre

Onlardan biri de her dem gözleri yaşlı ve uyanık biri olan Ebû Sinân Dırâr b. Murre'dir

(٦٦٠٤)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: " كَانَ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ طَلَبَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا جَلَسَا يَبْكِيَانِ "

Muhâribî der ki: "Muhammed b. Sûka ile Dırâr b. Murre, Cuma günleri birbirlerini arar bulurlardı. Bir araya geldikleri zaman da oturup ağlarlardı."

(٦٦٠٥)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا أَبُو غَسَّانَ، حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ الأَشِيمِ، عَنْ جَعْفَرٍ الأَحْمَرِ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُنَا الْبَكَّاءُونَ أَرْبَعَةً: مُطَرِّفُ بْنُ طَرِيفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، وَابْنُ أَبْجَرَ، وَأَبُو سِنَانٍ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ "

Câfer el-Ahmer der ki: "Çokça ağlayan dostlarımız dört kişiydi. Bunlar da Mutarrif b. Tarîf, Muhammed b. Sûka, İbn Ebcer ve Ebû Sinân Dırâr b. Murre'dir."

(٦٦٠٦)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ، ثنا أَبُو بَدْرٍ، قَالَ: " لَقِيتُ أَرْبَعَةً لَمْ أَرَ مِثْلَهُمْ: مُحَمَّدَ بْنَ سُوقَةَ، وَمُحَمَّدَ بْنَ قَيْسٍ، وَابْنَ أَبْجَرَ، وَضِرَارَ بْنَ مُرَّةَ "

Ebû Bedr der ki: "Dört kişiyle karşılaştım ki onlar gibisini görmüş değilim. Bunlar da Muhammed b. Sûka, Muhammed b. Kays, İbn Ebcer ve Dırâr b. Murre'dir."

(٦٦٠٧)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَرَقَّ مِنْ أَبِي سِنَانٍ ضِرَارِ بْنِ مُرَّةَ، وَعَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، وَمُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ "

Süfyân der ki: "Ebû Sinân Dırâr b. Murre, Ammâr ed-Dühnî ve Muhammed b. Sûka kadar ince ruhlu adamlar görmüş değilim."

(٦٦٠٨)- [٩١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الأَجْلَحِ، قَالَ: كَانَ أَبُو سِنَانٍ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ، يَقُولُ لَنَا: " لا تَجِيئُونِي جَمَاعَةً، لِيَجِئِ الرَّجُلُ وَحْدَهُ، فَإِنَّكُمْ إِذَا اجْتَمَعْتُمْ تَحَدَّثْتُمْ، وَإِذَا كَانَ الرَّجُلُ وَحْدَهُ لَمْ يَخْلُ مِنْ أَنْ يَدْرُسَ حِزْبَهُ، أَوْ يَذْكُرَ رَبَّهُ "

Abdullah b. el-Eclah bildiriyor: Ebû Sinân Dirâr b. Murre bizlere şöyle derdi: "Bana topluca değil, teker teker gelin. Zira topluca geldiğinizde birbirinizle konuşmaya başlıyorsunuz. Ama kişi tek olduğu zaman kendisini hizbine (hatmine) çalışmasından veya Allah'ı zikretmesinden alıkoyan olmaz."

(٦٦٠٩)- [٩٢/٥] ثنا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ.ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ، ثنا أَبُو الْفَتْحِ نَصْرُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالا: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو سِنَانٍ ضِرَارُ بْنُ مُرَّةَ: قَدْ سَقَيْتُ أَهْلِي الْيَوْمَ وَعَلَفْتُ الشَّاةَ، وَكَانَ يَقُولُ: خَيْرُكُمْ أَنْفَعُكُمْ لأَهْلِهِ، زَادَ أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ فِي حَدِيثِهِ: وَكَانَ أَبُو سِنَانٍ يَشْتَرِي الشَّيْءَ مِنَ السُّوقِ، فَيحْمِلُهُ، فَيُقَالُ: هَاتِ نَحْمِلْهُ، فَيأْبَى وَيقُولُ: ﴿إِنَّهُ لا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾

Ebû Sinân (Dirâr b. Murre) şöyle derdi: "Bu günlük aileme içeceğini verdim, koyunları da yemledim." Yine şöyle derdi: "En hayırlınız, ailesine en çok faydası dokunanınızdır." Ebû Sinân (Dirâr b. Murre) çarşıdan bir şey aldığı zaman bunu kendisi taşırdı. "Ver de taşıyalım!" denildiği zaman da kabul etmez: **“O, büyüklük taslayanları asla sevmez”**[1] şeklinde karşılık verirdi.

(٦٦١٠)- [٩٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو يَحْيَى الدَّارِيُّ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ قِيرَاطٍ، سَمِعْتُ أَبَا سِنَانٍ، يَقُولُ: " الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنْ سَبْعِينَ حُوبًا "، قُلْتُ: مَا الْحُوبُ؟ قَالَ: " الرَّجُلُ يُجَامِعُ أُمَّهُ سَبْعِينَ مَرَّةً "

Hammâd b. Kîrât der ki: Ebû Sinân’ın: “Gıybet yetmiş **hûb**’dan daha ağırdır” dediğini işittim. Ona: “Hûb’dan kasıt nedir?” diye sorduğumda: “Kişinin annesiyle yetmiş defa zina etmesidir” dedi.

(٦٦١١)- [٩٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سِنَانٍ الشَّيْبَانِيَّ، قَالَ: " فَرَغَ مِنْ خَلْقِ الْمَلائِكَةِ بَعْدَ السَّمَاوَاتِ إِلَى ثَلاثِ سَاعَاتٍ بَقَيْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَخَلَقَ الآفَةِ فِي سَاعَةٍ، وَالأَجَلَ فِي سَاعَةٍ، فَلا أَدْرِي بِأَيِّهِمَا بَدَأَ، وَآدَمُ فِي السَّاعَةِ الآخِرَةِ "

Ebû Sinân eş-Şeybânî der ki: “Allah gökleri yarattıktan sonra Cuma gününün bitimine üç saat kala meleklerin yaratılmasını bitirdi. Bu kalan üç saatten birinde afeti (ölümü), diğerinde eceli -ama hangisini daha önce yarattığım bilmiyorum- kalan son saat içinde de Hz. Âdem’i yarattı.”

(٦٦١٢)- [٩٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: " يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: يَا دُنْيَا مُرِّي عَلَى الْمُؤْمِنِ لِيَصْبِرَ عَلَيْكِ فَيُجْزَى، وَلا تَحْلَوْ لَهُ فَتَفْتِنِيهِ، يَا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلأْ قَلْبَكَ غِنًى، وَأَسُدَّ فَاقَتَكَ، وَإِلا تَفْعَلْ مَلأْتُ قَلْبَكَ شُغْلا، وَلا أَسُدَّ فَاقَتَكَ "

Ebû Sinân der ki: Allah şöyle buyurur: “Ey Dünya! Mümine acı ver ki sana sabredip bunun sevabını alsın. Ancak gözüne tatlı gelme ki sana kanmasın. Ey Âdemoğlu! Kendini bana ibadete ver ki gönlünü zengin kılayım. Aksi taktirde kalbini çeşitli meşgalelerle doldurur ve hiçbir ihtiyacını karşılamam.”

---

[1] Nahl Sur. 23

(٦٦١٣)- [٥/٩٢] ثنا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا الطَّنَافِسِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا أَبُو سِنَانٍ، قَالَ: " قَالَ إِبْلِيسُ إِذَا اسْتَمْكَنْتُ مِنِ ابْنِ آدَمَ ثَلاثًا أَصَبْتُ مِنْهُ حَاجَتِي: إِذَا نَسِيَ ذُنُوبَهُ، وَإِذَا اسْتَكْثَرَ عَمَلَهُ، وَإِذَا أُعْجِبَ بِرَأْيِهِ "

Ebû Sinân bildiriyor: İblis der ki: "İnsanoğluna üç şeyi yaptırdığım zaman ondan alacağımı almış olurum. Bunlardan biri günahlarını unutmasıdır, diğeri amellerini çok görmesidir. Üçüncüsü ise kendi görüşünü beğenmesidir."

(٦٦١٤)- [٥/٩٢] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ضِرَارِ بْنِ مُرَّةَ، وَابْنِ شُبْرُمَةَ، قَالا: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ: لَنْ تَنَالُوا مَا عِنْدَ اللَّهِ حَتَّى تَلْبَسُوا الصُّوفَ عَلَى لَذَّةٍ، وَتَأْكُلُوا الشَّعِيرَ عَلَى لَذَّةٍ، وَتَفْتَرِشُوا الأَرْضَ عَلَى لَذَّةٍ "

Dırâr b. Murre ve İbn Şübrüme, Hz. İsa'nın şöyle dediğini naklederler: "Yün elbiseyi haz alarak giymedikçe, arpayı lezzet alarak yemedikçe ve yerde haz alarak yatmadıkça Allah'ın katındakilere kavuşamazsınız."

Ebû Sinân Dırâr b. Murre; Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl, Abdullah b. el-Hâris ve Saîd b. Cübeyr'den rivayetlerde bulunmuştur. Ondan da Süfyân es-Sevrî, Şu'be, İbn Uyeyne ve Cerîr gibi imamlar rivayette bulunmuşlardır.

Takrîb 4368-a, Takrîb 4168, Takrîb 1290

(٦٦١٨)- [٥/٩٣] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ، ثنا سُفْيَانُ.ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ثنا علي ابْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، قَالا: عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنِّي لأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلا أَنْ تُفَنِّدُونِ﴾ ، قَالَ: " وَجَدَ رِيحَ قَمِيصِ يُوسُفَ مِنْ مَسِيرَةِ ثَمَانٍ "، وَقَالَ شُعْبَةُ: " مَسِيرَةِ مَا بَيْنَ الْكُوفَةِ وَالْبَصْرَةِ [٥/٩٣]

Ebû Sinân, Abdullah b. Ebu'l-Huzeyl'den bildirir: İbn Abbâs: **“Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yûsuf'un kokusunu alıyorum”**[1] âyetini açıklarken: “Yûsuf'un gömleğinin kokusunu sekiz günlük yoldan almıştı” demiştir.

Şu'be der ki: “Bu mesafe Kûfe ile Basra arasındaki mesafe kadardır.”

(٦٦١٩)- [٩٣/٥] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، أَنَّ أَصْحَابَهُ كَانُوا يَنْتَظِرُونَهُ، فَلَمَّا خَرَجَ، قَالُوا: مَا أَبْطَأَكَ؟ حَدِّثْنَا أَيُّهَا الأَمِيرُ، قَالَ: أَمَا إِنِّي سَأُحَدِّثُكُمْ: أَنَّ أَخًا مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ مُوسَى، قَالَ: يَا رَبِّ، حَدِّثْنِي بِأَحَبِّ النَّاسِ إِلَيْكَ، قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: لأُحِبَّهُ بِحُبِّكَ إِيَّاهُ، فَقَالَ: عَبْدٌ فِي أَقْصَى الأَرْضِ أَوْ فِي طَرَفِ الأَرْضِ سَمِعَ بِهِ عَبْدٌ آخَرَ لا يَعْرِفُهُ، فَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ فَكَأَنَّمَا أَصَابَتْهُ، وَإِنْ شَاكَتْهُ شَوْكَةٌ فَكَأَنَّمَا شَاكَتْهُ، لا يُحِبُّهُ إِلا لِي، فَذَلِكَ أَحَبُّ خَلْقِي إِلَيَّ، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ، خَلَقْتَ خَلْقًا تُدْخِلُهُمُ النَّارَ وَتُعَذِّبُهُمْ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: كُلُّهُمْ خَلْقِي، ثُمَّ قَالَ: أَزْرَعْ زَرْعًا، فَزَرَعَهُ، فَقَالَ: اسْقِهِ، فَسَقَاهُ، ثُمَّ قَالَ: قُمْ عَلَيْهِ، فَقَامَ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ، ثُمَّ حَصَدَهُ وَرَفَعَهُ، فَقَالَ: مَا فَعَلَ زَرْعُكَ يَا مُوسَى؟ قَالَ: فَرَغْتُ مِنْهُ، وَرَفَعْتُهُ، قَالَ: مَا تَرَكْتَ مِنْهُ شَيْئًا؟ قَالَ: مَا لا خَيْرَ فِيهِ "

Ebû Sinân, Abdullah b. Ebu'l-Huzeyl'den bildiriyor: Arkadaşları Ammâr b. Yâsir'in çıkmasını bekliyorlardı. Çıktığında ona: “Neden geç kaldın?” diye sordular. Sonra: “Ey vali! Bizlere bir şeyler anlat” dediler. Ammâr şu karşılığı verdi: “Anlatayım! Sizden önceki topluluklardan kardeşiniz olan Hz. Mûsa: “Rabbim! İnsanlar içinden en sevdiğin kişinin kim olduğunu söyle” dedi. Allah: “Neden?” diye sorunca, Hz. Mûsa: “Senin sevdiğin kişi olduğundan dolayı ben de onu seveyim” karşılığını verdi. Allah şöyle buyurdu: “Yeryüzünün bir köşesinde veya bir tarafında bulunan bir kulu yeryüzünün başka bir bölgesinden bulunan bir kul duymuştur. Onu şahsen tanımadığı halde bir musibete maruz kaldığı zaman sanki kendi bu musibete maruz kalmış, ayağına bir diken batsa sanki kendisine batmış gibi hissetmektedir. Onu da sırf benim için sevmektedir. İşte insanlar arasında en sevdiğim kul budur." Hz. Mûsa: "Rabbim! Cehenneme sokmak ve onları cezalandırmak için insanlar mı yarattın?" diye sorunca, Allah: "Hepsi de benim kullarımdır" diye vahyetti. Sonra ona: "Ekin ek!" buyurdu. Hz. Mûsa, ekini ektikten sonra, Allah: "Onu sula!" buyurdu. Hz. Mûsa onu suladıktan sonra, Allah: "Bakımını yap!" buyurdu. Hz. Mûsa, Allah'ın dilediği bir süre ekinin bakımım yapıp bekledikten sonra onu biçip kaldırdı. Allah: "Ey Mûsa! Ekinlerine ne oldu?" diye sorunca, Hz. Mûsa: "Hasadı yapıp kaldırdım" dedi. Allah: "Ondan geriye bir şey kalmadı mı?" diye sorunca, Hz. Mûsa: "Geriye sadece işe yaramayan kısmı kaldı" dedi.

---

[1] Yûsuf Sur. 94

Amr b. Murre

Onlardan biri de güvenilir bir ravi, ümitvar ve kanaatkâr biri olan Amr b. Murre'dir.

(٦٦٢٠)- [٩٤/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا قُرَادُ بْنُ نُوحٍ، سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ عَمْرَو بْنَ مُرَّةَ فِي صَلاةٍ قَطُّ إِلا ظَنَنْتُ أَنَّهُ لا يَنْفَتِلُ حَتَّى يُسْتَجَابَ لَهُ مِنِ اجْتِهَادِهِ "

Şu'be der ki: Amr b. Murre'yi ne zaman namazda görsem, kendini namaza o kadar vermiş olurdu ki namazı kabul görmeden yerinden asla ayrılmayacak zannederdim.

(٦٦٢١)- [٩٤/٥] ثنا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قُلْتُ لِمِسْعَرٍ: مَنْ أَفْضَلُ مَنْ رَأَيْتَ؟ قَالَ: " مَا يُخَيَّلُ إِلَيَّ أَنِّي رَأَيْتُ أَحَدًا أُفَضِّلُهُ عَلَى عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، مَا رَأَيْتُهُ قَطُّ يَدْعُو هَكَذَا إِلا قُلْتُ: يُسْتَجَابُ لَهُ "

Süfyân der ki: Mis'ar'a: "Gördüklerin arasında en üstün olanı kimdi?" diye sorduğumda şu cevabı verdi: "Bildiğim kadarıyla gördüklerim içinde en hayırlısı Amr b. Murre idi. Ne zaman onun dua ettiğini görsem içimden: «Duasına icabet edilecek» derdim."

(٦٦٢٢)- [٩٤/٥] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ. ح وَحَدَّثنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ بِشْرٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، ثنا مِسْعَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَيْسَرَةَ، يَقُولُ وَنَحْنُ فِي جَنَازَةِ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ: " إِنِّي لأَحْسِبُهُ خَيْرَ أَهْلِ الأَرْضِ "

Mis'ar der ki: Amr b. Murre'nin cenazesinde iken Abdulmelik b. Meysere'nin (Amr için): "Bana göre yeryüzü ahalisinin en hayırlı adamıdır" dediğini işittim.

(٦٦٢٣)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سَلامُ بْنُ سُلَيْمٍ الْحَنَفِيُّ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ رُسْتُمَ، قَالَ: كُنْتُ أَقْرَأُ عَلَى عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، فَكُنْتُ أَسْمَعُهُ كَثِيرًا مَا يَقُولُ: " اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يَعْقِلُ عَنْكَ "

Süleym b. Rüstem der ki: Amr b. Murre'ye Kur'ân okurdum. Onun çokça: "Allahım! Beni buyruklarını akleden kişilerden kıl!" diye dua ettiğini işitirdim.

(٦٦٢٤)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ، قَالَ: قَالَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ: " أَكْرَهُ أَنْ أَمُرَّ، بِمَثَلٍ فِي الْقُرْآنِ فَلا أَعْرِفُهُ لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿وَتِلْكَ الأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلا الْعَالِمُونَ﴾

Amr b. Murre der ki: "Kur'ân'da geçen ve ne olduğunu bilmediğim bir örnekle karşılaşmayı istemem. Zira Allah: **"Biz bu misalleri insanlara veriyoruz, onları ancak alimler anlayabilir"**[1] buyurur."

(٦٦٢٥)- [٩٥/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مُرَّةَ، يَقُولُ: " أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَزْعُمَ، أَنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الْمُؤْمِنَ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ أَنَّ أَزْعُمَ أَنَّ اللَّهَ يُسَوِّدُ وَجْهَ الْمُؤْمِنِينَ "

---

[1] Ankebût Sur. 43

Amr b. Murre der ki: “Allah’ın mümine azap edeceğini söylemekten Allah’a sığınırım. Yine Allah’ın, müminlerin yüzünü kara çıkaracağını söylemekten de Allah’a sığınırım.”

(٦٦٢٦)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " نَظَرْتُ إِلَى امْرَأَةٍ فَأَعْجَبَتْنِي، فَكُفَّ بَصَرِي، فَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ كَفَّارَةً "

Amr b. Murre der ki: “Bir defasında bir kadına baktım ve kadın çok hoşuma gitti. Daha sonra gözlerimi kaybettim. Umarım gözlerimi kaybetmem kadına bakma günahıma kefâret olmuştur.”

(٦٦٢٧)- [٩٥/٥] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ، وَالْجَوْهَرِيُّ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، ثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ: " مَا أُحِبُّ أَنِّي بَصِيرٌ، إِنِّي أَذْكُرُ أَنِّي نَظَرْتُ وَأَنَا شَابٌّ "

Yine şöyle demiştir: “Gençken kötü bir bakışım olmuşsa şimdi gözlerimin görüyor olmasına asla sevinmezdim.”

(٦٦٢٨)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " مَنْ طَلَبَ الآخِرَةَ أَضَرَّ بِالدُّنْيَا، وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا أَضَرَّ بِالآخِرَةِ، فَأَضِرُّوا بِالْفَانِي لِلْبَاقِي "

Amr b. Murre der ki: “Âhirete yönelen kişi dünyasına zarar verir, dünyasına yönelen kişi de âhiretine zarar verir. Sizler bâki olana yönelerek fani olana zarar verin!”

(٦٦٢٩)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " قَالَ إِبْلِيسُ: كَيْفَ يَنْجُو مِنِّي ابْنُ آدَمَ وَإِذَا غَضِبَ كُنْتُ عِنْدَ أَنْفِهِ، وَإِذَا فَرِحَ كُنْتُ فِي قَلْبِهِ "

Amr b. Murre bildiriyor: İblis şöyle demiştir: “İnsanoğlu benden nasıl kaçabilir ki? Zira öfkelense burnunun dibinde, dışarı çıksa kalbinin içinde olurum.”

(٦٦٣٠)- [٩٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " أُدْخِلَ رَجُلٌ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، فَرُفِعَ دَرَجَةً، ثُمَّ قَالَ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، فَرُفِعَ دَرَجَةً، فَقَالَ الْمَلَكُ: أَلا تَسْتَحِي؟ كَمْ تَسْأَلُ رَبَّكَ، قَالَ: وَهَلْ سَأَلْتُ رَبِّي شَيْئًا؟ ثُمَّ تَلا أَبُو سِنَانٍ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿وَلَوْلا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ﴾

Amr b. Murre der ki: Adamın biri cennete sokulunca: "Allah'a dayanmayan hiçbir güç ve kuvvet yoktur" dedi. Bundan dolayı da derecesi bir derece yükseldi. Sonra bir daha: "Lâ havle velâ kuvvet illâ billah (=Allah'a dayanmayan hiçbir güç ve kuvvet yoktur)" deyince bir derece daha yükseltildi. Melek ona: "Utanmıyor musun? Rabbinden ne çok şey istedin?" deyince, adam: "Rabbimden bir şeyler istedim mi ki?" karşılığını verdi.

Ebû Sinân daha sonra **"Bahçene girdiğin zaman, «Maşallah! Kuvvet ancak Allah'a mahsustur!» demen gerekmez mi?"**[1] âyetini okudu.

Takrîb 68-a

(٦٦٣٢)- [٩٦/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادٌ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " كَانَ دَاوُدُ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلامُ يَقُولُ: يَا رَبِّ كَيْفَ أُحْصِي نِعْمَتَكَ وَأَنَا نِعْمَةٌ كُلِّي؟

Amr b. Murre bildiriyor: "Hz. Dâvûd şöyle derdi: "Ey Rabbim! Ben tümüyle Senin nimetinle var olmuşken, nimetlerini nasıl sayayım?"

Amr b. Murre; Abdullah b. Ebî Evfâ, Abdullah b. Seleme el-Murâdî, Ebû Vâil, Murre el-Hemdânî, Hayseme, Amr b. Meymûn, Abdurrahman b. Ebî Leylâ, Ubeydullah b. Abdillah, Saîd b. el-Müseyyeb, Mus'ab b. Sa'd b. Ebî Vakkâs ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur.

---

[1] Kehf Sur. 39

Takrîb 1330, Takrîb 1202, Takrîb 3094, Takrîb 3771-a, Takrîb 3081, Takrîb 4003, Takrîb 4471, Takrîb 3389, Takrîb 3970, Takrîb 4252, Takrîb 484, Takrîb 3074, Takrîb 4455, Takrîb 671

Amr b. Kays

Onlardan biri de Kur'ân hafızı, haşyet sahibi, miskin ve mütevazı biri olan Amr b. Kays el-Mulâî'dir.

(٦٦٤٧)- [٥/١٠٠] ثنا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيُّ، ثنا مُسَدَّدٌ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِي، قَالَ: " خَمْسَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ يَزْدَادُونَ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَيْرًا، فَذَكَرَ ابْنَ أَبْجَرَ، وَأَبَا حَيَّانَ التَّيْمِيَّ، وَعَمْرَو بْنَ قَيْسٍ، وَابْنَ سُوقَةَ، وَأَبَا سِنَانٍ "

Müsedded, arkadaşlarından birinden bildirir: Süfyân es-Sevrî: "Kûfe ahalisinden beş kişinin her gün hayrı artar" dedi ve İbn Ebcer, Ebû Hayyân et-Teymî, Amr b. Kays, İbn Sûkâ ile Ebû Sinân'ı saydı.

(٦٦٤٨)- [٥/١٠٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ كَزَالٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي سُفْيَانُ: " عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ هُوَ الَّذِي أَدَّبَنِي وَعَلَّمَنِي قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ، وَعَلَّمَنِي الْقِرَاءَةَ، فَكُنْتُ أَطْلُبُهُ فِي سُوقِهِ، فَإِنْ لَمْ أَجِدْهُ فِي سُوقِهِ وَجَدْتُهُ فِي بَيْتِهِ، إِمَّا يُصَلِّي، وَإِمَّا يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ، كَأَنَّهُ يُبَادِرُ أُمُورًا تَفُوتُهُ، فَإِنْ لَمْ أَجِدْهُ فِي بَيْتِهِ وَجَدْتُهُ فِي بَعْضِ مَسَاجِدِ الْكُوفَةِ، فِي زَاوِيَةٍ مِنْ بَعْضِ زَوَايَا الْمَسْجِدِ، كَأَنَّهُ سَارِقٌ قَاعِدًا يَبْكِي، فَإِنْ لَمْ أَجِدْهُ وَجَدْتُهُ فِي الْمَقْبَرَةِ قَاعِدًا يَنُوحُ عَلَى نَفْسِهِ.

Muhammed b. Beşîr, Muhâribî'den, Süfyân'ın kendisine şöyle dediğini nakleder: "Beni eğiten, Kur'ân okumayı ve miras ilmini öğreten Amr b. Kays'tır. Onu sokağında arar, eğer bulamazsam evinde, ya namaz kılarken veya sanki gözünden kaçmış bazı meseleleri anlamaya çalışır gibi Kur'ân okurken bulurdum. Eğer evde de bulamayacak olursam Kûfe'nin mescitlerinden birinin bir köşesinde sanki bir şey çalmış gibi oturmuş ağlarken görürdüm. Eğer orada da bulamazsam mezarlıkta oturmuş kendi haline ağlarken bulurdum."

فَلَمَّا مَاتَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ أَغْلَقَ أَهْلُ الْكُوفَةِ أَبْوَابَهُمْ، وَخرَجُوا بِجنَازَتِهِ، فَلَمَّا أَخْرَجُوهُ إِلَى الْجِبَانِ وَبرَزُوا بِسَرِيرِهِ وَكَانَ أَوْصَى أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ تَقَدَّمَ أَبُو حَيَّانَ، فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا، وَسَمِعُوا صَائِحًا يَصِيحُ: قَدْ جَاءَ الْمُحْسِنُ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ، وَإِذَا الْبَرِيَّةُ مَمْلُوءَةٌ مِنْ طَيْرٍ أَبْيضَ، لَمْ يُرَ عَلَى خِلْقَتِهَا وَحُسْنِهَا، فَجَعَلَ النَّاسُ يَعْجَبُونَ مِنْ حُسْنِهَا وَكَثْرَتِهَا، فَقَالَ أَبُو حَيَّانَ: مَنْ أَيِّ شَيْءٍ تَعْجَبُونَ؟ هَذِهِ مَلائِكَةٌ جَاءَتْ فَشَهِدَتْ عَمْرًا "

Amr b. Kays öldüğü zaman Kûfe ahalisi kapılarını kapatıp cenazeye çıktılar. Mezarlığa götürüp cenazesi ön tarafa konulunca namazını kıldırmak üzere Ebû Hayyân öne geçti. Zira Amr cenaze namazını Ebû Hayyân'ın kıldırmasını vasiyet etmişti. Ebû Hayyân onun cenaze namazını dört tekbirle kıldırdı. Orada birinin: "İyiliksever biri olan Amr b. Kays geldi!" diye seslendiğini işittiler. Bunun yanında o bölgeyi, böylesi güzelini hiç görmedikleri beyaz kuşların kapladığını gördüler. Oradakiler bu kuşların güzelliğine ve çokluğuna şaşırınca Ebû Hayyân: "Neye şaşıyorsunuz? Bunlar Amr'ın cenazesine katılmak için gelen meleklerdir" dedi.

(٦٦٤٩)- [٥/١٠١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا خَالِدٍ الأَحْمَرَ، يَقُولُ: كَانَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمُلائِيُّ يُؤَاجِرُ نَفْسَهُ مِنَ التُّجَّارِ، فَمَاتَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الشَّامِ، فَرُئِيَتِ الصَّحْرَاءُ مَمْلُوءَةً مِنْ رِجَالٍ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ بِيضٌ، فَلَمَّا صَلَّوْا عَلَيْهِ، فُقِدُوا، فَكَتَبَ صَاحِبُ الْبَرِيدِ إِلَى عِيسَى بْنِ مُوسَى يَذْكُرُ لَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ لابْنِ شُبْرُمَةَ وَابْنِ أَبِي لَيْلَى: كَيْفَ لَمْ تَكُونُوا تَذْكُرُونَ لِي هَذَا الرَّجُلَ؟ قَالا: كَانَ يَقُولُ لَنَا: " لا تَذْكُرُونِي عِنْدَهُ "

Ebû Hâlid el-Ahmer der ki: Amr b. Kays el-Mulâî tacirlerin yanında ücretle çalışırdı. Bundan dolayı Şam'ın köylerinden birinde vefat etti. Cenazesinde çölün beyaz giysiler giyinmiş adamlarla dolu olduğu görüldü. Cenaze namazı kılındıktan sonra beyaz giysili bu adamlar ortadan kayboldular. Bölgenin posta müdürü, İsa b. Musa'ya mektup yazıp bu durumu bildirince, İsa, İbn Şübrüme ile İbn Ebî Leylâ'ya: "Neden daha önce böylesi bir adamdan bana bahsetmediniz?" dedi. "Kendisi bize, onu senin yamnda zikretmememizi söylemişti" karşılığını verdiler.

(٦٦٥٠)- [١٠١/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْرُوقِيُّ، ثنا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْجُعْفِيِّ، قَالَ: " حَضَرْنَا جَنَازَةَ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، فَحَضَرَهُ قَوْمٌ كَثِيرٌ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ بِيضٌ، فَلَمَّا صَلَّيْنَا عَلَيْهِ ذَهَبُوا فَلَمْ نَرَهُمْ "

Abdullah b. Saîd el-Cu'fî der ki: "Amr b. Kays'ın cenazesini çıkardığımızda cenazesine beyaz giysili bir topluluğun da katıldığını gördük. Cenaze namazını kıldıktan sonra da gittiler ve bir daha onları göremedik."

(٦٦٥١)- [١٠٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: " ثَلاثٌ مِنْ رُءُوسِ التَّوَاضُعِ: أَنْ تَبْدَأَ بِالسَّلامِ عَلَى مَنْ لَقِيتَ، وَأَنْ تَرْضَى بِالْمَجْلِسِ الدُّونِ مِنَ الشَّرَفِ، وَأَنْ لا تُحِبَّ الرِّيَاءَ وَالسُّمْعَةَ وَالْمَدْحَةَ فِي عَمَلِ اللَّهِ "

Amr b. Kays der ki: "Üç şey vardır ki bunlar mütevazı olmanın baş gerekleridir. Biri, karşılaştığın herkese selam vermendir. İkincisi herhangi bir mecliste baş köşede değil de herhangi bir yerde oturmaya razı olmandır. Diğeri de Allah için yaptığın bir amelde riyadan, nam salmaktan ve övülmekten hoşlanmamandır."

(٦٦٥٢)- [١٠٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْحَرُورِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ مَيْسَرَةَ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمُلائِيُّ يُقْرِئُ النَّاسَ الْقُرْآنَ، فَكَانَ يَجْلِسُ بَيْنَ يَدَيْ رَجُلٍ رَجُلٍ حَتَّى يَفْرَغَ مِنْهُمْ، وَكَانَ إِذَا مَشَى لا يَمْشِي أَمَامَهُمْ، فَيَقُولُ: " تَعَالَوْا نَمْشِي جَمِيعًا "

Nuaym b. Meysere der ki: Amr b. Kays el-Mulâî insanlara Kur'ân okumayı öğretirdi. Her bir adamın önünde tek tek oturur bitirene kadar hepsini okuturdu. Gideceği zaman da önlerinde yürümez, onlara: "Haydi hep beraber yürüyelim!" derdi.

(٦٦٥٣)- [١٠٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ اللَّيْثِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا عَلِيٌّ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: كَانَ عَمْرٌو إِذَا أَتَى الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ جَثَى عَلَى رُكْبَتَيْهِ، فَيَقُولُ: " عَلِّمْنِي مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ، وَيتَأَوَّلُ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا﴾

Süfyân der ki: Amr'ın yanına âlimlerden biri geldiği zaman, Amr onun önünde diz çöker ve: "Allah'ın sana öğrettiği şeylerden bana da öğret" derdi. Bunu da **"Sana öğretileni bana hayra götüren bir bilgi olarak öğretmen için peşinden gelebilir miyim?"**[1] âyetine dayanarak söylerdi.

(٦٦٥٤)- [١٠٢/٥] حدثنا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ الْحَسَنِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جبيَاتٍ، قَالَ: قِيلَ لِعَمْرٍو: مَا الَّذِي نَرَى بِكَ مِنْ تَغَيُّرِ الْحَالِ؟ قَالَ: " رَحْمَةً لِلنَّاسِ مِنْ غَفْلَتِهِمْ عَنْ أَنْفُسِهِمْ "

Abdurrahman b. Cebyât bildiriyor: Amr b. Kays el-Mulâî'ye: "Sende gördüğümüz değişikliğin sebebi nedir?" diye sorulunca: "Kendi kendilerinden gafil olan insanlara olan merhametimden dolayıdır" demiştir.

(٦٦٥٥)- [١٠٢/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ خَلَفٍ، قَالَ: كَانَ عَمْرٌو إِذَا نَظَرَ إِلَى أَهْلِ السُّوقِ بَكَى، وَقَالَ: " مَا أَغْفَلَ هَؤُلاءِ عَمَّا أُعِدَّ لَهُمْ "

İshâk b. Halef der ki: Amr b. Kays el-Mulâî çarşı ahalisine baktığı zaman ağlar ve: "Kendileri için hazırlanan şey (hesap) konusunda bu insanlar ne kadar da gafiller!" derdi.

(٦٦٥٦)- [١٠٢/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ فَوْرَكٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا ابْنُ يَمَانٍ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: " إِذَا شُغِلْتَ بِنَفْسِكَ ذَهَلْتَ عَنِ النَّاسِ وَإِذَا شُغِلْتَ بِالنَّاسِ ذَهَلْتَ عَنْ ذَاتِ نَفْسِكَ "

Amr b. Kays der ki: "Kendinle meşgul olursan, insanları unutursun. İnsanlarla meşgul olursan kendini unutursun."

---

[1] Kehf Sur. 66

(٦٦٥٧)- [٥/١٠٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، قَالَ: كَانَ عَمْرٌو، يَقُولُ: " إِذَا سَمِعْتَ بِالْخَيْرِ، فَاعْمَلْ بِهِ وَلَوْ مَرَّةً وَاحِدَةً "

Amr b. Kays el-Mulâî der ki: "Hayırlı olan bir şey duyduğun zaman bir kerecik de olsa onunla amel et."

(٦٦٥٨)- [٥/١٠٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يُعْطِيَ، الرَّجُلُ صَبِيَّهُ الشَّيْءَ، فَيجِيءَ بِهِ فَيَرَاهُ الْمِسْكِينُ، فَيَبْكِي عَلَى أَهْلِهِ، وَيرَاهُ الْفَقِيرُ فَيَبْكِي عَلَى أَهْلِهِ "

Amr b. Kays der ki: "Büyüklerimiz, eve götürmek üzere açıktan birine pişmiş et veya yemek verilmesini kerih görürlerdi. Zira yoksul bunu adamın elinde gördüğü zaman muhtaç ailesi için ağlayacak, fakir gördüğü zaman da aynı şekilde ailesi için ağlayacaktır."

(٦٦٥٩)- [٥/١٠٢] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ، قَالَ: قَالَ عَمْرٌو: " حَدِيثٌ أُرَقِّقُ بِهِ قَلْبِي، وَأَتَبَلَّغُ بِهِ إِلَى رَبِّي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ خَمْسِينَ قَضِيَّةً مِنْ قَضَايَا شُرَيْحٍ "

Amr b. Kays el-Melâî der ki: "Kalbimi kendisiyle yumuşatacağım ve beni Rabbimle buluşturan bir kelime, (kadı) Şurayh'in verdiği elli hükümden daha hoştur."

(٦٦٦٠)- [٥/١٠٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ خَلَفٍ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ إِذَا بَكَى حَوَّلَ وَجْهَهُ إِلَى الْحَائِطِ، وَيقُولُ لأَصْحَابِهِ: " إِنَّ هَذَا زُكَامٌ "

İshâk b. Halef der ki: Amr b. Kays ağladığı zaman yüzünü duvara doğru çevirir ve yanındaki arkadaşlarına: "Galiba nezle olmuşum!" derdi.

(٦٦٦١)- [٥/١٠٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو، يَقُولُ: " لا تُجَالِسْ صَاحِبَ زَيْغٍ فَيَزِيغَ قَلْبُكَ "

Amr b. Kays el-Melâî der ki: "Eğri kalpli kişinin yanında oturma. Yoksa senin de kalbini eğriltir."

(٦٦٦٢)- [٥/١٠٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ صَدَقَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ وَارَةَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ بَشِيرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: " مَنِ احْتَكَرَ طَعَامًا عِشْرِينَ لَيْلَةً ثُمَّ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ كَفَّارَةً لَهُ "

Amr b. Kays der ki: "Her kim bir yiyeceği yirmi gün boyunca yanında stoklarsa daha sonra tümünü sadaka olarak dağıtsa dahi bunun vebalinin kefareti olamaz."

(٦٦٦٣)- [٥/١٠٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ صَدَقَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: رَأَيْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ يَجِيءُ إِلَى عَمْرٍو يَنْظُرُ إِلَيْهِ لا يَكَادُ يَصْرِفُ بَصَرَهُ عَنْهُ، أَظُنُّهُ يَحْتَسِبُ فِي ذَلِكَ، وَقَالَ سُفْيَانُ: عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ أُسْتَاذِي، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ قَيْسٍ، يَقُولُ: " يَنْبَغِي لِصَاحِبِ الْحَدِيثِ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ الصَّيْرَفِيِّ، فَيَنْتَقِدَ الْحَدِيثَ كَمَا يَنْتَقِدُ الصَّيْرَفِيُّ الدَّرَاهِمَ، فَإِنَّ الدَّرَاهِمَ فِيهَا الزَّايِفُ وَالْبَهْرَجُ، وَكَذَلِكَ الْحَدِيثُ "

Süfyân der ki: Amr b. Kays benim hocamdır. Bir defasında onun şöyle dediğini işittim: "Hadis erbabı olan kişinin sarraf gibi olması gerekir. Sarraf dirhemin sahtesini gerçeğinden nasıl seçiyorsa onun da hadisleri bu şekilde seçebilmesi gerekir. Zira dirhemin sahtesi olabileceği gibi hadisin de vardır."

(٦٦٦٤)- [٥/١٠٣] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ، ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، لَمَّا طَعَنَ فَجَعَلَتْ سَكَرَاتُ الْمَوْتِ تَغْشَاهُ، ثُمَّ يُفِيقُ الإِفَاقَةَ فَيَقُولُ: " اخْنُقْنِي خَنَقَاتِك، فَوَعِزَّتِك إِنَّك لَتَعْلَمُ أَنَّ قَلْبِي يُحِبُّ لِقَاءَكَ، اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أُحِبُّ الْبَقَاءَ فِي الدُّنْيَا لِجَرْيِ الأَنْهَارِ، وَلا لِغَرْسِ الأَشْجَارِ، وَلَكِنْ لِمُكَابَدَةِ السَّاعَاتِ، وَظَمَأِ الْهَوَاجِرِ، وَمُزَاحَمَةِ الْعُلَمَاءِ بِالرُّكَبِ عِنْدَ حِلَقِ الذِّكْرِ

Amr b. Kays bildiriyor: "Muâz b. Cebel yaralanıp ölüm döşeğine düştüğünde ikide bir kendinden geçiyordu. Kendine geldiği vakitlerde de şöyle diyordu: "İstediğin kadar beni sıkıp boğabilirsin. Ancak izzetine yemin olsun ki kalbimin seninle buluşmayı dilediğini de biliyorsun. Allahım! Dünyada coşan nehirler, dikilen ağaçlar için kalmak istemediğimi aksine zamanın getirdiklerine sabretmek, uzlete çekilmek, sıkıntı zamanlarında zikir halkalarında âlimlerle birlikte olmak için kalmak istediğimi de iyi biliyorsun."

Amr b. Kays; Hakem b. Uteybe, Ebû İshâk es-Sebî'î, Abdülmelik b. Umeyr, Simâk b. Harb, Seleme b. Kuheyl, Atiyye b. Sa'd el-Avfî, Atâ b. Ebî Rebâh, Muhammed b. el-Münkedir, Mus'ab b. Sa'd ve Muhammed b. Aclân gibi tâbiûndan rivayette bulunmuştur.

Takrîb 4267, Takrîb 4244, Takrîb 4560, Takrîb 1871, Takrîb 4281, Takrîb 2534, Takrîb 262, Takrîb 576, Takrîb 1857-a, Takrîb 2574, Takrîb 3522, Takrîb 546, Takrîb 2573, Takrîb 1741-a

Ömer b. Zer

Onlardan biri de iyiliği öğütleyen, kötülüğü reddeden Ebû Zer Ömer b. Zer'dir.

(٦٦٧٩)- [١٠٨/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسِ بْنِ كَامِلٍ، ثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كُنَاسَةَ، قَالَ: " لَمَّا مَاتَ ذَرُّ بْنُ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ الْهَمْدَانِيُّ وَكَانَ مَوْتُهُ فَجْأَةً، جَاءَ أَبَاهُ أَهْلُ بَيْتِهِ يَبْكُونَ، فَقَالَ: مَا لَكُمْ؟ إِنَّا وَاللَّهِ مَا ظُلِمْنَا، وَلا قُهِرْنَا، وَلا ذُهِبَ لَنَا بِحَقٍّ، وَلا أُخْطِئَ بِنَا، وَلا أُرِيدَ غَيْرُنَا، وَمَا لَنَا عَلَى اللَّهِ مَعْتَبٌ، فَلَمَّا وَضَعَهُ فِي قَبْرِهِ، قَالَ: رَحِمَكَ اللَّهُ يَا بُنَيَّ، وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتَ بِي بَارًّا، وَلَقَدْ كُنْتُ عَلَيْكَ حَدِبًا، وَمَا بِي إِلَيْكَ مِنْ وَحْشَةٍ، وَلا إِلَى أَحَدٍ بَعْدَ اللَّهِ فَاقَةٌ، وَلا ذَهَبْتَ لَنَا بِعِزٍّ، وَلا أَبْقَيْتَ عَلَيْنَا مِنْ ذَلٍّ، وَلَقَدْ شَغَلَنِي الْحُزْنُ لَكَ عَنِ الْحُزْنِ عَلَيْكَ، يَا ذَرُّ لَوْلا هَوْلُ الْمَطْلَعِ وَمَحْشَرِهِ لَتَمَنَّيْتُ مَا صِرْتَ إِلَيْهِ، فَلَيْتَ شِعْرِي يَا ذَرُّ مَا قِيلَ لَكَ، وَمَاذَا قُلْتَ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ وَعَدْتَنِي الثَّوَابَ بِالصَّبْرِ عَلَى ذَرٍّ، اللَّهُمَّ فَعَلَى ذَرٍّ صَلَوَاتُكَ وَرَحْمَتُكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ مَا جَعَلْتَ لِي مِنْ أَجْرٍ عَلَى ذَرٍّ لِذَرٍّ صِلَةً مِنِّي، فَلا تُعَرِّفْهُ قَبِيحًا، وَتَجَاوَزْ عَنْهُ فَإِنَّكَ أَرْحَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ وَإِنِّي قَدْ وَهَبْتُ لِذَرٍّ إِسَاءَتَهُ إِلَيَّ فَهَبْ لَهُ إِسَاءَتَهُ إِلَيْكَ، فَإِنَّكَ أَجْوَدُ بِهِ مِنِّي، وَأَكْرَمُ، فَلَمَّا ذَهَبَ لِيَنْصَرِفَ، قَالَ: يَا ذَرُّ قَدِ انْصَرَفْنَا وَتَرَكْنَاكَ، وَلَوْ أَقَمْنَا مَا نَفَعْنَاكَ

Muhammed b. Kunâse anlatıyor: Zer b. Ömer b. Zer el-Hemdânî aniden vefat edince, babası, Zer'in ağlayan ailesinin yanına geldi ve: "Neyiniz var! Vallahi bize ne zulmetti, ne zorbalık yaptı, ne hakkımız olan bir şeyi yedi ve ne bize, ne de başkalarına karşı bir kusur işledi. Kendisini bu mezara koydu diye de Allah'a herhangi bir sitemimiz olamaz!" dedi.

Sonra şöyle devam etti: "Allah sana rahmet eylesin ey oğlum! Vallahi bana karşı hep iyi oldun, ben de seni hep koruyup gözettim. Şu an ne senin hasretini çekmekteyim, ne de Allah'tan gayrı kimseye ihtiyaç duymaktayım. Bizi asla küçük düşürecek bir şey yapmadın. Ancak ayrılışına olan üzüntüm, sana olan üzüntümden ağır bastı. Ey Zer! Şayet ölüm anındaki sıkıntılar olmasa idi, senin şu an gittiğin yere ben de gitmeyi temenni ederdim. Ey Zer! Ah keşke bilebilseydim şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları!"

Sonra şöyle dua etti: "Allahım! Zer'in ölümüne sabretmem karşılığında bana sevap vaad ettin. Allahım! Hayırlarını ve rahmetini Zer'den esirgeme! Allahım! Bana vaad etmiş olduğun sevabı en yakınım olan Zer'e bağışlıyorum! Onu kötü biri olarak görme ve günahlarını bağışla. Sen ki ona benden daha fazla merhametlisin. Allahım! Zer'in bana karşı işlemiş olabileceği kötülükleri bağışlıyorum, Sen de onun Sana karşı işlediği günahları bağışla! Sen ki, benden daha cömert ve daha fazla kerem sahibisin." Mezarının başından ayrılacağı zaman da şöyle dedi: "Ey Zer! Seni bırakıp gidiyoruz. Ama bil ki yanında kalsak dahi sana bir faydamız olmayacak!"

(٦٦٨٠)- [٥/١٠٨] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ ذَرُّ بْنُ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ: " شَغَلَنَا يَا ذَرُّ الْحُزْنُ لَكَ عَنِ الْحُزْنِ عَلَيْكَ، فَلَيْتَ شِعْرِي مَاذَا قُلْتَ، وَمَاذَا قِيلَ لَكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ لِذَرٍّ مَا فَرَّطَ بِهِ مِنْ حَقِّي، فَهَبْ لَهُ مَا فَرَّطَ فِيهِ مِنْ حَقِّكَ "

Süfyân der ki: Zer b. Ömer b. Zer vefat ettiği zaman (babası) Ömer b. Zer: "Ey Zer! Ayrılışına olan üzüntümüz, sana olan üzüntümüzden ağır bastı. Keşke şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları bilebilseydim!" dedi ve: "Allahım! Zer'in bana karşı yapmış olduğu haksızlıklardan yana ben ona hakkımı helal ediyorum, sen de sana karşı işlediği günahları bağışla!" diye dua etti.

(٦٦٨١)- [١٠٩/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ جَرِيرٍ الْبُجْرِيُّ، صَاحِبَ مُحَمَّدِ بْنِ جَابِرٍ، يَقُولُ: لَمَّا مَاتَ ذَرُّ بْنُ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ أَصْحَابُهُ: الآنَ يُضَيَّعُ الشَّيْخُ لأَنَّهُ كَانَ بَارًّا بِوَالِدَيْهِ، فَسَمِعَهَا الشَّيْخُ فَبَقِيَ مُتَعَجِّبًا، أَنَا أُضَيَّعُ؟ وَاللَّهُ حَيٌّ لا يَمُوتُ، فَسَكَتَ حَتَّى وَارَاهُ التُّرَابُ، فَلَمَّا وَارَاهُ التُّرَابُ وَقَفَ عَلَى قَبْرِهِ يُسْمِعُهُمْ، فَقَالَ: رَحِمَكَ اللَّهُ يَا ذَرُّ، مَا عَلَيْنَا بَعْدُ مِنْ خَصَاصَةٍ، وَمَا بِنَا إِلَى أَحَدٍ مَعَ اللَّهِ حَاجَةٌ، وَمَا يَسُرُّنِي أَنْ أَكُونَ الْمُقَدَّمَ قَبْلَكَ، وَلَوْلا هَوْلُ الْمَطْلَعِ لَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ مَكَانَكَ، لَقَدْ شَغَلَنِي الْحُزْنُ لَكَ عَنِ الْحُزْنِ عَلَيْكَ، فَيَا لَيْتَ شِعْرِي مَاذَا قِيلَ لَكَ، وَمَاذَا قُلْتَ؟ يَعْنِي مُنْكَرًا وَنَكِيرًا، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ لَهُ حَقِّي، فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ، اللَّهُمَّ فَهَبْ حَقَّكَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ لَهُ، قَالَ: فَبَقِيَ الْقَوْمُ مُتَعَجِّبِينَ مِمَّا جَاءَ مِنْهُمْ، وَمِمَّا جَاءَ مِنْهُ مِنَ الرِّضَا عَنِ اللَّهِ، وَالتَّسْلِيمِ لَهُ

Amr b. Cerîr el-Bucrî der ki: Zer b. Ömer b. Zer vefat ettiği zaman arkadaşları: "Şimdi yaşlı adam (babası) kendini kaybeder! Zira Zer anne babasına karşı gayet iyi davranan birisiydi" dediler. Yaşlı adam (babası) bunları duyunca: "Hep diri kalan ve ölmeyecek olan Allah varken ben mi kendimi kaybedeceğim?" karşılığını verdi. Zer gömülene kadar da hiç konuşmadı. Zer gömüldükten sonra yaşlı adam (babası) mezarının başında durdu ve diğerlerinin de işiteceği bir şekilde şöyle dedi: "Ey Zer! Allah sana merhamet etsin! Bundan sonra artık hiçbir şeyin yokluğunu hissetmeyecek, Allah'tan gayrı kimseye ihtiyaç duymayacağız. Senden önce ölmüş olmayı istemem, ancak yeniden dirilişin o dehşeti olmasa senin yerinde olmayı isterdim. Ayrılışına olan üzüntümüz, sana olan üzüntümüzden ağır bastı. Keşke şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları bilebilseydim!"

Sonra başını kaldırdı ve: "Allahım! Onunla aramızda olanlardan dolayı ben ona hakkımı helal ediyorum. Seninle onun arasında olan şeylerden dolayı da sen onu bağışla" diye dua etti. Oradakiler Zer'in ölümü karşısında gösterdikleri tavra göre yaşlı adamın (babasının) Allah'ın bu takdirine gösterdiği rıza ve teslimiyete şaşıp kaldılar.

(٦٦٨٢)- [١٠٩/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبِي، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَمْزَةَ الْعُمَرِيُّ، ثنا عُمَارَةُ بْنُ عُمَرَ الْعَلاءِ، سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " اعْمَلُوا لأَنْفُسِكُمْ رَحِمَكُمُ اللَّهُ فِي هَذَا اللَّيْلِ وَسَوَادِهِ، فَإِنَّ الْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ خَيْرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَالْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ خَيْرَهُمَا، وَإِنَّمَا جُعِلا سَبِيلا لِلْمُؤْمِنِينَ إِلَى طَاعَةِ رَبِّهِمْ، وَوَبَالا عَلَى الآخَرِينَ لِلْغَفْلَةِ عَنْ أَنْفُسِهِمْ، فَأَحْيُوا لِلَّهِ أَنْفُسَكُمْ بِذِكْرِهِ، فَإِنَّمَا تَحْيَا الْقُلُوبُ بِذِكْرِ اللَّهِ، كَمْ مِنْ قَائِمٍ فِي هَذَا اللَّيْلِ قَدِ اغْتَبَطَ بِقِيَامِهِ فِي حُفْرَتِهِ، وَكَمْ مِنْ نَائِمٍ فِي هَذَا اللَّيْلِ قَدْ نَدِمَ عَلَى طُولِ نَوْمِهِ عِنْدَمَا يَرَى مِنْ كَرَامَةِ اللَّهِ ﷾ لِلْعَابِدِينَ غَدًا، فَاغْتَنِمُوا مَمَرَّ السَّاعَاتِ وَاللَّيَالِي وَالأَيَّامِ رَحِمَكُمُ اللَّهُ "

Ömer b. Zer der ki: "Allah sizlere merhamet etsin, gece karanlığında amel yapınız. Aldanan kişi, gecenin ve gündüzün hayrı konusunda aldanandır. Mahrum olan da; gecenin ve gündüzün hayrından mahrum olandır. Gece ve gündüz, müminlerin, Rablerine itaat etmeleri için bir vesile, kendilerini gaflete gömen diğerlerine ise vebaldir. Kendinizi Allah'ın zikriyle diriltin. Şüphesiz, kalpler Allah'ın zikriyle dirilir. Gıpta edilecek birçok kişi bu gece evinde ibadet etmektedir. Yine birçok kişi bu geceleri uyudukları için, yarın Allah'ın âbid kullarına verdiği nimetleri gördükleri zaman pişman olacaklardır. Siz, zamanın, gece ve gündüzlerin her anını fırsat bilip değerlendirin ki Allah sizlere merhamet etsin."

(٦٦٨٣)- [١٠٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ ذَرٍّ إِذَا قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾، قَالَ: " يَا لَكَ مِنْ يَوْمٍ مَا أَمْلأَ ذِكْرَكَ لِقُلُوبِ الصَّادِقِينَ

Ömer b. Zer, **"Din gününün sahibi (maliki)"**[1] âyetini okuduğu zaman: "Ne müthiş bir ayetsin! Zikrin sâdıkların kalbine nasıl da doluyor!" derdi.

---

[1] Fâtiha Sur. 4

(٦٦٨٤)- [٥/١١٠] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ: " عَلَيَّ تَحْمِلُونَ قَسْوَةَ قُلُوبِكُمْ، وَجُمُودَ أَعْيُنِكُمْ، بَلْ تَحْمِلُونَ الْعِيَّ إِنْ لَمْ أُسْمِعْكُمُ الْيَوْمَ مَوَاعِظَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَنْ جَاءَ يَلْتَمِسُ الْخَيْرَ فَقَدْ وَجَدَ الْخَيْرَ، هَذَا تَقْوِيضُ الدُّنْيَا، ثُمّ قَرَأَ: ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾، فَكَانَ ابْنُ ذَرٍّ، يَقُولُ وَأَهْلُ الْعِشَارِ، عَطَّلَهَا أَهْلُهَا بَعْدَ الضِّنِّ بِهَا

Ömer b. Zer der ki: "Kalplerinizin katılığını ve gözlerinizin yaşarmamasının sebebinin ben mi olduğunu söylüyorsunuz? Size bir şey anlatmadığım zaman benim aciz olduğumu mu söylüyorsunuz? Size Allah'ın Kitab'ından öğütler vereceğim. Kim hayrı taleb ederse hayrı bulur. Dünyanın hali de böyledir." Ravi der ki: "Ömer b. Zer bunu dedikten sonra şu Tekvîr sûresini okudu. İbn Zer şöyle derdi: "Vergi toplatan ve toplayana yazıklar olsun. Vergileri verilmesi gereken yerlere vermeyip kendine biriktirmiştir."

(٦٦٨٥)- [٥/١١٠] هَيْهَاتَ الْعِشَارُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: كَتَبَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِلَى أَبِي بِكِتَابٍ أَوْصَاهُ فِيهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَقَالَ: " يَا أَبَا عُمَرَ، إِنَّ بَقَاءَ الْمُسْلِمِ كُلَّ يَوْمٍ غَنِيمَةٌ لَهُ، فَذَكَرَ الصَّلَوَاتِ الْفَرَائِضَ وَمَا يَرْزُقُهُ اللَّهُ مِنْ ذِكْرِهِ "

Ömer b. Zer der ki: Saîd b. Cübeyr babama bir mektup yazdı. Mektubunda babama, Allah'a karşı takvalı olmasını tavsiye etti. Yine mektubunda: "Ey Ebû Ömer! Müslümanın hayatta kaldığı her bir gün kendisi için bir ganimettir" dedi ve namazlar, miras konusu ile Allah'ın kendisine ilham ettiği başka konuları zikretti.

(٦٦٨٦)- [٥/١١٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: " ذَكَرْتُ لِعَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ الْكَفَّ عَنْ تَنَاوُلِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلا ذِكْرَهُمْ بِصَالِحِ مَا ذَكَرَهُمُ اللَّهُ، وَأَنْ لا يَتَنَاوَلَهُمْ بِنَقْصِ أَحَدِهِمْ، وَلا طَعْنٍ عَلَيْهِ، وَأَنْ لا يَشْهَدَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَصَدَّقَ رَسُولَ اللَّهِ، وَأَقَرَّ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَافِرٌ، وَأَنَّهُمْ مُؤْمِنُونَ، مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ حَسَنَةً رَجَوْنَا لَهُ ثَوَابَ اللَّهِ، وَأَحْبَبْنَا ذَلِكَ مِنْهُ، وَمَنْ تَنَاوَلَ مِنْهُمْ مَعْصِيَةَ اللَّهِ كَرِهْنَا مَا

عَمِلَ بِهِ مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَكَانَ ذَلِكَ ذَنْبًا يَغْفِرُهُ اللَّهُ أَوْ يَعَاقِبُ عَلَيْهِ إِنْ شَاءَ، فَإِنَّ اللَّهَ ﷻ يَقُولُ: ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، فَذَلِكَ إِلَى اللَّهِ، قَالَ: هَذَا الَّذِي أَحْبَبْتُ إِيَّاكَ عَلَيْهِ، وَهُوَ الَّذِي تَفَرَّقَ عَنْهُ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَرْحَمُهُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرُ لَنَا وَلَهُمْ

Ömer b. Zer bildiriyor: Atâ b. Ebî Rebâh'a, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbını, Allah'ın da zikrettiği güzel tarafları dışındaki şeylerle anmamasını, onlardan herhangi birini eleştirmemesini, dil uzatmamasını söyledim. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet eden, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik eden ve Allah'tan getirdiklerini ikrar eden kişilerden herhangi birini kâfir olarak görmemesini, onları mümin olarak görmesini istedim. Onlardan, iyilik yapan herkese Allah'tan mükâfat dilediğimizi ve onların bu yaptığını sevdiğimizi ifade ettim. Onlardan Allah'a karşı günah işleyen kişinin de bu yaptığını kerih gördüğümüzü, bu günaha karşı bağışlama veya cezalandırma işini Allah'ın dilemesine bıraktığımızı, zira Allah'ın: **"Allah kendisine ortak koşmayı elbette bağışlamaz, bundan başkasını dilediğine bağışlar"**[1] buyurduğunu ve böylesi bir şeyi O'na bırakmamız gerektiğini söyledim. Bunun üzerine Atâ bana: "Ben de babanı bu söylediklerine dayanarak sevmiştim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı da bunlar üzerinden ayrılığa düşmüşlerdi. Allah merhametini onlardan esirgemesin, bizleri de, onları da bağışlasın" dedi.

(٦٦٨٧)- [١١٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنِ ابْنِ السَّمَّاكِ، قَالَ: قَالَ ذَرٌّ لأَبِيهِ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ: مَا بَالُ الْمُتَكَلِّمِينَ يَتَكَلَّمُونَ فَلا يَبْكِي أَحَدٌ، فَإِذَا تَكَلَّمْتَ يَا أَبَتِ سَمِعْتُ الْبُكَاءَ مِنْ هَاهُنَا وَهَاهُنَا؟ فَقَالَ: " يَا بُنَيَّ، لَيْسَتِ النَّائِحَةُ الْمُسْتَأْجَرَةُ كَالنَّائِحَةِ الثَّكْلَى "

İbnu's-Semmâk anlatıyor: Zer, babası Ömer b. Zer'e: "Babacığım! Ne oluyor da, konuşanlar konuşuyor ama kimse ağlamıyor. Ama sen konuşunca, oradan buradan ağlama sesi duyuyorum" deyince, Ömer b. Zer:

---

[1] Nisâ Sur. 48

"Evladım! Ücretle tutulan ağlayıcı, sevdiğini kaybettiği için ağlayan gibi değildir" karşılığını verdi.

(٦٦٨٨)- [١١١/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ جَهْوَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كُنَاسَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " آنَسَكَ جَانِبُ حِلْمِهِ فَتَوَثَّبْتَ عَلَى مَعَاصِيهِ، أَفَأَسَفَهُ تُرِيدُ؟ أَمَا سَمِعْتَهُ، يَقُولُ: ﴿فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ﴾، أَيُّهَا النَّاسُ أَجِلُّوا مَقَامَ اللَّهِ بِالتَّنَزُّهِ عَمَّا لا يَحِلُّ، فَإِنَّ اللَّهَ لا يُؤْمَنُ إِذَا عُصِيَ "

Muhammed b. Kunâse bildiriyor: Ömer b. Zer'in şöyle dediğini işittim: "Allah sana hilmiyle yönelmesine rağmen sen ona isyanda ayak diretiyorsun! Onun öfkesini mi istiyorsun? **«Bizi öfkelendirince onlardan intikam aldık»**[1] buyurduğunu duymadın mı? Ey insanlar! Haram kıldığı şeylerden uzak durarak Allah'ın makamına gerekli saygıyı gösterin! Zira kendisine isyan edildiğinde cezasından emin olunamaz!"

(٦٦٨٩)- [١١١/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا رُسْتُمُ بْنُ أُسَامَةَ الْعَابِدُ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ صُبَيْحٍ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " مَا دَخَلَ الْمَوْتُ دَارَ قَوْمٍ إِلا شَتَّتَ جَمْعَهُمْ، وَقَنَعَهُمْ بِعَيْشِهِمْ بَعْدَ أَنْ كَانُوا يَفْرَحُونَ وَيَمْرَحُونَ "

Amr b. Zer der ki: "Ölüm hangi eve girdiyse onların topluluklarını dağıtmıştır. Sevinç ve rahatlık içinde yaşarken, kendilerini rızıkta kanaate doğru sürüklemiştir."

(٦٦٩٠)- [١١١/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، ثنا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي رُسْتُمُ بْنُ أُسَامَةَ، ثنا عَمَّارُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، سَمِعْتُ ابْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " مَنْ أَجْمَعَ عَلَى الصَّبْرِ فِي الأُمُورِ فَقَدْ حَوَى الْخَيْرَ وَالْتَمَسَ مَعَاقِلَ الْبِرِّ وَكَمَالَ الأُجُورِ "

---

[1] Zuhruf Sur. 55

Ebû Zer Ömer b. Zer der ki: "Her işinde sabrı elinden bırakmayan kişi, tüm hayırlara sahip olur, iyiliklere yönlendirilir ve kıyamet gününde mükâfatlarını eksiksiz alır"

(٦٦٩١)- [٥/١١١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبِي، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ إِذَا نَظَرَ اللَّيْلِ قَدْ أَقْبَلَ، قَالَ: " جَاءَ اللَّيْلُ، وَلِلَّيْلِ مَهَابَةٌ، وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُهَابَ "

Ömer b. Zer, gecenin çökmesi yaklaştığında: "Gece çöküyor! Gece korkutucudur; ama Allah kendisinden korkulmaya en layık olandır" derdi.

(٦٦٩٢)- [٥/١١١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَبِي، ثنا أَبُو بَكْرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ خَيْرًا يُبَلِّغُنَا ثَوَابَ الصَّابِرِينَ لَدَيْكَ، وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ شُكْرًا يُبَلِّغُنَا مَزِيدَ الشَّاكِرِينَ لَكَ، وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ تَوْبَةً تُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ دَنَسِ الآثَامِ حَتَّى نَحِلَّ بِهَا عِنْدَكَ مَحَلَّ الْمُنِيبِينَ إِلَيْكَ، فَأَنْتَ وَلِيُّ جَمِيعِ النِّعَمِ وَالْخَيْرِ، وَأَنْتَ الْمَرْغُوبُ إِلَيْكَ فِي كُلِّ شِدَّةٍ وَكَرْبٍ وَضُرٍّ، اللَّهُمَّ وَهَبْ لَنَا الصَّبْرَ عَلَى مَا كَرِهْنَا مِنْ قَضَائِكَ، وَالرِّضَا بِذَلِكَ طَائِعِينَ، وَهَبْ لَنَا الشُّكْرَ عَلَى مَا جَرَى بِهِ قَضَاؤُكَ مِنْ مَحَبَّتِنَا، وَالاسْتِكَانَةِ لِحُسْنِ قَضَائِكَ، مُتَذَلِّلِينَ لَكَ خَاضِعِينَ، رَجَاءَ الْمَزِيدِ وَالزُّلْفَى لَدَيْكَ، يَا كَرِيمُ، اللَّهُمَّ فَلا شَيْءَ أَنْفَعَ لَنَا عِنْدَكَ مِنَ الإِيمَانِ بِكَ، وَقَدْ مَنَنْتَ بِهِ عَلَيْنَا، فَلا تَنْزِعْهُ مِنَّا، وَلا تَنْزِعْنَا مِنْهُ حَتَّى تَوَفَّانَا عَلَيْهِ، مُوقِنِينَ بِثَوَابِكَ، خَائِفِينَ لِعِقَابِكَ، صَابِرِينَ عَلَى بَلائِكَ، رَاجِينَ لِرَحْمَتِكَ يَا كَرِيمُ "

Abdurrahman b. Ubeydillah der ki: Ömer b. Zer'in duasında şöyle dediğini işittim: "Allahım! Katında sabredenlere vereceğin mükafatlara bizi kavuşturacak hayırlar ihsan et. Allahım! Katında şükredenlerin nimetlerine bizi ulaştıracak bir şükür ihsan et. Allahım! Bizi günahların pisliğinden arındıracak bir tövbe ihsan et ki sana yaklaşanların makamına erelim. Tüm nimetlerin ve hayırların sahibi sensin! Her türlü bela, sıkıntı ve musibet anlarında kendisine yönelilen tek mercî sensin. Allahım! Hoşumuza gitmeyen takdirine karşı sabretmeyi, bu takdire rıza gösterip itaat etmeyi bize bahşet. Hoşumuza giden takdirine karşı şükretmeyi, bu güzel takdire sükûnetle boyun eğmeyi bize ihsan et! Katından bundan daha fazlasını istiyor ve bizi sana yakın tutmam bekliyoruz ey Kerîm! Allahım! Sana imandan başka senin katında bize faydası olacak başka bir şey yok ki sen de imanı bize bahşettin. Mükafatını bekleyerek, cezandan korkarak, maruz bıraktığın musibetlere sabrederek ve rahmetini umarak canımızı alıncaya kadar bu imanı bizden, bizi de bu imandan ayırma ey Kerîm!"

(٦٦٩٣)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ: " يَا أَبَا ذَرٍّ، مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الرِّضَا فَقَدْ سَأَلَهُ عَظِيمًا "

İbn Zer bildiriyor: Rabî' b. Ebî Râşid "Ey Ebû Zer! Kim Allah'tan rızâyı dilemişse O'ndan çok büyük bir dilekte bulunmuştur" dedi.

(٦٦٩٤)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ ابْنُ ذَرٍّ: " لَوْلا أَنِّي أَخَافُ أَنْ لا يَكُونَ بَرًّا مِنَ الْقَسَمِ لأَقْسَمْتُ أَنْ لا أَخْرُجَ بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى أَعْلَمَ مَا لِي فِي وُجُوهِ رُسُلِ اللَّهِ إِلَيَّ "

İbn Zer der ki: "Şayet kötü bir yemin olacağını bilmesem, ölüm meleklerinin bana nasıl bir yüzle geleceklerini görüp öğrenmeden dünyalık hiçbir işle asla uğraşmamaya yemin ederdim!"

(٦٦٩٥)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، ثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، رَجُلا يَقُولُ: ﴿يَأَيُّهَا الإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾، فَقَالَ عُمَرُ: " الْجَهْلُ "

Süfyân bildiriyor: Ömer b. Zer adamın birinin: **"Ey insan! İhsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"**[1] dediğini işitince: "(Aldatan) cehalettir!" karşılığını verdi.

---

[1] İnfitâr Sur. 6

(٦٦٩٦)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مَعْرُوفُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقْرَأُ هَذِهِ الآيَةَ ﴿أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى﴾، فَجَعَلَ يَقُولُ: " يَا رَبُّ مَا هَذَا الْوَعِيدُ؟ "

Ebû Nuaym der ki: Ömer'in b. Zer'in **"Bu azap sana lâyıktır, lâyık!"**[1] âyetini okuduktan sonra: "Rabbim! Bu nasıl bir tehdittir?" dediğini işittim.

(٦٦٩٧)- [٥/١١٢] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ زَكَرِيَّاءَ بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ أَوَّلَ مَا يَجْلِسُ يَقُصُّ، يَقُولُ: " أَعِيرُونِي دُمُوعَكُمْ، فَإِذَا قَامُوا مِنْ عِنْدِهِ "، قَالَ لَهُمُ الشَّعْبِيُّ: أَعَرْتُمُوهُ دُمُوعَكُمْ؟ "

Zekeriya b. Ebî Zâide der ki: Ömer b. Zer sohbetine başlayacağı zaman oturur ve ilk önce: "Bana gözyaşlarımzı ödünç verin" derdi. Yanından kalktığımız zaman da Şa'bî bize: "Gözyaşlarınızı ona ödünç verdiniz mi?" diye sorardı.

(٦٦٩٨)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ، قَاضِي الْكُوفَةِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ رَبِيعٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صُبَيْحٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، فَقُلْتُ: أَيُّهُمَا أَعْجَبُ إِلَيْكَ لِلْخَائِفِينَ: طُولُ الْكَمَدِ، أَوْ إِرْسَالُ الدَّمْعَةِ؟ قَالَ: فَقَالَ: " أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ إِذَا رَقَّ بَدَرٍّ شَفَى وَسَلَى، وَإِذَا كَمَدَ غَصَّ فَسَبَّحَ، فَالْكَمَدُ أَعْجَبُ إِلَيَّ لَهُمْ "

Muhammed b. Subayh der ki: Ömer b. Zer'e: "Allah'tan korkanların hangi durumlarını daha çok beğeniyorsun? Üzüntüyü içe atmalarını mı, yoksa kendini bırakıp ağlamalarını mı?" diye sorduğumda: "Kişinin, kalbi yumuşadığı zamanlarda dolduğunu ve gözyaşlarını akıtmaya başladığını, içine attığı zaman ise yutkunup Allah'ı tesbih ettiğini (Sübhânallah dediğini) bilmez misin ki? Ama ben üzüntülerini ağlamadan içine atanları daha çok beğeniyorum" dedi.

(٦٦٩٩)- [٥/١١٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، أَنَّ شِهَابَ بْنَ عَبَّادٍ حَدَّثَهُ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ السَّمَّاكِ،

---

[1] Kıyâmet Sur. 34

قَالَ: وَعَظَ عُمَرُ ابْنُ ذَرٍّ، فَجَعَلَ فتًى مِنْ بَنِي تَمِيمٍ يَصْرُخُ وَيتَغَيَّرُ لَوْنُهُ، وَلا أَرَى لَهُ دَمْعَةً تَسِيلُ، ثُمَّ سَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ، ثُمَّ رَأَيْتُهُ فِي مَجْلِسِ ابْنِ ذَرٍّ يَبْكِي حَتَّى أَقُولَ الآنَ تَخْرُجُ نَفْسُهُ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، فَقَالَ: " ابْنَ أَخِي، إِنَّ الْعَقْلَ إِذَا طَاشَ فُقِدَتِ الْحُرْقَةُ، وَقَلُصَتِ الدَّمْعَةُ، وَإِذَا ثَبَتَ الْعَقْلُ فَهِمَ صَاحِبُهُ الْمَوْعِظَةَ، فَأَحْرَقَتْهُ وَاللَّهِ، وَحَزِنَ وَبَكَى "

İbnu's-Semmâk bildiriyor: Ömer b. Zer vaaz verirken Temîm oğullarından bir genç çığlıklar atmaya başladı. Ardından rengi attı ve düşüp bayıldı. Ancak gözünde tek bir damla dahi olsun yaş göremedim. Daha sonraları aynı genci İbn Zer'in meclisinde ağlarken gördüm. İçimden: "Şimdi kendinden geçip yere düşer" dedim. Sonra olayı İbn Zer'e anlattığımda şöyle dedi: "Yeğenim! Akıl kendini kaybettiği zaman beden kendini bırakır, ama gözyaşı da kendini tutar. Ancak akıl yerinde durduğu zaman verilen nasihati de iyi anlar. Anladığı içindir ki bu gencin içi yandı, üzülüp ağlamaya başladı."

(٦٧٠٠)- [١١٣/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ أَبِي بَحْرٍ الْبَكْرَاوِيِّ، قَالَ: اجْتَمَعَ بِمَكَّةَ الْفَضْلُ الرَّقَاشِيُّ، وَعُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، فَشَهِدْتُهُمَا، فَتَكَلَّمَ الْفَضْلُ فَأَطَالَ وَوَعَظَ وَذَهَبَ مِنَ الْكَلامِ فِي مَذَاهِبَ، فَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا رَقَّ لِكَلامِهِ، فَسَكَتَ فَتَكَلَّمَ ابْنُ ذَرٍّ، فَحَدَّثَ وَبَكَى، فَبَكَى النَّاسُ وَرَقُّوا

Ebû Bahr el-Bekrâvî der ki: "Fadl er-Rakkâşî ile Ömer b. Zer, Mekke'de bir araya geldiler. Bu buluşmaya ben de şahit oldum. İlk önce Fadl konuşmaya başladı. Uzun uzadıya öğütlerde bulundu ve değişik konulardan bahsetti. Ancak konuşmasından hiç kimsenin etkilendiğini görmedim. O susunca İbn Zer konuşmaya başladı. İbn Zer konuşup ağlıyordu. Onu dinleyenler de ağlayıp kalpleri yumuşadı."

(٦٧٠١)- [١١٣/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ السَّمَّاكِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " أَوْحَى اللَّهُ إِلَى الْمَلَكَيْنِ: أَخْرِجَا آدَمَ وَحَوَّاءَ مِنَ الْجَنَّةِ، فَإِنَّهُمَا قَدْ عَصَيَانِي، فَالْتَفَتَ آدَمُ إِلَى حَوَّاءَ بَاكِيًا، وَقَالَ: أَسْتَعِدِّي لِلْخُرُوجِ مِنْ جِوَارِ اللَّهِ، هَذَا أَوَّلُ

شُؤْمِ الْمَعْصِيَةِ، فَنَزَعَ جِبْرِيلُ التَّاجَ عَنْ رَأْسِهِ، وَحَلَّ مِيكَائِيلُ الإِكْلِيلَ عَنْ جَبِينِهِ، وَتَعَلَّقَ بِهِ غُصْنٌ فَظَنَّ آدَمُ أَنَّهُ قَدْ عُوجِلَ بِالْعُقُوبَةِ فَنَكَّسَ رَأْسَهُ، يَقُولُ: الْعَفْوَ، فَقَالَ اللَّهُ: فِرَارًا مِنِّي؟ فَقَالَ: بَلْ حَيَاءً مِنْكَ سَيِّدِي "

Ömer b. Zer, Mücâhid'in şu sözünü nakleder: Allah, Cebrâil ile Mikâil'e: "Âdem ile Havvâ'yı Cennetten çıkarın! Zira bana isyan ettiler" buyurdu. Hz. Âdem ağlayarak Hz. Havva'ya döndü ve: "Allah'ın yakınlarından çıkıp uzaklaşmaya hazırlan! Allah'a isyan etmenin ilk ceremesi budur!" dedi. Ardından Cebrâil başından tacı, Mikâil de alnından halkayı çıkarıp bir ağacın dalına astılar. Hz. Âdem cezasının hemen verileceğini zannedip başını öne eğdi ve: "Bağışla!" demeye başladı. Allah: "Benden korktuğun için mi başını eğdin?" diye sorunca, Hz. Âdem: "Hayır! Bilakis senden utandığım için efendim!" karşılığını verdi.

(٦٧٠٢)- [١١٣/٥] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا يَحْيَى مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحِيمِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: كَانَ ابْنُ عَيَّاشٍ الْمَنْتُوفُ يَقَعُ فِي عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ وَيَشْتُمُهُ، فَلَقِيَهُ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، فَقَالَ: " يَا هَذَا، لا تُفَرِّطِ فِي شَتْمِنَا، وَأَبْقِ لِلصُّلْحِ مَوْضِعًا، فَإِنَّا لا نُكَافِئُ مَنْ عَصَى اللَّهَ فِينَا بِأَكْثَرَ مِنْ أَنْ نُطِيعَ اللَّهَ فِيهِ

Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: İbn Ayyâş el-Mentûf durmadan Ömer b. Zer'e dil uzatıp söverdi. Bir defasında Ömer b. Zer onunla karşılaşınca şöyle dedi: "Be adam! Bize sövmede aşırıya kaçma da barış için bir alan bırak. Zira bizlerin üzerinden (bize söverek) Allah'a isyan eden kişiye biz, kendisi vasıtasıyla Allah'a itaatten başka bir karşılık verecek değiliz."

(٦٧٠٣)- [١١٣/٥] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: شَتَمَ رَجُلٌ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، فَقَالَ: " يَا هَذَا، لا تُغْرِقْ فِي شَتْمِنَا وَدَعْ لِلصُّلْحِ مَوْضِعًا، فَإِنَّا لا نُكَافِئُ مَنْ عَصَى اللَّهَ فِينَا بِأَكْثَرَ مِنْ أَنْ نُطِيعَ اللَّهَ فِيهِ "

Ebû Bekr b. Hallâd der ki: Adamın biri Ömer b. Zer'e dil uzatıp sövünce Ömer ona: "Be adam! Bize sövmede aşırıya kaçma da barış için bir yer bırak. Zira bizlerin üzerinden (bize söverek) Allah'a isyan eden kişiye biz, kendisi vasıtasıyla Allah'a itaatten başka bir karşılık verecek değiliz" dedi.

(٦٧٠٤)- [١١٣/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي عَمَّارُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ: " لَمَّا رَأَى الْعَابِدُونَ اللَّيْلَ قَدْ هَجَمَ عَلَيْهِمْ، وَنَظَرُوا إِلَى أَهْلِ السَّآمَةِ وَالْغَفْلَةِ قَدْ سَكَنُوا إِلَى فِرَاشِهِمْ، وَرَجَعُوا إِلَى مَلاذِهِمْ مِنَ الضِّجْعَةِ وَالنَّوْمِ، قَامُوا إِلَى اللَّهِ فَرِحِينَ مُسْتَبْشِرِينَ بِمَا قَدْ وُهِبَ لَهُمْ مِنْ حُسْنِ عِبَادَةِ السَّهَرِ، وَطُولِ التَّهَجُّدِ، فَاسْتَقْبَلُوا اللَّيْلَ بِأَبْدَانِهِمْ، وَبَاشَرُوا ظُلْمَتَهُ بِصِفَاحِ وُجُوهِهِمْ، فَانْقَضَى عَنْهُمُ اللَّيْلُ وَمَا انْقَضَتْ لَذَّتُهُمْ مِنَ التِّلاوَةِ، وَلا مَلَّتْ أَبْدَانُهُمْ مِنْ طُولِ الْعِبَادَةِ، فَأَصْبَحَ الْفَرِيقَانِ وَقَدْ وَلَّى عَنْهُمُ اللَّيْلُ بِرِبْحٍ وَغَبْنٍ، أَصْبَحَ هَؤُلاءِ قَدْ مَلُّوا النَّوْمَ وَالرَّاحَةَ، وَأَصْبَحَ هَؤُلاءِ مُتَطَلِّعِينَ إِلَى مَجِيءِ اللَّيْلِ لِلْعِبَادَةِ، شَتَّانَ مَا بَيْنَ الْفَرِيقَيْنِ، فَاعْمَلُوا لأَنْفُسِكُمْ رَحِمَكُمُ اللَّهُ فِي هَذَا اللَّيْلِ وَسَوَادِهِ، فَإِنَّ الْمَغْبُونَ مَنْ غُبِنَ خَيْرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَالْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ خَيْرَهُمَا، إِنَّمَا جُعِلا سَبِيلا لِلْمُؤْمِنِينَ إِلَى طَاعَةِ رَبِّهِمْ، وَوَبَالا عَلَى الآخَرِينَ لِلْغَفْلَةِ عَنْ أَنْفُسِهِمْ، فَأَحْيُوا لِلَّهِ أَنْفُسَكُمْ بِذِكْرِهِ، فَإِنَّمَا تَحْيَا الْقُلُوبُ بِذِكْرِ اللَّهِ، كَمْ مِنْ قَائِمٍ فِي هَذَا اللَّيْلِ قَدِ اغْتَبَطَ بِقِيَامِهِ فِي ظُلْمَةِ حُفْرَتِهِ، وَكَمْ مِنْ نَائِمٍ فِي هَذَا اللَّيْلِ قَدْ نَدِمَ عَلَى طُولِ نَوْمَتِهِ عِنْدَمَا يَرَى مِنْ كَرَامَةِ اللَّهِ لِلْعَابِدِينَ غَدًا، فَاغْتَنِمُوا مَمَرَّ السَّاعَاتِ وَاللَّيَالِي وَالأَيَّامِ، رَحِمَكُمُ اللَّهُ

Ömer b. Zer der ki: "Âbidler, gecenin geldiğini ve tembellerle gafillerin yataklarına girip uykuya daldıklarını gördüklerinde, Allah'ın kendilerine verdiği gece ibadetinin güzelliği sebebiyle sevinçle kalkıp geceyi uyanık karşılar ve ibadet ederler. Gece biter, ama onların Kur'ân okumaya olan şevkleri bitmez ve bedenleri gece boyu yapılan ibadetten usanmaz. İki taraf ta geceyi kâr ve zararla bitirirler. Bir taraf geceyi uyku ve rahatlık içinde geçirirken diğerleri uyandıklarında ibadet etmek için gecenin tekrar gelmesini beklerler. İki grup arasında büyük fark vardır.

Gece karanlığında Allah için ameller yapınız ki Allah size merhamet etsin. Muhakkak ki zararda olan kişi gecenin ve gündüzün hayrını görmeyen kişidir. Mahrum olan kişi de, bunların hayrından mahrum olan kişidir. Gece ve gündüz müminler için Allah'a ibadet vesilesi, kendilerini gaflete gömenler için ise vebal kılınmıştır.

Kendinizi Allah'ın zikriyle diriltin. Kalpler ancak Allah'ın zikriyle dirilir. Bu gece niceleri vardır ki yuvasında ayağa kalkmış kıyamıyla seviniyor ve coşuyor. Kimileri ise bu gece uyudukları için yarın Allah'ın âbid kullarına verdiği nimetleri görünce pişman olacaklar. Geçen gece ve günlerin her anını iyi değerlendirin ki, Allah'ın rahmeti sizi sarsın."

(٦٧٠٥)- [١١٤/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، قَالَ: " مَا أَغْفَلَ النَّاسَ عَمَّا خَلَوْتُمْ بِهِ، وَغَدَوْتُمْ إِلَيْهِ، فَاتَّقُوا اللَّهَ مِمَّا تَكَاتَمُونَ، أَلا تُبَادِرُونَ كَلِمَتَنَا وَقَدْ قَرُبَ، وَهَذَا مَقْعَدُ الْعَائِذِينَ بِكَ، أَمَا وَاللَّهِ لَوْ أَعْلَمُ أَنِّي أَبَرُّ مَا افْتَرَرْتُ ضَاحِكًا حَتَّى أَعْلَمَ مَا لِي مِمَّا عَلَيَّ، وَلَكِنَّا إِذَا قُمْنَا عَمَّا تَرَوْنَ عُدْنَا إِلَى مَا تَعْلَمُونَ.

Ömer b. Zer der ki: "İnsanlar Allah ile baş başa kalmada ve onunla olmada ne kadar da gafiller. Yalnızken yaptığınız şeylerde Allah'tan korkunuz. (Vaad edilen) vakit yaklaşmasına rağmen neden öğütlerimizi dinlemezsiniz? Oysa oturduğumuz makam sizlere öğüt verenlerin makamıdır. Vallahi eğer iyi yapmış olacağımı bilsem, lehime ve aleyhime olanları bilmeden gülmezdim. Ama yine de buradan kalktığımız zaman bildiğiniz (dünyalık) işlerimize geri dönüyoruz."

قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ: وَقَرَأَ يَوْمًا ﴿الْحَاقَّةُ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ﴾، ثُمَّ قَالَ: حُمِلَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ ظَنُّهُ عَلَى الْيَقِينِ، ثُمَّ نَادَى مُسْفِرٌ وَجْهُهُ، ثَلْجٌ قَلْبُهُ، مُطْلَقَةٌ يَدَاهُ: ﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ﴾، فَأَخَذَ ابْنُ ذَرٍّ يَقُولُ: صَدَقْتَ يَا كَذَّابُ، يُنَادِي مُسْوَدٌّ وَجْهُهُ، كَاسِفٌ بَالُهُ، مَغْلُولَةٌ يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ، وَقَالَ: ﴿أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى﴾ عَلَيْنَا تَكَرَّرَ الْوَعِيدُ، فَلا وَعِزَّتِكَ مَا نَحْتَمِلُ وَعِيدَ مَنْ هُوَ دُونَكَ مِمَّنْ لا يَضُرُّ وَلا يَنْفَعُ، مِمَّنْ يُشْرِكُنَا فِي لَذَّةِ نَوْمِنَا وَطَعَامِنَا [١١٥/٥] وَشَرَابِنَا حَتَّى نَعْلَمَ مَا لَنَا فِيمَا وُعِدْنَا، اللَّهُمَّ وَهَؤُلاءِ الَّذِينَ اغْتَنَمُوا ظُلْمَةَ اللَّيْلِ وَجَاهَدُوكَ بِمَا اسْتَخْفَوْا بِهِ مِنْ غَيْرِكَ، فَإِنْ كَانَ فِي سَابِقِ الْعِلْمِ أَلا يُحْدِثُوا تَوْبَةً فَأَقِدْ مِنْهُمْ بِأَسْوَأِ أَعْمَالِهِمْ "

Ebû Nuaym anlatıyor: Ömer b. Zer bir gün Hâkka sûresini okuyup: **"Artık kitabı sağ eline verilen kişi, der ki: Alın, kitabımı okuyun""**[1] âyetine gelince: "Kitabını yüklendi! Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki, onun inancı kesindir" deyip sonra şöyle seslendi: "Mütebessim bir yüz, müsterih bir kalp sevinçli ve elleri serbest (bağlanmamış) bir halde götürülür **"Ancak kitabı sol tarafından verilen der ki: Ah keşke kitabım solumdan verilmeseydi!"**[2] âyetini okuyunca ise İbn Zer şöyle demeye başladı: "Doğru söyledin ey yalancı! Şimdi doğru söyledin ey yalancı! O bunu derken yüzü kararmış, kalbi ümitsiz ve elleri boynuna bağlanmış olacaktır." İbn Zer: **"Sana yazıklar olsun, yazıklar! Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar!"**[3] âyetini okuyunca ise şöyle dedi: "Bu azab sözünü tekrar edip durmalıyız. İzzetine yemin ederim ki; Senden güçsüz birisinin, sana ne fayda ne de zarar verebilen, bizim gibi uyuyan, bizim gibi yiyip içenin birinin tehditleri karşısında bile bu tehdidin ne olduğunu ve nereye varacağını bilmeden rahat edemiyoruz. Allahım! Bunlar, gecenin karanlığını değerlendiren, başkasından gizledikleriyle Senin için çalışan kişilerdir. Eğer kaderde bunların tövbe etmeleri yazılmamışsa, o zaman onları en kötü amelleriyle hesaba çek!"

(٦٧٠٦)- [١١٥/٥] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْوَاسِطِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبُرْجُلانِيُّ، ثنا الصَّلْتُ بْنُ حَكِيمٍ، ثنا النَّضْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ ذَرٍّ، يَقُولُ فِي كَلامِهِ: " أَمَّا الْمَوْتُ فَقَدْ شُهِرَ لَكُمْ، فَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ مِنْ بَيْنِ مَنْقُولٍ عَزِيزٍ عَلَى أَهْلِهِ، كَرِيمٍ فِي عَشِيرَتِهِ، مُطَاعٍ فِي قَوْمِهِ، إِلَى حُفْرَةٍ يَابِسَةٍ، وَأَحْجَارٍ مِنَ الْجَنْدَلِ صُمٍّ، لَيْسَ يَقْدِرُ لَهُ الأَهْلُونَ عَلَى وَسَادٍ إِلا خَالَطَهُ فِيهِ الْهَوَامُّ، فَوِسَادُهُ يَوْمَئِذٍ عَمَلُهُ، وَمِنْ بَيْنِ مَغْمُومٍ غَرِيبٍ، قَدْ كَثُرَ فِي الدُّنْيَا هَمُّهُ، وَطَالَ فِيهَا سَعْيُهُ، وَتَعِبَ فِيهَا بَدَنُهُ، جَاءَهُ الْمَوْتُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنَالَ بُغْيَتَهُ، فَأَخَذَهُ بَغْتَةً، وَمِنْ بَيْنِ صَبِيٍّ مُرْضَعٍ، وَمَرِيضٍ مُوجَعٍ، وَوَهْنٍ

---

[1] Hâkka Sur. 19

[2] Hâkka Sur. 25

[3] Kıyamet Sur. 34-35

بِالشَّرِّ مُولَعٍ، وَكُلُّهُمْ بِسَهْمِ الْمَوْتِ يُقْرَعُ، أَمَا لِلْعَابِدِينَ مِنْ عِبَرٍ فِي كَلامِ الْوَاعِظِينَ؟ وَلَرُبَّمَا قُلْتُ: سُبْحَانَهُ وَجَلَّ جَلالُهُ، لَقَدْ أَمْهَلَكُمْ حَتَّى كَأَنَّهُ أَهْمَلَكُمْ، ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى حِلْمِهِ وَقُدْرَتِهِ ثُمَّ أَقُولُ: بَلْ أَخَّرْنَا إِلَى حِينِ آجَالِنَا سُبْحَانَهُ، إِلَى يَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الأَبْصَارُ، وَتَجِفُّ فِيهِ الْقُلُوبُ ﴿مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ﴾، يَا رَبِّ قَدْ أَنْذَرْتَ وَحَذَّرْتَ، فَلَكَ الْحُجَّةُ عَلَى خَلْقِكَ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ﴾، ثم يَقُولُ: أَيُّهَا الظَّالِمُ أَنْتَ فِي أَجَلِكَ الَّذِي اسْتَأْجَلْتَ، فَاغْتَنِمْهُ قَبْلَ نَفَاذِهِ، وَبَادِرْهُ قَبْلَ فَوْتِهِ، وَآخِرُ الأَجَلِ مُعَايَنَةُ الأَجَلِ عِنْدَ نُزُولِ الْمَوْتِ، فَعِنْدَ ذَلِكَ لا يَنْفَعُ الأَسَفُ، إِنَّمَا ابْنُ آدَمَ غَرَضٌ لِلْمَنَايَا مَنْصُوبٌ مَنْ رَمَتْهُ بِسِهَامِهَا لَمْ تُخْطِئْهُ، وَمَنْ أَرَادَتْهُ لَمْ تُصِبْ غَيْرَهُ، أَلا وَإِنَّ الْخَيْرَ الأَكْبَرَ خَيْرُ الآخِرَةِ الدَّائِمُ فَلا يَنْفُذُ، وَالْبَاقِي فَلا يَفْنَى، وَالْمُمْتَدُّ فَلا يَنْقَطِعُ، وَالْعِبَادُ الْمُكْرَمُونَ فِي جِوَارِ اللَّهِ تَعَالَى، مُقِيمُونَ فِي كُلِّ مَا اشْتَهَتِ الأَنْفُسُ، وَلَذَّتِ الأَعْيُنُ، مُتَزَاوِرُونَ عَلَى النَّجَائِبِ، وَيَتَلاقَوْنَ فَيَتَذَاكَرُونَ أَيَّامَ الدُّنْيَا، هَنِيئًا لِلْقَوْمِ، هَنِيئًا لَقَدْ وَجَدَ الْقَوْمُ بُغْيَتَهُمْ، وَنَالُوا طِلْبَتَهُمْ، إِذْ كَانَ رَغْبَتُهُمْ إِلَى السَّيِّدِ الْكَرِيمِ الْمُتَفَضِّلِ

İbn Zer sözlerinin birinde şöyle dedi: "Ölüme gelince, o üzerinize doğru gelmektedir. Siz ona her gece ve gündüz, ailesi için değerli, aşireti için kıymetli, kavmi tarafından itaat edilen biri kuru olan bir çukura, suskun taşların arasına götürülürken şahit olmaktasınız. Ailesi onun için başının altına bir yastık bile koyamaz. O gün yastığı ameli olur.

Dünyada başını dertten kaldıramayan, uzun süre çabalayıp bedeni yorgun düşen kişiye, istediğini elde edemeden ölüm geldiği zaman, onu ansızın alır. Süt emen çocuğu da, acı çeken hastayı da şer ateşini körükleyeni de ölüm okuyla vurur.

Vâizlerin sözlerinden, âbidlerin alacağı ibret yok mudur? Kaç kez demişimdir: Allah size zaman tanıyor. Hatta size o kadar zaman tanıyor ki sizi ihmal ettiğini zannediyorsunuz. Sonra Allah'ın hilmini ve kudretini düşününce: «Allah bizi, gözlerin donup kaldığı, kalplerin durduğu kuruduğu o güne erteliyor» diyorum. **"O gün başları kalkmış, gözleri kendilerine**

dönemeyecek şekilde sabit kalmış, gönülleri bomboş halde koşup duracaklardır."[1]

"Ey Rabbim! Sen bizi uyardın ve korkuttun. Artık yarattıkların üzerinde hüccetin var" dedi ve şu âyeti okudu: **"İnsanlara, azabın kendilerine geleceği günü haber verip onları korkut ki, o gün, zulmedenler şöyle diyecektir: «Ey Rabbimiz! Bize yakın bir zamana kadar izin ver; senin çağrına uyalım, peygamberlerin izinde gidelim.» Hani ya, bundan önce: «Bize hiçbir zeval yoktur» diye yemin etmemiş miydiniz?"**[2]

İbn Zer sonra şöyle derdi: "Ey zalim! Sen, sana verilen sürenin içindesin. Süren bitmeden kıymetini bil ve bu zamanı geçmeden değerlendir. Hayatın sonu ise ölümün geliş anıdır. İşte o zaman pişmanlığın faydası olmaz. O zaman ölüm oku isabet edeceği kişiye doğrultulur ve bu ok hedefi şaşmaz. İstediğine isabet ettirir.

Şunu bilin ki; en büyük hayır devamlı olan ve bitmeyen âhiret hayrıdır. Baki olan tükenmeyendir. Devamlı olan hiç kesilmeyendir. İkrama erişen kullar Allah'ın nezdinde istedikleri lezzetlerden faydalanır, dostlarıyla ziyaretleşip dünyadaki hayatlarını konuşurlar. Bu kişilere ne mutlu! Bunlar gayelerine erdiler, istediklerini elde ettiler. Onların rağbeti, en yüce ve cömert efendiye kavuşmaktı. Bu arzularına da kavuştular."

(٦٧٠٧)- [١١٦/٥] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُمَرَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا النَّضْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: شَهِدْتُ عُمَرَ بْنَ ذَرٍّ فِي جَنَازَةٍ وَحَوْلَهُ النَّاسُ، فَلَمَّا وُضِعَ الْمَيِّتُ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ بَكَى عُمَرُ، ثُمَّ قَالَ: " أَيُّهَا الْمَيِّتُ، أَمَّا أَنْتَ فَقَدْ قَطَعْتَ سَفَرَ الدُّنْيَا، فَطُوبَى لَكَ إِنْ تَوَسَّدْتَ فِي قَبْرِكَ خَيْرًا "

Nadr b. İsmâil der ki: Ömer b. Zer'i bir cenazede gördüm. Etrafında insanlar toplanmıştı. Ölü, mezarının kenarına konulduğu zaman Ömer ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Ey ölü! Sen dünyadaki yolculuğunu bitirdin. Mezarında hayırlar üzere uzanacaksan şayet ne mutlu sana!"

---

[1] İbrâhîm Sur. 43

[2] İbrâhîm Sur. 44

Ömer b. Zer; tâbiûndan Atâ, Mücâhid, Saîd b. Cübeyr, Tâvus, İkrime, İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha, Nâfi', babası Zer, Şa'bî, Şakîk Ebû Vâil ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 2497-a, Takrîb 1708, Takrîb 874, Takrîb 3078, Takrîb 4114, Takrîb 4106, Takrîb 4112, Takrîb 4564, Takrîb 1214, Takrîb 2698

Ebû Müslim el-Havlânî

Onlardan biri de Ebû Müslim el-Havlânî Abdullah b. Sevb'dir. Daha önce Şamlı tâbiûndan bazıları zikredilmişti. Ümmetin bilgesi ve temsilcisi Ebû Müslim de onlardan biridir. Eserin başlarında diğer zahidler ile birlikte sözlerinden bazıları zikredilmişti. Huneyn savaşının yapıldığı yıl müslüman olmuş, Ebû Bekr'in hilafetinde Medine'ye gelmiştir. Muâviye'nin hilafeti zamanında da Şam'a gitmiştir. Peygamberlik iddiasında bulunan Esved el-Ansî Yemen'de onu ateşe atmış, ancak ateş ona zarar vermemiştir. Bundan dolayı İbrâhîm peygambere benzetilirdi.

(٦٧١٨)- [١٢٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، ثنا ابْنُ هُبَيْرَةَ، أَنَّ كَعْبًا، كَانَ يَقُولُ: " إِنَّ حَكِيمَ هَذِهِ الأُمَّةِ أَبُو مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيُّ "

Ka'b der ki: "Bu ümmetin bilgesi, Ebû Müslim el-Havlânî'dir."

(٦٧١٩)- [١٢٠/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ أَبُو أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِسَائِيُّ، ثنا عِيسَى بْنُ خَالِدٍ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ آدَمَ بْنِ عَلِيٍّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " مَثَلُ الْعُلَمَاءِ فِي الأَرْضِ كَمَثَلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ، إِذَا ظَهَرَتْ لَهُمْ شَاهَدُوا، وَإِذَا غَابَتْ عَنْهُمْ تَاهُوا "

Ebû Müslim el-Havlânî şöyle der: "Yeryüzünde âlimler gökteki yıldızlar gibidir. Yıldızlar gözükünce insanlar yollarını bulabilir, yıldızlar kaybolunca insanlar yollarını kaybederler."

(٦٧٢٠)- [٥/١٢٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " أَرْبَعٌ لا يُقْبَلْنَ فِي أَرْبَعٍ: مَالُ الْيَتِيمِ، وَالْغُلُولُ، وَالْخِيَانَةُ، وَالسَّرِقَةُ، لا يُقْبَلْنَ فِي حَجٍّ وَلا عَمْرَةٍ وَلا جِهَادٍ وَلا صَدَقَةٍ "

Ebû Müslim el-Havlânî der ki: “Yetim malı, zimmete geçirme, hıyanet ve hırsızlık olmak üzere dört yerden elde edilen mal; hac, umre, cihad ve sadaka olmak üzere dört yerde kullanılamaz.”

(٦٧٢١)- [٥/١٢٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، أَوْ غَيْرِهِ، أَنَّ أَبَا مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيَّ، مَرَّ بِدِجْلَةَ وَهِيَ تَرْمِي بِالْخَشَبِ مِنْ مَدِّهَا، فَمَشَى عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: " هَلْ تَفْقِدُونَ مِنْ مَتَاعِكُمْ شَيْئًا فَنَدْعُو اللَّهَ؟ "

Humeyd b. Hilâl veya bir başkası bildiriyor: Ebû Müslim el-Havlânî, Dicle nehrine geldiği zaman kütükleri dışarıya atacak kadar dolu akıyordu. Arkadaşlarıyla birlikte suyun üzerinde biraz yürüdükten sonra arkadaşlarına döndü ve: “Su eşyalarınızdan bir şey götürdü mü? Götürdüyse Allah’a dua edelim” dedi.

(٦٧٢٢)- [٥/١٢٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَبَلَةَ أَبُو حَامِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ السَّكُونِيُّ، ثنا بَقِيَّةُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا غَزَا أَرْضَ الرُّومِ فَمَرُّوا بِنَهَرٍ، فَقَالَ: " أَجِيزُوا بِسْمِ اللَّهِ، قَالَ: وَيمُرُّ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، قَالَ: فَيمُرُّونَ بِالنَّهَرِ الْغَمْرِ فَرُبَّمَا لَمْ يَبْلُغْ مِنَ الدَّوَابِّ إِلا إِلَى الرُّكَبِ أَوْ بَعْضِ ذَلِكَ أَوْ قَرِيبٍ مِنْ ذَلِكَ، فَإِذَا جَازُوا، قَالَ لِلنَّاسِ: هَلْ ذَهَبَ لَكُمْ شَيْءٌ؟ مَنْ ذَهَبَ لَهُ شَيْءٌ فَأَنَا لَهُ ضَامِنٌ، قَالَ: فَأَلْقَى بَعْضُهُمْ مِخْلاةً عَمْدًا، فَلَمَّا جَازُوا، قَالَ الرَّجُلُ: مِخْلاتِي وَقَعَتْ فِي النَّهَرِ، قَالَ لَهُ: اتْبَعْنِي، فَإِذَا الْمِخْلاةُ تَعَلَّقَتْ بِبَعْضِ أَعْوَادِ النَّهَرِ

Muhammed b. Ziyâd bildiriyor: Ebû Müslim, Bizans topraklarına gazaya çıktığı ve bir nehirden geçecekleri zaman: “Allah’ın adını anarak geçiniz” derdi. O da önlerinde geçerdi. Yanındakiler coşkun bir şekilde akan nehirden geçerken bazen su atların dizlerine kadar veya biraz daha yukarıya yetişirdi. Geçtikten sonra insanlara: “Su bir şeyinizi götürdü mü, bir şeyi giden var mı? Herhangi bir şeyi gidenin malının karşılığını ben vereceğim" derdi. Bazıları kasıtlı olarak heybelerini suya attılar. Geçtikten sonra da: "Heybem nehre düştü" diye bağırdı. Ebû Müslim onlara: "Beni takip edin" dedi ve heybenin sudaki bir dal parçasına asılı olduğunu gördüler.

(٦٧٢٣)- [٥/١٢١] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيِّ، " أَنَّ امْرَأَةً خَنَّثَتْهُ، فَدَعَا عَلَيْهَا فَذَهَبَ بَصَرُهَا، فَأَتَتْهُ، فَقَالَتْ: يَا أَبَا مُسْلِمٍ، قَدْ كُنْتُ فَعَلْتُ وَفَعَلْتُ وَلا أَعُودُ لِمِثْلِهَا، فَقَالَ: " اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ صَادِقَةً فَارْدُدْ عَلَيْهَا بَصَرَهَا "، قَالَ: فَأَبْصَرَتْ

Muhammed b. Ziyâd bildiriyor: Kadının biri Ebû Müslim el-Havlânî'yi kadına benzetince Ebû Müslim ona beddua etti. Bedduası sonucu da kadın kör oldu. Kadın: "Ey Ebû Müslim! Sana şöyle şöyle yapmıştım, ancak bir daha asla yapmayacağım" deyince Ebû Müslim: "Allahım! Şayet doğru söylüyorsa gözlerini ona geri ver" diye dua etti ve kadın tekrar görmeye başladı.

(٦٧٢٤)- [٥/١٢١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " الْعُلَمَاءُ ثَلاثَةٌ: رَجُلٌ عَاشَ بِعِلْمِهِ وَعَاشَ النَّاسُ مَعَهُ، وَرَجُلٌ عَاشَ بِعِلْمِهِ وَلَمْ يَعِشِ النَّاسُ مَعَهُ، وَرَجُلٌ عَاشَ النَّاسُ بِعِلْمِهِ وَأَهْلَكَ نَفْسَهُ "

Ebû Müslim el-Havlânî der ki: "Âlimler üç çeşittir. Biri ilmiyle hem kendisinin, hem de insanların amel ettiği âlimdir. Diğeri ilmiyle sadece kendisinin amel ettiği, ama insanların amel etmediği âlimdir. Diğeri ise ilmiyle insanların amel ettiği ancak kendini helak etmiş olan âlimdir."

Ebû Müslim el-Havlânî, Muâz b. Cebel ve Ubâde b. es-Sâmit'ten rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 4084

Ebû İdrîs el-Havlânî

Onlardan biri de herşeye ibretle bakıp tefekkür eden ve her dem Allah'ı zikreden Âizullah b. Abdillah Ebû İdrîs el-Havlanî'dir.

(٦٧٢٧)- [١٢٢/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ طَلْحَةَ الأَيَامِيِّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، كَانَ يَقُولُ: " اللَّهُمَّ اجْعَلْ نَظَرِي عِبَرًا، وَصَمْتِي فِكْرًا، وَمَنْطِقِي ذِكْرًا "

Ebû İdrîs bildiriyor: Yemen ahalisinden bir adam şöyle dua ederdi: "Allahım! İbretle bakmamı, tefekkürle susmamı ve zikirle de konuşmamı nasip et."

(٦٧٢٨)- [١٢٢/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ ضِرَارِ بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: لَقِيتُ الضَّحَّاكَ بِخُرَاسَانَ وَعَلَيَّ فَرْوٌ خَلِقٌ، فَقَالَ الضَّحَّاكُ قَالَ أَبُو إِدْرِيسَ: " قَلْبٌ نَقِيٌّ فِي ثِيَابٍ دَنِسَةٍ، خَيْرٌ مِنْ قَلْبٍ دَنَسٍ فِي ثِيَابٍ نَقِيَّةٍ "

Ebû İdrîs der ki: "Kirli elbise içindeki temiz kalp, temiz elbisedeki kirli kalpten daha hayırlıdır."

(٦٧٢٩)- [١٢٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا الْمُقْرِيُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي عَيَّاشُ بْنُ أَبِي عَيَّاشٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " مَنْ تَعَلَّمَ ظَرْفَ الْحَدِيثِ لِيَسْتَفِيءَ بِهِ قُلُوبَ النَّاسِ لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Güzel konuşmayı insanlarının kalplerini kendine yöneltmek için öğrenen kişi, cennetin kokusunu dahi alamaz."

(٦٧٣٠)- [١٢٣/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ،

قَالَ: " مَنْ جَعَلَ هُمُومَهُ هَمًّا وَاحِدًا كَفَاهُ اللَّهُ هُمُومَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فِي كُلِّ وَادٍ هَمٌّ لَمْ يُبَالِ اللَّهُ فِي أَيِّهَا هَلَكَ "

Ebû İdrîs der ki: "Dertlerini tek yapanı Allah o dertlerden kurtarır. Allah, her vadide bir derdi olanın ise hangisinde helak olduğunu önemsemez."

(٦٧٣١)- [١٢٣/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا حَجَّاجٌ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، ثنا أَبُو حَيْوَةَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " الْمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الْكِرَامِ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Mescidler âlicenap insanların meclisleridir."

(٦٧٣٢)- [١٢٣/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْسِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعِدٍ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: جَلَسْتُ إِلَى أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ يَوْمًا وَهُوَ يَقُصُّ، فَقَالَ: " أَلا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ كَانَ أَطْيَبَ النَّاسِ طَعَامًا؟ فَلَمَّا رَأَى النَّاسَ قَدْ نَظَرُوا إِلَيْهِ، قَالَ: يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا كَانَ أَطْيَبَ النَّاسِ طَعَامًا، إِنَّمَا كَانَ يَأْكُلُ مَعَ الْوَحْشِ كَرَاهَةَ أَنْ يُخَالِطَ النَّاسَ فِي مَعَاشِهِمْ "

İbn Şihâb bildiriyor: Bir defasında halka vaaz veren Ebû İdrîs el-Havlânî'nin yanında oturdum. Ebû İdrîs oradakilere: "İnsanlar içinde en temiz yemeği kim yerdi söyleyeyim mi?" diye sordu. Sonra herkesin kendisine baktığını görünce şöyle devam etti: "En temiz yemeği yiyen kişi Yahyâ b. Zekeriyâ'dır. Zira insanların kazandıkları şeylere bulaşmamak için yemeğini yabani hayvanlarla birlikte yerdi."

(٦٧٣٣)- [١٢٣/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا الأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَائِذِ اللَّهِ، قَالَ: " هَذِهِ فِتْنَةٌ قَدْ أَظَلَّتْ كَحَيَاةِ الْبَقَرِ، هَلَكَ فِيهَا أَكْثَرُ النَّاسِ إِلا مَنْ كَانَ يَعْرِفُهَا قَبْلَ ذَلِكَ "

Ebû İdrîs Âizullah der ki: "Bu, sığır sürüsü gibi peş peşe gelecek olan bir fitnedir. Ondan sadece onu önceden bilip tanıyanlar kurtulacaktır."

(٦٧٣٤)- [١٢٣/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عِمْرَانَ ثنا أُنَيْسُ بْنُ سَوَّارٍ، عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو إِدْرِيسَ

الْخَوْلانِيُّ: " إِنَّمَا الْقُرْآنُ آيَةٌ مُبَشِّرَةٌ وَآيَةٌ مُنْذِرَةٌ، وَآيَةٌ فَرِيضَةٌ، أَوْ قَصَصٌ، أَوْ أَخْبَارٌ، وَآيَةٌ تَأْمُرُكَ، وَآيَةٌ تَنْهَاكَ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Kur'ân'ın bazı âyetleri müjdeler, bazısı, uyarır, bazısı farzları bildirir veya kıssalar veya haberler verir; bazıları ise sana emreder veya yasaklar."

(٦٧٣٥)- [١٢٣/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيَّ، يَقُولُ: " مَا تَقَلَّدَ امْرُؤٌ قِلادَةً أَفْضَلَ مِنْ سَكِينَةٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا قَطُّ فِقْهًا إِلا زَادَهُ اللَّهُ قَصْدًا "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Kişi sükûnetten daha güzel bir gerdanlıkla süslenebilmiş değildir. Allah birinin anlayış gücünü arttırdığı zaman mutlaka kendisini hedefine de yaklaştırır."

(٦٧٣٦)- [١٢٤/٥] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، قَالَ: " لأَنْ أَرَى فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ نَارًا تَقِدُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَرَى فِيهَا رَجُلا يَقُصُّ لَيْسَ بِفَقِيهٍ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Mescidin bir tarafında söndüremeyeceğim bir ateşi görmem, benim için mescidin içinde değiştiremeyeceğim bir bidati görmemden daha sevimlidir."

(٦٧٣٧)- [١٢٤/٥] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ يَسَارٍ عَائِذِ اللَّهِ أَبِي إِدْرِيسَ، قَالَ: " مَنْ تَتَبَّعَ الأَحَادِيثَ لِيَتَحَدَّثَ بِهَا لا يَجِدُ رِيحَ الْجَنَّةِ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Her kim insanların sevgisini celbetmek amacıyla hadisleri araştırırsa Cennetin kokusunu dahi alamaz."

(٦٧٣٨)- [١٢٤/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ صَالِحٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الأَخْنَسِ،

عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " لأَنْ أَرَى فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ نَارًا لا أَسْتَطِيعُ إِطْفَاءَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَرَى فِيهِ بِدْعَةً لا أَسْتَطِيعُ تَغْيِيرَهَا "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Mescidin bir bölümünde yanan bir ateş görmem, benim için, fakih olmayan birini bir şeyler anlatırken görmemden daha sevimlidir."

(٦٧٣٩)- [٥/١٢٤] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، قَالَ: " لا يَهْتِكُ اللَّهُ سِتْرَ عَبْدٍ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ خَيْرًا "

Ebû İdrîs der ki: "Allah, kalbinde zerre hayır bulunan kişilerin onurunu çiğnetmez."

(٦٧٤٠)- [٥/١٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا فَرَجُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " يُرْفَعُ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ الْخُشُوعُ حَتَّى لا تَرَى خَاشِعًا "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Zaman gelecek ve bu ümmetten huşû çekilip alınacaktır ki, ümmet içinde huşû sahibi bir tek kişi dahi göremeyeceksin!"

(٦٧٤١)- [٥/١٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَسَارٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَكَرِيَّاءَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَائِذِ اللَّهِ، إِنَّ رَبَّكُمْ تَعَالَى، قَالَ: " ابْنَ آدَمَ اذْكُرْنِي حِينَ تَغْضَبُ أَذْكُرْكَ حِينَ أَغْضَبُ، فَلَمْ أَمْحَقْكَ فِيمَنْ أَمْحَقُ "

Ebû İdrîs Âizullah der ki: Yüce Rabbiniz: "Ey Âdemoğlu! Öfkelendiğin zaman beni hatırla ki, ben de öfkelendiğim zaman seni hatırlayayım ve helak ettiklerimin arasına seni de katmayayım" buyurur.

(٦٧٤٢)- [٥/١٢٤] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا أَرْطَأَةُ بْنُ الْمُنْذِرِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ

مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيَّ، يَقُولُ: " مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّكَ نَاعِمٌ حَقَّ نَاعِمٍ إِلا أَنْ تَسْقُطَ مِنْ أَعْيُنِ الْمُؤْمِنِينَ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Gerçek manada nimetler içinde olduğunu bilmen için müminlerin gözünden düşmen gerekir."

(٦٧٤٣)- [١٢٥/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي إِدْرِيسُ بْنُ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " لَيَعْقِبَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ يَمْشُونَ إِلَى الْمَسَاجِدِ فِي الظُّلَمِ نُورًا تَامًّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Karanlıkta mescide gidenleri kıyamet gününde Allah tam bir nur içinde kılacaktır."

(٦٧٤٤)- [١٢٥/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيٌّ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: بَلَغَنِي عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " مَا عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ بَشَرٍ لا يَخَافُ عَلَى إِيمَانِهِ أَنْ يَذْهَبَ إِلا ذَهَبَ ".

Ebû İdrîs el-Havlânî der ki: "Dünya üzerinde imanının gitmesinden korkmayan her kulun sonradan imanı mutlaka gitmiştir."

Ebû İdrîs; Muâz b. Cebel, Ubâde b. es-Sâmit, Ebu'd-Derdâ, Ebû Zer, Avf b. Mâlik, Ebû Sa'lebe, Abdullah b. Havâle ve başkalarından rivayette bulunmuştur. Kendisinden de Zührî, Bişr b. Ubeyd, Rabîa b. Yezîd, Yûnus b. Meysere b. Halbes, Velîd b. Abdirrahman el-Cureşî, Ebû Hâzım b. Dinâr ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Takrîb 3994, Takrîb 4516, Takrîb 489, Takrîb 2631, Takrîb 4086, Takrîb 1827, Takrîb 2731

Ebû Abdillah es-Sunâbihî

Onlardan biri de hayırda her dem hazır ve önde olan Ebû Abdillah es-Sunâbihî Abdurrahman b. Useyle'dir.

(٦٧٥٢)- [٥/١٢٩] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ، كُنَّا عِنْدَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ فَاشْتَكَى، فَأَقْبَلَ الصُّنَابِحِيُّ، فَقَالَ عُبَادَةُ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ كَأَنَّمَا رُقِيَ بِهِ فَوْقَ سَبْعِ سَمَوَاتٍ فَعَمِلَ مَا عَمِلَ عَلَى مَا رَأَى فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا "

Mahmûd b. er-Rabî' der ki: Ubâde b. es-Sâmit'in yanındayken rahatsızlandı. Sunâbihî karşıdan görününce Ubâde: "Sanki yedi kat semaya yükseltilmiş gibi orada gördüklerinden sonra dönüp ona göre amelde bulunan birini görmek isteyen şu adama baksın" dedi.

(٦٧٥٣)- [٥/١٢٩] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ بْنِ سُوَيْدٍ، ثنا أَبِي، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: عُدْنَا عُبَادَةَ فَأَقْبَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصُّنَابِحِيُّ، فَلَمَّا رَآهُ مُقْبِلا، قَالَ عُبَادَةُ: " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ كَأَنَّمَا عُرِجَ بِهِ إِلَى أَهْلِ السَّمَاءِ فَنَظَرَ إِلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ فَرَجَعَ وَهُوَ يَعْمَلُ عَلَى مَا يَرَى فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا "

İbn Muhayrîz der ki: Ubâde'nin yanındayken Ebû Abdillah es-Sunâbihî karşıdan göründü. Ubâde onun geldiğini görünce: "Sanki gök ahalisinin yanına yükseltilmiş gibi cennet ile cehennem ahalisini gören ve gördüklerinden sonra dönüp ona göre amelde bulunan birini görmek isteyen şu adama baksın" dedi.

(٦٧٥٤)- [٥/١٢٩] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عِيسَى بْنُ خَالِدٍ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصُّنَابِحِيُّ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " إِنَّا لا نَرَى إِلا حَرًّا وَبَرْدًا فَأَرِحْنَا مِنَ الدُّنْيَا "

Cerîr b. Osman der ki: Ebû Abdillah es-Sunâbihî: "(Dünyada) sıcaklardan ve soğuklardan başka gördüğümüz bir şey yok. (Allahım!) Bizi bu dünyadan alıp rahatlat" diye dua ederdi.

(٦٧٥٥)- [١٢٩/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ بَعْضِ الْمَشْيَخَةِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصُّنَابِحِيِّ، قَالَ: " الدُّنْيَا تَدْعُو إِلَى فِتْنَةٍ، وَالشَّيْطَانُ يَدْعُو إِلَى خَطِيئَةٍ، وَلِقَاءُ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الإِقَامَةِ مَعَهُمَا "

Ebû Abdillah es-Sunâbihî der ki: "Dünya fitneye, Şeytan da günaha davet eder. Ancak Allah'la buluşmak (ölmek) ikisiyle birlikte olmaktan çok daha hayırlıdır."

Ebû Abdillah Abdirrahman es-Sunâbihî; Ebû Bekr es-Sıddîk, Muâz b. Cebel, Ubâde b. es-Sâmit ve Muâviye'den rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 1952, Takrîb 869, Takrîb 1066, Takrîb 490

Eyfa' b. Abd el-Kelâî

Onlardan biri de vaiz ve davetçi biri olan Eyfa' b. Abd el-Kelâî'dir.

(٦٧٦٠)- [١٣١/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْحِمْصِيُّ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، قَالا: ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ أَيْفَعَ بْنَ عَبْدٍ الْكَلاعِيَّ، وَهُوَ يَعِظُ النَّاسَ، قَالَ: " إِنَّ لِجَهَنَّمَ سَبْعُ قَنَاطِرَ، فَالصِّرَاطُ عَلَيْهَا، وَاللَّهُ تَعَالَى فِي الرَّابِعَةِ مِنْهَا، قَالَ: فَيُحْبَسُ الْخَلْقُ عِنْدَ الْقَنْطَرَةِ الأُولَى، فَيُقَالُ: قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ فَيُحَاسَبُونَ عَلَى الصَّلاةِ وَيُسْأَلُونَ عَنْهَا، قَالَ: فَيهْلِكُ فِيهَا مَنْ هَلَكَ، وَينْجُو مَنْ نَجَا، فَإِذَا بَلَغُوا الْقَنْطَرَةَ الثَّانِيَةَ حُوسِبُوا بِالأَمَانَةِ كَيْفَ أَدَّوْهَا، وَكَيْفَ خَانُوهَا، قَالَ: فَيهْلِكُ فِيهَا مَنْ هَلَكَ، وَينْجُو مَنْ نَجَا، فَإِذَا بَلَغُوا الْقَنْطَرَةَ الثَّالِثَةَ سُئِلُوا عَنِ الرَّحِمِ، كَيْفَ وَصَلُوهَا، وَكَيْفَ قَطَعُوهَا، قَالَ: فَيهْلِكُ مَنْ هَلَكَ، وَينْجُو مَنْ نَجَا، قَالَ: وَالرَّحِمُ يَوْمَئِذٍ رِدْفُ الرَّبِّ تَعَالَى، مُتَدَلِّيَةٌ فِي الْهَوَاءِ إِلَى جَهَنَّمَ، تَقُولُ: اللَّهُمَّ مَنْ وَصَلَنِي فَصِلْهُ الْيَوْمَ، وَمَنْ قَطَعَنِي، فَاقْطَعْهُ الْيَوْمَ "

Safvân b. Amr der ki: Eyfa' b. Abd el-Kelâî'nin vaaz verirken şöyle dediğini işittim: "Cehennemin yedi kemeri vardır; Sırat da bunların üzerindedir. Allah dördüncü kemerin üzerinde bulunur. Sırat köprüsünden geçen insanlar birinci kemere ulaştıkları zaman Allah: «Onları durdurun, zira hesaba çekilecekler» buyurur. Bu şekilde durdurulur ve namaz konusunda hesaba çekilirler. Bu sorgu sonrası bazıları helak olurken bazıları kurtulur. İkinci kemere ulaştıkları zaman emanete vefa gösterip ihanet etmeleri konusunda hesaba çekilirler. Bu sorgu sonrası bazıları helak olurken bazıları kurtulur. Üçüncü kemere ulaştıkları zaman akrabalık bağlarını gözetmeleri ve kesmeleri konusunda hesaba çekilirler. Bu sorgu sonrası da bazıları helak olurken bazıları kurtulur. O sırada akrabalık bağı Rabbimizin arka tarafında cehenneme doğru havada asılı durur ve: «Allahım! Beni gözeteni sen de gözet; beni kesenden de bu günde sen de rahmetini kes» der."

(٦٧٦١)- [١٣١/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو.ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْعَلاءِ الْحِمْصِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَيْفَعَ بْنِ عَبْدٍ، قَالَ: " إِنَّ لِجَهَنَّمَ سَبْعُ قَنَاطِرَ ".فَذَكَرَ مِثْلَهُ،

زَادَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا عَيَّاشٍ الْهَوْزِيَّ يَصِلُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ: فَيَمُرُّ الْخَلائِقُ عَلَى اللَّهِ وَهُوَ فِي الْقَنْطَرَةِ الرَّابِعَةِ، وَهِيَ الَّتِي، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا﴾، ﴿ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾، و ﴿مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾، قَالَ: فَيَأْخُذُ بِنَوَاصِي عِبَادِهِ فَيَلِينُ لِلْمُؤْمِنِينَ حَتَّى يَكُونَ لَهُمْ أَلْيَنَ مِنَ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ، وَيَقُولُ لِلْكَافِرِ: ﴿مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾؟

Eyfa' b. Abd der ki: "Cehennemin yedi kemeri vardır…" Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarır.

İsmâîl b. Ayyâş rivayetinde ibare şöyledir: Ebû Ayyâş el-Hevzî'nin bunu şu eklemeyle rivayet ettiğini işittim: "Tüm insanlar (kemerlerin üzerindeki) Sırât'ın üzerinden geçerken Allah dördüncü kemerde bulunur. **"Doğrusu**

Cehennem gözetlemektedir"[1] âyeti, **"Doğrusu Rabbin hep gözetlemektedir"**[2] âyeti ve **"Çünkü yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın. Şüphesiz Rabbim dosdoğru yoldadır"**[3] âyetinde de anlatılan budur. Bu şekilde Allah tüm kullarının perçemlerinden tutar. Ancak müminlere karşı, anne babanın çocuğuna olan şefkatinden daha yumuşak davranılır. Kâfire de: **"Seni Kerîm olan Rabbine karşı aldatan nedir?"**[4] denilir.

Takrîb 4392-a, Takrîb 216

(٦٧٦٤)- [١٣٢/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو زُرْعَةَ، قَالَ: ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، وَالْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ، قَالَ: ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ أَيْفَعَ بْنَ عَبْدٍ، يَقُولُ: لَمَّا قَدِمَ خَرَاجُ الْعِرَاقِ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ خَرَجَ عُمَرُ وَمَوْلًى لَهُ، فَجَعَلَ يَعُدُّ الإِبِلَ، فَإِذَا هِيَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ، وَجَعَلَ عُمَرُ يَقُولُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ " وَجَعَلَ مَوْلاهُ، يَقُولُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، هَذَا وَاللَّهِ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فَقَالَ عُمَرُ: " كَذَبْتَ، لَيْسَ هُوَ هَذَا "، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾، يَقُولُ: " بِالْهُدَى وَالسُّنَّةِ وَالْقُرْآنِ، فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا، هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ، وَهَذَا مِمَّا يَجْمَعُونَ "

Eyfa' b. Abd anlatıyor: "Irak'ın haracı Ömer b. el-Hattâb'a gelince, Hz. Ömer bir kölesiyle çıktı ve develeri saymaya başladı. Sayılarının olması gerekenden daha fazla olduğunu görünce: "Allah'a hamd olsun" demeye başladı. Kölesi: "Ey müminlerin emiri! Vallahi bu, Allah'ın fazlı ve rahmetindendir" deyince Hz. Ömer şöyle dedi: "Yanlış söyledin, öyle değil. Allah şöyle buyuruyor: **"De ki: Ancak Allah'ın lütfu ve rahmetiyle, işte bunlarla sevinsinler."**[5] Buradaki sevinme sebebi, Hidayet, sünnet ve

---

[1] Nebe Sur. 21

[2] Fecr Sur. 14

[3] Hûd Sur. 56

[4] İnfitâr Sur. 6

[5] Yûnus Sur. 58

Kur'ân'dır. "Bu, onların (dünya malı olarak) topladıklarından daha hayırlıdır."[1] Bu develer de topladıkları şeylerdendir."

Cübeyr b. Nufeyr

Onlardan biri de mütevazı ve alçak gönüllü biri olan Cübeyr b. Nufeyr'dir.

(٦٧٦٥)- [٥/١٣٣] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، قَالَ: قِيلَ لَهُ: أَيُّ الْكِبْرَيْنِ أَشَرُّ؟ قَالَ: " كِبْرُ الْعِبَادَةِ "

Cübeyr b. Nufeyr'e: "Hangi kibir daha kötüdür?" diye sorulunca, "İbadette kibirli olmak" cevabını verdi.

(٦٧٦٦)- [٥/١٣٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " إِنَّ الَّذِينَ لا تَزَالُ أَلْسِنَتُهُمْ رَطْبَةً بِذِكْرِ اللَّهِ يَدْخُلُ أَحَدُهُمُ الْجَنَّةَ وَهُوَ يَضْحَكُ "

Ebu'd-Derdâ: "Dillerinden Allah'ın adı düşmeyenler (kıyamet gününde) cennete girecekleri zaman gülerek girerler" demiştir.

(٦٧٦٧)- [٥/١٣٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَرَ لِلَّهِ نِعْمَةً إِلا فِي مَطْعَمِهِ وَمَشْرَبِهِ فَقَدْ قَلَّ فِقْهُهُ، وَحَضَرَ عَذَابُهُ "

Ebu'd-Derdâ der ki: "Kim, Allah'tan kendisine verilen nimetlerden sadece yemek ve içecekleri görürse bu kişinin anlayışı kıt ve azabı yakın olur."

---

[1] Yûnus Sur. 58

(٦٧٦٨)- [١٣٣/٥] حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي عُمَيرَةَ، قَالَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ: " لَوْ أَنَّ عَبْدًا خَرَّ عَلَى وَجْهِهِ مِنْ يَوْمِ وُلِدَ إِلَى أَنْ يَمُوتَ هَرَمًا فِي طَاعَةِ اللَّهِ، لَحَقَّرَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ فِيمَا يَزْدَادُ مِنَ الأَجْرِ وَالثَّوَابِ "

Sahabeden olan Muhammed b. Ebî Amîre: “Kul doğumundan yaşlanıp ölünceye kadar Allah’a itaat yolunda yüz üstü sürünse, kıyamet gününde buna karşılık alacağı sevap ve mükafatlardan dolayı bunu değersiz görecektir” dedi.

(٦٧٦٩)- [١٣٣/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عِيسَى بْنُ خَالِدٍ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَهْدَى ابْنُ السَّائِبِ ابْنَ أَخِي مَيْمُونَةَ لِمَيْمُونَةَ فِرَاشَ رِيشٍ، فَلَمَّا أَفْطَرَتْ وَأَرَادَتْ أَنْ تَرْقُدَ وَقَدْ كَانَتْ نَحِلَتْ مِنَ الْعِبَادَةِ، قَالَتْ: " افْرِشُوا لِي فِرَاشَ ابْنِ أَخِي "، فَرَقَدَتْ عَلَيْهِ فَمَا تَحَرَّكَتْ حَتَّى أَصْبَحَتْ، فَقَالَتْ: " أَخْرِجُوهُ عَنِّي، هَذَا مُغَفِّلٌ، هَذَا مُنِيمٌ، لا أَفْتَرِشُهُ "

Abdurrahmân b. Cübeyr b. Nufeyr, babasından naklediyor: Meymûne’nin yeğeni İbnu’s-Sâib, halası Meymûne’ye tüyden yapılmış bir yatak hediye etti. Meymûne iftar edip uyumak istediği zaman –ibadetten zayıf düşmüştü- : “Bana yeğenimin getirdiği yatağı serin” deyip onun üzerinde yattı ve sabaha kadar hareket etmeden öylece yattı. Sabah olunca: “Bunu yanımdan çıkarın. Bu yatak insanı uyuşturup uyutuyor. Bunda bir daha yatmam” dedi.

(٦٧٧٠)- [١٣٤/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى الأَنْطَاكِيُّ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ كَعْبٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخْرَجَ مُعَاوِيَةُ غَنَائِمَ قُبْرُسَ إِلَى طَرَسُوسَ مِنْ سَاحِلِ حِمْصَ، ثُمَّ جَعَلَهَا هُنَاكَ فِي كَنِيسَةٍ يُقَالُ لَهَا كَنِيسَةُ مُعَاوِيَةَ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ، فَقَالَ: إِنِّي قَاسِمٌ غَنَائِمَكُمْ عَلَى ثَلاثَةِ أَسْهُمٍ: سَهْمٌ لَكُمْ، وَسَهْمٌ لِلسُّفُنِ، وَسَهْمٌ لِلْقِبْطِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ

قُوَّةٌ عَلَى عَدُوِّ الْبَحْرِ إِلا بِالسُّفُنِ وَالْقِبْطِ، فَقَامَ أَبُو ذَرٍّ، فَقَالَ: " بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَنْ لا تَأْخُذَنِي فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ، أَتَقْسِمُ يَا مُعَاوِيَةُ لِلسُّفُنِ سَهْمًا، وَإِنَّمَا هِيَ فَيْئُنَا؟ وَتَقْسِمُ لِلْقِبْطِ سَهْمًا، وَإِنَّمَا هُمْ أُجَرَاؤُنَا؟ " فَقَسَمَهَا مُعَاوِيَةُ عَلَى قَوْلِ أَبِي ذَرٍّ

Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr, babasından bildiriyor: Muâviye, Kıbrıs ganimetlerini Humus sahillerinden Tarsûs'a nakletti ve orada adına Muâviye Kilisesi denilen bir kilisede topladı. Sonra kalkıp müslüman askerlere şöyle seslendi: "Ganimeti üçe böleceğim. Bunun bir hissesini gemilere bir hissesini Kıptilere, bir hissesini de size vereceğim. Zira bu gemiler ve Kıptiler olmasa idi denizde düşmanlarınıza karşı herhangi bir gücünüz olmazdı!" Ancak Ebû Zer kalkıp şöyle dedi: "Ben, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), hakkı söylerken kimseden çekinmeden söylemem üzerine biat ettim. Şimdi ey Muâviye! Gemiler de bizim ganimet mallarımızdan olduğu halde onlara da mı bir pay vereceksin? Kıptileri ücretli tuttuğumuz halde onlara da mı bir pay vereceksin?" Bunun üzerine Muâviye ganimeti Ebû Zer'in dediği şekilde paylaştırdı.

(٦٧٧١)- [١٣٤/٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُوسَى بْنُ عِيسَى بْنِ الْمُنْذِرِ الْحِمْصِيُّ، ثنا أَبِي، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، أَنَّ نَفَرًا، قَالُوا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا رَجُلا أَقْضَى بِالْقِسْطِ، وَلا أَقْوَلَ بِالْحَقِّ، وَلا أَشَدَّ عَلَى الْمُنَافِقِينَ، مِنْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَأَنْتَ خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ: كَذَبْتُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْنَا خَيْرًا مِنْهُ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مَنْ هُوَ يَا عَوْفُ، فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ عُمَرُ: " صَدَقَ عَوْفٌ وَكَذَبْتُمْ، وَاللَّهِ لَقَدْ كَانَ أَبُو بَكْرٍ أَطْيَبَ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، وَأَنَا أَضَلُّ مِنْ بَعِيرِ أَهْلِي "

Cübeyr b. Nufeyr bildiriyor: Bir grup Ömer b. el-Hattâb'a: "Vallahi! Senin kadar adaletle hükmeden, hakkı söyleyen ve münafıklara karşı şiddetli olan birini görmedik. –Ey Müminlerin emiri- Sen Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra insanların en hayırlısısın" dediler. Avf b. Mâlik: "Vallahi yalan söylediniz. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra ondan daha üstününü gördük" deyince, Hz. Ömer: "Ey Avf! Bu kişi kimdir?" diye sordu. Avf: "Ebû Bekr" karşılığını verince, Ömer: "Avf doğru söyledi, siz ise yanlış söylediniz. Vallahi Ebû Bekr misk kokusundan daha güzeldi. Ben ise ailemin devesinden daha aşağı biriyim."

(٦٧٧٢)- [١٣٤/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، قَالَ: " لا يَفْقَهُ الْعَبْدُ كُلَّ الْفِقْهِ حَتَّى يَتْرُكَ مَجْلِسَ قَوْمِهِ "

Cübeyr b. Nufeyr der ki: "Kişi kabilesinin meclisinde oturmayı terk etmedikten sonra dinde tam mânâsıyla anlayış (ilim) sahibi olamaz."

Cübeyr b. Nufeyr; Ebû Bekr es-Sıddîk, Ömer b. el-Hattâb, Muâz b. Cebel, Ubâde b. es-Sâmit, Ebu'd-Derdâ, Ebû Zer, Nevvâs b. Sem'ân, İrbâd b. Sâriye, Ebû Sa'lebe el-Huşenî, Avf b. Mâlik, Ka'b b. İyâd, Sevbân, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb, Ukbe b. Âmir, Ebû Hureyre, Enes ve ashâbdan başkalarından rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 4212, Takrîb 343, Takrîb 4080, Takrîb 4170, Takrîb 4237, Takrîb 1056, Takrîb 2924, Takrîb 4057, Takrîb 347

İbn Muhayrîz

Onlardan biri de sabır ve tevazu sahibi olan Abdullah b. Muhayrîz'dir.

(٦٧٨٢)- [١٣٨/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ البابلي، ثنا الأَوْزَاعِيُّ، ثنا أُسَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دُرَيْكٍ، قَالَ: خَرَجَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ إِلَى بَزَّازٍ يَشْتَرِي مِنْهُ ثَوْبًا وَالْبَزَّازُ لا يَعْرِفُهُ، قَالَ: وَعِنْدَهُ رَجُلٌ يَعْرِفُهُ فَقَالَ: " بِكَمْ هَذَا الثَّوْبُ "، قَالَ الرَّجُلُ: بِكَذَا وَكَذَا، فَقَالَ الرَّجُلُ الَّذِي يَعْرِفُهُ: أَحْسَنَ إِلَى ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، فَقَالَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " إِنَّمَا جِئْتُ أَشْتَرِي بِمَالِي وَلَمْ أَجِئْ أَشْتَرِي بِدِينِي فَقَامَ وَلَمْ يَشْتَرِ "

Hâlid b. Dureyk bildiriyor: "İbn Muhayrîz, bir elbise almak için bir manifaturacıya gitti. Manifaturacı onu tanımıyordu, ama yanında onu tanıyan biri vardı. İbn Muhayrîz: "Bu elbise kaça?" diye sorunca, manifaturacı: "Şu kadara" deyip fiyatını söyledi. Yanındaki adam: "İbn

Muhayrîz'e iyi davran" deyince, İbn Muhayriz: "Ben, dinimle değil, paramla satın almak için geldim" deyip satın almadan kalkıp orayı terk etti.

(٦٧٨٣)- [١٣٨/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا رَجَاءُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: نُبِّئْتُ أَنَّ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْبَزَّازِينَ يَشْتَرِي مِنْهُ ثَوْبًا، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَتَعْرِفُ هَذَا؟ هَذَا ابْنُ مُحَيْرِيزٍ، فَقَامَ وَقَالَ: " إِنَّمَا نَشْتَرِي بِدَرَاهِمِنَا وَلَيْسَ بِدِينِنَا "

Recâ b. Ebî Seleme der ki: Bana bildirilene göre İbn Muhayrîz bir giysi almak için manifaturacıya gitti. Adamın biri manifaturacıya: "Bunun kim olduğunu biliyor musun? Bu kişi İbn Muhayrîz'dir" deyince, İbn Muhayrîz kalktı ve: "Biz dinimizle değil, paramızla alışveriş yapmaya geldik" karşılığını verdi.

(٦٧٨٤)- [١٣٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ، قَالَ: قَالَ لَهُ خَالِدُ بْنُ دُرَيْكٍ: يَا أَبَا مُحَيْرِيزٍ سَمِعْتُ النَّاسَ، يذْكُرُونَ مَقَالَةً كَرِهْتُهَا، سَمِعْتُهُمْ يَقُولُونَ: إِنَّمَا يَدْعُو ابْنَ مُحَيْرِيزٍ إِلَى ثِيَابِهِ الَّذِي يَلْبَسُ الْقَصْدُ، قَالَ: وَسَمِعْتُ قَائِلا، يَقُولُ: إِنَّمَا يَحْمِلُهُ عَلَيْهَا الْبُخْلُ، قَالَ: فَانْطَلَقَ فَاشْتَرَى لَهُ ثَوْبَيْنِ، وَكَانَ أَحَبَّ الثِّيَابِ إِلَيْهِ الْقُطْنُ، فَلَبِسَهُمَا، قَالَ: وَبَلَغَنِي أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى تَاجِرٍ يَشْتَرِي ثَوْبًا فَقَالَ رَجُلٌ كَانَ مَعَهُ لِلتَّاجِرِ: هَذَا ابْنُ مُحَيْرِيزٍ، فَقَالَ: " أُفٍّ، إِنَّمَا دَخَلْنَا نَشْتَرِي بِنَفَقَتِنَا وَلَمْ نَشْتَرِ بِدِينِنَا "، فَخَرَجَ وَلَمْ يَشْتَرِ مِنْهُ شَيْئًا

Ebû Zür'a der ki: Hâlid b. Dureyk, İbn Muhayrîz'e: "Ey Ebû Muhayriz! İnsanların senin hakkında hoşuma gitmeyen şeyler söylediklerini işitiyorum. Bazıları tutumluluğundan dolayı bu tür giysilerini giydiğini söylüyor. Birinin de bu tür giysileri cimriliğinden dolayı giydiğini söylediğini işittim" deyince, İbn Muhayrîz gidip pamuklu iki giysi aldı ve giydi. Giysiler içinde de en çok pamuklu olanları severdi.

Yine bana ulaşana göre İbn Muhayrîz giysi satın almak için bir tacirin yanına girmişti. Yanındaki bir adam tacire: "Bu adam İbn Muhayrîz'dir" deyince, İbn Muhayrîz: "Of! Biz dinimizle değil paramızla alışveriş yapmaya girdik" karşılığını verdi.

(٦٧٨٥)- [١٣٩/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي أُسَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دُرَيْكٍ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: رُدَّ عَنِّي أَلْسِنَةَ النَّاسِ، فَاشْتَرَيْتُ لَهُ عِمَامَةً قُبْطِيَّةً، وَرِيطَةً قُبْطِيَّةً، وَقَمِيصًا قِبْطِيًّا، قَالَ: ثُمَّ رَاحَ فِيهِمَا، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: مَاذَا قَالَ النَّاسُ؟ قَالَ: قُلْتُ قَالُوا: لَبِسَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ، فَفَرِحَ بِذَلِكَ، وَكَانَ يَلْبَسُ الثِّيَابَ الْغَزْلِيَّةَ السُّمْرَ

Hâlid b. Dureyk der ki: İbn Muhayrîz bana: “İnsanların hakkımda konuşmalarına engel ol” deyince gidip Kıpti cinsi bir sarık ile bir gömlek aldım. İbn Muhayrîz bunları giyip gitti. Daha sonra bana: “İnsanlar şimdi hakkımda ne diyorlar?” diye sorunca: “İbn Muhayrîz güzel giysiler giyiyor, diyorlar” karşılığını verdim. İbn Muhayrîz buna çok sevindi. İbn Muhayriz elle dokunmuş buğday rengi giysiler giyerdi.

(٦٧٨٦)- [١٣٩/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دُرَيْكٍ، قَالَ: قُلْتُ لابْنِ مُحَيْرِيزٍ مَا لِبَاسُ مَنْ أَدْرَكْتَ؟ قَالَ: " الْحِبَرَاتُ وَالْمُمَشَّقُ "

Hâlid b. Dureyk der ki: İbn Muhayrîz’e: “(Ashâbdan) yetiştiğin kişiler ne giyerdi?” diye sorduğumda: “Hibere denilen pamuktan giysiler ile seyrek dokunmuş giysiler giyerlerdi” dedi.

(٦٧٨٧)- [١٣٩/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " لأَنْ يَكُونَ فِي جِلْدِي بَرَصٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَلْبَسَ ثَوْبَ حَرِيرٍ "

İbn Muhayrîz der ki: “Derimde alaca hastalığının bulunması, benim için ipek giysiler giymekten daha iyidir.”

(٦٧٨٨)- [١٣٩/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، وَرَجَاءٍ، قَالا: لَبِسَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ ثَوْبَيْنِ مِنْ نَسْجِ أَهْلِهِ، فَقَالَ لَهُ خَالِدُ بْنُ دُرَيْكٍ: إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يُزَهِّدُوكَ

وَيُبَخِّلُوكَ، قال: " أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أُزَكِّي نَفْسِي، أَوْ أُزَكِّي أَحَدًا "، قَالَ: فَأَمَرَ فَاشْتَرَى لَهُ ثَوْبَيْنِ أَبْيَضَيْنِ مِصْرِيَّيْنِ فَلَبِسَهُمَا

Yahyâ b. Ebî Amr eş-Şeybânî ile Recâ derler ki: İbn Muhayrîz, ailesi tarafından imal edilen iki parçalık bir giysi giydi. Hâlid b. Dureyk kendisine: "İnsanların seni zahid veya cimri görmelerini hoş karşılamıyorum!" deyince, İbn Muhayrîz: "Bu konuda kendimi veya başkasını temize çıkarmaktan Allah'a sığınırım!" karşılığını verdi. Ardından emretti; Mısır yapımı beyaz renkte iki parçalık bir giysi aldırdı ve onları giydi.

(٦٧٨٩)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ، قَالَ: دَخَلَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَقَالَ لَهُ: يَا ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، بَلَغَنِي أَنَّكَ زَوَّجْتَ ابْنَكَ؟ قَالَ: " نَعَمْ "، قَالَ: فَقَدْ أَصْدَقْنَا عَنْهُ، فَقَالَ: " أَمَّا الْعَاجِلُ فَقَدْ دُفِعَ إِلَيْهِمْ، وَأَمَّا الآجِلُ فَهُوَ عَلَيْهِ "، قَالَ: وَبِلالُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ مَعَهُ عَلَى السَّرِيرِ، فَقَالَ بِلالٌ: يَا ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، اقْبَلْ عَطِيَّةَ الأَمِيرِ، فَلَمَّا خَرَجَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ تَبِعْتُهُ، فَقَالَ لِي: مَتَى كَانَ ابْنُ أَبِي بُرْدَةَ شُرْطِيًّا لِسُلَيْمَانَ؟

Abdullah b. Ebî Nuaym bildiriyor: İbn Muhayrîz, Süleymân b. Abdilmelik'in yanına girdi. Süleymân ona: "Ey İbn Muhayrîz! Duyduğuma göre oğlunu evlendirmişsin, öyle mi?" diye sorunca, İbn Muhayrîz: "Evet!" karşılığım verdi. Süleymân ona: "O zaman vereceği mehri biz ödeyelim" deyince, İbn Muhayrîz: "Mukaddem olan mehiri ödedik. Muaccel olanı da oğlum ödeyecektir!" karşılığını verdi.

(٦٧٩٠)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ، أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ، بَعَثَ إِلَى ابْنِ مُحَيْرِيزٍ بِجَارِيَةٍ، فَتَرَكَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ مَنْزِلَهُ فَلَمْ يَكُنْ يَدْخُلُهُ، فَقِيلَ لَهُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، نَفَيْتَ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ عَنْ مَنْزِلِهِ، قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: مَنْ أَجْلِ الْجَارِيَةِ الَّتِي بَعَثْتَ بِهَا إِلَيْهِ، قَالَ: فَبَعَثَ عَبْدُ الْمَلِكِ فَأَخَذَهَا

Ebû Zür'a bildiriyor: Abdulmelik b. Mervân, hediye olarak İbn Muhayrîz'e bir cariye gönderince İbn Muhayrîz artık eve gitmez oldu. Abdulmelik'e: "Ey müminlerin emiri! İbn Muhayrîz'i evinden ettin!" denilince, Abdulmelik: "Neden?" diye sordu. Kendisine: "Ona gönderdiğin cariyeden dolayı" denilince de cariyeyi geri aldı.

(٦٧٩١)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُوسَى أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، يَقُولُ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ ذِكْرًا خَامِلا "

Abdülvâhid b. Mûsa der ki: İbn Muhayrîz'in şöyle dua ettiğini işittim: "Allahım! Seni gizlice zikretmeyi bana ihsan et!"

(٦٧٩٢)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ لَنَا ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: يَقُولُونَ أَخْبَرَنَا ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " إِنِّي أَخْشَى أَنْ يَصْرَعَنِي اللَّهُ مَصْرَعًا يَسُوءَنِي. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ إِذَا مُدِحَ، قَالَ " وَمَا يُدْرِيكَ، وَمَا عِلْمُكَ؟ "

İbn Muhayrîz der ki: İnsanlar: "İbn Muhayrîz bize şöyle bildirdi..." gibi sözler söylüyorlar. Oysa Allah'ın bundan dolayı kötü bir şekilde canımı almasından korkuyorum!

Abd Rabbih b. Süleymân der ki: İbn Muhayrîz methedildiği zaman: "Nereden biliyorsun? Sen hakkımda ne biliyorsun ki?" derdi.

(٦٧٩٣)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، يَقُولُ: " كُلُّكُمْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا وَلَقَبُهُ كَذْبَتُهُ، وَذَلِكَ أَنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ كَانَتْ أُصْبُعُهُ مِنْ ذَهَبٍ يُشِيرُ بِهَا، وَإِنْ كَانَ بِهَا شَلَلٌ لَجَعَلَ يُوَارِيهَا "

İbn Muhayrîz şöyle der: "Hepiniz yarın Allah'a kavuşacaksınız. Oradaki lakabınız da dünyadayken söylediğiniz yalan olacaktır. Yalan söylemeniz, kişinin çolak bir eli olmasına rağmen altından olan parmağıyla övünmesi gibidir."

(٦٧٩٤)- [٥/١٤٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبَانَ بْنِ شَدَّادٍ الْعَسْقَلانِيُّ، ثنا بَكْرُ بْنُ نَصْرٍ الْعَسْقَلانِيُّ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ الْكِنَانِيِّ، قَالَ: صَحِبَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ رَجُلا فِي السَّاقَةِ فِي أَرْضِ الرُّومِ، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نُفَارِقَهُ، قَالَ لَهُ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: أَوْصِنِي، قَالَ: " إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَعْرِفَ وَلا تُعْرَفَ فَافْعَلَنَّ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَمْشِيَ وَلا يُمْشَى إِلَيْكَ فَافْعَلْ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَسْأَلَ وَلا تُسْأَلَ فَافْعَلْ "

Ömer b. Abdilmelik el-Kinânî bildiriyor: İbn Muhayrîz, Bizans topraklarında olan Sâka'da bir adamla ile arkadaş oldu. Ondan ayrılacağımız zaman: "Bana öğüt verir misin?" deyince, adam: "Eğer, başkalarını tanımayı, ama kendin tanınmamayı başarabilirsen öyle yap. Eğer başkasının sana gelmesini beklemeden sen onların yanına gidebiliyorsan, öyle yap. Eğer kimseden bir şey istememeyi, senden istenmesini başarabilirsen öyle yap" dedi.

(٦٧٩٥)- [٥/١٤١] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: صَحِبْتُ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: أَوْصِنِي رَحِمَكَ اللَّهُ، قَالَ: " احْفَظْ عَنِّي ثَلاثَ خِصَالٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ: إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَعْرِفَ وَلا تُعْرَفَ فَافْعَلْ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَسْمَعَ وَلا تَتَكَلَّمَ فَافْعَلْ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَجْلِسَ وَلا يُجْلَسَ إِلَيْكَ فَافْعَلْ "

İbn Muhayrîz bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Fadâle b. Ubeyd ile beraber oldum ve: "Allah sana merhamet etsin. Bana öğüt verir misin?" dedim. Bana şöyle dedi: "Benden şu üç şeyi belle. Allah seni bunlarla faydalandırır: Eğer, başkalarını tanımayı ama kendin tanınmamayı başarabilirsen öyle yap. Eğer dinleyip konuşmamaya gücün yeterse öyle yap. Eğer sen başkasının yanında oturur, yanında kimsenin oturmamasını sağlayabilirsen öyle yap."

(٦٧٩٦)- [٥/١٤١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ الْقَارِي، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنَا بِرُودِسَ وَمَا فِي الْجَيْشِ " أَكْثَرُ صَلاةً فِي الْعَلانِيَةِ مِنْ أَبِي مُحَيْرِيزٍ، ثُمَّ قَدْ أَقْصَرَ عَنْ ذَلِكَ حِينَ عُرِفَ وَشُهِرَ "

Abdullah b. Avf el-Kârî der ki: "Rodos savaşında askerlerin durumunu çok iyi hatırlarım. Açıktan en fazla namaz kılan kişi İbn Muhayrîz idi. Ancak bu konuda şöhret olunca açıktan namaz kılmayı azalttı."

(٦٧٩٧)- [٥/١٤١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ، قَالَ: وَلانِي الْوَلِيدُ الصَّائِفَةَ، فَقُلْتُ لابْنِ مُحَيْرِيزٍ: إِنِّي ابْتُلِيتُ بِمَا تَرَى وَلا غِنًى عَنْ رَأْيِكَ؟ قَالَ: " إِنْ كَانَ وَلا بُدَّ فَلَيْلا "

Velîd b. Hişâm der ki: Velîd yazın çıkacak ordulara beni komutan yaptı. İbn Muhayrîz'e: "Senin de gördüğün gibi bana böylesi bir görev verildi ve senin görüşlerine ihtiyacım var" dediğimde: "İllâ ki bana ihtiyacın olacaksa görüşmelerimiz gece olsun" karşılığını verdi.

(٦٧٩٨)- [٥/١٤١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ مُسْلِمٍ الْكِتَّانِيِّ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ فَأَكْثَرْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: يَا هِشَامُ، مَا هَذَا؟ قُلْتُ: ذَهَبَ الْعِلْمُ، قَالَ: " إِنَّ الْعِلْمَ لَنْ يَذْهَبَ مَا دَامَ كِتَابُ اللَّهِ ﷾ رَجُلٌ سَأَلَ عَنْ أَمْرٍ حَتَّى إِذَا عَرَفَ مَا عَلَيْهِ فِيهِ مِمَّا لَهُ أَتَاهُ وَهُوَ يَعْرِفُهُ، كَرَجُلٍ أَتَاهُ وَهُوَ لا يَعْرِفُهُ؟ "

Hişâm b. Müslim el-Kittânî bildiriyor: İbn Muhayrîz'e ard arda birçok soru sordum. Bana: "Ey Hişâm! Bu soru yağmuru nedir?" deyince, ben: "İlim gitti onun için soruyorum" dedim. İbn Muhayrîz bana şöyle karşılık verdi: "Allah'ın Kitabı var olduğu müddetçe ilim gitmez. Adam bir soru soruyor, fakat yapması gereken şeyin zaten daha önce bildiği bir durum olduğunu görüyor. Böyle bir kişi bilmediği için soru soran kişiyle aynı olur mu?"

(٦٧٩٩)- [٥/١٤١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، قَالَ: لَمْ يَكُنْ بِالشَّامِ أَحَدٌ يُظْهِرُ عَيْبَ الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ إِلا ابْنُ مُحَيْرِيزٍ، وَأَبُو الأَبْيَضِ الْعَنْسِيُّ، فَقَالَ لَهُ الْوَلِيدُ: لَتَنْتَهِيَنَّ عَنْهُ، أَوْ لأَبْعَثَنَّ بِكَ إِلَيْهِ

Ebû Zür’a der ki: Şam’da Haccâc b. Yûsuf’un kusurlarını sadece İbn Muhayrîz ile Ebu’l-Abyad el-Ansî açıktan dile getirip eleştirirlerdi. Bundan dolayı Velîd, İbn Muhayrîz’e: “Ya bundan vazgeçersin ya da seni ona (Haccâc’a) gönderirim” dedi.

(٦٨٠٠)- [٥/١٤٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلِيقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، يَقُولُ: " مَنْ مَشَى بَيْنَ يَدَيْ أَبِيهِ فَقَدْ عَقَّهُ، إِلا أَنْ يَمْشِيَ، فَيُمِيطَ لَهُ الأَذَى عَنْ طَرِيقِهِ، وَمَنْ دَعَا أَبَاهُ بِاسْمِهِ أَوْ كُنْيَتِهِ فَقَدْ عَقَّهُ، إِلا أَنْ يَقُولَ: يَا أَبَتِ "

İbn Muhayrîz der ki: “Yoldan ona eziyet verecek bir şey kaldırmak için olmadıktan sonra yolda babasının önünde yürüyen kişi ona asi gelmiş demektir. Kişi “Babacığım!” demesi dışında babasına ismi veya künyesiyle seslendiği zaman ona asi gelmiş demektir.”

(٦٨٠١)- [٥/١٤٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، ثنا ضَمْرَةُ.ح وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، قَالَ: كُنَّا فِي مَجْلِسِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، فَأَتَانَا نَعْيُ ابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ أَعُدُّ بَقَاءَهُ أَمَانًا لأَهْلِ الأَرْضِ "، وَقَالَ رَجَاءُ بْنُ حَيْوَةَ: لَمَّا مَاتَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ أَعُدُّ بَقَاءَ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ أَمَانًا لأَهْلِ الأَرْضِ

Recâ b. Hayve der ki: İbn Muhayrîz meclisinde otururken İbn Ömer’in vefat haberi geldi. İbn Muhayrîz: “Vallahi onun hayatta kalışını yeryüzü ahalisi için güvence olarak sayardım” dedi.

Damra der ki: İbn Muhayrîz de vefat ettiği zaman Recâ b. Hayve: "Vallahi İbn Muhayrîz'in hayatta kalışını yeryüzü ahalisi için güvence olarak sayardım" dedi.

(٦٨٠٢)- [١٤٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ التِّنِّيسِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ لِصَاحِبِ نَفَقَتِهِ: " مَا بَقِيَ عِنْدَكَ مِنْ نَفَقَتِنَا؟ " قَالَ: بَقِيَ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: " أَجَلُ الرِّزْقِ لِلرِّزْقِ "

Atiyye b. Kays der ki: İbn Muhayrîz malından sorumlu olan adama: "Yanımızda mal olarak ne kaldı?" diye sorunca, adam: "Şu kadar kaldı" karşılığını verdi. Bunun üzerine İbn Muhayrîz: "Yeni rızkın gelmesi eldekinin bitmesine bağlıdır" dedi.

(٦٨٠٣)- [١٤٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ.ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالا: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، وَنَحْنُ، مَعَهُ فِي جَنَازَةٍ بِالرَّمْلَةِ، يَقُولُ: " أَدْرَكْتُ النَّاسَ وَإِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْمَيِّتُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، قَالُوا: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَوَفَّانَا عَلَى الإِسْلامِ، ثُمَّ انْقَطَعَ ذَلِكَ، فَلَسْتُ أَسْمَعُ الْيَوْمَ أَحَدًا يَقُولُ ذَلِكَ "

Mûsa b. Ukbe bildiriyor: Remle'de beraber katıldığımız bir cenazede İbn Muhayrîz'in şöyle dediğini işittim: "Daha öncekilerle de birlikte oldum. Müslümanlardan biri öldüğü zaman onlar: «İslâm dini üzere iken canımızı alan Allah'a hamdolsun» derlerdi. Sonra bu söz söylenmez oldu. Bugün böylesi bir sözü kimselerden işitmiyorum."

(٦٨٠٤)- [١٤٢/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ زَيْتُونٍ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ.ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنْبَأَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: " كُلُّ كَلامٍ فِي الْمَسْجِدِ لَغْوٌ إِلا كَلامُ ثَلاثَةٍ: مُصَلٍّ، أَوْ ذَاكِرٍ، أَوْ سَائِلِ حَقٍّ أَوْ مُعْطِيهِ "

Abdullah b. Muhayrîz der ki: "Şu üç şey dışında, mescidde konuşulan her söz boştur: Namaz kılanın kıraati, zikredenin zikri veya hakkı soran ya da soruya cevap veren."

(٦٨٠٥)- [١٤٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَيْرٍ الرَّمْلِيُّ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَكَرِيَّا إِذَا قَدِمَ فِلَسْطِينَ فَرَأَى ابْنَ مُحَيْرِيزٍ صَغُرَتْ إِلَيْهِ نَفْسُهُ لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِهِ

Evzaî der ki: "Abdullah b. Zekeriyâ Filistin'e gelip de İbn Muhayrîz'i gördüğü zaman onun üstün faziletlerinden dolayı kendini değersiz görürdü."

(٦٨٠٦)- [١٤٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا ابْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَحَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: ثنا بَقِيَّةُ، قَالا: عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ قُرَّةَ، حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " إِذَا رَأَيْتَ خَيْرًا فَاحْمَدِ اللَّهَ، وَإِذَا رَأَيْتَ مُنْكَرًا فَالْطَأْ بِالأَرْضِ وَسَلِ اللَّهَ أَنْ يُخَفِّفَ الْبَلاءَ عَنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ "

Rabîa b. Ebî Abdirrahman bildiriyor: İbn Muhayrîz bana dedi ki: "Şayet hayrın yaygın olduğunu görürsen bunun için Allah'a hamdet. Ancak şerrin yaygın olduğunu görürsen yere kapan ve Allah'tan, Ümmet-i Muhammed'in üzerinden belaları hafifletmesini dile!"

(٦٨٠٧)- [١٤٣/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: " سَتَكُونُ فِتَنٌ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا "، فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ بْنُ نُعَيْمٍ: كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ؟ قَالَ: " يَمْنَعُهُ كَثْرَةُ حَادِهِ أَنْ يَلْحَقَ بِمُلاحِقِهِ "

Abdullah b. Muhayrîz dedi ki: "Öyle bir fitne olacak ki kişi mümin olarak sabahlayıp kâfir olarak akşamı edecektir." Abbâs b. Nuaym kendisine:

“Bu nasıl olacak?” diye sorunca, Abdullah: “Kişinin aşırı öfkesi kendisini, tâbi olması gereken kişilerden alıkoyacaktır” karşılığını verdi.”

(٦٨٠٨)- [٥/١٤٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ السِّجِسْتَانِيُّ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَوْزَاعِيَّ، يُحَدِّثُ: أَنَّ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، أَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَ، جَارِيَةً، فَقِيلَ لَهُ: أَخْبِرْنَا إِنَّكَ تُرِيدُهَا لِنَفْسِكَ؟ فَكَرِهَ ذَلِكَ وَأَبَى أَنْ يُعْلِمَهُمْ

Evzaî der ki: İbn Muhayrîz bir cariye satın almak isteyince ona: “Onu kendin için mi istiyorsun?” diye soruldu. İbn Muhayrîz bu sorudan hoşlanmadı ve cevap vermedi.

(٦٨٠٩)- [٥/١٤٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، ثنا بَقِيَّةُ، قَالَ: سَأَلْتُ الأَوْزَاعِيَّ، فَقَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَيْرِيزٍ يَشْرَبُ الْمَاءَ، وَيَقُولُ: " وَأَهَالِي وَهِيَ كَلِمَةٌ أَعْجَمِيَّةٌ، لا تُصَدِّعُ الرَّأْسَ، وَلا تُسْرِعُ فِي الْكَيْسِ "

Evzaî der ki: Abdullah b. Muhayrîz su içtiği zaman: “Ehâli!” derdi. Bu kelime, “ne başı ağrıtır, ne masrafı vardır” anlamında Arapça olmayan bir kelimedir.

(٦٨١٠)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالا: حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي أُسَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ دُرَيْكٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ: " كُنَّا نَرَى أَنَّ الْعَمَلَ، أَفْضَلُ مِنَ الْعِلْمِ، وَنَحْنُ الْيَوْمَ إِلَى الْعِلْمِ أَحْوَجُ مِنَّا إِلَى الْعَمَلِ "

İbn Muhayrîz der ki: “Daha önce amelin ilimden daha üstün olduğunu düşünürdük. Oysa bugünlerde ilme amelden daha fazla ihtiyacımız vardır.”

(٦٨١١)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: " يَذْهَبُ الدِّينُ سُنَّةً سُنَّةً، كَمَا يَذْهَبُ الْحَبْلُ قُوَّةً قُوَّةً "

Abdullah b. Muhayrîz der ki: "İpin azar azar sağlamlığını ve kuvvetini yitirmesi gibi din de sünnet sünnet çekilip yok edilir."

(٦٨١٢)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: كَانَ جَدِّي ابْنُ مُحَيْرِيزٍ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ سَبْعٍ

Amr b. Abdirrahman b. Muhayrîz der ki: Dedem her yedi günde bir, Kur'ân'ı hatmederdi.

(٦٨١٣)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ التِّنِّيسِيُّ عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ، قَالَ: " مَنْ حَرَسَ لَيْلَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ مِنْ كُلِّ إِنْسَانٍ وَدَابَّةٍ قِيرَاطٌ "

Evzaî der ki: İşiten birinin bize bildirdiğine göre İbn Muhayrîz: "Allah yolunda bir gece nöbet tutan kişi (nöbetini tuttuğu) her bir insan ve hayvana karşılık bir kırât (sevap) alır."

(٦٨١٤)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: كَانَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ يَجِيءُ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بِصَحِيفَةٍ فِيهَا النَّصِيحَةُ يُقْرِئُهُ مَا فِيهَا، فَإِذَا فَرَغَ مِنْهَا أَخَذَ الصَّحِيفَةَ

Recâ b. Ebî Seleme der ki: İbn Muhayrîz, (halife) Abdulmelik'e içinde nasihatler olan bir kâğıtla gelir ve onu kendisine okur, okumayı bitirince Abdulmelik kâğıdı alırdı.

(٦٨١٥)- [٥/١٤٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، قَالَ: مَرَّ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ بِرَجُلٍ يُكَلِّمُ امْرَأَةً، فَهَمَّ بِأَنْ يُكَلِّمَهُمَا، فَقَالَ: " اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولانِ "، فَمَضَى وَلَمْ يُكَلِّمْهُمَا، وَبَلَغَنِي أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشَدَّ اسْتِتَارًا بِعَمَلِهِ مِنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ

Ebû Zür'a der ki: İbn Muhayrîz bir kadınla bir şeyler konuşan bir adamla karşılaştı. Uyarı babında onlara bir şey demek istedi. Sonra kendi kendine:

"Ne konuştuklarını Allah bilir" dedi ve onlarla konuşmadan yoluna devam etti. Bana ulaşana göre İbn Muhayrîz kadar amellerini gizli tutmaya çalışan başka biri daha yoktur.

(٦٨١٦)- [١٤٤/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا الْحَسَنُ، قَالَ: عَنْ ضَمْرَةَ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: كَانَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ إِذَا غَزَا كَانَ أَعجَب النَّفَقَةِ إِلَيْهِ فِي عَلَفِ الدَّوَابِّ

Recâ b. Ebî Seleme der ki: "İbn Muhayrîz savaşa çıktığı zaman en çok hayvanların yemi için harcama yapmayı severdi."

(٦٨١٧)- [١٤٤/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ دَاوُدَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنِي هِشَامٌ يَعْنِي ابْنَ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي مُغِيرَةُ بْنُ مُغِيرَةَ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دُرَيْكٍ، قَالَ: كَانَتْ فِي ابْنِ مُحَيْرِيزٍ خَصْلَتَانِ مَا كَانَتَا فِي أَحَدٍ مِمَّنْ أَدْرَكْتُ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ، كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ أَنْ يَسْكُتَ عَنْ حَقٍّ بَعْدَ أَنْ يَتَبَيَّنَ لَهُ حَتَّى يَتَكَلَّمَ فِيهِ، غَضِبَ مَنْ غَضِبَ، وَرَضِيَ مَنْ رَضِيَ، وَكَانَ مِنْ أَحْرَصِ النَّاسِ أَنْ يَتَكَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ أَحْسَنَ مَا عِنْدَهُ

Hâlid b. Dureyk bildiriyor: İbn Muhayrîz'de iki haslet vardı ki karşılaştığım hiçbir Müslümanda bunları göremedim. Biri: Hak olduğu açıkça ortaya çıkan bir konuda asla susmaz ve sözünü söylerdi. Söyleyeceği bu söze isteyen öfkelenir, isteyen de razı olur; ama kendisi bunu umursamazdı. Diğer hasleti ise kendinde bulunan en güzel şeyleri açığa vurmamaya ve bunu insanlardan gizlemeye özen gösterirdi.

(٦٨١٨)- [١٤٥/٥] حدثنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ فَوْرَكٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ الرَّمْلِيُّ، ثنا ضَمْرَةُ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الدَّيْلَمِيِّ مِنْ أَبْصَرِ النَّاسِ لِإِخْوَانِهِ، فَذُكِرَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ فِي مَجْلِسٍ هُوَ فِيهِ، فَقَالَ رَجُلٌ: كَانَ بَخِيلا، فَغَضِبَ ابْنُ الدَّيْلَمِيِّ، وَقَالَ: كَانَ جَوَادًا حَيْثُ يُحِبُّ اللَّهُ، بَخِيلا حَيْثُ تُحِبُّونَ

Damra eş-Şeybânî bildiriyor: Abdullah b. ed-Deylemî Müslüman kardeşlerine çok önem veren birisiydi. Bir defasında kendisinin de bulunduğu bir mecliste İbn Muhayrîz anıldı. Adamın biri: "İbn Muhayrîz çok cimri birisiydi" deyince, Abdullah öfkelendi ve adama: "Allah'ın sevdiği şeylerde çok cömert birisiydi. Ama sizin sevdiğiniz şeylerde cimriydi!" diye çıkıştı.

Abdullah b. Muhayrîz; ashâbdan Ebû Saîd el-Hudrî, Muâviye b. Ebî Süfyân, Ebû Mahzûre, Fadâle b. Ubeyd, Ebû Cumu'a Habîb b. Sibâ' ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur. Tâbiundan da Mekhûl, Zührî, Muhammed b. Yahyâ b. Hibbân ve Hâlid b. Dureyk gibileri kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

Takrîb 2161, Takrîb 2162, Takrîb 2163, Takrîb 221, Takrîb 663, Takrîb 550, Takrîb 511, Takrîb 4540-a, Takrîb 4279-h, Takrîb 4466-a, Takrîb 3681

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ

Onlardan biri de çocukken de, yaşlıyken de her dem Allah'ı zikreden, gizliden ve açıktan sadece Allah'a el açan, takdire razı, temiz, takva sahibi bir veli olan Abdullah b. Ebî Zekeriyâ'dır.

(٦٨٣٠)- [١٤٩/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: لَمْ يَكُنْ بِالشَّامِ رَجُلٌ يَفْضُلُ عَلَى ابْنِ أَبِي زَكَرِيَّا، قَالَ: " عَالَجْتُ لِسَانِي عِشْرِينَ سَنَةً قَبْلَ أَنْ يَسْتَقِيمَ لِي "

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: "Yirmi yıl boyunca sıkıntılarını çektim de sonunda dilime hâkim olabildim."

(٦٨٣١)- [١٤٩/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَيْرٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، يَقُولُ: " عَالَجْتُ الصَّمْتَ عِشْرِينَ سَنَةً فَلَمْ أَقْدِرْ مِنْهُ عَلَى مَا أُرِيدُ "

Yine şöyle demiştir: "Yirmi yıl boyunca az konuşup suskun kalmaya gayret ettim; ama yine de istediğimi elde edebilmiş değilim."

(٦٨٣٢)- [١٤٩/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الضَّحَّاكُ، ثنا أَبُو عُمَيْرٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: كَانَ ابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا لا يَذْكُرُ فِي مَجْلِسِهِ أَحَدًا، يَقُولُ: " إِنْ ذَكَرْتُمُ اللَّهَ أَعَنَّاكُمْ، وَإِنْ ذَكَرْتُمُ النَّاسَ تَرَكْنَاكُمْ "

Ebû Cemîle der ki: Abdullah b. Ebî Zekeriyâ, meclisinden kimsenin adını ağzına almazdı ve yanındakilere de şöyle derdi: "Şayet Allah'ı zikredecek olursanız biz de size bu konuda yardımcı oluruz. Ancak insanları anacaksanız sizleri kendi halinize bırakırız!"

(٦٨٣٣)- [١٤٩/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا الْحَوْطِيُّ، ثنا وَهْبُ بْنُ عَمْرٍو الأَحْمَسِيُّ، عَنْ أَبِي سَبَأٍ عُتْبَةَ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زَكَرِيَّا، قَالَ: " مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ سَقَطُهُ، وَمَنْ كَثُرَ سَقَطُهُ قَلَّ وَرَعُهُ، وَمَنْ قَلَّ وَرَعُهُ أَمَاتَ اللَّهُ قَلْبَهُ "

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: "Çok konuşan kişinin yanılmaları da çok olur. Yanılmaları çoğalan kişinin takvası azalır. Takvası azalan kişinin de Allah kalbini öldürür."

(٦٨٣٤)- [١٤٩/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الضَّحَّاكِ، ثنا الْحَوْطِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زَكَرِيَّا، قَالَ: " مَا مِنْ أُمَّةٍ يَكُونُ فِيهِمْ خَمْسَةَ عَشَرَ رَجُلا يَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً فَتُعَذَّبُ تِلْكَ الأُمَّةُ، وَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾"

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: "İçlerinde, her gün Allah'tan yirmi beş defa bağışlanma dileyen on beş adamın bulunduğu bir topluluk, asla azaba maruz kalmaz. Dilerseniz şu âyetleri okuyun: **"Bunun üzerine orada bulunan müminleri çıkardık. Zaten orada müslümanlardan, bir ev halkından başka kimse bulmadık."**[1]

(٦٨٣٥)- [١٥٠/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: ثنا مُرَجَّى الزَّاهِدُ الشَّاهِدُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَلُبْسُ الْمُسُوحِ، وَسَفُّ الرَّمَادِ، وَنَوْمٌ عَلَى الْمَزَابِلِ مَعَ الْكِلابِ، لَيَسِيرٌ فِي مُرَافَقَةِ الأَبْرَارِ "

---

[1] Zâriyât Sur. 35-36

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: “Vallahi! İyilerle beraber olabilmek için kıldan dokunmuş kaba giysi giymek, kül yemek ve mezbelelerde köpeklerle beraber yatmak basit kalır.”

(٦٨٣٦)- [٥/١٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي زَكَرِيَّا، قَالَ: " مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عِنْدَ الْبَرْقِ لَمْ تُصِبْهُ صَاعِقَةٌ "

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: Şimşek çaktığı zaman: “Sübhânallahi vebihamdihi (=Allah’ı hamdiyle tesbîh ederim)” diyen kişi yıldırıma maruz kalmaz.

(٦٨٣٧)- [٥/١٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: تَذَاكَرُوا فِي مَجْلِسٍ فِيهِ ابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا وَمكْحُولٌ: " أَنَّ الْعَبْدَ إِذَا عَمِلَ الْخَطِيئَةَ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ ثَلاثَ سَاعَاتٍ، فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَإِلا كُتِبَتْ عَلَيْهِ "

Hassân b. Atiyye der ki: İbn Ebî Zekeriyâ ile Mekhûl’ün bulunduğu bir mecliste insanlar “Kul bir kötülük yaptığı zaman bu kötülüğü üç saat boyunca yazılmaz. Bu süre zarfında Allah’tan bağışlanma dilemezse süre sonunda bu kötülüğü kayda geçer” konusunu müzakere ettiler.

(٦٨٣٨)- [٥/١٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: ثنا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، أَنَّ ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا حَدَّثَهُ بِحَدِيثَيْنِ، أَحَدُهُمَا: " مَنْ رَاءَى بِعَمَلِهِ حبِطَ مَا كَانَ قَبْلَهُ "، فَقُلْتُ: كَيْفَ مَا كَانَ قَبْلَهُ؟ قَالَ: " هَكَذَا بَلَغَنَا "

Hassân b. Atiyye der ki: İbn Ebî Zekeriyâ bana iki hadis aktardı. Bunlardan biri: “Ameliyle gösteriş yapan kişinin daha önceki amelleri heba olur” sözüydü. Ona: “Daha önceki amelleri nasıl olursa olsun mu?” diye sorduğumda: “Hadis bize bu şekilde ulaştı” dedi.

(٦٨٣٩)- [٥/١٥٠] وَالثَّانِي، قَالَ: " إِنَّهُ سَتَكُونُ أَئِمَّةٌ إِنْ عَصَيْتُمُوهُمْ ضَلَلْتُمْ، وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ غَوَيْتُمْ "، قَالَ حَسَّانُ: فَسَأَلْتُهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ: " لا أَدْرِي "

Hassân b. Atiyye der ki: (İbn Ebî Zekeriyâ bana iki hadis aktardı.) Bunlardan ikincisi ise: "Bazı yöneticiler çıkacak, onlara karşı geldiğinizde sapacak, onlara itaat ettiğinizde ise azacaksınız" sözüydü. Ona bu yöneticilerin kim olduğunu sorduğumda: "Bilmiyorum" dedi.

(٦٨٤٠)- [٥/١٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، حَدَّثَنِي حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا: إِنَّ مَوْضِعَ الْغَائِطِ مِنِّي غَائِرٌ، وَإِنَّ الأَحْجَارَ لَيْسَتْ تُنْقِيهِ، وَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ اسْتِنْجَائِي بِالْمَاءِ بِدْعَةً، قَالَ الأَوْزَاعِيُّ: فَلَمَّا حَدَّثْتُ حَسَّانًا بِحَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ: " الاسْتِنْجَاءُ بِثَلاثَةِ أَحْجَارٍ نَقِيَّاتٍ غَيْرِ رَجْعِيَّاتٍ، وَالْمَاءُ أَطْهَرُ "، قَالَ: يَا لَيْتَ ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا حَيًّا حَتَّى أُقِرَّ عَيْنَيْهِ بِهَذَا الْحَدِيثِ

Evzâî'nin, Hassân b. Atiyye'den bildirdiğine göre İbn Ebî Zekeriyâ: "Dübür yerim çok çukur, bundan dolayı istingada taşlar o bölgeyi iyice temizleyemiyor. Suyla ıştınca etmenin de bidat olmasından çekiniyorum" demiştir.

Evzaî der ki: Hassân'a Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her birini bir defa kullanmak suretiyle istingada üç taş temizlenmek için yeterlidir, ancak su daha çok temizler"* hadisini aktardığımda: "Keşke İbn Ebî Zekeriyâ hayatta olsaydı da bu hadisle onu sevindirseydim" dedi.

(٦٨٤١)- [٥/١٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا الْحَوْطِيُّ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، يَقُولُ: " مَا مَسِسْتُ دِينَارًا وَلا دِرْهَمًا، وَلا اشْتَرَيْتُ شَيْئًا قَطُّ وَلا بِعْتُهُ، وَلا سَاوَمْتُ بِهِ إِلا مَرَّةً، فَإِنَّهُ أَصَابَنِي الْحَصَرُ، فَرَأَيْتُ جَوْرَبَيْنِ مُعَلَّقَيْنِ عِنْدَ بَابِ جَيْرُونَ عِنْدَ صَيْرَفِيٍّ، فَقُلْتُ: بِكَمْ هَذَا؟ ثُمَّ ذَكَرْتُ فَسَكَتُّ، وَكَانَ مِنْ أَبَشِّ النَّاسِ وَأَكْثَرِهِمْ تَبَسُّمًا، قَالَ بَقِيَّةُ: قُلْتُ لِمُسْلِمٍ: كَيْفَ هَذَا؟ قَالَ: كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ يَكْفُونَهُ

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ anlatıyor: Şimdiye kadar ne bir dinara, ne bir dirheme dokundum, ne de bir şey satın alıp sattım. Bir defa haricinde de pazarlık etmiş değilim. O defasında da kabız olmuştum. (Şam Emevi Camiinin doğu kapısı olan) Cîron kapısı yanındaki bir sarrafın dükkanında asılı iki torba görünce, adama: "Bunlar kaça?" diye sordum. Sonra aklıma gelince sustum. Ama adam güler yüzlü ve çok mütebessim birisiydi.

Bakiyle der ki: Müslim'e: "Bu nasıl olur?" diye sorduğumda: "İhtiyaçlarını karşılayan kardeşleri vardı" dedi.

(٦٨٤٢)- [٥/١٥١] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، ثنا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، كَانَ يَقُولُ: " لَوْ خُيِّرْتُ بَيْنَ أَنْ أُعَمَّرَ مِائَةَ سَنَةٍ مِنْ ذِي قَبْلُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، أَوْ أَنْ أُقْبَضَ فِي يَوْمِي هَذَا، أَوْ فِي سَاعَتِي هَذِهِ، لاخْتَرْتُ أَنْ أُقْبَضَ فِي يَوْمِي هَذَا، أَوْ فِي سَاعَتِي هَذِهِ، تَشَوُّقًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِهِ "

Abdurrahmân b. Yezîd b. Câbir bildiriyor: Abdullah b. Ebî Zekeriyâ şöyle derdi: "Allah tarafından, yüz yıl yaşayıp Ona ibadet etmek ile bugün veya bu saatte ölmek arasında muhayyer bırakılsaydım, Allah'a, Resûlüne ve salih kullarına olan özlemim sebebiyle, ben bugün veya bu saatte ölmeyi tercih ederdim."

(٦٨٤٣)- [٥/١٥١] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا الْحَوْطِيُّ، ثنا دُرَيْجُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: دَعَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَكَرِيَّا إِلَى مَنْزِلِهِ، قَالَ: ثُمَّ أَخْرَجَ إِلَيَّ مَصَاحِفَ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا تَصْنَعُ بِكَلِّ هَذِهِ؟ قَالَ: " لَيْسَ فِيهَا فَضْلٌ عَنِّي، أَمَّا وَاحِدٌ، فَأَقْرَأُ فِيهِ، وَالآخَرُ تَقْرَأُ فِيهِ الْمَرْأَةُ، وَآخَرُ يَقْرَأُ فِيهِ ابْنِي "، قَالَ: وَكُنْتَ لا تَرَاهُ أَبَدًا إِلا وَثِيَابُهُ كَأَنَّمَا غُسِلَتْ يَوْمَئِذٍ نَقَاءً

Ali b. Ebî Cemîle der ki: Abdullah b. Ebî Zekeriya beni evine davet etti. Evdeyken bana birkaç mushaf çıkardı. "Bunların hepsiyle ne yapıyorsun?" diye sorduğumda: "Hiçbiri lüzumsuz değil! Biriyle ben, biriyle hanımım, diğeriyle de oğlum okuyor!" dedi. Bir de onu ne zaman görsen sanki giysileri henüz yıkanmış gibi tertemiz olurdu.

(٦٨٤٤)- [٥/١٥١] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ ابْنِ أَبِي زَكَرِيَّا مُشْكَانُ، وَكَانَ جَلِيسًا لأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَقَالُوا: إِنَّهُ يَجْلِسُ إِلَى السُّلْطَانِ، فَقَالَ: " غَفْرًا،

دَعْوهُ عَنْكُمْ، فَقَدْ رَأَيْتُهُ مَعَنَا فِي الْبَحْرِ وَنَحْنُ فِي الْفَرَادِيسِ وَقَدِ اشْتَدَّ عَلَيْنَا الْبَحْرُ، وَهَمَّتْنَا أَنْفُسُنَا، فَتَقَلَّدَ مُصْحَفَهُ ثُمَّ جَاءَنِي، فَقَالَ: " يَا ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، وَدِدْتُ أَنَّهُ يُجَلْجَلُ بِي وَبِكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

İbn Ebî Cemîle der ki: İbn Ebî Zekeriyâ'nın yanında Ebu d-Derdâ'nın meclis arkadaşlarından biri olan Müşkân anıldı ve: "Yöneticilerin yanında oturan biridir" denildi. İbn Ebî Zekeriyâ şu karşılığı verdi: "Allah bizi bağışlasın! Onu rahat bırakın! Faradis'te iken bir deniz yolculuğunda dalgalara kapıldığımızı hatırlarım. O zaman boğulma korkusuna kapıldık. Müşkân ise mushafını alıp yanıma geldi ve: «Ey İbn Ebî Zekeriyâ! Kıyamet gününe kadar denizin ikimizle bu şekilde dalgalanmasını isterdim» dedi."

(٦٨٤٥)- [١٥١/٥] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا أَبُو عُمَرَ الأَوْزَاعِيُّ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، كَلَّمَ رَجُلا جَاءَهُ لِلْمَسْأَلَةِ عَنِ الْمَشِيئَةِ، فَأَخْبَرَهُ بِالأَمْرِ، وَالسُّنَّةِ، فَلَمْ يَقْبَلْ، فَقَالَ: " اكْفُفْ، فَلَوْ أَدْرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ تقْبَلْ مِنْهُ، أَوْ كُنْتُ حَرِيًّا أَنْ لا تَقْبَلَ مِنْهُ "

Ebû Ömer el-Evzaî der ki: Abdullah b. Ebî Zekeriyâ, yanına gelip Allah'ın iradesi konusunu soran adama bu hususu anlatıp açıkladı. Adam söylenenleri kabul etmeyince, İbn Ebî Zekeriyâ: "Bırak o zaman! Şayet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişseydin onun da bu konuda söylediklerini kabul etmezdin" dedi.

(٦٨٤٦)- [١٥١/٥] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا أَبُو عُمَيْرٍ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: أَرَادَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ عَلَى صُحْبَتِهِ، فَشَاوَرْتُ عبد الله ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا، فَقَالَ: " أَنْتَ حُرٌّ، فَلا تَجْعَلْ نَفْسَكَ مَمْلُوكًا "

Muhammed b. Ebî Cemîle der ki: Abdullah b. Abdilmelik beni arkadaşlarından biri yapmak isteyince bunu Abdullah b. Ebî Zekeriyâ'ya danıştım. İbn Ebî Zekeriyâ: "Sen bilirsin, ama kendini ona köle yapma" dedi.

(٦٨٤٧)- [١٥٢/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا الْحَوْطِيُّ، ثنا وَهْبُ بْنُ عَمْرٍو الأَحْمَسِيُّ، عَنْ أَبِي سَبَأٍ عُتْبَةَ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَكَرِيَّا، قَالَ: " لا أَقَلَّ مَا تَكَلَّمْتُ بِكَلِمَةٍ إِلا وَجَدْتُ لِذَنْبِ إِبْلِيسَ فِي صَدْرِي مَغْرِزًا، إِلا مَا كَانَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَإِنِّي لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَزِيدَ فِيهِ وَلا أَنْقُصَ، وَمَا طَلَبْتُ تَعَلُّمَ الْكَلامِ فَتَعَلَّمْتُ مَا أَرَدْتُ ثُمَّ طَلَبْتُ تَعَلُّمَ الصَّمْتِ، فَوَجَدْتُهُ أَشَدَّ مِنْ تَعَلُّمِ الْعِلْمِ "، قَالَ أَبُو سَبَأٍ: وَبَلَغَنِي أَنَّ ابْنَ أَبِي زَكَرِيَّا جَعَلَ فِي فِيهِ حَجَرًا سِنِينَ يَتَعَلَّمُ فِيهِ الصَّمْتَ

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ der ki: “Allah’ın Kitabı’ndan olanlar dışında ne kadar az konuşursam konuşayım, bu konuştuğum şeyde mutlaka İblis’in kalbime ufak da olsa dokunduğunu gördüm. Zira Kur'ân’dan konuşurken bunlara ne bir şeyler ekleyebiliyorum, ne de eksiltebiliyorum. Konuşma (ilim) hakkında öğrenmek istediğim ne varsa hepsini öğrendim. Ancak suskunluğu öğrenmeyi isteyince bunun ilim öğrenmekten daha zor ve çetin olduğunu gördüm.” Ebû Sebe der ki: Bana ulaştığına göre susmayı öğrenmek için İbn Ebî Zekeriyâ yıllar boyu ağzında çakıl taşı bulundurmuştur.

Abdullah b. Ebî Zekeriyâ; Ubâde b. es-Sâmit, Ebu'd-Derdâ ve Recâ b. Hayve’den rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 4435-h, Takrîb 2843, Takrîb 125, Takrîb 2713, Takrîb 169

Ebû Atiyye el-Mezbûh

Onlardan biri de ürkek, ama huzur dolu Ebû Atiyye b. Kays el-Mezbûh’tur.

(٦٨٥٣)- [١٥٣/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ.ح وَحَدَّثَنَا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، نَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالا: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ الْغَسَّانِيُّ، نا الْهَيْثَمُ بْنُ مَالِكٍ، قَالا: كُنَّا نَتَحَدَّثُ عِنْدَ أَيْفَعَ بْنِ عَبْدٍ وَعِنْدَهُ أَبُو عَطِيَّةَ الْمَذْبُوحُ، فَتَذَاكَرُوا النِّعَمَ، فَقَالُوا: مَنْ أَنْعَمُ النَّاسِ؟ فَقَالُوا: فُلانٌ وَفُلانٌ، فَقَالَ أَيْفَعُ: مَا تَقُولُ يَا أَبَا عَطِيَّةَ؟

فَقَالَ: " أَنَا أُخْبِرُكُمْ مَنْ هُوَ أَنْعَمُ مِنْهُ، جَسَدٌ فِي اللَّحْدِ قَدْ أَمِنَ مِنَ الْعَذَابِ "، قَالَ بَقِيَّةُ: وَقَالَ لِي صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو: قَالَ: جَسَدٌ فِي التُّرَابِ قَدْ أَمِنَ مِنَ الْعَذَابِ يَنْتَظِرُ الثَّوَابَ "

Heysem b. Mâlik bildiriyor: Eyfa' b. Abd'in yanında sohbet ediyorduk; yanında Ebû Atiyye el-Mezbûh da vardı. Nimetlerden bahsettiler ve: "İnsanlar içinde en fazla nimete sahib olan kimdir?" dediler. Bazıları: "Falan ve falan kişidir" deyince, Eyfa': "Ey Ebû Atiyye! Sen ne dersin?" diye sordu. Ebû Atiye şöyle dedi: "Onlardan daha fazla nimete sahip olanı ben size söyleyeyim. Azabdan emin olan mezardaki cesed bunlardan daha fazla nimet içindedir. Nitekim Bakiye, Safvân b. Amr'dan: «Azabdan emin olan ve alacağı sevabı bekleyen topraktaki ceset en çok nimete sahip olandır« sözünü nakletmiştir."

(٦٨٥٤)- [١٥٤/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، نا حُسَيْنٌ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ الْغَسَّانِيِّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَطِيَّةَ الْمَذْبُوحِ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَ أَبَا عَطِيَّةَ الْمَوْتُ جَزِعَ مِنْهُ، فَقَالُوا لَهُ: أَتَجْزَعُ مِنَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: " مَا لِي لا أَجْزَعُ، وَإِنَّمَا هِيَ سَاعَةٌ ثُمَّ لا أَدْرِي أَيْنَ يُسْلَكُ بِي "

Hammâd b. Sa'd bildiriyor: Ebû Atiyye (Atiyye b. Kays el-Mezbûh) ölüm anı yaklaşınca endişeye kapıldı. Ona: "Ölümden korkuyor musun?" dediklerinde: "Neden korkmayayım! Zira canım bir anda çıkacak; ancak sonrasında nereye götürüleceğimi bilmiyorum" karşılığını verdi.

Ebû Atiye; Muâz b. Cebel, Ebu'd-Derdâ, Muâviye ve Amr b. Abese'den rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 4435-b, Takrîb 3023, Takrîb 1089, Takrîb 394

Merîc b. Mesrûk

Onlardan biri de hep endişeli ve boğuk biri olan Ebu'l-Hasan b. Mesrûk'tur.

(٦٨٥٩)- [١٥٥/٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو،

حَدَّثَنِي مَرِيجُ بْنُ مَسْرُوقٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " يا بني ! الْمَخَافَةُ قَبْلَ الرَّجَاءِ، فَإِنَّ اللَّهَ ﷻ خَلَقَ جَنَّةً وَنَارًا، فَلَنْ تَخُوضُوا إِلَى الْجَنَّةِ حَتَّى تَمُرُّوا عَلَى النَّارِ

Merîc b. Mesrûk şöyle derdi: "Evladım! Korku ümitten önce gelmelidir. Çünkü Allah, Cennet ile Cehennemi yaratmıştır; ancak Cehenneme uğramadan Cennete giremeyeceksiniz!"

(٦٨٦٠)- [١٥٥/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ مُوسَى، عَنِ ابْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: رُؤِيَ مَرِيجُ بْنُ مَسْرُوقٍ الْهَوْزَنِيَّ يَوْمًا يَرْقَعُ شُقُوقًا فِي بَيْتِهِ بِزِبْلِ الْبَقَرِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " إِنَّمَا الدُّنْيَا مَزْبَلَةٌ نَرْقَعُهَا بِالزِّبْلِ "

İsa b. Zeyd bildiriyor: Bir defasında Merîc b. Mesrûk el-Hevzenî'nin, evinde bulunan çatlakları sığır tezeğiyle sıvayıp kapattığı görüldü. Ona neden öyle yaptığı sorulduğunda ise: "Dünya bir pisliktir, öyle olduğu için de yine pislikle yamıyoruz!" karşılığını verdi.

(٦٨٦١)- [١٥٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ، عَنِ ابْنِ مُكْرَمٍ، عَنْ مَرِيجِ بْنِ مَسْرُوقٍ، قَالَ: " مَا مِنْ شَابٍّ يَدَعُ لَذَّةَ الدُّنْيَا وَلَهْوَهَا، وَيَعْمَلُ شَبَابَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، إِلا أَعْطَاهُ اللَّهُ وَالَّذِي نَفْسُ مَرِيجٍ بِيَدِهِ مِثْلَ أَجْرَ اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ صِدِّيقًا "

Merîc b. Mesrûk der ki: "Dünya lezzeti ve oyalanmasını terk edip, Allah'a itaat eden hiçbir genç yoktur ki, Merîc'in canı elinde olana yemin olsun ki, Allah ona yetmiş iki sıddık sevabı vermesin."

Merîc b. Mesrûk, Muâz b. Cebel'den rivayette bulunmuştur.

Takrîb 3895

Amr b. el-Esved

Onlardan biri de en güzel huylara sahip olan Amr b. el-Esved el-Ansî'dir.

(٦٨٦٣)- [١٥٥/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، ثنا مُجَاشِعُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَسَّانَ ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِيِّ، قَالَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ الأَسْوَدِ: " لا أَلْبَسُ مَشْهُورًا أَبَدًا، وَلا أَمْلأُ جَوْفِي مِنْ طَعَامٍ بِالنَّهَارِ أَبَدًا حَتَّى أَلْقَاهُ

Amr b. el-Esved şöyle derdi: “Allah’a kavuşana kadar asla güzel giysiler giymeyecek ve asla gündüzleri midemi yemekle doldurmayacağım!”

(٦٨٦٤)- [١٥٦/٥] وَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، يَقُولُ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى هَدْيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلْيَنْظُرْ إِلَى عَمْرِو بْنِ الأَسْوَدِ "

Ömer b. el-Hattâb şöyle derdi: “Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) yolunun nasıl olduğunu görmek isteyenler Amr b. el-Esved’e baksın.”

(٦٨٦٥)- [١٥٦/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ جُنَيْدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْعَلاءِ، ثنا ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الأَسْوَدِ، " كَانَ يَدَعُ كَثِيرًا مِنَ الشِّبَعِ مَخَافَةَ الأَشَرِ، وَكَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ قَبَضَ يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ مَخَافَةَ الْخُيَلاءِ "

Şurahbîl der ki: Amr b. el-Esved, aşırı gitme korkusuyla doyana kadar yemez, evinden mescide çıkacağı zaman ise gösteriş olmasın diye sağ elini sol elinin üzerine koyardı.”

Amr b. el-Esved; Muâz, Ubâde b. es-Sâmit, İrbâd b. Sâriye, Ümmü Harâm ve Cünâde b. Ebî Umeyye’den rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 208-a, Takrîb 3419-a, Takrîb 4449-a, Takrîb 2743

Umeyr b. Hânî

Onlardan biri de temenni ve tembelliği bırakıp dinin temelleri ve anlamının peşinden giden Ebu’l-Velîd b. Hâni’dir.

(٦٨٧٠)- [١٥٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: قُلْتُ

لِعُمَيْرِ بْنِ هَانِي: إِنَّ لِسَانَكَ لا يَفْتُرُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ، فَكَمْ تُسَبِّحُ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ؟ قَالَ: " مِائَةَ أَلْفٍ، إِلا أَنْ تُخْطِئَ الأَصَابِعُ "

Saîd b. Abdilazîz bildiriyor: Umeyr b. Hânî'ye: "Allah'ın zikri dilinden hiç düşmüyor! Günde kaç defa Allah'ı tesbih ediyorsun?" diye sorduğumda: "Parmaklarım beni yanıltmıyorsa yüzbin defa" karşılığını verdi.

(٦٨٧١)- [١٥٧/٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَيْرَ بْنَ هَانِي، وَذَكَرَ الْفِتْنَةَ، فَقَالَ: " طُوبَى لِرَجُلٍ صَاحِبِ غَنَمٍ، إِلَى جَانِبِ عَلَمٍ، يُقِيمُ الصَّلاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيُقْرِي الضَّيْفَ، لا يَعْرِفُهُ النَّاسُ، وَيَعْرِفُهُ اللَّهُ بِتَقْوَاهُ، وَذَلِكَ الْعَبْدُ النُّومَةُ "

Abdullah b. Abdirrahman b. Yezîd b. Câbir bildiriyor: Umeyr b. Hânî'nin, fitneyi zikredip şöyle dediğini işittim: "Fitne zamanında ilim ile birlikte koyun sahibi olan, namazını kılıp zekâtını veren, misafirini ağırlayan, insanlar tarafından tanınmayan ancak Allah'ın kendisini takvasıyla bildiği kişiye ne mutlu! İşte tanınmayan kul asıl budur!"

Umeyr b. Hânî; İbn Ömer, Ebû Hureyre ve Muâviye'den rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 2722, Takrîb 2723, Takrîb 27688, Takrîb 646, Takrîb 4264, Takrîb 26

Ebû Abdirab Ubeyde b. Muhâcir

Onlardan biri de dünya nimetlerinden yüz çeviren zahid, hayra en önde koşan tacir biri olan Ebû Abdirab Ubeyde b. Muhâcir'dir.

(٦٨٧٨)- [١٦٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، ثنا أَبُو حَفْصٍ التِّنِّيسِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ رَبٍّ، خَرَجَ مِنْ عَشَرَةِ آلافِ دِينَارٍ، أَوْ مِنْ مِائَتَيْ أَلْفٍ، فَكَانَ يَقُولُ: " لَوْ سَالَتْ

بَرَدًا أَمْثَالَ الذَّهَبِ مَا كُنْتُ بِأَوَّلِ النَّاسِ يَقُومُ إِلَيْهَا، وَلَوْ قِيلَ: إِنَّ الْمَوْتَ فِي هَذَا الْعُودِ مَا سَبَقَنِي إِلَيْهِ أَحَدٌ إِلا بِفَضْلِ قُوَّةٍ "

Saîd b. Abdilazîz der ki: Ebû Abdirab, sahip olduğu onbin (veya yüzbin) dinarın hepsini infak etti ve şöyle derdi: "Şayet dolu gibi altın gökten yağacak olsa onlara ilk kalkan kişi ben olmazdım. Bana deseler ki ölüm şu sopanın ucundadır, benden daha güçlü olanlar dışında o sopaya benden önce varan kimse olmazdı."

(٦٨٧٩)- [١٦٠/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو مُسْهِرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ رَبٍّ، قَالَ: " لَوْ قِيلَ: مَنْ مَسَّ هَذَا الْعُودَ مَاتَ لَقُمْتُ حَتَّى أَمَسَّهُ "

Ebû Abdirab: "Bana deseler ki şu sopaya dokunan ölür, hemen kalkıp dokunurdum" dedi.

(٦٨٨٠)- [١٦٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ رَبٍّ، كَانَ يَشْتَرِي الرِّقَابَ فَيُعْتِقُهُمْ، فَاشْتَرَى يَوْمًا عَجُوزًا رُومِيَّةً فَأَعْتَقَهَا، فَقَالَتْ: مَا أَدْرِي أَيْنَ آوِي؟ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى مَنْزِلِهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ مِنَ الْمَسْجِدِ أَتَى بِالْعَشَاءِ، " فَدَعَاهَا "، فَأَكَلَتْ، ثُمَّ رَاطَنَهَا فَإِذَا هِيَ أُمُّهُ، " فَسَأَلَهَا الإِسْلامَ " فَأَبَتْ، فكَانَ يَبْلُغُ مِنْ بِرِّهَا مَا يَبْلُغُ، فَأَتَى يَوْمًا بَعْدَ صَلاةِ الْعَصْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأُخْبِرَ أَنَّهَا أَسْلَمَتْ، فَخَرَّ سَاجِدًا حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ

Abdullah b. Yûsuf bildiriyor: Ebû Abdirab köle satın alıp onları azat ederdi. Bir defasında yaşlı Bizanslı bir cariye satın aldı ve onu azat etti. Cariye: "Ama nerede kalacağımı bilemiyorum" deyince, Ebû Abdirab onu kendi evine yolladı. Ebû Abdirab mescidden eve gidince kendisine akşam yemeğini getirdiler. Azat ettiği cariyeyi davet edince o da gelip yemek yedi. Onunla bazı konularda konuşunca annesi olduğunu anladı. Onu İslam'a davet etti; ama annesi kabul etmedi. Ebû Abdirab annesine karşı elinden gelen her iyiliği yapıyordu. Bir Cuma günü ikindi namazı ertesi annesinin Müslüman olduğunu öğrenince secdeye kapandı ve güneş batana kadar başını secdeden kaldırmadı.

(٦٨٨١)- [١٦٠/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْعَلاءِ بْنِ الضَّحَّاكِ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ جَابِرٍ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ رَبٍّ، كَانَ مِنْ أَكْثَرِ أَهْلِ دِمَشْقَ مَالا، فَخَرَجَ إِلَى أَذْرَبِيجَانَ فِي تِجَارَةٍ، فَأَمْسَى إِلَى جَانِبِ مَرْعًى وَنَهَرٍ، فَنَزَلَ بِهِ، قَالَ أَبُو عَبْدِ رَبٍّ: " فَسَمِعْتُ صَوْتًا يُكْثِرُ حَمِدَ اللَّهِ فِي نَاحِيَةٍ مِنَ الْمخَرْجِ، فَاتَّبَعْتُهُ فَوَافَيْتُ رَجُلا فِي حَفِيرٍ مِنَ الأَرْضِ، مَلْفُوفًا فِي حَصِيرٍ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتَ يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، قَالَ: قُلْتُ: مَا حَالَتُكَ هَذِهِ؟ قَالَ: نِعْمَةٌ يَجِبُ عَلَيَّ حَمْدُ اللَّهِ فِيهَا، قَالَ: قُلْتُ وَكَيْفَ، وَإِنَّمَا أَنْتَ فِي حَصِيرٍ؟ قَالَ: وَمَا لِي لا أَحْمَدُ اللَّهَ أَنْ خَلَقَنِي فَأَحْسَنَ خَلْقِي، وَجَعَلَ مَوْلِدِي وَمَنْشَئِي فِي الإِسْلامِ، وَأَلْبَسَنِي الْعَافِيَةَ فِي أَرْكَانِي، وَسَتَرَ عَلَيَّ مَا أَكْرَهُ ذِكْرَهُ أَوْ نَشْرَهُ، فَمَنْ أَعْظَمُ نِعْمَةً مِمَّنْ أَمْسَى فِي مِثْلِ مَا أَنَا فِيهِ؟ قَالَ: قُلْتُ: رَحِمَكَ اللَّهُ، إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَقُومَ مَعِي إِلَى الْمَنْزِلِ، فَإِنَّا نُزُولٌ عَلَى النَّهَرِ هَهُنَا؟ قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: قُلْتُ: لِتُصِيبَ مِنَ الطَّعَامِ، وَلِنُعْطِيَكَ مَا يُغْنِيكَ مِنْ لُبْسِ الْحَصِيرِ، قَالَ: مَا بِي حَاجَةٌ.قَالَ الْوَلِيدُ: فَحَسِبْتُ، أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ لِي فِي أَكْلِ الْعُشْبِ كِفَايَةً عَمَّا قَالَ أَبُو عَبْدِ رَبٍّ، فَانْصَرَفْتُ وَقَدْ تَقَاصَرَتْ إِلَى نَفْسِي وَمِقْتُهَا، إِذْ إِنِّي لَمْ أُخَلِّفْ بِدِمَشْقَ رَجُلا فِي الْغِنَى يُكَاثِرُنِي، وَأَنَا أَلْتَمِسُ الزِّيَادَةَ فِيهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْ سُوءِ مَا أَنَا فِيهِ، قَالَ: فَبِتُّ وَلَمْ يَعْلَمْ إِخْوَانِي بِمَا قَدْ أَجْمَعْتُ بِهِ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ السَّحَرِ رَحَلُوا كَنَحْوِ مِنْ رِحْلَتِهِمْ فِيمَا مَضَى، وَقَدِمُوا إِلَى دَابَّتِي، فَرَكِبْتُهَا وَصَرَفْتُهَا إِلَى دِمَشْقَ، وَقُلْتُ: مَا أَنَا بِصَادِقِ التَّوْبَةِ إِنْ أنا مَضَيْتُ فِي مَتْجَرِي، فَسَأَلَنِي الْقَوْمُ فَأَخْبَرْتُهُمْ، وَعَاتَبُونِي عَلَى الْمُضِيِّ، فَأَبَيْتُ، قَالَ: قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: فَلَمَّا قَدِمَ تَصَدَّقَ بِصَامِتِ مَالِهِ، وَتَجَهَّزَ بِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: فَحَدَّثَنِي بَعْضُ إِخْوَانِي، قَالَ: مَاكَسْتُ صَاحِبَ عَبَاءٍ بِدَانِقٍ فِي عَبَاءَةٍ أَعْطَيْتُهُ سِتَّةً، وَهُوَ يَقُولُ: سَبْعَةً، فَلَمَّا أَكْثَرْتُ، قَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ دِمَشْقَ، قَالَ: مَا تُشْبِهُ شَيْخًا وَفَدَ عَلَيَّ أَمْسِ، يُقَالُ لَهُ أَبُو عَبْدِ رَبٍّ، اشْتَرَى مِنِّي سَبْعَ مِائَةِ كِسَاءٍ بِسَبْعَةٍ سَبْعَةٍ، مَا سَأَلَنِي أَنْ أَضَعَ لَهُ دِرْهَمًا، وَسَأَلَنِي أَنْ أَحْمِلَهَا لَهُ، فَبَعَثْتُ أَعْوَانِي، فَمَا زَالَ يُفَرِّقُهَا بَيْنَ فُقَرَاءِ الْجَيْشِ، فَمَا دَخَلَ إِلَى مَنْزِلِهِ مِنْهَا بِكِسَاءٍ، قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: وَكَانَ أَبُو عَبْدِ رَبٍّ قَدْ تَصَدَّقَ بِصَامِتِ مَالِهِ، وَبَاعَ عُقَدَهُ فَتَصَدَّقَ بِهَا إِلا دَارًا بِدِمَشْقَ، وَكَانَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَوْ أَنَّ نَهَرَكُمْ هَذَا يَعْنِي بَرَدَى، سَالَ ذَهَبًا وَفِضَّةً، مَنْ شَاءَ خَرَجَ إِلَيْهِ فَأَخَذَهُ، مَا خَرَجْتُ إِلَيْهِ، وَلَوْ أَنَّهُ قِيلَ: مَنْ مَسَّ هَذَا الْعُودَ مَاتَ، لَسَرَّنِي أَنْ أَقُومَ

إِلَيْهِ شَوْقًا إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ، قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: فَوَافَيْتُهُ ذَاتَ يَوْمٍ يَتَوَضَّأُ عَلَى مَطْهَرَةِ دِمَشْقَ، فَسَلَّمْتُ، فَرَدَّ عَلَيَّ، فَقَالَ: يَا طَوِيلُ لا تَعْجَلْ، فَانْتَظَرْتُهُ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ وَضُوئِهِ أَقْبَلَ عَلَيَّ، فَقَالَ: إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْتَشِيرَكَ فَأَشِرْ عَلَيَّ، قَالَ: قُلْتُ: اذْكُرْ، قَالَ: خَرَجْتُ مِنْ صَامِتِ مَالِي وَعُقَدِي فَلَمْ يَبْقَ إِلا دَارِي هَذِهِ، أُعْطِيتُ بِهِ كَذَا وَكَذَا أَلْفًا، فَمَا تَرَى؟ قَالَ: قُلْتُ: وَاللَّهِ مَا تَدْرِي مَا بَقِيَ مِنْ عُمُرِكَ، وَأَخَافُ أَنْ تَحْتَاجَ إِلَى النَّاسِ، وَفِي غَلَّتِهَا قِوَامٌ لَعَيْشِكَ، وَتَسْكُنُ فِي طَائِفَةٍ مِنْهَا تَسْتُرُكَ وَتُغْنِيكَ عَنْ مَنَازِلِ النَّاسِ، قَالَ: وَإِنَّ هَذَا لَرَأْيُكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: أَصَابَكَ وَاللَّهِ الْمَثَلُ، قُلْتُ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: لا يُخْطِئُكَ مِنْ طَوِيلٍ حُمْقٌ أَوْ قُزْحَةٌ فِي رِجْلِهِ، أَبِالْفَقْرِ تُخَوِّفُنِي؟ قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: فَبَاعَهَا بِمَالٍ عَظِيمٍ وَفَرَّقَهُ، وَكَانَ مَعَ ذَلِكَ مَوْتُهُ، فَمَا وَجَدُوا مِنْ ثَمَنِهَا إِلا قَدْرَ ثَمَنِ الْكَفَنِ، قَالَ ابْنُ جَابِرٍ: وَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ يَأْلَفُهُ فَقَالَ: أَفُلانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ أَصْلَحَكَ اللَّهُ، قَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّكَ تُمَنِّي أَرْبَعَةَ آلافِ دِينَارٍ، أَوْ قَالَ: أَرْبَعِينَ أَلْفَ دِينَارٍ، قَالَ: حُمَيْقٌ، لا عَقْلَ وَلا مَالَ؟

İbn Câbir bildiriyor: (Ubeyde b. Muhâcir) Ebû Abdirab, Şam ahalisi içinde çok varlıklı kişilerden birisiydi. Bir defasında ticaret amacıyla Azerbaycan'a gitti. Gece vaktine ulaştığında bir mera ile nehrin yanında konakladı. Ebû Abdirab devamını şöyle anlatır:

Yolun çıkış tarafında Allah'ı çokça hamdeden bir ses işittim. Sesi takip ettiğimde bir çukurda hasıra sarınmış bir adamla karşılaştım. Ona selam verip: "Ey Allah'ın kulu! Sen de kimsin?" diye sordum. Adam: "Müslümanlardan biriyim!" dedi. Ona: "Bu halin de ne?" diye sorduğumda: "Allah'a şükrü gerektiren bir nimetin içindeyim!" karşılığını verdi. Ona: "Ama nasıl olur? Zaten üzerinde bir hasırdan başka bir şey yok!" dediğimde: "Beni en güzel bir şekilde yaratan, Müslüman olan bir toplumda dünyaya getiren ve yaşatan, bedenime afiyet veren, dile getirmekten veya göstermekten hoşlanmadığım yerlerimi örtüp gizleyen Allah'a hamd etmeyeyim mi? Benim içinde bulunduğum böylesi bir durumda akşamı bulabilen kişiden daha fazla kim nimetler içinde olabilir ki?" karşılığını verdi.

Ona: "Allah rahmetini senden esirgemesin! Benim bulunduğum yere gelsen nasıl olur? Ben de şu nehrin kenarında konaklamışım" dediğimde:

"Neden?" diye sordu. Ona: "Sana yemeğimizden yedirir ve seni bu hasırdan kurtaracak giysiler veririz" karşılığını verdim. Ancak adam: "Benim onlara ihtiyacım yok!" dedi. —Ravi Velîd ekledi: "Sanırım Ebû Abdirab adamın, şu otlardan bana yeteri kadar yiyecek çıkıyor, dediğini de söyledi.— Bunun üzerine kendimi kusurlu bulmuş ve benliğimden nefret etmiş bir şekilde adamın yanından ayrıldım. Zira Şam'da benden daha varlıklı birini bırakmış değildim ve hâlâ daha fazla kazanç peşindeydim. İçimden: "Allahım! İçinde bulunduğum bu kötü durumdan dolayı sana tövbe ediyorum!" diye dua ettim. Konakladığımız yere geri döndüğümde adamla aramızda geçenleri yanımdakilere anlatmadım. Seher vakti arkadaşlarım eşyaları toplayıp niyetlenen yöne doğru yola koyuldular. Atım bana yaklaştırılınca bindim ve atımı onların aksine Şam'a doğru çevirdim. Zira ticaretim için yoluma devam etseydim ettiğim tövbede samimi sayılmayacaktım. Arkadaşlarım nedenini sorduklarında durumu onlara anlattım. Beni ayıplayıp ticaret için yoluma devam etmemi istediler, ancak kabul etmedim.

İbn Câbir şöyle devam eder: "Ebû Abdirab, Şam'a dönüşünde nakdi olan tüm malını tasadduk etti, Allah yolunda ordu için asker teçhizatı aldı." İbn Câbir der ki: Kardeşlerimden biri bana şöyle anlattı: Adamın birinden bir aba satın alırken, ben ona altı dânik verdim; ama kendisi yediden aşağısını kabul etmiyordu. Altı dânikte ısrar ettiğimde bana: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Ona: "Şam ahalisindenim" karşılığını verdim. Bunun üzerine şöyle dedi: "Dün yanıma (Şam ahalisinden) Abdirab adında bir ihtiyar geldi, ona hiç benzemiyorsun. Zira o benden, tanesi yedi dânikten yediyüz giysi aldı. Alırken de benden tek bir dirhem dahi indirim yapmamı istemedi. Satın aldığı giysileri de taşımamı istedi. Ben de bu iş için işçilerimi gönderdim. Abdirab bu giysilerin hepsini ordunun askerlerine dağıttı. Evine geri döndüğünde elinde tek bir giysi dahi kalmamıştı."

Ebû Abdirab Ubeyde b. Muhâcir, Muâviye b. Ebî Süfyân'dan rivayetlerde bulunmuştur. Abdurrahman ile Abdülcebbâr isimlerini kullanmıştır. Asıl adı da Kostantin'dir.

Takrîb 2647, Takrîb 220, Takrîb 3735

Yezîd b. Mersed

Onlardan biri de her dem gözü yaşlı ve imanı sağlam biri olan Yezîd b. Mersed'dir.

(٦٨٨٥)- [١٦٤/٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي.ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ، قَالا: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: قُلْتُ لِيَزِيدَ بْنِ مَرْثَدٍ: مَا لِي أَرَى عَيْنَكَ لا تَجِفُّ؟ قَالَ: " وَمَا مَسْأَلَتُكَ عَنْهُ؟ " قُلْتُ: عَسَى اللَّهُ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، قَالَ: " يَا أَخِي، إِنَّ اللَّهَ قَدْ تَوَعَّدَنِي إِنْ عَصَيْتُهُ أَنْ يَسْجِنَنِي فِي النَّارِ، وَاللَّهِ لَوْ لَمْ يَتَوَعَّدْنِي أَنْ يَسْجِنَنِي إِلا فِي الْحَمَّامِ لَكُنْتُ حَرِيًّا أَنْ لا تَجِفَّ لِي عَيْنٌ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: فَهَكَذَا أَنْتَ فِي خَلَوَاتِكَ؟ قَالَ: وَمَا مَسْأَلَتُكَ عَنْهُ؟ قُلْتُ: عَسَى اللَّهُ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنَّ ذَلِكَ لَيَعْرِضُ لِي حِينَ أَسْكُنُ إِلَى أَهْلِي، فَيَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَا أُرِيدُ، وَإِنَّهُ لَيُوضَعُ الطَّعَامُ بَيْنَ يَدَيَّ، فَيَعْرِضُ لِي فَيَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ أَكْلِهِ، حَتَّى تَبْكِي امْرَأَتِي وَيَبْكِي صِبْيَانُنَا، مَا يَدْرُونَ مَا أَبْكَانَا، وَلَرُبَّمَا أَضْجَرَ ذَلِكَ امْرَأَتِي، فَتَقُولُ يَا وَيْحَهَا: مَا خُصِصْتُ بِهِ مِنْ طُولِ الْحُزْنِ مَعَكَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، مَا لِي مَعَكَ عَيْنٌ

Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir bildiriyor: Yezîd b. Mersed'e: "Neden gözlerin hep yaşlı duruyor?" dediğimde: "Neden soruyorsun?" dedi. "Allah bundan belki beni de faydalandırır" dediğimde: "Kardeşim! Allah, kendisine isyan etmem halinde beni cehenneme atacağını bildirdi. Vallahi ateşe değil de hamama koyacak olsaydı yine gözlerimden yaş eksik olmazdı" karşılığını verdi. Ona: "Yalnız kaldığın zamanlarda sen hep böyle misindir?" dediğimde: "Neden soruyorsun?" dedi. "Allah bundan belki beni de faydalandırır" karşılığını verdiğimde şöyle dedi: "Vallahi eşimin yanına yaklaştığım zaman aynı şey aklıma geliyor ve istediğim şeyi yapamıyorum. Önüme yemek konulduğu zaman yine aklıma geliyor yemeği yiyemiyorum. Öyle ki eşim buna ağlıyor, çocuklarım da neden ağladığımızı bilmedikleri halde onlar da ağlıyor. Bazen eşim öfkelenip: «Vay halime! Şu dünya hayatımda seninle sanki üzülmek için yaşıyorum. Seninleyken asla rahat olamıyorum» demeye başlıyor.”

(٦٨٨٦-) [®/١٦٤] حدقا محمد بن أحمد بن محمد، ثنا أخذذ بن موسى بن

بمحاى، ثا ر، ثنا س د بن إدريس، ثنا سليمان بن ئ ر م ج د، ثا حلي م بن غ م ي أيي

عزوة ائه مداتي، محل،: شمع ت يزيد بن نذم، مولت: '، كاذ بكاء بتي إنذلس د، ثأمول:

١ ^ لا بؤدبي بثمويث، بمركر يي قي جهف، زلا بؤلخنتي بمصريري غذضك،

غه ج دطيثتي ئاغفز ؟ي، و؛سري عنلي، فتثيمر، كنا بغش ش نتأقلف، لاذا ■ثوم ت

ت م ج ى > **تلف، مجم لإ؛ي أخشن ،تقش ظف، زلا غذ عللف، زلا اقلي ٢ ^ صرف،**

زلا للك_، انس د بشيء يخرج به من ئذ هلق، دكتفن لييلشحا5 زلا توج د !لا من قنلث،

لله ا لابتاع، وولي ا لا بثاؤ، وبدخ مؤثثة الكرامة، جديد لا ذش، حفي ظ لا ئئدتى، لا

ثبين، ح ء لا ثذيت، يمظان لا تتام، بلق ع'فلث، يلث ا، ءثذيت قلق، ٠١٠ لا أنث لن أذ)

' ' - م ض ;

Hâtim b. Şufey Ebû Ferve el-Hemdânî der ki: Yezîd b. Mersed’in şöyle dediğini işittim: İsrail oğullarından biri ağlayarak yakaracağı zaman şöyle derdi: “Allahım! Beni azabınla terbiye etme. Tuzaklarından birini de bana kurma. Rızana karşı olan kusurlarımdan dolayı beni sorumlu tutma. Hatalarım çoktur, beni bağışla. Amellerim azdır, amellerimi kabul et. Senden ancak senin dilediğin şekilde bir şeyler istenebilir. Bir şeye karar verdiğinde o şey olur. Ne iyiler senden ve yardımından uzak durabilir, ne kötüler sana baskın çıkabilir, ne de zorba olan kişi senin kudretinin dışına çıkabilir. Kurtuluş ancak senin katından gelecekken sen olmadan ben nasıl l^rtulabilirim? Ey peygamberlerin ilahı! Takva sahiplerinin dostu! Keramet ل آ د لاالـ yaratıcısı! Sen ki hep yeni olan ve eskimeyensin! Her şeyi muhafaza edip unutmayansın! Yok olmayıp bâki kalansın! ölmeyip hayatta kalansın! Uyumayıp her an uyamk olansın! Seninle öğrendim ve seninle senin doğru yolunu buldum. Sen olmasaydın senin kim olduğunu bilemezdim! Pek yüce ve ulusun!”

(٦٨٨٧)- [٥/١٦٥] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مَرْثَدٍ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ، قَالَ لِمُعَاوِيَةَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيدِهِ، لا تُنْقِصُونَ مِنْ أَرْزَاقِ النَّاسِ شَيْئًا إِلا نَقَصَ مِنَ الأَرْضِ مِثْلَهُ "

Yezîd b. Mersed bildiriyor: Ebu'd-Derdâ, Muâviye'ye: "Canım elinde olana yemin olsun ki insanların rızıklarından bir şeyi eksilttiğiniz zaman aynısı yeryüzünden de eksilir" dedi.

(٦٨٨٨)- [٥/١٦٥] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبٍ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ، قَالَ: أَرَادَ الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَنْ يُوَلِّيَ يَزِيدَ بْنَ مَرْثَدٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ يَزِيدُ بْنُ مَرْثَدٍ، " فَلَبِسَ فَرْوَةً قَدْ قَلَبَهُ، فَجَعَلَ الْجِلْدَ عَلَى ظَهْرِهِ، وَالصُّوفَ خَارِجًا، أَخَذَ بِيدِهِ رَغِيفًا وَعِرْقًا وَخَرَجَ بِلا رِدَاءٍ، وَلا قَلَنْسُوَةٍ، وَلا نَعْلٍ، وَلا خُفٍّ، وَجَعَلَ يَمْشِي فِي الأَسْوَاقِ، وَيأْكُلُ الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ "، فَقِيلَ لِلْوَلِيدِ: إِنَّ يَزِيدَ بْنَ مَرْثَدٍ قَدِ اخْتَلَطَ، وَأُخْبِرَ بِمَا فَعَلَهُ فَتَرَكَهُ

Vadîn b. Atâ bildiriyor: Velîd b. Abdilmelik, Yezîd b. Mersed'i vali olarak atamak istedi. Mersed bunu duyunca postunu, yünü dışarı, deri kısmı da içeri gelecek şekilde ters giydi. Eline bir ekmek, bir de etli kemik parçası aldı. Abasız, sarıksız, ayakkabısız ve çorapsız bir şekilde de çarşıya çıkıp gezmeye, herkesin ortasında ekmek ile eti yemeye başladı. Velîd'e: "Mersed aklını oynattı" denilip yaptıkları da anlatılınca onu bu görevden muaf tuttu.

Yezîd b. Mersed; Muâz b. Cebel, Ebu'd-Derdâ, Ebû Zer ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur.

Takrîb 309-a, Takrîb 43, Takrîb 1733

Şufey b. Mâti'

Onlardan biri de amellerini gizli tutan Şufey b. Mâti' el-Asbahî'dir.

(٦٨٩٢)- [١٦٦/٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ شُفَيٍّ الأَصْبَحِيِّ، قَالَ: " تُفْتَحُ عَلَى هَذِهِ الأُمَّةِ خَزَائِنُ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى يُفْتَحَ عَلَيْهِمْ خَزَائِنُ الْحَدِيثِ "

Şufey el-Asbahî der ki: "Bu ümmete hadislerin hazineleri dahil olmak üzere bütün şeylerin hazineleri açılır."

(٦٨٩٣)- [١٦٧/٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ شُيَيْمِ بْنِ بَيْتَانَ، عَنْ شُفَيٍّ الأَصْبَحِيِّ، قَالَ: " مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَتْ خَطِيئَتُهُ "

Şufey el-Asbahî: "Çok konuşanın hatası da çok olur" dedi.

(٦٨٩٤)- [١٦٧/٥] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَشِيطٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ شُفَيٍّ الأَصْبَحِيِّ، قَالَ: تَرْكُ الْخَطِيئَةِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

Şufey el-Asbahî der ki: "Günahı terk etmek, tövbe etmeyi istemekten daha kolaydır."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بنْ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنْ شَجَرَةَ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنْ شُفَيٍّ، قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَيْنِ لَيَكُونَانِ فِي الصَّلاةِ مَنَاكِبُهُمَا جَمِيعًا، وَلَمَا بَيْنَهُمَا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، وَإِنَّهُمَا لَيَكُونَانِ فِي بَيْتٍ صِيَامُهُمَا وَاحِدٌ وَلَمَا بَيْنَ صِيَامِهِمَا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ "

Şufey b. Mâti' el-Asbahî der ki: "İki kişi yan yana omuz omuza namaz kılıyor olabilir, ama ikisinin namazı arasında yer ile gök kadar fark vardır. Aynı evden iki kişi oruç tutuyor olabilir, ama ikisinin orucu arasında yer ile gök kadar fark vardır."

Takrîb 4368-z, Takrîb 2604, Takrîb 4461, Takrîb 3520-a, Takrîb 3972, Takrîb 3973